

ЗВІД ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ:
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ

КОЗЕЛЬЩИНСЬКИЙ РАЙОН

**ПОЛТАВСЬКИЙ
КРАЄЗНАВЧИЙ
МУЗЕЙ**

**DEPARTAMENT OF CULTURE OF POLTAVA REGION
CENTER OF DEFENCE AND RESEARCH OF ARCHEOLOGY OF DEPARTMENT
OF CULTURE OF POLTAVA REGION STATE ADMINISTRATION
The Vasil Krychevsky POLTAVA LOCAL LORE MUSEUM**

**REGISTER
OF MONUMENTS OF HISTORY
AND CULTURE OF UKRAINE:
POLTAVA REGION**

Kozelshchina district

**Poltava
«ASMI»
2015**

**УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЦЕНТР ОХОРОНИ ТА ДОСЛІДЖЕНЬ ПАМ'ЯТОК АРХЕОЛОГІЇ
УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
ПОЛТАВСЬКИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ імені Василя Кричевського**

**ЗВІД
ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ
ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ:
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ**

Козельщинський район

**Полтава
ТОВ «АСМІ»
2015**

УДК 904(457.53)
ББК 63.3(4Укр-4Пол)-7
3-43

**Друкється за рішенням Вченої ради Полтавського краєзнавчого музею
імені Василя Кричевського. Протокол № 1 від 18 березня 2015 р.**

Редакційна колегія тому:

Ю.В. Волошин, А.М. Киридон, В.О. Мокляк, Т.К. Кондратенко, О.Б. Супруненко, В.П. Титаренко, О.М. Титова,
Г.І. Фасій, К.Б. Фесик, М.А. Якименко

Упорядкування, наук. редагування, підготовка до друку В.О. Мокляка, редагування археологічної частини та
передмова В.О. Мокляка, О.Б. Супруненка.

**При передруку, чи іншому використанні матеріалів, посилання на джерело обов'язкове.
Відповідальність за достовірність наведених фактів,
правильність цитування несуть автори статей.**

Автори статей: В.А. Андрієць, М.О. Авдєєва, І.О. Ворона, Л.А. Головка, І.С. Дашівець, С.Л. Кигим, В.В. Ключко,
І.М. Кулатова, Л.М. Кушко, А.А. Лавріненко, О.С. Лимар, Л.М. Лугова, В.В. Лямкін, І.С. Мельникова, В.С. Мокієнко,
В.О. Мокляк, Г.М. Некрасова, В.А. Павленко, В.С. Павлюк, Д.І. Піщаний, Є.Є. Пономаренко, В.І. Посухов,
Ю.О. Пуголовок, С.В. Сапегін, Г.Д. Сердюк, Н.М. Сиволап, Ю.Г. Сиволап, О.В. Сидоренко, А.М. Скирда,
О.А. Скирда, Н.О. Стецюк, О.Б. Супруненко, С.П. Тесленко, О.Ф. Тригубенко, Ю.С. Фуга, О.В. Халимон,
Л.П. Крупин, Л.В. Чеботарьова, Б.І. Чернушенко, В.В. Шерстюк, О.О. Шиян, В.А. Яремченко.

*На першій сторінці обкладинки пам'ятка історії та архітектури
Собор Різдва Пресвятої Богородиці Козельщинського Різдва Пресвятої
Богородиці жіночого монастиря*

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область.
3-43 Козельщинський район [Текст] = Register of Monuments of History and
Culture of Ukraine: Poltava Region. Kozelshchina district / Полт. краєзн.
муз. ім. В. Кричевського; Андрієць В.А., Авдєєва М.О., Ворона І.О. та ін.;
ред. кол.: Ю.В. Волошин, А.М. Киридон, Кондратенко Т.К. та ін.; [упоряд.,
наук. ред. В.О. Мокляк; передмова В.О. Мокляка, О.Б. Супруненка]. –
Полтава: ТОВ «АСМІ», 2015. – 538 с. : іл.

ISBN 978-966-182-401-9

Пропоноване увазі читача видання продовжує серію публікацій мате-
ріалів до «Зводу пам'яток історії та культури України», що знаходяться на
території Полтавської обл. Даний випуск присвячений пам'яткам природи,
археології, історії, архітектури та техніки, що розташовані на території Ко-
зельщинського р-ну Полтавської обл.

УДК 904(457.53)
ББК 63.3(4Укр-4Пол)-7

© Полтавський краєзнавчий музей
імені Василя Кричевського, 2015.
© В. А. Андрієць, В.О. Мокляк, Л.М. Лугова,
І.С. Мельникова, Н.О. Стецюк,
О.Б. Супруненко, В.В. Шерстюк, ілюстрації, 2015
© ТОВ «АСМІ», оформлення, 2015

ISBN 978-966-182-401-9

Козельщинський район

Козельщинський район знаходиться в південній частині Полтавської області. Межує з Решетилівським, Кобеляцьким, Кременчуцьким та Глобинським районами Полтавської області. Площа – 0,900 тис м², або ж 90 000 га. Має за-

гальну кількість населення 24 954 осіб (2001), у т. ч. 7 092 – міського та 17 862 – сільсько-го. Щільність заселення території району складає 27 730 осіб на км².¹ Станом на 1 червня 2012 р. складався із двох селищних та 16 сільських рад, які об'єднують два селища міського типу та 78 сіл. Адміністративний центр – селище міського типу Козельщина.² На території населених пунктів розміщено 12 271 дворів.³

Географічно район розташований на Придніпровській низовині, в лісостеповій зоні. Лежить у межах Лівобережно-Дніпровської лісостепової фізико-географічної провінції.⁴

Основна водна артерія регіону – р. Псел, яка протікає в північно-західній частині району з правим допливом р. Говтва⁵. Обидві належать до басейну р. Дніпро. Псел є його лівобічним допливом. Загальна площа водоймищ, без річок – 209 га.⁶

Поверхня – лесова низовинна рівнина, ускладнена прохідними давніми долинами, балками в південно-східній частині району⁷.

Основний тип ґрунтів – типові малоґумусні чорноземи, що займають 70% площі району, інші – це лучно-чорноземні, солончакуваті ґрунти⁸.

¹ [Облікова картка Козельщинського району на офіційному порталі Верховної ради України] // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/z7502/A005?rdat1=15.05.2010&r7571=25438>

² Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини (1948 – 2012 рр.): Довідник з історії адміністративно-територіального поділу / Редкол.: Білоус Г.П., Білоусько О.А., Гудим В.В. та ін.; Упоряд. Васильєва Ю.О., Жук В.Н., Коротенко В.В. та ін. – 2-е вид. переробл. і доповн. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2012. – С. 350 – 351.

³ Козельщинський район // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://kozelschina.adm-pl.gov.ua/page/geografichni-vidomosti>

⁴ Пушміна Ю.М. Козельщинський район // Географічна енциклопедія України. – К.: «Українська Радянська Енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 1990. – Т. 2: 3 – О. – С. 465.

⁵ Там само.

⁶ Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А.В. Кудрицького. – К.: «Українська енциклопедія» імені М.П. Бажана, 1992. – 1024 с., іл. – С. 366.

⁷ Пушміна Ю.М. Козельщинський район // Географічна енциклопедія України. – К.: «Українська Радянська Енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 1990. – Т. 2: 3 – О. – С. 465.

⁸ Там само.

Із корисних копалин відомі залізна руда, глини та піски⁹.

За кліматичними умовами відноситься до недостатньо вологої, теплої агрокліматичної зони з пересічною температурою січня $-5,5^{\circ}$, липня $+21,6^{\circ}$. Період із температурою понад $+10^{\circ}$ становить 168 днів. За рік на території району випадає 400 мм опадів – в основному в березні, жовтні. Висота снігового покриву 11 см.¹⁰

Площа сільськогосподарських угідь станом на 1990 р. – 75,4 тис. га у т. ч. 60,6 тис. орної. Ліси займали 3,6 тис. га.¹¹ Основні лісоутворюючі деревні породи – дуб, ясен, в'яз, клен, осика, сосна.¹²

До 1923 р. територія, що її нині займає Козельщинський район, існувала у складі Кременчуцького та частково Кобеляцького повітів Полтавської губернії.

Окрема адміністративно-територіальна одиниця на території Козельщинського краю виникла 7 березня 1923 р. у складі Кременчуцької округи із центром у с. Бригадирівка. Відповідно район називався Бригадирівський.¹³ До складу адміністративно-територіального утворення увійшли Бригадирівська, Бреусівська і Хорошківська (Хорішківська) волості колишнього Кобеляцького повіту¹⁴, утворивши 14 сільських рад: Бригадирівську, Козельщинську, Миргородську (Миргородщинську – Авт.), Пригаровську, Сушковську, Бреусовську, Улінівську, Суховську, Олександрівську Другу, Хорошківську, Приліпківську, Голтвянську, Вакулівську та Михайлівську до яких увійшло 125 населених пунктів.¹⁵

Однак, станом на 1926 р. кількість сільських рад збільшилася й нараховувала 17 – Бреусівська, Бригадирівська, Високо-Вакулівська, Говтв'янська, Дзюбанівська, Козельщинська, Миргородщанська, Михайликівська, Олександрівська I, Олександрівська II, Пригарівська, Приліпська, Сухівська, Сушківська, Улінівська, Хорішківська, Юрківська сільські ради в складі 181 населеного пункту.¹⁶

У 1932 р. згідно з Постановою ВУЦВК від 9 лютого 1932 р. в Україні було введено новий адміністративно-територіальний поділ – утворено 5 областей: Вінницьку, Дніпропетровську, Київську, Харківську та Одеську. Бригадирівський район колишньої Кременчуцької округи увійшов до складу Харківської області.¹⁷ 26 квітня 1933 р. ВУЦВК своєю Постановою пе-

⁹ Там само.

¹⁰ Там само.

¹¹ Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А.В. Кудрицького. – К.: «Українська енциклопедія» імені М.П. Бажана, 1992. – 1024 с., іл. – С. 366.

¹² Козельщинський район // Електронний ресурс. Режим доступу: https://ru.wikipedia.org/wiki/Козельщинський_район

¹³ ДАПО. – Ф. Р-1503. – Оп. 1. – Спр.231. – Арк. 17 – 19.

¹⁴ Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини (1948 – 2012 рр.): Довідник з історії адміністративно-територіального поділу / Редкол.: Білоус Г.П., Білоусько О.А., Гудим В.В. та ін.; Упоряд. Васильєва Ю.О., Жук В.Н., Коротенко В.В. та ін.. – 2-е вид. переробл. і доповн. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2012. – С. 49.

¹⁵ ДАПО. – Ф. Р-1503. – Оп. 1. – Спр.231. – Арк. 17 – 19.

¹⁶ Попередні підсумки перепису населення 1926 р. // Статистика Кременчуччини. – 1927. – Ч. 2. – С. 15 -20.

¹⁷ Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини (1948 – 2012 рр.): Довідник з історії адміністративно-територіального поділу / Редкол.: Білоус Г.П., Білоусько О.А., Гудим В.В. та ін.; Упоряд.

рейменовує Бригадирівський район на Козельщинський¹⁸. Уже під новою назвою колишній Бригадирівський район входить до складу новоствореної Полтавської області. Відбулося це 22 вересня 1937 р. згідно з Постановою ЦВК СРСР¹⁹. Внутрішня структура району в цей час не змінювалася й у такому складі він проіснував до окупації Полтавської області гітлерівською Німеччиною у вересні 1941 р. Із вересня 1941 р., після окупації України німецькими військами було введено новий адміністративно-територіальний поділ відповідно до законодавства III Райху. Окуповані землі були поділені на генеральні округи, що в свою чергу ділилися на округи (гебіти). Територія Полтавської області разом із Київською утворювали генеральну округу Київ, котра ділилася на 26 гебітів, 12 із яких було створено на Полтавщині. Козельщинський район разом із Кишеньківським та Кобеляцьким увійшли до Кобеляцького гебіту.²⁰ Ліквідовано цей поділ після звільнення окупованих територій. Козельщинський район відновлено в старих межах. Станом на 1 вересня 1946 р. він існує в складі Козельщинської селищної та Бреусівської, Бригадирівської, Буняківської, Василівської, Високовакулівської, Говтвянської, Дзюбанівської, Дяченківської, Йосипівської, Лутовинівської, Мануйлівської, Мар'янівської, Миргородщинської, Михайликівської, Олександрівської, Осначо-Старчиківської, Пісківської, Пригарівської, Приліпківської, Солоницької, Сушківської, Улинівської, Хорішківської та Юрківської сільських рад. Усього: 1 селищна та 24 сільських рад у складі 124 населених пунктів²¹.

У складі 1 селищної (Козельщинська) та 10 сільських (Бреусівська, Василівська, Високовакулівська, Говтвянська, Лутовинівська, Мануйлівська, Пісківська, Пригарівська, Солоницька та Хорішківська) рад²² Козельщинський район існує до 30 грудня 1962 р., коли його було розформовано і приєднано до Кременчуцького та частково Кобеляцького районів²³. Відновлено район як адміністративно-територіальну одиницю лише 8 грудня 1966 р. в складі 1 селищної (Козельщинська) та 10 сільських (Бреусівська, Василівська, Високовакулівська, Говтвянська, Лутовинівська, Мануйлівська, Новогалещинська, Пісківська, Пригарівська, Хорішківська) рад²⁴.

Васильєва Ю.О., Жук В.Н., Коротенко В.В. та ін. – 2-е вид. переробл. і доповн. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2012. – С. 63.

¹⁸ Там само. – С. 64.

¹⁹ Там само. – С. 64.

²⁰ Там само. – С. 66 – 67.

²¹ Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ на 1 вересня 1946 року.- Вид перше.- К.: Укрполітвидав, 1947. – С. 410 – 411.

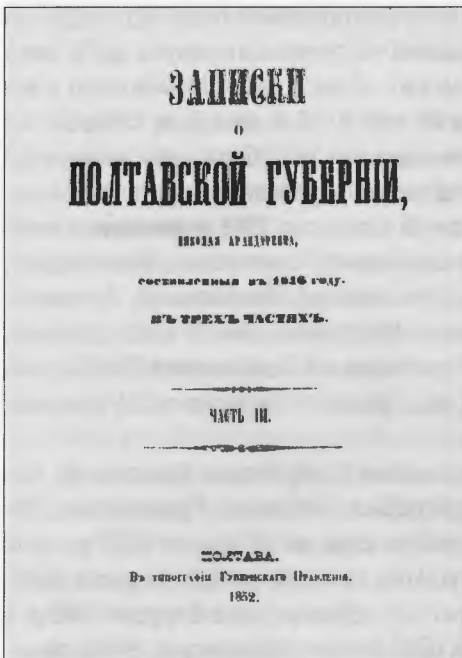
²² Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини (1948 – 2012 рр.): Довідник з історії адміністративно-територіального поділу / Редкол.: Білоус Г.П., Білоусько О.А., Гудим В.В. та ін.; Упоряд. Васильєва Ю.О., Жук В.Н., Коротенко В.В. та ін. – 2-е вид. переробл. і доповн. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2012. – С. 304.

²³ Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А.В. Кудрицького. – К.: «Українська енциклопедія» імені М.П. Бажана, 1992. – 1024 с., іл. – С. 366.

²⁴ Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини (1948 – 2012 рр.): Довідник з історії адміністративно-територіального поділу / Редкол.: Білоус Г.П., Білоусько О.А., Гудим В.В. та ін.; Упоряд. Васильєва Ю.О., Жук В.Н., Коротенко В.В. та ін. – 2-е вид. переробл. і доповн. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2012. – С. 321.

Сьогодні, станом на 1 червня 2012 р., район складається із двох селищних (Козельщинська, Новогалещинська) та 16 сільських (Бреусівська, Василівська, Високовакулівська, Говтвянська, Лутовинівська, Мануйлівська, Михайликівська, Оленівська, Пашківська, Пісківська, Пригарівська, Приліпська, Рибалківська, Солоницька, Хорішківська, Чапаєвська) рад, що об'єднують два селища міського типу та 78 сіл. Адміністративний центр – селище міського типу Козельщина.²⁵ На території населених пунктів розміщено 12 271 двір.²⁶

Титульний аркуш книги «Записки о Полтавской губернии». Частина 3. М.І. Арандаренка. Полтава, 1852 р.

Землі Козельщинського району мають глибоку й багату, хоча й майже не досліджену історію. Якщо не брати до уваги опублікованих першоджерел, таких, як давньоруські літописи, в яких кілька раз згадується територія Козельщинського краю, то перші публікації в яких висвітлюється історія козельщинських земель відносяться до середини ХІХ ст.

Першими в цьому ряду необхідно назвати «Записки о Полтавской губернии» М.І. Арандаренка, які побачили світ у Полтаві в 1848–1852 рр.²⁷ Кілька сторінок третього тому цього видання присвячено містечку Говтва та його старожитностям²⁸.

Через кілька років маємо дві роботи М. Маркевича, в яких згадується територія Козельщинського району. У 1855 р. в типографії Київського університету св. Володимира надрукували його дослідження «О народонаселении Полтавской губернии»²⁹. А у 1856 р., вже у Санкт-Петербурзі,

²⁵ Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини (1948 – 2012 рр.): Довідник з історії адміністративно-територіального поділу / Редкол.: Білоус Г.П., Білоусько О.А., Гудим В.В. та ін.; Упоряд. Васильєва Ю.О., Жук В.Н., Коротенко В.В. та ін. – 2-е вид. переробл. і доповн. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2012. – С. 350 – 351.

²⁶ Козельщинський район // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://kozeltchina.adm-pl.gov.ua/page/geografichni-vidomosti>

²⁷ Арандаренко Н.И. Записки о Полтавской губернии, составленные в 1846 году. Ч. I. – Полтава: в типогр. Губернск. Правл., 1848. – II+192 с.; Ч. II. – Полтава: в типогр. Губернск. Правл., 1849. – IV+384 с. Ч. III. – Полтава: в типогр. Губернск. Правл., 1852. – II+434+48 с.

²⁸ Арандаренко Н.И. Записки о Полтавской губернии, составленные в 1846 году. Ч. III. – Полтава: в типогр. Губернск. Правл., 1852. – II+434+48 с. – С. 176 – 179.

²⁹ Маркевич Н. О народонаселении Полтавской губернии. – К.: В Университетской Типографии, 1855. – 52 с.+65 табл. – С. 2, 5; табл. 1, 39.

в друкарні Імператорської Академії наук виходить у світ інша його робота: «Реки Полтавской губернии»³⁰.

У 1865 р. редактором газети «Полтавские губернские ведомости» П.І. Бодянським підготовлене й видрукуване дослідження, яке стало класичним серед історичних досліджень Полтавщини – «Памятная книжка Полтавской губернии за 1865 год»³¹, де серед інших населених пунктів Полтавщини згадується містечко Говтва³².

Значну цінність для дослідників історії краю становлять матеріали докучаєвської експедиції по обстеженню ґрунтів Полтавської губернії, що почали публікуватися на початку 1890-х рр. Нашої теми стосуються лише два з цих видань. Це звіти присвячені Кобеляцькому та Кременчуцькому повітам. Перший із них, підготовлений А. Р. Ферхміним, другий – В.І. Вернадським³³. Маючи на меті зовсім інше завдання – обстеження ґрунтів, учасники експедиції поставили перед собою більш широкі завдання, що полягали також у фіксації місцевих старожитностей. Особливо це помітно в описі Кобеляцького повіту³⁴.

Нові економічні умови, що виникли в Російській імперії після реформи 1861 р., сприяли розвитку сільського господарства та капіталізації країни. Відповідно, для збуту отримуваної як на підприємствах так і сільських господарствах, продукції потрібний був активний вихід держави на зовнішній ринок. Це потребувало модернізації системи доріг країни. До того ж, нещодавно винайдений залізничний транспорт активно розвивався. Будувалася сітка залізниць. У 1870-х рр. через Полтавщину будується Харківсько-Миколаївська залізниця, що мала сполучити два

Обкладинка книги «Памятная книжка Полтавской губернии за 1865 год». П.І. Бодянського. Полтава, 1865 р.

³⁰ Маркевич Н. Реки Полтавской губернии // Записки Императорского Русского географического общества. Кн. XI. – СПб.: в типогр. Имп. Академии Наук, 1856. – С. 337 – 461. – С. 396 – 397, 456.

³¹ Бодянский П.И. Памятная книжка Полтавской губернии за 1865 год. – Полтава: В типогр. Н. Пигуренко и губерnsk. Правления, 1865. – IV+XIV+470+LXVI+249+116+200+186+4.

³² Там само. – С. 108.

³³ Материалы к оценке земель Полтавской губернии. Естественнo-историческая часть. Отчет Полтавскому губернскому земству. Вып. VIII: Кобеляцкий уезд. – СПб.: Типогр. Е.Евдокимова, 1891. – 176 с., ил.; Материалы к оценке земель Полтавской губернии. Естественнo-историческая часть. Отчет Полтавскому губернскому земству. Вып. XV: Кременчугский уезд. – СПб.: Типогр. Е.Евдокимова, 1892. – 148 с., ил.

³⁴ Материалы к оценке земель Полтавской губернии. Естественнo-историческая часть. Отчет Полтавскому губернскому земству. Вып. VIII: Кобеляцкий уезд. – СПб.: Типогр. Е.Евдокимова, 1891. – 176 с., ил. – С. 27, 30, 31 – 33, 91, 92, 94, 97, 98, 99, 108, 140 – 147, 156.

величезних регіони – Харківську й Полтавську губернії з м. Миколаїв із морським портом. Її траса пролягла й через нинішній Козельщинський район. На території якого невдовзі в селі Козельщина була відкрита залізнична станція. Сприяло цьому й облаштування в населеному пункті монастиря на честь Різдва Пресвятої Богородиці. Саме в з'язку із цим зустрічаємо згадку про Козельщину в путівнику по залізницях Російської імперії П.П. Семенова-Тянь-Шанського «Россия. Полное географическое описание нашего отечества»³⁵.

Титульний аркуш книги «Сборник необходимых сведений о всех приходах Полтавской губернии и Адрес-календарь духовенства той же епархии» Г.І. Коломенського. Полтава, 1895 р.

У двох своїх дослідженнях історії Козельщинського краю торкається відомий український історик, дослідник історії Полтавщини Л.В. Падалка. У 1905 р. в «Трудах Полтавской Ученой Архивной Комиссии» він друкує дослідження «Древние земельные сооружения в пределах Полтавской губернии. Ч. I. О древних городках, городищах и насыпных валах»³⁶. В якій подає детальний опис старожитностей в околицях містечка Говтва на Шар-горі³⁷.

Багато сторінок присвячує Л.В. Падалка Козельщинському краю у великому дослідженні «Прошлое Полтавской территории и ее заселение»³⁸.

Як джерела з історії території сучасного Козельщинського району необхідно назвати ряд видань з історії церкви на Полтавщині. Перш за все – це серія так званих «Клірових книг». У 1890 р. побачила світ перша з них підготовлена священником Г.І. Коломенським під назвою «Сборник необходимых сведений о каждом приходе и адрес-календарь духовенства Полтавской епархии»³⁹. Через п'ять років тим же автором і за тією ж назвою підготовлене й видрукуване на-

³⁵ Россия. Полное географическое описание нашего Отечества. Настольная и дорожная книга для русских людей / Под. ред. П.П. Семенова, В.И. Ламанского. Т. VII: Малороссия. – СПб.: издание А.Ф. Девриена, 1903. – X+520 с., ил.+1 л. карт. – С. 307 – 308.

³⁶ Древние земельные сооружения в пределах Полтавской губернии. Ч. I. О древних городках, городищах и насыпных валах // Труды Полтавской ученой архивной комиссии. Вып. 1. – Полтава: Электрич. Типо-литогр. И.А. Дохмана, 1905. – С. 155 – 214+12 лл. рис.

³⁷ Там само. – С. 168, 191 – 192.

³⁸ Падалка Л.В. Прошлое Полтавской территории и ее заселение. Исследования и материалы с картами. – Полтава: Т-во Печатного дела (тип. б.в. Дохмана), 1914. – X+236 с. – С. 138, 142, 148, 154, 171, 179, 187.

³⁹ Коломенский Г. Сборник необходимых сведений о каждом приходе и адрес-календарь духовенства Полтавской епархии. Ч. 1: Полтавский учебный округ. – Полтава: Типо-литогр. И.А. Дохмана, 1890. – VIII+310 с.

ступне видання книги⁴⁰. Нова Клірова книга виходить у 1902 р.⁴¹ І завершує цю серію Клірова книга 1912 р.⁴² Усі вони подають коротку інформацію про церкви на території Полтавської губернії: інколи відомості з їх історії, матеріали про приход, землеволодіння, кошти, церковний клір у т.ч. і про церкви населених пунктів, що нині входять до Козельщинського району.

До групи видань, що стосуються історії церкви та релігії можна також додати кілька видань, що стосуються історії Козельщинського жіночого монастиря Різдва Пресвятої Богородиці. Перше з них належить перу В. Щеглова й побачило світ у 1891 р.⁴³ Кілька видань, уже в наш час, витримала книга відомої полтавської дослідниці В.Н. Жук та красзнавця Г.Д. Сердюка «Перлина Козельщини»⁴⁴.

Надзвичайно багато цікавої інформації містять матеріали подвірних переписів проведених у Полтавській губернії в 1900 та 1910 рр. Інформація, яка нас цікавить, міститься в томах присвячених Кобеляцькому та Кременчуцькому повітам⁴⁵. В основному це статистичні викладки стосовно кількості населення, соціальних станів, земельних угідь, розвитку господарства та промисловості названих регіонів.

Досить цікавими та інформативними є серія довідників із адміністративно-територіального поділу Полтавщини.

Обкладинка третього видання книги «Перлина Козельщини» В.Н. Жук та Г.Д. Сердюк. Полтава, 2007 р.

⁴⁰ Коломенский Г. Сборник необходимых сведений о каждом приходе и адрес-календарь духовенства той же епархии с приложением подробных карт к каждому уезду. – Полтава: Типогр. Губернс. Правл., 1895. – VI+512+VIII с.

⁴¹ Клировая книжка Полтавской епархии на 1902 год. – Полтава: Типо-литогр. Л.Т. Фришберга, 1902. – XXXIV+656 с.

⁴² Справочная клировая книга по Полтавской епархии на 1912 год. – Полтава, 1912. – XCII+302 с.

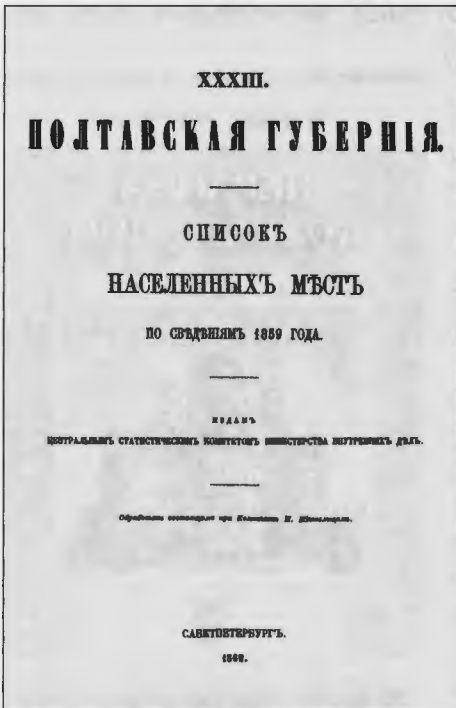
⁴³ Щеглов В. Возведение Рождество-Богородицкой женской общины, в селении Козельщине, Полтавской епархии, в женский общежительный Рождество-Богородицкий монастырь. 1891 года, февраля 17-го дня. – Полтава: Типо-Литогр. Л. Фришберга, 1891. – 31 с.

⁴⁴ Жук В.Н., Сердюк Г.Д. Перлина Козельщини: Сторінки з історії Козельщинського Різдва Богородиці жіночого монастиря. – Вид, 2-е, переробл. і доповн. – Полтава: Поліграфічне підприємство «АСМІ», 2004. – 180 с., іл.; Жук В.Н., Сердюк Г.Д. Перлина Козельщини: Сторінки з історії Козельщинського Різдва Богородиці жіночого монастиря. – Вид, 3-е, уточн. і допон. – Полтава: АСМІ, 2007. – 238 с., іл.;

⁴⁵ Материалы подворной переписи Полтавской губернии в 1900 году. Кобеляцкий уезд. – Полтаваб Электрич. Типо-Литогр. И.А. Дохмана, 1906. – XIII+330 с.; Материалы подворной переписи Полтавской губернии в 1900 году. Кременчугский уезд. – Полтаваб Электрич. Типо-Литогр. Торгов. Дома И. Фришберг и С. Зорохович, 1905. – II+XII+284 с.; Третья подворно-хозяйственная земская перепись в Полтавской губернии 1910 года. Кобеляцкий уезд. – Полтава: Т-во Печатного Дела, 1913. – XXXIV+379+30 с.; Третья подворно-хозяйственная земская перепись в Полтавской губернии 1910 года. Кременчугский уезд. – Полтава: Электрич. Типо-Литогр. И.Л. Фришберга, 1913. – XXXIV+364+30 с.

Найдавнішим із них є виданий у 1862 р. «Список населенных мест по сведениям 1859 года»⁴⁶. Наступний за часом – «Алфавитный список городов, местечек, сел, значительней-

Титульний аркуш книги «Список населенных місць [Полтавської губернії] за відомостями 1859 р.»: СПб., 1962 р.

ших деревень и хуторов Полтавской губернии в 1863-м году», що вийшов як один із додатків до «Памятной книжки Полтавской губернии, за 1865 год» П.І. Бодяньського⁴⁷. У 1887 р. Полтавським губернським із селянських справ присутствием видрукувано «Список населенных мест Полтавской губернии»⁴⁸, а в 1890 р. Центральним статистичним комітетом Міністерства внутрішніх справ опубліковано довідник «Волости і гміни»⁴⁹, що, на відміну від попередніх, містив перелік лише волостей та статистичні матеріали загальноволосяного характеру. 1903 р. виходять із друку «Список населенных мест Кобеляцкого уезда Полтавской губернии (по обществам сельских сословий) за 1900 год»⁵⁰ та «Список населенных мест Кременчугского уезда Полтавской губернии (по обществам сельских сословий) за 1900 год»⁵¹. Їх публікують, як у складі загального довідника по губернії, так і окремими випусками. Аналогічним способом побачив світ і наступний «Список населенных мест» за переписом 1910 р. (вид. 1913 р.). Він існує, як у складі загальногубернського випуску, так і в окремих по Кобеляцькому

⁴⁶ XXXIII. Полтавская губернія. Список населенных мест по сведениям 1859 года / обработан при Комитете Н. Штигицом. – СПб.: В типогр. Карла Вульфа, 1862. – XXXIII+262+1 л. нenum.+1 л. карт.

⁴⁷ Бодянский П.И. Памятная книжка Полтавской губернии, за 1865 год, изданная Полтавским губернским статистическим комитетом. – Полтава: Типогр. Н. Пигуренко Губернского правления, 1851. – XIV+470+LXV+249+116+200+186+3с+1 л. карт.

⁴⁸ Список населенных мест Полтавской губернии / Издан Полтавским Губернским по крестьянским делам Присутствием в 1887 году. – Полтава: Типогр. Губернск. Правления, 1887. – X+632+48 с.

⁴⁹ Статистика Российской империи. XVI. Выпуск 8. Волости и гмины 1890 года. XXXIII. Полтавская губерния / Издание Центрального Статистического Комитета Министерства внутренних Дел. – СПб, 1890. – 16 с.+ 1 л. карт. – С. 5 – 8.

⁵⁰ Список населенных мест Кобеляцкого уезда Полтавской губернии (по обществам сельских сословий) за 1900 год, с приложением карты уезда. Составлен по данным Полтавского Губернского Присутствия / Издание Полтавского Губернского земства. – Полтава: Типо-литогр. И.А. Дохмана, 1903. – 6 лл. нenum.+ 108 с.+1 л. карт.

⁵¹ Список населенных мест Кременчугского уезда Полтавской губернии (по обществам сельских сословий) за 1900 год, с приложением карты уезда. Составлен по данным Полтавского Губернского Присутствия / Издание Полтавского Губернского земства. – Полтава: Типо-литогр. И.А. Дохмана, 1903. – 6 лл. нenum.+106 с.+1 л. карт.

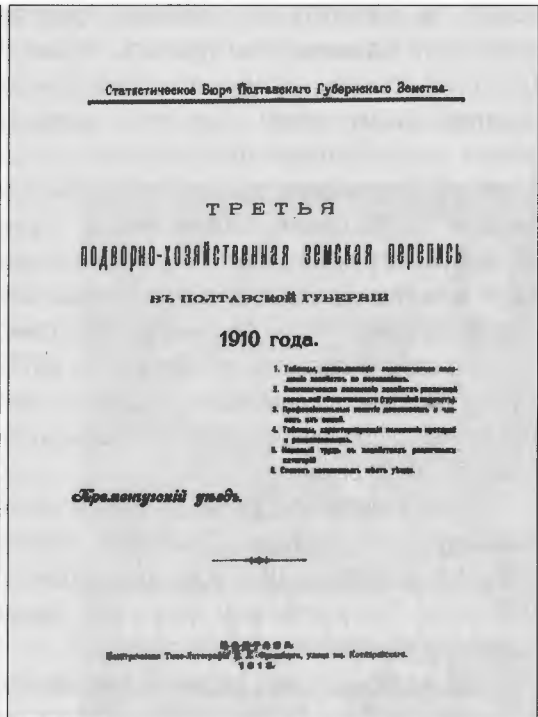

та Кременчуцькому повітах⁵². Стосовно останніх, необхідно зауважити, що «Список населенных мест» за переписом 1910 р. було додано і до публікації матеріалів подвірно-господарського земського перепису в Полтавській губернії⁵³.

Тут, необхідно зауважити, що всі вони стосуються Кобеляцького та Кременчуцького повітів у складі яких, на той час, перебувала територія нинішнього Козельщинського району

Титульний аркуш книги «Матеріали подвірного перепису в Полтавській губернії в 1900 р. Кременчуцький повіт». Полтава, 1905 р.

Титульний аркуш книги «Третій подвірно-господарський перепис в Полтавській губернії 1910 року. Кременчуцький повіт». Полтава, 1913 р.

⁵² Список населенных мест Полтавской губернии. Составлен по материалам подворно-хозяйственной земской переписи 1910 года. – Полтава: Электрич. Типо-литогр. Фришберга, 1913. – 46+22+18+26+43+30+37+18+18+26+14+18+56+16+30+30 с.

⁵³ Третья подворно-хозяйственная земская перепись в Полтавской губернии 1910 года. 1. Таблицы, показывающие экономическое положение хозяйств по поселениям. 2. Экономическое положение хозяйств различной земельной обеспеченности (групповой подсчет). 3. Профессиональные занятия домохозяев и членов их семей. 4) Таблицы, характеризующие положение кустарей и ремесленников. 5. Наемный труд в хозяйствах различных категорий. 6. Список населенных мест уезда. Кременчугский уезд. – Полтава: Электрич. Типо-Литогр. И.Л. Фришберга, 1913. – XXXIV+364+30 с. – С. 327 – 380; Третья подворно-хозяйственная земская перепись в Полтавской губернии 1910 года. 1. Таблицы, показывающие экономическое положение хозяйств по поселениям. 2. Экономическое положение хозяйств различной земельной обеспеченности (групповой подсчет). 3. Профессиональные занятия домохозяев и членов их семей. 4) Таблицы, характеризующие положение кустарей и ремесленников. 5. Наемный труд в хозяйствах различных категорий. 6. Список населенных мест уезда. Кременчугский уезд. – Полтава: Электрич. Типо-Литогр. И.Л. Фришберга, 1913. – XXXIV+364+30 с. – С. 327 – 364.

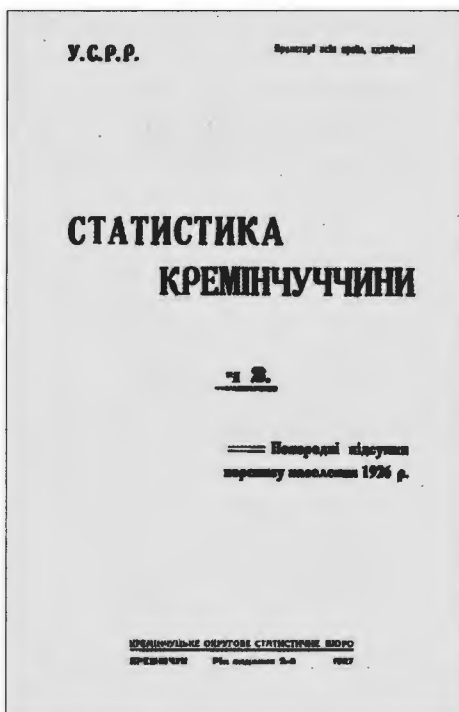

і містять досить цікаву статистичну та фактографічну інформацію з історії населених пунктів регіону.

Продовженням цієї серії стали видання, що побачили світ уже після більшовицького перевороту та встановлення диктатури представників партії більшовиків на території України. Із цим були пов'язані й зміни в адміністративно-територіальному устрої. Так, після введення нового адміністративно-територіального поділу території Полтавщини на округи Раднаркомом України Центральному Статистичному Управлінню було доручено скласти статистичний опис округ за новими адміністративними межами. Станом на середину 1920-х рр. завдання було виконане і в серії «Матеріяли до опису округ УСРР» 1926 р. побачив світ опис Кременчуцької округи⁵⁴, що до неї було віднесено землі нинішнього Козельщинського району.

А наступного, 1927 р., часопис «Статистика Кременчуччини» публікує «Попередні підсумки перепису населення 1926 р.»⁵⁵, де вперше зафіксовано Бригадирівський район як окрему адміністративно-територіальну одиницю⁵⁶.

За радянського часу побачили світ іще кілька видань подібного типу. На жаль, автори не мали змоги ознайомитися з усіма, тому назвемо лише ті, що їх змогли відшукати. Перш за все, це вже згадуваний довідник «Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ на 1 вересня 1946 року»⁵⁷ та кілька випусків довідника з адміністративно-територіального поділу Полтавської області. Перший із них: «Довідник адміністративно-територіального поділу Полтавської області на 1 березня 1960 року»⁵⁸ засвідчує існування Козельщинського району станом на вказану дату в складі однієї селищної (Козельщинська) та 10 сільських (Бреусівська, Василівська, Високовакулівська, Говтвянська, Лутовинівська, Мануйлівська, Пісківська, Пригарівська, Солоницька, Хорішківська) рад⁵⁹.

Титульний аркуш часопису «Статистика Кременчуччини» за 1927 р. з публікацією попередніх підсумків перепису 1926 р. Кременчук, 1927 р.

⁵⁴ Матеріяли до опису округ УСРР: Кременчуцька округа. – Харків, 1926. – VIII+48 с.

⁵⁵ Попередні підсумки перепису населення 1926 р. // Статистика Кременчуччини. – 1927. – Ч. 2. – 78 с.

⁵⁶ Там само. – С. 6, 7, 10, 11, 12, 15 – 20.

⁵⁷ Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ на 1 вересня 1946 року. – Вид перше. – К.: Укрполітвидав, 1947. – С. 410 – 411.

⁵⁸ Довідник адміністративно-територіального поділу Полтавської області на 1 березня 1960 року. – Вид. 1. – Полтава: Полтавське обласне видавництво, 1960. – 122 с.

⁵⁹ Там само. – С. 23 – 24.

Наступне, друге, видання «Довідника адміністративно-територіального поділу Полтавської області», але вже станом на 1 жовтня 1965 р., побачило світ у 1965 р.⁶⁰, засвідчує відсутність в цей час окремого Козельщинського району, сільські ради якого входять до складу Кобеляцького та Кременчуцького районів⁶¹.

На жаль, третього видання Довідника відшукати не вдалося. Маємо лише наступний, четвертий, випуск, що фіксує адміністративно-територіальний поділ Полтавської області станом на 1 січня 1978 р.⁶², в якому знову є Козельщинський район у складі двох селищних (Козельщинська, Новогалещинська) та 10 сільських (Бреусівська, Василівська, Високовакулівська, Говтвянська, Лутовинівська, Мануйлівська, Оленівська, Пісківська, Пригарівська, Хорішківська) рад⁶³.

Тривалий час вказаний довідник був основним виданням із вказаної тематики, аж доки в 2002 р. вийшло з друку підготовлене колективом авторів у складі відомих архівістів і краєзнавців Полтавщини В.Н. Жук, З.М. Суховської, В.В. Коротенка, Т.П. Пустовіта та З.П. Яненко двотомне видання «Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини (1648 – 2002 рр.). Довідник із адміністративно-територіального поділу». Перший том книги розглядав історію вказаного питання за 1648 – 1941, а другий – за 1943 – 2002 рр.⁶⁴ Цінність цього видання була не лише в тому, що в ньому були відображені всі зміни в адміністративно-територіальному поділі області станом на 2002 р., а й у тому, що вперше за увесь час тут знайшла відображення історія адміністративно-територіального поділу розпочинаючи з 1648 р. Видання мало також солідний науково-довідковий апарат.

Останній довідник цієї серії був видрукований у 2012 р. Як і попередній, він мав назву: «Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини (1648 – 2012 рр.). Довідник з

Обкладинка книги «Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини (1648 – 2012 рр.) Довідник з історії адміністративно-територіального поділу» друге видання. Полтава, 2012 р.

⁶⁰ Довідник адміністративно-територіального поділу Полтавської області на 1 жовтня 1965 року. – Вид. 2-е. – Полтава: [Полтавська обласна друкарня], 1965. – 148 с.

⁶¹ Там само. – С. 19 – 23.

⁶² Полтавська область: Адміністративно-територіальний поділ на 1 січня 1976 року. – Харків: «Трипур», 1978. – 232 с.

⁶³ Там само. – С. 32 – 35.

⁶⁴ Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини (1648 – 1941 рр.) Довідник з історії адміністративно-територіального поділу [Ч. 1. / Жук В.Н., Суховська З.М., Коротенко В.В., Пустовіт Т.П., Яненко З.П. – Полтава, Кременчук: Департамент поліграфії ПП «ЕНТ», 2002. – 206 с.

адміністративно-територіального поділу»⁶⁵. Друге видання було значно доопрацьоване авторами, внесено багато змін і доповнень зробленими згідно з віднайденими першоджерелами. Включено новий додаток – «Населені пункти Полтавщини у складі намісництва (XVIII ст.)» та інші. Додано 7 аркушів карт Полтавщини різних історичних періодів. Однак, через технічні та фінансові чинники довідник втратив загальний алфавітний покажчик населених пунктів. Згідно з цим виданням, Козельщинський район станом на 1 червня 2012 р. існує в складі двох селищних (Козельщинська, Новогалещинська) та 16 сільських (Бреусівська, Василівська, Високовакулівська, Говтвянська, Лутовинівська, Мануйлівська, Михайликівська, Оленівська, Пашківська, Пісківська, Пригарівська, Приліпська, Рибалківська, Солоницька, Хорішківська, Чапаєвська) рад⁶⁶.

На превеликий жаль, із історичних досліджень Козельщинського району сьогодні ми маємо лише одне. Це – «Історія міст і сіл Української РСР», що побачила світ у 1967 р.⁶⁷ Книга стала результатом кількарічних досліджень історії Полтавської області та результатом багаторічної праці краєзнавців і науковців Полтавщини. Частина тому присвячена саме Козельщинському району.⁶⁸ І хоча, у відповідності до радянської історичної традиції книга подає дуже мало інформації про історію до 1917 р., а те, що є подане відповідно до ідеологічних настанов партійного керівництва, видання все ж є досить цінним джерелом за умови критичного підходу до поданих фактів, особливо стосовно історичних подій так званої радянської доби.

Необхідно також зауважити, що видання «Історії міст і сіл» зруйнувало стіну заборони на краєзнавство. Рядові громадяни та журналісти почали сміливіше цікавитися місцевою історією,

щоправда з поправкою на ідеологічні настанови та партійне спрямування. В 1960-ті – 1970-ті рр. на шпальтах Козельщинської районної газети «Радянське село» та обласної «Зоря Полтавщини» з'являється ряд невеликих публікацій на теми історії. Додамо також, що в 1950 – 1960-і рр. в обласній та місцевій пресі було видруковано ряд заміток, що сто-

⁶⁵ Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини (1648 – 2012 рр.). Довідник з адміністративно-територіального поділу / Васильєва Ю.О., Жук В.Н., Коротенко В.В., Мокляк В.О., Пустовіт Т.П., Суховська З.М., Яненко З.П. – Вид. 2-е, переробл. і доповн. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2012. – 400 с.+7 арк. Вкл. карт.

⁶⁶ Там само. – С. 350 – 351.

⁶⁷ Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область / Голов. Ред. колегія Тронько П.Т., Бажан М.П., Білодід І.К. та інш.; Ред. колегія тому Буланій І.Т., Бардик Г.С., Бєвзо О.А. та інш. – К.: Голов. ред. УРЕ АН УРСР, 1967. – 1028 с., іл.

⁶⁸ Там само. 413 – 446

суються історії населених пунктів району.⁶⁹ Однак більшість цих публікацій стосувалися радянської історії, чи історії перебування на території Козельщинського району М. Горького.

І, на закінчення огляду літератури з історії Козельщинського району, згадаємо кілька довідкових видань. Перш за все це «Довідник з археології України. Полтавська область» підготовлений Г.О. Сидоренко, Є.В. Махно та Д.Я. Телегінін⁷⁰. Серед інших районів у ньому представлений і Козельщинський район. Станом на 1982 р. археологічні об'єкти були виявлені біля сіл: Буняківка (13 курганів), Верхня Мануйлівка (кургани – невідома кількість), Вільне (4 кургани), Говтва (городище – 1, курганів – 35), Юрки (поселення – 1, курганів – 6). Також зафіксовано знахідки срібної римської монети біля с. Верхня Мануйлівка, кременний серп доби бронзи в с. Говтва, горщик каткомбної культури біля с. Ченокалівка⁷¹.

У 1986 р. у видавництві «Урожай» за редакцією М.А. Воїнственського побачив світ реєстр-довідник «Природно-заповідний фонд Української РСР»⁷², що серед інших містить інформацію про

⁶⁹ Косарик Д. Горький у Мануйлівці // Зоря Полтавщини. – 1949. – 27 березня; Гарін Ф., Бабанський П. Горьковська Мануйлівка // Зоря Полтавщини. – 1951. – 16, 20 червня; Біленко В. Мануйлівка // Зоря Полтавщини. – 1952. – 18 червня; Майорчик В., Гарін Ф. В селі Мануйлівці // Зоря Полтавщини. – 1954. – 22 червня; Попова. Горький в Мануйлівці // Зоря Полтавщини. – 1955. – 18 червня; Ситник М. Сучасна Бреусівка // Зоря Полтавщини. – 1957. – 9 серпня; Косарик Д. В Голтві і Мануйлівці (Біографічний етюд) // Україна. – 1961. – № 12. – С. 5. – (Ан. Перебування М. Горького); Шестакова Є. Не та тепер Говтва // Радянське село. – 1967. – 4 квітня; Остапєць Л., Литвиненко В. Мануйлівка. Історичний нарис // Радянське село. – 1967. – 8, 13, 20, 27 червня; Годзь В. Бригадирівка // Радянське село. – 1967. – 19 серпня; Коваленко О. Над тихою Говтвою (М.В. Гордієнко, учасник громадянської війни, нагороджений орденом Червоного прапора в 1937 р. та Орденом Леніна в 1967 р. з с. Говтва Козельщинського р-ну // Зоря Полтавщини. – 1970. – 20 грудня; Годзь В. Не та тепер Лутовинівка (історичний нарис) // Радянське село. – 1975. – 13 березня; Годзь В. Минуле і сучасне села Рибалок // Радянське село. – 1972. – 7, 14, 21, 28 вересня, 5, 7, 12, 19 жовтня; Єременко К. Згадаймо поіменно (комсомольці, революціонери, захисники рад. влади, міліція, які загинули в 1921 р. від банди Махно в Мануйлівці, Хорішках, Пісках) // Радянське село. – 1976. – 11 травня; Шалков Б. Перепоховання в нову могилу академіка В. Остроградського // Радянське село. – 1996. – № 89 (8910). – 27 листопада. – С. 3.

⁷⁰ Сидоренко Г.О., Махно Є.В., Телегін Д.Я. Довідник з археології України: Полтавська область. – К.: Наук. Думка, 1982. – 108 с., іл.+ 1 арк. карт.

⁷¹ Там само. – С. 56.

⁷² Природно-заповідний фонд Української РСР: Реєстр-довідник заповідних об'єктів / За ред. М.А. Воїнственського. – К.: «Урожай», 1986. – 224 с., іл.

природоохоронні об'єкти Козельщинського району – гідрологічні заказники «Буртівський» та «Попенківський»⁷³.

Значною подією на царині краєзнавства став вихід у світ в 1992 р. енциклопедичного довідника «Полтавщина» за редакцією А.В. Кудрицького.⁷⁴ Видання містить ряд матеріалів стосовно історії Козельщинського району. Перш за все – це нарис про район⁷⁵, коротенькі довідки про річки Псел⁷⁶ та Говтва⁷⁷, невеликі нариси з історії населених пунктів селища Козельщина⁷⁸ та сіл: Бреусівка⁷⁹, Василівка⁸⁰, Верхня Мануйлівка⁸¹, Говтва⁸², Лутовинівка⁸³ й інші, про Бригадирівський район⁸⁴ і т.п.

У серії «Книга Пам'яті України: Полтавська область» 1995 р. вийшов з друку том «5» цього видання, до котрого увійшли списки односельчан, які загинули на фронтах Другої світової війни – жителів Кобеляцького, **Козельщинського** та Котелевського районів⁸⁵.

Як продовження цього видання в 2002 р. побачив світ том «1» видання «Книга Скорботи України: Полтавська область»⁸⁶, яке логічно продовжило попереднє, включивши в себе списки мирних громадян, які загинули під час тимчасової німецької окупації Полтавського краю та в боротьбі з нацистськими окупантами, остарбайтерів, які не повернулися до рідної оселі. Згаданий том містить матеріали по Козельщинському району⁸⁷. Том «3» цього видання, що був видрукуваний у 2005 р.⁸⁸ містить інформацію про полеглих в боях, померлих від ран та зниклих безвісти, про похованих на території Полтавської області загиблих воїнів, про жертв війни й окупації та про остарбайтерів, у т.ч. і по Козельщинському району⁸⁹.

⁷³ Там само. – С. 112.

⁷⁴ Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А.В. Кудрицького. – К.: «Українська енциклопедія» імені М.П. Бажана, 1992. – 1024 с., іл.

⁷⁵ Там само. – С. 366 – 367.

⁷⁶ Там само. – С. 812 – 813.

⁷⁷ Там само. – С. 181.

⁷⁸ Там само. – С. 364 – 366.

⁷⁹ Там само. – С. 73 – 74.

⁸⁰ Там само. – С. 83 – 84.

⁸¹ Там само. – С. 115 – 117.

⁸² Там само. – С. 181 – 182.

⁸³ Там само. – С. 495 – 496.

⁸⁴ Там само. – С. 74.

⁸⁵ Книга Пам'яті України : Полтавська область. Т. 5: Кобеляцький район. Козельщинський район, Котелевський район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1996. – 800 с. – С. 341 – 620.

⁸⁶ Книга Скорботи України: Полтавська область. Т. 1: м. Полтава, Великобагачанський район, Гадяцький район, Глобинський район, Гребінківський район, Диканський район, Зіньківський район, Карлівський район, Кобеляцький район, Козельщинський район, Котелевський район, Кременчуцький район, Лохвицький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 2002. – 400 с.

⁸⁷ Там само. – С. 302 – 307.

⁸⁸ Книга Скорботи України. Т. 3. – Полтава: «Полтавський літератор», 2005. – 824 с.

⁸⁹ Там само. – С. 277 – 286.

Значною подією став вихід у світ в 2008 р. Полтавського тому «Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні»⁹⁰, який став підсумком кількарічної роботи з пошуку та увічнення імен жертв цієї величезної трагедії українського народу, фіксації свідчень про страхотливий злочин комуністичного режиму проти українського селянства. Ряд матеріалів книги-меморіалу присвячені Козельщинському району⁹¹.

Наступним довідником енциклопедичного характеру став том енциклопедії «Полтавіка», присвячений історії релігії та церкви на Полтавщині, в якому подана інформація про Козельщинський Різдва Пресвятої Богородиці монастир та 31 церкву і релігійну громаду Козельщинського району⁹².

І, на закінчення цього розділу, присвяченого виданням з історії Козельщинського краю нашого огляду, назвемо ще кілька видань. Перше – це путівник по Мануйлівському літературно-меморіальному музею О.М. Горького В.С. Литвиненка⁹³.

Друге – методичний посібник для вчителів історії, мови і літератури, математики та фізики, учнів – «М.В. Остроградський – перший український математик світового масштабу» впорядкований П.Я. Михайликом, Л.М. Плєскачевською, Н.І. Шульгою і видрукований у 2002 р.⁹⁴

І останньою, в цьому ряду, є вже згадувана книга В.Н. Жук та Г.Д. Сердюка «Перлина Козельщини» про Козельщинський Різдва Пресвятої Богородиці монастир, що витримала кілька видань⁹⁵.

Титульний аркуш книги «Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні. Полтавська область». Полтава, 2008 р.

⁹⁰ Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні : Полтавська область / Упоряд. О.А. Білоусько, Ю.М. Варченко, В.О. Мокляк, Т.П. Пустовіт. – Полтава: «Оріяна», 2008. – 1200 с., іл.

⁹¹ Там само. – С. 285 – 303, 1005 – 1014.

⁹² Полтавіка. Полтавська енциклопедія: У 12 тт. Т. 12: Релігія і церква / Гол. Ред. О.А. Білоусько; Ред. кол. Ю.М. Варченко, А.М. Киридон, В.О. Мокляк, Т.П. Пустовіт, В.М. Ханко, С.В. Хорєв. – Полтава: Вид-во «Полтавський літератор», 2009. – 756+ХІ с., іл., схеми, карти, табл.

⁹³ Литвиненко В.С. Мануйловский литературно-мемориальный музей А.М. Горького: Путеводитель. – Харьков: «Прапор», 1970. – 120 с., ил.

⁹⁴ Історія Полтавського краю. Серія 3. М.В. Остроградський – перший український математик світового масштабу: Методичний посібник для вчителів історії, мови і літератури, математики та фізики, учнів. – Полтава: «Техсервіс», 2002. – 68 с.

⁹⁵ Жук В.Н., Сердюк Г.Д. Перлина Козельщини: Сторінки з історії Козельщинського Різдва Богородиці жіночого монастиря. – Вид, 2-е, переробл. і доповн. – Полтава: Поліграфічне підприємство «АСМІ», 2004. – 180 с., іл.; Жук В.Н., Сердюк Г.Д. Перлина Козельщини: Сторінки з історії Козельщинського Різдва Богородиці жіночого монастиря. – Вид, 3-е, уточн. і доповн. – Полтава: АСМІ, 2007. – 238 с., іл.;

На превеликий жаль на цьому й закінчується огляд літератури з історії Козельщинського краю про який за часи незалежності України не видано майже нічого. А те що є, підготовлене зусиллями полтавських авторів. Сумно те, що в районі відсутня краєзнавча школа, відсутні публікації місцевих авторів – дослідників місцевої історії.

Пропоноване увазі читача видання із серії «Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Козельщинський район» є результатом праці 43 науковців-авторів, що почалася понад 30 років тому – у вересні 1982 р. як державна програма, якою передбачався пошук, дослідження та фіксація об'єктів культурної спадщини країни. Нині ми маємо томи, присвячені об'єктам природничої, археологічної та історико-культурної спадщини Великобагачанського (2010), Гадяцького (2013), Глобинського (2014), Диканського (2011), Лохвицького (2012), Новосанжарського (2007), Оржицького (2015), Пирятинського (2013), Решетилівського (2010), Семенівського (2013) районів та Комсомольської міської ради (2008) Полтавської області⁹⁶. Козельщинський – наступний за чергою.

Загалом, на території Козельщинського району Полтавської області виявлено 460 природоохоронних об'єктів та об'єктів археологічної, історичної та інших видів культурної спадщини. У т.ч. 12 природоохоронних об'єктів, 260 – пам'яток археології, 191 – пам'яток історії, 1 – архітектури, 2 – мистецтва. Кілька із них є комплексними – відносяться до категорії «пам'ятки історії та мистецтва», «історії та архітектури», «археології та історії».

Розташувавши їх за кількісною ознакою маємо наступну картину:
пам'яток археології – 260,

⁹⁶ Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Великобагачанський район. – Полтава: «Полтавський літератор», 2010. – 204 с., іл.; Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Гадяцький район. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2013. – 775 с., іл.; Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Глобинський район. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2014. – 707 с., іл.; Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Диканський район. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2011. – 360 с., іл.; Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Лохвицький район. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2012. – 440 с., іл.; Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Новосанжарський район. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2007. – 178 с., іл.; Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Решетилівський район. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2010. – 214 с., іл.; Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Пирятинський район. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2013. – 412 с., іл.; Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Семенівський район. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2013. – 396 с., іл.; Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Комсомольська міська рада. – К.-Полтава: «Полтавський літератор», 2008. – 148 с., іл.

пам'яток історії – 191,
природоохоронних об'єктів – 12,
пам'яток мистецтва – 2,
пам'яток архітектури – 1.

Таким чином, як бачимо із вищенаведених цифр, на території Козельщинського району станом на 2015 р. маємо 12 природоохоронних об'єктів. Сім із них – гідрологічні заказники місцевого значення «Ударник», «Брідок», «Ксендзівський», «Михайликівський», «Хорунжівський», «Буртівський», «Попенківський»), три – ландшафтні заказники місцевого значення («Пашене», «Псільський», «Хорішки»), одне заповідне урочище («Зелений бір») та одна перспективна для заповідання територія («Солоне озеро»).

Перший із них – гідрологічний заказник «Ударник» на західній околиці смт Козельщина, площею 39 га, створений з метою збереження цінних водно-болотних угідь, що мають типовий рослинний і тваринний світи, представлений високотравним болотом та прилеглими до нього луками. Тут росте близько 350 видів рослин і мешкають досить різноманітні представники тваринного царства. Є місцем гніздування водолюбивих птахів, стабілізатором мікроклімату регіону, регулятором ґрунтових вод виконує екологічні та природоохоронні функції, має водоохоронне та ґрунтозахисне значення⁹⁷.

Гідрологічний заказник «Ударник».
Фото 2014 р.

Другий – гідрологічний заказник «Брідок» на південно-західній околиці с. Говтва створений із метою збереження водно-болотних та лучних природних комплексів у заплаві р. Говтва з багатим біорізноманіттям, має площу 551,9 га. Є місцем гніздування та перебування під час міграцій птахів біляводного фауністичного комплексу. Презентує ділянку заплави р. Говтва у місці її впадіння в р. Псел із лісовими та лучно-болотними природними комплексами. У складі флори близько 500 видів рослин, у т.ч. занесених до списку регіонально рідкісних рослин. Угруповання деяких із них занесені до Зеленої книги України. Має досить різноманітну фауну, в т.ч. є представники видів занесених до Червоної книги України⁹⁸.

Гідрологічний заказник «Ксендзівський» біля сс. Бутівка та Йосипівка, площею 98,0 га, створений із метою збереження цінних водно-болотних угідь у басейні р. Псел із типовим рослинним світом. Основні його площі зайняті угрупованнями справжніх та засолених лук.

⁹⁷ НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 01-116. – Арк. 74; Червона книга України: Тваринний світ / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України І. А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 420, 422, 442, 453, 455, 459, 471, 531, 539.

⁹⁸ НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 01-116. – Арк. 99; Зелена книга України / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України Я. П. Дідуха. – К.: Альтерпрес, 2009. – С. 315 – 316, 345 – 346; Червона книга України: Тваринний світ / Під заг. ред. І. А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 413, 417, 419, 420, 422, 426, 428, 442, 453, 462, 471, 477, 525, 539, 543.

Має типовий рослинний світ, що нараховує близько 350 видів рослин. Серед фауністичного комплексу є представники Червоної книги України⁹⁹.

На східній околиці с. Михайлики розкритий гідрологічний заказник «Михайликівський», площею 400,0 га. Серед місцевого населення відомий як «Лиман». Основне завдання, що стояло при його створенні, було збереження водно-болотних угідь у басейні р. Псел, котрі мають типовий рослинний і тваринний світи. Основні площі заказника зайняті угрупованнями справжніх і засолених лук. Загалом представники

царства флори нараховують близько 450 видів. Є місцем перебування під час міграційних процесів та гніздування птахів навколводного фауністичного комплексу, стабілізатором мікроклімату, регулятором ґрунтових вод і водного режиму річки. Фауністичний комплекс представлений у т.ч. і представниками червонокнижних видів.¹⁰⁰

Такі ж самі функції, як і в попередньому випадку, виконує гідрологічний заказник «Хорунжівський», площею 25 га, створений в околицях с. Омельниче, в заплаві р. Рудька, з метою збереження цінних водно-болотних угідь із типовим рослинним та тваринним світом. Основні площі зайняті угрупованнями справжніх та засолених лук. Нараховує близько 350 видів рослин. Є місцем гніздування водоплавних птахів та відтворення тварин біляводного фауністичного комплексу. Зустрічаються тварини з Червоної книги України та списку регіонально рідкісних видів.¹⁰¹

Гідрологічний заказник «Ксендзівський».
Фото 2008 р.

Гідрологічний заказник «Хорунжівський».
Фото 2014 р.

⁹⁹ Природно-заповідний фонд Української СРСР: Реєстр-довідник / За ред. М. А. Воїнственського. – К.: Урожай, 1986. – С. 112.; Регіональна екомережа Полтавщини / за заг. ред. О. М. Байрак. – Полтава: Верстка, 2010. – С. 116.; Червона книга України: Тваринний світ / за ред. І. А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 420, 422, 442, 455, 471, 539.

¹⁰⁰ Андрієнко Т. Л., Байрак О. М., Залудяк М. І. та ін. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава: ІВА «Астрей», 1996. – С. 162, 175.; Регіональна екомережа Полтавщини / Під заг. ред. О. М. Байрак. – Полтава: Верстка, 2010. – С. 115, 116, додаток С. 8.; Червона книга України: Тваринний світ / за ред. І. А. Акімова – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 413, 420, 422, 442, 455, 531, 539.

¹⁰¹ НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 01-116. – Арк. 79; Червона книга України: Тваринний світ / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України І. А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 420, 442, 453, 455, 459, 471, 531, 539.

В околицях с. Піски розкинувся гідрологічний заказник «Буртівський», площею 150,0 га. Завдання, що було поставлене перед ним – збереження цінних водно-болотних угідь басейну р. Псел. Основну площу об'єкту займає високотравне болото. Флора заказника нараховує близько 350 видів. Серед фауністичного комплексу – представники Червоної книги України та списку регіонально рідкісних видів. Є місцем гніздування та перебування під час міграції птахів біляводного фауністичного комплексу, стабілізатором мікроклімату, регулятором ґрунтових вод та водного режиму річки.¹⁰²

Останній із гідрологічних заказників – «Попенківський» розташований в околицях с. Харченки. Має площу 96,0 га. Створений із метою збереження цінних водно-болотних угідь у басейні р. Псел. Серед місцевого населення відомий під назвою «Болото». Основні площі об'єкту зайняті угрупованнями справжніх, засолених та заболочених лук. Флора нараховує близько 250 видів рослин. Серед тваринного світу є представники червонокнижних видів. Є місцем гніздування та перебування під час міграції птахів біляводного фауністичного комплексу.¹⁰³

Гідрологічний заказник «Попенківський». Фото 2014 р.

Друга група природоохоронних об'єктів на території Козельщинського району відноситься до ландшафтних заказників. Усього їх – три: «Пашене», «Псільський» та «Хорішки». Мають статус природоохоронних об'єктів місцевого значення.

Перший із них – «Пашене» між сс. Пашенівка та Буняківка, площею 518,0 га. Створений для збереження ландшафтів долини р. Псел на його лівому березі з кленово-липово-дубовими лісами на заплаві, вільшняком у притерасній частині, сосновими насадженнями на боровій тера-

Черепаха болотна в ландшафтному заказнику «Пашене». Фото 2014 р.

¹⁰² Андрієнко Т. Л., Байрак О. М., Клестов М. Л., Литвиненко В. Г., Самородов В. М., Стецюк Н. О. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава: ІВА «Астрєя», 1996. – С. 162, 175; Природно-заповідний фонд Української РСР / за ред. М. А. Воїнственського. – К.: Урожай, 1986. – С. 112; Регіональна екомережа Полтавщини / за заг. ред. О. М. Байрак. – Полтава: Верстка, 2010. – С. 116, 178; Червона книга України: Тваринний світ / за ред. І. А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 419, 420, 422, 442, 471, 539.

¹⁰³ Андрієнко Т. Л., Байрак О. М., Залудяк М. І. та ін. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава: ІВА «Астрєя», 1996. – С. 162, 175; Природно-заповідний фонд Української СРСР: Реєстр-довідник / За ред. М. А. Воїнственського. – К.: Урожай, 1986. – С. 112; Червона книга України: Тваринний світ / Під заг. ред. І. А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 413, 420, 422, 442, 455, 471, 531, 539.

сі з типовим рослинним та тваринним світами. Флора нараховує близько 500 видів рослин, у т.ч. занесених до списку регіонально рідкісних видів. Серед дерев, які тут ростуть, дуб черешчатий віком понад 600 років, названий на честь видатного українського математика, уродженця с. Пашенівка, М. В. Остроградського. Має багатий тваринний світ із представниками червонокнижних видів.¹⁰⁴

Ландшафтний заказник «Псільський» між с. Піски та Нижня Мануйлівка, площею 362,0 га, створений із метою збереження ландшафтів долини р. Псел із заплавленими топо-

Ландшафтний заказник «Хорішки».
Фото 2014 р.

левими, кленово-липово-дубовими лісами, з великими лучними галявинами та старорічищами, з типовим рослинним та тваринним світами. Налічує близько 650 видів рослин, у т.ч. занесених до Зеленої книги України та Червоної книги України. Зустрічаються також види тварин занесених до Червоної книги України, до Європейського та Світового Червоних списків.¹⁰⁵

В околицях с. Хорішки знаходиться ландшафтний заказник «Хорішки», площею 735,0 га, основним завданням якого є збереження заплавлених ландшафтів р. Псел, що мають типовий рослинний і

тваринний світи. Ділянка розташована в прирусловій частині р. Псел із кількома старицями та заплавленим лісом. Нарховує близько 500 видів рослин, у т.ч. регіонально рідкісних та представників тваринного світу занесених до Червоної книги України та таких, що є регіонально рідкісними.¹⁰⁶

¹⁰⁴ Байрак О. М., Проскурня М. І., Стецюк Н. О., Слюсар М. В., Томін Є. М., Гостудим О. М. Еталони природи Полтавщини: Розповіді про заповідні території Полтавщини. Науково-популярне видання. – Полтава: Верстка, 2003. – С. 41; Байрак О. М., Стецюк Н. О. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини. – Полтава: Верстка, 2005. – С. 49, 70, 126; Заповідна краса Полтавщини // Т. Л. Андрієнко, О. М. Байрак, М. І. Залудяк та ін. – Полтава: ІВА «Астрєя», 1996. – С. 46; Збережи, де стоїш, де живеш: По сторінках Червоної книги Полтавщини. Рослинний світ / Кол. авторів, під заг. ред. О. М. Байрак. – Полтава: Верстка, 1998. – С. 141, 168, 196; Червона книга України: Тваринний світ / за ред. І. А. Акімова – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 413, 417, 425, 426, 428, 429.

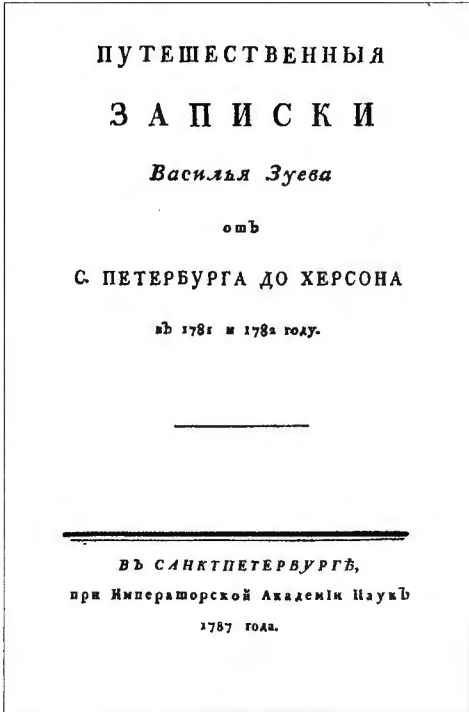
¹⁰⁵ Андрієнко Т. Л., Байрак О. М., Залудяк М. І. та ін. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава: ІВА «Астрєя», 1996. – С. 45, 104; Байрак О. М., Стецюк Н. О. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини. – Полтава: Верстка, 2005. – С. 14, 38, 70, 104, 153, 154, 162, 170, 172, 176; Збережи, де стоїш, де живеш: По сторінках Червоної книги Полтавщини. Рослинний світ / Кол. авторів, під заг. ред. О. М. Байрак. – Полтава: Верстка, 1998. – С. 183; Зелена книга України / Під заг.ред. члена-кореспондента НАН України Я. П. Дідуха. – К.: Альтерпрес, 2009. – С. 345, 346; Червона книга України: Рослинний світ / Під заг.ред. Я. П. Дідуха. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 127, 138; Червона книга України: Тваринний світ / Під заг. ред. І. А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 420, 426, 429, 430, 432, 462, 539, 543.

¹⁰⁶ Андрієнко Т. Л., Байрак О. М., Залудяк М. І. та ін. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава: ІВА «Астрєя», 1996. – С. 162, 178; Еталони природи Полтавщини: Розповіді про заповідні території / Під заг. ред. О. М. Байрак. – Полтава: Верстка, 2003. – С. 193; Регіональна екомережа Полтавщини / Під заг. ред. О. М. Байрак. – Полтава: Верстка, 2010. – С. 115, 116, додаток С. 8; Червона книга України: Тваринний світ /

Єдине заповідне урочище «Зелений бір», площею 50,0 га, на північній околиці с. Книшівка, займає частину борової тераси в долині р. Псел. Основні площі зайняті середньовіковими культурами сосни звичайної. Метою його створення стало завдання по збереженню лісового масиву (соснових насаджень) в басейні р. Псел із типовими рослинним та тваринним світами. Загалом, у складі флори, налічується близько 300 видів рослин у т.ч. розташовані неподалік від лісового масиву куртини та угруповання ковили пірчастої занесені до Зеленої книги України та Червоної книги України. На території урочища поширені види тварин включені до Червоної книги України та списку регіонально рідкісних видів.¹⁰⁷

Природні багатства території нинішнього Козельщинського району привернули до себе увагу іще в останній чверті XVIII ст. Відомий російський учений, академік В.Ф. Зуев (1754 – 1794), проїжджаючи в 1781 р. Кременчуцьким шляхом із м. Полтави до м. Херсон, залишив так звані «Путешественные записки»¹⁰⁸, в яких описав маршрут свого пересування. Зокрема частину пільської надзаплави від с. Підгора до Омельницької переправи, вкритої у XVIII ст. болотами, численними озерами та зволженими солонцями. Зокрема, на його шляху трапилося озеро Солоне: «...озеро сие плоско, кругловато, имеет дно иловатое и вокруг также окружено ровнейшими местами, величиною будет в поперешике сажен на семьдесят; по берегам садилось довольно количество натрона в виде пыли, который однако содержал в себе более солкости, нежели горькости. Посреди такого ровного места, с которого мы вчера спустились, низкого, однако от моря ещё далекого, взирал я не без удивления на сие озеро, почитая его одним в сей стране, которая во всем, как положением, так и растениями около его находящимися, походило на отдалённые Астраханских степей солончаки, однако после услышав, что

Титульний аркуш книги «Путешественные записки» академіка В.Ф. Зуева. СПб, 1787 р.

за ред. І. А. Акімова – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 397, 405, 417, 419, 423, 426, 428, 442, 462, 477, 525, 532, 539, 543.

¹⁰⁷ Зелена книга України / під загальною редакцією члена-кореспондента НАН України Я. П. Дідуха – К.: Альтерпрес, 2009. – С. 213 – 214; Регіональна екомережа Полтавщини / за заг. ред. О. М. Байрак. – Полтава: Верстка, 2010. – С. 116; Червона книга України: Рослинний світ / за ред. Я. П. Дідуха – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 257; Червона книга України: Тваринний світ / за ред. І. А. Акімова – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 405, 425, 426, 428, 490, 539.

¹⁰⁸ Зуев В.Ф. Путешественные записки Василья Зуева от С.Петербурга до Херсона в 1781 и 1782 году / Подгот текста, вступ. Статья и коммент. М.Э. Кавуна. – Днепропетровск: Герда, 2011. – XXVIII+394с., ил., карт. – (Репринтное видання).

по сей площади есть еще и другие небольшие солоноватые озера и сверх того много еще иссохших луж, таковою же солью после влажных погод покрывающихся...»¹⁰⁹.

Описаний В.Ф. Зуєвим об'єкт зберігся до наших днів і сьогодні є перспективною для заповідання територією. Об'єкт під назвою «Солоне озеро» розташоване на західній околиці с. Книшівка. Водне дзеркало є старорічищем із водною та прибережно-водною рослинністю з заболоченими у пониженнях берегами. Територія – досить мальовнича. Навколо виявлено десять куртин ковили пірчастої занесеної до Червоної книги України. Серед представників тваринного царства зустрічаються бронзівка золотиста, популяції синявця-агруса, велика біла чапля, бугай, сірий сорокопуд, мартин каспійський, занесений до Червоної книги України.¹¹⁰

Куртина ковили пірчастої, в околицях Солоного озера біля с. Книшівка. Фото 2008 р.

Найчисельнішими за кількістю виявлених нині об'єктів на території Козельщинського району є пам'ятки археологічної спадщини.

Підготовка археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури України» спонукала до проведення суцільних за своїм характером розвідок, які значною мірою охопили територію Козельщинського району Полтавської області у 1986 – 1987 та 2014 – 2015 рр. Їх наслідки, разом із результатами невеликих науково-рятивних археологічних досліджень, а також історіографічним аналізом робіт попередників, склали основу запропонованої читачеві спроби укладання узагальнюючого нариса, присвяченого старожитностям долишньої течії й узбережжя р. Псел та його межиріччя з р. Сухий Кобелячок.

Небагата на факти успішних досліджень історія вивчення археологічних об'єктів території сучасного Козельщинського району охоплює період майже у 250 років. Упродовж цього часу виділяються два досить тривалі та невеликий сучасний етапи в їх проведенні, що отримали назви: донауковий (до початку третьої чверті XIX ст.); накопичення джерел і відомостей про археологічні об'єкти (третья чверть XIX – початок 80-х рр. XX ст.), а також – обстежень систематичного характеру і науково-рятивних робіт у зонах майбутніх новобудов (80-ті рр. XX ст. – початок XXI ст.).

Розгортанню наукових досліджень передував донауковий етап або передісторія вивчення й накопичення знань про археологічні пам'ятки різних епох. Для території району маємо дві літописні згадки про давньоруський населений пункт-укріплення «Голтав» на Пслі («шедше за Голтавомь») і назву річки Говтва («на рѣцѣ Голтѣ»), вміщені у «Повчанні Воло-

¹⁰⁹ Там само. – С. 212.

¹¹⁰ Зелена книга України / Під загальною редакцією члена-кореспондента НАН України Я. П. Дідуха – К.: Альтерпрес, 2009. – С. 213 – 214; Регіональна екомережа Полтавщини / за заг. ред. О. М. Байрак. – Полтава: Верстка, 2010. – С. 116; Червона книга України: Рослинний світ / за ред. Я. П. Дідуха – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 257.

димира Мономаха з описом подій 1095 р.¹¹¹, а також Іпатієвському списку «Повісті минулих літ» під 1111 р.¹¹² Ці доволі скупі повідомлення є першими фактами в історіографії найдавнішого заселення долішнього Попсілля¹¹³, виступаючи відправними точками у вивченні археологічних пам'яток мікрорегіону¹¹⁴.

Засвідчують існування давніх укріплень на Шар-горі над Приліпкою і документи середини XVI – початку XVII ст. Так, за кількома люстраціями, з 1552 р. канівські уходи розташовувалися при впадінні р. Хорол у Псел, на місці древнього поселення «Голтов», перебуваючи в оренді у Драба¹¹⁵.

Знайомство з курганами, як об'єктами стародавньої культурної спадщини, відбулося за пізнього українського середньовіччя здебільшого внаслідок поширення скарбушукства, що охопило пустки знелюднених через татарські набіги придніпровських угодів наприкінці XVI ст.¹¹⁶ У третій та останній чвертях XVII ст., особливо з поширенням селітроваріння, пошуки в курганах дорогоцінностей вихідцями з Речі Посполитої, а пізніше московськими служилими людьми з досвідом грабування сибірських курганів «бугровщиками», стали звичним явищем¹¹⁷.

Поодинокі згадки про поселення з ознаками пам'яток старовини у мікрорегіоні – рештками валів – припадають на першу половину XVII ст. Так, за актом люстрації 1616 р. слобода Олтва¹¹⁸, а в 1622 р. містечко Говтва значаться серед населених місць Черкаського староства¹¹⁹. З-поміж здавна заселених у басейні Псла географічний опис до карти другої чверті XVII ст. – «Книга Большому Чертежу» – також згадує містечко Говтву¹²⁰. Воно ж позначене серед найбільших у цій частині Лівобережжя Дніпра на карті України Г. Л. де Боплана

¹¹¹ Полное собрание Русских летописей. – Т. 1: Лаврентьевская летопись. – Изд. 2-е. – Л.: Изд-во АН СССР, 1926–1928. – Стб. 249; <http://litopys.org.ua/lavrlet/lavr12.htm#st249>

¹¹² Полное собрание Русских летописей. – Т. 2: Ипатьевская летопись. – Изд. 2-е. – СПб.: Тип. М. А. Александрова, 1908. – Стб. 265–266; <http://litopys.org.ua/ipatlet/ipat.htm>; Літопис Руський / Перекл. з давньорус. Л. Є. Махновця; [відп. ред. О. В. Мишанич]. – К.: Дніпро, 1989. – С. 167. – Стб. 197–198.

¹¹³ Ляскоронский В. Г. Городища, курганы и длинные (змиевые) валы по течению рр. Псла и Ворсклы // Труды XIII АС. – М., 1907. – Т. I. – С. 158–159; Коринный Н. Н. Переяславская земля. X – первая половина XIII века. – К.: Наукова думка, 1992. – С. 239, 245.

¹¹⁴ Шерстюк В. В. Літописний Голтов у Нижньому Попсіллі та його округа / В. В. Шерстюк // Стародавній Іскоростень і слов'янські гради: зб. наук. пр. / НАНУ, Ін-т археол.; Коростен. філія Житомир. ОКМ; [ред. кол.: Івакін Г. Ю., Моця О. П. (гол. ред.), Сухобоков О. В. та ін.]. – Т. 2. – С. 230–234.

¹¹⁵ Падалка Л. В. Прошлое Полтавской территории и ее заселение: исследования и материалы / ПУАК. – Полтава: Т-во печатн. дела, тип. б.в.ш. Дохмана, 1914. – С. 51. – Карта.

¹¹⁶ Супруненко О. До питання про пограбування курганів на Полтавщині за козацької доби / Олександр Супруненко // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні: зб. наук. ст. / ЦП НАНУ і УТОПІК; [відп. ред. Д. Я. Телегін]. – К., 2000. – Вип. 9. – С. 87–91.

¹¹⁷ Супруненко О. Б. Кургани поблизу с. Солонці на Нижньому Пслі / Супруненко О. Б.; ІА НАНУ; ЦП НАНУ і УТОПІК; ЦОДПА; [наук. та відп. ред. Козак Д. Н.]. – К.; Полтава: Вид-во ПП «Друкарня «Гротеск», ВЦ «Археологія», 2007. – (Сер.: Старожитності околиць Комсомольська, част. V). – С. 122.

¹¹⁸ Падалка Л. В. Прошлое Полтавской территории... – С. 54.

¹¹⁹ Селянський рух на Україні (1569–1647 рр.): зб. док. і мат-лів / НАНУ, Ін-т істор. – К.: Наукова думка, 1993. – С. 182.

¹²⁰ Книга Большому Чертежу или древняя карта Российского государства, поновленная в разряде и списанная в книгу 1627 года. – Изд. 2-е. – СПб., 1838. – С. 96.

(1651 р.). Ця карта додатково подає відомості про розташування ряду давньоруських городищ, вдруге заселених на початку XVII ст.¹²¹

Наявні певні свідчення про пам'ятки сучасного району і в закордонній мемуаристиці. Вони пов'язані з перебігом подій селянсько-козацького повстання під проводом Якова Острянина (Остряниці) 1638 р. У щоденнику очевидця цих подій, священика Шимона Окольського, згадується, що козаки-повстанці укріпилися на городищі, перед «палісадом» насипали міцний вал, а «курган, що розміщувався перед цим валом, обернули на ... редут», посиливши його артилерією¹²². Як здається, ця згадка про пошкоджені селітроварінням стародавні поховальні споруди, використані в ході бойових дій, – майдани групи Розритої Могили, є одним із перших історичних свідчень про археологічні пам'ятки Козельщинського району¹²³.

Неодноразово Говтва та її укріплення потрапляли й на сторінки «Літопису» Самійла Величка¹²⁴. Повідомлення про фортечні вали у нагірній частині Говтви, топоніми Приліпка і Поділ містяться в «Географічному описі Києва та Київського намісництва 1775 – 1786 рр.», укладеному поручиком В. І. Новгородцевим¹²⁵. В «Історичному та географічному описі Київського намісництва 1787 р.» вони знайшли відображення на планіграфічних і картографічних матеріалах¹²⁶. Зауважимо також, що більша частина XVIII ст. у степовій лівобережній частині території сучасного району пройшла під знаком початку заселення й освоєння краю і, звісно ж, принагідного грабування та часткового нищення найбільш масових поховальних пам'яток минулого – курганів, забудови території давніх поселень виникаючими селами і хуторами¹²⁷.

Невідомий художник XVIII ст.
Портрет гетьмана Якова
Остряниці. Дніпропетровський
історичний музей.

¹²¹ Болпан Г. Л. де. *Опис України / АН УРСР; Археологр. коміс.; Ін-т істор.; Ін-т суспільн. наук; Укр. НІ Гарвард. ун-ту; [перекл. з фр. Я. І. Кравця, З. П. Борисюк; ред. кол.: В. А. Смолій (відп. ред.), Г. В. Боряк, Я. Р. Дашкевич та ін.]*. – К.: Наукова думка, 1990. – Карта; Падалка Л. В. *Карта Болпана о заселении Полтавской территории во второй четверти XVII века / ПУАК*. – Полтава: Т-во Печат. Дела (тип. бів. Дохмана), 1914. – Карта.

¹²² Okoński S. *Dyaryusz transakcyi wojennej między wojskiem koronnem i zaporoskiem w r. 1637; Kontynuacya dyaryusza wojennego [...] nad zawziętymi w uporze krzywoprzysięgłych i swowolnych kozakami w roku 1638 odprawiona / Ks. Szymona Okońskiego*. – Krakow: Wydanie Kazimierza Jozefa Turowskiego, 1858. – S. 91–102.

¹²³ *Дневник Симеона Окольского (1637–1638 г.) // Мемуары, относящиеся к истории Южной Руси*. – Вып. II [переводчик: К. Мельник; под ред. В. Антоновича]. – К.: Тип. Г. Т. Корчак-Новицкого, 1896. – С. 220–225.

¹²⁴ Величко Самійло. *Літопис / Самійло Величко; [перекл. з книжн. укр. мови Валерій Шевчук]*. – К.: Дніпро, 1991. – Т. 2. – С. 79, 515.

¹²⁵ *Описи Київського намісництва 70–80 років XVIII ст. / АН УРСР, Археограф. коміс.; Ін-т історії; ЦДІАУ у м. Києві; [упорядн. Г. В. Болотова, К. А. Вислобоков, І. Б. Гирич та ін.; ред. кол.: П. С. Сохань (відп. ред.) та ін.]*. – К.: Наукова думка, 1989. – С. 79.

¹²⁶ Там само. – С. 226, 227.

¹²⁷ Супруненко О. Б. *Курганне грабінництво XVII–XX ст. у Нижньому Прициплі / О. Б. Супруненко // Праці Центру пам'яткознавства: зб. наук. пр. / ЦП НАНУ і УТОПІК; [ред. кол.: О. М. Титова (гол. ред.), В. І. Акуленко,*

Що стосується найбільш масових поховальних пам'яток давнини, то першим серед дослідників згадав про наявність курганів вздовж краю «косогору» правого корінного берега Псла відомий учений-енциклопедист – академік В. Ф. Зуєв (1754 – 1794), який 1781 р. прямував Кременчуцьким шляхом з Полтави до Херсону і залишив наукові записки про цю подорож¹²⁸. Маршрут його пересування проліг через низинну частину пільської надзаплати від с. Підгора до Омельницької переправи, у XVIII ст. вкритої болотами, численними озерцями й зволоженими солонцями. На шляху, зокрема, він описав озеро Солоне, що й на сьогодні збереглося на північ від с. Гайове, оточене величними стародавніми курганами¹²⁹.

У зв'язку з поширенням освіти в другій – третій чвертях XIX ст. поміщики та їх діти, навчаючись в університетах, вряди-годи здійснювали спроби розкопок курганів, руйнуючи їх маючи на меті пошуки предметів старовини, раритетів для власних колекцій. Факти про такі земляні роботи у Припсіллі відомі, наприклад, в окрузі с. Березняки кол. Кременчуцького повіту, де землевласником і колекціонером, випускником Харківського університету С. М. Остроградським (1836 – після 1912) здійснювалися розкопки одного з курганів¹³⁰. Виявлена в околицях села ливарна форма для відливання серпа доби пізнього бронзового віку, що зберігалася з 1810 р. у маєтку батьків землевласника, вважається одним із перших археологічних музейних експонатів на Полтавщині¹³¹.

Певні відомості про появу інтересу до археологічних об'єктів зберегла й усна народна традиція. Курйозний факт, пов'язаний із поховальними старожитностями, засвідчений розповіддю старожилів с. Ревівки на межі Кременчуцького і Козельщинського районів, поряд із Новою Галещиною. У XIX ст. невеликий курган групи поряд із Басурманською могилою, з острашливою назвою Чортова могила, спробували розкопати місцеві селяни, зацікавлені знахідкою виораного в центрі великого каменю-стели. Поряд було знайдене поховання людини – середньовічного кочівника, з розташованим біля скелету черепом коня – «кінською головою». Це викликало паніку і страх, тому могилу освятив місцевий священик, а ґрунт насипу чоловіки якомога далі розкидали лопатами навкруги. Ця знахідка призвела до збереження невеликих курганів, що й досі знаходяться на городах селян¹³².

Певні відомості про археологічні пам'ятки на території і поряд із сучасним Козельщинським районом з'явилися у зв'язку з діяльністю Київської Тимчасової Комісії для розбору

Л. О. Гріфен та ін.] – К.: ЦП НАНУ і УТОПІК, 2012. – Вип. 21. – С. 66–75. – С. 67–68.

¹²⁸ Зуєв В. Ф. Полтавщина в «Путешественных записках» 1781 року / Зуєв В. Ф.; ЦОДПА; [упорядн. та наук. ред. Супруненко О. Б.; підг. до друку і ком. Супруненко О. Б., Кигим С. Л., Коваленко О. В., Мокляк В. О.]. – Полтава: Археологія, 1999. – С. 20.

¹²⁹ Путешественные записки Василья Зуева отъ С.-Петербурга до Херсона въ 1781 и 1782 году / Василий Зуев. – В Санктпетербурге: При Императорской Академіи Наукъ, 1787 года. – С. 217.

¹³⁰ Супруненко О. Б. Археологія в діяльності першого приватного музею України: Лубенський музей К. М. Скаржинської / О. Б. Супруненко; НАНУ, Ін-т археол.; Полтав. обл. рада; ЦОДПА; [відп. ред. П. П. Толочко]. – К.; Полтава: Археологія, 2000. – С. 68.

¹³¹ Супруненко О. Б. З історії археологічних досліджень на Полтавщині: Короткий нарис / Супруненко О. Б.; ЦП НАНУ і УТОПІК; ЦОДПА. – К.; Полтава: Вид-во ПП «Гротеск», ВЦ «Археологія», 2007. – С. 21.

¹³² Супруненко О. Б. Пам'ятки археології території Галещинського родовища залізистих кварцитів / Супруненко О. Б., Шерстюк В. В.; ІА НАНУ; ЦП НАНУ і УТОПІК; ЦОДПА; [відп. ред. Козак Д. Н.]. – К.; Полтава: Дивосвіт, 2007. – С. 23.

давніх актів (Археографічної комісії). Внаслідок організованої нею у 1845 – 1846 рр. подорожі на Полтавщину почала збиратися інформація про матеріальні свідчення найдавнішого минулого, їх зображення, назви урочищ, перекази і легенди про них¹³³. Такі повідомлення містяться у листах, нотатках і творах співробітників цієї установи. Залишив їх і штатний «рисувальник» Комісії Т. Г. Шевченко (1814 – 1861)¹³⁴. Так, зокрема, у «Щоденнику», а пізніше повісті «Наймичка», описуючи чумацький Ромоданівський шлях, що пролягав між Сулою і Пслем, Великий Кобзар згадував «земляные укрепления разной величины и формы», «курганы, совершенно круглые, сажень в 50 в диаметре», «большие и маленькие, всегда с выходами: двумя, тремя и четырьмя» – «насыпи..., форму которых установит нельзя. Это валы разной величины и в разных направлениях»¹³⁵. Як стало відомо пізніше, ці об'єкти були рештками курганів раннього залізного віку, пошкоджених польськими і козацькими промисловиками-селітроварами кінця XVI – XVII ст. Вони відомі від козацького часу під назвою майданів¹³⁶.

На середину XIX ст. припадають спроби картографування стародавніх поховальних споруд і укріплень давніх поселень. Такими були топографічні обстеження фахівців імператорського Військово-топографічного депо. За їх наслідками укладалися військово-топографічні карти-«триверстовки», котрі часом уточнювалися і перевидавалися, і більше ніж на три чверті століття забезпечили потреби у розвитку країни. До аркушів цих старанно вигравірованих карт, зокрема, «листів» за номерами 12 у рядах XXIV і XXV «Военно-топографической карты Полтавской губернии», потрапили позначки місцезнаходження, часом абсолютні висоти кількох курганів, майданів, частин обвалувань і рукотворних заглибин, що стали першим етапом збору інформації для обліку стародавніх споруд з ґрунту археологічного характеру. Для прикладу, назвемо 17 курганів у складі груп і поодинокі в околицях с. Верхня Мануйлівка, 4 насипи неподалік хут. Харченки, 4 кургани на схід та південний схід від Козельщини, насамкінець, Громову могилу з указаною назвою й абсолютною висотою над рівнем моря 65,64 саж.¹³⁷ До речі, описи частини позначених на «триверстовках» курганів і майданів вміщені у цьому виданні.

Наведені вище та деякі інші свідчення з описом, фіксацією і спробами дослідження старожитностей можна вважати ознаками донаукового етапу вивчення пам'яток археології території сучасного Козельщинського району.

¹³³ Курінний П. *Історія археологічного знання про Україну* / Петро Курінний; УВУ. – Мюнхен, 1970. – Скрипти, ч. 37. – С. 21–24.

¹³⁴ Супруненко О. Б. *Археологічні студії Тараса Шевченка на Полтавщині* / Супруненко О. Б. // АЛПУ. – Полтава, 2000. – № 1-2 (7-8). – С. 90–91.

¹³⁵ Шевченко Тарас. *Повне зібрання творів: в 6-ти т.* – К.: Вид-во АН УРСР, 1964. – Т. 3. – С. 61, 63–64; Т. 5. – С. 79.

¹³⁶ Супруненко О. *Тарас Шевченко і пам'ятки археології Полтавщини* / Олександр Супруненко // *Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні: зб. наук. ст. / ЦП НАНУ і УТОПІК; Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні НАН України; [ред. кол.: Титова О. М. (відп. ред.) та ін.]*. – К., 2014. – Вип. 23. – С. 8.

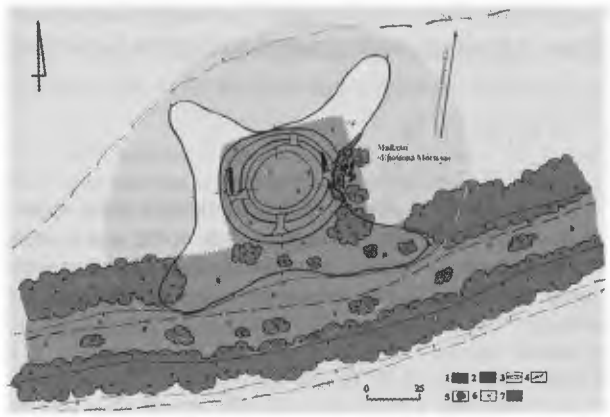
¹³⁷ *Военно-топографическая карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской* / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й. – [Изд. 1850-х гг.]. – Ряд XXIV, XXV. – Л. 12.

Наступний етап досліджень пов'язаний із початком накопичення джерел і відомостей про археологічні об'єкти району. Започаткувало його укладання матеріалів анкетування Центрального статистичного комітету Російської імперії 1872 – 1873 рр. Анкети були опитовими листами про наявність об'єктів старовини на місцях. Запити розсилалися до волосних правлінь і фахівців Полтавської губернії за ініціативи відомого дослідника археології та історії Східної Європи, професора Д. Я. Самоквасова (1843 – 1911). Анкетне опитування дозволило отримати чимало цікавих відповідей, хоча матеріали по сучасному Козельщинському району і понизьку Псла готувалися досить недбало. Місцеві чиновники уникали відповідей, а правління ряду волостей обмежилися відписками про повну відсутність курганів та городищ¹³⁸.

Із часом матеріали цього анкетування були систематизовані і видані Полтавською вченою архівною комісією, за участю у підготовці до друку відомого археолога, уродженця Полтавщини М. О. Макаренка (1877 – 1938)¹³⁹. До видання потрапили відомості про наявність майданів поблизу с. Солониця Козельщинського району, розташованих на лівобережжі р. Псел. Так, «городок [майдан]... (в народі «Шведська могила»); в 4-х вер. від с. Солониці; навкруги = 45 саж., колоподібний, із заглибиною на вершині; на високому місці, неподалік від болота «Вовчий Кут»; вали зі всіх боків, котрі більш відомі під назвою «Бурт[и]», довжиною кожен – 10 саж.; входи – з Пд. і Зах.; зруйнований течією води; про знахідки та розкопки нічого невідомо». Ще один майдан описаний за 1,5 версти від села, з назвою «Диківська могила». Це кругла в плані споруда, діаметром по колу 46 саж., розташована на високому місці. Мала заглибину в центрі, вали-«бурти» зі всіх боків довжиною 36 і шириною 3 саж., вхід із західного боку. Повідомлялося, що розкопки тут провів козак Горбаль, який нічого так і не знайшов¹⁴⁰.

У Бригадирівській волості кол. Кобеляцького повіту описана «Могила Громова; на високому місці, в ній [є] кілька заглибин; була обкопана ровом; біля могили мала насипи, сліди яких збереглися; площа близько 100 кв. саж.»¹⁴¹. Згадуються також 4 кургани при с. Хорішки, 3 – біля хут. Ченокалівського, а також повідомляється про розкопки кургану в 1872 р. у Хорошківській волості, біля містечка Говтви в ур. Загребля місцевими жителями, здійснені з метою відшукування грошей, яких там так і не

Майдан Громова Могила. План. 2013 р.

¹³⁸ Макаренко Н. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений) / Николай Макаренко; ПУАК. – Полтава, 1917. – С. III–IV.

¹³⁹ Супруненко О. Б. З історії археологічних досліджень на Полтавщині. – С. 43.

¹⁴⁰ Макаренко Н. Городища и курганы Полтавской губернии... – С. 23, 24.

¹⁴¹ Там же. – С. 67.

знайшли¹⁴². Серед помітних старожитностей указаний і «Голтвинський городок» на правобережній горі над р. Псел, на той час іще забудований¹⁴³.

Археологічні дослідження курганів на території району були започатковані в кінці XIX ст.¹⁴⁴ Вперше їх здійснили студенти юридичного факультету Московського університету Ю. В. Щербачов та його брат А. В. Щербачов, діти відомого дослідника історії тютюництва В. С. Щербачова (1838 – 1899). Розкопки курганів проводилися в 1887, 1889 та 1890 рр. на власних і сусідніх приватних землях у межах Манжеліївської та Пісківської волостей, переважно – в околицях с. Верхня Мануйлівка кол. Кременчуцького повіту.

Ю. В. Щербачов розпочав пошуки у Пісківській волості, отримавши курсове завдання на укладання опису старожитностей округи рідного села. Молодий дослідник описав поодинокий курган у садку дідівського маєтку, кілька окремих насипів та їх груп, що вишикувались ланцюгом уздовж краю підвищень лівого берега р. Псел неподалік с. Верхня Мануйлівка (Гречухова, Попенкова, Риженкова, Шостакова та Гостра могили, майдан Лютерова могила). Знайшов автор і рештки різночасового поселення бронзового віку в ур. Оступ, у садку маєтку. Там були виявлені вироби з кременю, уламки ліпної кераміки з валиковою орнаментациєю й ямковими заглибинами, бронзові наконечник на спис та шпилька, уламок ливарної матриці для виготовлення шпильки¹⁴⁵. Виходячи з опису, рештки одного з перших, виявлених у басейні р. Псел стародавніх поселень, були перекриті нашаруваннями козацького часу, належали до числа надзаплавних побутових пам'яток бабинської та зрубної культур середнього та пізнього бронзового віку, містили матеріали доби раннього заліза і середньовіччя¹⁴⁶.

Навесні 1887 р. в саду маєтку В. А. Щербачової були виявлені рештки поховального комплексу у невеликому кургані заввишки 0,5 м. Це була ліпна посудина банкової форми на пласкому дні у формі чаші¹⁴⁷. Знахідку спробували дослідити, запросивши для консультування розкопок полтавського археолога й етнографа І. А. Зарецького (1857 – 1936), який

¹⁴² Там же. – С. 70.

¹⁴³ Там же. – С. 9, 10.

¹⁴⁴ Рудинський М. Археологічні збірки Полтавського музею / Михайло Рудинський // Збірник, присвячений 35-річчю Музею: зб. наук. пр. / Полтав. держ. музей ім. В. Г. Короленка; [під ред. В. Бендеровського, Я. Риженка, М. Гавриленка]. – Полтава : 1-ша раддрукарня «Полтава-Поліграф», 1928. – Т. I. – С. 40, 45, 50; Махно Е. В. Раннеславянские (зарубинецко-корчеватовские) памятники в Среднем Поднепровье / Е. В. Махно // Сов. археология. – М. : Изд-во АН СССР, 1955. – Т. XXIII. – С. 82, 83. – Рис. 1: 59-60; Сидоренко Г. О. Довідник з археології України. Полтавська область / Г. О. Сидоренко, Є. В. Махно, Д. Я. Телегін; Ін-т археол. АН УРСР; УТОПІК; [ред. кол.: Д. Я. Телегін (відп. ред.), Г. Т. Ковпаненко, М. П. Кучера]. – К. : Наукова думка, 1982. – С. 56; Супруненко А. Б. Археологические исследования Полтавского краеведческого музея: (к 100-летию со дня основания) / А. Б. Супруненко // Археологические исследования на Полтавщине: сб. науч. тр. / ПКМ; [ред. кол.: Кулатова И. Н., Луговая Л. Н., Супруненко А. Б. (отв. ред.)]. – Полтава, 1990. – С. 7.

¹⁴⁵ Щербачёв Ю. Раскопки близ села Мануйловки, Кременчугского уезда, Полтавской губернии в 1887 и 1889 гг. / Ю. Щербачёв // Древности: Тр. МАО, изд. под ред. В. К. Трутовского, секретаря общества. – М., 1894. – Т. XV. – Вып. 2. – Прилож. 2-е к прот. № 359. – С. 39.

¹⁴⁶ Супруненко О. Б. Кургани Нижнього Прип'ілля / О. Б. Супруненко, В. В. Шерстюк; ЦП НАНУ і УТОПІК; ІА НАНУ; ЦОДПА; [відп. ред. С. А. Скорий]. – К., 2011. – С. 18–19.

¹⁴⁷ Щербачёв Ю. Раскопки... – С. 40.

керував роботами молодого аматора¹⁴⁸. Під дерновим шаром у центрі кургану виявлені два впускні поховання, здійснені у зібганій позиції, з орієнтацією головою на північ. Поряд із кістками черепа у першому з них трапилися фрагменти бронзових сережок, у ногах – розвал ліпної посудини і скребачка з кременю¹⁴⁹. В ногах другого похованого знаходилася ліпні посудина та уламки ще одного орнаментованого горщика, схожого на «малоросійську макітерку»¹⁵⁰. Поховання, вірогідно, були залишені носіями зрубної бережнівсько-маївської культури і належали до числа впускних комплексів кургану. Можливо, цей насип знаходився на північній околиці села, де за свідченням карт середини XIX – початку XX ст. був великий садок¹⁵¹.

Розкопки кургану Гостра могила проводилися на межі Кременчуцького і Кобеляцького повітів у Пісківській волості, за 2 версти на північний схід від села, на землях поміщиці Орлової. Курган займав край другої тераси лівого берега р. Псел, мав у висоту понад 4 м і діаметр більше 20 м, зберігав конічну форму, розорювався. Його опис цілком підходить до кургану, що розміщений за 2,5 км на північний схід від Верхньої Мануйлівки, на краю схилу тераси, безпосередньо на межі земель сучасних сільських рад, а також повітів і волостей кінця XIX – початку XX ст. (Манжеліївської Кременчуцького та Хорошківської Кобеляцького повітів)¹⁵². На жаль, він жодного разу після свого дослідження так і не оглядався археологами¹⁵³.

У верхній частині насипу під орним шаром виявлене сарматське поховання. Воно було здійснене у випростаній на спині позиції, з випростаними вздовж тулуба руками, зорієнтоване головою на північний захід. Поряд виявлена бронзова гладка дротяна скріплена фібула середньолатенської схеми з приймачем, чотиривитковою пружиною, ніжка якої приєднана до спинки за допомогою скрепи. Фібула датується першою половиною I ст. до н. е.¹⁵⁴, належаючи до комплексу рядового впускного захоронення фіналу ранньосарматського часу¹⁵⁵. Це було одне з перших сарматських захоронень, відкритих у межах історичної Полтавщини.

У Гострій могилі на глибині близько 2 м досліджене ще одне сарматське поховання, з рештками дерев'яного перебиття, вуглинами. Це була випростана інгумація, головою на

¹⁴⁸ Кулатова І. М. Археологічне краєзнавство Полтавщини XIX століття / І. М. Кулатова, О. Б. Супруненко // V Всеукр. Конф. «Розвиток історичного краєзнавства в контексті національного і культурного відродження України» (жовтень 1991 р.): тез. доп. і повід. / АН УРСР; Мін-во народ. осв. УРСР; МК УРСР; Всеукр. спілка краєзн.; УФК; УТОПІК; Кам'янець-Подільськ. ДПІ ім. В. П. Затонського; [редкол.: І. С. Винокур, В. О. Горбик, Ю. П. Кондуфор (гол.) та ін.]. – К.; Кам'янець-Подільський, 1991. – С. 47–48.

¹⁴⁹ Каталог археологічного відділу Природничо-історичного музею Полтав. губ. Земства / Укл. І. А. Зацький, В. М. Щербакієвський. 1906–1912 // Фонди ПКМ ВК. – Т. 1. – Арк. 135–136. – №№ 892–894.

¹⁵⁰ Щербачёв Ю. Раскопки... – С. 41; Каталог... – Т. 1. – Арк. 135–136. – №№ 891, 892.

¹⁵¹ Супруненко О. Б. Кургани Нижнього Прип'ялля... – С. 19.

¹⁵² Список населенных мест Кобеляцкого уезда Полтавской губернии: Сост. по данным подворно-хозяйственной земской переписи 1910 г. / Полтав. губ. земство; Статист. бюро. – Полтава, 1913. – С. 2–43.

¹⁵³ Супруненко О. Б. Кургани Нижнього Прип'ялля... – С. 20.

¹⁵⁴ Амброз А. К. Фибулы юга Европейской части СССР (II в. до н. э. – IV в. н. э.) / А. К. Амброз; АН СССР, Ин-т археол.; [отв. ред. Ю. В. Кухаренко] // САИ. – М.: Наука, Глав. ред. вост. л-ры, 1966. – Вып. Д 1-30. – С. 13, 21; Кропотов В. В. Фибулы сарматской эпохи / В. В. Кропотов; НАНУ, Ин-т археол.; [отв. ред. А. В. Симоненко]. – К.: ИД «АДЕФ-Украина», 2010. – С. 43, 45.

¹⁵⁵ Супруненко О. Б. Кургани Нижнього Прип'ялля... – С. 21.

північний захід, із масивними і добре збереженими кістками небіжчика «середнього зросту» з ознаками чоловічої статі¹⁵⁶. Курган, враховуючи розміри, так і не був вивчений навіть до половини.

Розкопки 1889 р. продовжені Ю. В. Щербачовим мали на меті дослідження трьох курганів у межах Писківської волості кол. Кременчуцького повіту.

Курган № 1 знаходився на землі селянина Риженка, неподалік від с. Верхня Мануйлівка, був розораний, здіймався на висоту 1,4 м. Розкопки виявили над рівнем материка кістки коня, під ними – шар залишків дерева¹⁵⁷, що перекиривав розрізнені кістки людини в материковому піску. Решток черепа і знахідок у розкопаній частині насипу не знайшли. Вірогідно, дослідник натрапив на пошкоджене землеріями бабинське чи зрубне поховання бронзового віку, після чого полишив розкопки.

Курган № 2 Гречухова могила далі на північний схід від села, мав висоту близько 2 м і діаметр до 20 м, вірогідно, розорювався. На глибині 0,7 м від вершини в його центрі були виявлені окремі зотлілі кістки людини, уламок кам'яної таці (тарелі) з пісковіку, цілий ліпний горщик «грубої роботи», керамічне пряслице, дрібні уламки ліпного посуду і фрагмент амфори. На глибині 1,4 м містився шар дрібних вуглинок, нижче – великий шматок вохристої глини і залишки «відмінних рум'ян». На межі з материком знайдені окремі кістки людини, перемішані з останками коня¹⁵⁸. Вірогідно, досліджений об'єкт був жіночим похованням скіфського часу, зі слідами пограбування, влаштованим у підбої. Його можна датувати V – IV ст. до н. е. Сучасне місцезнаходження кургану невідоме.

Курган № 3 Попенкова могила виявилася частково розкопаною в центрі, мала висоту понад 4 м і діаметр 20 – 25 м, була задернована. У ній досліджені три захоронення. Перше – у зібганому положенні на правому боці, головою на схід, з розворотом лицевого відділу черепа до півночі. Під розвалом останнього знаходилися рештки ліпної тонкостінної лискованої посудини чорного кольору, «за формою схожій на ... макітру»¹⁵⁹, вірогідно, богуславсько-білозерської культури фінальної доби пізнього бронзового віку¹⁶⁰. Друге поховання було залишене зрубними племенами і зберегло рештки прямокутної за формою ями з дерев'яним накатником, під ним – два ліпні горщики – схожий «на макітру» та типу «зрізаної кружки». Положення кісток скелету засвідчувало зібгану позицію похованого на боці, з підігнутими ногами¹⁶¹.

Третє поховання також виявилася впускним. Містилося у «круглій» материковій камері на глибині близько 4,6 – 4,8 м від вершини кургану. Основа катакомби по дну мала діаметр 2,0 x 2,1 м. Похований покладений на спину, головою на схід, руки випростані вздовж

¹⁵⁶ Щербачёв Ю. Раскопки... – С. 41.

¹⁵⁷ Каталог... – Т. 1. – Арк. 137. – № 903.

¹⁵⁸ Щербачёв Ю. Раскопки... – С. 42; Супруненко О. Б. Кургани Нижнього Прип'ілля... – С. 21.

¹⁵⁹ Щербачёв Ю. Раскопки... – С. 42.

¹⁶⁰ Ромашко В. А. До питання про культурні складові населення заключного етапу пізнього бронзового віку у басейні Псла / В. А. Ромашко, О. Б. Супруненко // Старожитності Лівобережного Подніпров'я – 2016: зб. наук. пр. / ЦП НАНУ і УТОПІК; ІА НАНУ; ЦОДПА; [ред. кол.: Івакін Г. Ю., Ковальова І. Ф., Супруненко О. Б. (наук. і відп. ред.) та ін.]. – К., 2016. – С. 33.

¹⁶¹ Супруненко О. Б. Кургани Нижнього Прип'ілля... – С. 22.

тулуба, ноги підігнуті в колінах у лівий бік в незначно зігнутому положенні. Поховання безінвентарне, і, можливо, належало носієві інгульської катакомбної культури фінальної доби раннього бронзового віку. Ю. В. Щербачов зазначав, що впускні поховання біля вершин насипів Гострої і Попенкової могил були вміщені до надбудованих населенням наступних епох курганів, зведених над більш давніми захороненнями в їх основі¹⁶². Кургани Гречухова і Попенкова могили¹⁶³ могли знаходитися поблизу хуторів їх власників. На сер. ХІХ – поч. ХХ ст. хут. Гречків (Гречух) розміщувався уздовж тракту, південно-західніше хут. Дяченка, а хут. Попенків – за 4 км на південь від останнього, між солоними озерами¹⁶⁴.

У 1890 р. біля хут. Дяченки Пісківської волості Кременчуцького повіту – сучасного с. Дяченки Мануйлівської сільської ради, південніше населеного пункту (поряд зі старими кладовищами), розкопувалася верхня частина насипу великого задернованого кургану – Дяченкової могили. Його висота перевищувала 3 м, а діаметр – 30 м. Братами Щербачовими досліджені два впускні захоронення. Перше з них належало фіналу ранньосарматського часу. Яма не простежена, глибина залягання останків не перевищувала 0,3 м. Положення кісток скелету засвідчувало випростану горілиць позицію на спині, з орієнтацією у північному секторі. Комплекс супроводжувався неорнаментованим ліпним низьким горщиком-курильницею конічної форми та дещо більшою ліпною посудинкою з відведеними назовні вінцями, виділеною шийкою і видовженими вертикально розташованими продовгуватими наліпами з чотирьох боків. Горщик, за формою подібний до пізньоскіфської кераміки і ліпних форм правобережного зарубинецького посуду, а наявність видовжених виступів-наліпів зближує його з керамікою сарматських поховань Подоння I ст. до н. е.¹⁶⁵ Поряд знаходилися два залізні наконечники списів, а також скляна очкова намистина білого непрозорого скла з трьома синіми вічками II ст. до н. е. – початку I ст. н. е.¹⁶⁶

У цьому ж кургані вивчалися також рештки поховання зрубної культури. Поряд із «зібганим кістяком» трапився ліпний великий горщик із багатою прокресленою і накольчастою орнаментациєю (рис.)¹⁶⁷.

На вершині насипу № 2 в ур. Солонці на лівобережжі Псла виявлені «хлібоподібний» камінь-розтирар, ліпний горщик у вигляді «макітри», невеликі ліпний горщик, розширений до верху, та «у вигляді квіткового вазону», які можна пов'язувати зі зрубними впускними захороненнями¹⁶⁸. Місцезнаходження в ур. Солонці, ймовірно, знаходилося між сучасними сс. Харченки, Цибівка та Гайове, де є численні солонцеві оголення.

¹⁶² Щербачёв Ю. Раскопки... – С. 42.

¹⁶³ Там же. – С. 39.

¹⁶⁴ Супруненко О. Б. Кургани Нижнього Прип'ялля... – С. 22.

¹⁶⁵ Максименко В. Е. Сарматы на Дону (археология и проблемы этнической истории) / В. Е. Максименко; Мин-во культ. Ростов. обл.; Азов. КМ; [отв. ред. Виноградов В. Б.]. – Азов: ЗАО «Книга», 1998. – (Дон. древности: вып. 6). – С. 217. – Рис. 34; Медведев А. П. Сарматы в верховьях Танаиса / А. П. Медведев; Воронеж. ГУ. – М.: Таус, 2008. – С. 162. – Рис. 11: 3.

¹⁶⁶ Алексеева Е. М. Античные бусы Северного Причерноморья / Е. М. Алексеева; АН СССР, Ин-т археол.; [отв. ред. В.С. Долгоруков] // САИ. – М.: Наука, 1975. – Вып. Г 1-12. – С. 59.

¹⁶⁷ Рудинський М. Археологічні збірки Полтавського музею... – Табл. III: 15.

¹⁶⁸ Супруненко О. Б. Кургани Нижнього Прип'ялля... – С. 24.

Із досліджень кургану № 4 Лупиної могили в ур. Дубки (місцезнаходження невідоме) походять уламки ліпного орнаментованого горщика, розвал бронзового браслету «з кульками на кінцях» і «чашечкоподібна намистина» бурого кольору. Вони належати до решток інвентарю так і не дослідженого поховання скіфського часу¹⁶⁹. Спробу проведення розкопок братами Щербачовими 1891 р. засвідчує «чашкоподібний» ліпний горщик з кургану № 1 в ур. Гора Латишева поблизу с. Броварки¹⁷⁰.

У кінці XIX ст. колекція родини Щербачових була передана до Природничо-історичного музею Полтавського губернського земства. Нині, після Другої світової війни у Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського збереглося близько половини цих знахідок.

Отже, перші задокументовані археологічні дослідження курганів на Нижньому Пслі кінця XIX ст. дозволили отримати уявлення щодо масової присутності в їх насипах впускних катакомбних і зрубних поховань населення бронзового віку (на час розкопок вони ще не були визначені у культурно-хронологічному відношенні), засвідчили існування у мікрореєоні захоронень скіфської та ранньосарматської епох¹⁷¹, останні з яких згодом стали приводом до вивчення сарматсько-зарубинецьких контактів у Середньому Подніпров'ї на рубежі ер¹⁷².

Певним чином мали відношення до вивчення пам'яток археології сучасного району дослідження Докучаєвської експедиції 1889 – 1891 рр.¹⁷³. Так, очевидну цікавість до найбільш масових пам'яток археології Полтавщини – курганів, майданів і стародавньої монументальної скульптури різних епох мав один із найвідоміших учасників експедиції, приват-доцент Московського університету В. І. Вернадський (1863 – 1945). Він у 1888 – 1894 рр.¹⁷⁴ обстежував територію Кременчуцького повіту, а з 1891 р. – за власні кошти вивчав та описував геологічні місцезнаходження-оголення не тільки на Кременчуччині, а й у Хорольському повіті. На сфотографованих відслоненнях і пейзажах знайшлося місце великим курганам, насипи яких на той час виразно здіймалися у степах межиріч Ворскли, Псла та Хоролу. Притаманний ученому комплексний підхід до вивчення територій та різнобічність наукових інтересів, не дозволили оминати пам'яток сивої давнини, отже, в ході обстежень він уклав карту регіону із позначенням курганів і розташованих на їх вершинах і в полах кам'яних половецьких

¹⁶⁹ Там само. – С. 24.

¹⁷⁰ Там само. – С. 25.

¹⁷¹ Рудинський М. Досліди на Полтавщині: I. Климівка. II. Розшуки на Кременчуччині / Михайло Рудинський // КЗ [Всеукр. археол. комітету] за археологічні досліді року 1926: [зб. наук. ст.] / Укр. акад. наук; ВУАК; [гол. ВУАКу акад. О. Новицький]. – К., 1927. – С. 152.

¹⁷² Щукін М. Б. На рубеже зр: Опыт историко-археологической реконструкции политических событий III в. до н. э. – I в. н. э. в Восточной и Центральной Европе / М. Б. Щукін; СПб. ун-т. – СПб.: Фарн, 1994. – (Росс. археол. библ.: № 2). – С. 153; Терпиловський Р. В. Про культурно-історичну ситуацію першої половини і середни I тис. н. е. / Терпиловський Р. В. // АЛЛУ. – Полтава: Археологія, 1998. – № 1-2 (3-4). – С. 44.

¹⁷³ Супруненко О. Б. Пам'ятки археології Полтавщини в матеріалах Докучаєвської експедиції 1888–1890 рр. / Супруненко О. Б. // АЛЛУ. – Полтава, 1998. – № 1-2 (3-4). – С. 108.

¹⁷⁴ Кигим С. Л. В. В. Докучаєв, В. І. Вернадський та Полтавщина // Полтавський краєзнавчий: Сторінки історії та колекції: зб. наук. пр. / ПКМ; ПНТК; [ред. кол.: Г. П. Білоус, П. К. Бондаревський, О. Б. Супруненко (відп. ред.) та ін.]. – Полтава: РВВ Облстатуправл., 1991. – С. 5.

«баб»¹⁷⁵. Результати досліджень на Кременчуччині він планував видати окремою науковою статтею¹⁷⁶. З подачі В. І. Вернадського в оприлюдненій друком науковій звітності Докучаєвської експедиції збереглася інформація про великий майдан-«городище» на Троцькій горі, неподалік від кол. Троцьких хуторів (сучасне с. Комінтерн)¹⁷⁷.

Інший учасник експедиції – дослідник Кобеляцького повіту А. Р. Ферхмін (1858 – 1905) – навів у звітності за територію сучасного Козельщинського району відомості про великі кургани на вододілах рр. Псел, Говтва і Ворскла – могили між хут. Бабори і с. Буняківкою (з абсолютною висотою 62,79 саж.), Чернобаєву могилу біля хут. Хоменки (59,55 саж.), Дьякову могилу поблизу хут. Комори (63,50 саж.), майдан Могила Громова біля Кухаренкових хут. (65,64 саж.), курган поблизу с. Пашенне (62,79 саж.) та ін.¹⁷⁸

З початку ХХ ст. відомим знавцем давньої історії Полтавщини і статистиком Л. В. Падалкою (1859 – 1927) здійснювалася спроба обліку курганів у масштабах губернії. В своїх студіях учений спирався на топографічні карти-«триверстовки», а також на повідомлення за анкетами з місць, надіслані до Статистичного бюро Полтавського губернського земства¹⁷⁹. Матеріали цього опису були зведені у таблиці, що надавало уявлення про густоту і поширення давніх поховальних пам'яток, а разом із тим, враховувало їх конкретне місцезнаходження у контактній зоні на стику «Нижньо-Посульсько-Псільських та Псільсько-Ворсклинських степів». До роботи були включені статистичні дані про наявність курганів на Кременчуччині і в сусідніх Кобеляцькому та Хорольському повітах, зокрема, у першому було враховано понад 180 насипів з висотою більше 2 м, а загальна їх кількість становила – 275, з яких «поодиноких» було враховано – 99, у складі груп – 176¹⁸⁰. Дещо раніше Л. В. Падалка опублікував опис і план городища літописного Голтова у с. Приліпка. Неточності у цьому плані й описі

¹⁷⁵ Кигим С. Л. В. І. Вернадський і Полтавський краєзнавчий музей / С. Л. Кигим // Тез. доп. і повід. першої Полтавської наук. конф. з історичн. краєзнавства / ПДПІ ім. В. Г. Короленка; ПНТК; ПКМ та ін.; [ред. кол.: П. М. Денисовець, В. Є. Лобурець (відп. ред.), О. О. Нестуля та ін.]. – Полтава : Вид-во «Полтава», 1989. – С. 85; Гавриленко І. Участь Володимира Вернадського в дослідженнях Гінцівської пізньопалеолітичної стоянки / Ігор Гавриленко, Світлана Кигим // В. І. Вернадський і Полтавщина: факти, документи, бібліографія / Полтав. держ. аграрн. акад.; ПКМ; [укл. В. М. Самородов, С. Л. Кигим; наук. ред. К. С. Ситник]. – Полтава : Полтав. літератор, 2008. – С. 125–136.

¹⁷⁶ Документи з історії Центрального пролетарського музею Полтавщини: зб. док. / ПКМ; [упорядн. Супруненко О. Б.]. – Полтава : РВВ Облстатуправління, 1993. – С. 124–126; Старожитності Кременчука: Археологічні пам'ятки території та округи міста / Супруненко О. Б., Кулатова І. М., Мироненко К. М. та ін.; ІА НАНУ; ЦОДПА; Крем. КМ; [наук. і відп. ред. Супруненко О. Б.]. – Полтава; Кременчук : Археологія, 2004. – С. 18.

¹⁷⁷ Материали к оценке земель Полтавской губернии: Естественнно-историческая часть. Отчёт Полтавскому губернскому земству: Кременчугский уезд / Составл. Вернадским В. И. / Изд. Полтав. Губ. Земства; [работа исполн. под непосред. руковод. проф. ... В. В. Докучаева]. – СПб. : Тип. Е. Евдокимова, 1892. – Вып. XV. – С. 121; Супруненко О. Б. В. І. Вернадський та археологія Полтавщини / Супруненко О. Б. // Сумська старовина. – Суми, 2013. – № XL. – С. 112.

¹⁷⁸ Материали к оценке земель Полтавской губернии: Естественнно-историческая часть. Отчёт Полтавскому губернскому земству: Кобелякский уезд / Сост. Ферхминым А. Р. / Изд-е Полтав. Губ. Земства. – СПб. : Тип. Е. Евдокимова, 1891. – Вып. VIII. – С. 8, 9.

¹⁷⁹ Кулатова І. М. Статистичне зведення про кургани Полтавщини Л. В. Падалки / Кулатова І. М. // АЛПУ. – Полтава, 1997. – № 1-2. – С. 110.

¹⁸⁰ Падалка Л. В. Прошлое Полтавской территории и ее заселение: исследование и мат-лы / Л. В. Падалка; ПУАК. – Полтава: тип. Т-ва Печатного Дела, 1914. – С. 147, 157–158, 170.

пов'язані з використанням матеріалів інформаторів-кореспондентів – укладачів анкет, що надіслали їх до Статистичного бюро Полтавського губерньського земства¹⁸¹.

Не можна обійти і внесок у вивчення старожитностей басейну Псла відомого українського археолога й історика, одного з академіків Українського академії наук, уродженця Полтавщини В. Г. Ляскоронського (1859–1928). На початку ХХ ст. він здійснив обстеження курганів і майданів у пониззі р. Псел, у т. ч. в межах Козельщинського району. Фіксуючи добре збережені насипи давніх могил уздовж лівого берега Дніпра¹⁸² – від його пониззя до місця впадіння Ворскли¹⁸³, – учений зосередився на детальному описі городища літописного «граду» в Говтві (Приліпці), здійснив його обміри, уклав доволі точний окомірний план (рис.), започаткувавши вивчення цієї визначної пам'ятки давньоруського та пізньосередньовічного фортифікаційного мистецтва. Він уважав городище на Шар-горі давньоруським форпостом у боротьбі проти половців та міським центром і важливою фортецею козацької епохи, навів описи сусідніх майданів, опублікував розлогий опис пам'ятки¹⁸⁴. Напевне, саме на цій роботі і завершується дореволюційна доба вивчення старожитностей території Козельщинського району.

Наступні роки визвольних змагань не сприяли проведенню археологічних досліджень, мінімалізуючи випуск у світ наукових праць з цього приводу. 1926 р. на сусідній Кременчужчині проводила невеликі розвідки уродженка Хоролу К. М. Мельник-Антонович (1859 – 1942), яка згадала у звітній публікації про кургани доби бронзового віку з похованнями сарматського часу в околицях с. Верхня Мануйлівка, відомі за розкопками кінця ХІХ ст.¹⁸⁵ 1928 р. побачив світ оглядовий нарис колекції Полтавського державного музею, підготовлений до друку відомим українським археологом М. Я. Рудинським (1887 – 1958), який зразково організував музейну справу та наукові дослідження в Полтаві у роки революційних потрясінь¹⁸⁶. У цій праці наведений опис ряду яскравих знахідок з південного заходу краю, в т. ч. матеріалів із розкопок братів Щербачових, а також невеликого багатого орнаментованого ліпного горщика

¹⁸¹ Падалка Л. В. *О древних городках, городищах и насыпных валах на территории нынешней Полтавской губ.* / Л. В. Падалка // *Тр. ПУАК.* – Полтава: Тип. Дохмана, 1905. – Вып. 1. – С. 191–192. – Рис. 9.

¹⁸² Ляскоронский В. Г. *Городища, курганы, майданы и Змиевые валы в области Днепровского Левобережья* / В. Г. Ляскоронский // *Тр. XIV АС в Чернигове* / МАО; [под ред. графини П. Уваровой]. – М., 1909. – Т. III. – С. 23, 24.

¹⁸³ Супруненко О. Б. *Археологічні розвідки В. Г. Ляскоронського в Посуллі* / Супруненко О. Б. // *ПАЗ – 1999: зб. наук. ст. до 1100-річчя м. Полтави за результатами археологічних досліджень* / ІА НАНУ; ЦОДПА; [відп. ред. Супруненко О. Б.]. – Полтава: Археологія, 1999. – С. 210, 234 і наст.

¹⁸⁴ Ляскоронский В. Г. *Городища, курганы и длинные (змиевые) валы по течению рр. Псла и Ворсклы* // *Тр. XIII АС* / МАО. – М., 1907. – Т. I. – С. 159–161. – Рис. 26; Ляскоронский В. *Городища, курганы и довы (змієві) вали за течією рр. Псла та Ворскли.* – Вид. 2-е, репр., доп. / Василь Ляскоронський; [передм. і ком. Супруненка О. Б.]. – Полтава: Археологія, 1995. – Препринт. – С. 7–9. – Рис. 26.

¹⁸⁵ Антонович-Мельник К. *Археологічні досліді на Кременчужчині* / Катерина Антонович-Мельник // *КЗ [Всеукр. археол. комітету] за археологічні досліді року 1925 (З каталогом звідомної виставки): [зб. наук. ст.] / Укр. акад. наук; ВУАК; [гол. ВУАКУ акад. О. Новицький]*. – К., 1926. – С. 81–86.

¹⁸⁶ Супруненко О. Б. *Видатний археолог, пам'ятоккохоронець, музейник і педагог – уродженець Охтирки* / Супруненко О. Б. // *Козацькі старожитності Лівобережжя Дніпра XV–XVIII ст.: зб. мат-лів І Міжрегіон. археол. читань* / Сум. ДПУ; Охтир. міськ. красн. музей; [ред. кол.: Власенко В. М., Дегтярьов С. І., Кривошея І. І. та ін.]. – Суми, 2015. – С. 44–56.

донецької катакомбної культури, виявленого випадково 1925 р. під час господарських робіт у зруйнованому кургані поблизу хут. Ченакали (Ченакалівка) кол. Бригадирівського (у 1923 – 1933 рр. – назва Козельщинського) району, що неподалік с. Верхня Мануйлівка¹⁸⁷, на схід від хут. Дяченки, що у верхів'ї р. Крива Руда. На сьогодні цей населений пункт уже не існує, а посудина збереглася й експонується у Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського¹⁸⁸.

Зрозуміло, що тривалий час, практично аж до 1970-х рр., вивченню археологічних пам'яток Козельщинського району увага майже не приділялася, не рахуючи кількох публікацій дослідників за матеріалами окремих знахідок чи розкопок кінця XIX ст.¹⁸⁹

Певною мірою результати попередніх обстежень та досліджень були враховані у першому опублікованому списку пам'яток археології України, в розділі, присвяченому Полтавській області, куди потрапили лише деякі кургани басейну Нижнього Псла, сліди неолітичного поселення в с. Юрки, а також городище та майдани на Шар-горі у Приліпці¹⁹⁰.

Ці та інші матеріали, за участі в редагуванні Є. В. Махно, використовувалися при написанні енциклопедичного тому «Історії міст і сіл України. Полтавська область». Проте й у ньому міститься досить бідна, а то й плутана інформація про старожитності. Зокрема, згадуються сарматське поховання з Гострої могили поблизу с. Верхня Мануйлівка з розкопок Ю. В. Щербачова, охарактеризоване як кремація (?!), два кургани та «укріплення більш пізніх часів» у Говтві, а до Бутенок «перенесене» місце знахідки відомого поховального комплексу киммерійського часу з Кобеляцького району¹⁹¹.

Мінімальні результати щодо вивчення старожитностей району дала і підготовка майже через два десятиліття «Довідника з археології України. Полтавська область»¹⁹², до укладання якого доклала чимало зусиль полтавський музейник та археолог Г. О. Сидоренко (1918 – 1984)¹⁹³. У «Довіднику» враховано лише 58 курганів та 4 їх групи, опубліковано інформацію про одну з археологічних знахідок із мікрорегіону – крем'яний серп доби пізнього бронзового віку з Говтви¹⁹⁴. Облік курганів та їх опис за підготовки видання здійснювався з використан-

¹⁸⁷ Рудинський М. Археологічні збірки Полтавського музею... – С. 39. – Табл. III: 10.

¹⁸⁸ Супруненко О. Б. Кургани Нижнього Прип'ялля... – С. 32, 37. – Рис. 16.

¹⁸⁹ Махно Е. В. Раннеславянские (зарубинецко-корчеватовские) памятники в Среднем Поднепровье. – С. 82, 83. – Рис. 1: 59-60; Кропоткин В. В. Клады римских монет на территории СССР // САИ. – М.: Изд-во АН СССР, 1961. – Вып. Г 4-4. – С. 71.

¹⁹⁰ Археологічні пам'ятки Української РСР: (Короткий список) / АН УРСР, Ін-т археол.; [ред. кол.: Д. Я. Телегін (відп. ред.), М. П. Кучера, Г. Т. Ковпаненко та ін.]. – К.: Наукова думка, 1966. – С. 261, 264, 265, 269, 271.

¹⁹¹ Історія міст і сіл Української РСР: в 26-ти т. Полтавська область / АН УРСР; [ред. кол. тому: Буланний І. Т. (гол. редкол.), Бевзо О. А., Білий П. Х. та ін.]. – К.: Гол. ред. «УРЕ», 1967. – С. 424, 445, 446.

¹⁹² Сидоренко Г. О. Довідник з археології України. Полтавська область / Г. О. Сидоренко, Є. В. Махно, Д. Я. Телегін; Ін-т археол. АН УРСР; УТОПІК; [ред. кол.: Д. Я. Телегін (відп. ред.), Г. Т. Ковпаненко, М. П. Кучера]. – К.: Наукова думка, 1982. – С. 25, 56.

¹⁹³ Супруненко О. Галина Сидоренко та археологічна діяльність Полтавського краєзнавчого музею у середині XX ст.: До 85-річчя від дня народження відомого полтавського музейника / Олександр Супруненко // Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток: зб. наук. ст. 2001-2003 рр.: / УК ПОДА; ПКМ; [редкол.: Белько О. В., Волошин Ю. В., Галян Г. І. та ін.]. – Полтава: Дивосвіт, 2004. – [Вип. 1]. – С. 10-22; Супруненко О. Б. З історії археологічних досліджень на Полтавщині... – С. 60.

¹⁹⁴ Сидоренко Г. О. Довідник... – С. 56.

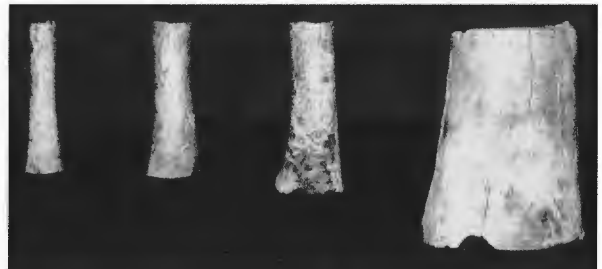
ням викопіювань з детальних мап масштабу 1: 25 000 см, які, на жаль, по території району на той час були відсутніми. В цілому ж, підготовка та видання цієї роботи наблизили завершення етапу накопичення джерел і відомостей про найдавніші об'єкти культурної спадщини в Нижньому Припсіллі.

У цей же час в районі були здійснені перші спроби визначення окремих комплексів археологічних об'єктів як пам'яток археології. Зокрема, 1981 р. старшим науковим співробітником Полтавського краєзнавчого музею О. Б. Супруненко укладений опис і знятий план групи курганів біля с. Верхня Жужманівка Солоницької сільської ради¹⁹⁵, наслідком чого стала підготовка паспортної документації, взяття на облік та під охорону держави курганно-могильного згідно з рішенням виконкому Полтавської обласної ради № 247 від 23 квітня 1984 р.¹⁹⁶

Наступний етап обстежень систематичного характеру і проведення науково-рятивних робіт у зонах новобудов в останній чверті ХХ ст. був позначений проведенням робіт охоронного характеру на курганах в Козельщинському районі, втіленням у життя заходів з обліку, фіксації й наукового опису збережених об'єктів під час підготовки археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури України» по Полтавській області.

Майже через 100 років після проведення перших досліджень курганів у басейні Нижнього Псла археологічною експедицією Полтавського краєзнавчого музею були здійснені охоронні дослідження курганів на місці будівництва зрошувальної системи. Саме їх розкопки й започаткували наукове вивчення курганних старожитностей району за колишньої радянської епохи.

Улітку 1983 – 1984 рр. експедицією музею на чолі з Л. М. Луговою досліджено 9 насипів групи курганів на північній околиці с. Приліпка сучасної Приліпкінської сільської ради Козельщинського району (відповідно, насипи №№ 1 – 7/1983 р. та 16 – 17/1984 р.), розташованих на краю плато правого корінного берега р. Псел. Часткове руйнування двох насипів було пов'язане з функціонуванням смолокурні або дігтярні (курган № 1/1983) та влаштуванням ряду ям (курган № 4/1983) козацької епохи, спорудження ще одного – з єдиним невизначеним похованням, зруйнованим печищем селітроварів (курган № 5/1983). Інші ж кургани

Флейта Пана з поховання 4, кургану № 3. Розкопки Л.М. Лугової 1983 р. біля с. Приліпка.

¹⁹⁵ Супруненко О. Б. Звіт ... про відрядження до смт. Козельщина та Нової Галещини з метою обстеження курганів. 1981 р. // НА ПКМ. – Спр. 04-167. – 6, 1 арк.

¹⁹⁶ Паспорт: Курганна група (ур. Рублені могили), с. Верхня Жужманівка / [укл. Супруненко О. Б.] – 1983 // Поточний архів ЦОДПА. – Паспорти пам'яток археології. – 6 арк.; Памятники истории и культуры Украинской ССР: каталог-справочник / АН УССР; УТОПІК; [ред. кол. П. Т. Тронько, Г. К. Злобин, Ю. А. Олененко и др.; кол. авт.]. – К.: Наукова думка, 1987. – С. 408; Полтавська область: Природа. Населення. Господарство: Географічний та історико-економічний нарис / [за ред К. О. Маца]. – Полтава: Полтав. літератор, 1998. – С. 320.

(насипи №№ 2, 3, 6 – 7/1983 та 8 – 9/1984) заввишки 0,40 – 1,70 м, містили від 1 до 4 поховань.

Серед виявлених комплексів захоронень – вісім належало ямній, одне – бабинській (культури багатоваликової кераміки), а чотири – зрубній культурам бронзового віку. Всі кургани виявилися зведеними над ямними похованнями епохи раннього бронзового віку¹⁹⁷, половина з яких була безінвентарними, друга – супроводжувалася доволі виразним інвентарем: гостроденним ліпним горщиком з трикутником прокресленим візерунком (поховання 3 кургану № 3), виробом з вохри у вигляді серця (поховання 1 кургану № 2), знаряддями з кременю (поховання 4 кургану № 4 і поховання 1 кургану № 9), а також кістяними деталями музичного інструменту типу «флейти Пана» (поховання 4 кургану № 3)¹⁹⁸.

Єдине з-поміж досліджених поховань належало носієві бабинської культури (поховання 1 кургану № 3) та супроводжувалося типовою для цієї групи пам'яток середнього бронзового віку овальною кістяною пряжкою¹⁹⁹.

Чотири поховання зрубної культури, влаштовані у насипах ямних курганів, чи не вперше для Прип'їлля репрезентували доволі виразні речові комплекси. Одне з них (захоронення 1 кургану № 8/1984) – з рисами раннього етапу розвитку культури – зберегло рештки дерев'яного перекриття і ліпний гостроріберний горщик високих пропорцій, з перегином вище середини тулуба, всуціль вкритий орнаментом із насічок і відбитків зубчастого штампу²⁰⁰. Інші (поховання 2 кургану № 3, поховання 2 – 3 кургану № 6) належали до числа захоронень розвинутого (сабатинівського) етапу існування зрубної спільноти. Всі вони були зорієнтовані у східному чи північно-східному напрямках і супроводжувалися ліпними горщиками²⁰¹. Разом із вивченими братами Щербачовими, зрубні захоронення з Приліпки на той час надали

Пряжка бабинської культури з поховання 1, кургану № 3. Розкопки Л.М. Лугової 1983 р. біля с. Приліпка.

¹⁹⁷ Луговая Л. Н. Работы в нижнем течении р. Псёл / Л. Н. Луговая // АО 1983 г.: зб. науч. ст. / АН СССР, Ин-т археол.; [отв. ред. акад. Б. А. Рыбаков]. – М.: Наука, 1985. – С. 307; Луговая Л. М. Раскопки Полтавского краеведческого музея / Л. Н. Луговая // АО 1984 г.: зб. науч. ст. / АН СССР, Ин-т археол.; [отв. ред. акад. Б. А. Рыбаков]. – М.: Наука, 1986. – С. 263–264.

¹⁹⁸ Луговая Л. М. Раскопки Полтавского краеведческого музея. – С. 264; Памятники материальной культуры древней и средневековой Потаващины: Каталог выставки / Гороховский Е. Л., Кулатова И. Н., Луговая Л. Н., Морзунов Ю. Ю., Супруненко А. Б.; ПКМ; [редкол.: Онпко М. Д. (отв. ред.), Кулатова И. Н., Супруненко А. Б.]. – Полтава, 1985. – С. 10. – №№ 29-34.

¹⁹⁹ Памятники... – С. 17. – № 54; Луговая Л. Н. Погребения с костяными пряжками в Среднеднепровском Левобережье / Л. Н. Луговая // Охорона та дослідження пам'яток археології Полтавщини: Третій обл. наук.-практ. семінар (Квітень, 1990 р.): тез. доп. / ПКМ; Полтав. обл. орг. УТОПІК; Лубен. КМ; [ред. кол.: Білоус Г. П., Кулатова І. М., Супруненко О. Б. та ін.]. – Полтава: Вид-во «Полтава», 1990. – С. 107, 108. – Рис.12: 10.

²⁰⁰ Лугова Л. М. Ранньозрубні поховання басейну Псла / Л. М. Лугова // Пам'ятки археології Полтавщини: зб. наук. ст. / ПКМ; [відп. ред. Супруненко О. Б.]. – Полтава, 1991. – С. 11. – Рис. 3: 1-2.

²⁰¹ Луговая Л. Н. Работы в нижнем течении р. Псёл. – С. 307; Луговая Л. М. Раскопки Полтавского краеведческого музея – С. 263; Памятники... – С. 20–21. – №№ 67-69.

досить наочні уявлення про поховальний обряд населення узбережжя р. Псел за доби пізнього бронзового віку, вперше репрезентуючи чи не найбільшу на теренах області групу зрубних старожитностей.

У 1984 р., під час розкопок курганів, і дещо пізніше – 1986 р., Л. М. Луговою обстежувалося багат шарове поселення за 3 км на північний захід від с. Приліпки, в ур. Топіршки. На останньому були виявлені матеріали неолітичної доби, культурні нашарування епохи бронзи та I тис. н. е. – пізньозарубинецького часу і пенківської культури²⁰².

Із другої половини 1980-х рр. в Полтавській області розпочалися розвідки з метою виявлення і опису стану збереження нових та вже відомих пам'яток археології, заходи з їх картографування. Ці роботи були викликані підготовкою видання енциклопедичного типу – «Зводу пам'яток історії та культури України: Полтавська область». Дослідження виконувалися переважно археологами Полтавського краєзнавчого музею, за участю науковців Інституту археології АН України та Українського товариства охорони пам'яток історії та культури.

Підготовку археологічної частини до «Зводу» по Козельщинському району було розпочато в 1983 – 1984 рр.²⁰³ Паралельно з розкопками курганів проводилося обстеження земель радгоспу «Зоря» (на той час Хорішківської сільської ради) в околицях с. Приліпка. Виявлені 32 кургани були включені до складу великої курганної групи, розташованої між сс. Приліпка і Глибока Долина, що складалася з окремих насипів та мікрогруп. До речі, рішенням виконкому Полтавської обласної ради за № 165 від 23.04.1984 р. ці об'єкти було взято на облік та під охорону держави як пам'ятку археології місцевого значення²⁰⁴.

Суцільні обстеження території Козельщинського району проводилися у 1986 – 1987 рр. археологами Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського Л. М. Луговою та І. С. Мельниковою, за участі на дотичних до Кременчуцького району ділянках молодшого наукового співробітника Інституту археології АН УРСР Г. М. Некрасової. Ними було обстежено в 1986 р. 65 курганів, 8 майданів, із них – окремо розташованих насипів 19, курганних груп 14. Іще 126 курганів та 13 майданів, з них – поодиноких 36, а груп 34, у межах району оглянуто

²⁰² Лугова Л. М., Левченко Д. І. Знахідки I тис. н. е. з поселення біля с. Приліпка на Пслі / Лугова Л. М., Левченко Д. І. // АЛПУ. – Полтава, 1999. – № 2 (6). – С. 33–34; Кулатова І. М. Пізньоскіфські та пізньозарубинецькі старожитності Полтавщини / Кулатова І. М., Супруненко О. Б., Терпиловський Р. В.; ІА НАНУ; ЦП НАНУ і УТОПІК, ЦОДПА. – К.; Полтава: Археологія, 2005. – С. 42–43. – Рис. 33..

²⁰³ Луговая Л. Н. Отчет о раскопках археологической экспедиции Полтавского краеведческого музея у с. Приліпка Козельщинского и пгт. Велики Кобелякского районов Полтавской области в 1984 г / Л. Н. Луговая; ПКМ // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1984/66. – №№ 21338–21339; НА ПКМ ВК. – Спр. 03-215/1, 3.

²⁰⁴ Паспорт: Курганна група, с. Приліпка / [укл. Лугова Л. М.]. – 1984 // Поточний архів ЦОДПА. – Паспорти пам'яток археології. – 5 арк.

наступного року І. С. Мельниковою²⁰⁵. Тобто, за результатами цих розвідок, станом на 1989 р., у Козельщинському районі було відомо 191 курган: 48 курганних груп і 55 окремих насипів, а також 21 майдан²⁰⁶. Варто зауважити, що розвідкові роботи здійснювалися з певними обмеженнями, зокрема, дослідники користувалися картами земель колгоспів із нанесеними на них масивами посівних площ, дотримувались в описі меж угідь конкретних господарств для прив'язок до тих чи інших населених пунктів тощо.

Реальним результатом обстежень 80-х рр. ХХ ст. стало картографування великої кількості курганних пам'яток (більшість із них було обстежено на той час уперше). Відзначимо, що значна кількість із них уже тоді інтенсивно розорювалася. У задернованому вигляді збереглося 65 курганів, переважно завдяки розташуванню на них сучасних кладовищ. П'ять із них взагалі перебували в аварійному стані й потребували науково-рятувних досліджень, що, на жаль, так і не вдалося втілити у життя.

Продовження археологічного вивчення території Козельщинського району відновилося на початку ХХІ ст. за роки незалежності України. Воно триває і до сьогодні, характеризується втіленням у життя заходів з обліку й охорони пам'яток найдавнішого минулого, проведенням археологічних розвідок, цілеспрямованими науковими дослідженнями у зонах будівництва і незворотних ландшафтних перетворень. На черзі дня постали додаткові обстеження тих чи інших територій, проведення археологічних експертиз земельних ділянок, що здійснювалися археологами Центру охорони та досліджень пам'яток археології Управління культури Полтавської облдержадміністрації і Полтавської експедиції ДП «Науково-дослідний центр «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України. Ці

І.С. Мельникова та Л.М. Лугова на розкопках кургану біля с. Приліпка. Фото 1983 р.

Експерсія на розкопках кургану № 1 біля сс. Заруддя – Горбані. Фото 2009 р.

²⁰⁵ Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; ИА АН УССР; ПКМ // НА ИА НАНУ. – Ф. е. – 1986/306. – № 22128–22129; НА ПКМ ВК. – Спр. 03-260/1–2.

²⁰⁶ Мельникова І. С. Деякі підсумки підготовки археологічної частини «Зводу пам'яток історії і культури Полтавської області» / Мельникова І. С. // АЗ ПКМ: зб. наук. ст. / ПКМ; [за ред. Супруненка О.Б.]. – Полтава, 1992. – Вип. 1. – С. 137.

роботи дозволили значно розширили перелік відомих пам'яток – курганів, курганних могильників, майданів, стоянок і поселень, а також уточнити дані матеріалів попередніх розвідок.

Розвідки з вивчення території Єристівського родовища залізистих кварцитів, зумовлені підготовкою до будівництва нового кар'єру, дозволили в 2003 р. ознайомитися з курганними пам'ятками південно-західної межі Козельщинського району – Солоницької сільської рази²⁰⁷. Кілька більш-менш значних насипів у сс. Нова Галещина та Солониця, а також курганний могильник Бутової могили, що згадується у списку заселених місць Кременчуцького повіту Малоросійської губернії 1799 – 1801 рр.²⁰⁸, вдалося обстежити за експертизи території й округи Біланівського родовища залізистих кварцитів²⁰⁹. Кілька курганних могильників виявлені 2007 р. під час обстежень Галещинського родовища залізистих кварцитів поблизу с. Горбані, на межі Бондарівської Кременчуцького і Василівської сільських рад Козельщинського районів²¹⁰. Тоді ж обстежувалися курганні могильники в околицях сс. Зоряного і Василівки, а саме група Великої Василівської могили²¹¹.

Із 2007 р., за ініціативи Полтавського Центру охорони та досліджень пам'яток археології, відновлене проведення суцільних розвідок у Козельщинському районі. Старшим науковим співробітником закладу В. В. Шерстюком здійснювалися обстеження курганів у межах Пісківської сільської ради²¹², в т. ч. одного з найбільших у лівобережній частині Полтавщини – поблизу с. Йосипівка²¹³; директором Центру канд. іст. наук

Курган 1 біля с. Йосипівка. Вигляд з півночі.
Фото 2015 р.

²⁰⁷ Супруненко О. Б. *Старожитності околиць Комсомольська* / Супруненко О. Б., Кулатова І. М., Мироненко К. М. та ін.; ЦП НАНУ і УТОПІК; ІА НАНУ; ЦОДПА. – Вид. 2-е, доп. – К.; Полтава : Вид-во «Гротеск», ВЦ «Археологія», 2005. – (Старожитності околиць Комсомольська: Част. І). – С. 26. – Рис. 14.

²⁰⁸ *Описи Лівобережної України кінця XVIII – початку XIX ст.* / НАНУ, Ін-т укр. археогр.; [упор., передм. Ананьєва Т. Б.]. – К. : Наукова думка, 1997. – С. 174.

²⁰⁹ Супруненко О. Б. *Нові археологічні дослідження на Кременчуччині* / Супруненко О. Б., Шерстюк В. В.; ІА НАН України; ЦП НАНУ і УТОПІК; ЦОДПА УК ПОДА; [наук. і відп. ред. Козак Д. Н.]. – К.; Полтава : Техсервіс, ВЦ «Археологія», 2006. – С. 67, 69. – Рис. 1 : 72; 88.

²¹⁰ Супруненко О. Б. *Обстеження території Галещинського родовища залізистих кварцитів у Кременчуцькому і Козельщинському районах на Полтавщині* / Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. // АПЛУ. – Полтава, 2007. – № 1-2 (21-22). – С. 62, 64.

²¹¹ Супруненко О. Б. *Пам'ятки археології території Галещинського родовища залізистих кварцитів на Полтавщині* / Супруненко О. Б., Шерстюк В. В.; ІА НАНУ; ЦП НАНУ і УТОПІК; ЦОДПА; [відп. ред. Козак Д. Н.]. – К.; Полтава : Дивосвіт, 2007. – С. 7–9, 12–14, 16.

²¹² Шерстюк В. В. *Звіт про обстеження трас комунікацій ТОВ «Ворскла Сталь» на території Комсомольської міськради Полтавської області в 2007 р.* / Шерстюк В. В.; ЦОДПА // ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 464. – 48 арк.

²¹³ Супруненко О. Б. *Кургани Нижнього Прип'яття...* – С. 7. – Кол. вкл. І: 1.

О. Б. Супруненко – курганів в околицях с. Комінтерн Солоницької сільської ради²¹⁴. У зв'язку з підготовкою цього випуску «Зводу» проведені інвентаризаційні обстеження груп курганів неподалік с. Верхня Жужманівка та кургану в центрі с. Солониця з кладовищем жертв Голодомору 1932 – 1933 рр.²¹⁵ На ці об'єкти укладена облікова документація, подана до Міністерства культури України для затвердження і включення до Державного реєстру нерухомих пам'яток.

Улітку – восени 2015 р. розвідкові роботи охопили всю південну, частково – центральну і південно-східну частини району, які за обстежень 1986 – 1987 рр. були вкриті посівами сільськогосподарських культур: Пашківську, Пригарівську, Солоницьку, частково – Василівську, Верхньо-Мануйлівську, Пісківську, Приліпкінську, Лутовинівську і Хорошківську сільські та Козельщинську і Новогалещинську селищні ради. В їх ході здійснювався опис, картографування, встановлення географічних координат, фотофіксація, укладалися плани окремих комплексних об'єктів – груп курганів (курганних могильників), майданів, поселення, курганного могильника і городища на Шар-горі, відкриті 4 кладовища з похованнями жертв Голодоморів 1932 – 1933 та 1947 рр., розміщені на курганах. Для території двох рад – Новогалещинської селищної і Солоницької сільської – підготовлені пам'яткоохоронні описи й розроблені обмеження до схем детального планування, які готує київський науково-дослідний інститут «Діпромисто»²¹⁶.

У останні роки Полтавською експедицією «Охоронної археологічної служби України» ІА НАН України проведені науково-рятівні розкопки кількох курганів. Так, неподалік с. Приліпка в 2007 р. В. В. Шерстюком досліджено невеликий курган зі складу групи, розташований на краю відрогу в ур. Шар-гора²¹⁷. В ньому виявлені три об'єкти: яма-кенотаф ямного часу доби раннього бронзового віку, а також два захоронення зрубної культури. В одному з них, що належало підлітку, містився виразний ліпний горщик-чаша з ранньозрубним вишуканим прокресленим декором²¹⁸. Під час цих робіт обстежені залишки давньоруського та пізньосередньовічного укріплень літописного Голтава, навколишнього селища-посаду, відкритий

²¹⁴ Супруненко О. Б. *Звіт про розвідки у Кременчуцькому, Кобеляцькому та Козельщинському районах Полтавської області у грудні 2007 р. (розвідки по «Зводу пам'яток історії та культури») / Супруненко О. Б. ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/151; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 509. – 59 арк.*

²¹⁵ Супруненко О. Б. *Звіт за розвідки та археологічні експертизи на Полтавщині 2014 р. / Супруненко О. Б., за участю Гавриленка І. М., Мироненка К. М., Сидоренка О. В., Скорого С. А. і Шерстюка В. В.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // НА НАУ. – Ф. е. – 2014 / нов. надх. НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 739. – Арк. 12–25.*

²¹⁶ Супруненко О. Б. *Пам'ятки археології території Солоницької сільської ради Козельщинського району (матеріали до Схеми детального планування території сільської ради) / О.Б. Супруненко // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 761. – 45 арк., іл.; Супруненко О. Б. Пам'ятки археології території Новогалещинської селищної ради Козельщинського району (матеріали до Схеми детального планування території селищної ради) / О.Б. Супруненко // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 762. – 30 арк., іл.*

²¹⁷ Шерстюк В. В. *Звіт про науково-рятівні археологічні дослідження кургану в ур. Шар-Гора поблизу с. Приліпка Козельщинського району Полтавської області навесні 2007 р. / Шерстюк В. В.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 522. – 112 арк.*

²¹⁸ Шерстюк В. *Археологічні дослідження в околицях с. Приліпка у 2007 р. / В'ячеслав Шерстюк // Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток: зб. наук. ст. / УК ПОДА; ПКМ; [редкол.: Волошин Ю. В., Киридон А. М., Мокляк В. О. та ін.]. – Полтава: Полтав. літератур, 2010. – Вип. V. – С. 120-12; Супруненко О. Б. Кургани Нижнього Прип'яття... – С. 45, 46. – Рис. 31.*

курганний могильник давньоруського часу²¹⁹. У 2011 та 2014 рр. загонами Центру археології під керівництвом В. В. Шерстюка тут здійснювалися додаткові обстеження, зйомка детальних планів городища, решток давньоруського курганного некрополя в ур. Лиса гора, а також досліджений напівзруйнований давньоруський курган із похованням другої половини XI ст.²²⁰, насип якого після розкопок було відтворено.

У 2014 р. на південний захід від с. Солониця експедицією під керівництвом заступника директора «Охоронної археологічної служби України» по Полтавській обл. О. Б. Супруненко вивчені два насипи групи курганів I у зоні майбутнього прокладання транспортного коридору ТОВ «Біланівський ГЗК»,

неподалік автотраси М-22 Олександрія – Полтава. Під їх насипами виявлені 18 поховальних комплексів доби пізнього енеоліту, ямної і катакомбної культур раннього бронзового віку, зрубного, скіфського та золотоординського часів, а також одне з рідкісних дитячих захоронень богуславсько-бережнівської культури пізнього бронзового віку, що супроводжувалося вміщенням до ями тушки одомашненої особини гусині-гуменника, що є одним із перших в Україні свідчень щодо доместифікації диких гусей²²¹.

Зазначимо також, що в ході дослідницьких робіт збільшилася кількість науково зафіксованих знахідок стародавніх речей різних епох, що поповнили колекцій музеїв Полтавщини. У контексті вивчення старожитностей території Козельщинського району назвемо кілька з них, зокрема, уламок золотоординського бронзового дзеркала XIV ст. з околиць с. Шевченки Солоницької сільської ради²²² та візантійську монету – анонімний константинопольський бронзовий фоліс часу правління імператора Костянтина IX Мономаха (1042 – 1055), знайдений біля с. Буняківка на Пслі²²³.

Давньоруський могильник в урочищі Лиса Гора біля с. Приліпка. Фото 2014 р.

²¹⁹ Шерстюк В. Говтянське та Гребінківське городища пізньосередньовічного часу на Полтавщині / В'ячеслав Шерстюк // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні: зб. наук. ст. / ЦП НАНУ і УТОПІК; [ред. кол.: Бондаренко І. П., Івакін Г. Ю., Телегін Д. Я. (відп. ред.) та ін.]. – К., 2009. – Вип. 18. – С. 122–127.

²²⁰ Шерстюк В. В. Дослідження поблизу с. Приліпка на Полтавщині у 2014 р. / В. В. Шерстюк // АДУ – 2014: зб. наук. ст. / ІА НАНУ. – К.: Стародавній світ, 2015. – С. 195–196. – Рис. 1: 1–6.

²²¹ Супруненко О. Кургани поблизу с. Солониці на Полтавщині / Олександр Супруненко // Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музезнавство, охорона пам'яток: зб. наук. ст. / УК ПОДА; ПКМ; [ред. кол.: Волошин Ю. В., Киридон А. М., Мокляк В. О. та ін.]. – Полтава: Дивосвіт, 2015. – Вип. X. – У видавництві.

²²² Супруненко О. Б. Нові знахідки золотоординської доби на Полтавщині / Супруненко О. Б. // Старожитності Лівобережного Подніпров'я: зб. пр. і мат-лів X наук.-практ. семінару «Охорона та дослідження пам'яток археології» (м. Комсомольськ, 14–16 верня 2010 р.) / ЦП НАНУ і УТОПІК; ЦОДПА; [редкол.: Фасій Г. І., Кулатова І. М., відп. ред. Супруненко О. Б. та ін.]. – К.; Полтава, 2004. – С. 75–77. – Рис. 1: 3.

²²³ Лямкін В. В. Кілька нових нумізматичних знахідок із околиць Комсомольська / Лямкін В. В., Шерстюк В. В. // Свічадо Подніпров'я: красн. альманах / Комс. ІКМ; [гол. ред. Стахів Т. А.]. – Комсомольськ: Вид-во «Apriori print», 2012. – С. 44–46. – Рис. 1.

Дослідження кургану № 1 в урочищі Лиса Гора біля с. Приліпки. Розкопки В.В. Шерстюка 2014 р.

Дослідження поховальної камери кургану № 1 в урочищі Лиса Гора біля с. Приліпки. Розкопки В.В. Шерстюка 2014 р.

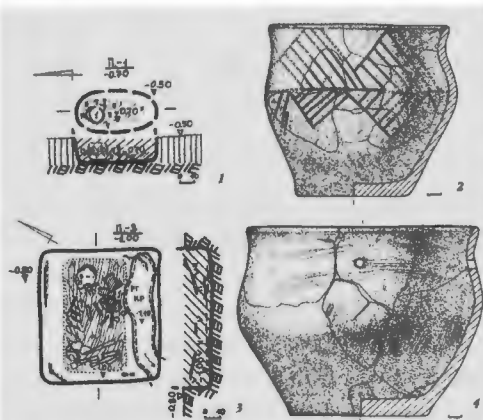

Дослідження кургану № 1 біля с. Солониця. Розкопки О.Б. Супруненка 2014 р.

Зібрана наукова інформація і проведені невеликі дослідницькі роботи дозволяють отримати певні дані щодо історії заселення, господарської діяльності й поховального обряду стародавнього населення межиріччя Псла і Сухого Кобелячка у межах сучасного району, що належать до епох неоліту,

мідного, бронзового і раннього залізного віків, розвинутого середньовіччя й початку пізньосередньовічної епохи, розкрити специфіку окремих об'єктів археологічного характеру козацького часу. Всі вони отримані під час останнього етапу наукового вивчення території району, що ще далекий від свого завершення.

Унаслідок проведенних археологічних обстежень та інших науково-дослідних робіт за 2007 – 2015 рр. кількість об'єктів археології у Козельщинському районі суттєво збільшилася і на сьогодні нараховує 536. Це – 1 городище, 3 поселення, 1 місцезнаходження та 531 курганна пам'ятка (серед яких: 93 курганних могильники, до складу яких входять 354 кургани;

Знахідки з поховань зрубної культури в кургані № 2 (поховання 1, 3) біля с. Солониця. Розкопки О.Б. Супруненка 2014 р.

25 майданів і 152 поодинокі розташовані кургани). Необхідно зазначити, що 462 насипи стародавніх поховальних споруд руйнуються щорічною оранкою і лише 69 курганів задерновано.

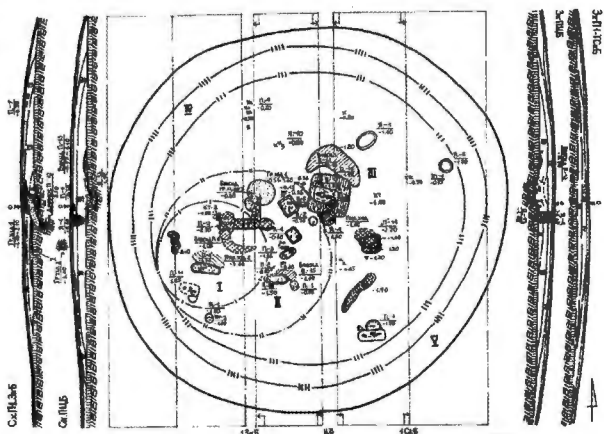
Безумовно, що не всі пам'ятки на сьогодні вдалося виявити та обстежити. Переважно це стосується побутових об'єктів – поселень, решток селищ і стійбищ, відшукання яких і вивчення на сьогодні потребує додаткових обстежень за весняно-осінніх погодних умов. Подібні цілеспрямовані розвідки на території району практично не проводилися фахівцями, за відсутності на це фінансування. Це стосується і ряду дуже розораних поховальних пам'яток, що візуально вже непомітні на тлі розораних угідь. Та навіть попередній підрахунок таких об'єктів за космічними фотознімками може зі впевненістю збільшити їх кількість якщо не втричі, то вдвічі.

Отже, на сьогодні авторською групою підготовлено 260 статей про пам'ятки археології Козельщинського району.

На завершення, варто навести й деякі міркування щодо характеристики обстежених та описаних археологічних об'єктів і пам'яток.

У межах Козельщинського району на сьогодні відомі рештки двох поселень неолітичної доби (сс. Верхня Мануйлівка і Приліпка, ур. Топіршки), в т. ч. з матеріалами києво-черкаської культури дніпро-донецької спільноти та неоліту ямково-гребінцевої кераміки. На останньому виявлені й знахідки доби енеоліту, вірогідно, засушинського типу, а також носіїв степових культур постмаріупольського (квітнянського) кола. Останнє підтверджується відкриттям основного під насипом поховання останньої культури у більшому кургані групи I поблизу с. Солониця²²⁴.

Більшість великих і величних за масштабами курганів на вододілах почала споруджуватися саме у пізньоенеолітичний час. Особливо, це стосується курганів з низькою топографією, що вінчають невеликі відроги над заболоченими ділянками і заплавами невеликих річок, підвищення посеред боліт (сс. Гайове, Павлівка). А за доби раннього бронзового віку їх насипи були значно підсипані й збільшені у зв'язку з улаштуванням чергових захоронень населенням ямної культурно-історичної спільноти, отримавши дещо приплюснуті форми і значні діаметри. Такими типово ямними поховальними пам'ятками родо-плеємної еліти тогочасного суспільства є чимало великих курганів на вододілах рр. Псел і Рудька – Крива Руда, Рудьки і Сухий Кобелячок, Вовча, зокрема, у складі груп біля сс. Василівка, Верхня Жужманівка, Жовтневе, Зоряне, Йосипівка, Ольгівка, Панасівка, у с. Комінтерн та ін. З культовою діяль-

План розкопаного кургану № 1 біля с. Солониця.
Розкопки О.Б. Супрунєнка, 2014 р.

²²⁴ Супрунєнко О. Кургани поблизу с. Солониці на Полтавщині. – Рис. 15: 1.

ністю ямного населення пов'язане встановлення і використання у сакральній практиці та поховальному обряді кам'яних стел. Уламки однієї з таких гранітних плит-скульптур з антропоморфними обрисами і досі лежать на величезному насипу № 1 курганного могильника поблизу с. Бутенки.

Менші кургани на краях підвищень берегів річок також зводилися як некрополі окремих груп ямного населення, здебільшого започатковуючи своїм влаштуванням поховальні споруди, що використовувалися для здійснення захоронень упродовж всього бронзового віку. На території району внаслідок розкопок виявлені поховальні пам'ятки як раннього (с. Приліпка), так і пізнього етапів розвитку ямної культури (с. Солониця). Для останнього досить виразним комплексом можна вважати поховання молодого чоловіка під значною досипкою кургану № 1/2014 р. у с. Солониця. В захороненні, здійсненому під широким накатником зі стебел болотяної рослинності та жердин, знаходився скелет похованого, всипаний темно-червоною вохрою, на краях заплічків – рештки двох спалених круглих дерев'яних коліс, а серед предметів супроводу – розвал підквадратної у плані посудини з остеокерамічної маси із рештками крейдяного розчину. Поховання належить пізньоямній добі – початку II тис. до н. е.²²⁵

Більш наближені до лівобережного узбережжя р. Псел кургани на краях другої – третьої терас вочевидь містять захоронення катакомбних археологічних культур фіналу раннього бронзового віку, що підтверджується проведеними дослідженнями та розкопками у сусідньому Кременчуцькому районі. Вірогідно, вздовж лівого берега річки пролягала контрольована межа розселення або сезонних кочівок певних катакомбних племен чи їх угруповань, позначена зведенням ланцюга курганів заввишки 3 – 6 м²²⁶. Принаймні, підтвердженням такого припущення, є відкриття під час розкопок 2014 р. катакомбних захоронень у насипу кургану № 1 та місцезнаходження в якості основного ще одного під курганом № 2 поблизу с. Солониця. У Попенковій могилі з розкопок братів Щербачових також містилося типово катакомбне інгульське поховання²²⁷.

Один із найбільших курганів лівобережної частини Полтавщини поблизу с. Йосипівка (так званий «Селівестрів горб») належить до числа не тільки надзвичайно масштабних та рідкісних поховальних споруд ряду епох (зафіксована картографічними матеріалами відносна висота 9 м). Наявність пласкої верхівки зближує його з курганами-святилищами, на зразок Молочанського у Приазов'ї²²⁸ чи дослідже-

Курган «Селівестрів горб» біля с. Йосипівка.
Фото 2015 р.

²²⁵ Там само. – Рис. 13; 14.

²²⁶ Супруненко О. Б. Кургани Нижнього Прип'ялля... – С. 6, 400.

²²⁷ Щербачёв Ю. Раскопки... – С. 42.

²²⁸ Пустовалов С. Ж. Про призначення курганів з пласкою верхівкою доби ранньої бронзи степової частини України / С. Ж. Пустовалов // Старожитності Лівобережного Подніпров'я – 2016: зб. наук. пр. / ЦП НАНУ і

ної біля с. Волошине під Комсомольськом Стовбуватої могили. Так це, чи не так, можуть установити лише повномасштабні археологічні розкопки, які поки що проводити недоцільно.

Під час досліджень у Козельщинському районі виявлені поховання ряду культур середнього та пізнього бронзового віку – бабинської, всіх етапів зрубної, богуславсько-білозерської, що вказує на наявність подібних поховальних старожитностей і в інших курганах, що наразі збереглися. Матеріали пізнього та фінального бронзового віку з поселень у сс. Приліпка і Верхня Мануйлівка (ур. Оступ) засвідчують існування чималої кількості поселень та стійбищ населення цього часу, відомих за окремими знахідками випадково виявлених предметів (серп із кременю з с. Говтва, лобойківський ніж із околиць с. Василівка, кам'яні сокира і праска зрубного часу з с. Горбані тощо). На це вказують також сліди поселеньських пам'яток вздовж рр. Рудька (с. Горбані) і Псел (с. Книшівка).

На лівому березі р. Псел та правому р. Сухий Кобелячок наявні кургани скіфського часу (сс. Бутенки, Калашники). Кілька з досліджених захоронень-катакомб і підбоїв у невеликих розораних курганах біля сс. Заруддя – Горбані, Солонія, а також Гречуховій і Лупиній могилах з розкопок 1890-х рр.,

засвідчують наявність поховань скіфських степових кочівників V – IV ст. до н. е., здебільшого неодноразово пограбованих за козацької доби та на початку ХХ ст.²²⁹ Посередньо на існування на території Козельщинського району великих курганів скіфської еліти вказують і рештки насипів майданів –

Майдан біля с. Буняківка. Фото 2015 р.

біля сс. Буняківка, В'язівка, Нижня Жужманівка, Піски, Приліпка, Шевченки, навпроти Кобелячка та ін. Адже добре відомо, що для майданного способу виварювання селітри з ґрунту використовувався переважно чорнозем з насипів валькованих дернинами курганів раннього залізного віку, на Полтавщині – переважно поховальних споруд скіфського часу. Найбільшим з-поміж таких залишається насип величезної Громової могили поблизу с. Лазьки біля Козельщини, що міг належати зруйнованій похованій споруді над захороненням надзвичайно багатого кочівника.

У курганах Козельщинського району ще наприкінці ХІХ ст. досліджена чи не найбільша на Нижньому Пслі група захоронень рядових кочівників фіналу ранньосарматського часу, датованих I ст. до н. е. (Дяченкова і Попенкова могили). Ще одна знахідка 2013 р. поховання заможної кочівниці рубежу ер у кургані могильника II біля с. Бондари Кременчуцького райо-

УТОПІК; ІА НАНУ; ЦОДПА; [редкол.: Івакін Г. Ю., Ковальова І. Ф., Супруненко О. Б. (відп. ред.) та ін.]. – К.: ЦП НАНУ і УТОПІК, 2016. – С. 16–20.

²²⁹ Супруненко О. Б. Курганне грабіжництво ХVІІ – ХХ ст. у Нижньому Прип'іллі / О. Б. Супруненко // Праці Центру пам'ятокознавства: зб. наук. пр. / ЦП НАНУ і УТОПІК; [ред. кол.: О. М. Титова (гол. ред.), В. І. Акуленко, Л. О. Гріфен та ін.]. – К.: ЦП НАНУ і УТОПІК, 2012. – Вип. 21. – С. 66–75.

ну, неподалік південної околиці с-ща Нова Галещина, черговий раз засвідчує розташування тут зони постійних кочівок сарматських племен роксоланів²³⁰.

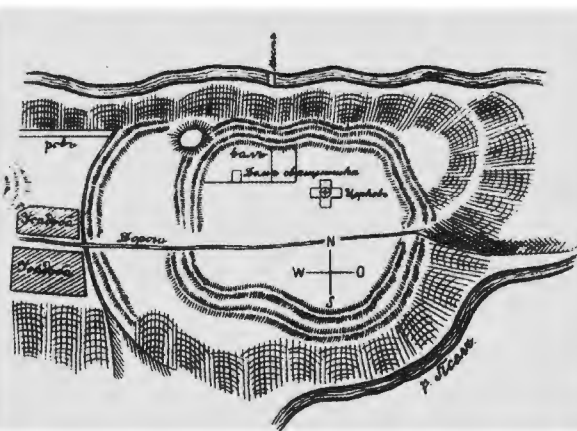
У районі віднайдені сліди поселеньських пам'яток ранньо- і пізньоримського часу – невеликих селищ носіїв пізньозарубинецької та черняхівської культур I – початку II та IV – початку V ст. н. е. (сс. Приліпка, Горбані, Кобелячок), яких насправді повинно бути не менше кількох десятків. В ур. Топіршки біля Приліпки виявлена ліпна кераміка пеньківської культури, належна слов'янському антському населенню третьої чверті I тис. н. е. Приватні збірки придніпровських міст зберігають предмети з кількох речових скарбів пеньківського населення, знайдених збирачами-металодетекторниками вздовж лівого берега р. Псел – між сс. Піски та Юрки.

Розкопки кургану біля с. Бондарі. Фото 2013 р.

Із часами Давньоруської державності пов'язується заселення в XI ст. виразного відрогу Шар-гори над р. Псел та спорудження на ньому городища літописного Голтава. Це укріплення-форпост, можливо, з'явилося ще за пізнього етапу розвитку роменської культури – за фіналу розселення літописних сіверян (початок XI ст.). Принаймні, на це вказують знахідки уламків ліпного посуду з його території, виявлені шурфуванням²³¹. На початок XII ст. Голтав уже був добре відомим місцем (укріпленим табором, згодом городищем), яке неодноразово обирали як опорну базу для продовження походів у Степ давньоруські князі²³².

Городище займає вигідне у стратегічно-оборонному плані підвищення, укріплене самою природою, в оточенні крутих схилів корінного берега та численних ярів. Як встановили дослідження В. В. Шерстюка, фортифікаційні споруди, перекриті валами козацького часу, добре збереглися зі всіх боків, складаючись із валу, рову та ескарпів. Рештки

36. План Говтвянського городища біля с. Приліпка за В.Г. Ляскоронським. 1901 р.

²³⁰ Супруненко О. Б. Сарматське поховання у пониззі Псла / О. Б. Супруненко, І. М. Кулатова // АДУ – 2014: зб. наук. пр. / ІА НАНУ. – К. : Стародавній світ, 2015. – С. 190–192.

²³¹ Шерстюк В. В. Літописний Голтов у Нижньому Попіллі та його округа. – С. 232.

²³² Моргунов Ю. Ю. Посульська границя: етапи формування і розвитку / Ю. Ю. Моргунов; ІА РАН; Курск. гос. обл. муз. археол. – Курск, 1998. – С. 110; Шерстюк В. В. Літописний Голтов у Нижньому Попіллі та його округа. – С. 231–232.

укріплення давньоруської і козацької епох розкинулися на площі близько 15 га, територія навколишнього селища-посаду становлять не менше 9 га²³³. Стратифіковані культурні нашарування розподіляються на два горизонти і мають потужність близько 0,9 м, третина з яких в основі належить давньоруському часу. Серед знахідок у шурфах виявлені глиняні вальки від печей давньоруського часу, уламок бронзової пряжки, з посаду – залізна сокира. Керамічний комплекс пам'ятки датується другою половиною XI – початком XII ст., засвідчуючи згасаюче продовження тут життя упродовж XII ст.

Із пам'яткою пов'язаний курганний некрополь, розташований біля схилу сусідньої Лисої Гори. Він влаштований з певними планувальними засадами, складаючись з більше двох із половиною десятків насипів невеликих курганів. В одному з них, дослідженому та відтвореному у попередніх розмірах 2014 р. після розкопок, містилася велика поховальна камера (1,5 x 3,4 м, глибина 1 м), де знаходилося поховання чоловіка зрілого віку у випростаному положенні, головою на захід. Останки небіжчика розміщувалися на прямокутній дерев'яній рамі, перекритій згори масивним дощатим щитом. Рама була збита залізними костиллями з семи масивних колод, з'єднаних двома коротшими по краях. У насипу виявлений наконечник стріли, сліди тризної відправи та розвал гончарного горщика другої половини XI ст.²³⁴

Наразі, крім кількох уламків гончарного посуду XII ст., виявлених на піщаній дюні надзаплати лівого берега р. Псел в околицях с. Книшівка, слідів інших давньоруських пам'яток на території Козельщинського району невідомо.

На завершення огляду археологічних старожитностей необхідно згадати й досліджені археологічно в насипах курганів у с. Солониця та між сс. Заруддя і Горбані безінвентарні поховання золотоординських омусульманених кочівників XIV ст., з чітким розворотом лицевого відділу черепа у бік Мекки²³⁵.

Із археологічних пам'яток козацької доби найвиразнішими є рештки укріплень та забудови Говтвянської фортеці на Шар-горі. До речі, під час огляду одного з провалів підземель у центрі укріплення в 1997 р., на глибині 0,4 м були виявлені ціла ковальська товарна криця і добірка з двох десятків кованих залізних цвяхів із округлими шляпками, що були запасом сировини майстра XVII ст.

Описані у випуску «Зводу» 25 майданів на території району також є яскравими пам'ятками археології та розвитку промислового виробництва козацької епохи. З огляду на форми і розміри, майже всі вони належать залишкам діяльності сели-

Вали та рів укріплення Говтвянського городища.
Фото 2014 р.

²³³ Шерстюк В. В. Дослідження поблизу с. Приліпка на Полтавщині у 2014 р. – С. 196. – Рис. 1: 6.

²³⁴ Там само. – С. 195, 196. – Рис. 1: 1–5.

²³⁵ Супруненко О. Б. Нові матеріали золотоординського часу з пониззя Псла / О. Б. Супруненко // Праці Центру пам'ятокознавства: зб. наук. пр. / ЦП НАНУ і УТОПІК; [ред. кол.: О. М. Титова (гол. ред.), В. І. Акуленко, Л. О. Гріффон та ін.]. – К.: ЦП НАНУ і УТОПІК, 2013. – Вип. 24. – С. 160. – Рис. 2: 6; Супруненко О. Кургани поблизу с. Солониці на Полтавщині. – Рис. 8: 5.

троварів XVII ст. Серед них величний майдан Громова могила біля с. Лазьки, здіймаючись «своєрідним маяком серед безбережжя наших степів», за образним висловом О. Т. Гончара (1918 – 1995)²³⁶, є ландшафтною домінантою та найвищою точкою Козельщинського району, виразним об'єктом історичного ландшафту і давно вже претендує на включення до Державного реєстру нерухомих пам'яток як об'єкт археології національного значення.

На жаль, збереглися вище зазначені пам'ятки та археологічні об'єкти не всі або ж не у повному складі комплексів. У ході господарської діяльності людини в кінці ХХ – на початку ХХІ ст. частина з них була знищена, чимало насипів на різночасових могильниках, порушені давніми, а переважно – сучасними грабіжниками. В деяких влаштовані вже оплилі, інколи зовсім нові ями. Останнім часом грабіжники, озброєні екскаваторами, почали «шурфувати» і прокладати траншейки у найбільших насипах району в пошуках материкових викидів скіфських поховань. І це проходить за мовчазної згоди власників чи орендаторів угідь, яким набагато легше знищити археологічний об'єкт, аніж його оберігати від руйнувань. Із застосуванням великих плугів та техніки для плантажної оранки нанівець знищуються насипи невеликих курганів, а кістки похованих розтягуються боронами по свіжій ріллі. Скоро від решток об'єктів археологічної спадщини останніх семи тисячоліть може нічого не залишитися... Щодо територій давніх поселень, то їх площа на сьогодні перетворюється на суцільний перекоп із ямок місцевих і «заїжджих» «пошуковців», які перелопачують культурні нашарування у пошуках кольорового металу і монет. Отже, питання збереження об'єктів археологічної культурної спадщини наразі звучить, швидше, риторично, і не тільки у площині юриспруденції та виконання вимог законів і європейських хартій. Для цього мають відбутися зміни у свідомості людей.

Насамкінець, залишається констатувати, що стан вивчення старожитностей території Козельщинського району засвідчує завершення заходів обліку й є приводом до проведення детальної інвентаризації наявних об'єктів археології. Напевне, цьому сприятиме і відображення їх у виданні «Зводу». Проведення поступової паспортизації й виготовлення проектів землевідведення для ділянок, котрі займають пам'ятки, сподіваємося, призведе до їх збереження, принаймні, найзначніших серед них, та залишить їх у спадок нащадкам.

Наступною за кількістю виявлених об'єктів групою є пам'ятки історії. Всього на території району їх налічується 191 у т.ч. комплексних, як то пам'ятки археології та історії, історії та архітектури та інш.

Про об'єкти, що розповідають про найдавнішу історію краю, у т.ч. і писемної доби, а саме городище давньоруського літописного міста Голтав, а пізніше фортеці сотенного містечка Голтва автори вже розповідали вище в тій частині огляду, що присвячена пам'яткам археології Козельщинського регіону. Тому, повертатись до вже сказаного і повторюватися не будемо. Однак, згадаємо про інший об'єкт, що територіально, історично й хронологічно пов'язаний із згаданим городищем у с. Приліпка. Це – пам'ятний знак на честь 900-річчя заснування містечка Говтва. Встановлений він у 1995 р. в пам'ять про давньоруське місто Голтав, що існувало на Шар-горі в с. Приліпка й відоме з давньоруських літописів у яких згадується кілька разів. Однак, тут необхідно зауважити про те, що значну роль у спорудженні

²³⁶ Гончар О. Твоя зоря: роман / Опесь Гончар. – К. : Рад. письменник, 1980. – С. 103; Полтавщина: Енциклопедичний довідник / [за ред. А. В. Кудрицького]. – К. : Українська Енциклопедія, 1992. – С. 807.

комплексу відіграла антинаукова, так звана «давньобулгарська» теорія полтавського краєзнавця й історика В. Н. Жук, не підкріплена ані жодним достовірним писемним джерелом, ані знахідками залишків матеріальної культури вказаного історичного періоду чи культурної приналежності. Саме про цю теорію розповідають майже всі написи комплексу, тим самим повністю нівелюючи первісну ідею встановлення знаку²³⁷. Тут, на Шар-горі, з 1995 р. постійно проводиться обласне літературно-мистецьке свято «Козацької Слави – цілюще джерело». Вперше воно відбулося 30 вересня 1995 р., а ініціатором його проведення і засновником виступили центр народної творчості управління культури Полтавської облдержадміністрації та відділ культури Козельщинської райдержадміністрації²³⁸.

Із подіями, що відбувалися навколо старовинного козацького містечка тісно пов'язаний інший об'єкт – місце Говтвянської битви 1638 р. Це – козацько-селянське повстання 1638 р. під керівництвом гетьмана Якова Острянина. Уже в лютому 1638 р. по Речі Посполитій розповзаються чутки про скупчення над р. Ворсклою трьох тисяч невдоволеного люду, які хочуть напасти на маєтність князя Яреми Вишневецького місто Гадяч і захопити там гармати. Приводом для цього послуговували кілька десятків людей, які верталися з Путивля, захопивши з собою худобу²³⁹. 10 квітня 1638 р. в Переяславі, головній квартирі козацького реєстрового війська, з'являються нові відомості. Запорожці вирушили в Україну кількома шляхами. Частина війська, керованого Карпом Скиданом, рухалася правим берегом на Чигирин і, захопивши місто, переправилася на лівий берег Дніпра. Інша, з Яковом Острянином на чолі – пливла на човнах по Дніпру. Загальна кількість повсталих була в межах 6 – 8 тисяч, військо мало 5 гармат. Виступивши з Січі, Я. Острянин підіймається до Кременчука і, розбивши тут передову сторожу поляків і реєстровців, захоплює його. З 80 чоловік сторожі врятувалося ледве 20. Загони К. Скидана, захопивши Чигрин-Дібрівську та Бужинську переправи, Пиву, оволодівають територією в нижній течії Сули, після чого вирушають під Іркліїв. Такий маневр немало збентежив вірного Речі Посполитій козацького старшого Ілляша Караїмовича, який вимушений був виступити з реєстровцями проти повсталих із Переяслава під Гельмязів. Основне ж військо, очолюване Яковом Острянином, вирушило від Кременчука,

Місце Говтвянської битви 1638 р. біля с. Приліпка. Фото 2014 р.

²³⁷ Детально див. поз. № 372 цієї книги.

²³⁸ Синягівський О. Над Говтвою день величайий: грають сурми, ідуть козаки // Козельщанські вісті. – 2007. – № 40 (99854). – 2 червня. – С. 2–3; Юренко О. Не проспати роси // Комсомолец Полтавщини. – 1978. – № 40 (3105). – 1 квітня. – С. 3; Романченко Н. Хай живе козацька воля, хай живе козацький дух // Козельщинські вісті. – 2013. – № 22 (0237). – 31 травня. – С. 2–3.

²³⁹ Грушевський М.С. Історія України-Руси. Т. VIII: Роки 1626–1650. – К.: Наук. думка, 1995. – С. 292.

вгору понад Пслон на Омельник, а далі на Говтву²⁴⁰. 25 квітня воно вже підходить до міста, де вступає в бій із польськими військами, наносячи їм значну поразку та примусивши відійти з великими втратами. Розбивши поляків, Я. Острянин стає табором між Голтвою та Пслон, зайнявши досить таки вигідну позицію. Захопивши місто і замок, козаки додатково укріплюють його валом, закопують брами з приступного боку, виводять іще один вал між ріками, споруджують додатковий шанець у могилі перед валом²⁴¹. «Великой на Голтве учиненной фортификацией. Кроме теди самой обороны местца, бо место Голтву обходит Псиол река и Хорол з другой стороны, а тая река Псиол есть в болоте, ... обляг[г]ла место в семи-циркуль (півколом – Авт.), а за водою леси и в том ... един тилко мост от замку през воду ест, над тими ... реками пред местом суть глубокие яруги и х[ит]рости. Для такой оборони вал за палями усипали, брами затарсовали мощно и закопали, в замку тож учинили, перед замком и местом, от реки до реки кинули вал потужний, а перед валом могилу на шанц потужний обратили ... тысячею на вали посадили человека, гарматою шанц опатрили; сотнями ба-шти и брами обваровали...»²⁴² – так описує козацькі укріплення на Говтві учасник тих подій Симеон Окольський. Пересуваючись від Лубен повз Хорол, Білоцерківку та Решетилівку, поляки підійшли до Говтви в двадцятих числах квітня і застали місто готовим до облоги. 25 квітня С. Потоцький робить спробу штурму козацького табору. Бій розпочався із мушкетної та гарматної перестрілки. Коронне військо в один момент навіть підійшло під самі укріплення, однак козацькі загони, задалегідь залишені Я. Острянином в засаді, вдарили в тил польському війську. Не витримавши вогню з двох боків, С. Потоцький змушений був відступити з великими втратами. Загалом поляки втратили 8 хоругв – воєводи краківського, воєводи подільського, полковника Станіслава Потоцького, мечника галицького Віхровського, воєводича брацлавського Петра Потоцького, ротмістра Казановського, ротмістра Бориславського, обозного Бегановського «и из иных хорогов много товариства таковую войну и потребу кровю печатовали»²⁴³. За підрахунками С. Окольського після бою «з девяти тысяч и осми сот товариства (польського – Авт.) ...заледво з полтораста человек живых до своего обозу

Укріплення сотенного містечка Говтва.
Фото 2015 р.

²⁴⁰ Там само. – С. 292 – 293.

²⁴¹ Там само. – С. 293; Окольский С. Копия диаруша экспедиции военной од их милостей панов гетманов коронных и рицтерства полского з козаками ребелезуючими отправленной в року 1638, а описаной през велебного отца Симона Околского. В Кракове до друку (подана), року 1689 // Величко С. Летопись Юго-Западной России в XVII веке. Т. IV: Приложения. – К.: В типогр. Федорова, 1864. – С. 198.

²⁴² Окольский С. Копия диаруша экспедиции военной... – С. 198.

²⁴³ Там само. – С. 204.

... приволоклося». Козаків загинуло близько двох тисяч²⁴⁴, отже розгром польського війська був повний. С. Потоцький змушений був відступати на Лубни, зупинившись 1 травня табором в 14 милях від Голтви над Сулою²⁴⁵. Таким чином, величезна територія у володіннях Я. Вишневецького залишалася без захисту коронного війська, відкривши тим самим широку можливість для маневру козацькому війську.

На жаль, місце цієї, однієї з найзначніших подій в історії України залишається неувіченим.

Досить цікавий об'єкт, яких мало збереглося донині, знаходиться в північній частині с. Хорішки. Це – млин, невелике промислове підприємство з переробки зерна, що виникали в кінці XIX – на початку XX ст. в багатьох місцевостях колишньої Полтавської губернії. Головним їх завданням було забезпечення населення певного невеликого регіону в потребах по переробці отриманого врожаю зернових. Будучи більш прогресивним типом виробництва подібні млини, в яких основним рушієм були двигуни на основі парової тяги, а то й внутрішнього згорання, прийшли на зміну вітрякам, де все залежало від наявності чи відсутності вітру з допомогою якого крутилося млинове колесо. Нові підприємства вже не залежали від природних умов і могли працювати й переробляти зерно на муку та крупи незважаючи на наявність вітру. У даному випадку ми маємо досить добре збережений комплекс споруд млинарського господарства, хоча й не в зовсім задовільному стані, що складається із приміщення самого млина, двох комор та підсобного приміщення, в якому вірогідно розміщувалася адміністрація підприємства чи сторожка. За переказами він ніби-то був збудований поміщиком Погорелком, але жодних підтверджувальних документів про чие б то не було право власності на млин не віднайдено²⁴⁶. Нині підприємство перебуває в робочому стані, оснащене електродвигуном. На жаль, оглянути його всередині та виявити наявність залишків старого обладнання не вдалося.

На території Козельщинського району виявлено і включено до «Зводу пам'яток...» дві будівлі шкіл.

Комплекс споруд млина к. XIX – п. XX ст.
в с. Хорішки. Фото 2015 р.

²⁴⁴ Там само. – С. 201 – 203.

²⁴⁵ Дневник Симеона Окольского: (1637 – 1638 г.) // Мемуары относящиеся к истории Южной Руси: Вып. II (первая половина XVII ст.): Ф. Евлашевский, Я. Собеский, Походы 1625 и 1628 гг. С. Окольский, Г. Боппан, Освобожденный невольников, Б. Машкевич / Пер. К. Мельник (Под ред. В. Антоновича. – К.: Типогр. Корчак-Новицкого, 1896. – С.226.

²⁴⁶ Хорішки – слава минушина // Козельщинські вісті. – 2011. – № 16 (10129). – 22 квітня. – С. 34; Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Одна із них, у с. Лутовинівка, збудована в 1907 р. коштами благодійника Гумбельта з м. Кременчук, якому належав цегельний завод розташований у селі, місцевого землевласника Вільхового та сільської громади. Спочатку школа мала чотирирічний термін навчання і лише в 1930-х рр. отримала статус семирічної, у 1960 р. – перейшла на восьмирічний термін навчання, а з 1990 р. – на дев'ятирічний. Нині – це загальноосвітній навчальний заклад I – II ступенів.²⁴⁷

Будівля іншої школи знаходиться в с. Мар'янівка. Збудована вона повітовим земством у 1912 р. як чотирикласна школа. Із 1930-х рр. існувала як семирічка, а в 1960-х перетворена на восьмирічку. У 1986 р. приміщення розширили шляхом добудови та спотворили її зовнішній вигляд обличкувавши зовні керамічною глазурованою плиткою. В останні роки, перед закриттям у 2012 р., тут розміщувалася Мар'янівська загальноосвітня школа I – II ступенів.²⁴⁸

Під час обстеження Козельщинського району в центрі с. Пригарівка виявлено пам'ятний знак, встановлений у пам'ять про старовинну церкву Різдва Іоанна Предтечі, що колись існувала в селі. Храм збудували в 1870 р. Чин її освячення здійснено 12.12.1870 р. Церква, дерев'яна, холодна, в одному зв'язку з дзвіницею, тривівтарна. Головний вівтар освячений на честь Різдва Іоанна Предтечі, другий – Казанської ікони Божої Матері, третій – в ім'я Георгія Побідоносця. Першим священиком нової церкви було призначено Симеона Степановича Сокологорського. Вірогідно, як культова споруда була закрита під час антирелігійної кампанії 1930-х рр. Очевидно, що тоді ж демонтували верхні яруси дзвіниці та центральний барабан із куполом. Будівлю спочатку переобладнали під клуб, а у 1960-ті рр. повністю розібрали. Залишився лише нині частково зруйнований і засипаний землею та задернований фундамент, перед яким у 1964 р. збудували сільський будинок культури. Відомо також, що навколо церкви існувало кладовище, нині повністю знівельоване.²⁴⁹

Місце розташування церкви Різдва Іоанна Предтечі з пам'ятним знаком у с. Пригарівка. Фото 2015 р.

На північно-східній околиці с. Булахи знаходяться залишки старого кладовища колишнього хутора Булахівка, що існував тут у XIX – на початку XX ст. Від старих поховань майже нічого не збереглося, всі вони знівельовані в результаті діяльності людини та природних

²⁴⁷ Інформація Лутовинівської ЗОШ I-II ступенів // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

²⁴⁸ Інформація Мар'янівської ЗОШ I-II ступенів // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

²⁴⁹ Полтавіка. Полтавська енциклопедія. Том 12: Релігія і церква / Голов. ред. О.А. Білоусько; Ред. колегія: Ю.М. Варченко, А.М. Киридон, В.О. Мокляк, Т.П. Пустовіт, В.М. Ханко, С.В. Хорев. – Полтава: Видавництво «Полтавський літератор», 2009. – С. 547.

чинників. Зберігся лише один розбитий надгробок із викарбуваним на ньому пам'ятним текстом: «Здесь покоится прах козака Полтавской губ. Кременчугского уезда Кобелячковой волости хутора Булаховки Атонія Васильевича Малик Умер в 19 год от роду 23 мая 1910 г. ... дорогомому сы...»

У с. Пашенівка, у старій частині кладовища знаходиться родинний склеп представників відомої козацької родини Остроградських. Поховано 17 осіб, але на жаль, точно встановити хто саме, не вдалося. Знаємо лише те, що саме в цьому склепі свого часу знайшов останній спочинок математик зі світовим ім'ям М.В. Остроградський. Під час громадянської війни, у 1920 р., склеп був відкритий і розграбований одним із місцевих бандитських військових формувань – гроби розкрили, а останки розкидали по підлозі. Цим не закінчилася злощасна доля похованих. У 1924 р. склеп розібрали на цеглу, що мала бути використана для ремонту школи й лікарні, а гроби із останками засипали в ямі сміттям. І, лише в 1989 р., на місці склепу та колишніх поховань встановили гробницю й хрест із гранітною дошкою в підніжжі, на якій викарбували пам'ятний напис: «На цьому місці був родовий склеп Остроградських – нащадків козацьких старшин XVII – XVIII ст., у тому числі і перше поховання вченого-математика М. В. Остроградського».²⁵⁰ Однак зауважимо, що останки М.В. Остроградського у цій могилі відсутні.

Пам'ятний знак на місці родинного склепу Остроградських в с. Пашенівка. Фото 2007 р.

Іще в 1931 р. з ініціативи вчителя місцевої школи М.І. Кушніренка останки академіка М.В. Остроградського було перепоховано з родинного склепу на почесне, або як казали в селі «на видне» місце. Тоді ж, на могилі, встановили дерев'яний обеліск та огорожу. А у 1951 р., на 150-у річницю від дня народження видатного вченого встановили новий пам'ятник, що проіснував до 1975 р., коли його замінили на стелу з нержавіючої сталі з пам'ятним написом, що увічнював пам'ять про похованого. Однак час брав своє і в 1989 р. на могилі встановили гранітний надгробок із барельєфним зображенням М.В. Остроградського та пам'ятним написом, таким чином віддаючи належну шану видатному уродженцю села, академіку багатьох міжнародних академій, гордості полтавського краю.²⁵¹

²⁵⁰ *Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область / Голов. ред. кол. Тронько П. Т., Бажан М. П., Білодід І. К. та ін.; Ред. кол. Буланій І. Т., Бардик Г. С., Бевзо О. А. та ін. – К.: Голов. Ред. УРЕ, 1967. – С. 434; Віцня Л. Нащадок козаків, всесвітньовідомий вчений // Зоря Полтавщини. – 2011. – № 151 (21828). – 28 вересня. – С. 4; Історія Полтавського краю. Серія 3. М. В. Остроградський – перший український математик світового масштабу. – Полтава, 2002. – 65 с.; Шалков Б. Перепоховання в нову могилу академіка М.В. Остроградського // Радянське село. – 1996. – № 89 (8910). – 27 листопада. – С. 3.*

²⁵¹ *Барабаш О. Шана академіку з Пашенної // Козельщинські вісті. – 1999. – № 1 (9120). – 6 січня. – С. 1.; Шалков Б. Перепоховання в нову могилу академіка В. Остроградського // Радянське село. – 1996. – № 89*

Але найбільш відомий Козельщинський район своїм монастирем. Монастир Різдва Пресвятої Богородиці в смт Козельщина відомий далеко за межами Полтавщини. Це одне із чудес Козельщинського району і Полтавського краю, Полтавської єпархії. Він не є таким стародавнім чи багатим, як Києво-Печерська Лавра, але протягом свого існування завжди був, є і залишиться провісником і символом духовності на теренах Лівобережної України, а можливо й далеко за її межами. Зауважимо тут, що цей об'єкт культурної спадщини одночасно є пам'яткою історії й пам'яткою архітектури.

Будівництво храму в ім'я Різдва Пресвятої Богородиці в с. Козельщина як свідчать перекази, пов'язане з чудодійним зціленням після дворічної хвороби Марії Капніст завдяки іконі Божої Матері.

Відбулося це 21.02.1881 р. (тут і далі за старим стилем). Чутки про чудодійну

ікону дуже швидко поширилися в окрузі й велика кількість прочан почала прибувати до Козельщини. Щоб задовольнити їх бажання про зцілення, батько Марії, граф В. І. Капніст, з дозволу полтавського архієпископа Іоанна спорудив капличку, в якій і була встановлена чудотворна ікона Богоматері. Освячення каплички відбулося 23.04.1881 р. Завдяки жертвам віруючих і прочан, які прибували на поклоніння, були зібрані досить значні кошти, що дало можливість у вересні 1881 р. (22.09.1881 р.) освятити місце для спорудження церкви.

Будівництво тривало рік і 20.06.1882 р., в переддень свята Різдва Пресвятої Богородиці новобудову освятили. Це була двохвітарна (другий вітар в ім'я св. Магдалини) дерев'яна, хрещата, дев'ятидільна в плані з прибудованою триярусною дзвіницею на мурованому цоколі споруда.

Храм мав традиційну планувальну схему. До центральної дільниці з чотирьох сторін були прибудовані такі ж за площею об'єми. У східному розміщувався вітар, а західний слугував, як бабинець, північний та південний – як бокові притвори. Між ними, в свою чергу, розміщувалися квадратні в плані об'єми дещо меншого розміру. В тих, що примикали до вітаря, знаходилися ризниця та паламарня, а два інших слугували, як додаткові приміщення. Храм мав три входи, що прикрашалися ганками. Окремий вхід мала ризниця. Над дільницями за допомогою парусів були встановлені восьмигранні світлові барабани, площини яких прикрашалися арковими вікнами та мали наметове покриття й завершувалися восьмигранними декоративними ліхтариками з шоломоподібними маківками, увінчаними хрестами.

Над центральною дільницею за допомогою парусів та заломів були встановлені один над одним два восьмигранних світлових барабани. Нижній, більшого об'єму, мав 4 аркових вікна, що були орієнтовані за сторонами світу, а верхній, що мав менший розмір – 8 аркових

Козельщинський Різдва Пресвятої Богородиці монастир. Листівка поч. XX ст.

(8910). – 27 листопада. – С. 3; Кап'як Д. Пам'ятний знак М. В. Остроградському // Радянське село. – 1986. – № 126 (7039). – 21 жовтня. – С. 4.

вікон. Цей об'єм завершувався шоломоподібною банею з підхресним «яблуком», увінчаним хрестом.

До західної частини була прибудована квадратна у плані триярусна дзвіниця. Перший її ярус слугував головним входом до храму, а два верхніх, що мали восьмигранну форму, використовувалися, як дзвоніві яруси. Площини їх стін мали по 4 аркові прорізи, що орієнтувалися за сторонами світу.

Дзвіниця мала 7 дзвонів, відлитих на заводі П. Рижова, що знаходився на залізничній станції Рижов Харківсько-Миколаївської залізниці. Найбільший із них мав зображення Богоматері та св. Миколая і важив 110 пудів і 34 фунти. Завершувалася дзвіниця наметовою покрівлею з декоративним восьмигранним ліхтариком із шоломоподібною банею, увінчаною хрестом.

Усі куполи храму і дзвіниці мали металеве покриття та разом із хрестами й підхресними кулями були позолочені, а покрівля пофарбована в зелений колір. Стіни храму, що їх звели із соснового бруса, обшили дошками та пофарбували олійною фарбою в білий колір.

У внутрішньому просторі храму були встановлені два кліроси, що знаходилися на висоті сажня над підлогою. Над західним входом розміщувалися хори. Інтер'єр пофарбували світлоблакитною олійною фарбою. На площинах центрального купола на полотні в дерев'яних позолочених рамах були зображені сцени Благовіщення, Хрещення, Розп'яття та Воскресіння Господнього, а на парусах – зображення чотирьох євангелістів.

Дерев'яний іконостас, пофарбований у білий колір, прикрашався позолоченими різьбленими колонками та декоративними елементами. У царських вратах на всю їх висоту розміщувався вмонтований восьмикінцевий хрест, посередині якого знаходилася ікона Благовіщення, а по краях, на невеликих вставках, були зображення євангелістів.

Ікони, що знаходилися в іконостасі та вітварях, написав московський художник Захаров у 1882 р.

13.03.1885 р. Указом Святійшого Синоду при Різдво-Богородичній церкві була утворена жіноча православна громада, а восени 1886 р. із Золотоніського Красногірського Іоанно-Богословського жіночого монастиря до Козельщини прибуло 20 черниць на чолі з ігуменею Олімпіадою.

Восени 1890 р. Святійший Синод дав дозвіл на реорганізацію громади в Козельщинський Різдво-Богородичний жіночий монастир. Урочисте відкриття обителі відбулося 1.03.1891 р.

У кінці 90-х рр. XIX ст., враховуючи велику популярність монастиря було прийнято рішення про будівництво нового мурованого собору.

Окрестности Полтавы — Козельщина

Перший дерев'яний собор Козельщинського Різдва Пресвятої Богородиці монастиря. Листівка кін. XIX ст.

Проект споруди був розроблений полтавським архітектором С. В. Носовим і 3.08.1900 р. відбулося освячення місця під будівництво нового собору, яке знаходилося поряд з існуючим. Підрядчиком на будівництві став В. П. Таранущенко. Будівельно-монтажні роботи тривали три роки і восени 1903 р. були фактично завершені, однак опоряджувальні роботи тривали наступні три роки. 18.05.1904 р. монастир відвідали російський імператор Микола II та його брат великий князь Михайло Олександрович. На закінчення робіт ними було пожертвувано 1000 рублів і додатково 500 рублів на монастирські школи.

Новий собор звели в «славяно-византийском вкусе» обов'язкового на той час «спархїального стилю». Характерними ознаками неовізантійського стилю були: грандіозні параметри споруди по повздожній, поперечній та вертикальній вісях; розвинутий центральний об'єм, що завершувався циліндричним світловим барабаном із великою кількістю вікон; традиційні для Візантії дифорії та трифорії; широке використання в декорванні фасадів традиційних візантійських орнаментів і форм. Усі ці принципи були використані під час проектування та будівництва собору.

Загалом, це була мурована п'ятибанна хрещата в плані споруда з кількаярусною дзвіницею. Висока якість будівельних робіт та матеріалів справляли незабутнє враження на відвідувачів храму.

Собор був збудований за новими, як на той час, інженерними розрахунками та технологіями. Маючи в довжину 52, у ширину 43 і у висоту 27 аршин споруда не мала внутрішніх опор. Таке вирішення давало можливість одночасно бути на Богослужінні близько 1200 прочанам. Окрасою інтер'єру став іконостас, виготовлений із білого мармуру московською фірмою Менціоні. В його оздобленні були застосовані чеканка, позолота, мозаїка та вставки із зеленого оніксу. Іконостас мав 89 ікон, які написав московський художник Гур'янов. Проект оздоблення інтер'єру та розписи зробив і виконав київський художник М. І. Мурашко. Керамічну плитку на підлогу виготовили на Харківському заводі. Всього для оздоблення підлоги було використано 10 видів плитки.

До комплексу монастиря також входили збудовані у 1883 р. лікарня, аптека, приміщення для богомольців, квартири для церковних служителів. У 1887 р. збудовано «странноприимный» будинок, у 1897 р. – зимова церква Преображення та двоповерховий корпус келій, готель, у 1892 р. чотириквартирний будинок для причту та два цегляні будинки для монахинь, у 1896 р. було закінчене будівництво пекарні, бакалійного магазину, чотирьох комор, сараїв та інших господарських приміщень.

Собор Козельщинського Різдва Пресвятої Богородиці монастиря.
Листівка поч. XX ст.

Освячення новобудови відбулося 21 вересня 1906 р. в день святкування Різдва Пресвятої Богородиці.

Споруда ж дерев'яного собору «с разрешенія епархиального начальства» була розібрана і продана в Катеринославську губернію.

У 1929 р. Козельщинський Різдво-Богородичний монастир було закрито, а його приміщення використовувалися для адміністративних та господарських потреб. Тоді ж, у 1920-х рр., монастирські будинки були передані під зоотехнічну школу, лікарню, амбулаторію, електростанцію, гуртожиток для службовців, споживче товариство, їдальню та інш. Корпус келій із церквою Преображення було пристосовано під школу. В 1941 р. другий поверх цієї будівлі зайняли передислоковані до Козельщини частини Червоної Армії. Згодом тут – знову школа. В Преображенській церкві обладнали спортивний зал.

Із вересня 1939 по 1941 рр. на території монастиря діяв концентраційний табір, в якому утримувалося близько 4 тисяч польських офіцерів та католицьких священників. Так, станом на 1 грудня 1939 р. в таборі налічувалося 4727 чоловік, у т.ч. один контр-адмірал, 4 генерали, 24 полковники. Загалом деякі джерела називають 10 тисяч полонених поляків, які утримувалися тут.

Однак, до початку червня 1941 р., їх усіх кудись вивезли, а натомість доправили чиновників і представників заможних верств із приєднаної до СРСР Бессарабії. Створена в Республіці Молдова комісія для виявлення нових фактів сталінських репресій віднайшла документи про 4676 в'язнів, арештованих у 1941 р. та направлених до Козельщинського й Путивльського концентраційних таборів. Подальші сліди в'язнів віднайти не вдалося. Але коли 15 вересня 1941 р. війська Німеччини вступили до Козельщини, то в концтаборі уже нікого не було.

Саме в цей час, в роки тимчасової німецької окупації, 24 серпня 1942 р., Козельщинський Різдво-Богородичний монастир відновив свою діяльність. Повторно його закрили 31 травня 1949 р., перевівши монахинь у Лебединський Миколаївський монастир у Черкаській області. З того часу споруди використовувалися з господарською метою. Тут, у різні роки,

Корпус келій з трапезною церквою Козельщинського Різдва Пресвятої Богородиці монастир. Зображення поч. XX ст.

Меморіальна дошка на честь польських солдат та офіцерів яких утримували на території Козельщинського концтабору в 1939 – 1941 рр.

були танцплощадка, склад для палива, зерносховище, вагова майстерня. Останній час він стояв без використання. В приміщенні колишніх келій розмістилися адміністративні органи Козельщинського району. Тут знаходилися Козельщинська районна бібліотека та районний громадський музей. У колишній свічкарні, іще після першого закриття була розташована редакція районної газети Козельщинського району «Розгорнутим фронтом».

У 1943 р. згоріли 12 монастирських споруд. За радянського часу були зруйновані монастирська огорожа та частина інших монастирських будівель, демонтовано купол та світловий барабан Преображенської церкви. Зруйновано поховання біля головного собору. У квітні 1986 р. одне із них було випадково відкрито під час земляних робіт. Це виявилась могила ігумені монастиря Олімпіади І. В похованні знайдено ряд предметів церковного вжитку в досить поганому стані. Один із віднайдених хрестів, виготовлений із кипарисового дерева з різьбленням, було передано до Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського, де він зараз і знаходиться в постійній експозиції з означенням його приналежності ігумені Олімпіади І.

У 1982 р. розпочалися роботи з відновлення головного монастирського храму. В цей час інститутом «Укрпроектреставрація» була виготовлена проектно-кошторисна документація на відновлення покрівлі та куполів. Головним архітектором проекту став – В. І. Касьяненко. Одночасно силами полтавських архітекторів В. А. Павленка, С. П. Петрової та О. І. Чорного були виконані обміри храму і його внутрішнього оздоблення та виготовлена відповідна документація.

У 1989 р. силами Полтавської діляниці Чернігівської міжобласної спеціальної науково-реставраційної майстерні розпочалися роботи по реставрації собору. У цей час були виготовлені та встановлені позолочені хрести, відновлені покриття куполів і покрівля, що була відсутня з 1929 р. Розпочалися роботи по реставрації фасадів, які дуже постраждали під час бойових дій в період Другої світової війни – один із снарядів влучив у будівлю собору.

На початку 1990 р. на прохання єпископа Полтавського і Кременчуцького Сави приміщення собору було повернуте релігійній громаді. А у 1993 р. Козельщинський Різдво-Богородичний монастир відновив свою діяльність.

На початку 2000-х рр. інститутом «Укрпроектреставрація» була розроблена проектна документація на відтворення інтер'єру собору та іконостасу. Головний архітектор – Т. Філіпова.

Станом на нинішній час собор відреставровано в первісному вигляді. Відновлено також історичні поховання на його території – могили настоятельок Агнії й Олімпіади І та священника Григорія Костянтиновича Боровського.

Собор Козельщинського Різдва Пресвятої Богородиці монастиря.
Фото 2012 р.

Загалом в роки свого розквіту монастир володів 426 десятинами землі, мав приписну церкву Всіх Скорботних Радості в с. Потоки. У тому ж селі діяв монастирський скит. При монастирі були майстерні, з 1894 р. працював цегельний завод, на якому в перший рік його роботи працювало 16 робітників. Мав монастир млини.

Монастир вважався освітнім центром – тут діяли 4 школи, перша з яких – двокласна, церковно-приходська, відкрита в 1888 р. Цього ж року при монастирі була відкрита школа живопису.

Монастир брав активну участь у суспільному житті. Так, під час російсько-японської війни 1904 – 1905 рр. при ньому було відкрито лазарет на 10 ліжок, яким опікувалися насельниці монастиря. А у 1914 р., з початком Першої світової війни при монастирі відкрився лазарет на 40 місць, де працювали монахині Козельщинського монастиря.

У різний час монастир очолювали ігумені: Агнія (1891 – 1896), Олімпіада I (1896 – 1915), Олімпіада II (1916 – 1929), Феофанія (1942 – 1949), Іраїда (1992 – 1996), Серафима (1996 – 2005), Варсонофія (із серпня 2005).

Собор є пам'яткою архітектури – у 1984 р. рішенням Полтавського облвиконкому № 165 від 23.04.1984 р. будівля Собору в ім'я Різдва Пресвятої Богородиці в смт Козельщина була взята під охорону як пам'ятка архітектури місцевого значення.²⁵²

У північній частині с. Гайове, на кладовищі, під час обстежень території Козельщинського району виявлені

Поховання невідомої особи в с. Гайове. 1917 р. Фото 2014 р.

²⁵² *Справа Преображенської православної церкви. Козельщина Козельщинського р-на // ДАПО. – Ф. 4085. – Оп. 17. – Спр. 7; Черчик О. М. Козельщинський Різдво-Богородичний монастир – святиня Полтавщини. Друк. 2 арк. // Особистий архів В. О. Мокляка; Павленко В.А. Козельщанский Рождество-Богородицкий женский монастыр. Машинопис. 3 арк., 8 арк. Фотогр. // Там само; Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А. В. Кудрицького. – К.: «Українська енциклопедія» імені М.П. Бажана, 1992. – 1022 с., іл. – С. 367; Полтавіка. Полтавська Енциклопедія: У 12-ти тт. – Т. 12: Релігія і церква / Голов. ред. О. А. Білоусько. Ред. кол.: Ю. М. Варченко, А. М. Киридон, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт, В. М. Ханко, С. В. Хорев. – Полтава: Вид-во «Полтавський літератор», 2009. – 756 с.; Щеглов В. Возведение Рождество-Богородицкой женской общины, в селенци Козельщине, Полтавской епархии, в женский общежительный Рождество-Богородицкий монастырь, 1891 года, февраля 17 дня. – Полтава: Типо-Литогр. Л. Фришберга, 1891. – 31 с.; Жук В. Н. Сердюк Г. Д. Перлина Козельщини: Сторінки історії Козельщинського Різдва Богородиці жіночого монастиря. – Вид. 2-е, переробл. і допов. – Полтава, 2004. – 180 с., іл.; Жук В. Н. Сердюк Г. Д. Перлина Козельщини: Сторінки історії Козельщинського Різдва Богородиці жіночого монастиря. – Вид. 3-е, уточн. і допов. – Полтава: АСМІ, 2007. – 238 с., іл.; Івасенко Т. В любові до бога і ближнього // Радянське село. – 1996. – № 51 (8872). – 10 липня. – С. 2; Черкасець Т. Свіча матушки Іраїди. Виповнилося б 6 років від дня смерті ігумені Козельщинського Різдва-Богородицького монастиря матушки Іраїди // Відомості Полтавської єпархії. – 2002. – № 7. – Липень. – С. 1, 9; Снягівський О. Прости нас Боже // Радянське село. – 1991. – № 86 (8424). – 21 вересня. – С. 1.; Игуменья Олимпиада, настоятельница Козельщинского Рождества Богородицы монастыря // Полтавские епархиальные ведомости. Часть неофициальная. – 1915. – № 11. – С. 955 – 962.*

но надгробок з ім'ям Ісидор. Сам надгробок – це встановлений на невисокому прямокутному пісковиковому постаменті цікавої форми хрест із пісковику з рельєфними зображеннями та написами на передній частині. В середохресті зображено чашу для причастя ліворуч і праворуч від якої на бокових раменах хреста зображення херувимів. Над чашею – Святий Дух у вигляді голуба. Під чашею – розкрита книга з євангельським текстом, що не читається. Нижче написи: «1917 г. Ск. Р. Б. ИСИДОР. 25 ДЕКА.»», що може читатися як: «1917 года Скончался Раб Божий ИСИДОР 25 декабря». Нижче – залишки зображення Адамового яблука. На зворотній стороні – зображення хреста.²⁵³ На жаль, розпитування місцевих жителів та пошуки в архівах результатів не дали і хто саме тут похований так і залишилось невідомим. Можливо час і подальші пошуки дадуть можливість розв'язати цю загадку.

На території Козельщинського району виявлено 13 об'єктів, які відносяться до часів громадянської війни. Більшовицький жовтневий переворот 1917 р. в Петрограді в сумі тих нещасть, що їх він приніс для народу можна назвати однією з найсумніших сторінок української історії. Братовбивча війна охопила всю країну, в т. ч. й територію Козельщинського району. На жаль, ми не маємо детальних свідчень про ті події, що відбувалися в той час навколо Козельщини та в околицях. Однак, 14 могил свідчать про жорстокість цієї боротьби. Загальна кількість тих, що загинули в цей період нашої історії на жаль так і не відома. Знаємо лише про втрати на території Бреусівської волості. Місцевий краєзнавець Г.Д. Сердюк називає цифру в 110 бійців, партизанів, чекістів, активістів, які загинули в різний час на території волості²⁵⁴. У 1967 р. в пам'ять про них у с. Бреусівка було встановлено пам'ятник. Але, це втрати лише однієї сторони. Втрати тих, хто чинив спротив більшовикам ніхто не підраховував.

Пам'ятники присвячені подіям громадянської війни та могили цього часу виявлені в смт Козельщина та селах Бреусівка, Бригадирівка, Булахи, Василівка (2), Верхня Мануйлівка, Гайове (2), Калашники, Пашенівка, Піски, Приліпка та Хорішки.

У смт Козельщина в братській могилі поховано 9 активістів – перших членів місцевого революційного комітету, які загинули у вересні 1919 р. Після вступу на територію нинішнього Козельщинського району влітку 1919 р. військових формувань і підрозділів Добровольчої Армії розпочалися репресії проти місцевих проти-

Братська могила часів громадянської війни на кладовищі с. Приліпка. Фото 2015 р.

вників колишнього царського режиму. Розпочалися їх арешти і страти. 19 вересня 1919 р. були арештовані жителі смт Козельщина, місцеві активісти С. Ю. Дейнека, М. М. Пампур, В. Д. Голуб, О. І. Колодяжний, О. З. Дмитренко, Д. Г. Тристан, В. Є. Довгоруку, П. С. Рибалко,

²⁵³ Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

²⁵⁴ Див. статтю № 29 цієї книги.

Г. І. Знайко яких розстріляли в с. Жуки. Уже після відступу денікінців їх останки були перевезені до Козельщини і з почестями поховані на місцевому кладовищі.²⁵⁵

У с. Булахи, над дорогою поблизу кладовища знаходиться могила Семена Григоровича Свистуна. Все що ми знаємо про нього викарбувано на могильній плиті: «Від Б.С. гром. в день 10 р. Жовтневої революції Свистуну Семену Григоровичу забитому гетьманською вартою 1918 р.»²⁵⁶ – тобто: «Від Булахівської сільської громади в день 10-ї річниці Жовтневої революції». Плита, судячи з напису, покладена на могилу в 1927 р. А сам загиблий загинув у боях із підрозділами армії гетьмана П. Скоропадського у 1918 р.

Жодних докуменальних свідчень про загиблого, як і про саму подію виявити не вдалося. В селі також уже ніхто нічого не пам'ятає.

У південно-східній частині кладовища с. Василівка в братській могилі поховано 27 загиблих червоноармійців – учасників бою частин Червоної Армії із антибільшовицьким формуванням Н.І. Махна, який відбувся тут у 1920 р.²⁵⁷

У східній частині кладовища вже згаданого с. Василівка поховані брати Леонтій Пилипович та Артем Пилипович Геращенко, активні учасники встановлення радянської влади. Л.П. Геращенко під час громадянської війни керував партизанською групою, що діяла в селі. Відомо, що Л.П. Геращенко загинув у 1920 р. у бою з антибільшовицьким формуванням отамана Мошенського. Його ж брат – А.П. Геращенко, міліціонер, був розстріляний 2.05.1920 р. у с. Піски антибільшовицьким формуванням Н. І. Махна.²⁵⁸

Братська могила 27 червоноармійців на кладовищі с. Василівка. 1920 р. Фото 2014 р.

За подібних обставин, загинув Леонтій Григорович Михайленко (1898 – 1920), колишній учитель, начальник Кобеляцької повітової міліції, убитий махновським загonom у травні

²⁵⁵ Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР № 2.3.535-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область. – К.: Голов. ред. Української радянської енциклопедії АН УРСР, 1967. – С. 416 – 417; Пам'яті загиблих // Радянське село. – 1977. – № 115 (5931). – 25 грудня. – С.1; Матвієнко П. Живі в пам'яті народній // Радянське село. – 1989. – № 117 (8145). – 19 вересня. – С. 4.

²⁵⁶ Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

²⁵⁷ Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А. В. Кудрицького. – К.: «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана, 1992. – С. 84.

²⁵⁸ Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А. В. Кудрицького. – К.: «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана, 1992. – С. 84; Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область / Голов. ред. кол. Тронько П. Т., Бажан М. П., Білодід І. К. та ін.; Ред. кол. Буланій І. Т., Бардик Г. С., Бевзо О. А. та ін. – К.: Голов. Ред. УРЕ, 1967. – С. 445.

1920 р. в с. Піски, куди прибув на святкування 1 Травня.²⁵⁹ Похований він на кладовищі в с. Гайове. Але, в останніх двох випадках можлива помилка в даті, адже трагедія в с. Піски сталася у 1921 р.

Могила учасників боротьби з махновськими збройними формуваннями знаходиться в центрі с. Бригадирівка. Тут поховані Іван Гнатович Неджара та Олександр Єфремович Тригубенко, які загинули у 1921 р. під час бою із одним із таких загонів.

У с. Верхня Мануйлівка, в західній частині кладовища в одній огорожі розмістилося шість могил, які свідчать про жорстоку боротьбу в селі під час громадянської війни. Тут поховані П.А. Гречук, Ю.В. Дяченко, Д.С. Калашник, І.В. Попов, Т.М. Третяк та А.Ф. Хлистуна, які загинули 2 травня 1921 р. від рук бійців одного з махновських збройних формувань. 2 травня 1921 р. в селі мав відбутися мітинг з нагоди свята 1 Травня. На святково вбраному майдані із самого ранку зібралися селяни, молодь які чекали представника повітревкому. Об 11-й годині в село на повному скаку увірвався загін вершників із тачанками. Як виявилось – загін махновців. Біля батьківського двору був зарубаний шаблею боєць Червоної Армії І.В. Попов, який приїхав на свято побачитися з батьками. Другою жертвою став

Братська могила часів громадянської війни в с. Верхня Мануйлівка. Фото 2014 р.

Ю.В. Дяченко – чекіст із Кременчука, уродженець села. Тоді ж схопили й після допиту розстріляли бійця самооборони Пісківського волосного виконкому Т.М. Третяка, демобілізованих червоноармійців П.А. Гричука та Д.С. Калашника, працівника Роменської повітової кінної міліції А.Ф. Хлистуна.²⁶⁰

Можливо, що цим же загоном 2 травня 1921 р. у с. Хорішки, разом із іншими, було вбито жителів с. Пашенівка Михайла Васильовича Найдьона (1898 – 1921), Володимира Васильовича Найдьона (1900 – 1921), Василя Андрійовича Перепелицю (1900 – 1921) могила, яких знаходиться в центральній частині старого кладовища.²⁶¹ Зауважимо, що ці ж прізвища є серед списку загиблих і похованих у с. Хорішки, вірогідно занесені до нього помилково. Швидше за все після бою їх тіла були перевезені до рідного села де й були поховані.

Вірогідно, що з попередньою інформацією пов'язана й трагедія 2 травня 1921 р. в с. Піски. У цей день одне зі збройних формувань Н. Махна захопило село. Вже на самому початку бою було захоплено ревком і розстріляно вартового міліціонера А.П. Герашенка, завідуючого продвідділом Олексу Тимофійовича Діденка. Учителя школи Романа Митрофанови-

²⁵⁹ Яременко К. Згадаємо поіменно // Радянське село. – 1976. – № 56 (5408). – 11 травня. – С. 4; Архів музею історії органів внутрішніх справ Полтавщини.

²⁶⁰ Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область / Голов. ред. кол. Тронько П. Т., Бажан М. П., Білодід І. К. та ін.; Ред. кол. Буланій І. Т., Бардик Г. С., Бевзо О. А. та ін. – К.: Голов. Ред. УРЕ, 1967. – С. 428.

²⁶¹ Памятники истории и культуры Украинской ССР: Каталог-справочник. – К., 1987. – С. 408.

ча Тарана, зв'язаним посадили на тачанку й убили на околиці села. Загалом в с. Піски під час громадянської війни загинуло 16 жителів: Геращенко Л.П., Геращенко А.П., Григоренко Т.Ю., Піденко О.Т., Зіненко М.В., Корецький К.І., Михайленко Л.Г., Михоль О.С., Омеляненко Ф., Паськевич С.І., Різник О.О., Різник Л.Л., Романко С.І., Самойленко К.О., Сидоренко Ф.О., Таран Р.М. – ці імена вибиті на могильній плиті. Уродженець села Семен Іванович Паськевич, учасник боїв під Перекопом та встановлення більшовицької влади в рідному селі загинув під час збирання врожаю, в 1920 р. під час нападу махновського загону на с. Юрки. Тіло С.І. Паськевича було кинуте в р. Псел.²⁶² Однак, аналіз наведеного списку ставить під сумнів твердження, що особи прізвища яких викарбувані на плиті є односельцями і ставить питання чи не є ця могила кенотафом. Адже Л.Г. Михайленко є жителем с. Гайове і похований на кладовищі цього села, а Л.П. Геращенко і А.П. Геращенко – на кладовищі с. Василівка, а тіло І.С. Паськевича було кинуте в річку.

На кладовищі с. Гайове знаходиться ще одна цікава могила, яка потребує додаткового вивчення. Під час обстеження був виявлений надгробок із ім'ям Параски Василівни Михайленко (1872 – 1922). Цікавий він тим, що на його передній стороні закріплена дошка із білого мармуру із зображенням на ній хрестом та вирізаним пам'ятним написом: «Михайленко Параска Василівна 1872 – 1922 Вечная пам'ять Йосипу Павловичу вбитому на каторзі в Ажире 1901 – 1919». Що це за люди – невідомо. Можемо лише припустити їх родинний зв'язок та можливість служби Михайленка Йосипа Павловича в Добровольчій Армії, частини якої в 1919 р. були евакуйовані, у т.ч. і в Алжир.²⁶³

Під час експедиційних обстежень братську могилу учасників громадянської війни виявлено в північно-східній частині старого кладовища с. Калашники. На жаль, імен похованих та обставини їх загибелі в селі уже ніхто не пам'ятав. Єдине, що є, то це коротка інформація на сильно корозованій металевій табличці в середохресті надмогильного хреста, що хоча й не повністю, але все ж іще читається: «Монько Мифодій Іванович народився 1898 р. загинув 1920 р. Одночасно загинули і похоронені Монько Захарій Михайлович Монько Ми... ..ела... Дорошенко ...».²⁶⁴

Останній об'єкт на території Козельщинського району, котрий розповідає про події громадянської війни знаходиться в с. Хорішки – це братська могила

Братська могила часів громадянської війни в с. Хорішки. Фото 2007 р.

²⁶² *Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область / Голов. ред. кол. Тронько П. Т., Бажан М. П., Білодід І. К. та ін.; Ред. кол. Буланый І. Т., Бардик Г. С., Бевзо О. А. та ін. – К.: Голов. Ред. УРЕ, 1967. – С. 446; Різник М. Пісківчани // Радянське село. – 1972. – № 141 (4696). – 28 листопада. – С. 4.*

²⁶³ *Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.*

²⁶⁴ *Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.*

учасників громадянської війни. Тут поховано 28 осіб, у т.ч. бійці партизанського загону, які загинули в бою з кайзерівськими військами в 1918 р., активісти села, вбиті антибільшовицьким формуванням у серпні 1919 р. та 18 загиблих під час бою з одним із махновських загонів 1 травня 1920 р. Останні були бійцями загону народної міліції в с. Бригадирівка, що на той час була волосним центром. Очолював загін Михайло Васильович Батир, а до його складу входили голова тодішнього військового комісаріату Іван Денисович Найдьон разом із яким загинули Костянтин Федорович Касай, Василь Мусійович Лимар, Микита Дмитрович Ластівка, брати Михайло Васильович та Володимир Васильович Найдьони, Василь Андрійович Перепелиця, Іван Федорович Віблій, Василь Гнатович Гловка, Тихін Кузьмович Пригожий, Федір Іванович Кисіль, Іван Федорович Коник, Петро Тригубенко, Ф. А. Скоба, В. А. Криса та інші. Частина з них вірогідно після бою була забрана і похована в рідних селах, як-то М.В. Найдьон, В.В. Найдьон та В.А. Перепелиця могила яких знаходиться в с. Пашенівка. Усі вони загинули в бою з махновським загonom, що налетів на село о 10-й годині ранку 1 травня 1920 р. під час святкового мітингу.²⁶⁵

Тяжким колесом прокотилися по долях людей страхітливих 1930-ті рр. Найбільша трагедія ХХ ст. – Голодомор 1932 – 1933 рр. спустошила села району. Національна книга пам'яті жертв голодомору 1932 – 1933 років в Україні засвідчує на території Козельщинського району 1309 померлих в ті страхітливі часи²⁶⁶. Однак ця цифра далеко не повна. Це те, що вдалося зібрати уже на початку ХХІ ст., тоді, коли свідків трагедії уже майже не залишилося. Книга пам'яті свідчить, що на території Бреусівської сільської ради у невстановлених селах померло не менше 165 осіб²⁶⁷, у сс. Бреусівка – 53, Винники – 26, Красносілля – 19, Новоселівка – 1, Олександрівка Друга – 10, Хмарине – 6, Чечужине – 4; на території Василівської сільської ради у сс. Василівка – 104, Олександрівка – 22; у невстановлених селах Високовакулівської сільської ради – 28, в с. Висока Вакулівка – 4; на території Лутовинівської сільської ради в сс. Задовга – 112, Лутовинівка – 88, Майорщина – 19; Михайликівської: с. Михайлики – 3; Оленівської: сс. Бригадирівка – 34, Оленівка – 1, хх. Горпинки – 33, Федорівщина – 16; Пашківської: сс. Булахи – 15, Бутоярівка – 7, Калашники – 6, Ольгівка – 20, Пашківка – 38; у невстановлених селах Пісківської – 33, в с. Піски – 33; Пригарівської: с. Панасівка – 25, При-

Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. в с. Пашківка. Фото 2009 р.

²⁶⁵ *Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область / Голов. ред. кол. Тронько П. Т., Бажан М. П., Білодід І. К. та ін.; Ред. кол. Буланій І. Т., Бардик Г. С., Бевзо О. А. та ін. – К.: Голов. Ред. УРЕ, 1967. – С. 438.*

²⁶⁶ *Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О.А. Білоусько, Ю.М. Варченко, В.О. Мокляк, Т.П. Пустовіт. – Полтава: «Оріяна», 2008. – 1200 с., іл. – С. 285.*

²⁶⁷ Там само.

гарівка – 4, Сушки – 47, х. Білоуськи – 4; Приліпської: с. Приліпка – 164; Рибалківської: сс. Миргородщина – 33, Нова Україна – 3, Рибалки – 8; Солоницької: сс. Комінтерн – 10, Солониця – 8, Шевченки – 3, х. Нагнибіди – 8; Чапаєвської: сс. Улинівка – 86, Чапаєвка – 174²⁶⁸. Свідками трагедії Голодомору на території Козельщинського району є 73 об'єкти. Це місця поховань та пам'ятні знаки в смт Козельщина (2) селах: Андрійки, Бреусівка, Бригадирівка, Булахи, Буняківка, Василівка, Верхня Жужманівка, Верхня Мануйлівка, Винники (2), Висока Вакулівка (2), Вишняки, В'язівка, Гайове, Ганнівка, Глибока Долина, Говтва, Даньки, Дзюбанівка, Довге, Дяченки (2), Жовтневе, Задовга, Йосипівка, Калашники, Книшівка, Комінтерн (2), Красносілля, Лутовинівка (2), Мар'янівка, Майорщина, Миргородщина, Михайлики (2), Нижня Жужманівка, Нижня Мануйлівка, Нова Україна, Олександрівка, Олександрівка Друга, Оленівка, Ольгівка, Омельниче, Павлівка, Пашенівка, Пашківка, Панасівка, Підгорівка, Піски, Приліпка, Пригарівка, Рибалки, Солониця, Сухий Кобелячок, Сушки (2), Улинівка (2), Федорівщина, Харченки, Хорішки, Цибівка, Чапаєвка, Черноглазівка, Шевченки, Юрівка, Юрки (2).

Про страхітливі умови, в яких опинилося українське село, розповідає в книзі «Безкровна війна» український письменник Олександр Міщенко²⁶⁹. «Безкровна війна» – це книга свідчень тих, хто пережив Голодомор 1932 – 1933 рр., зібраних на території Козельщинського та Кобеляцького районів в селах: Бреусівка, Бабичі, Сердюки, Винники, Красносілля (кол. Рейнбівка), Новоселівка, Олександрівка (кол. Ганжівка), Хмарино, Чечужине, Андрійки, Улинівка, Телятники, Рибалки, Майорівка, Чапаєвка, Панасівка (кол. Погрібняки), Сухий Кобелячок (кол. Федорівка), Бутоярівка, Солониця, Пригарівка, Осначі, Сушки, Кармазинівка, Шевченки (кол. Троцьки), Комінтерн (кол. Гнойове), Ольгівка, Підгорівка, Куликівка, Мануйлівка, Дяченки, Гайові (кол. Ковдиші, Сивоконі), Загребля, Федорівщина, Вакулівка, Бригадирівка, Босяки, Трудовик (кол. Пінчуки), Приліпка, Глибока Долина, Буняківка, Говтва, Суха, Патьоха, Кірове (кол. Таранушичі),²⁷⁰.

Частина зі згаданих пам'ятних знаків установлених в пам'ять про жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. увічнює також жертв політичних репресій. Такі пам'ятні знаки встановлені в селах: Бреусівка, Винники, Миргородщина, Нова Україна, Ольгівка, Пашківка, Черноглазівка. Усього 7 знаків.

Жертв ката народів Йосипа Сталіна увічнює пам'ятний знак польським воїнам встановлений в смт Козельщина. У передвоєнні роки перлина Козельщини – монастир Різдва Пресвятої Богородиці став катівнею для тисяч людей. На його території містився концентраційний табір у якому поневірялися близько 10 тисяч поляків та 4 тисяч молдаван, доля яких досьогодні залишається загадкою.

Після того, як у вересні 1939 р. Червона Армія увійшла на територію Польщі, приєднавши тим самим до СРСР західноукраїнські землі, понад 450 тисяч польських солдат і офіцерів склали зброю і потрапили в полон. Для їх утримання на території СРСР було створено 8 таборів, один із яких і розмістили в Козельщині на території монастиря. Табір було облаштовано за всіма правилами. Як і належить установам такого роду, його обнесли ко-

²⁶⁸ Там само. – С. 285 – 303.

²⁶⁹ Міщенко О.В. Безкровна війна. Книга свідчень. - К. Молодь, 1991. - 176 с., іл.

²⁷⁰ Там само.

лючим дротом і поставили сторожові вежі. Полонених поселяли в т.ч. і в корівниках та свинарниках, де не було навіть нар чи набитих соломою матраців. Станом на 1 грудня 1939 р. в таборі налічувалося 4727 в'язнів, у т.ч. один контр-адмірал, 4 генерали та 24 полковники. Були серед в'язнів поліцейські та ксьондзи. Загалом, деякі дослідники вважають, що через Козельщинський табір пройшло близько 10 тисяч поляків. Що з ними трапилося ніхто не знає. У тих документах, що їх виявили історики є згадка про відправку полонених до інших таборів. Дехто з них значаться розстріляними в Катинському лісі. Черниця Антонія (Ніна Миколаївна Жартовська), яка влітку 1941 р. побувала на території монастиря розповідала, що в соборі бачила нари в кілька ярусів та чула розповідь когось із місцевих про те, що ночами конвоїри виводили утримуваних в таборі поляків у вибалок, неподалік, і там лунали постріли. На жаль, це місце так і не віднайдене. Серед документів про Козельщинський табір виявлено також звіт поданий керівництву НКВС про те, що станом на 23 липня 1940 р. Козельщинський табір «освобожден». Однак, на початок червня табір був знову заповнений – сюди привезли нових бранців – жителів приєднаної до СРСР в 1940 р. Бесарабії. Це були заможні люди та колишні румунські чиновники, доля яких також невідома. Станом на 15 вересня 1941 р., коли Козельщину захопили німецькі війська в концтаборі не було нікого.²⁷¹

Великою трагедією для Козельщинського району, як і всієї України стала Друга світова

війна. 5214 жителів району не повернулися з її фронтів²⁷². Про масштаби трагедії свідчать 75 виявлених об'єктів культурної спадщини цього періоду. Знаходяться вони в смт. Козельщина (4) та селах: Андрійки (2), Бреусівка, Бригадирівка, Булахи, Буняківка (2), Бутенки, Василівка (2), Велика Безуглівка, Верхня Жужманівка, Верхня Мануйлівка, Висока Вакулівка, Вишняки, Ганнівка, Глибока Долина, Говтва, Дзюбанівка, Довге, Дяченки, Жовтневе, Задовга (2), Йосипівка (3), Книшівка (2), Комінтерн (2), Костівка (2), Лозки, Лутовинівка (2), Миргородщина, Михайлики (2), Нова Галещина (3), Олександрівка Друга (2), Оленівка, Ольгівка, Омельниче, Павлівка, Панасівка, Пашківка, Підгорівка, Піски (2), Пригарівка, Приліпка (2), Рибалки, Солониця (3), Сохинівка, Сухий Кобелячок, Сушки (5), Трудовик,

Братська могила воїнів Червоної Армії в с. Бреусівка. Фото 2008 р.

²⁷¹ Посухов В. Таємниця Козельщинської обителі // Зоря Полтавщини. – 2013. – № 206 – 207 (22303 – 22304). – 26 грудня. – С. 18; Литвин Н. Об'єднані спільним минулим і спільним майбутнім // Зоря Полтавщини. – 2013. – № 164 – 165 (22261 – 22262). – 15 жовтня. – С. 2; Тригуб В. Козельщинський табір смерті часів комуністичної СРСР і НКВС // Полтавська думка. – 2013. – № 21 (966). – 23 травня. – С. 5; Тригуб В. Концтабори НКВС. Міжнародний меморіальний центр «Козельщинський концтабір» // Музеї України. – 2011. – № 4 – 5 (42 – 43). – С. 1, 12 – 13; Жук В. Н., Сердюк Г. С. Перлина Козельщини: Сторінки історії Козельщинського Різдва Богородиці жіночого монастиря. Видання 2-е, переробл. і доповн. – Полтава: АСМІ, 2004. – 178 с.

²⁷² Книга Пам'яті України : Полтавська область. Т. 5: Кобеляцький район, Козельщинський район, Котелевський район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1996. – 800 с. – С. 341 – 620.

Улинівка, Хорішки, Чапаєвка, Юрки. Усі вони датуються 1941 – 1943 рр. Це – пам'ятні знаки полеглим землякам, братські та одиночні могили червоноармійців, які загинули на території Козельщинського району під час оборонних боїв у 1941 р. та в 1943 р. під час визволення району від німецької окупації, розстріляних нацистами патріотів і мирних громадян у 1941 – 1943 рр., пам'ятники частинам, що звільняли територію району в 1943 р.

До цього періоду історії Козельщинського району відноситься братська могила на центральному кладовищі смт Козельщина, в якій поховані ополченці Андрій Григорович Тристан, директор радгоспу «Козельщинський», його син Тарас Андрійович Тристан – учень 10-го класу Козельщинської середньої школи та червоноармієць І.М. Приходько, які загинули в нерівному бою з окупантами під смт Решетилівка 26 вересня 1941 р.²⁷³

Після вступу німецьких окупантів на землі України, в липні 1941 р. в смт Козельщина був сформований батальйон до котрого входило за одними джерелами 183, а за іншими 176 осіб особового складу, в т. ч. кілька жінок. Командиром був призначений А.Г. Тристан, а комісаром – завідуючий райфінвідділом А. Ф. Ситник. Батальйон складався з трьох взводів, командирами яких були: П. К. Сірик, С. Гребенюк, М. В. Гордієнко. На озброєнні бійців знаходились польські гвинтівки, два ручних кулемети, револьвери «Наган», гранати, пляшки з запалювальною рідиною. 31 серпня 1941 р. батальйон, піднятий по тривозі, прибув на передові позиції 101-го стрілецького полку 38-ї Армії Південно-Західного фронту, поблизу хутора Василюки Зарудянської сільської ради Кременчуцького р-ну. Разом із бійцями регулярної армії козельщинські ополченці стримували наступ військ вермахту на шляху до м. Лохвиця. До 22 вересня 1941 р. батальйон вів бої в оточенні разом із армійськими частинами. 26 вересня 1941 р. вів бій під смт Решетилівка. Подальша доля формування невідома.²⁷⁴

Центральна скульптура меморіального комплексу в пам'ять трагічних подій Другої світової війни в центрі смт Козельщина.

Жорстокі бої відбувалися на території Козельщинського району як у 1941 так і в 1943 рр. Пояснявалося це тим, що район знаходиться неподалік від Дніпра, що завжди був значною перешкодою для ворога.

²⁷³ Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.4.566-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

²⁷⁴ Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.4.566-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Спогади учителя-пенсіонера села І. Я. Харченка // Там само; Яременко К. Згадаємо поіменно // Радянське село. – 1976. – № 56 (5408). – 11 травня. – С. 4 Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область / Голов. ред. кол. Тронько П. Т., Бажан М. П., Білодід І. К. та ін.; Ред. кол. Буланій І. Т., Бардик Г. С., Бевзо О. А. та ін. – К.: Голов. Ред. УРЕ, 1967. – С. 438; Нечипоренко І. Нас зустрічали кулями // Радянське село. – 1971. – № 108 (4548). – 11 вересня. – С. 24; Батир М. Уроки історії // Комсомолец Полтавщини. – 1967. – № 15 (1377). – 3 лютого. – С. 3.

Загалом на території Козельщинського району під час оборонних і визвольних боїв, в роки окупації загинуло 920 воїнів та мирних жителів, які знайшли вічний спочинок у козельщинській землі.

Про події Другої світової війни розповідають меморіальні дошки на приміщенні школи в с. Солониця. Перша з них встановлена на честь Героя Радянського Союзу Семена Марковича Нагнибіди (1905 – 10.10.1943), який пройшов шлях від Сталінграду до Дніпра і одним із перших переправився через нього біля с. Петросвистунове Солоницького району Дніпропетровської області. Влучним пострілом підбив кілька гітлерівських машин, але під час одного з наступних боїв за розширення плацдарму загинув згідно з документами ЦАМО РФ – біля с. Капуста Запорізької обл., нині с. Капустине Вільнянського р-ну Запорізької обл. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 19.03.1944 р. С. М. Нагнибіді присвоєне звання Герой Радянського Союзу (посмертно).²⁷⁵

Інша меморіальна дошка на цій же школі увічнює пам'ять Віктора Дмитровича Лук'янченка (22.04.1927 – 31.01.1971) – члена підпільної організації м. Краснодон «Молода гвардія». Дитинство майбутнього героя пройшло на Полтавщині. В 1934 – 1938 рр. навчався в школі с. Солониця Козельщинського району доки в 1938 р. родина переїхала до м. Краснодон. У 1941 р. у віці 14 років продовжував навчання в школі, разом із дорослими працював на будівництві оборонних споруд. Із початком окупації стає активним членом підпільної молодіжної організації «Молода гвардія». У складі групи С. Тюленіна виконує завдання штабу, пише і розповсюджує листівки. 5.12.1942 р. брав участь у підпалі біржі праці, в полум'ї якої згоріли списки молодих людей, призначених до відправки на каторжні роботи в Німеччину. 12.01.1943 р.

був арештований прямо на вулиці, але через відсутність у поліції прямих доказів про приналежність до «Молодої гвардії» відпущений. Додому з в'язниці повернувся дуже побитий. Повторно заарештований 27.01.1943 р. Розстріляний після жорстоких тортур 31.01.1943 р. Тіло скинуте в шурф шахти № 5. У Акті районної комісії про розслідування злочинів нацистів у Краснодонському районі, заподіяних у період з 20 липня 1942 р. по 14 лютого 1943 р., від 20 липня 1943 р. вказано, що 15, 16, 31 січня вночі, після неодноразових жорстоких катувань, нацисти та зрадники Батьківщини розстріляли, а частину кинули живими в шурф шахти № 5 71-го патріота. Серед них – членів організації «Молода гвардія», які вели боротьбу проти гітлерівських загарбників, виявлено 49 чоловік. Похований разом із іншими в

²⁷⁵ ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 977521. – Спр. 11; Чернушенко Б.І. Житиме школа – житиме й село! // Козельщинські вісті. – 2010. – № 14 (10074). – 20 квітня. – С. 9.

братській могилі м. Краснодар. Нагороджений: орденом Вітчизняної війни I ст.; медаллю: «Партизан Вітчизняної війни» I ст.²⁷⁶

У с. Висока Вакулівка похований повний кавалер ордена «Слава» Денис Федорович Вітер (14.06.1906 – 1.08.1987). Уродженець Полтавщини тривалий час, до 1941 р., жив і працював на Донбасі, в Луганській області. Згодом, утікши з концентраційного табору, повернувся до с. Висока Вакулівка Козельщинського району, де встановив зв'язок із партизанами в Говтвянських лісах. У вересні 1943 р., після визволення, мобілізований до Червоної Армії. На фронтах Другої світової війни з жовтня 1943 р. Пройшов шлях від Дніпра до Угорщини та Чехословаччини. Перший орден «Слава» III ст. отримав за бої під час Корсунь-Шевченківської операції, наступний II ст. – за форсування р. Дунай і останній – I ст. за бої на території Угорщини.²⁷⁷

Кілька об'єктів на території району присвячені новітній історії. В смт Козельщина в 2011 р. встановлено пам'ятний знак учасникам бойових дій на території Демократичної Республіки Афганістан. Загалом, у цих трагічних подіях, у складі обмеженого контингенту радянських військ у Демократичній Республіці Афганістан брали участь 66 жителів району. Один із них – Віктор Миколайович Кушніренко (26.08.1963 – 25.08.1983) загинув під час операції по ліквідації військових формувань польового командира Латифа.

За спогадами учасників того бою відомо, що мотоколона повільно рухалась по вузькій ділянці дороги, ліворуч був дувал, праворуч арик, а попереду чекав хисткий місток. Атака ворога була непередбачувана, вони обстрілювали з-за дерев. Підбитий із гранатомета другий у колоні БТР заблокував рух. В.М. Кушніренко знаходився в третьому БТР-і. Прикриваючи групу військовослужбовців, він вів прицільний вогонь по ворогу, чим врятував життя своїм товаришам. Рухаючись уперед, його БТР зіштовхнув за дувал підбиту машину, але відразу ж був розстріляний із ручного протитанкового гранатомету. Граната вцілила в командирський люк, поранивши командира, механіка та смертельно поранила в голову Віктора. Похований В.М. Кушніренко в с. Костівка.²⁷⁸

Пам'ятник «Учасникам бойових дій на території інших держав» в смт Козельщина. Фото 2012 р.

²⁷⁶ Молода гвардія: Збірник документів і спогадів про героїчну боротьбу підпільників Краснодона у дні тимчасової нацистської окупації (липень 1942 – лютий 1943). – К.: «Молодь», 1960. – С. 256; Молодогвардійці: Біографічний очерк о членах краснодонского партийно-комсомольского подполья. – Донбасс, 1981. – С. 76 – 77.

²⁷⁷ НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 07-151; Кавалеры ордена Славы трех степеней: Биографический словарь. – М.: Воениздат, 2000; Ожеженко В. Кавалер // Зоря Полтавщини. – 1964. – № 46 (9554). – 23 лютого. – С. 2; Повний кавалер ордена Слави // Радянське село. – 1975. – № 55 (5173). – 9 травня. – С. 3; [Некролог] // Радянське село. – 1987. – № 107 (7806). – 13 серпня. – С. 2.

²⁷⁸ Спогади учасників бойових дій у Афганістані Голубенка І., Куледіна С. / Особистий архів автора; Пам'ять живе...: Спогади про воїнів – полтавців, загиблих в Афганістані. – Полтава, 1999. – С. 59; Книга Па-

У 2010 р., в центрі селища Козельщина на виконання рішення виконавчого комітету Козельщинської селищної ради було встановлено пам'ятний знак учасникам ліквідації аварії на Чорнобильській атомній електростанції, адже жителі Козельщинського району, як і всі інші громадяни України брали активну участь у ліквідації цієї страшної техногенної катастрофи ХХ ст.²⁷⁹

Є на території району два об'єкти, що стосуються уже нашого сьогодення. Ніхто навіть помислити не міг, не міг допустити у найкошмарнішому сні думки, що сьогодні, в ХХІ ст., знайдеться хтось, хто намагатиметься задовольнити свої політичні амбіції силою зброї, а тим більше той із яким поряд прожили сотні років. Непомірні імперські політичні амбіції нинішнього російського керівництва і безпосередньо керманіча російської держави покликали до життя нову страхітливую війну на Сході України, жертвами якої стали всі українці. Зі сходу на вічний спочинок повернулися два герої, які віддали життя за незалежність України.

Пам'ятник «Героям-чорнобильцям» в смт Козельщина. Фото 2012 р.

В с. Нова Галещина похований Руслан Іванович Батир (16.05.1982 – 31.07.2015), який загинув 31 липня 2015 р. в результаті обстрілу російськими бойовиками позицій Збройних Сил України під м. Авдіївка Донецької обл.²⁸⁰

На відомій в українській історії славетній Шар-горі в с. Приліпка поховали іншого героя – Антона Олександровича Маслія (8.08.1959 – 7.06.2015), який загинув захищаючи морські кордони рідної України. Із 2007 р. він контрактник Збройних Сил України. Проходив службу на прикордонному катері UMS – 1000 (BG 22) в Маріупольському загоні морської охорони. 7.06.2015 р. прикордонний катер UMS-1000 (BG 22) підірвався на вибуховому пристрої встановленому сепаратистами у водах Азовського моря. Вибух стався під час виходу катера з бухти стоянки загону на патрулювання прибережних вод. У результаті підриву п'ятеро бійців

м'яти о советских воинах погибших в Афганистане. Том 1. – М.: Военное издательство, 1995. – С. 668; Книга памяти: «Военнослужащие органов и войск КГБ СССР, погибшие в Республике Афганистан (1979 – 1989)» / ред. колл.: В.С. Виноградов, Г.А. Дегтярев, А.А. Дунаев и др. – М.: Граница, 1993. – С. 38; Объединение сайтов о подразделениях ПВ КГБ СССР в Афганистане 1979 – 1989; Вони загинули в Афганістані // Комсомолец Полтавщини. – 1990. – № 9 (5010). – 20 січня. – С. 3; Мошенська Л. Повернися, синочку // Козельщинські вісті. – 1999. – № 11 (9130). – 13 лютого. – С. 2.

²⁷⁹ *Місце спільної пам'яті, щирої вдячності та неვიгойного болю [Про відкриття пам'ятника ліквідаторам аварії на Чорнобильській АЕС] // Козельщинські вісті. – 2010. – № 35 (10095). – 27 серпня. – С. 1; Нам говорили: ви – царі природи; насправді всі ми – атома раби // Козельщинські вісті. – 2011. – № 17 (10130). – 29 квітня. – С. 1 – 2.*

²⁸⁰ *Устименко С. Він любив життя і допомагає людям // Зоря Полтавщини. – 2015. – № 112 – 113 (22642 – 22643). – 11 серпня. – С. 3, портр.; Ще одна страшна втрата Козельщинського краю [Про Р. Батиря] // Козельщинські вісті. – 2015. – № 32 (10350). – 7 серпня. – С. 2, 7.*

було поранено і двоє загинуло. Серед останніх і командир катера, головний старшина А.О. Маслій.²⁸¹

Кілька об'єктів культурної спадщини Козельщинського району присвячені відомим особистостям, які народилися чи жили і працювали на території нинішнього Козельщинського району. Першим у цьому ряду необхідно назвати Олесья Терентійовича Гончара (1918 – 1995) – класика сучасної української літератури, письменника-громадянина. На території району є два об'єкти, пов'язані з цією геніальною особистістю – в смт Козельщина та с. Бреусівка.

У 1896 р. у с. Бреусівка було відкрито дві церковно-приходські школи (одна для хлопців, друга для дівчат), де через маленьке приміщення навчалася лише невелика кількість дітей. У 1917 р. під навчальний заклад виділили три приміщення, котрі все ж не задовольняли потребу в площах для проведення навчання. Тому в 1924 р. розпочали будівництво нової школи, завершивши його в 1927 р. В майбутньому, саме тут, у 1932 – 1933 рр. навчався О.Т. Гончар. Цю історію сільської школи увічнила меморіальна дошка.²⁸² Про свій остан-

с. Приліпка. Могила А.О. Маслія, який загинув захищаючи морські кордони України на Азовському морі неподалік м. Маріуполь 7.06.2015 р. Фото 2015 р.

с. Нова Галещина. Могила Р.І. Батиря, який загинув захищаючи Україну під м. Авдіївка Донецької області 31.07.2015 р. Фото 2015 р.

Приміщення старої школи в с. Бреусівка в якій навчався класик української літератури О.Т. Гончар. Фото 2012 р.

²⁸¹ Литвин Н. Він нас усіх закрив собою // Полтавська думка. – 2015. – № 32 (1081). – 6 серпня. – С. 3, портр.; Литвин Н., Тараненко К. Він нас усіх закрив собою [Про А. Маслія] // Козельщинські вісті. – 2015. – № 30 (10348). – 24 липня. – С. 1.

²⁸² Інформація Бреусівської ЗОШ I-III ступенів // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Ситник М. З історії сільської школи // Козельщинські вісті. – 1978. – № 20 (5680). – 14 лютого. – С. 4; № 21 (5681). – 16 лютого. – С. 4; № 22 (5682). – 18 лютого. – С. 4; № 23 (5683). – 21 лютого. – С. 4

ній рік навчання у Бреусівській школі, який припав на страшний час Голодомору, згодом, О. Гончар згадував у листі від 30.11.1991 р. до сина свого товариша дитинства О. Юренка Юрія: «Це була голодна весна 1933 року, половина нашого класу вимерла з голоду, і ми, що вціліли, приходили на уроки вже з пухлими ногами»²⁸³.

Із життям відомого письменника пов'язаний будинок в смт Козельщина, в якому раніше розташовувалася редакція Козельщинської районної газети «Розгорнутим фронтом». Саме сюди потрапив, рятуючись від голодної смерті, письменник. Пізніше він згадував про це у вже цитованому листі до Юрія Юренка: «Батько Ваш (Олесь Юренко – авт.) тоді саме працював у Козельщині, секретарем райгазети, він підтримував мене у моїх школярських літературних спробах і коли дізнався, в якій я скруті перебуваю, одразу після 7 класу покликав мене на роботу в редакцію, забравши туди з Хорішок і Василя Тараненка. Наше тодішнє життя певною мірою – відтворене у моїй повісті «Далекі вогнища», хоча вона і не є документальною річчю, – лише почати її можна вважати твором у якихось елементах автобіографічним». Згадував про ці роки й Олесь Юренко: «Прийшов до нас О. Гончар – випускник Бреусівської семирічки. Прийшов і якось одразу включився в роботу, весело так, усміхнено, і так просто, ніби він був серед нас не новачок, а старожил. І працював він невтомно, – як на свої 15 літ, то дуже багато!».

Свої перші літературні спроби письменник опублікував саме на сторінках Козельщинської райони, де працював сількором. У № 123 газети «Розгорнутим фронтом» за 1933 р. опублікований вірш О. Гончара «За селом...». У редакції майбутній письменник працює до середини літа 1934 р., до переїзду до Харкова на навчання в газетному технікумі. Згодом, у листах, він часто згадує своїх козельщинських колег по перу – Івана Матвійовича Карабаша, Поліну Косяченко, Вайнгерта, Лобатова. Згадує Козельщину, рідні села, поїздки на Говтвянську Шар-гору, рідну газету. У 2002 р. на будинку колишньої редакції газети «Розгорнутим фронтом» встановили пам'ятну дошку з написом про те, що «У цьому будинку в 1933–1934 рр. працював у редакції Козельщинської районної газети «Розгорнутим фронтом» Олесь Гончар – майбутній класик української і світової літератури».²⁸⁴

У цьому ж приміщенні працював і інший відомий український письменник, поет Олесь Степанович Юренко (23.04.1912 – 1.01.1990), пам'ять про якого увічнена в с. Верхня Ма-

²⁸³ Юренко Ю. О. Друзі – письменники. – Полтава: «Полімет», 2002 – С. 11, 26, 31.

²⁸⁴ Фонди ПКМ імені Василя Кричевського. – Д-10250; Фонди ПКМ імені Василя Кричевського. – Д-10240; Сиягівська М. У світлиці Олесевої зорі // Козельщинські вісті. – 2008. – № 24 (19935). – 2 квітня. – С. 2; Юренко Ю. О. Друзі – письменники. – Полтава: «Полімет», 2002 – С. 11, 26, 31; Юренко О. Не проспати роси // Комсомолец Полтавщини. – 1978. – № 40 (3105). – 1 квітня. – С. 3; Климко І. Високого професіоналізму і подальших творчих успіхів // Козельщинські вісті. – 2007. – № 41 (9855). – 6 червня. – С. 1.

нуйлівка, де він до Другої світової війни працював директором літературно-меморіального музею Максима Горького.

Народився майбутній поет у м. Миколаїв. У 1921 р. під час Голоду 1921 р. родина переїжджає до с. Висока Вакулівка. Батько стає одним із організаторів колгоспного руху. З 10 років пастухував у с. Куликівка, (нині с. Шевченкове Решетилівського р-ну), там же закінчив початкову школу, а в 1926 р. потрапив до інтернату при семирічній школі в с. Решетилівка. У 1929 р. відмінно закінчив школу і вступив до Полтавського індустріального технікуму. В цей час починає писати вірші, друкується у журналі «Молодий більшовик». У голодний 1933 р. повернувся у село на допомогу батькам. Працює відповідальним секретарем Козельщинської районної газети «Розгорнутим фронтом» та політвідділовської – «Соціалістичним шляхом». Працював у редакції газети «Держинець», учителем Приліпської семирічної школи, активно займався літературною творчістю. З 1934 р. – вчителював,

Меморіальна дошка письменникам
О.Т. Гончару та О.С. Юренку в с. Мануйлівка.
Фото 2014 р.

потім працював у редакції козельщинської районної газети, був директором літературно-меморіального музею О. М. Горького в с. Мануйлівка. З перших днів Другої світової війни, з 1941 і до кінця 1946 рр., перебував у армії на політроботі. Після демобілізації працював у газетах «Зоря Полтавщини» та «Радянська Україна». З 1957 р. – відповідальний секретар Полтавської філії Спілки письменників України. Автор збірок «Полтавське літо» (1953), «У тополинім краю» (1959), «Неспокійні стежки» (1961), збірки оповідань «Ганнуся» (1965), а також багатьох віршів, нарисів і оповідань, надрукованих в альманахах та журналах.

У 2009 р. на приміщенні літературно-меморіального будинку Максима Горького в с. Велика Мануйлівка встановлена меморіальна дошка з написом: «1897 – 1900 р.р. У с. Мануйлівці жив та працював видатний російський письменник О. М. Горький. 1938 р. Першим керівником музею був відомий український письменник Олесь Юренко».²⁸⁵

У вже згаданій вище школі в с. Бреусівка також навчався відомий український учений, ректор Полтавського Національного технічного університету ім. Юрія Кондратюка, заслужений працівник вищої школи, доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри «Будівельних машин та обладнання», Почесний громадянин м. Полтава, голова Полтавського відділення галузевої Академії будівництва України, голова експертної ради ВАК України, голова спеціалізованої Вченої ради із захисту дисертацій за спеціальністю «Машини та обладнання для виробництва будівельних матеріалів і конструкцій», голова Полтавсько-

²⁸⁵ Письменники Радянської України: Бібліографічний довідник. – К.: Радянський письменник, 1966. – С. 769; Лісний А. Олесь Юренко: публіцист, письменник, патріот // Козельщинські вісті. – 2013. – № 9 (10225). – 1 березня. – С. 10; Юренко О. Не проспати роси // Комсомолец Полтавщини. – 1978. – № 40 (3105). – 1 квітня. – С. 3.

го відділення Північно-Східного наукового центру Національної Академії Наук України та Міністерства освіти і науки України, академік Олександр Григорович Онищенко (3.09.1934 – 5.10.2010).²⁸⁶

Село Верхня Мануйлівка Козельщинського району назавжди увійшло в історію української й світової літератури. Із цим населеним пунктом Полтавської області пов'язане ім'я відомого письменника, класика світової літератури, Олексія Максимовича Пешкова, більш відомого під літературним псевдонімом Максим Горький (6(28).03.1868 – 18.06.1936). Життя і творчість письменника тісно пов'язані з Україною. Він підтримував контакти з П. Тичиною, знав українську мову, літературу і фольклор. Мав тісні стосунки з М. Коцюбинським. За безпосередньої участі М. Горького в журналі «Жизнь» публікувалися твори О. Кобилянської, М. Коцюбинського, Л. Мартовича, В. Стефаніка, І. Франка. Однак в радянські часи М. Горькому були притаманні певні прояви російського шовінізму: заперечував проти видання свого роману «Мати» українською мовою. Твори М. Горького перекладали Леся Українка, М. Рильський, П. Панч, П. Тичина, А. Головка та інші. У Мануйлівці М. Горький поселився після того як у нього в 1896 р. загострився туберкульозний процес. Перебуваючи в Криму, де проходив лікування, в Алупці від знайомиться з А. Орловською, яка й запрошує родину Пешкових до Мануйлівки. Приїхавши до села родина оселилася в двох кімнатах колишньої лікарні. Прожили Пешкови в селі п'ять із половиною місяців – до 27 червня 1897 р. Тут у них народився син Максим. Письменник швидко подружився із місцевим населенням, ініціював організацію жіночої та чоловічої недільних шкіл, організував хор сільських дітей, став ініціатором організації в селі самодіяльного народного театру, який працював до 1907 р., коли був закритий. Вдруге М. Горький приїхав у Мануйлівку 19 червня 1900 р. У Мануйлівці письменником були написані оповідання «Мальва», повісті: «Трое»,

Літературно-меморіальний музей Максима Горького в с. Верхня Мануйлівка. Фото 2012 р.

Пам'ятник М. Горькому в с. Верхня Мануйлівка. Фото 2009 р.

²⁸⁶ Ситник М. З історії сільської школи // Козельщинські вісті. – 1978. – № 20 (5680). – 14 лютого. – С. 4; № 21 (5681). – 16 лютого. – С. 4; № 22 (5682). – 18 лютого. – С. 4; № 23 (5683). – 21 лютого. – С. 4; Олександр Григорович Онищенко: [Некролог] // Полтавський вісник. – 2010. – № 41 (1108). – 8 жовтня. – С. 36.

«Мужик», нарис «Ярмарка в Говтві», тут він почав писати роман «Фома Гордєєв», поему «Міщани», повість «Троє». Відомі також листи О.М. Горького з Мануйлівки до О.Д. Гриневичької від 24.08(6.09).1900 р., К.П. Пешкової від 12(24).10.1897 р., К.П. Пятницького від 25 чи 26.07(7 чи 8.08). 1900 р., Л.В. Середина від 26 і 30.08(8 і 12.09).1900 р., А.П. Чехова від 9(22).07.1900 р., 15 і 31.08(28.08 і 13.09).1900 р., середини липня 1900 р.

Музей письменника відкрито в 1939 р., але під час Другої світової війни будинок, у якому жив письменник, був спалений і відроджений уже в новому приміщенні.²⁸⁷ Стоїть у селі й пам'ятник письменнику, встановлений до 100-річчя М. Горького.

У селі також в різні роки побували письменник С.Г. Скиталець (Бірюк) (1869 – 1941) – тут він написав свою першу повість «Октава», театрознавець Д.А. Сулержинський (1872 – 1916), влітку 1925 р. проживав Остап Вишня, бували О.Т. Гончар, А.С. Малишко, Д.М. Косарик, Є.П. Гуцало, О.І. Ковінька, О.С. Юренко, уродженцем села є літературознавець Ф.В. Попов.²⁸⁸ На жаль, їх імена, крім О.С. Юренка, так і залишилися неувічненими.

У с. Юрки народився відомий український письменник Андрій Васильович Головка (03.11.1897 – 05.12.1972) автор збірок оповідань: «Дівчинка зі сходу» (1923); «Червона хустинка» (1924); «Можу» (1926); «Пилипко» (1928); романів: «Бур'ян» (1927) та «Мати» (1932) (друге видання перероблене в 1934 р.), «Артем Гармаш», п'єс «В червоних тунелях»; «Райське яблуко» (обидві 1946), кіносценаріїв до фільмів «Митько Лелюк» (1937) та «Літа молоді» (1940). Твори А. В. Головка перекладалися російською, болгарською, німецькою, польською, словацькою, угорською, чеською та іншими мовами. За роман-епопею А. В. Головка в 1968 р. удостоєний Державної премії Української РСР ім. Т. Г. Шевченка. Нагороджений: орденами Леніна, 2 орденами Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки, «Знак Пошани». 4 грудня 1977 р., з нагоди 80-річчя від дня народження, на старому подвір'ї батьків А. В. Головка в урочистій обстановці було відкрито пам'ятник письменникові.²⁸⁹

Пам'ятник на місці садиби письменника А.В. Головка в с. Юрки. Фото 2009 р.

²⁸⁷ *Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область / Голов. ред. кол. Тронько П. Т., Бажан М. П., Білодід І. К. та ін.; Ред. кол. Буланій І. Т., Бардик Г. С., Бевзо О. А. та ін. – К.: Голов. Ред. УРЕ, 1967. – С. 425, 446; Мануйловський літературно-меморіальний музей А. М. Горького: Путеводитель. – Харьков: Прапор, 1970; Горький Олександр Максимович // Українська радянська енциклопедія. – Т. 3. – К., 1979. – С. 123–124. Горький Олександр Максимович // Енциклопедія Історії України. Т. 2. – К.: Наукова думка, 2004. – С. 176; Письменники Радянської України: Бібліографічний довідник. – К.: Радянський письменник, 1966. – С. 769; Лісний А. Олександр Юренко: публіцист, письменник, патріот // Козельщинські вісті. – 2013. – № 9 (10225). – 1 березня. – С. 10; Юренко О. Не проспати роси // Комсомолец Полтавщини. – 1978. – № 40 (3105). – 1 квітня. – С. 3.*

²⁸⁸ *Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А.В. Кудрицького. – К.: «Українська енциклопедія» імені М.П. Бажана, 1992. – 1024 с., іл. – С. 116 – 117.*

²⁸⁹ *Паспорт пам'ятки історії та культури УРСР – обліковий номер № 2.5. 1909–2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Голо-*

Пов'язаний Козельщинський район і з історією українського мистецтва. У с. Василівка народився, тривалий час жив, помер і був похований відомий український художник Іван Кирилович Дряпаченко 4(16).08.1881 – 24.12.1936). У північно-східній частині села знаходиться його могила.

Завдяки графу І. П. Капністу майбутній художник здобув фахову освіту у Київській малювальній школі М. Мурашка (1894 – 1898), у М. Пимоненка. Згодом, у 1898 – 1902 рр. навчався в Московському училищі живопису, скульптури і архітектури (у В. О. Серова), а потім в 1903 – 1911 рр. у Петербурзькій Академії мистецтв (майстерня І. І. Рєпіна). У 1910 р. поїхав до Італії для удосконалення майстерності.

За рік, проведений там, І. К. Дряпаченко написав ряд полотен, серед яких «Саломея», за які потім у Санкт-Петербурзі йому присуджено почесну премію Куїнджі. Художник мав можливість залишитися в Італії, але повернувся до с. Василівка. У 1914 р. взяв участь у першій художній виставці в м. Кременчук. Учасник Першої світової війни. Наприкінці 1917 р. художник повернувся до с. Василівка, у батькову хату. Співав у церковному хорі, написав ряд творів. До нашого часу дійшли картини: «Натурщиця» (1907), «Портрет актриси В. Кавецької» (1911), «Св. Сімейство в Єгипті» (1912), «Поминальний день у Флоренції» (1913), «Портрет батька», «Відпочинок», «За шахматами» (1913), «Параска у святковий день», «На березі Дніпра», «Сутінки» (1914), «Ярмарок» (1918), «Вечір на Україні» (1920), «На буряках», «Сінокіс», «Перший комбайн» (всі 1930 – 1936). Значна частина творчої спадщини втрачена. Твори зберігаються в музеях м. Донецьк, Полтава, Харків, Кременчук, Львів, Санкт-Петербург, Москва, Нижній Новгород, Рибінськ. Помер художник у бідності.²⁹⁰

Могила художника І.К. Дряпаченка в с. Василівка. Фото 2009 р.

Могила математика, академіка М.В. Острогадського в с. Пашенівка. Фото 2009 р.

еко Андрій Васильович // Українська радянська енциклопедія. – 2-е вид. – К., 1979. Т. 3. – С. 85; Письменники Радянської України. – К., 1966. – С. 134; Головка Андрій Васильович // Енциклопедія історії України. – К.: Наукова думка, 2004. – Т. 2. – С. 139 – 140; Пам'яті земляка нашого Андрія Головка // Радянське село. – 1977. – № 144 (5660). – 6 грудня. – С. 4.

²⁹⁰ Словник художників України. – К.: Головна редакція УРЕ, 1973. – С. 78; Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А. В. Кудрицького. – К.: «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана, 1992. – С. 259; Украинская Советская Энциклопедия. – К., Главная редакция Украинской Советской Энциклопедии, 1980. – Т. 3. –

Уродженцем с. Пашенівка (кол. Пашене) є відомий математик із світовим ім'ям, академік Михайло Васильович Остроградський (12(24).IX.1801, с. Пашенне Кобеляцького повіту Полтавської губ. – 20.XII.1861(2.1.1862), м. Полтава, похований в с. Пашенівка Козельщинського р-ну Полтавської обл.).

Народився вчений у родині збіднілих дворян, які мали козацьке коріння.

У 1809 р. батьки віддали М. В. Остроградського в пансіонат при Полтавській гімназії, до так званого будинку виховання збіднілих дворян. Заступником директора пансіонату був відставний штабс-капітан І. П. Котляревський, саме він розбудив у вихованця бажання стати військовим. Восени 1810 р. М.В. Остроградський вступає до Полтавської гімназії. У перший рік навчання оцінки були задовільні, а потім за 1813 – 1814 рр. – посередні. Не закінчивши курсу, за батьковим бажанням, М. В. Остроградський залишив гімназію. У 1816 р. його відвезли до м. Петербург для зарахування в один із гвардійських полків, але на шляху до столиці він зустрівся з дядьком, який рішуче наполіг, щоб Михайло продовжив навчання у Харківському університеті. У 1817 р. М. В. Остроградського зарахували до Харківського університету студентом фізико-математичного факультету, але він мріяв про військову службу. Під впливом видатного вченого, ректора університету Т. Ф. Осиповського та викладача математики А. Ф. Павловського наступив перелом у ставленні до науки. У 1818 р. майбутній учений блискуче складає екзамени за трирічний курс університету і одержує атестат, після чого, пробувши рік у селі в батька, остаточно вирішив присвятити себе математиці й до початку 1819 – 1820 навчального року повертається до університету для «усовершенствования себя по части наук, относящихся к прикладной математике». 30 серпня 1820 р. здає всі екзамени, але не отримує кандидатського диплому через те, що не відвідував лекції з богослов'я і філософії через свої антирелігійні погляди. У травні 1822 р. їде в Париж для удосконалення математичних знань. Уже через рік він подає до Паризької Академії Наук свою першу працю «Теорія хвиль у посудині циліндричної форми», в якій успішно розв'язав одну з проблем гідродинаміки. У 1822 – 1827 рр. слухає в Парижі лекції А. М. Ампера, О. Л. Коші, П. С. Лапласа, С. Д. Пуассона, Ж. Б. Ж. Фур'є, Бію, Дюлонга, Гей-Люссака. У Парижі він прожив 6 років і спромігся заявити про себе на повний голос, працював викладачем в одному з колегіумів. Залишивши цю посаду у 1828 р., їде до Росії, де потрапляє під пильний нагляд поліції. У Парижі М. В. Остроградський близько потоваришував з Віктором Яковичем Буняківським, талановитим математиком, майбутнім колегою по Петербурзькій Академії Наук, згодом обидва працювали викладачами, потім – професорами у вищих навчальних закладах. У 1828 р. був обраний ад'юнктом Петербурзької Академії Наук, а в 1830 р. – обирається дійсним членом (академіком) Петербурзької Академії Наук. Також був обраний членом Академії Наук у Нью-Йорку (1834 р.), Туринської Академії (1841 р.), Академії Лінчєєв у Римі (1853 р.), членом-кореспондентом Паризької Академії Наук (1856 р.). Був професором офіцерських класів Морського кадетського корпусу (з 1828 р.), інституту інженерних шляхів сполучення (з 1830 р.), Головного педагогічного інституту (з 1832 р.), Головного інженерного інституту (з 1840 р.), Головного артилерійського училища (з 1841 р.) у Петербурзі. Діапазон творчості М. Остроградського був надзвичайно широким. Основні праці вченого стосуються

С. 473; Ханко В. М. *Словник мистців Полтавщини*. – Полтава: «Видавництво Полтава», 2002. – С. 71; Жовнір Н. *Художник ранкової зорі // Вечірня Полтава*. – 2007. – № 74 (756). – 23 серпня. – С. 9.

математичної фізики, математичного аналізу, теоретичної механіки; відомі також його праці з теорії чисел, алгебри та теорії імовірностей.

У Петербурзькій Академії Мистецтв Т. Г. Шевченко під час навчання слухав лекції М. В. Остроградського. Саме тоді зародилася тривала і дуже міцна дружба. Після повернення із заслання до Петербурга Т. Шевченко відновив своє давнє знайомство. 13 квітня 1858 р. поет писав у щоденнику про зустріч з М. В. Остроградським: «великий математик прийняв мене з розкритими обіймами, як земляка і свого родича, що кудись надовго відлучився...», учений, як стверджують біографи, напам'ять знав увесь «Кобзар» та вмів його майстерно декламувати.

М. В. Остроградський майже кожного року на літні канікули приїздив у Полтавську губернію, у свій маєток, любив українську мову, спілкувався з селянами, навіть у Петербурзі вставляв українські слова у свою мову, користувався ними і на лекціях.

Улітку 1861 р. М. В. Остроградський був у відпустці в Україні, у своєму селі Генералівці, в цей час у нього був виявлений нарив, який виликували, але згодом пухлина почала прогресувати, була проведена операція і лікарі направили його для консилиуму до м. Харкова. Але він зупинився у друзів, у родині Старицьких, у м. Полтаві, й вирішив не їхати до Харкова. Він говорив: «Если уж суждено умереть, то лучше умру между своими и на Родине». Під час хвороби він зустрічався з викладачем математичних наук Петровського Полтавського кадетського корпусу В. Ф. Барсовим, цікавився, як ідуть екзамени з математичних наук у Корпусі. Він почувався краще, з 4 грудня почав ходити по кімнаті, але з 8 грудня йому стало гірше й 20 грудня 1861 р. (2 січня 1862 р.) М. В. Остроградський помер.

Іще на початку ХХ ст. громадськість Полтави широко відзначила сторіччя від дня народження великого вченого і математика. Було засновано стипендії його імені з капіталом 1600 карбованців для найобдарованішого учня з математичних предметів Полтавської чоловічої гімназії.

Під час громадянської війни на Україні склеп у с. Пашенівка, в якому покоївся прах М. В. Остроградського, був зруйнований. У 1931 р. з ініціативи вчителя місцевої школи М. І. Кушніренка було вирішено перепоховати останки М.В. Остроградського з його родинного склепу на видне місце.²⁹¹

У с. Юрки зберігся будинок у якому жив відомий український психіатр, Академік АН УРСР, заслужений діяч науки УРСР Віктор Павлович Протопопов (10.(22. X. 1880 р. – с. Юрки Кобеляцької волості Полтавської губ. – 22.XI.1957 р., м. Київ, похований на Байковому кладовищі).

²⁹¹ Остроградський Михайло Васильович // Українська радянська енциклопедія. – К., 1982. – Т. 8. – С. 91; Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область / Голов. ред. кол. Тронько П. Т., Бажан М. П., Білодід І. К. та ін.; Ред. кол. Буланій І. Т., Бардик Г. С., Бевзо О. А. та ін. – К.: Голов. Ред. УРЕ, 1967. – С. 434; Віценья Л. Нащадок козаків, всесвітньовідомий вчений // Зоря Полтавщини. – 2011. – № 151 (21828). – 28 вересня. – С. 4; Історія Полтавського краю. Серія 3. М. В. Остроградський – перший український математик світового масштабу. – Полтава, 2002. – 65 с.; Гниденко Б. В. Погребьский И. Б. Михаил Васильевич Остроградский 1801 – 1862: Жизнь и работа. Научное и педагогическое наследие. – М.: Издательство Академии Наук СССР, 1968. – 270 с.; Барабаш О. Шана академіку з Пашенної // Козельщинські вісті. – 1999. – № 1 (9120). – 6 січня. – С. 1.; Шалков Б. Перепоховання в нову могилу академіка В. Остроградського // Радянське село. – 1996. – № 89 (8910). – 27 листопада. – С. 3; Кап'як Д. Пам'ятний знак М. В. Остроградському // Радянське село. – 1986. – № 126 (7039). – 21 жовтня. – С. 4.

У 1906 р. він закінчив військово-медичну академію у Петербурзі, де залишився працювати. Професор Пермського університету (1921 – 1923 рр.), Харківського медичного інституту (1923 – 1944 рр.). Одночасно – директор інституту клінічної психіатрії і соціальної психогієни (1926 – 1929 рр.), зав. психіатричною клінікою Психоневрологічного інституту Наркомздорів'я УРСР (1932 – 1941 рр.) у м. Харків. Із 1944 р. – професор Київського інституту удосконалення лікарів, одночасно (1944 – 1957 рр.) завідувачий відділом фізіології інституту ім. О. О. Богомольця АН УРСР. Був головним психіатром та головою Вченої ради Міністерства охорони здоров'я УРСР. Створив патофізіологічний напрям у психіатрії заснований на застосуванні біохімічних та фізіологічних дослідженнях хворих. Впровадив вчення І. П. Павлова у психіатрію, вперше в СРСР застосував лікування сном, запропонував методи лікування шизофренії та маніакально-депресивного психозу та інш. Нагороджений 2 орденами Трудового Прапора, Леніна, багатьма медалями. Усе своє життя В. П. Протопопов підтримував тісні зв'язки з рідним селом, цікавився життям і трудовими досягненнями. У 2008 р. біля садиби встановлено пам'ятний знак з портретним зображенням ученого та пам'ятним написом.²⁹²

Звичайно, що цей «Звід пам'яток...» не є повним. Таким він не може бути по своїй природі. Адже виявляються чи встановлюються нові пам'ятки і пам'ятники. З різних причин можуть зникати існуючі. Пам'ятки, як і людина, кожна має своє життя і свою історію.

І, на останок, робоча група висловлює подяку всім тим, хто долучився до підготовки видання, хто надавав необхідну інформацію чи допомагав іншим чином під час написання цієї книги.

*В.О. Мокляк, заслужений пацієнт культури України,
О.Б. Супруненко, кандидат історичних наук,
заслужений працівник культури України*

²⁹² Протопопов Віктор Павлович // Українська радянська енциклопедія. – 2-е вид. – К.: Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1983. – Т. 9. – С. 158; Штефан О. Вшануємо на малій батьківщині вченого // Козельщинські вісті. – 2008. – № 44 – 45 (9955 – 9956). – 27 червня. – С. 8; Бутенко Т. Вшанувати пам'ять лікаря вченого // Козельщинські вісті. – 2008. – № 95 (21142). – 25 червня. – С. 2

Козельщина, смт., районний центр

1. «Ударник» – гідрологічний заказник місцевого значення (природа)

Розташований на західній околиці смт. Козельщина.

Знаходиться у віданні Козельщинської селищної ради.

Обстежувався Н. О. Стецюк, М. В. Слюсарем (2008 р.); О. О. Шиян (2014 р.).

Охороняється згідно з рішенням п'ятнадцятої (позачергової) сесії Полтавської обласної ради народних депутатів двадцять першого скликання від 13.12.1993 р.

Площа заказника 39 га.

Заповідний об'єкт створено з метою збереження цінних водно-болотних угідь із типовим рослинним та тваринним світом.

Територія представлена високотравним болотом та прилеглими луками, що використовувались як сінокісні угіддя та пасовища.

Основні площі заказника зайняті угрупованнями справжніх, засолених та

заболочених лук із домінуванням грядиці збірної, костриці лучної, тонконогу лучного, костриці східної, лисохвосту лучного, осоки розставленої, місцями – ситника Жерарда, покісниці розставленої, солончакової айстри звичайної, кермека замшевого. Під болотистими луками зайняті менші площі. Водне дзеркало обросло очеретом звичайним, рогазом вузьколистим та вербою білою (форма жовта).

У складі флори близько 350 видів рослин. Угруповання утворюють тонконіг болотний, бекманія звичайна, лепешняк плаваючий. Зустрічаються також ценози евтрофних високотравних та низькотравних боліт.

Червонокнижних та регіонально-рідкісних видів рослин не виявлено.

Фауна досить різноманітна. Фоновими видами виступають: горлиця зви-

чайна, лебідь-кликун, чирок-тріскунок, зозуля звичайна, плиска жовта, ластівка сільська, очеретянка дроздовидна, соловей східний, вуж водяний, жаба ставкова, синявець Аргус, юртина тощо. Зустрічаються тварини, занесені до Червоної книги України: мартин каспійський, сиворакша, лунь польовий, лунь лучний, дупель, журавель сірий, кульон великий, горностай, хом'як звичайний. Відмічені регіонально рідкісні види: боривітер звичайний, кібчик, куріпка сіра, турухтан, кропивник, щеврик лучний, чиж, часниці звичайна.

Територія має водоохоронне та ґрунтозахисне значення, є місцем гніздування водолюбних птахів, стабілізатором мікроклімату, регулятором ґрунтових вод, виконує екологічні та природоохоронні функції.

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 01-116. – Арк. 74; Червона книга України: Тваринний світ / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України І. А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 420, 422, 442, 453, 455, 459, 471, 531, 539.

Н.О. Стецюк, О.О. Шиян

2. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 0,4 км на схід від селища, на плато лівого берега р. Рудька, лівої притоки р. Псел (басейн р. Дніпро).

Обстежувався Л. М. Луговою та І. С. Мельниковою у 1986 р.

Складається з двох курганів висотою – бл. 1 м, діаметром – понад 20 м. Насипи розорюються.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22128; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 24; Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Альбом иллюстраций к отчету об археологических исследованиях

разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22129; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/2. – Рис. 95.

І.С. Мельникова, Л.М. Лугова

3. Курган I (археол.)

Знаходиться за 0,8 км на південь від будівель колишнього керамзитового заводу на південній околиці селища, праворуч від автотраси Н-22 мм. Олександрія – Полтава, біля краю плато лівого берега р. Рудька, лівої притоки р. Псел (басейн р. Дніпро).

Обстежувався Л. М. Луговою та І. С. Мельниковою у 1986 р.

Висота – 1,2 м, діаметр – 38 м. Насип розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22128; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 24; Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Альбом иллюстраций к отчету об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22129; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/2. – Рис. 94.

І.С. Мельникова, Л.М. Лугова

4. Курган II (археол.)

Знаходиться за 0,6 км на схід від будівель колишнього керамзитового заводу на південній околиці селища, біля краю плато лівого берега р. Рудька, лівої притоки р. Псел – р. Дніпро.

Обстежувався Л. М. Луговою та І. С. Мельниковою у 1986 р.

Висота – 1,5 м, діаметр – 35 м. Насип розорується.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22128; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 24; Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Альбом иллюстраций к отчету об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22129; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/2. – Рис. 94.

І.С. Мельникова, Л.М. Лугова

5. Братська могила ополченців та воїна Червоної Армії (1941) (іст.)

Знаходиться в центральній частині кладовища.

Поховані ополченці Тристан Андрій Григорович та його син Тристан Тарас Андрійович, воїн Червоної Армії.

Тристан Андрій Григорович (1987 – 1941) до війни працював директором радгоспу «Козельщинський» Козельщинського р-ну. Полтавським обкомом партії був залишений для підпільної роботи в тилу ворога.

Син Тристан Тарас Андрійович – учень 10-го класу Козельщинської середньої школи.

У липні 1941 р. для боротьби з гітлерівськими загарбниками був сформований окремий батальйон особового складу в кількості 183 осіб (за іншими джерелами 176 осіб особового складу), в т.ч. кілька жінок. Командиром призначається директор радгоспу «Козельщинський» А. Г. Тристан, комісаром – завідуючий райфінвідділом А. Ф. Ситник. Батальйон складався з трьох взводів, командира-

ми яких були: П. К. Сірик, С. Гребенюк, М. В. Гордієнко. На озброєнні бійців знаходились польські гвинтівки, два ручних кулемети, револьвери «Наган», гранати, пляшки з запалювальною рідиною.

31 серпня 1941 р. батальйон, піднятий по тривозі, прибув на передові позиції 101-го стрілецького полку 38-ї Армії Південно-Західного фронту, поблизу хутора Василяни Зарудянської сільської ради Кременчуцького р-ну.

Разом із бійцями регулярної армії козельщинські ополченці стримували наступ військ вермахту на шляху до м. Лохвиця. До 22 вересня 1941 р. батальйон вів бої в оточенні разом із армійськими частинами.

26 вересня 1941 р. Тристан А. Г. разом із сином Тарасом загинули в нерівному у бою з гітлерівськими загарбниками під смт Решетилівкою, разом із ними загинув і воїн Приходько І. М.

У 1975 р. на могилі встановлено обеліск із сірого полірованого граніту (вис. 1,2 м) з прізвищами полеглих: «Тристан Андрей Григорьевич 1897 – 1941 Тристан Тарас Андреевич 1923 – 1941 неизвестный солдат».

Поруч похована дружина Тристан Варвара Іванівна (1897 – 1963)

Джерела та література: ДАПО. – Ф.Р-105. – Оп. 1. – Спр. 13, -Арк. 220; Там само. – Ф.Р-105. – Оп. 1. – Спр. 213. – Арк. 12; ДАПО. – Ф.Р-105. – Оп. 1. – Спр. 12. – Арк. 221; Легенький І. Правда і посмертна кривда // Зоря Полтавщини. – 1996. – № 87 (18705). – 22 червня. – С. 3; Білоусько А. Боролись і перемагали // Радянське село. – 1996. – №72 (8893). – 25 вересня. – С. 3.

В.А. Андрієць

6. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Розташовані у центрі селища, в парку, за адресою: вул. Радянська.

Поховано 165 воїнів із частин 465-го гаубично-артилерійського полку 199-ої, 297-ої стрілецьких дивізій, 1051-го стрілецького полку, 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ої стрілецької дивізії, 205-го артилерійського полку 304-ої стрілецької дивізії, 132-ої танкової бригади, які загинули 6 – 11 вересня 1941 р. в оборонних боях із гітлерівськими загарбниками за с. Підгорівку, смт Козельщина, а також воїни із підрозділів 299-ої, 233-ої стрілецьких дивізій, які загинули звільняючи с. Підгорівка та смт Козельщина 26 вересня 1943 р. Останки воїнів, які загинули в оборонних боях за с. Підгорівку та смт Козельщина у вересні 1941 р., у 1958 р. були перенесені до братської могили.

Прізвища відомі 120 воїнів, увічнено 38 воїнів.

Під час тимчасової німецької окупації в 1941 – 1943 рр. гітлерівцями були розстріляні: Ковнер Марія та Мироненко Єлизавета, жительки смт Козельщина. Обидві у квітні 1942 р. потрапили в облогу на базарі в м. Кременчук і були застрелені поліцаями при спробі втечі. Місця поховань не відомі. Коротенко Георгій Андрійович. 1928 р.н., житель смт Козельщина. Загинув у результаті вибуху гранати 30.01.1945 р. Лук'яненко Василь Йосипович. 1935 р.н., житель смт Ко-

зельщина. Загинув у результаті вибуху снаряду 26.12.1944 р. Ткаченко Леонід Данилович, житель смт Козельщина, директор Козельщинського райхарчокомбінату. Загинув 5.03.1942 р.

Згідно з рішенням виконкому Козельщинської районної ради депутатів трудящих 1957 р. біля братської могили радянських воїнів встановлено пам'ятник, виготовлений Харківською скульптурною фабрикою. Скульптор О.І. Щербина.

Залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,5 х 0,8 х 0,75 м) встановлена на цегляний постамент (вис. 3,8 м) та цегляний цоколь, що обкладені плиткою (0,75 х 3,5 х 1,2 м). Біля підніжжя постаменту плита з білого мармуру (1,8 х 1,0 м) з пам'ятним написом: «Вечная слава воинам, павшим в боях за Родину 1941 – 1945 гг.» і прізвищами 38 полеглих воїнів.

У 1986 р. відбулася реконструкція. На могилі встановлена залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,5 м) на цегляному постаменті, обкладеному плитами з чорного граніту (1,2 х 1,4 м). В центральній частині постаменту зображений орден Вітчизняної війни, біля його підніжжя плита з чорного граніту (1,43 х 0,62 м) з прізвищами 38 полеглих воїнів. Ліворуч і праворуч від пам'ятника встановлені 2 плити з сірого граніту (1,0 х 0,68 м) з прізвищами 46 воїнів-земляків і двох партизан, полеглих на фронтах Другої світової війни в 1941 – 1945 рр. Перед братською могилою знаходиться плита з чорного граніту (1,4 х 0,7 м), у верхній частині якої зображений орден Вітчизняної війни, а в нижній – пам'ятний на-

пис: «Вічна слава воїнам, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни в боях за честь і незалежність нашої Батьківщини 1941 – 1945 р.р.».

У 2002 р. ліворуч і праворуч від братської могили встановлені 2 горизонтальні стели з декоративної цегли (1,5 x 5,2 м), на яких закріплено по 6 дощок, одна з них (0,8 x 0,76 м) виготовлена з полімерних матеріалів, з портретним зображенням жінки з дитиною, солдатів, журавлів у небі і датою «1941 – 1945», по 5 дощок із чорного граніту (0,9 x 0,52 м) з пам'ятним текстом: «Воїнам-землякам, які загинули у Великій Вітчизняній війні» і прізвищами 244 воїнів-земляків, які полягли на фронтах Другої світової війни в 1941 – 1945 рр. та двох партизанів. Серед земляків – Герої Радянського Союзу Миленький Іван Андрійович (1922 – 1995.), Нагнибіда Семен Макарович (1905 – 1943) та кавалери трьох орденів Слави – Вітер Денис Федорович (1906 – 1987), Кравченко Михайло Микитович (1908 – 1987).

Ліворуч до горизонтальної стели встановлена вертикальна стела з декоративної цегли (2,25 x 1,8 м), у верхній частині якої розміщені дві дошки з рожевого граніту (0,7 x 0,5 м), на яких закріплені барельєфи з полімерних матеріалів із портретними зображеннями кавалерів трьох орденів Слави Вітра Д. Ф (1906 – 1987) та Кравченка М. М. (1908 – 1984), під барельєфом – дошка з сірого граніту (0,84 x 0,5 м) з прізвищами кавалерів трьох орденів Слави та їх військовою біографією:

Текст напису:

«Вітер Денис Федорович (1906 – 1987).

Народився у с. Загребелля Козельщинського району.

Воював на 2-му Українському фронті. Сапер. Проявив героїзм під час ліквідації Корсунь-Шевченківського угруповання у битві на Дніпрі, на Дунаї, за що і було присвоєне звання Кавалера Ордена Слави 3-х ступенів»;

та «Кравченко Михайло Микитович (1908 – 1984). Народився у с. Юрки Козельщинського району. Воював під Калініним, Сталінградом, на Курській дузі.

У районі Невеля, на Курській дузі, на Західній Двіні здійснив героїчні подвиги. За що був удостоєний звання Кавалера Ордена Слави 3-х ступенів.».

Вітер Денис Федорович (14.06.1906, с. Загребелля Кобеляцького повіту Полтавської губ. – 1.08.1987, с. В.Вакулівка Козельщинського р-ну Полтавської обл.) – повний кавалер трьох орденів Слави. (Див. поз. № 101).

Кравченко Михайло Микитович (2.06.1908 р., с. Юрки Кобеляцького повіту Полтавської губ., тепер с. Юрки Козельщинського р-ну Полтавської обл. – 31.07.1984 р., с. Кордубанове Глобинського р-ну) – повний кавалер ордена Слави. Народився в селянській родині, закінчив три класи місцевої школи, працював у колгоспі. У Червону Армію призваний Глобинським райвійськкоматом 23.06.1941 р. На фронтах Другої світової війни з 10.12.1941 р.

До кінця 1943 р. гвардії старшина М. М. Кравченко – командир кулеметного відділення 210-го гвардійського стрілецького Полоцького полку 71-ї гвардійської стрілецької Вітебської дивізії. 2 грудня 1943 р. у бою біля села Торчилиха, відбиваючи переважаючі сили ворога, будучи поранений, не покинув поле бою, а продовжував вести кулеметний вогонь до його закінчення. 3 грудня 1943 р. був повторно поранений, але залишався в строю. Наказом по 71-й гвардійській стрілецькій дивізії № 57/Н від 25.12.1943 р. гвардії старшина Кравченко М. М. нагороджений орденом Слави 3-го ступеня. Потім були бої за звільнення Прибалтики, форсування Західної Двіни. 13 серпня 1944 р., відбиваючи контратаку танків і піхоти ворога біля населеного пункту Аес-Мемеле, гвардії старшина М. М. Кравченко вогнем із кулемета відрізав піхоту ворога від танків, примусив її залягти, знищивши при цьому більше 10 гітлерівців. Атаку танків бійці роти відбили гранатами. Наказом по 6-й гвардійській Армії № 236/Н від 29.09.1944 р. гвардії старшина Кравченко М. М. нагороджений орденом Слави 2-го ступеня. 1 листопада 1944 р. у бою за ліс Круглий

в р-ні Муценієкі Латвійської РСР сміливо командував своїм відділенням, відбив 6 атак ворога, знищив до 30 солдат і офіцерів, подавив при цьому 6 вогневих кулеметних точок, прикриваючи кулеметним вогнем дав можливість стрількам вибити німців із лісу та оволодіти ним. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 24 березня 1945 р. за зразкове виконання завдання командування в боях з гітлерівськими загарбниками гвардії старшина Кравченко Михайло Микитович нагороджений орденом Слави 1-го ступеня, ставши повним кавалером ордена Слави. Нагороджений орденом Червоної Зірки, медалями.

Праворуч до горизонтальної стели встановлена вертикальна стела з декоративної цегли (2,25 x 1,8 м), у верхній частині якої розміщені дві дошки з рожевого граніту (0,7 x 0,5 м), на яких закріплені барельєфи з полімерних матеріалів із портретним зображенням Героїв Радянського Союзу І. А. Миленського та С. М. Нагнибіди (0,58 x 0,43 м), під барельєфами – дошки з сірого граніту (0,84 x 0,5 м) з прізвищами Героїв і їх військовою біографією:

«Миленський Іван Андрійович. Народився у 1922 р., уродженець с. Юрки Козельщинського р-ну. Воював на Західному, Ленінградському, 3-му Білоруських фронтах. Повітряний стрілець. За мужність і відвагу в 1945 році присвоєно звання Героя Радянського Союзу».

«Нагнибіда Семен Макарович (1905 – 1943).

Народився с. Солониця Козельщинського р-ну.

Пройшов шлях від Сталінграда до Дніпра. В боях за Дніпро загинув смертю хоробрих. Посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу».

Нагнибіда Семен Макарович (1905, с. Солониця Солоницької волості Кобеляцького повіту Полтавської губ., тепер с. Солониця Козельщинського р-ну Полтавської обл. – 10.10.1943 зник безвісти) – Герой Радянського Союзу. (Див. поз. № 388).

Миленський Іван Андрійович (1922, с. Юрки Хорішківської вол. Кобеляцького повіту Полтавської губ., тепер с. Юрки Козельщинського р-ну Полтавської обл. – 19.04.1995, похований – Північне кладовище, 35 лісна ділянка, м. Санкт-Петербург). Навчався у Вільнянській початковій школі, у 1930 р. сім'я виїхала до с. Яйва Олександрівського р-ну Пермської обл., там закінчив сім класів, працював кіномеханіком. Брав участь у боях проти гітлерівських загарбників з липня 1943 р. У цьому ж році закінчив Троїцьку військову авіаційну школу повітряних стрільців. Воював на Західному, Ленінградському, 3-му Білоруському фронтах. Нагороджений: орденами Червоного Прапора, Червоної Зірки, Вітчизняної війни I ст., Слави III ст., медалями. Повітряний стрілець 566-го штурмового авіаційного Солнечногорського Червонопрапорного ордена Кутузова полку старшина Іван Андрійович Миленський брав участь у розгромі Орловсько-Курського угруповання ворога, штурмував глибоко ешелоновану оборону ворога на Карельському перешийку під час прориву блокади Ленінграда, воював у Прибалтиці. На Ленінградському фронті зробив 115 бойових вильотів. За успішне виконання завдань під час захисту м. Ленінград І. А. Миленський нагороджений медаллю «За оборону Ленінграда»

Екіпаж, з яким літав повітряний стрілець І. А. Миленський, вивів з ладу або пошкодив 34 танки і самохідні гармати, 69 автомашин з живою силою і військовими вантажами, 29 залізничних вагонів, 2 паровози, 9 літаків на аеродромах та один у повітряному бою. Льотчики висадили у повітря 7 складів з військовим майном і продуктами харчування; подавили вогонь 33 артилерійських батарей, знищили понад 800 солдатів та офіцерів ворога.

За відмінне виконання бойових завдань командування і виявленні при цьому мужність та відвагу Указом Президії Верховної Ради СРСР від 29 червня 1945 р. Івану Андрійовичу Миленському присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Після війни І. А. Миленський продовжував службу в армії, у 1947 р. демобілізувався, працював у конструкторському бюро на одному із промислових підприємств м. Ленінград.

Згідно матеріалів Книги Пам'яті України відомо 340 прізвиськ воїнів-земляків.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 686096. – Спр. 24. – Арк. 261; ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 563783. – Спр. 32; ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 563784. – Спр. 8; ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 11458. – Спр. 11, 144, 345; ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 949, 1004; ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18002. – Спр. 509, 962; ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 818883. – Спр. 127, 586, 644; ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 818884. – Спр. 47; ЦАМО РФ. – Ф. 192 гв ап. – Оп. 13509. – Спр. 1; ЦАМО РФ. – Ф. 192 гв ап. – Оп. 692998. – Арк. 2; ЦАМО РФ. – Ф. 1247. – Оп. 1. – Спр. 4. – С. 11; ЦАМО РФ. – Ф. 1247. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 3; ЦАМО РФ. – Ф. 1199. – Оп. 2. – Спр. 15. – Арк. 16, 115; ЦАМО РФ. – Ф. 1199. – Оп. 2. – Спр. 2. – Арк. 51; ЦАМО РФ. – Ф. 1512. – Оп. 2. – Спр. 18. – Арк. 90, 159, 227; ЦАМО РФ. – Ф. 2. – Спр. 11. – Арк. 26, 27; ЦАМО РФ. – Ф. 1599. – Оп. 2. – Спр. 22. – Арк. 2; ЦАМО РФ. – Ф. 1512. – Оп. 1. – Спр. 18. – Арк. 95; ЦАМО РФ. – Ф. 1512. – Оп. 2. – Спр. 24. – Арк. 24; ЦАМО РФ. – Ф. 1237. – Оп. 23. – Спр. 9. – Арк. 66, 173, 175; ЦАМО РФ. – Ф. 1481. – Оп. 1. – Спр. 15. – Арк. 40; ЦАМО РФ. – Ф. 1604. – Оп. 1. – Спр. 97. – Арк. 23, 47; ЦАМО РФ. – Ф. 1459. – Оп. 1. – Спр. 67. – Арк. 28; ЦАМО РФ. – Ф. 1247. – Оп. 2. – Спр. 5. – Арк. 1, 4; ЦАМО РФ. – Ф. IX відділ. вх. 1324-41, 465 ГАП; ЦАМО РФ. – Ф. IX відділ. – Спр. 101-32-1, вх. 391; ЦАМО РФ. – Ф. 1199. – Оп. 2. – Спр. 5. – Арк. 80; ЦАМО РФ. – Ф. IX відділ. – Спр. 002-45, вх. 1323-41. – Арк. 57 – 60; ЦАМО РФ. – IX відділ. – Спр. 101-1277-2. – Оп. 18001. – Спр. 1007. – Арк. 24; ЦАМО РФ. – Ф. 3068. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 80, 86; ЦАМО РФ. – Ф. 229. – Оп. 166. – Спр. 53. – Арк. 202; ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 83. – Арк. 26; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.534-2.16.23 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5: Кобеляцький район Козельщинський район Котелевський район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1998. – С. 346–358; Юдін В. В. В серпні 1943-го. – Полтава: «Дивосвіт», 2010. – С. 72, 102, 103; Герои Советского Союза: Краткий биографический словарь. Т. 2. – Москва: Военное издательство. 1988. – С. 78. 136; Книга Пам'яті України: Запорізька область. Т. 9. Приазовський район Приморський район. – Дніпропетровськ: «Січ».

1995. – С. 214; Кавалеры ордена Славы трех степеней: Биографический словарь. – М.: Воениздат, 2000; Ожеженко В. Кавалер // Зоря Полтавщини. – 1964. – № 46 (9554). – 23 лютого. – С. 2; За мужність і відвагу: Документальні розповіді про полтавців Героїв Радянського Союзу. – Харків: «Прапор», 1973. – С. 199 – 200, 212 – 213; Герої землі Полтавської: Довідник. Випуск І. Герої Радянського Союзу. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2010. – С. 21; Книга Памяти: Астраханская область. Т. 1 – С. 362; Книга Памяти: Воронежская область. Бобровский район. – С. 79; Книга Памяти: Тульская область. Т. 1, Т. 2. – С. 422; Книга Памяти: Краснодарский край. Т. 7. – С. 504; Книга Памяти: Костромская область. Т. 2 – С. 131; Книга Пам'яті воїнів-євреїв, загиблих у боях з нацизмом. Т. 6. – С. 146; Книга Памяти: Челябинская область. Т. 6. – С. 187; Книга Памяти: Ульяновская область. Т. 8. – С. 157; Книга Скорботи України: Полтавська область. Т. 3. – Полтава: «Полтавський літератор». 2005. – С. 283, 284, 285; Лобода В. Ф. Солдатская Слава. Кн. 2. – М.: Военное издательство Министерства обороны СССР, 1967. – С. 171 – 172.

В.А. Андрієць

7. Братська могила учасників громадянської війни (1919) (іст.)

Знаходиться в центральній частині кладовища за адресою: вул. Партизанська.

Поховано 9 активістів-перших членів революційного комітету села.

У січні 1919 р. в Козельщині було відновлено радянську владу. У селі знову почав працювати земельний комітет, який наділяв земельними наділами безземельних і малоземельних селян. Було розподілено 1599 десятин землі. Але влітку цього ж року на територію нинішнього Козельщинського р-ну вступили загони Добровольчої Армії, тому місцевим більшовицьким органам влади довелося перейти на підпільне становище. В с. Козельщина денікінцями було відновлено старі порядки. 19 вересня 1919 р. було заарештовано місцевих активістів, жителів с. Козельщина: С. Ю. Дейнеку, М. М. Самкура, В. Д. Голуба, О. І. Колодяжного, О. З. Дмитренка, Д. Г. Тристана, В. Є. Довгорука, П. С. Рибалка, Г. І. Знайка, яких розстріляли у с. Жуки. Після остаточного встановлен-

ня радянської влади їх останки були з почестями перепоховані на кладовище, а на могилі встановлено обеліск.

У 1957 р. на могилі встановлена металева конструкція з зіркою (вис. 2,0 x 0,3 x 0,3 м), у центральній частині якої закріплена металева дошка (0,6 x 0,4 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава борцям Великої Жовтневої соціалістичної революції та імена 9 загиблих».

У 1987 р. на могилі встановлена залізобетонна стела (вис. 2,5 x 1,1 x 0,45 м) з зіркою, оштукатурена під «шубу», в центрі – дошка під склом (0,4 x 0,6 м) з пам'ятним написом: «Вічна пам'ять першим ревкомівцям с. Козельщина, закатованим білогвардійцями 1919 р», на могилі-бетонна плита (0,5 x 0,3 м).

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.3.535-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область. – К.: Голов. ред. Української радянської енциклопедії АН УРСР, 1967. – С. 416 – 417; Пам'яті загиблих // Радянське село. – 1977. – № 115 (5931). – 25 грудня. – С.1; Матвієнко П. Живі в

пам'яті народній // Радянське село. – 1989. – № 117 (8145). – 19 вересня. – С.4.

М.О. Авдеєва, В.А. Андрієць

8. Будинок редакції газети «Розгорнутим фронтом», в якій працювали Гончар Олександр та Юренко Олександр (іст.)

Знаходиться на горі, за кілька десятків метрів від собору Різдва Богородиці, за адресою: вул. Леніна, 15.

Побудований до 1917 р., одноповерховий, цегляний, загальна площа 77 кв. м, дах покритий шифером. Входив до комплексу споруд Козельщинського Різдва-Богородичного монастиря. Тут розміщувалася монастирська свічкаря. У 30-х роках ХХ ст. в будинку розташовувалася

редакція районної газети Козельщинського р-ну «Розгорнутим фронтом». Усе обладнання друкарні було облаштоване на ручному приводі. Працівники виконували свої обов'язки в тяжких умовах, але з великою любов'ю ставилися до випуску газети і своєчасно доводили її до читачів. На той час у газеті висвітлювалися хід проведення колективізації сільського господарства та інші події в Україні. Тут працювали майбутні письменники Олександр Гончар та Олександр Юренко.

Гончар Олександр Терентійович (1918 – 1995) у 1933 р. закінчив семирічку у с. Бреусівка Козельщинського р-ну. «Це була голодна весна 1933 року, половина нашого класу вимерла з голоду, і ми, що вціліли, приходили на уроки вже з пухлими ногами», – писав Олександр Гончар у листі

Юрію Юренку, синові свого друга юності
Олеся Юренка 30.11.1991 р.

«Батько Ваш (Олеся Юренко – авт.) тоді саме працював у Козельщині, секретарем райгазети, він підтримував мене у моїх школярських літературних спробах і коли дізнався, в якій я скруті перебуваю, одразу після 7 класу покликав мене на роботу в редакцію, забравши туди з Хорішок і Василя Тараненка. Наше тодішнє життя певною мірою – відтворене у моїй повісті «Далекі вогнища», хоча вона і не є документальною річчю, – лише почати її можна вважати твором у якихось елементах автобіографічним». Про ці роки згадував і Олеся Юренко: «Прийшов до нас О. Гончар – випускник Бреусівської семирічки. Прийшов і якимось одразу включився в роботу, весело так, усміхнено, і так просто, ніби він був серед нас не новачок, а старожил. І працював він невтомно, – як на свої 15 літ, то дуже багато!».

Свої перші твори Олеся Гончар і Василь Тараненко опублікували в районній газеті «Розгорнутим фронтом», де почали працювати сількорами. Писали вірші, фейлетони, нариси, започаткували літературну сторінку. Так, наприклад, в газеті «Розгорнутим фронтом» № 123 за 1933 р. опубліковано вірш Олеся Гончара «За селом...». У редакції газети Олеся Гончар працює до середини літа 1934 р. і в серпні переїздить до Харкова на навчання в газетному технікумі. З Харкова в листах до Олеся Юренка часто перепитує і передає привіти колишнім колегам по редакції райгазети – Івану Матвійовичу Карабашу, Лобатову, Поліні Косяченко, Вайнгерту. В одному з листів він пише: «Наша ж сільрада належить до Кобеляцького району. Ну за Козельщиною я скачу просто чорт зна як! Так би й полетів оце туди».

У післявоєнних листах Олеся Гончар теж не раз повертається до юнацьких спогадів. Так, у листі Олеся Юренку 14.05.1946 р. з Дніпропетровська, він згадує: «Одержав твою листівку, не листівку, а ластівку з далекої нашої весни. Згадав і «Розгорнутий фронт», і мандри по Говтв'янській горі: і трави пахучі за-

пахли, і сонце нашої молодості вгріло». І далі: «Я вже в Києві, в аспірантурі Академії наук. Прийняли мене у члени Спілки письменників... Отже, штурм Парнасу, початий на далеких підступах у козельщинській «Розгорнутим фронтом», продовжується таки розгорнутим фронтом з піднятими прапорами». (О. Гончар – О. Юренку з Києва 31.01.1947 р.).

Саме робота в редакції районної газети, перший набутий досвід дали путівку у велике письменницьке життя письменнику планетарного масштабу – Олеся Терентійовичу Гончару.

Весною 1933 р. О. С. Юренко повернувся з м. Дніпродзержинськ, де він працював на будівництві блюмінга, і влаштувався на роботу у с. Козельщина на посаду відповідального секретаря Козельщинської районної газети «Розгорнутим фронтом». Перший номер газети вийшов у жовтні 1930 р.

У 2002 р. на будинку встановлена дошка з пластику (0,5 х0,6 м) з пам'ятним написом: «У цьому будинку в 1933 – 1934 рр. працював у редакції Козельщинської

районної газети «Розгорнутим фронтом» Олеся Гончар– майбутній класик української і світової літератури».

Джерела та література: Фонди ПКМ імені Василя Кричевського. – Д-10250; Фонди ПКМ імені Василя Кричевського. – Д-10240; Синягівська М. У світлиці Олесевої зорі // Козельщинські вісті. – 2008. – № 24 (19935). – 2 квітня. – С. 2. Юренко Ю. О. Друзі – письменники. – Полтава: «Полімет», 2002 – С. 11, 26, 31. Юренко О. Не просплати роси // Комсомолец Полтавщини. – 1978. – № 40 (3105). – 1 квітня. –

С. 3; Климко І. Високого професіоналізму і подальших творчих успіхів // Козельщинські вісті. – 2007. – № 41 (9855). – 6 червня. – С. 1.

В.В. Клочко, В.А. Андрієць

9. Козельщинський Різдва Пресвятої Богородиці жіночий монастир (іст., архітектура)

Будівництво храму в ім'я Різдва Богородиці в с. Козельщина пов'язане, як свідчать перекази, із чудодійним зціленням після двохрічної хвороби Марії Капніст завдяки іконі Богоматері.

Це відбулося 21.02.1881 р. (тут і далі за старим стилем). Чутки про чудодійну ікону дуже швидко поширилися в околиці і велика кількість прочан почала прибувати до Козельщини. Щоб задовольнити їх бажання про зцілення, граф В. І. Капніст з дозволу полтавського архієпископа Іоанна спорудив капличку, в якій була встановлена ікона Богоматері. Освячення каплички відбулося 23.04.1881 р. Завдяки жертвам віруючих і прочан, які прибували на поклоніння, були зібрані досить значні кошти, що дало можливість у вересні 1881 р. (22.09.1881 р.) освятити місце для спорудження нової церкви.

Будівництво тривало рік і 20.06.1882 р. в переддень свята Різдва Пресвятої Богородиці новобудову освятили. Це була двохвітарна (другий вівтар в ім'я св. Магдалини) дерев'яна, хрещата, дев'ятидільна в плані споруда з прибудованою трьохярусною дзвіницею. Встановлена на мурованому цоколі споруда.

Планувальна схема храму була традиційною. До центральної дільниці з чотирьох сторін були прибудовані такі ж за площею об'єми. У східному розміщувався вівтар. Західний слугував, як бабинець, а північний та південний, як бокові притвори. Між ними, в свою чергу, розміщувалися квадратні в плані об'єми дещо меншого розміру. В тих, що примикали до вівтаря, знаходилися ризниця та паламарня, а два інших слугували, як додаткові приміщення. Храм мав три входи, що прикрашалися ганками. Окремий вхід мала ризниця. Над дільницями за допомогою парусів були встановлені восьмигранні світлові барабани, площини яких прикрашалися арковими вікнами та мали наметове покриття й завершувалися восьмигранними декоративними ліхтариками з шоломоподібними маківками, увінчаними хрестами.

Над центральною дільницею за допомогою парусів та заломів були встановлені один над одним два восьмигранних світлових барабани. Нижній, більшого об'єму, мав 4 аркових вікна, що були орієнтовані за сторонами світу, а верхній, що мав менший розмір – 8 аркових вікон. Цей об'єм завершувався шоломоподібною банею з підхресним «яблуком», увінчаним хрестом.

До західної частини була прибудована квадратна в плані трьохярусна дзвіниця. Перший її ярус слугував головним входом до храму, а два верхніх, що мали восьмигранну форму, використовувалися, як дзвоніві яруси. Площини їх стін мали по 4 аркові прорізи, що орієнтувалися за сторонами світу.

Дзвіниця мала 7 дзвонів, відлитих на заводі П. Рижова, що знаходився на залізничній станції Рижов Харківсько-Миколаївської залізниці. Найбільший із них мав зображення Богоматері та св. Миколая і важив 110 пудів і 34 фунти. Завершувалася дзвіниця наметовою покрівлею з декоративним восьмигранним ліхтариком з шоломоподібною банею, увінчаною хрестом.

Усі куполи храму і дзвіниці мали металеве покриття та разом із хрестами й

підхресними кулями були позолочені, а покрівля пофарбована в зелений колір. Стіни храму, що їх звели із соснового бруса, обшили дошками й пофарбували олійною фарбою в білий колір.

У внутрішньому просторі храму були встановлені два кліроси, що знаходилися на висоті сажня над підлогою. Над західним входом розміщувалися хори. Інтер'єр храму пофарбували світлоблакитною олійною фарбою. На площинах центрального купола на полотні в дерев'яних позолочених рамах були зображені сцени Благівіщення, Хрещення, Розп'яття та Воскресіння Господнього, а на парусах – зображення чотирьох євангелістів.

Дерев'яний іконостас, пофарбований у білий колір, прикрашався позолоченими різьбленими колонками та декоративними елементами. У царських вратах

на всю їх висоту розміщувався вмонтований восьмикінцевий хрест, посередині якого знаходилася ікона Благівіщення, а по краях, на невеликих вставках були зображення Євангелістів.

Ікони, що знаходилися в іконостасі та вітварях, написав московський художник Захаров у 1882 р.

13.03.1885 р. Указом Святійшого Синоду при Різдо-Богородичній церкві була утворена жіноча православна громада, а восени 1886 р. із Золотоніського Красногірського Іоанно-Богословського жіночого монастиря до Козельщини прибуло 20 черниць на чолі з ігуменею Олімпіадою.

Восени 1890 р. Святійший Синод дав дозвіл на реорганізацію громади в Козельщинський Різдо-Богородичний жіночий монастир. Урочисте відкриття обителі відбулося 1.03.1891 р.

У кінці 90-х рр. XIX ст., враховуючи велику популярність монастиря було прийнято рішення про будівництво нового мурованого собору.

Проект споруди був розроблений полтавським архітектором С. В. Носовим.

3.08.1900 р. відбулося освячення місця під будівництво нового собору, яке знаходилося поряд із існуючим. Підрядчиком на будівництві став відомий В. П. Таранущенко. Будівельно-монтажні роботи тривали три роки і восени 1903 р. були фактично завершені, однак опоряджувальні роботи тривали наступні три роки. 18.05.1904 р. монастир відвідали російський імператор Микола II та його брат великий князь Михайло Олександрович. На закінчення робіт ними було пожертвовано 1000 рублів і додатково 500 рублів на монастирські школи.

Новий собор звели в «славяно-візантійском вкусе» обов'язкового на той час «епархіального стилю». Характерними ознаками неовізантійського стилю були: грандіозні параметри споруди по поздовжній, поперечній та вертикальній вісях; розвинутий центральний об'єм, що завершувався циліндричним світловим барабаном із великою кількістю вікон; традиційні для Візантії дифорії та трифорії; широке використання в декоруванні фасадів традиційних візантійських орнаментів та форм.

Усі вищевказані принципи були використані під час проектування та будівництва собору.

Загалом це була мурована п'ятибанна хрещата в плані споруда з кількохярусною дзвіницею. Висока якість будівельних робіт та матеріалів справляли незабутнє враження на відвідувачів храму.

Собор був збудований за новими, як на той час, інженерними розрахунками та технологіями. Маючи в довжину 52, в ширину 43 і в висоту 27 аршин споруда не мала внутрішніх опор. Таке вирішення давало можливість одночасно бути на Богослужінні близько 1200 прочанам. Окрасою інтер'єру став іконостас, виготовлений із білого мармуру московською фірмою Менціоні. В його оздобленні були застосовані чеканка, позолота, мозаїка та вставки із зеленого оніксу. Іконостас мав 89 ікон, які написав московський художник Гур'янов. Проект оздоблення інтер'єру та розписи зробив та виконав київський художник М. І. Мурашко. Керамічну плитку на підлогу виготовили на Харківському заводі. Всього для оздоблення підлоги було використано 10 видів плитки.

До комплексу монастиря також входили збудовані в 1883 р. лікарня, аптека, приміщення для богомольців, квартири для церковних служителів. У 1887 р. збудовано «странноприимный» будинок, у 1897 р. – зимова церква Преображення та двохповерховий корпус келій, готель, у 1892 р. чотириквартирний будинок для причту та два цегляних будинки для монахинь, у 1896 р. було закінчене будівництво пекарні, бакалійного магазину, чотирьох комор, сараїв та інших господарських приміщень.

Освячення новобудови відбулося 21 вересня 1906 р. в день святкування Різдва Пресвятої Богородиці.

Споруда ж дерев'яного собору «с рішення епархіального начальства» була розібрана і продана в Катеринославську губернію.

У 1929 р. Козельщинський Різдво-Богородичний монастир було закрито, а його приміщення використовувалися для адміністративних та господарських потреб. Тоді ж, в 1920-х рр., монастирські будинки були передані під зоотехнічну школу, лікарню, амбулаторію, електростанцію, гуртожиток для службовців, споживче товариство, їдальню та інш. Корпус келій із церквою Преображення було пристосовано під школу. В 1941 р.

другий поверх цієї будівлі зайняли переміщені до Козельщини частини Червоної Армії. Згодом тут знову школа. В Преображенській церкві обладнали спортивний зал.

Із вересня 1939 по 1941 рр. на території монастиря діяв концентраційний табір, в якому утримувалося близько 4 тисяч польських офіцерів та католицьких священників. Так, станом на 1 грудня 1939 р. в таборі налічувалося 4727 чоловік, у т.ч. один контр-адмірал, 4 генерали, 24 полковники. Загалом деякі джерела називають 10 тисяч полонених поляків, які утримувалися тут.

Однак до початку червня 1941 р. їх усіх кудись вивезли, а натомість доправили чиновників та представників заможних верств із приєднаної до СРСР Бессарабії. Створена в Республіці Молдова комісія для виявлення нових фактів сталінських репресій віднайшла документи про 4676 в'язнів, арештованих у 1941 р. та направлених до Козельщинського та Путівльського концентраційних таборів. Подальші сліди в'язнів віднайти не вдалося. Але коли 1 вересня 1941 р. війська Німеччини вступили до Козельщини, то в концтаборі уже нікого не було.

Саме в цей час, в роки тимчасової німецької окупації, 24 серпня 1942 р., Козельщинський Різдва-Богородичний монастир відновив свою діяльність. Повторно його закрили 31 травня 1949 р., перевівши монахинь у Лебединський Миколаївський монастир у Черкаській області. З того часу він використовувався з господарською метою. Тут в різні роки були танцюючка, склад для палива, зернохосвище, вагова майстерня. Останній час він стояв без використання. В приміщенні колишніх келій розмістилися адміністративні органи Козельщинського району. Тут знаходилися Козельщинська районна бібліотека та районний громадський музей. У колишній свічкарні, ще після першого закриття була розташована редакція районної газети Козельщинського району «Розгорнутим фронтом».

У 1943 р. згоріли 12 монастирських споруд. За радянського часу були зруйновані монастирська огорожа та частина інших монастирських будівель, демонтовано купол та світловий барабан Преображенської церкви. Зруйновано поховання біля головного собору. У квітні 1986 р. одне із них було випадково відкрите під час земляних робіт. Це виявилась могила ігумені монастиря Олімпіади І. В похованні знайдено ряд предметів церковного вжитку в досить поганому стані. Один із віднайдених хрестів, виготовлений із кипарисового дерева з різьбленим, було передано до Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського, де він зараз знаходиться в постійній експозиції з означенням його приналежності ігумені Олімпіаді І.

У 1982 р. розпочалися роботи з відновлення головного монастирського храму. В цей час інститутом «Укрпроектреставрація» була виготовлена проектно-кошторисна документація на відновлення покрівлі та куполів. Головний архітектор проекту – В. І. Касьяненко. Одночасно силами полтавських архітекторів В. А. Павленка, С. П. Петрової та О. І. Чорного були виконані обміри храму і його внутрішнього оздоблення та виготовлена відповідна документація.

У 1989 р. силами Полтавської дільниці Чернігівської міжобласної спеціальної

науково-реставраційної майстерні розпочалися роботи по реставрації собору.

У цей час були виготовлені та встановлені позолочені хрести, відновлені покриття куполів і покрівля, що була відсутня з 1929 р. Розпочалися роботи по реставрації фасадів, які дуже постраждали під час бойових дій в період Другої світової війни – один із снарядів влучив у приміщення собору.

На початку 1990 р. на прохання єпископа Полтавського і Кременчуцького Сави приміщення собору було повернуте релігійній громаді. А в 1993 р. Козельщинський Різдво-Богородичний монастир відновив свою діяльність.

На початку 2000-х рр. інститутом «Укрпроектреставрація» була розроблена проектна документація на відтворення інтер'єру собору та іконостасу. Головний архітектор – Т. Філіпова.

Станом на нинішній час собор відреставровано в первісному вигляді. Відновлено також історичні поховання на його території – могили настоятельок Агнії й Олімпіади I та священника Григорія Костянтиновича Боровського.

Загалом в роки свого розквіту монастир володів 426 десятинами землі, мав приписну церкву Всіх Скорботних Радості в с. Потоки. У тому ж селі діяв монастирський скит. При монастирі були майстерні, з 1894 р. працював цегельний завод, на якому в перший рік його роботи працювало 16 робітників. Мав монастир млини.

Монастир вважався освітнім центром – тут діяли 4 школи, перша з яких – двохкласна, церковно-приходська, відкрита в 1888 р. Цього ж року при монастирі була відкрита школа живопису.

Монастир брав активну участь в суспільному житті. Так, під час російсько-японської війни 1904 – 1905 рр. при монастирі було відкрито лазарет на 10 ліжок яким опікувалися насельниці монастиря. А в 1914 р., з початком Першої світової війни при монастирі відкрився лазарет на 40 місць, в якому працювали монахині Козельщинського монастиря.

У різний час монастир очолювали ігумені: Агнія (1891 – 1896), Олімпіада I (1896 – 1915), Олімпіада II (1916 – 1929), Феофанія (1942 – 1949), Іраїда (1992 – 1996), Серафима (1996 – 2005), Варсофія (із серпня 2005).

Собор є пам'яткою архітектури – у 1984 р. рішенням Полтавського облвиконкому № 165 від 23.04.1934 р. будівля Собору в ім'я Різдва Пресвятої Богородиці в смт Козельщина була взята під охорону як пам'ятка архітектури місцевого значення.

На території Козельщинського Різдово-Богородичного монастиря розташовані 4 поховання:

Могила ігумені Агнії. Похована перша настоятелька монастиря ігуменя Агнія (1835 – 1896), в миру Олександра Миколаївна Щербачова.

Агнія (1835 – 26.05(8.07).1896), в миру Олександра Миколаївна Щербачова.

Народилась у дворянській родині в Перемишльському повіті Казузької губ. Отримала добру освіту. В 17 років стала насельницею Калузького Казанського жіночого монастиря. Згодом була насельницею Єлецького Знаменського жіночого монастиря Орловської єпархії, де весною 1882 р. прийняла чернечий постриг отримавши ім'я Агнія. У першій половині 1890 р. очолила насельниць Козельщинського Різдово-Богородичного монастиря. В сан ігумені возведена 17 лютого (1 березня) 1891 р. За її ігуменства було збудовано перший, дерев'яний собор монастиря та розгорнуто будівництво монастирських служб.

На могилі встановлений обеліск із сірого граніту (вис. 1,4 x 0,6 x 0,44 м). Написи відсутні.

Могила ігумені Олімпіади I. Похована настоятелька монастиря ігуменя Олімпіада I (1834 – 1915), в миру Олена Андріївна Дмитрієва.

Олімпіада I (1834 – 5(18).04.1915, с. Козельщина), в миру Олена Андріївна Дмитрієва.

Походила з купецької сім'ї. Закінчила Керченський Кушниківський інститут шляхетних дівчат. У 18 років була прийнята послушницею до Золотоніського Красногірського Іоанно-Богословського монастиря. Через три роки, у 1855 р. була прийнята до сестер монастиря. Чернечий постриг з нареченням імені Олімпіада здійснив 6 (18) листопада 1860 р. Полтавський і Переяславський єпископ Нафанаїл. У 1867 р. призначена благочинною Золотоніського Красногірського монастиря. В 1879 р. – вихователькою трикласного жіночого єпархіального училища, що було відкрите цього ж року при монастирі. У 1885 р. очолила групу черниць, що прибула до Козельщинського монастиря з метою влаштування нової обителі. 9 (21) серпня 1890 р. висвячена в сан ігумені Золотоніського Красногірського Іоанно-Богословського монастиря, а влітку 1896 р. стала наступницею ігумені Агнії Козельщинської обителі. Саме за її ігуменства було збудовано мурований собор в Козельщинському монастирі. Під час російсько-японської війни 1904 – 1905 рр. заснувала в обителі лазарет на 10 ліжок, в якому на повному монастирському забезпеченні утримувалися хворі й поранені солдати. А з початком Першої світової війни влаштувала лазарет на 40 ліжок.

На могилі встановлений обеліск із сірого граніту (вис. 1,4 x 0,6 м). Первісно пам'ятник мав напис: «Ігуменія Олімпіада. Настоятельниця Козельщанського монастиря. Умерла 5 апреля 1915 года на 82 году жизни. Въ монашестве пребывала 55 года, настоятельницей ...», згодом збитий. Нині напис не читається.

Після війни ціobelіски були перенесені до приміщення школи, перевернуті хрестами вниз і закопані в землю. З ініціативи церковної громади та робітників радгоспу «Козельщинський» В. Пуденка та С. Старчика, пенсіонерів Б. М. Ковальова та І. І. Ковальова вони були відкопані й згодом встановлені на первісному місці на могилах ігумень.

Могила Боровського Георгія Костянтиновича.

Боровський Георгій Костянтинович (8.01.1843 – 18.07.1909, с. Козельщина Кобеляцького повіту Полтавської губ., тепер смт Козельщина Козельщинського р-ну) – священнослужитель. Народився у родині священника. Закінчив духовну семінарію. Служив 23 роки священником у с. Дейманівка Прилуцького повіту (тепер Срібнянський р-н Чернігівської обл.), с. Власівка Козельщинської волості. В цьому селі відкрив парафіяльну школу. Потім був священником і настоятелем церкви Стрітєння Господнього в м. Полтава. Обирався уповноваженим на єпархіальному та окружному з'їздах. Влаштував церковно-книжковий склад при Свято-Макаріївському братстві.

Останні 19 років служив настоятелем Козельщинського жіночого монастиря. 05.05.1904 р. вітав у обителі російського імператора Миколу II. Брав активну участь у побудові соборного храму. Його ім'я було занесене на мармурову дошку, що знаходилася в соборі.

На могилі встановлено хрест із чорного габро (0,56 x 0,4 м) на постаменті з того ж матеріалу (0,37 x 0,51 x 0,77 м), на ньому пам'ятний напис: «Протоіерей Григорій Костянтинович Боровскій род. 8 января 1843 г. умер 18 июля 1909 г.» з лівої сторони постаменту напис: «Вспоминаю вамъ братіе мои и чада и други мои, не забывайте мя, егіда молитесь по Господу». З правої сторони: «Поминайте мя иногда знаемаго многажды бо вкупе снидохом и в дому Божиим вкупе пояхомъ».

Могила схиігумені Серафими.

Схимігуменя **Серафима** (Новомодня Неоніла Іадорівна (23.09.1918, с. Дем'янівка Хорольського повіту Полтавської губ., тепер Семенівського р-ну Полтавської обл. – 02.07.2011 р., смт Козельщина) – священодіячка.

Народилася у багатодітній селянській віруючій родині. Батько Іадор Семенович на пам'ять знав увесь Псалтир, мати також була віруючою. Старша сестра Юнона стала послушницею в Козельщинському Різдва-Богородичному жіночому монастирі. У 1928 р. прийняла чернечий постриг з іменем Аполінарія. Дві її сестри – черниця Магдалина і послушниця Домінікія приймали постриг у Полтавському Хрестовоздвиженському жіночому монастирі в 50-х роках ХХ ст.

Шкільні роки пройшли у домашньому навчанні, від старших вона навчилася читати і писати, в сільській школі закінчила 3 класи. З дитинства хотіла бути поруч зі своєю старшою сестрою – черницею Козельщинського монастиря. У 1942 р. після відкриття Козельщинського жіночого монастиря Неоніла Новомодня вступає до обителі й приймає рішення присвятити своє життя Богослужінню. Невдовзі схимігуменом Андріаном була пострижена у мантию з іменем Серафими на честь небесних чинів. Після закрит-

тя монастиря в 1949 р. переселилася до Полтавського Хрестовоздвиженського монастиря і перебувала у ньому до закриття обителі в 1960 р. Проживала у смт Семенівка Полтавської обл., а з 1969 р. – у власному будинку в м. Кобеляки разом із кількома сестрами і служила регентом при храмі Покрови Божої Матері. З відродженням обителі у Козельщині повернулася до монастиря.

28.06.1996 р. благочинна Козельщинського Різдва-Богородичного монастиря монахиня Серафима була призначена архієпископом Полтавським і Кременчуцьким Феодосієм (Дикунем) старшою сестрою Козельщинської обителі з покладанням на неї тимчасового виконання обов'язків ігумені, 26 листопада 1996 р. благочинна Серафима введена в сан ігумені Козельщинського монастиря.

18 грудня 2002 р. у Преображенському храмі Козельщинського Різдва-Богородичного жіночого монастиря Полтавської єпархії ігуменя Серафима (Новомодня) пострижена єпископом Полтавським і Кременчуцьким Філіпом у Велику схиму без зміни імені.

У 2012 р. на могилі встановлено хрест із чорного габро (1,48 x 1,09 x 0,19 м) у центрі якого пам'ятний напис: «схимігуменя Серафима (Новомодня) 18.10.1918–2011.02.11.», постамент – чорне габро (0,89 x 0,69 x 0,4 м), на ньому напис: «Со святыми упокой Христа душу рабы твоея схимигумени Серафимы и сотвори ей вечную память». Надгробок – сірий граніт, 3-х ступінчатий (0,17 x 2,5 x 1,2 м, 0,11 x 2,3 x 1,04 м).

До комплексу Козельщинського Різдва-Богородичного монастиря необхідно також віднести поховання монахинь монастиря, які знаходяться в центральній частині кладовища смт Козельщина.

Знаходяться вони в його східній частині. Поховано понад 100 монахинь. Вірогідно тут містяться поховання, що стосуються всього періоду історії монастиря. Від більшості з них збереглися лише невеликі земляні насипи. У 2005 р. в центрі комплексу встановлено дерев'яний

хрест (вис. 2,5 x 1,15 м.), із закріпленою в середохресті меморіальною табличкою. (0,1 x 0,6 м) з пам'ятним написом: «Пом'яни господи прежде отшедшия отца и сестры Святыя обители Козельщинской и сотвори им вечную память».

Серед похованих ігуменя **Іраїда** (Кравцова Ірина Семенівна (05.1921, Миколаївська область – 22.06.1996, смт Козельщина) – священидівка.

Іраїда (Кравцова Ірина Семенівна (05.1921, Миколаївська область – 22.06.1996, смт Козельщина).

Народилася в багатодітній селянській родині на одному з хуторів нинішнього Кривоозерського району Миколаївської обл. Отримала початкову чотирикласну освіту. Під час колективізації родину Кравцових переїжджає до Криму. В м. Феодосія працювала робітницею-складачкою в друкарні. Тяжко захворіла, лікарі нічим не могли зарадити. Коли під час гітлерівської окупації почали відкривати храми, дівчина почала їх відвідувати, читала церковну літературу. І хвороба відступила. Після війни поїхала до м. Оренбург, там познайомилася з віруючими дівчатами і в неї виникло бажання посвятити своє життя служінню Богу. З благословення владики Мануїла вона у 1946 р. прибуває до Козельщинського Різдва-Богородичного жіночого монастиря де стає послушницею. У 1949 р. монастир було зачинено і вона разом із іншими сестрами переїхала до Лебединського жіночого монастиря тоді Київської (зараз Черкаської) єпархії. У Лебединській обителі в 1951 р. вона приймає

рясофор. Коли у 1961 р. влада зачинила і цей монастир, повернулася в Оренбурзьку область, де протягом 30 років служила при Покровській церкві в с. Верхня Платівма Новогеоргіївського району. Там на свято Введення у храм Пресвятої Богородиці 1967 р. схимігуменом Петром (Новим) рясофорна черниця Ірина була пострижена у мантію з чернечим ім'ям Іраїда (на честь святої мучениці Іраїди. Підтримувала тісні зв'язки зі своїми українськими сестрами, щороку їздила на поклоніння Козельщинському образу Богородиці.

Після повернення монастиря віруючим у числі перших повертається до Козельщини. У 1992 р. послушниця одногосно обирають її старшою сестрою. 11 лютого 1993 р. Архієпископ Полтавський і Кременчуцький Феодосій (Дикун) у Христовій церкві архієрейської резиденції у Полтаві посвятив Іраїду в сан ігумені.

На долю ігумені Іраїди випало розпочате чергове відродження Козельщинського монастиря після страшної руйни. За короткий час настоятелька відновила монастирське життя у спустошеній оби-

телі. За допомогою віруючих та жертводавців було здійснено ремонт келій, теплої церкви, розпочалися відновлювальні роботи у соборі.

В останню путь її проводило духовенство не лише з Полтавської єпархії, а й інших єпархій України, Білорусії, Російської Федерації.

У 1997 р. на могилі встановлено дерев'яний хрест (вис. 1,5 x 0,8 м), на якому закріплена металева дошка (0,12 x 0,72 м) з пам'ятним написом: «Игумения Ираида душа ея во благих возродится духовные мои сподвижницы, не забудьте меня егда молитесь, по зрящее мои гроб поминайте мою любовь, и молитесь Христа да учинит дух мои с праведником». На могилі встановлено двохступінчастий надгробок із сірого граніту (0,11 x 1,85 x 0,9, 0,18 x 2,1 x 1,07 м).

Праворуч похована схимонахиня **Макарія Дяченко**. На могилі встановлений дерев'яний хрест (1,4 x 1,0 м), у середохресті якого закріплена металева табличка (0,12 x 0,18 м) з написом: «схимонахиня Макария Дяченко 1904 – 1996» Надгробок із сірого граніту (0,18 x 1,06 x 2,1 м).

Ліворуч похована невідома монахиня. До знаменитих насельниць монастиря необхідно також віднести ігумену Козельщинського Різдово-Борогодичного монастиря **Олімпіаду II**.

Олімпіада II (1875, х. Вербецьких Кобеляцького повіту Полтавської губ. – 2.06.1938, м. Полтава), в миру Олімпіада Костянтинівна Вербицька.

Вірогідно походила з козацької родини Вербицьких добре відомої в кінці XVII – XVIII ст. на Лівобережжі. Закінчила гімназію, після якої пішла в монастир. У 1893 – 1916 рр. – черниця Козельщинського монастиря. З 1916 по 1929 р., до закриття – його ігуменя. На її долю випали тяжкі випробування. Зуміла захвати і врятувати головну монастирську святиню – чудотворну ікону Божої матері Козельщинської. Після ліквідації монастиря разом із сестрами та архімандри-том Олександром знайшла прихисток у монастирському скиту Обиток біля с. Потоки, який був закритий у 1932 р. До

1938 р. підпільно проживала в м. Полтава. У березні 1938 р. арештована органами НКВС, після чого була піддана жорстоким тортурам. Звинувачувалася в антирадянській агітації та участі в антирадянській фашистській організації. За цим надуманим звинуваченням особлива трійка УНКВС по Полтавській області засудила її до вищої міри покарання. Вирок виконано 2 червня 1938 р. 22 червня 1990 р. за висновком прокуратури Полтавської області реабілітована за відсутністю будь-якої вини.

Нині ігуменя Олімпіада II (Олімпіада Костянтинівна Вербицька) прославлена як преподобномучениця.

Див. також.: Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 - 1933 (іст.); Пам'ятний знак польським воїнам (іст.) (Див. поз. №№ 13, 15).

Джерела та література: Справа Преображенської православної церкви. Козельщина Козельщинського р-на // ДАПО. – Ф.4085. – Оп. 17. – Спр. 7; Черчик О. М. Козельщинський Різдва-Богородичний монастир – святиня Полтавщини. Друк. 2 арк. // Особистий архів В. О. Мокляка; Павленко В.А. Козельщанський Рождество-Богородицький женский монастир. Машинопис. 3 арк., 8 арк. Фотогр. // Там само; Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А. В. Кудрицького. – К.: «Українська енциклопедія» імені М.П. Бажана, 1992. – 1022 с., іл. – С. 367; Полтавіка. Полтавська Енциклопедія: У 12-ти тт. – Т. 12: Релігія і церква / Голов. ред. О. А. Білоусько. Ред. кол.: Ю. М. Варченко, А. М. Киридон, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт, В. М. Ханко, С. В. Хорев. – Полтава: Вид-во «Полтавський літератор», 2009. – 756 с.; Щеглов В. Возведение Рождество-Богородицькой женской общины, в селении Козельщине, Полтавской епархии, в женский общежительный Рождество-Богородицький монастирь, 1891 года, февраля 17 дня. – Полтава: Типо-Литогр. Л. Фришберга, 1891. – 31 с.; Жук В. Н. Сердюк Г. Д. Перлина Козельщини: Сторінки історії Козельщинського Різдва Богородиці жіночого монастиря. – Вид. 2-е, переробл., і допов. – Полтава, 2004. – 180 с., іл.; Жук В. Н. Сердюк Г. Д. Перлина Козельщини: Сторінки історії Козельщинського Різдва Богородиці жіночого монастиря. – Вид. 3-е, уточн., і допов. – Полтава: АСМІ, 2007. – 238 с., іл.; Івасенко Т. В любові до бога і ближнього // Радянське село. – 1996. – № 51 (8872). – 10 липня. – С. 2; Черкасець Т. Свіча матушки Іраїди. Виповнилося 6

6 років від дня смерті ігумені Козельщинського Різдва-Богородицького монастиря матушки Іраїди // Відомості Полтавської єпархії. – 2002. – № 7. – Липень. – С. 1, 9; Синягівський О. Прости нас Боже // Радянське село. – 1991. – № 86 (8424). – 21 вересня. – С. 1.; Игумения Олимпиада, настоятельница Козельщинского Рождества Богородицы монастыря // Полтавские епархиальные ведомости. Часть неофициальная. – 1915. – № 11. – С. 955 – 962.

В.А. Павленко, В.О. Мокляк,
В.А. Андриєць

10. Місце поховань жертв Голодомору 1932 - 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в старій частині кладовища.

Поховані жителі с. Козельщина, які померли під час Голодомору 1932 - 1933 рр.

7 листопада 1996 р. в пам'ять про жертв Голодомору 1932 - 1933 рр. встановлено металевий хрест (вис. 3,0 х 1,2 м), праворуч від хреста встановлено металевий щит (вис. 2,07 х 1,2 м) з пам'ятним написом: «Перехожий, зупинись поклонись жертвам безкровної війни – жертвам Голодомору 1933 року».

Хрест встановлено з ініціативи та власними зусиллями організації Народно-демократичної партії.

Відкриття та освячення відбулися 7 листопада 1996 р.

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09- 953; Корецький Ю. Голодомор – 33: Пам'ятаємо! // Радянське село. – 1996. – № 88 (8909). – 23 листопада. – С. 2.; Бака М. В. Трагедія селян Козельщини // Голодомор 1932 – 1933 років на Полтавщині. До 60-річчя трагедії: Матеріали наукової конференції. – Полтава, 1993. – С. 44 – 46.

В.О. Мокляк

11. Могила воїна Червоної Армії (1941) (іст.)

Знаходиться в центральній частині кладовища.

Похований воїн із частин і підрозділів 38-ї Армії Південно-Західного фронту, який загинув під час оборонних боїв за село у вересні 1941 р.

У 1972 р. на могилі встановлений залізобетонний обеліск (1,2 x 0,2 x 0,2 м) на бетонному постаменті (вис. 0,85 x 0,43 x 0,4 м), біля підніжжя – дошка з білого мармуру (0,5 x 0,7 м) з пам'ятним написом: «Вечная память воинам павшим в боях за Родину 1941 – 1945 г.г.».

Джерело: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1893 – 2.16.9 // Робочий

архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

В.А. Андрієць

12. Могила Семенко Валентини Миколаївни (2000) (іст.)

Знаходиться в західній частині ново-го кладовища.

Похована Семенко Валентина Миколаївна (15.07.1930, с. Шматкове Кишеньківського р-ну Полтавської округи, згодом Кобеляцького р-ну Полтавської обл., тепер не існує – 17.08.2000, смт Козельщина Полтавської обл.) – свинарка радгоспу «Козельщинський (Козельщинського р-ну), новатор сільськогосподарського виробництва, Герой Соціалістичної Праці (1966 р.).

Народилася в селянській родині. З червня 1947 р. по листопад 1949 р. працювала на різних сільськогосподарських роботах у колгоспі «Прогрес» Кобеляцького р-ну Полтавської обл., з листопада 1949 р. по листопад 1953 р. – фрезерувальником вагонобудівного заводу ім. газети «Правда» в м. Дніпродзержинськ, з листопада 1953 р. по листопад 1956 р. – свинаркою радгоспу «Кустолівський» Новосанжарського р-ну Полтавської обл., з лютого 1956 р. по січень 1958 р. – свинаркою виправно-трудоваг таборів Но-

восанжарського р-ну. З січня 1958 р. по квітень 1980 р. – свинарка радгоспу «Козельщинський» Козельщинського р-ну Полтавської обл.

Обиралася депутатом Козельщинської селищної ради (з 1968 р.), делегатом XXIV з'їзду КПРС, XXIII з'їзду КПУ, членом Полтавського обкому КПУ, членом бюро партійної організації радгоспу «Козельщинський».

За досягнуті успіхи в розвитку тваринництва, збільшення м'яса, молока, яєць, вовни та іншої продукції Указом Президії Верховної Ради СРСР від 22 березня 1966 р. присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна та золотої медалі «Серп і Молот».

Нагороджена: орденами Леніна (1966), Жовтневої революції (1973); медалями «Золота Зірка» (1966) «За доблесну працю». На ознаменування 100-річчя від дня народження В.І. Леніна (1970).

У 2001 р. на могилі встановлено обеліск із біломармурової крихти (вис. 1,7 х 0,6 м), у верхній частині фото на кераміці, нижче – напис: «Семенко Валентина Миколаївна 15.08.1930 – 17.08.2000 Пам'ятаємо сумуємо рідні».

Джерела та література: ДАПО. – Ф.Р. 240. – Оп. 1. – Спр. 794. – Арк. 122; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-228. – С. 8; Федорищев М. На добро! // Зоря Полтавщини. – 1968. – № 25 (10756). – 30 січня. – С. 2; Герої землі Полтавської: Довідник. Видання 2. Герої Соціалістичної Праці. – Полтава, ТОВ «АСМІ», 2011. – С. 57 – 58; Відомості Верховної Ради СРСР. – 1966. – № 14 (1308). – 6 квітня. – С. 28; Пам'яті Героїні: [Некролог] // Козельщинські вісті. – 2000. – № 63 (9274). – 19 серпня. – С. 1.

В.О. Мокляк

13. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться на території Козельщинського Різдва Богородиці монастиря, за адресою: вул. Леніна, 21.

Пам'ятний знак в пам'ять земляків, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр., встановлено згідно з рішенням Козельщинської селищної Ради народних депутатів від 25.05.1993 р. № 123.

Первісно пам'ятний знак був встановлений біля автовокзалу. Хрест із рожевого граніту (вис. 2,0 х 1,0 м), ліворуч і праворуч від нього встановлено дві плити з рожевого граніту (1,0 х 0,8 м) з пам'ятним написом. Відкрито восени 1993 р.

У 2006 р. пам'ятний знак перенесений на територію Козельщинського Різдва Богородиці монастиря. Хрест із сірого граніту (вис. 2,0 х 1,0 м) встановлений на постамент із сірого граніту (0,3 х 0,4 х 0,5 м).

Література: Фотофакт жертви Голодомору 1932 – 1933 рр. // Радянське село. – 1993. – № 46 (8599). – 24 липня. – С. 1.

В.А. Андрієць

14. Пам'ятний знак на честь військових дивізій, які звільнили селище від гітлерівських загарбників (1943, 1985) (іст.)

Розташований у центрі селища, в парку, за адресою: вул. Радянська.

Селище Козельщину звільнено від гітлерівських загарбників 26 вересня 1943 р. військами Степового фронту під час наступу на Кременчуцькому напрямку. У звільненні селища брали участь воїни із частин і підрозділів 299-ї стрі-

лецької дивізії – командир генерал-майор Травніков Микола Григорович, 233-ї стрілецької дивізії – командир полковник Соколов Юрій Іванович, 75-го стрілецького корпусу – командир генерал-майор Анісімов Георгій Іванович, 53-ї Армії – командуючий генерал-лейтенант Манагаров Костянтин Аполонович.

У 1985 р., у переддень 40-річчя Перемоги, в смт Козельщина відбувся урочистий мітинг, присвячений відкриттю пам'ятного знаку на честь 233-ї та 299-ї стрілецьких дивізій, які звільнили Козельщину від гітлерівських загарбників.

Необроблена брила з сірого граніту (вис. 2,0 м) встановлена на цегляному, поштукатуреному постаменті (0,63 x 1,75 м), в центральній частині дошка – з полімерного матеріалу (0,42 x 0,55 м) з пам'ятним текстом: «Пам'ятний знак встановлений на честь визволення Козельщини від німецько-фашистських загарбників 233 – 299 дивізіями Степового фронту 26 вересня 1943 р.»

Автор – А. Котляр – член Національної Спілки художників України (м. Кременчук). У вересні 2014 р. до дня визволення смт Козельщина від гітлерівських загарбників біля пам'ятного знаку на честь військових дивізій, які звільняли селище, встановлена металева арка (вис. 4,0 x 6,0 м) коштом благодійного фонду Полтавського гірничо-збагачувального комбінату. Арка встановлена згідно з рішенням виконкому Козельщинської селищної ради від 23.09.2014 р. № 42.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 1604. – Оп. 1. – Спр. 97. – Арк. 23; Там само. –

Ф. 1512. – Оп. 1. – Спр. 24. – Арк. 214; Там само. – Ф. 1512. – Оп. 1. – Спр. 18. – Арк. 95; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 27; Інформація відділу культури і туризму Козельщинської РДА від 3.04.2015 № 01-20/117 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Юдін В. В. В серпні 43-го. – Полтава: «Дивосвіт», 2010. – С. 102 – 103; Через Козельщину – до Дніпра // Радянське село. – 1993. – № 59 (8612). – 9 жовтня. – С. 2; Неділько В. Ні, не забути, ні... // Радянське село. – 1993. – № 57 (8610). – 25 вересня. – С. 1; Шовкун Є. Люди просять – Благодійний фонд Полтавський ГЗК допомагає // Світлиця. – 2014. – № 129 – 132 (11218). – 24 жовтня. – С. 4; В честь визволителів Козельщини // Радянське село. – 1985. – № 58 (6795). – 14 травня. – С. 1.

В.А. Андрієць

15. Пам'ятний знак польським воїнам (2013) (іст.)

Знаходиться за адресою: вул. Радянська, 79.

Козельщинський Різдва-Богородицький монастир – найновіший релігійний центр такого типу на території краю. Його історія бере початок тільки з 1881 р., коли була споруджена каплиця з іконою Богоматері, з допомогою якої зцілилася Марія – дочка власників багатьох місцевих земель графів Капністів.

Здається, такий новий монастир не повинен мати таємниць, типових для подібних релігійних осередків, що здебільшого виникали в середньовічні часи: оборонні битви з ворогами, широка мережа підземель, заховані там багаті скарби і т. п. Однак, останнім часом, завдяки наполегливим пошукам дослідника минувшини, колишнього слідчого Генпрокуратури України Володимира Петровича Бровка, редакції журналу «Музеї України» вдалося відкрити незнану раніше широкою громадськістю сторінку історії цього монастиря, пов'язану з 1939 – 1941 рр., коли на його території існував концетраційний табір, де поневірялися близько 10 тисяч поляків і 4 тисяч молдаван. І неабиякою загадкою є їхня доля.

У вересні 1939 р. війська СРСР захопили Західну Україну і Білорусію. Тоді перед ними склали зброю понад 450 тисяч

польських солдат і офіцерів. Було б неввічливо називати їх військовополоненими, бо офіційно уряд СРСР війни Польщі не оголошував, збройного опору його дивізіям вони майже не чинили, вважаючи, що їм ліпше потрапити в полон до слов'янської радянської армії, ніж до німецької. Хоча відомо чимало випадків, коли вони хоробро протистояли гітлерівським військам. Наприклад, тривалий час обороняли широко відому в нас Брестську фортецю. Для утримання поляків було створено 8 концтаборів, що розташовувалися переважно на території колишніх монастирів. До числа їх потрапила і Козельщинська обитель.

Як і належить, її оточили колючим дротом, поставили сторожові вежі. Але, як зазначає В. Бровко, повністю підготуватися не встигли. І коли спецшеломи доставили поляків, то їх поселяли не тільки в житлових приміщеннях, а й у корівниках та свинарниках, де не було не те що нар, а й навіть набитих соломою матраців. На 1 грудня 1939 р. в таборі налічувалося 4727 чоловік – в основному офіцерів. Серед них, зокрема, був один контр-адмірал, 4 генерали, 24 полковники. Потім сюди доставляли й цивільних із Західної України: чиновників, багатих підприємців та землевласників. Володимир Бровко вважає, що через цей табір пройшло близько 10 тисяч поляків.

Що з ними потім сталося? Це загадка. Дослідникам вдалося виявити тільки документи про відправку в інші табори невеликих груп ув'язнених, куди входили поліцейські і ксьондзи. Льотчиця Яніна

Левандовська була переправлена в концтабір під Смоленськом і нині значиться в числі розстріляних у сумно відомому Катинському лісі. У книзі В. Жук і Г. Сердюка «Перлина Козельщини» наводиться спогад черниці Антонії (Ніни Миколаївни Жартовської). Влітку 1941 р. військова частина, де вона служила медсестрою, розташовувалася в Козельщині на території монастиря. В тамтешньому соборі вона бачила нари в кілька ярусів, де раніше спали бранці, чула розповідь одного із жителів села про те, що полонених поляків конвоїри ночами виводили неподалік у вибалок і там лунали постріли.

Відомо також, що на засіданні Раднаркому СРСР 2 березня 1940 р., в якому брали участь Й. Сталін, В. Молотов, А. Мікоян, Л. Каганович, було ухвалено рішення про переселення 22 тисяч сімей польських офіцерів та інших представників еліти цієї держави у віддалені райони країни. Всього в першій половині 1940 р. було переселено близько 200 000 поляків. Певно, тоді ж був затверджений і план Л. Берії ліквідувати 25700 полонених польських офіцерів і «розвантажити» 8 концтаборів, де їх утримували. Знайшовся і поданий керівництву НКВС звіт, де, зокрема, зазначено, що на 23 липня 1940 р. Козельщинський табір «освобожден».

Навіщо сталіністи знищували польських офіцерів – майбутніх союзників у боротьбі з гітлерівцями? Щодо цього є різні пояснення. Начебто це було зроблено на виконання секретної радянсько-німецької угоди 1939 р. про поділ Польщі, де передбачалися спільні дії проти впливу представників цієї держави. З іншого боку, сталінське керівництво дуже не любило поляків за те, що своїм запеклим опором в 1920 р. вони не дали можливість встановити в Польщі радянську владу, яку згодом планувалося поширити й на Німеччину, а згодом – і на всю Європу. Тому, як зазначає у своєму дослідженні «Катинський лабіринт» В. Абарінов, за роки радянської влади в Сибір та Середню Азію було переселено від 1,5 млн. до 1,8 млн. поляків.

Але трагічна сторінка монастирської минувшини на цьому не закінчилася. На початку червня 1941 р. сюди привезли нових бранців. То були заможні люди та чиновники з приєднаної в 1940 р. до СРСР Бессарабії, що раніше входила до складу Румунії. Документів про те, що їх вивезли потім кудись далі, теж не вдалося знайти. Але коли 1 вересня 1941 р. Козельщину захопили німецькі війська, то в концтаборі вже нікого не було. Схоже, що з тими в'язнями вчинили так же, як і з поляками.

Бажаючи все ж таки відкрити таємницю зникнення тисяч бранців концтабору, редакція журналу «Музеї України» організувала експедицію в смт Козельщина. Її членам вдалося знайти свідків, котрі пам'ятали вигляд цього місця поневолення, декотрі розповідали, що їм доводилося чути постріли в кар'єрі давнього цегельного заводу Ситника, який потім начебто був завалений енкаведистами. Один із членів експедиції – екстра-сенс – запевняв, що на території обителі «відчуває» великі підземелля, де повно людських решток. Однак потрапити туди не вдалося, бо входи виявилися ретельно замуrowаними.

Якщо ті підземелля насправді існують, то коли й навіщо вони були вириті? Для давніх монастирів спорудження їх викликалося гострою загрозою нападів ворогів і необхідністю зберігати там цінні речі та великі запаси їжі. Але в новій Козельщинській обителі потреби виконувати такі трудомісткі роботи не було, могли копати відносно незначні погребі для зберігання овочів чи запасів льоду. Довгі та широкі підземелля, певно, могли бути вириті хіба що бранцями концтабору. З якою метою? Редакція журналу «Музеї України» наводить припущення, що в тих підземеллях могло проводитися випробування хімічної та бактеріологічної зброї, а піддослідними виступали невільники.

Безперечно, хімічна зброя в Червоної Армії була. Відомо, що, починаючи з 1936 р., в Кременчуці і поблизу селища Сахновщина Машівського р-ну розташовувалися хімічні частини і склади

отруйних речовин. Не виключено, що могло проводитися також і дослідження бактеріологічної зброї. А матеріал для неї надходив з розташованої поблизу станції Галещина біофабрики. «Чомусь саме в ті часи до Козельщини навіть була прокладена вузькоколейка», – пригадував уроженець селища А. Шолудько. Він же наводить місцевий переказ про те, що начебто у вересні 1941 р. німці пробили лаз у підземелля, проникли туди, але швидко повернулися, відчувши небезпечне зараження. Згодом наче всі, хто там побував, померли в муках від невідомої хвороби. Принагідно виникає і запитання: «А чому це саме в Кременчуці в 1946 – 1949 рр. перебувала група військовополонених з Японії, армія якої вивчала і застосовувала бактеріологічну зброю?».

Безсумнівно, сталінський режим був здатний на будь-які злочини проти людства, Однак наведені вище звинувачення оснований лише на припущеннях і потребують наполегливих пошуків фактів для підтвердження. Звичайно, марно сподіватися знайти якісь документальні матеріали. Російські архіви НКВС, які могли б пролити деяке світло, суворо засекречені. Можна було б проникнути в підземелля, однак є загроза, що заховані там отруйні речовини або бактерії можуть заподіяти багато лиха. (Дійсно, на території монастиря існує мережа підземних споруд, але пов'язані вони зовсім із іншим. Це розгалужена система невеликих підземних коридорів, за допомогою якої опалювалися монастирські приміщення. – Ред.).

Редакція журналу «Музеї України» створила спеціальний фонд пошуку «Козельщинський концтабір». Діяльність ентузіастів знайшла підтримку в районній та обласній держадміністраціях. Мала вона також міжнародний резонанс. У Молдові була створена спеціальна комісія для виявлення нових фактів сталінських репресій. Їй вдалося знайти документи про 4676 в'язнів, котрі були арештовані в 1941 р. і відправлені в Козельщинський і Путивльський концтабори. А також встановити, що ніхто з них потім

додому не повернувся. Виявила зацікавленість і Польща.

Однак сумна таємниця Козельщинського монастиря до кінця ще не розгадана, не вдалося знайти поховання бранців. Отож у місцевих краєзнавців є можливість долучитися до пошуку і допомогти встановити правду. Страшнішу і трагічнішу, ніж та, що відома про Катинь.

Наприкінці вересня 2013 р. на будинку Козельщинської районної бібліотеки встановлена дошка з білого мармуру (0,8 x 1,22 м) з пам'ятним написом українською та польською мовами: «Пам'яті солдатів і офіцерів Війська Польського, польських поліцейських та цивільних громадян, полонених після 17 вересня 1939 року на східних територіях Респу-

бліки Польща, які з вересня по листопад 1939 року перебували у перехідному таборі у Козельщині. Звідті офіцерів Війська Польського, польських поліцейських вислано до радянських таборів для військовополонених у Козельську, Старобільську та Осташкові. Більшість з них розстріляна НКВС навесні 1941 року. у Катині, Харкові та Калініні. Поляки Полтавської землі 30.09.2013.».

Література: У Козельщині відкрили дошку пам'яті ув'язненим полякам роки війни // Полтавська думка. – 2013. – № 40 (985). – 3 жовтня. – С. 1; Посухов В. Таємниця Козельщинської обителі // Зоря Полтавщини. – 2013. – № 206 – 207 (22303 – 22304). – 26 грудня. – С. 18; Литвин Н. Об'єднані спільним минулим і спільним майбутнім // Зоря Полтавщини. – 2013. – № 164–165 (22261–22262). – 15 жовтня. – С. 2; Тригуб В. Козельщинський табір смерті часів комуністичної СРСР і НКВС // Полтавська думка. – 2013. – № 21 (966). – 23 травня. – С. 5; Тригуб В. Концтабори НКВС. Міжнародний меморіальний центр «Козельщинський концтабір» // Музеї України. – 2011. – № 4 – 5 (42 – 43). – С. 1, 12 – 13; Жук В. Н., Сердюк Г. С. Перлина Козельщини: Сторінки історії Козельщинського Різдва Богородиці жіночого монастиря. Видання друге, перероблене і доповнене. – Полтава, 2004. – 178 с.

В.І. Посухов

16. Пам'ятний знак учасникам бойових дій на території Демократичної Республіки Афганістан (2011) (іст.)

Знаходиться в центральній частині селища, біля Козельщинської районної бібліотеки, за адресою: вул. Радянська, 17/11.

Встановлений у травні 2011 р. в пам'ять про воїнів, уродженців Козельщинського р-ну, які брали участь у бойових діях у складі обмеженого контингенту радянських військ у Демократичній Республіці Афганістан (40-а Армія). 55 жителів р-ну були учасниками бойових дії в Афганістані:

1. Ситник Олександр Іванович, с. Бреусівка;
2. Калов Іван Вікторович, с. Висока Вакулівка;

3. Бажан Олексій Володимирович, с. Висока Вакулівка;
4. Селецький Володимир Андрійович, с. Мар'янівка;
5. Думніч Василь Іванович, с. Василівка;
6. Мартиненко Микола Олександрович, с. Говтва;
7. Гунжель Анатолій Павлович, смт Козельщина;
8. Глющенко Сергій Анатолійович, смт Козельщина;
9. Коваленко Олександр Вікторович, смт Козельщина;
10. Лук'янченко Пилип Анатолійович, смт Козельщина;
11. Мігаль Володимир Миколайович, м. Полтава;
12. Михайленко Володимир Миколайович, смт Козельщина;
13. Огир Борис Миколайович, смт Козельщина;
14. Остапенко Сергій Миколайович, смт Козельщина;
15. Салимоненко Микола Миколайович, смт Козельщина;
16. Ткаченко Віктор Миколайович, смт Козельщина;
17. Усов Віталій Вікторович, смт Козельщина;
18. Юрченко Олег Олександрович, смт Козельщина;
19. Литвин Юрій Петрович, с. Лутовинівка;
20. Сіренко Сергій Володимирович, с. Лутовинівка;
21. Ушкань Олександр Григорович, с. Лутовинівка, помер;
22. Стельник Юрій Іванович, с. Мануйлівка;
23. Щеглов Олександр Петрович, с. Мануйлівка;
24. Світличний Микола Григорович, с. Мануйлівка;
25. Харченко Микола Іванович, с. Харченки;
26. Ляшук Віктор Володимирович, с. Горбані;
27. Пархоменко Валерій Іванович, смт Нова Галещина, помер;
28. Пальчик Микола Анатолійович, смт Нова Галещина;
29. Басій Сергій Вікторович, с. Велика Безуглівка;
30. Олійник Валерій Олександрович, смт Нова Галещина;
31. Четверик Костянтин Вікторович, смт Нова Галещина;
32. Сірик Павло Михайлович, с. Оленівка;
33. Бабець Вадим Леонідович, с. Пашківка;
34. Чирва Володимир Васильович, с. Пашківка;
35. Терещенко Володимир Анатолійович, с. Пашківка;
36. Скляревський В'ячеслав Петрович, м. Комсомольськ;
37. Жиденко Віктор Миколайович, с. Піски;
38. Марченко Іван Іванович, с. Піски;
39. Пирогов Микола Васильович, с. Піски;
40. Кірілов Олексій Володимирович, с. Мануйлівка;
41. Скорик Анатолій Васильович, м. Дніпропетровськ;
42. Білоусько Андрій Юрійович, с. Панасівка;
43. Пархоменко Юрій Миколайович, с. Панасівка;
44. Дорошенко Володимир Вікторович, с. Солониця;
45. Єндзевич Олег Іванович, с. Хорішки;
46. Кушнір Валерій Вікторович, с. Хорішки;
47. Сірик Юрій Олександрович, с. Хорішки;

48. Якуненко Віктор Миколайович, с. Хорішки;
49. Онищенко Олександр Олександрович, с. Чапаєвка;
50. Кадиров Сергій Муїбович, с. Василівка;
51. Лазоренко Микола Вікторович, м. Кременчук;
52. Захарій Юрій Анатолійович, с. Хорішки;
53. Корячок Володимир Миколайович, с. Висока Вакулівка;
54. Лучко Олександр Михайлович, с. Василівка;
55. Шпорт Валерій Володимирович, с. Солониця.

Один із них – Кушніренко Віктор Миколайович (26.08.1963, с. Костівка Козельщинського р-ну – 25.08.1983) загинув при виконанні військового обов'язку, похований у с. Костівка (Див. поз. № 231).

Стела з чорного граніту з двох рівновеликих частин (вис. 1,48 х 0,6 х 0,9 м), у верхній частині складається зірка, у лівій – зображення воїна з ручним кулеметом, у верхній частині – гвинтокрил МіГ-2, праворуч – пам'ятний напис: «Учасникам бойових дій на території інших держав. Будь-яка війна – це рана. Схили прийдешній голову на мить», внизу дві гвоздики. Стела встановлена на бетонному постаменті, обкладеному плиткою з рожевого граніту (0,32 х 0,6 х 1,57 м).

Пам'ятний знак учасникам бойових дій в Афганістані встановлено згідно з рішенням виконавчого комітету Козельщинської селищної ради № 28 від 28.03.2011 р.

Відкрито пам'ятний знак у травні 2011 р.

Література: Вони загинули в Афганістані // Комсомолец Полтавщини. – 1990. – № 9 (5010). – 20 січня. – С. 3; Архів Полтавського обласного військового комітету ДГШ № 315.07.0756 від 24.05.84 р.; Пам'ять живе...: Спогади про воїнів-полтавців, загиблих в Афганістані. – Полтава, 1999. – С. 59; Книга Памяти о советских воинах погибших в Афганистане. Т. 1. – Москва: Военное издательство, 1995. – С. 668.; У вінок пам'яті воїнам-інтернаціоналістам // Козельщинські вісті. – 2011. – № 21 (10134). – 27 травня. – С. 1; Вшануймо честь наших земля-

ків, воїнів-афганців // Козельщинські вісті. – 1993. – № 11 (9130). – 13 лютого. – С. 1.

В.С. Мокієнко, Л.А. Головка

17. Пам'ятний знак учасникам ліквідації аварії на Чорнобильській атомній електростанції (2010) (іст.)

Знаходиться в центрі селища, біля районного будинку культури, за адресою: вул. Радянська, 56.

Жителі Козельщинського р-ну брали активну участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській атомній електростанції.

Встановлений у 2010 р. в пам'ять про жителів району, які були учасниками ліквідації аварії на Чорнобильській атомній електростанції.

1. Босьяк Борис Кузьмович (1930 – 19.09.2009) – с. Солониця;
2. Безутлий Григорій Володимирович (1985 – 01.11.2004) – смт Нова Галещина;
3. Ехніч Микола Володимирович (1964 – 13.10.2007) – с. Мануйлівка;
4. Коваленко Віктор Олексійович (1925 – 09.09.2008) – смт Козельщина;

5. Хоревко Анатолій Павлович (1962–23.06.2006) – смт Козельщина;
6. Шмендель Микола Іванович (1933–15.03.2002) – с. Дяченки;
7. Павлюк Олександр Володимирович (1950–28.11.2006) – с. Бреусівка;
8. Балась Володимир Семенович (1958–14.09.2011) – с. Бреусівка;
9. Тригубенко Юрій Олексійович (1957–22.07.2010) – с. Омельниче;
10. Будковська Яніна Іванівна (1926 – 1.11.2004) – с. Трудовик;
11. Загорулько Олександр Михайлович (1933 – 30.11.2004) – с. Вишняки;
12. Бруцук Анастасія Юліївна (1925 – 29.10.2008) – с. Василівка;
13. Зарицький Іван Дмитрович (1951 – 14.12.2004) – с. Пашківка;
14. Зарицька Галина Григорівна (1956 – 12.08.2006) – с. Пашківка;
15. Фидря Валерій Євгенович (1959 – 23.09.2014) – смт Козельщина;
16. Пономаренко Іван Петрович (1954 – 23.09.2014 – с. Оленівка;
17. Назаренко Іван Дмитрович (1950 – 17.11.2013) – с. Мар'янівка;
18. Шевалаєв Федір Федорович – (1953 – 25.10.2012) с. Винники;
19. Фесенко Микола Іванович (1958 – 14.06.2013) – с. Горбані;
20. Дмитренко Михайло Миколайович (1960 – 12.06.2014) – смт Нова Галещина;
21. Дяченко Анатолій Іларіонович (1952 – 12.09.2014) – с. Лутовинівка;

Вертикальна стела з чорного граніту (вис. 1,17х0,6х0,1 м), у центрі – пам'ятний напис: «Героям – Чорнобильцям пам'ять про Вас буде жити в віках. Ви не бергли себе, та врятували світ для нас.», встановлена на бетонний постамент, обкладений плитками з рожевого граніту (вис. 0,18 х 2,0 х 1,18 м). Над стелою встановлена арка (вис. 2,0 х 0,2 х 0,2 м) з чорного граніту. В центрі арки дзвін з дерева (0,18 х 0,12 м).

Пам'ятний знак встановлено згідно з рішенням виконкому Козельщинської селищної ради № 104 від 29.07.2010 р.

Відкрито пам'ятний знак у 2010 р.

Джерела та література: Місце спільної пам'яті, щирої вдячності та невігойного болю

[Про відкриття пам'ятника ліквідаторам аварії на Чорнобильській АЕС // Козельщинські вісті. – 2010. – № 35 (10095). – 27 серпня. – С. 1; Нам говорили: ви – царі природи; насправді всі ми – атома раби // Козельщинські вісті. – 2011. – № 17 (10130). – 29 квітня. – С. 1 – 2.

В.С. Мокієнко

18. Пам'ятник Ульянову (Леніну) Володимирі Іллічу (іст.)

Знаходиться в центрі селища.

Пам'ятник В. І. Ульянову (Леніну) встановлено на виконання заходів Козельщинського райкому компартії України та виконкому Козельщинської районної ради депутатів трудящих до 90-річчя з дня народження В. І. Ульянова (Леніна).

Володимир Ілліч Ульянов (Ленін) (22.04.1870 р., м. Сибірьськ, Російська імперія, нині м. Ульяновськ, Російська Федерація – 21.01.1924 р., помер у с. Горки під Москвою, саркофаг з його тілом встановлений у мавзолеї на Красній площі в м. Москва) – російський політичний і державний діяч. За його участі був розроблений проект такої партії, який визначав основним її завданням встановлення диктатури пролетаріату. У 1903 р. очолив Російську соціал-демократичну робітничу партію (більшовиків). Один із організаторів збройного Жовтневого перевороту восени 1917 р., і один із іні-

ціаторів та організаторів Громадянської війни в Росії. Його модифікація традиційної доктрини марксизму, відповідно до специфічних російських умов, отримала назву марксизм-ленінізм і використовувалася для обґрунтування комуністичної ідеології. Значну увагу приділяв подіям на Україні. У середині 1917 р. активно підтримував вимоги Української Центральної Ради до Тимчасового Уряду щодо надання Україні національно-територіальної автономії. Після Жовтневого перевороту в Петрограді 1917 р. оцінював дії УЦР як контрреволюційні. На початку грудня 1917 р. спеціальна комісія на чолі з Леніном підготувала «Маніфест до українського народу з ультимативними вимогами до Української Ради». У січні 1918 р. почалася російська військова експансія проти Української Народної Республіки. Гетьманат Павла Скоропадського В.І Ульянов (Ленін) кваліфікував як «реставрацію буржуазно-поміщицького монархізму», але в умовах Брестських мирних домовленостей Радянська Росія припинила військові дії, вела з Українською Державою тривалі і безплідні мирні переговори. На початку грудня 1918 р. проти Директорії УНР з території РСФРР розпочалися військові дії. За наполяганням В.І. Ульянова (Леніна) радянські республіки в грудні 1922 р. об'єдналися у федеративний державний союз – Союз Радянських Соціалістичних Республік.

У 1978 р. згідно з постановою бюро Полтавського обкому Компартії України та Полтавського облвиконкому № 107 від 11.08.1978 р. пам'ятник було замінено.

Скульптуру виготовив Київський живописно-скульптурний комбінат. Залізобетонна фігура В. І. Ульянова (Леніна) (вис. 3,5 x 1,0 x 0,7 м) встановлена на цегляному, поштукатуреному постаменті (вис. 2,85 м). В. І. Ульянов (Ленін) зображений на повний зріст, в пальто, без головного убору, ліва рука в кишені, права тримається за борт пальто.

Відкрито пам'ятник у 1960 р.

Подібні пам'ятники встановлювалися в рамках комуністичної ідеологічної по-

літики з метою нав'язування широким народним масам комуністичної ідеології. Як правило їх виготовляли серійно на замовлення партійних органів чи колгоспів і радгоспів і встановлювали майже в кожному більш-менш значному населеному пункті. Зауважимо також, що жодного відношення до Полтавщини В. І. Ульянов (Ленін) ніколи не мав.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – № 4. 1.568-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Українська радянська енциклопедія. Т.6. – 2-е вид. . К.: Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1979. – С. 105 – 110; Енциклопедія історії України: У 10 т./ Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – Т. 6. – К.: Наук. думка, 2009. – С. 112 – 114.

В.О. Мокляк

Андрійки, с. Пригарівська сільська рада

19. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1960) (іст.)

Розташовані у центрі села, біля будинку культури.

Поховано 25 воїнів, серед яких воїни із частин і підрозділів 465-го гаубично-артилерійського полку 199-ої, 300-ої, 304-ої стрілецьких дивізій, 132 танкової бригади 555-го папс 38-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули в боях за село з гітлерівськими загарбниками 14 вересня 1941 р., та воїни із підрозділів 89-ї гвардійської стрілецької дивізії, які загинули при звільненні села від гітлерівських загарбників 25 вересня 1943 р.

Прізвища відомі 5 воїнів.

Пам'ятник встановлено згідно з рішенням Козельщинського райвиконкому № 15 від 4.02.1959 р.

Залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,6 м) встановлена на постаменті з сірих гранітних блоків (2,3 x 1,15 x 1,15 м), в центрі якого бетонна дошка (0,5 x 0,37 м) з пам'ятним написом: «Вечная память героям павшим в боях за свободу и независимость нашей Родины», біля підніжжя – бетонна плита з пам'ятним написом і прізвищами 3-х воїнів.

Скульптура виготовлена Харківською скульптурною фабрикою. Скульптор – О. Г. Щербина Відкрито 8.05.1960 р.

У 1990-х рр. біля підніжжя пам'ятника встановлені дві плити з сірого граніту (1,0 x 0,6 м, 0,78 x 0,6 м) з пам'ятним написом: «Вічна їм пам'ять» і прізвищами 35 воїнів-земляків, які полягли на фронтах Другої світової війни в 1941 – 1945 рр. На могилі встановлена плита з рожевого граніту (0,75 x 0,55 м) з пам'ятним написом і прізвищами загиблих воїнів: «В цій могилі поховані 11 воїнів Червоної Армії, які загинули в період Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 років Молодший політрук Антонюк Л. М. л-т Єлисеєв Д. Д. ст-на Ізраїлев А. С. ряд. Пусев П. У. ефр. Сухарьков П. Г. Вічна їм пам'ять».

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 563873. – Спр. 16; Там само. – Ф. 58. – Оп. 18002– Спр. 94; Там само. – Ф. 58. – Оп. 818884. – Спр. 47, 62; Там само. – Ф. 58. – Оп. 977521. – Спр. 474; Там само. – Ф. 58. – Оп. 818883. – Спр. 127, 787 Там само. – Ф. 1252. – Оп. 1–Спр. 12–Арк. 62; Там само. – Ф. ІХ відділ. – Спр. 002-45, вх. 1323 – 1941. – Арк. 57, 60; Там само. – Спр. 00101-32-1. – Арк. 74, вх. 39. – Арк. 42; Там само. – Ф. 3068. – Оп. 1. – Спр.

5. – Арк. 78, 80, 82, 86; Там само. – Ф. 229. – Оп. 8. – Спр. 83. – Арк. 28; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 83. – Арк. 28; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.561-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5: Кобеляцький р-н Козельщинський р-н Котелевський р-н. – Полтава: «Полтавський літератор», 1996. – С. 566 – 568; Книга Памяти: Смоленская область. Т. 2. – С. 332.

В.А. Андрієць

20. Могила воїна Червоної Армії (1941) (іст.)

Знаходиться в південній частині кладовища.

Похований воїн із частин і підрозділів 38-ої Армії Південно-Західного фронту, який загинув 14 вересня 1941 р. в оборонних боях за село з гітлерівськими загарбниками.

Прізвище невідоме.

У 1950-х рр. на могилі встановлено металевий хрест (вис. 1,35 x 0,9 м)

Джерела та література: ДАПО. – Ф.Р-1876.– Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 27 зв; Спогади жительки села Білоусько Віри Василівни 1933

р.н. // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

С.П. Тесленко

21. Місце поховання жертв Голодомору 1932 – 1933 рр., пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходяться на території сільського кладовища.

Похована невідома кількість жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр. Серед похованих Андрійко Андрій Григорович, помер від голоду у 1933 р. На могилі встановлений металевий хрест (вис. 1,3 x 0,8 м).

У пам'ять про жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр., у 2008 р., при вході до кладовища, встановлений бетонний хрест (1,42 x 0,6 м), у центрі якого табличка з металокераміки (0,23 x 0,17 м) з пам'ятним написом: «Пам'ять жертвам Голодомору 1932 – 1933 років від жителя села Андрійки».

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-954; Спогади жительки села Андрійки Білоусько В.В., 1933 р.н. // Робочий архів науково-дослідного

методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

О.С. Лимар

**Бреусівка, с.
Бреусівська
сільська рада**

22. Курган, енеоліт – ранній залізний вік (археол.)

Розташований за 0,67 км на захід (азимут 272°) від північно-західної околиці села, на цокольній терасі лівого берега безіменного правобічного притоку р. Вовчої, правого допливу р. Кобелячок (Кобелячка), правої притоки р. Ворскла лівобережного басейну р. Дніпро.

Був об'єктом топографічних обстежень сер. – 2 пол. XX ст. Обстежувався В.В. Шерстюком у 2013 р.

Насип кургану розорюється, він має висоту – 1,00 м, діаметр – 32/35 м.

Курган значиться на картах 1930 – 1941 рр. випусків, з відносною висотою 1,7 м. На мапі рекогносцировки 1950-х рр. мав значення висот (відносну та абсолютну відповідно) 1,5 і 102,3 м. Показаний на карті 1983 р. видання.

Археологічні розкопки не проводилися.

Курган біля с. Берусівка – об'єкт археології, курганний некрополь доби енеоліту – раннього залізного віку.

Джерела: Шерстюк В. В. Звіт від 22 травня 2015 р. про археологічне обстеження земельних ділянок на території Козельщинського району Полтавської області // Робочий архів ЦОДПА; М-36-104. Комсомольск. М 1:100 000. Состояние местности на 1982 г. – Генеральный штаб. Издание 1983 г.; М-36-104. С. Манжелія. М 1:100 000. По съемкам 1931, 1932 гг. – Генеральный штаб Красной Армии. Первое издание 1941 г.; М-36-104-Г (Пригаривка). УССР. Харьковская область. М 1:50 000. – Управление военных топографов РККА. 1931 г. Рекогносц. 1932 г.; Х-40-63-Г-г. М 1:25 000. Съемка 1953 г. – Плавное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР. 9-І-69 г.

В.В. Шерстюк

23. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходяться в північній частині села, біля пошти.

Поховано 185 воїнів, серед яких воїни із підрозділів 555-го гарматного артилерійського полку, 132-ої танкової бригади, які загинули 15 вересня 1941 р. в ході оборонних боїв за сс. Бреусівка, Чечужине, Винники, а також льотчик О. Я. Чижов, уродженець с. Герасимівка Ульяновської обл., котрий загинув у вересні 1941 р. після успішного виконання бойового завдання по знищенню ворожої переправи через р. Дніпро та повертаючись на базу, у нерівному бою з двома німецькими «месерами», був збитий у південно-західному напрямку від с. Красносілля.

Поле, де загинув О. Я. Чижов, носить його ім'я.

При звільненні села від гітлерівських загарбників 27 вересня 1943 р. загинули воїни 89-ої гвардійської стрілецької дивізії й 13 воїнів, які померли від ран в евакуаційному госпіталі № 1597.

Прізвища відомі 24 воїнів.

Під час тимчасової німецької окупації в 1941 – 1943 рр. загинули жителі с. Олександрівка Друга: Гузченко Іван Дмитрович, 1939 р.н. – 10.10.1943 р., Побіжко Анатолій Павлович, 1932 р.н. – 5.10.1943 р., Побіжко Валентина Павлівна, 1939 р.н. – 6.10.1943 р., та Кругляк Іван Петрович, 1935 р.н. – 31.05.1945р.,¹ результати вибуху снаряду. Всі поховані в с. Олександрівка Друга.

У 1953 р. останки льотчика О. Я. Чижова та інших радянських воїнів були перенесені у центр села до братської могили.

Згідно з рішенням виконкому Козельщинської районної ради депутатів трудящих від 15.01.1956 р. на могилі встановлено пам'ятник, виготовлений Харківським скульптурним комбінатом. Скульптор – О. І. Щербина.

У 1957 р. залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,8 м) встановлена на постаменті з сірих гранітних блоків (2,8 м). У верхній частині постаменту дошка з мармурової крихти (0,5 х 0,3 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу, і незалежність нашої Вітчизни», нижче – металева дошка (0,5 х 0,55 м) з написом: «Воины погибли при обороне и освобождении Бреусовки» з 17 прізвищами загиблих воїнів. На могилі покладена бетонна плита (1,7 х 0,73 м) з пам'ятним написом: «Никто не забыт ничто не забыто» і прізвищами полеглих воїнів. Ліворуч і праворуч встановлені дві металеві стели (1,87 х 2,83 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава воїнам-односельцям які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни» і 187 прізвищами загиблих воїнів-земляків.

У 1975 р., до 30-річчя Перемоги, відбулася заміна металевих стел – встановлено дві горизонтальні цегляні оштука-

турені стели (1,97 x 3,0 м), на яких закріплено по 6 дощок з сірого граніту (1,3 x 0,7 м) з прізвищами 276 полеглих воїнів-земляків з сс. Бреусівка, Винники, Красносілля, Новоселівка.

На могилі покладена плита з сірого граніту (1,7 x 0,73 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава воїнам Великої Вітчизняної війни, які загинули при звільненні села Бреусівка в 1943 році» і з прізвищами 17 загиблих воїнів.

Згідно матеріалів Книги Пам'яті України відомо 350 прізвищ.

Джерела та література: ЦАМО РФ. Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 211, 904, 976, 1037, 1285; Там само. – Ф. 58. – Оп. 18002. – Спр. 66; Там само. – Ф. 58. – Оп. 18003. – Спр. 926, 491; Там само. – Ф. 58. – Оп. 18004. – Спр. 94; Там само. – Ф. 58. – Оп. А-83627. – Спр. 3130; Там само. – Ф. 58. – Оп. 977520. – Спр. 131; Там само. – Ф. 1252. – Оп. 1. – Спр. 12. – Арк. 61; Там само. – Ф. 1252. – Оп. 1. – Спр. 24. – Арк. 25; Там само. – Ф. 3068. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 89; Там само. – Ф. 58. – Оп. 977525. – Спр. 278; Архів Військово-медичного музею Міністерства оборони Російської Федерації. – Спр. 16038; ДАПО. – Ф.Р-15. – Оп. 25. – Арк. 108; Там само. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 83. – Арк. 8; Інформація Бреусівської ЗОШ I-III ступенів. від 18.03.2015 № 7 // Робочий архів науководослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Гречко А. Годы войны. – М., 1976. – С. 54; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5: Кобеляцький район. Козельщинський район. Котелевський район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1998. – С. 378–401; Книга Памяти: Новгородская обл. Т. 19. – С. 107; Книга Скорботи України: Полтавська область. Т. 3. – Полтава: «Полтавський літератор», 2005. – С. 282, 284.

Г.Д. Сердюк

24. Будинок колишньої школи, в якій навчалися Гончар Олесь Терентійович, Онищенко Олександр Григорович (іст.)

У 1896 р. у с. Бреусівка було відкрито дві церковно-приходські школи (одна для хлопців, друга для дівчат), де навчалися лише одиниці селянських дітей. Але шкільні приміщення не могли вмістити всіх бажаних, а ті, що навчалися, з настанням весняних робіт залишали за-

няття і йшли в найми, на заробітки до поміщиків і заможного селянства, щоб прохарчуватися і заробити на хліб і одяг.

Нова школа почала функціонувати з грудня 1917 р., у ній навчалися 27 учнів та було три вчителі. Для школи виділили три приміщення, винайшли необхідні громадські кошти. Але вона все ж не могла задовольнити потреб молоді, яка прагнула до освіти. Виникла потреба у будівництві нового шкільного приміщення, яке було розпочате у 1924 р.

Для потреб шкільного будівництва передали громадські сараї, дзвіницю, куркульський гай. Велику допомогу у будівництві школи надавали й самі учні. Бригади будівельників різних спеціальностей з мм. Кобеляки та Кременчук працювали на будівництві. Будинок звели з цегли, одноповерховий, загальна площа 818 кв.м.

У 1927 р., в день святкування 10-ї річниці жовтневого перевороту, школа відкрила свої двері для учнів – 400 юнаків і дівчат сіли за парти.

Початкова школа отримала статус семирічної трудової. Перший випуск відбувся у 1928 р. У 1935 р. семирічна неповна середня школа почала перетворюватися в нову середню. У 1938 р. відбувся її перший випуск уже як середньої школи – 24 юнаків і дівчат одержали атестат про середню освіту.

У 1932 – 1933 р. в цій школі навчався Олесь Терентійович Гончар (Див. поз. № 8)

1 вересня 2003 р. на будинку нової школи, праворуч від входу, встановле-

на дошка з металопластику (0,3 x 0,4 м) з пам'ятним написом: «У Бреусівській школі у 1932 – 1933 р.р. навчався Олесь Гончар – люблячий син краю Полтавського, всесвітньовідомий письменник».

У старій школі також навчався Олександр Григорович Онищенко (3.09.1934 р., с. Чапаєвка Козельщинського р-ну Полтавської обл. – 5.10.2010 р., м. Полтава, похований на Боженківському кладовищі) – ректор Полтавського Національного технічного університету ім. Юрія Кондратюка, Заслужений працівник вищої школи, доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри «Будівельних машин та обладнання», Почесний громадянин м. Полтава, голова Полтавського відділення галузевої Академії будівництва України, голова експертної ради ВАК України, голова спеціалізованої Вченої ради із захисту дисертацій за спеціальністю «Машини та обладнання для виробництва будівельних матеріалів і конструкції», голова Полтавського відді-

лення Північно-Східного наукового центру Національної академії наук України та Міністерства освіти і науки України, академік.

Народився О. Г. Онищенко у багатодітній селянській родині. У 1951 р. закінчив 10 класів Бреусівської школи і вступив до Дніпропетровського хіміко-технологічного інституту, який закінчив у 1956 р. і за розподілом був направлений на роботу на Сумський завод хімічного машинобудування. Працював майстром, інженером-конструктором заводу, начальником лабораторії, а згодом головним конструктором заводу.

Із грудня 1960 р. до 1970 р. працював керівником групи, а потім головним конструктором українського науково-дослідного інституту гідравлічного видобутку вугілля м. Луганськ і одночасно поєднував науково-дослідну роботу. У листопаді 1969 р. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеню кандидат наук. У 1970 р. присуджено вчений ступінь кандидата технічних наук та звання доцента. З 1970 р. почав працювати у Хмельницькому технологічному інституті побутового обслуговування, а потім проректором з навчальної роботи. З 1973 р. очолив кафедру нарисної геометрії і графіки у Полтавському інженерно-будівельному інституті. У 1975 р. його призначають проректором з навчальної роботи. З травня 1982 р. по 2003 р. О. Г. Онищенка призначили ректором Полтавського інженерно-будівельного інституту, згодом Полтавський Національний технічний університет імені Юрія Кондратюка. У жовтні 1992 р. О. Г. Онищенко успішно захистив докторську дисертацію. Викладав для студентів спеціальності «Промислове та цивільне будівництво», лекційний курс «Будівельна техніка», підготував до друку та видав понад 10 підручників і навчальних посібників, опублікував 200 наукових праць, виконав близько 50 авторських свідоцтв і патентів на винаходи. Доктор технічних наук, професор О. Г. Онищенко був обраний членом експертної ради ВАКу з даної спеціальності. У 1999 р. академіка

обрали головою Полтавського відділення Північно-Східного наукового центру Національної академії наук України та Міністерства освіти і науки України, яка діє на базі Полтавського Національного технічного університету імені Юрія Кондратюка.

За його ініціативи та під його керівництвом за роки незалежності монопрофільний будівельний інститут реорганізовано в багатoproфільний технічний університет, який у 2002 р. за вагомий внесок у розвиток вітчизняної науки і освіти та міжнародного визнання набув високого статусу «національний».

Займав активну громадську позицію. Обирався депутатом Полтавської обласної ради народних депутатів 2-х скликань. За особливі заслуги перед територіальною громадою в розвитку самоврядування, багаторічну науково-педагогічну діяльність, внесок у реформування вищої школи, плідну громадську роботу вченого у 2001 р. рішенням сесії міської ради йому присвоєно звання Почесний громадянин м. Полтави.

Нагороджений: орденами «Знак пошани» (1981), «За заслуги» III ст. (1999), Миколи Чудотворця I ст. (2002); медаллю «Ушинський К. Д.» (2010); Почесною грамотою Кабінету Міністрів України (2001), Почесною грамотою МОН України (2003); нагрудними знаками: «Відмінник освіти України» (1994), «Петро Могила» (2005), «За наукові досягнення» (2007). Заслужений працівник вищої школи Української УРСР (1984). Лауреат Державної стипендії видатним діячам науки (2006). У 2009 р. професору Онищенку О. Г. присуджена Полтавська обласна премія імені А. С. Макаренка.

Приміщення старої школи збереглося, але нині не використовується і поступово руйнується.

Джерела та література: Інформація Бреусівської ЗОШ I-III ступенів // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Ситник М. З історії сільської школи // Козельщинські вісті. – 1978. – № 20 (5680). – 14 лютого. – С. 4; № 21 (5681). – 16 лютого. – С. 4; № 22 (5682). – 18 лютого. – С. 4;

№ 23 (5683). – 21 лютого. – С. 4; Олександр Григорович Онищенко: [Некролог] // Полтавський вісник. – 2010. – № 41 (1108). – 8 жовтня. – С. 36.

В.А. Андрієць, В.О. Мокляк

25. Меморіальна дошка на честь Бойка Володимира Івановича (2006) (іст.)

Встановлена у приміщенні нового будинку культури.

Бойко Володимир Іванович (28.08.1928 с. Рибалки Козельщинського р-ну Полтавської обл. – 15.06.1998, с. Бреусівка Козельщинського р-ну Полтавської обл.) – заслужений працівник культури України. (Див. поз. № 27).

У старому сільському будинку культури з 1959 по 1982 рр. працював директором Бойко Володимир Іванович.

В пам'ять про В. І. Бойка у приміщенні нового будинку культури у червні 2006 р. встановлена дошка з чорного граніту

(0,4 x 0,6 м). На ній, у лівій частині – портретне зображення В. І. Бойка, в правій – пам'ятний напис: «В цьому Будинку культури з 1959 по 1982 рік працював Заслужений працівник культури України Бойко Володимир Іванович».

Приміщення старого будинку культури, в якому працював В. І. Бойко, збереглося.

Джерела та література: Інформація Бреусівської ЗОШ І-ІІІ ступенів від 18.03.2015 № 7 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Указ Президії Верховної Ради Української РСР про присвоєння почесного звання Заслужений працівник культури Української РСР // Зоря Полтавщини. – 1966. – № 297 (10424). – 17 грудня. – С. 1; Синягівська Н. У світлі Олесевої зорі // Козельщинські вісті. – 2008. – № 241 (19935). – 2 квітня. – С. 2.; Кучер М., Кучер Д. Жити заради культури // Козельщинські вісті. – 2008. – № 41 (9952). – 11 червня. – С. 4; Бурченко М. Слід на землі // Козельщинські вісті. – 2006. – № 83 (20724). – 24 травня. – С. 2; Бутенко Т. Про відкриття меморіальної дошки на честь Заслуженого працівника культури України Володимира Івановича Бойка // Козельщинські вісті. – 2006. – 17 травня. – № 35 (9751). – С. 3.

В.А. Андрієць, В.С. Павлюк

26. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр., пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. та політичних репресій (іст.)

Знаходяться в старій частині кладовища.

Поховані жителі села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

За свідченням книги О. Міщенко «Безкровна війна» під час Голодомору в селі померло понад 200 осіб. По Бреусівському кущі померло голодною смертю 230 селян. На кутках Бабичі та Сердюки, де колись було 80 хат, за свідченням тих, хто вижив, голод забрав 180 осіб. На місці колишніх хуторів, які у передвоєнні роки увійшли до складу с. Бреусівка, також були поховання жертв Голодомору.

Жителі села, які були репресовані в роки тоталітаризму і реабілітовані лише наприкінці ХХ ст.:

– Бабич Віктор Якович, 1895 р.н., с. Бреусівка Козельщинського р-ну Полтавської обл., українець, із селян, освіта початкова. Проживав у с. Бреусівка. Селянин-одноосібник. Заарештовано 17.XI. 1929 р. Засуджено особливим наказом при Колегії ОДПУ 18 січня 1930 р. за ст. 58-1 ч.1 КП РСФСР до 3 років позбавлення волі. Реабілітований Полтавською обласною прокуратурою 25 січня 1990 р.

– Бабич Григорій Захарович, 1898 р.н., с. Бреусівка Козельщинського р-ну Полтавської обл., українець, із селян, освіта початкова. Проживав у с. Бреусівка. Колгоспник. Заарештований 25 грудня 1937 р., засуджений Особливою трійкою при УНКВС Полтавської обл. 29 квітня 1938 р. за ст. 54-10 ч. 1-54-11 КК УРСР до розстрілу з конфіскацією особистого майна. Вирок виконано 2 червня 1938 р. Реабілітований Полтавським обласним судом 11 вересня 1957 р.

– Бабич Петро Опанасович, 1891 р.н., с. Бреусівка Козельщинського р-ну Полтавської обл., українець із селян, освіта початкова. Проживав с. Улинівка Козельщинського р-ну. Колгоспник. Заарештований 25 грудня 1937 р. Засуджений Особливою трійкою при УНКВС Полтавської обл. 29 квітня 1938 р. за ст.ст. 54-10 ч.1, 54-11 КК УРСР до розстрілу з конфіскацією особистого майна. Вирок виконано 7 червня 1938 р. Реабілітований

Полтавським обласним судом 11 вересня 1957 р.

- Бойко Іван Прокопович, 1900 р.н., с. Бреусівка Козельщинського р-ну Полтавської обл., українець, із селян, освіта початкова. Проживав у с. Бреусівка. Без певного місця роботи. Заарештований 15 січня 1933 р. Засуджений Особливою нарадою при Колегії ДПУ УРСР 9 лютого 1933 р. за ст. 73 КК УРСР до 3 років позбавлення волі. Реабілітований Полтавською обласною прокуратурою 16 січня 1989 р.

- Довгань Андрій Андрійович, 1913 р.н., с. Бреусівка Козельщинського р-ну Полтавської обл., українець, із селян, освіта початкова. Проживав у с. Юрченкове Чугуївського р-ну Харківської обл. Бригадир колгоспу. Заарештований 14 грудня 1941 р. Засуджений Військовим трибуналом 47-ї стрілецької дивізії 20 грудня 1941 р. за ст. 54-10 ч. 2 КК УРСР до розстрілу. Вирок виконано 22 грудня 1941 р. Реабілітований Харківським обласним судом 22 лютого 1991 р.

- Карнаух Павло Дмитрович, 1882 р.н., с. Бреусівка Козельщинського р-ну Полтавської обл., українець, із селян, освіта початкова. Проживав у с. Бреусівка. Колгоспник. Заарештований 12 листопада 1937 р. Засуджений Особливою трійкою при УНКВС Полтавської обл. (дата не вказана). за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР до 10 років позбавлення волі. Реабілітований Полтавською обласною прокуратурою 10 січня 1990 р.

- Лебединський Микола Миколайович, 1887 р.н., с. Бреусівка Кобеляцького р-ну Полтавської обл., українець, із службовців, освіта середня. Проживав у м. Полтава. Двірник. Заарештований 15 грудня 1937 р. Засуджений Особливою трійкою при УНКВС Полтавської обл. 27 грудня 1937 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР до розстрілу. Вирок виконано 29 грудня 1937 р. Реабілітований Полтавською обласною прокуратурою 16 червня 1989 р.

- Малик Тимофій Семенович, 1903 р.н., с. Бреусівка Козельщинського р-ну Полтавської обл., українець, із

селян, освіта початкова. Проживав у с. Бреусівка. Колгоспник. Заарештований 25 грудня 1937 р. Засуджений Особливою трійкою при УНКВС Полтавської обл. 29 квітня 1938 р. за ст. 54-10 ч. 1-54-11 КК УРСР до розстрілу з конфіскацією особистого майна. Вирок виконано 2 червня 1938 р. Реабілітований Полтавським обласним судом 11 вересня 1957 р.

- Миславський Анастасій Васильович, 1885 р.н., с. Бреусівка Козельщинського р-ну Полтавської обл., українець, із духовенства, освіта середня. Проживав у с. Веселій Поділ Семенівського р-ну Полтавської обл. Різнораб по колгоспу. Священик без приходу. Заарештований 9 вересня 1937 р. Засуджений Особливою трійкою при УНКВС Харківської обл. 19 жовтня 1937 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР до 10 років позбавлення волі. Реабілітований Полтавською обласною прокуратурою 12 лютого 1990 р.

- Педай Іван Дементійович, 1907 р.н., с. Бреусівка Козельщинського р-ну Полтавської обл., українець, із селян, малописьменний. Проживав у с. Бреусівка. Колгоспник. Заарештований 17 грудня 1937 р. Засуджений Особливою трійкою при УНКВС Полтавської обл. 29 квітня 1938 р. за ст. 54-10 ч. 1-54-11 КК УРСР до розстрілу з конфіскацією особистого майна. Вирок виконано 2 червня 1938 р. Реабілітований Полтавським обласним судом 11 вересня 1957 р.

- Покидько Василь Прокопович, 1907 р.н., с. Бреусівка Козельщинського р-ну Полтавської обл., українець, із селян, освіта початкова. Червоноармієць. Заарештований 23 червня 1944 р. Засуджений Військовим трибуналом 37-ї Армії 18 липня 1944 р. за ст. 54-10 ч. 21 КК УРСР до 10 років позбавлення волі з конфіскацією особистого майна. Реабілітований Полтавською обласною прокуратурою 2 листопада 1994 р.

- Полиєвиць Всеволод Іванович, 1894 р.н., с. Бреусівка Козельщинського р-ну Полтавської обл., українець, із селян, освіта середня, спеціальна. Проживав м. Кременчук Полтавської обл. Працівник установи. Заарештований

17 березня 1938 р. Засуджений Особливою трійкою при УНКВС Полтавської обл. 25 березня 1938р. за ст.ст. 54-10 54-11 КК УРСР до розстрілу з конфіскацією майна. Вирок виконано 28 травня 1938 р. в м. Полтава. Реабілітований Полтавським обласним судом 20 червня 1958 р.

– Прудкий Іван Степанович, 1866 р.н., с. Бреусівка Козельщинського р-ну Полтавської обл., українець, із селян, освіта середня. Проживав у с. Мачухи Полтавського р-ну Полтавської обл. Священик. Заарештований 6 серпня 1937 р. Засуджений Особливою трійкою при УНКВС Харківської обл. 17 вересня 1937 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР до розстрілу з конфіскацією майна. Вирок виконано 19 жовтня 1937 р. Реабілітований Полтавською обласною прокуратурою 19 квітня 1989 р.

– Ситник Дмитро Федорович, 1889 р.н., с. Бреусівка Козельщинського р-ну Полтавської обл., українець, із селян, освіта початкова. Проживав у с. Бреусівка. Селянин-одноосібник. Заарештований 3 лютого 1930 р. Засуджений Особливою нарадою при Колегії ДПУ УСРР 25 лютого 1930 р. за ст. 54-10 КК УРСР до 3 років заслання у Північний край. Реабілітований Полтавською обласною прокуратурою 5 квітня 1990 р.

– Ситник Олексій Дмитрович, 1908 р.н., с. Бреусівка Козельщинського р-ну Полтавської обл., українець, із селян, освіта початкова. Проживав у с. Бреусівка. Колгоспник. Заарештований 7 вересня 1937 р. Засуджений Особливою трійкою при УНКВС Харківської обл. 19 вересня 1937 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР до 8 років позбавлення волі. Реабілітований Полтавським обласним судом 13 вересня 1958 р.

– Ситник Петро Іванович, 1892 р.н., с. Бреусівка Козельщинського р-ну Полтавської обл., українець, із селян, освіта початкова. Проживав у с. Бреусівка. Селянин-одноосібник. Заарештований 27 жовтня 1930 р. Засуджений Особливою нарадою при Колегії ДПУ УРСР 30 грудня 1930 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР до 3 років заслання у Північний

край. Реабілітований Полтавською обласною прокуратурою 29 квітня 1990 р.

– Уманець Андрій Олексійович, 1889 р.н., с. Бреусівка Козельщинського р-ну Полтавської обл., українець, із духовенства, освіта середня. Проживав у с. Шкурупії Решетилівського р-ну Полтавської обл. Священик. Заарештований 29 травня 1929 р. Засуджений Особливою нарадою при Колегії ОДПУ (дата засудження у справі відсутня) за ст. 58-10 ч. 1 КК РСФРР до 3 років заслання у Північний край. Реабілітований Полтавською обласною прокуратурою 28 червня 1991 р.

– Худенко Василь Іванович, 1897 р.н., с. Бреусівка Козельщинського р-ну Полтавської обл., українець, із селян, освіта вища. Проживав у м. Кобеляки Полтавської обл. Вчитель. Заарештований 3 липня 1941 р. Засуджений військовим трибуналом військ НКВС Татарської АРСР 19 жовтня 1941 р. за ст. 54-10 ч. 2 КК УРСР до розстрілу з конфіскацією майна. Вирок виконано 4 лютого 1942 р. в м. Казань (Російська Федерація). Реабілітований Верховним судом Татарської АРСР 18 березня 1965 р.

– Шарий Йосип Степанович, 1876 р.н., с. Бреусівка Козельщинського р-ну Полтавської обл., українець, із селян, освіта початкова. Проживав у с. Бреусівка. Колгоспник. Перебував на підписці про невийзд з 4 вересня 1936 р. Засуджений Харківським обласним судом 2 грудня 1936 р. за ст.ст. 54-10 ч. 1, 42 КК УРСР до 3 років позбавлення волі. Реабілітований Прокуратурою УРСР 3 серпня 1991 р.

Згідно матеріалів Бреусівської ЗОШ І-ІІІ ступенів репресовані мешканці сс. Бреусівка та Винники: Іванко Микола Васильович, Іванко Петро Андрійович, Карнаух Василь Дмитрович, Карнаух Дем'ян Дмитрович, Різниченко Потап Степанович, Сердюк Григорій Гаврилович, Сердюк Лука Данилович, Чапала Терентій, Чорнобривець Олексій, Чубенко Арсентій Григорович.

У пам'ять про невинно загиблих односельців у 2008 р. встановлена стела з

чорного граніту (0,7 x 1,5 м), з лівої сторони якої зображено хрест, жінка з дитиною і дата «33», праворуч – пам'ятний напис: «Вічна пам'ять землякам жертвам Голодомору 1932 – 1933 років та політичних репресій 20-х – 50-х років».

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. – № 09-954; Інформація Бреусівської ЗОШ I-III ступенів від 18.03.2015 № 7 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Міщенко О. Безкровна війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ВЛКСМ (МДС) «Молодь», 1991. – С. 6 – 21; Реабілітовані історією: Полтавська область. Кн. II. – К.-Полтава, 2004. – С. 35, 36, 38, 110, 416, 559 – 560; Реабілітовані історією: Полтавська область. Кн. III. – К.-Полтава, 2005. – С. 203, 295, 360, 543; Реабілітовані історією: Полтавська область. Кн. IV. – К.-Полтава, 2006. – С. 15, 19, 60, 202 – 203, 365, 428, 495; Бака М. В. Трагедія селян Козельщини // Голодомор 1932 – 1933 років на Полтавщині. До 60-річчя трагедії: Матеріали наукової конференції. Полтава, 1993. – С. 44 – 46.

В.А. Андрієць, В.С. Павлюк

27. Могила Бойка Володимира Івановича (1998) (іст.)

Знаходиться в центральній частині кладовища.

Похований Бойко Володимир Іванович (28.08.1928 с. Рибалки Козельщинського р-ну – 15.06.1998, с. Бреусівка Козельщинського р-ну) – заслужений працівник культури України.

Бойко В. І. пережив голодомор 1932 – 1933 рр., а потім окупацію. Закінчив Миргородщинську семирічну, а згодом Бреусівську середню школу.

Після Другої світової війни закінчив курси трактористів, працював трактористом Бригадирівської МТС Був призваний до лав Радянської Армії, службу проходив на території обмеженого контингенту радянських військ в Німецькій Демократичній Республіці. Закінчив Олександрійський культосвітній технікум Кіровоградської обл., а в 1973 р. – Харківський інститут культури, працював на культурній ниві. З 1952 р. – завідувачий Рибалківським сільським клубом. Понад

три десятиліття, починаючи з 1959 р. – директор Бреусівського будинку культури (за винятком невеликого періоду роботи на посаді завідуючого районним відділом культури). Ним було організовано самодіяльні гуртки народної творчості та самодіяльності: хореографічний, драматичний, троїстої музики, бандуристів, ляльковий театр. Виступали гуртки самодіяльності на полях усіх прилеглих колгоспів, у будинках культури, у Полтаві, на сцені Полтавського музично-драматичного театру ім. М. Гоголя. В останні роки життя тяжко хворів, але продовжував працювати завідуючим музеєм.

У 1965 р. Будинок культури було визнано закладом відмінної роботи.

За заслуги в розвитку культури і успіхи в роботі по культурному обслуговуванню населення Указом Президії Верховної Ради Української РСР від 13 грудня 1966 р. присвоєно звання «Заслужений працівник культури Української РСР» Бойку Володимирі Івановичу, завідуючому клубом с. Бреусівка Кобеляцького р-ну Полтавської обл.

У пам'ять про В. І. Бойка у приміщенні нового будинку культури в червні 2006 р. встановлена дошка з чорного

граніту (0,4 x 0,6 м). На ній, у лівій частині – портретне зображення В. І. Бойка, в правій – пам'ятний напис: «В цьому Будинку культури з 1959 по 1982 рік працював Заслужений працівник культури України Бойко Володимир Іванович».

У 1999 р. на могилі встановлений обеліск із біломармурової крихти (вис. 1,2 x 0,8 м), у верхній частині якого фото-портрет на кераміці. Під ним пам'ятний напис «Бойко Володимир Іванович 1928.28.08 – 1998.15.06. Помним любим скорбим».

Джерела та література: Інформація Бреусівської ЗОШ І-ІІІ ступенів від 18.03.2015 № 7 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Інформація відділу культури і туризму Козельщинської РДА від 3.04.2015 № 01-20/117 // Там само; Указ Президії Верховної Ради Української РСР про присвоєння почесного звання «Заслужений працівник культури Української РСР» // Зоря Полтавщини. – 1966. – № 297 (10424). – 17 грудня. – С. 1; Снягівська Н. У світлі Олесявої зорі // Козельщинські вісті. – 2008. – № 241 (19935). – 2 квітня. – С. 2.; Кучер М., Кучер Д. Жити заради культури // Козельщинські вісті. – 2008. – № 41 (9952). – 11 червня. – С. 4; Бурченко М. Слід на землі // Козельщинські вісті. – 2006. – № 83 (20724). – 24 травня. – С. 2; Бутенко Т. Про відкриття меморіальної дошки на честь Заслуженого працівника культури України Володимира Івановича Бойка // Козельщинські вісті. – 2006. – 17 травня. – № 35 (9751). – С. 3.

В.С. Павлюк, В.А. Андрієць

28. Пам'ятник Ульянову (Леніну) Володимиру Іллічу (1967, 1978) (іст.)

Знаходиться в парку.

Пам'ятник В. І. Ульянову (Леніну) встановлено на виконання заходів Козельщинського райкому компартії України та виконкому Полтавської обласної ради депутатів трудящих до 50-річчя радянської влади.

Ульянов (Ленін) Володимир Ілліч (22.04.1870 р., м. Симбірськ, Російська імперія, нині м. Ульяновськ, Російська Федерація – 21.01.1924 р., помер у с. Горки під Москвою, саркофаг з його тілом

встановлений у мавзолеї на Красній площі у Москві) – російський політичний і державний діяч. (Див. поз. № 18).

У 1978 р. згідно з постановою бюро Полтавського обкому Компартії України та Полтавського облвиконкому № 107 від 11.08.1978 р. пам'ятник В. І. Ульянову (Леніну) було замінено.

Скульптуру виготовив Харківський скульптурний комбінат (масова копія). Залізобетонна скульптура більшовицького вождя (вис. 3,5 x 1,0 x 0,8 м) встановлена на постаменті з сірих гранітних блоків (вис. 2,5 x 1,2 x 1,2 м), у верхній частині постаменту напис: «Ленін», цоколь цегляний, поштукатурений (0,2 x 0,2 x 0,2 м). В. І. Ульянов (Ленін) зображений на повний зріст у пальто, без головного убору, у лівій руці тримає кашкет, права – в кишені.

Подібні пам'ятники встановлювалися в рамках комуністичної ідеологічної політики з метою нав'язування широким народним масам комуністичної ідеології. Як правило їх виготовляли серійно на замовлення партійних органів чи колгоспів і радгоспів і встановлювали майже в кожному більш-менш значному населеному пункті. Зауважимо також, що жодного відношення до Полтавщини В. І. Ульянов (Ленін) ніколи не мав.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – № 4. 1.570-2.16.9 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею; Українська радянська енциклопедія. – 2-е вид. – К.: Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1979. – Т. 6. – С. 105 – 110; Енциклопедія історії України: В 10 тт. / Редкол.:

В. А. Смолій (голова) та ін. – К.: Наук. думка, 2009. – Т. 6. – С. 112 – 114;

О.А. Скирда

29. Пам'ятник учасникам громадянської війни (мист., іст.)

Знаходиться в центрі села, за адресою: вул. Леніна.

На території Бреусівської волості Кобеляцького повіту радянська влада встановлена у січні 1918 р., але жорстока боротьба за владу продовжувалася.

Активним учасником і керівником у боротьбі з антибільшовицькими формуваннями був Іван Трохимович Нечипоренко, начальник чекістської і військової розвідки в об'єднаному загоні по боротьбі з антибільшовицькими формуваннями на території повіту, командиром окремого загону в боротьбі з бандитизмом на території Бреусівської волості.

Загалом на території волості в боях за встановлення більшовицької влади загинуло 110 бійців, партизанів, чекістів, активістів. Серед них Порфирій Маркович Лисенко, голова продревкому, замучений антибільшовицьким формуванням Н. І. Махна, похований у с. Пригарівка.

У пам'ять про всіх загиблих в рік 50-річчя радянської влади був встановлений пам'ятник – залізобетонна скульптурна група, що зображувала червоноармійця та партизана (вис. 2,6 м) Червоноармієць з гвинтівкою в лівій руці підтримує пораненого партизана. Постамент – залізобетонний (вис. 0,86 х 2,34 х 2,0 м). На його чільній стороні прикріплена дошка з сірого граніту (0,49 х 0,96 м)

з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, які загинули в боротьбі за радянську владу в роки Великої Жовтневої соціалістичної революції та громадської війни 1917 – 1921 рр.».

Відкрито пам'ятник восени 1967 р.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.3.1894-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Нечипоренко І. Нас зустрічали кулями // Радянське село. – 1971.– № 108 (4548). – 11 вересня. – С. 2.

Г.Д. Сердюк

Бригадирівка, с. Оленівська сільська рада

30. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 0,6 км на північ від села, біля східного узбіччя автошляху смт Козельщина – с. Висока Вакулівка, на підвищенні правого берега р. Рудька, лівої притоки р. Псел.

Обстежувався І. С. Мельниковою 1987.

Складається з двох курганів висотою 1,0 – 1,2 м, діаметром 23 – 25 м.

Насипи розорюються. Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетиловском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 50; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетиловском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ

ВК // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 162 (група 1).

І.С. Мельникова

**31. Братські могили (2):
учасників громадянської війни
(1921), воїнів Червоної Армії
(1941, 1943), пам'ятний знак
полеглим землякам (1953) (іст.)**

Знаходяться у центрі села, в парку.

Поховано 2 учасники громадянської війни: Неджара Іван Гнатович та Тригубенко Олександр Єфремович, які загинули у 1921 р. в бою з антибільшовицьким формуванням Н. І. Махна.

На могилі встановлена плита з мармурової крихти (1,24 x 0,5 м) з прізвищами загиблих: «Загинули від рук махновців у 1921 році. Неджара Іван Гнатович Тригубенко Олександр Єфремович».

У другій могилі поховано 5 воїнів, серед яких воїни із частин і підрозділів 257-ої мотострілецької розвідувальної роти 617-го стрілецького полку 199-ої стрілецької дивізії 38-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули в оборонних боях з гітлерівськими загарбниками за сс. Бригадірівка та Федорівщина 10 вересня 1941 р., і воїни Дернов Микола Матвійович та Пожидаєв Михайло Якович 928-го стрілецького полку 252-ої стрілецької дивізії, які отримали поранення при звільненні села від гітлерівських загарбників і померли від ран 27.09 і 30.09.1943 р. в 270-му окремому медико-санітарному батальйоні. У 1950-

х роках останки воїнів із с. Федорівщина були перенесені у центр с. Бригадірівка.

Зауважимо також, що названий згідно з документами ЦАМО РФ Милосердов Федір Іванович, рядовий, кавалерист 3-го гвардійського кавалерійського корпусу 158-го кавалерійського полку. 1908 р.н., Воронежська обл., м. Воронеж. Призваний Уваровським райвійськкоматом Тамбовської обл. Загинув 3.09.1941 р, і був похований у с. Григоро-Бригадірівка Кобеляцького р-ну Полтавської обл. Таким чином його прізвище помилково увічнене біля цієї братської могили воїнів.

Враховуючи вищевказане стосовно цієї могили, прізвища відомі 3-х воїнів.

Згідно з рішенням загальних зборів колгоспників колгоспу ім. Фрунзе на братській могилі воїнів у 1953 р. встановлено пам'ятник, виготовлений Харківським скульптурним комбінатом. Скульптор – О. І. Щербина.

Залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,6 x 0,8 x 0,7 м) встановлена на постаменті з сірих гранітних блоків (вис. 2,5 x 1,2 x 1,2 м), цоколь – цегляний, поштукатурений (0,23 x 2,0 x 2,0 м). На чільній стороні постаменту бетонна дошка (1,45 x 0,88 м) з пам'ятним написом і прізвищами полеглих воїнів: «Нікто не забить ніщо не забуто. Здесь похоронены: рядовой Великородных Семён Тимофеевич рядовой Милосердов Фёдор Иванович село Бригадировка. Куда б ни шел, не ехал ты но здесь остановись могиле этой дорогой Всем сердцем поклонись. 1941 – 1945».

Біля підніжжя скульптури встановлена дошка з мармурової крихти (0,5 x 0,3 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни».

У 1985 р. біля підніжжя пам'ятника встановлено 4 плити з гранітної крихти (1,23 x 0,5 м) з пам'ятним написом: «Вічна пам'ять і слава воїнам-односельцям, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.» і прізвищами 137 полеглих воїнів-земляків.

Згідно Книги Пам'яті України відомо 108 прізвищ.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 11458. – Спр. 363; Там само. – Ф. 58. – Оп. 818883. – Спр. 1067; Там само. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 1053; Там само. – Ф. IX відділ. – Спр. 2477-С-41, 617-го стрілецького полку. – Арк. 159; Там само. – Ф. вх. № 00275. – Оп. 818884; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 28; Архів військово-медичного музею Міністерства оборони Російської Федерації. – Ф. 252-ї стрілецької дивізії; Архів військово-медичного музею Міністерства оборони Російської Федерації. – Ф. 270 ОМСБ; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5: Кобеляцький район. Козельщинський район. Котелевський район. – Полтава: «Полтавський літератор» 1996. – С. 509 – 515; Книга Памяти: Воронежская область. – С. 176.

В.А. Андрієць

32. Місце поховання жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в старій частині кладовища.

Поховано жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр. За повідомленням книги О. Міщенко «Безкровна війна» у селі померло з голоду 107 осіб. Ярошенко Віра Федотівна, 1918 р.н., свідчить, що під час голодовки помер її батько, Ярошенко Каленик

та його син Кузьма, Тригубенко Микита та його 4 сини, сестри Катерина і Ганна, Сім'я Йолків – мати, дочка, син. Вимерла вся сім'я Клошниківських.

У 1933 р., коли люди почали масово помирати, відкрили нову територію кладовища для поховання. Нове кладовище зараз обгороджене, але по той бік, де безіменні могили, нікого не хоронять, бо знають, що там поховані жертви 1933 р.

У 2008 р., справа при вході до кладовища, встановлена бетонна стела (вис. 1,26х 0,55 м), на чільній стороні якої встановлена дошка з чорного граніту (0,4 х 0,28 м) з пам'ятним написом: «Жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр».

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. – № 09-954; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 293; Міщенко О. Безкровна війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ВЛКСМ (МДС) «Молодь», 1991. – С. 145 – 149.

В.А. Андрієць

Булахи, с. Пашківська сільська рада

33. Курган I (археол.)

Знаходиться за 1,88 км на північ – північний схід від північної околиці села (азимут 32°), на підвищенні в основі третьої тераси правого берега р. Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро), справа від автодороги С 170926 на с. Пашківка.

Обстежувався О. Б. Супруненок, за участі І. С. Мельникової, восени 2015 р. Позначений на великомасштабних і дрібномасштабних мапах другої пол. XX ст. з відносною висотою у 2 м.

Розорюваний курган заввишки 1,4 м і діаметром 32 м розташований на вершині помітного пагорбу посеред розораної ділянки відрогоподібного утворення.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Карти: X-40-63-Г-г. – М 1: 25 000. – Съемка 1953 г. – М. : ГУГК, 1969; М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Польові обстеження О. Б. Супруненка восени 2015 р.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

34. Курган II (археол.)

Знаходиться за 1,45 км на північний захід від околиці села (азимут 323°), на підвищенні другої тераси правого берега р. Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро), зліва від автодороги С 170926 на с. Пашківка та на південь від польової дороги сс. Пашківка – Осначі – Булахи.

Обстежувався О. Б. Супруненком, за участі І. С. Мельникової, восени 2015 р. Позначений на дрібномасштабних мапах кін. ХХ ст. з відносною висотою у 2 м.

Розораний насип кургану висотою 0,8 м і діаметром 28 м увінчує невеликий пагорб під лісосмутою, за 40 м на схід від останньої.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Карта: М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Польові обстеження О. Б. Супруненка восени 2015 р.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

35. Курган III (археол.)

Знаходиться за 1,33 км на захід від центральної частини села (азимут 271°), на підвищенні другої тераси правого берега р. Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро), між лісосмугами.

Обстежувався О. Б. Супруненком, за участі І. С. Мельникової, восени 2015 р. Позначений на дрібномасштабних мапах кін. ХХ ст. з відносною висотою понад 2,0 м.

Розораний насип кургану висотою 1,6 м і діаметром 34 м увінчує пагорб під лісосмутою, за 20 м на схід від останньої.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Карта: М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. –

Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Польові обстеження О. Б. Супруненка восени 2015 р.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

36. Курган IV (археол.)

Знаходиться за 1,96 км на південний захід від центральної частини села (азимут 253°), на підвищенні другої тераси правого берега р. Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро), неподалік лісосмути.

Обстежувався О. Б. Супруненком, за участі І. С. Мельникової, восени 2015 р. Позначений на дрібномасштабних картах кін. ХХ ст. з відносною висотою більше 2,0 м.

Задернований, порослий кущами в оточенні дерев насип кургану висотою 2,1 м і діаметром більше 30 м оборюється. На вершині помітні рештки зруйнованого тригопункту.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Карта: М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Польові обстеження О. Б. Супруненка восени 2015 р.

І. С. Мельникова, О. Б. Супруненко

37. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1954), пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходяться у центрі села, в парку.

Поховано 64 воїни із частин і підрозділів 809-го стрілецького полку 304-ої стрілецької дивізії, 6-ої гвардійської ка-

валерійської дивізії 38-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули 4, 5, 7, 9 вересня 1941 р. в оборонних боях з гітлерівськими загарбниками за сс. Булахи та Осначі. В цих оборонних боях зникло безвісти 46 воїнів.

Прізвища відомі 2 воїнів.

У 1950-х рр.. останки воїнів перенесені з с.Осначі до братської могили в с. Булахи.

Згідно з рішенням Козельщинського райвиконкому від 5.02.1954 р. біля могили воїнів на 9 травня 1954 р. встановлена скульптура воїна, виготовлена Харківським скульптурним комбінатом.

Залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,8 х 0,5 х 0,5 м) встановлена на постаменті з сірих гранітних блоків (вис. 2,7 х 1,2 х 1,2 м), на чільній стороні постаменту дошка з мармурової крихти (0,5 х 0,3 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни». Біля підніжжя постаменту – бетонна плита (1,52 х 0,88 м) з пам'ятним написом і прізвищами 2 полеглих воїнів: «Никто не забыт и ничто не забыто.Здесь похоронены: рядовой Пономаренко Николай Петрович, Цыганов Григорий Моисеевич село Осначи. Куда б ни шел, ни ехал ты, Но здесь остановись. Могиле этой дорогой всем сердцем поклонись. 1941 – 1945». У 1950-х рр. останки воїнів, які були поховані у с. Осначі, перенесені до братської могили в с. Булахи.

Білямогили встановлена горизонтальна, цегляна, оштукатурена стела (0,3 х 0,5 х 1,0 х 2,8 м), на якій розміщені 5 дощок із сірого граніту, одна дошка (1,0 х 0,6 м), чотири (0,80 х 0,59) з пам'ятним написом: «Вічна пам'ять односельцям 1941 – 1945 р.» з прізвищами 84 полеглих воїнів земляків із сіл Булахи – 37 чол., с. Осначі – 25 чол., с. Калашники – 22 чол.

Згідно Книги Пам'яті України відомо прізвища: с. Булахи–33, с. Осначі– 36, с. Калашники– 52 чол.

Під час Голодомору 1932 – 1933 рр. з голоду померла невідома кількість людей. За свідченням Національної книги

пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. встановлено 12 імен померлих.

У 2008 р. в пам'ять про жителів села, які стали жертвами Голодомору, праворуч від братської могили воїнів встановлений пам'ятний знак – бетонний хрест (вис. 1,3 х 0,8 м), з розп'яттям, у нижній частині хреста – ікона Божої Матері на металокераміці, у нижній, під хресній площині – дошка з металокераміки (0,2 х 0,25 м) з написом: «Жертвам Голодомору 1932 – 1933 р.р.».

Джерела та література: ЦАМО РФ. Ф. 58. – Оп. 11458. – Спр. 13, 17; Там само. – Ф. 58. – Оп. 11459. – Спр. 19, 570; Там само. – Ф. 58. – Оп. 818883. – Спр. 586; Там само. – Ф. 58. – Оп. 818884. – Спр. 40; Там само. – Ф. 3539. – Оп. 1. – Спр. 36. – Арк. 116; Там само. – Ф. 1199. – Оп. 2. – Спр. 14, 15. – Арк. 7, 31; Там само. – Ф. IX віддл. – Спр. 002-38. – Арк. 186, вх. 1116. – Арк. 41; Там само. – Ф. 1. – Оп. 1. – Спр. 24. – Арк. 216; Там само. – Ф. 1199. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 2. – Спр. 13. – Арк. 21, 24, 25, 27; Там само. – Ф. 229. – Оп. 166. – Спр. 53. – Арк. 177; ДАПО. – Ф.Р-1199. – Оп. 2. – Спр. 11; Там само. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 83. – Арк. 28; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.4.552.– 2.16.9 // Робочий архів науководослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Довідка Козельщинського райвійськкомату // Там само; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5: Кобеляцький район. Козельщинський район. Котелевський район. – Полтава: «Полтавський літератор» 1998. – С. 530 – 532, 534 – 537, 539 – 541; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт.– Полтава: Оріяна. 2008. – С. 293; Книга Памяти Украины: Херсонская область. Т. 1. – Симферополь: «Таврида», – С. 513.

В.А. Андрієць, Л.М. Кушко

38. Кладовища хутора Булахівка залишки (іст.)

Знаходяться на північно-східній околиці села, між асфальтованою дорогою – автопід'їздом до садиб села і напівзруйнованими будівлями тваринницького комплексу, за 50 – 75 м на південний захід від останніх.

Унаслідок розчищення куців і куп сміття поряд зі зруйнованим тварин-

ницьким комплексом у 2013 р. виявлені залишки кількох поховань, зокрема, склепу, влаштованого з гранітних каменів і перекритого плитою-надгробком із сірого граніту. Наразі останні залишені на задернованій ділянці край дороги і кущів.

За 25 м на північний захід перевстановлений біля попереднього місця і могили розламаний навпіл надгробний обеліск із сірого граніту, увінчаний округлим витесаним прямим хрестом. На пірамі-

дальному обеліску прямокутного перетину (0,48 x 0,65 м, висота 0,98 м) зберігся виділений рельєфним картушем вигравіруваний напис у чотирнадцять рядків: «Здесь покоится прах козака Полтавской губ. Кременчугского уезда Кобелячковской волости хутора Булаховки Атонія Васильевича Малик Умер в 19 год. от роду 23 мая 1910 г. ...». На верхню частину обеліску встановлювався круглий у перетині сірогранітний прямий хрест (висота 1,4 м, збережена ширина 0,68 м, діаметр 0,24 м) зі «зрізаними гілками» та стилізацією поверхні під кору дуба, один із кінців якого відбитий. Нині він встановлений поряд.

Рештки обелісків та могили маркують місцезнаходження кладовища хутора Булахи – попередника сучасного села кін. XIX – на поч. XX ст.

Джерело: Польові обстеження автора восени 2015 р.

Є.Є. Пономаренко

39. Могила учасника громадянської війни (іст.)

Знаходиться поблизу кладовища, над дорогою.

Похований Семен Григорович Свистун, який загинув у 1918 р. Обставини

загибелі не встановлені. Інформація відсутня.

На могилі встановлено металевий обеліск із зіркою (вис. 1,55 x 0,4 м) та покладена бетонна (1,3 x 0,55 м) плита із зображеннями зірки з серпом і молотом та пам'ятним написом: «Від Б.С. гром. в день 10 р. Жовтневої революції Свистуну Семену Григоровичу забитому гетьманською вартою 1918 р.» – тобто: «Від Булахівської сільської громади в день 10-ї рішніці Жовтневої революції».

Джерела та література: Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

В.А. Андриєць, Л.М. Кушко

Буняківка, с. Говтвянська сільська рада

40. Буняківка, місцезнаходження доби бронзи, раньослов'янського та давньоруського часів, вали (укріплення козацької доби?) (археол.).

Знаходиться безпосередньо на західній околиці села, на відрозі надзаплавної тераси лівого берега р. Говтва, лівої притоки р. Псел лівобережного басейну р. Дніпро.

Обстежувався В.В. Лямкіним у 2011 р.

Територія місцезнаходження обмежена ділянкою відрозу, що утворений старицею-протокою р. Говтва та невеликим безіменним струмком, лівобічним притоком річки, що бере свій початок з ур. Мочар. По краю схилу надзаплавної тераси, за межами села, помітна лінія валоподібних

споруд, що подекуди досягають висоти до 0,50 – 0,70 м. Можливо, вони продовжувалися і в напрямку сучасної забудови села, але здійснити там обстеження нині дуже складно.

Із ділянки походить невелика колекція ліпної кераміки слов'янського вигляду, а також окрема індивідуальна знахідка давньоруського часу – бронзовий анонімний фоліс (40 нумій) Візантійської імперії карбований за правління Костянтина IX Мономаха (1042 – 1055 рр.). На реверсі, і менше – на аверсі, монети добре помітні сліди перечекану чи подвійного удару. Це перша та поки що єдина монета Візантійської імперії часу існування давньоруської держави знайдена в Попсіллі (принаймні, серед задокументованих), що черговий раз підтверджує факт освоєння Нижньопільського басейну давньоруським населенням у XI ст. Безперечно, за своїм місцезнаходженням знахідка тягнє до окурги літописного міста Голтов.

Наявні тут і матеріали козацької доби, окремі з яких представлені виразними зразками XVII – XVIII ст. Проте вважати ці вали залишками тривалого в часі укріплення-фортеці, здається, недоречним. Є припущення, що фортифікаційні споруди є рештками короткочасового табору, вірогідно німецького загопу польських військ С. Потоцького, який у битві 1638 р. під Говтвою переправився на лівий берег Псла й укріпився тут. Як зазначав Ш. Околюський, для піхоти часу зазначених подій було характерним явищем будувати шанці-окопи для оборони.

Східніше від місцезнаходження, в межах села, знаходяться щонайменше 3

насипи великих задернованих курганів, висотою 3,0 – 6,0 м (один із них описаний як курган І в с. Буняківка (Див. поз. № 44)), що ще потребують ретельнішого обстеження.

Археологічні розкопки на території об'єкту не проводилися, знахідки передані до фондів Комсомольського історико-краєзнавчого музею.

Буняківка І, місцезнаходження доби бронзи, раньослов'янського та давньоруського часів, рештки валів – маловивчений, археологічний об'єкт, що належить до округи давньоруського Голтова на лівому березі р. Псел, а також, можливо, є рештками табору німецького загону польського війська часу Говтвянської битви в кампанії 1638 р.

Джерела та література: Шерстюк В. В. Звіт про дослідження Говтвянського городища та його околиця біля с. Приліпка Козельщинського району Полтавської області у 2014 р. – Полтава, 2015 // НА ЦОДПА; Х-40-63-Б-6. М 1:25 000. Составление 1956 г. – Главное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР. 9-1-69 г.; Okolski S. Dyaryusz transakcyi wojennej między wojskiem koronnem i zaporoskiem w r. 1637; Kontynuacja dyaryusza wojennego [...] nad zawziętymi w uporze krzywoprzysięgłych i swowolnych kozakami w roku 1638 odprawiona / Ks. Szymona Okolskiego. – Krakow : Wydanie Kazimierza Jozefa Turowskiego, 1858. – S. 91-102; Дневник Симеона Окольского (1637-1638 г.) // Мемуары относящиеся к истории Южной Руси. Выпуск II [переводчик : К. Мельник; под ред. В. Антоновича]. – К. : Типография Г. Т. Корчак-Новицкого, 1896. – С. 220 – 225; Лямкін В. В. Кілька нових нумізматичних знахідок із околиць Комсомольська / Лямкін В. В., Шерстюк В. В. // Свічадо Придніпров'я. Краєзнавчий альманах. – Кременчук : Християнська зоря, 2012. – Кн. VIII. – С. 44 – 48; Лямкін В. Нумізматичні пам'ятки з понизь Псла і Сухого Кобелячка / В. Лямкін, В. Шерстюк // Край. Обласна щомісячна інформаційно-краєзнавча газета (Полтава). – № 105 (111). – Січень 2013. – С. 13; Шерстюк В. В. Матеріали давньоруського часу з околиць м. Комсомольська (за розвідками 2011-2012 рр.) / Шерстюк В. В., Лямкін В. В. // Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток: зб. наук. статей. – У друці.

В.В. Лямкін, В.В. Шерстюк

41. Курганний могильник І, майдан (археол.)

Знаходиться за 0,3 км на північний схід від північно-східної околиці села, обабіч автошляху на с. Дружба Решетилівського району, на першій надзаплавній терасі лівого берега р. Говтва, лівої притоки р. Псел (рр. Говтва – Псел – Дніпро).

Обстежувався Л. М. Луговою і І. С. Мельниковою у 1986 та І. С. Мельниковою у 1987 рр.

Складається з чотирьох курганів та одного майдану. Висота майдану – 2,0 м, діаметр – 30 м. На північ від майдану, на невеликій відстані від нього, зафіксовано два бурти округло-видовженої форми висотою бл. – 1,0 м. Західна частина майдану зруйнована (зрізана до рівня сучасної поверхні). За 0,25 км на північ та за 0,4 км на північ-північний захід від нього кургани, розташовані попарно ліворуч і праворуч від дороги на відстані 30 – 40 м один від одного. Висота курганів від 1,0 м до 1,4 м, діаметр 20 – 25 м. Насипи курганів та бурти майдану розорюються, збережений насип майдану задернований.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1986/316. – № 22128; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 27; Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Альбом иллюстраций к отчету об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1986/316. – № 22129; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/2. – Рис. 103 (кургани №№ 15-18, 25).

І.С. Мельникова, Л.М. Лугова

42. Курганий могильник II (археол.)

Знаходиться за 0,73 км на північний захід від північно-східної околиці села, зліва (за 0,15 – 0,22 км на південний захід) від узбіччя автопід'їзду до с. Говтва (дорога обласного значення О 1709123)

і за 0,52 км від шосе Т-17-36 (залізнична станція Потоки – смт Решетилівка), на розораному підвищенні другої надзаплавної тераси лівого берега р. Говтва (лівої притоки р. Псел – р. Дніпро) з абсолютною висотою 87,0 – 90,0 м або бл. 20 м над рівнем запливи.

Обстежувався Л. М. Луговою та І. С. Мельниковою у 1986, О. Б. Супруненко влітку 2015 рр. Кургани позначені на картографічних матеріалах, починаючи з сер. ХІХ ст., досить детально – на дрібномасштабних мапах третьої чв. ХХ ст.

Складається з трьох насипів, розташованих видовженим трикутником на відстань 0,18 км (північний схід – південний захід).

Найбільший задернований курган № 1, із оборонними полами, увінчує гребінь підвищення з північного заходу, з боку оточеної насадженнями 50 – 60-літніх тополь автодороги до с. Говтви. Його висота – 4,6 м, діаметр – 45 х 57 м, абсолютна висота на картах різних років випуску – 91,6 – 92,4 м. Насип задернований, північно-західна частина від вершини майже до основи поли вкрита кущами глоду й терену. На вершині – решт-

ки зруйнованого тригопункту зі слідами обвалування.

Два інших кургани заввишки 0,75 м і 1,50 м з діаметрами 25 та 27 х 36 м – розорюються.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела та література: Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; ИА АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН. – Ф. е. – 1986/316. – № 22128; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 26; Луговая Л. Н. Альбом иллюстраций к отчету об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; ИА АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1986/316 – № 22129; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/2. – Рис. 103: 12-14; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 27. – Рис. 38 – 39; Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863 – 1878. – Атлас. – Л. 12; М-36-104-В. – Koselschtschina. – Deutsche Heereskarte. Rußland 1: 50 000. – Grundmaterial: Rußland karta 1: 50000 stand 1932. – Truppenausgabe Nr. 1, 1943; X-40-63-Б-б. – М 1 : 25 000. – По топогр. съемке 1956 г. – М. : ГУГК, 1969; Сидоренко Г. О. Довідник з археології України. Полтавська область / Г. О. Сидоренко, Є. В. Махно, Д. Я. Телегін; ІА АН УРСР; УТОПІК; [ред. кол.: Д. Я. Телегін (відп. ред.), Г. Т. Ковпаненко, М. П. Кучера]. – К. : Наукова думка, 1982. – С. 56; Полтавщина: Енци-

клопедичний довідник. – К. : Українська Енциклопедія, 1992. – С. 183.

*Л.М. Лугова, І.С. Мельникова,
О.Б. Супруненко*

43. Курганний могильник III майдан (археол.)

Знаходиться за 0,30 – 0,32 км на схід – північний схід від околиці села, правобіч шосе Т-17-36 залізнична станція Потоки – смт Решетилівка, на підвищенні другої надзаплавної тераси лівих берегів рр. Говтва і Псла (рр. Говтва – Псел – Дніпро).

Обстежувався Л. М. Луговою та І. С. Мельниковою 1986, О. Б. Супруненко 2015 рр.

Висота кургану – бл. 0,8 м, діаметр – 25 м. Насип тривалий час розорюється.

Розташований неподалік майдан має кільцевий насип заввишки 1,2 – 2,7 м (дещо нижчим зі східного боку) та діаметром бл. 70 x 80 м, має в центрі округлу заглибину в 40 м глибиною 3,5 м. Поріс деревами та кущами, оборюється. Окремі ділянки зберігають задернування. Є сліди вибирання ґрунту, в т. ч. значні заглибини.

Розкопки не проводилися.

Джерела та література: Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; ИА АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1986/316. – № 22128; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 26; Луговая Л. Н. Альбом иллюстраций к отчету об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; ИА АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1986/316 – № 22129.; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/2. – Рис. 103; 25; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. –

Арк. 28. – Рис. 38; Карты: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб. : Воен.-топограф. депо, 1863-1878. – Атлас. – Л. 12; X-40-63-Б-6. – М 1 : 25 000. – По топогр. съемке 1956 г. – М. : ГУГК, 1969; Сидоренко Г. О. Довідник з археології України. Полтавська область / Г. О. Сидоренко, Є. В. Махно, Д. Я. Телегін; ІА АН УРСР; УТОШК; [ред. кол.: Д. Я. Телегін (відп. ред.), Г. Т. Ковпаненко, М. П. Кучера]. – К. : Наукова думка, 1982. – С. 56.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

44. Курган I Очеретяна Могила (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на південний схід від села, на другій надзаплавній терасі лівого берега р. Псел, за 5 км від його русла.

Обстежувався Л. М. Луговою у 1986, І. С. Мельниковою у 1987 рр.

Висота бл. – 4,00 м, діаметр 30 – 40 м. Насип задернований.

Курган позначений на військово-топографічній карті 1987 р. із власною назвою – «кург. Очеретяная – Могила».

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1986/316. – № 22128; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 27; Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Альбом иллюстраций к отчету об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1986/316. – № 22129; НА

ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/2. – Рис. 104 (курган № 21).

І.С. Мельникова, Л.М. Лугова

45. Курган II (археол.)

Знаходиться за 1,8 км на південь від села, на другій надзаплавній терасі лівого берега р. Говтва, лівої притоки р. Псел – р. Дніпро.

Обстежувався Л. М. Луговою у 1986, І. С. Мельниковою у 1987 рр.

Висота – 0,5 м, діаметр – 25 м. Насип розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1986/316. – № 22128; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 27; Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Альбом иллюстраций к отчету об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1986/316. – № 22129; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/2. – Рис. 104 (курган № 20).

І.С. Мельникова, Л.М. Лугова

46. Курган III (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на схід від села, на другій надзаплавній терасі лівого берега р. Говтва, лівої притоки р. Псел – р. Дніпро.

Обстежувався Л. М. Луговою у 1986, І. С. Мельниковою у 1987 рр.

Висота бл. – 1,5 м, діаметр – 25 м. Насип розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) / Луговая Л. Н., Мельни-

кова И. С., Некрасова А. Н.; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1986/316. – № 22128.; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 27; Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Альбом иллюстраций к отчету об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1986/316. – № 22129; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/2. – Рис. 104 (курган № 22).

І.С. Мельникова, Л.М. Лугова

47. Курган IV (археол.)

Знаходиться в межах села, в його північній частині, на першій надзаплавній терасі лівого берега р. Говтва, лівої притоки р. Псел – р. Дніпро.

Обстежувався Л. М. Луговою у 1986, І. С. Мельниковою у 1987 рр.

Висота – понад 6,00 м, діаметр 45 – 50 м. Насип задернований.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1986/316. – № 22128.; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 27; Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Альбом иллюстраций к отчету об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1986/316. – № 22129; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/2. – Рис. 103 (курган № 19).

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

48. Курган V (археол.)

Знаходиться на південно-східній околиці села, за 0,54 км на схід від братської могили радянських воїнів і школи (азимут 90°), на сільському кладовищі, неподалік краю підвищення другої надза-

плавної тераси лівих берегів рр. Говтва і Псел (рр. Говтва – Псел – Дніпро).

Обстежувався О. Б. Супрунечком у 2015 р.

Висота кургану – бл. 4,8 м, діаметр – 45 м. Насип задернований, вкритий кущами, поріс окремими деревами. На південно-західній полі помітні пагорби новітніх могил. Поряд із курганом наявні рештки старого оплилого кар'єру над болото Мочари.

Розкопки не проводилися.

Джерела: Супрунечко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супрунечко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // ІА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 28. – Рис. 38; Карта: Х-40-63-Б-6. – М 1 : 25 000. – По топогр. съемке 1956 г. – М. : ГУГК, 1969.

О.Б. Супрунечко

49. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943) (іст.)

Знаходиться в центрі села.

Поховано 20 воїнів, серед яких воїни із частин і підрозділів 212-ої, 300-ої стрілецьких дивізій 38-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули в оборонних боях із гітлерівськими загарбниками 11 вересня 1941 р. за село та воїни 587-го танкового батальйону 219-ої танкової бригади 1-го механізованого корпусу, які загинули при звільненні села 25 вересня 1943 р.

Прізвища відомі 2-х воїнів.

Згідно з рішенням виконкому Козельщинської районної ради депутатів тру-

дящих № 5 від 15.01.1957 р. на могилі в 1957 р. встановлено скульптуру воїна, виготовлену Харківським скульптурним комбінатом.

Залізобетонна скульптура окована металом (вис. 2,8 x 0,85 x 0,8 м), встановлена на постаменті з сірих гранітних блоків (2,4 x 1,2 x 1,2 м), в центрі постаменту дошка з гранітної крихти (0,6 x 0,4 м) з пам'ятним написом: «Вечная память героям павшим в боях за свободу и независимость нашей Родины».

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 219-ої танкової бригади. – Оп. 1. – Спр. 8. – Арк. 10; Там само. – Ф. 393. – Оп. 8979. – Спр. 4. – Арк. 61,63; Там само. – Ф. 3423. – Оп. 1. – Спр. 22. – мікрофільм 6180; Там само. – Ф. 219 тб 1-го механізованого корпусу. – Оп. 1. – Спр. 24, карта боїв по оволодінню м. Кременчук; Там само. – Ф. 1312. – Оп. 1. – Спр. 11. – Арк. 154; ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 959; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 83. – Арк. 15; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.547-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

В.А. Андрієць

50. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в південно-західній частині старого кладовища.

Поховані жителі села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

Під час Голодомору 1932 – 1933 рр. у селі померло з голоду 69 осіб. Як згадувала жителька села Чопенко Євдокія Семівна, 1907 р. н., померлих з голоду одно-

сельців закопували в ямі, в якій було поховано понад 60 осіб. Антонівську Надію разом із сином вкинули в яму живими, три доби вони лежали в ямі між мертвими, а потім померли. Живим у яму вкинули і Кіндратенка Якова Микитовича.

У 2008 р., при вході на кладовище, встановлено бетонний обеліск (0,88 x 0,48 м) на бетонному постаменті (0,2 x 0,28 x 0,5 м), у центрі якого металокерамічна дошка (0,23 x 0,17 м) з пам'ятним написом: «Жертвам Голодомору 1932 – 1933».

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-953; Міценко О. Безкровна війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ВЛКСМ (МДС) «Молодь», 1991. – С. 158 – 161;

Л.А. Головка

51. Могила воїна Червоної Армії (1941) (іст.)

Знаходиться в південно-східній частині кладовища.

Похований воїн із частин і підрозділів 38-ої Армії Південно-Західного фронту, який загинув у бою при обороні села від гітлерівських загарбників 11 вересня 1941 р.

Прізвища невідоме.

На могилі встановлено дерев'яний обеліск з металевою зіркою (вис. 0,98 м).

Джерело: Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

В.А. Андрієць

Бутенки, с. Пісківська сільська рада

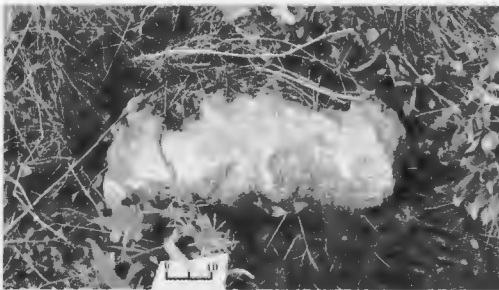
52. Курганний могильник, доба енеоліту – раннього залізного віку (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,97 – 1,30 км на північ (азимуту 0° – 358°) від околиці села та за 0,64 – 0,94 км в тому ж напрямку від решток будівель зруйнованого тваринницького комплексу третьої чв. XX ст., біля краю відрогopodobного виступу вододільного підвищення рр. Псел і Крива Руда (рр. Крива Руда – Рудька – Псел – Дніпро), що вдається до надзаплави, з абсолютною висотою 76,7 м у Балтійській

системі вимірювань. Займає скривлений гребінь підвищення, видовжений у напрямку з північного заходу на південь і південний схід, заввишки 5,0 – 5,5 м від рівня оточуючих солонцюватих боліт, за 1,45 км на схід (азимут 90°) від вигину автострою на в'їзді до с. Йосипівка (шосе Т-17-36 залізнична станція Потоки – смт Решетилівка) з боку останньої. Група розташована за 0,13 – 0,24 км на захід від старої ґрунтової дороги на сс. Вишняки і Трудовик.

Більший курган відомий за картографічними матеріалами другої пол. ХХ ст., в т. ч. позначений на сучасних топографічних картах з абсолютною відміткою в 81,2 м, як порослий кущами з тригопунктом на вершині. Обстежувався Г. М. Некрасовою у 1986, І. С. Мельниковою – у 1987 рр., яка виявила поряд два розорані насипи, об'єднавши їх до складу могильника. Розвідками О. Б. Супруненка весною 2015 р. укладений уточнений план пам'ятки та здійснена фотофіксація комплексу.

Складається з шести насипів – великого задернованого, середніх розмірів, і чотирьох невеликих розораних, розміщених видовженим з північного заходу

на південний схід ланцюгом протяжністю близько 470 м. Великий курган № 1 має округлу в плані, незначно сплюснену в перетині сегментоподібну форму, чітко виділену підвищенням-добудовою вершину, підрізану влаштуванням обвалування пункту триангуляції. Тригопункт наразі зруйнований мародерами. Плибина рівчака обвалування квадратної в плані форми досягає 1 м. Висота насипу – 4,40 м, а, враховуючи наявне на вершині округле підвищення від знищеного тригопункту, – 4,85 м, діаметр – 60 x 63 м. Насип задернований, з північного, східного і південно-східного боків по схилах поріс кущами терену й деревами, в т. ч. старими та великими з півночі. Поли оборані із західного та південного боків на 3 – 5 м. Географічні координати умовного центру – $49^\circ 14' 43,370''$ північної широти, $33^\circ 39' 06,719''$ східної довготи. Практично вся поверхня насипу вкрита горбками могил кладовища сер. ХІХ – поч. ХХ ст. колишнього хутора Пнидовні. Край вершини кургану в заглибині обвалування триангуляційного знаку лежить уламок кам'яної архаїчної стели овальних обрисів (41 x 85 см), виготовленої з оббитої акуратними сколами по краях плити з сірого граніту завтовшки 19 – 25 м без слідів зображень.

За 40 м на захід – південний захід від великого знаходиться маленький розораний курган № 2, що має висоту 0,3 м при діаметрі 15 м. Географічні координати його умовного центру – $49^\circ 14' 43,931''$ північної широти, $33^\circ 39' 04,296''$ східної довготи. На поверхні помітні сліди материкового викиду й виявлені уламки ліпного посуду доби бронзового віку.

На північний захід від насипу № 1 (азимут 333°), за 330 м, розташований середнього розміру добре збережений розораний курган № 3 заввишки 1,85 м і діаметром 32 м, з округлим напівкулястої форми насипом. Край його вершини виявлені потрощені оранкою кістки людини та коня, плями випаленого у тризновому вогнищі ґрунту й вуглини, а також уламки червоноглиняного гончарного глека ранньоримського часу. Географічні координати умовного центру кургану – 49°14'50,807" північної широти, 33°39'00,783" східної довготи.

До складу могильника входить ще один, більш-менш виразний, розораний насип № 4, висотою 0,8 м і діаметром 24 м, округлої в плані, сегментоподібної в перетині форми, розташований на північ від найбільшого. Географічні координати його умовного центру – 49°14'46,599" північної широти, 33°39'06,060" східної довготи.

Ще два невеликі й дуже розорані кургани (№№ 5 – 6) утворюють південно-східну частину групи. Вони розташовані за 40 – 90 м на схід і південний схід від піл великого кургану, займаючи незначні підвищення. Їх висота – 0,35 – 0,40 м при діаметрах близько 25 та 20 м. Відповідно, географічні координати їх умовних центрів: № 5 – 49°14'43,323" північної широти, 33°39'10,448" східної довготи, № 6 – 49°14'42,243" північної широти, 33°39'08,713" східної довготи. Останній має ознаки стародавньої енеолітичної поховальної споруди.

Археологічні розкопки не проводилися.

Група насипів є виразною пам'яткою історичного ландшафту, курган № 1 – одним із десятка найбільших курганів Козельщинського району. Його форма і розміри, низька топографія розташування характерні для поховальних пам'яток доби енеоліту – раннього бронзового віку. На більшому кургані збереглися скуччення першоцвітів.

Джерела: Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 году / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; ИА АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1986/316. – № 24801; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 15–15а. – Арк. 49 – 50. – № 23; Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 44; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к Отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 134; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 19. – Рис. 29–31; Карты: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйм-

ме. Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Наговицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863-1878. – Атлас. – Л. 12; М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – Сост. местн. на 1982 г. – Изд. 1983 г.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

53. Курган I (археол.)

Знаходиться за 0,7 км на захід від села та в 1 км на південь від дороги до с. Йосипівка, на підвищенні низинної заболоченої ділянки плато лівого берега р. Псел, лівої притоки р. Дніпро.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Висота – 1 м, діаметр – 20 м.

Насип розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 44; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ ВК // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 132 (курган № 1)

І.С. Мельникова

54. Курган II, доба енеоліту – раннього залізного віку (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,44 км на північ (азимут 3°) від околиці села та за 1,07 км у тому ж напрямку від решток будівель зруйнованого тваринницького комплексу третьої чв. XX ст., на краю відрогу

вододільного підвищення рр. Псел і Крива Руда (рр. Крива Руда – Рудька – Псел – Дніпро). Займає його вершину заввишки 5,6 м від рівня заплави колишньої протоки – сучасного солонцюватого болота, за 1,25 км на схід (азимут 97°) від вигину автодороги на в'їзд до с. Йосипівка (шосе Т-17-36 залізнична станція Поточки – смт Решетилівка) з боку останньої. Знаходиться на 0,13 км на північ від курганного могильника I, розташований за 0,25 км на захід від старої ґрунтової дороги на сс. Вишняки і Трудовик.

Курган відомий за картографічними матеріалами другої пол. XX ст., позначений на сучасних топографічних картах із відносною висотою більше 1 м. Обстежувався І. С. Мельниковою 1987, О. Б. Супруненьком 2015 рр.

Розорюється, насип середніх розмірів, округлої в плані, сплющеної в перетині сегментоподібної форми. Висота – 1,2 м, діаметр – 32 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 44; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к Отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 132; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 20. – Рис. 29; Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт.

топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863-1878. – Атлас. – Л. 12; X-40-63-B-6. – М 1: 25 000. – Съемка 1953 г. – М.: ГУГК, 1969.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

55. Курган III, IV – I тис. до н. е.; епоха енеоліту – бронзового та раннього залізного віків; 1943 р. (археол., іст.)

Розташований за 70 м на південь – південний схід від кладовища, що на південній околиці села, за 0,6 км на північний схід від с. Степівка Запільської сільської ради Кременчуцького району.

Обстежувався О. Б. Супрунечком у 2014 р.

Знаходиться на виступі відрогopodobного підвищення другої надзаплавної тераси р. Псел (рр. Псел – Дніпро) заввишки бл. 5 м, над меридіонально зорієнтована

ним пасмом солонцюватого болота – колишньої протоки річки (з абсолютною висотою 73,5 м над рівнем моря). Є лівобережною висотною домінантою округи в радіусі 5 км, розташованою поряд із широтно орієнтованою лісоосугою.

Насип задернований. Із північного, західного та східного боків оточений деревами і кущами, до північної поли підступає сільське кладовище, з південного – огинається польовою дорогою.

Висота кургану – 6,4 м, діаметр – 60 х 65 м, має округлу в плані форму, близький до високого сегменту кулі перетин насипу. Абсолютна висота – 79,7 м. Оточений

у ряді місць заораною широкою заглибиною (5 – 8 м) – рештками вибирання ґрунту від влаштування чи підсіпки насипу, що краще збереглися з південного боку.

На вершині у центрі наявні сліди круглого в плані обвалування тригопункту завглибшки 1 м і діаметром 5 м, сліди кількох ям (глибина 0,8 – 1,2 м) залишених металозбирачами чи скарбошукачами. З північно-східного боку від них розташована могила невідомого солдата (Див. поз. № 57). З південного боку від вершини міститься поховання сер. ХХ ст. зі сталевим хрестом без напису. На північному схилі наявні кілька старих могил поч. ХХ ст., надгробки над якими відсутні.

Біля підосви насипу виявлений уламок стінки ліпного горщика катакомбної культури доби раннього бронзового віку, за 50 м на захід – фрагмент античної амфори.

Величний насип кургану доби енеоліту – бронзового віку є другим за висотою курганом на території Козельщинського району. Він має низьку топографію, отже, містить найдавніші енеолітичні поховальні комплекси в основі насипу, виступаючи цінною археологічною пам'яткою ряду стародавніх епох. Окрім того, на кургані міститься поховання невідомого солдата 1943 р., що підкреслює комплексність і значення цього об'єкта культурної спадщини.

Джерела: Супрунечко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2014 р. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2014; НА ЦОДПА. – Ф.е. – Спр. 739. – Арк. 8–9. – Рис. 5–7; Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863-1878. – 1 атл. – Л. 12; М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.

О.Б. Супруненко

**56. Курган IV, енеоліт –
бронзовий вік, IV – II тис. до н. е.
(археол.)**

Знаходиться за 0,86 км на північний схід – північ від східної околиці села (азимут 63°), на виступі відрогу в легкому вибалку (абсолютна висота 72,5 м) на вододілі рр. Псел та Крива Руда (рр. Крива Руда – Рудька – Псел – Дніпро), над болотом Корецьким (ур. Корецький, Корецьке).

Відомий за картографічними матеріалами з сер. XIX ст. як курган на південно-західній околиці хут. Корецького. Позначений на окремих дрібномасштабних картах другої пол. XX ст. з відносною висотою більше 1,0 м.

Обстежувався О. Б. Супруненьком навесні 2015 р.

Висота розораного насипу наразі складає 0,6 м, діаметр – 22 м. За 0,1 км на південь від нього є залишки вкритого кущами хутірського кладовища.

Археологічні розкопки не проводилися.

Виходячи з низької топографії, розташування безпосередньо поряд із болотом, курган може бути поховальною спорудою епохи енеоліту.

Джерела: Супруненько О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненько А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 37. – Рис. 52; Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863-1878. – Атлас. – Л. 12; X-40-63-Б-6. – М 1 : 25 000. – По топогр. съемке 1953 г. – М. : ГУГК, 1969.

О.Б. Супруненько

**57. Могила воїна Червоної Армії
(1943) (іст.)**

Знаходиться на північно-східній частині кургану (Див. поз. № 55).

Похований воїн із підрозділів 233-ї стрілецької дивізії, який загинув 26 вересня 1943 р. у визвольних боях із гітлерівськими загарбниками за село.

Прізвище невідоме.

У 1970 р. на могилі встановлений дощатий обеліск увінчаний металевою зіркою (вис. 1,5 м) пофарбований у синій колір. На обеліску табличка з нержавіючої сталі (0,2 x 2,8 м) з написом: «Пам'ятник невідомому солдату 1941 – 1945». Навколо могили огорожа виготовлена місцевими майстрами шляхом зварювання труб і арматури (2,0 x 2,8 м, висота 1,25 м).

Джерела: ЦАМО РФ. – Ф. 1512. – Оп. 1. – Спр. 21. – Арк. 154; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 81. – Арк. 20; Супруненько О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської обл. в 2014 р. // ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 739.

О.Б. Супруненько, В.А. Андрієць

**Бутоярівка, с.
Пашківська
сільська рада**

58. Курган I (археол.)

Знаходиться за 0,76 км на північ – північний схід від села (азимут 11°), на відрогopodobному розораному підвищенні вододілу рр. Рудька (басейн р. Псел) та Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро).

Обстежувався О. Б. Супруненко восени 2015 р.

Збереглися рештки розораного насипу заввишки 0,4 м і діаметром 22 м, що станом на 1953 р. мав відносну висоту 0,8 м та абсолютну 132,8 м. Наразі підвищення останця кургану огинається із заходу польовою дорогою.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Карта: Х-40-63-Г-в. – М 1:25000. – Съемка 1953 г. – М. : ГУГК, 1969; Польові обстеження з підготовки «Зводу» восени 2015 р.

О.Б. Супруненко

59. Курган II (археол.)

Знаходиться за 0,42 км на північний захід від села (азимут 321°), на розораному підвищенні вододілу рр. Рудька (басейн р. Псел) та Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро).

Обстежувався О. Б. Супруненко восени 2015 р.

Збереглися рештки насипу розораного кургану заввишки 0,45 м і діаметром бл. 20 м, що станом на 1953 р. мав відносну висоту понад 1,0 м. Наразі підвищення кургану знаходиться безпосередньо зліва (на південний захід) від польової дороги на с. Верхня Жужманівка.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Карта: Х-40-63-Г-в. – М 1:25 000. – Съемка 1953 г. – М. : ГУГК, 1969; Польові обстеження з підготовки «Зводу» восени 2015 р.

О.Б. Супруненко

60. Курган III (археол.)

Знаходиться за 1,2 км на південний захід від села (азимут 246°), на розораному підвищенні вододілу рр. Рудька (басейн р. Псел) та Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро).

Обстежувався О. Б. Супруненко восени 2015 р.

Помітні рештки насипу розораного кургану заввишки 0,3 м і діаметром 18 м, що на 1953 мав відносну висоту понад 0,7 м. Курган знаходиться правобіч (за 0,4 км на північний захід) від польової дороги на с. Нижня Жужманівка.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Карта: Х-40-63-Г-в. – М 1:25 000. – Съемка 1953 г. – М. : ГУГК, 1969; Польові обстеження з підготовки «Зводу» восени 2015 р.

О.Б. Супруненко

61. Курган IV (археол.)

Знаходиться за 1,05 км на південний схід від села (азимут 146°), на розораному підвищенні вододілу рр. Рудька (басейн р. Псел) та Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро).

Обстежувався О. Б. Супруненко восени 2015 р.

Насип розораного кургану має висоту 0,6 м при діаметрі 22 м. Станом на 1953 р. перевищував за висотою 1,1 м і зафіксований із абсолютною висотою 119,2 м у Балтійській системі вимірів.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Карта: Х-40-63-Г-в. – М 1:25 000. – Съемка 1953 г. – М. : ГУГК, 1969; Польові обстеження з підготовки «Зводу» восени 2015 р.

О.Б. Супруненко

62. Курган V (археол.)

Знаходиться за 1,45 км на південь від села (азимут 178°), на розораному підвищенні вододілу рр. Рудька (басейн р. Псел) та Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро).

Обстежувався О. Б. Супруненко восени 2015 р.

Насип розораного кургану має висоту 0,5 м при діаметрі 25 м. Станом на 1953 р. відносна висота перевищувала 1,1 м, абсолютна становила 99,3 м у Балтійській системі вимірів. Із південного боку від насипу (за 30 м) помітна заорана заглибина від вибирання ґрунту на спорудження насипу.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Карта: Х-40-63-Г-в. – М 1:25 000. – Съемка 1953 г. – М. : ГУГК, 1969; Польові обстеження з підготовки «Зводу» восени 2015 р.

О.Б. Супруненко

63. Курган VI (археол.)

Знаходиться за 1,79 км на південний схід від села (азимут 154°), у розораному надсхилі вододілу рр. Рудька (басейн р. Псел) та Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро).

Обстежувався О. Б. Супруненьком восени 2015 р.

Насип має висоту 0,4 м, діаметр – бл. 20 м. Станом на 1953 р. перевищував за висотою 1,0 м. Розташований за 0,3 км на північний захід від лісосмути, розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Карта: X-40-63-Г-в. – М 1: 25 000. – Съемка 1953 г. – М.: ГУГК, 1969; Польові обстеження з підготовки «Зводу» восени 2015 р.

О.Б. Супруненько

Василівка, с. Василівська сільська рада

64. Курганний могильник (група Великої Василівської могили) (археол.)

Розташована за 1,0 – 1,1 км на південний схід від села, зліва від асфальтованої дороги обласного значення О 1709128, в бік с. Горбані і смт Нова Галещина.

Більші кургани оглядалися І. С. Мельниковою в 1987 р., обстежувався О. Б. Супруненьком 2007 р., стан збереження засвідчений черговим оглядом 2014 р.

Займає південно-західний край підвищення другої надзаплавної тераси лівого берега р. Крива Руда (рр. Рудька – Псел – Дніпро), навпроти села.

Складається з чотирьох насипів висотою 0,4 – 4,6 м і діаметром 18 – 50 м.

Насип № 1 – курган Велика Василівська могила – позначений на більшості карт різних масштабів із висотою 4,3 м та абсолютним рівнем підвищення – 83,1 м. Насип із південного боку і край поли використовувалися як скотомогильник. На сьогодні висота кургану перевищує 4,6 м, діаметр становить 43 х 50 м. Курган видовжений із південного сходу на північний захід. Насип задернований, поріс кущами лоху, грушамидичками. З південно-східного боку до кургану нагорнуто свого часу вибраний ґрунт із-під його поли, чим перекриті рештки скотомогильника. Ґрунт вибирався і під час будівництва асфальтованої дороги до села у 1970-х рр.

Інші кургани могильника розорюються, проте зберегли округлу форму й ознаки стародавніх поховальних споруд. Результати їх обмірів та огляду наведені нижче.

Курган № 1, висотою 4,6 та діаметром 43 х 50 м, задернований, поріс кущами і деревами, із залишками тригопункту, а також слідами підгортання південно-східної поли зі скотомогильником. Має власну назву – Велика Василівська могила.

Курган № 2 має висоту 0,5 м та діаметр 18 м. Розораний, насип круглої в плані форми, розташований на краю відрогу лівого берега р. Крива Руда. Добре помітний із автодороги сс. Василівка – Нова Галещина.

Курган № 3 заввишки 0,7 м при діаметрі 30 м є розораним великим курганом, насип якого частково використовувався під час будівництва шляхового полотна.

Курган № 4, найменший зі складу групи, має висоту 0,45 м і діаметр 25 м.

Розорюється, децю неправильної округлої форми, на поверхні виявлені знахідки кісток тварин.

Джерела та література: Мельникова І. С. Отчёт об археологических разведках в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской обл. (По подготовке материалов к «Своду памятников») [в 1987 г.] // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 45. – Рис. 139; Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Звіт про археологічні обстеження території та округи Галещинського родовища залістистих кварцитів на території Кременчуцького та Козельщинського районів Полтавської області у 2007 р. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/150. – Арк. 18 – 19. – Рис. 11; 12; 10. Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо. 1863-1878. – Атлас. – Л. 12; М-36-104-В. – Koselschtschina. – Deutsche Heereskarte. RuЯland 1: 50 000. – Grundmaterial: RuЯland karta 1: 50000 stand 1932. – Truppenausgabe Nr. 1, 1943; X-40-63-В-г-4. – М 1: 10 000. – Съёмка 1975 г. – М.: ГУГК при СМ СССР. – 13-ХІ-78 г.; М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Обстеження території Галещинського родовища залістистих кварцитів у Кременчуцькому і Козельщинському районах на Полтавщині // АЛЛУ. – Полтава: Археологія, 2007. – № 1 – 2 (19 – 20). – С. 62. – Рис. 1: 10; фото на с. 4 облк.; Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Пам'ятки археології території Галещинського родовища залістистих кварцитів на Полтавщині / ІА НАНУ; ЦП НАНУ і УТОПК; ЦОДПА [відп. ред. Козак Д. Н.]. – К. – Полтава : Дивосвіт, 2007. – С. 13 – 14. – Рис. 1: 10.

О.Б. Супруненко, І.С. Мельникова

65. Курган I (археол.)

Розташований неподалік околиці села, за 0,55 км на південний схід, в ур. Болото Скибине (Велике Скибинське болото).

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987, О. Б. Супруненком – 2007 рр.,

стан збереження засвідчений оглядом 2014 р.

Займає підвищення плато другої тераси лівого берега спрямленого русла р. Крива Руда (рр. Крива Руда – Рудька – Псел – Дніпро), з абсолютною висотою понад 78,0 м. На південний захід від кургану пролягає одна з польових доріг до смт Козельщина.

На сьогодні курган задернований, раніше оборювався. На вершині помітні сліди тригопункту з абсолютною висотою 79,9 м. Висота – 1,65 м, діаметр – 28 м. Насип має округлу в плані форму й оплилі сегментоподібні обриси у перетині.

Джерела та література: Мельникова І. С. Отчёт об археологических разведках в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской обл. (По подготовке материалов к «Своду памятников») [в 1987 г.] // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 45. – Рис. 139; Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Звіт про археологічні обстеження території та округи Галещинського родовища залістистих кварцитів на території Кременчуцького та Козельщинського районів Полтавської області у 2007 р. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/150. – Арк. 18. – Рис. 12; 9; Карти: X-40-63-В-г-4. – М 1: 10 000. – Съёмка 1975 г. – М. : ГУГК при СМ СССР. – 13-ХІ-78 г.; М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Обстеження території Галещинського родовища залістистих кварцитів у Кременчуцькому і Козельщинському районах на Полтавщині // АЛЛУ. – Полтава: Археологія, 2007. – № 1 – 2 (19 – 20). – С. 61 – 62. – Рис. 1: 9; Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Пам'ятки археології території Галещинського родовища залістистих кварцитів на Полтавщині / ІА НАНУ; ЦП НАНУ і УТОПК; ЦОДПА [відп. ред. Козак Д. Н.]. – К. – Полтава : Дивосвіт, 2007. – С. 12. – Рис. 1: 9.

О.Б. Супруненко, І.С. Мельникова

66. Курган II, IV – I тис. до н. е., епоха енеоліту – раннього залізного віку (археол.)

Розташований на підвищенні другої тераси правого берега р. Рудька – лівої притоки р. Псел (басейн р. Дніпро), із західного боку від залізниці мм. Полтава – Кременчук, за 3,15 км від залізничного

переїзду на залізничній станції Галещина, за 3,55 км на південний схід від села (азимут 137°), на відстані 2,05 км на схід (праворуч) від асфальтованої автодороги обласного значення О 1709128 сс. Васи́лівка – Пришиб.

Обстежувався І. М. Мельниковою в 1987, нею та О. Б. Супруненко восени 2015 рр. Позначений на великомасштабних топографічних картах третьої чв. ХХ ст. як насип висотою понад 3,7 м з абсолютною висотою 81,5 м, на дрібномасштабних мапах кін. ХХ ст. як курган висотою понад 4 м або як старе кладовище.

Насип великого кургану з вираженою, дещо «загостреною» вершиною, незначно видовжений у плані в меридіональному напрямку, висотою 4,2 м і діаметром 42 x 50 м, повністю задернований. Західна пола підорана на 2 – 3 м. Поверхня всуціль зайнята старим кладовищем кол. хут. Федори. Ледь помітні з два десятки просліх збережених горбків могил без хрестів чи надгробків. У полах ростуть кілька куштів.

У центрі, на вершині насипу, знаходиться невеликий шурф залишений металозбирачами (0,5 x 0,7 м), влаштований над основою знищеного два десятиліття тому тригопункту. Східна пола в напрямку північний захід – південний схід перерізана до центру глибокою задернованою траншеєю скарбушукачів поч. ХХ ст. завширшки 2 – 5 м і глибиною 2 – 3 м, на північно-західній є оплила яма від розкопок нори. На насипу існують старі та нова нори лисиць. На поверхні помітні поодинокі скучення угруповань ковили та інших зникаючих лучно-степових рослин.

Площа ділянки, зайнятої насипом, – 0,1648 га. Географічні координати умовного центру кургану – 49°11'59,727" північної широти, 33°47'21,081" східної довготи.

Археологічні розкопки не проводилися.

Курган належить до числа досить виразних об'єктів археології та історичного ландшафту, входячи до десятка найбільших рукотворних поховальних споруд з ґрунту в районі.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова І. С.; ПКМ імені Васи́ля Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Васи́ля Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 45; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к Отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова І. С.; ПКМ імені Васи́ля Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Васи́ля Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 140; Супруненко О. Б. Пам'ятки археології на території Новогалещинської селищної ради Козельщинського району Полтавської області (Матеріали до проекту «Схеми детального планування території Новогалещинської селищної ради Козельщинського району») / Супруненко О. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 762. – Арк. 12–13; Карті: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Менгин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб. : Воен.-топограф. Депо, 1863–1878. – Атлас. – Л. 12; Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. Желез-

ная дорога нанесена по съемке 1887 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Наговицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й – [Изд. 1900 – 1917 гг.]; М-36-104-В. – Koselschtschina. – Deutsche Heereskarte. RuЯland 1: 50 000. – Grundmaterial: RuЯland karta 1: 50000 stand 1932. – Truppenausgabe Nr. 1, 1943; X-40-62-В-г-4. – М 1: 10 000. – Съемка 1975 г. – ГУГК при СМ СССР. – 13-ХІ-78 г.; М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.

*О.Б. Супруненко, І.С. Мельникова,
О.В. Сидоренко*

67. Курган III (археол.)

Розташований на південь від околиці села, за 1,4 км на південь – південний схід, зліва від асфальтованої автодороги обласного значення О 1709128, на відрізку між с. Василівка – смт Нова Галещина.

Обстежувався О. Б. Супруненком у 2007 р.

Займає підвищення плато другої тераси лівого берега р. Крива Руда на вододілі з р. Рудькою (рр. Рудька – Псел – Дніпро). Його абсолютна висота 77,0 м. Висота насипу – 0,5 м, діаметр – близько 20 м. Має округлу форму, поріс деревами лісосмуги і частково задернований.

Частина насипу наразі закидана сміттям несанкціонованого звалища.

Джерела та література: Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Звіт про археологічні обстеження території та округи Галещинського родовища залізистих кварцитів на території Кременчуцького та Козельщинського районів Полтавської області у 2007 р. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/150. – Арк. 21. – Рис. 12: 12; Карти: X-40-63-В-г-4. – М 1: 10 000. – Съемка 1975 г. – М.: ГУГК при СМ СССР. – 13-ХІ-78 г.; Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Обстеження території Галещинського родовища залізистих кварцитів у Кременчуцькому і Козельщинському районах на Полтавщині // АЛЛУ. – Полтава: Археологія, 2007. – № 1-2 (19-20). – С. 62. – Рис. 1: 12; Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Пам'ятки археології території Галещинського родовища залізистих кварцитів на Полтавщині / Ін-т археол. НАНУ; ЦП НАНУ і УТОПІК; ЦОДПА [відп. ред. Козак Д. Н.]. – К. – Полтава: Дивосвіт, 2007. – С. 14. – Рис. 1: 12.

О.Б. Супруненко

68. Майдан, пізні середньовіччя (археол.)

Знаходиться на території кладовища, що на північно-східній околиці села, на лівому березі р. Крива Руда, лівобічної притоки р. Рудька (басейн рр. Псел – Дніпро).

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1986 р.

Майдан кільцевої в плані форми, висотою 2,0 м, діаметром бл. 30 м, із котлованом глибиною 3,0 м. Вхід розміщений із північного боку. У північному, східному та південно-східному напрямках від майдану наявні бурти округлої й округло-видовженої форми, висотою до 1,0 м і довжиною від 10 до 25 м. Насип майдану і бурти задерновані, вкриті могилами, поросли деревами та кущами.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 45-46; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 138, 141.

І.С. Мельникова

69. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941) (іст.)

Знаходиться в південно-східній частині кладовища.

Похована невідома кількість воїнів із частин і підрозділів 132-ої танкової бригади, 199-ої стрілецької дивізії, 591-го окремого саперного батальйону 300-ої стрілецької дивізії 38-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули в боях за село з гітлерівськими загарбниками 15 вересня 1941 р.

Прізвища невідомі.

У 1954 р. на могилі встановлений металевий обеліск (вис. 1,7 м, 1,0 м).

У 2009 р. відбулася заміна. На могилі встановлено бетонний хрест (вис. 1,55 x 0,54 м).

Джерела: ЦАМО РФ. – Ф. 3068. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 79, 80; Там само. – Ф. 1459. – Оп. 2. – Спр. 5. – Арк. 1; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 28.

В.А. Андрієць

70. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1953) (іст.)

Знаходяться в центрі села, біля будинку культури.

Поховано 38 воїнів із частин і підрозділів 132-ої танкової бригади, 199-ої, 300-ої стрілецьких дивізій 38-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули в оборонних боях за сс. Василівка та Олександрівка з гітлерівськими загарбниками 14 вересня 1941 р., воїни 776-го стрілецького, 683-го артилерійського полків 214-ої, 233-ої стрілецьких дивізій, які загинули 26 вересня 1943 р. при звільненні села від гітлерівських загарбників.

Прізвища відомі 29 воїнів.

Згідно з документами ЦАМО РФ під час оборонних боїв з гітлерівськими загарбниками за село зникло безвісти 9 воїнів із частин і підрозділів 199-ї стрілецької дивізії:

Дісковський Володимир Васильович, військовий технік 2-го рангу 187-

го окремого зенітного артилерійського дивізіону, 1908 р.н., Київська обл., Рокитнянський р-н, с. Синявка. Призваний Рокитнянським райвійськкоматом Київської обл.; Данник Петро Михайлович, лейтенант, командир батареї 187-го окремого зенітного артилерійського дивізіону, 1916 р.н., м. Лисичанськ, п/о Серебрянка. Кадровий військовий; Ніколаєнко Федір Артемович, сержант, командир відділення 187-го окремого зенітного артилерійського дивізіону. Київська обл., Київський р-н, с. Валки. Призваний Київським райвійськкоматом Київської обл.; Пантюхін Пилип Володимирович, лейтенант, начальник розвідки 465-го гаубично-артилерійського полку 199-ї стрілецької дивізії., 1919 р.н., Тульська обл., Черенський р-н, Скуратовська с/р. Призваний Черенським райвійськкоматом; Русов Михайло Іванович, технік-інтендант 2-го рангу, начальник фінансового відділу 500-го стрілецького полку. Ростовська обл., Чертковський р-н, с. Шепетівка. Кадровий військовий; Савлюк Сергій Семенович, сержант, командир відділення 187-го окремого артилерійського дивізіону 199-ї стрілецької дивізії. Вінницька обл., Вінницький р-н, с. Телепеньки. Призваний Вінницьким райвійськкоматом Вінницької обл.; Ткач Пилип Іванович, сержант, командир відділення 187-го окремого артилерійського дивізіону 199-ї стрілецької дивізії. Київська обл., м. Біла Церква, вул. Штабна, 26. Призваний Білоцерківським райвійськкоматом Київської обл.; Цампмак Антон Маркович, лейтенант, начальник зв'язку 465-го гаубично-артилерійського полку, 1919 р.н., Вінницька обл., Тороський р-н, с. Михайлівка. Призваний Тороським райвійськкоматом Вінницької обл.; Чібісов Степан Андрійович, сержант, командир відділення 187-го окремого артилерійського дивізіону 199-ї стрілецької дивізії. Орловська обл., Карачаєвський р-н, с. Когарське. Призваний Карачаєвським райвійськкоматом Орловської обл. Усі вони зникли безвісти 14.09.1941 р.

Помилково увічнені на плиті біля братської могили: Трифонов Анатолій Іванович, старший лейтенант, командир ланки військової частини № 74562, 1913 р.н., м. Ленінград. Призваний Ленінградським облівійськкоматом. Загинув 25.02.1944 р.

Згідно документів ЦАМО РФ Гладкий Віктор, 195-го гвардійського стрілецького полку 66-ї гвардійської стрілецької дивізії. Загинув 27.11.1943 р.; Ледовська Олександра Опанасівна, старшина 193-го гвардійського стрілецького полку 66-ї гвардійської стрілецької дивізії. Загинула 28.11.1943 р.; Охін Василь Нефедович, рядовий 193-го гвардійського стрілецького полку 66-ї гвардійської стрілецької дивізії, 1904 р.н., помер від ран 28.11.1943 р. насправді поховані в с. Цвітне Кіровоградської обл.

Єршов Михайло Михайлович, сержант, стрілець 584-го стрілецького полку, 1923 р.н, Куйбишевська обл. Загинув 27.09.1943 р. Похований у с. Деркачі Полтавської обл.; Коломієць Сергій Петрович, рядовий, стрілець, розвідник 299-ї стрілецької дивізії, 1923 р.н. Харківська обл. Куп'янський р-н ст. Вузлова. Призваний Катакурганським райвійськкоматом Самаркандської обл. Загинув 9.10.1943 р. Похований у с. Шамури Кременчуцького р-ну Полтавської обл.; Серов Василь Петрович, рядовий, стрілець 299-ї стрілецької дивізії, 1914 р.н. Горьковська обл., Кологривський р-н. Призваний Ленінським райвійськкоматом Новосибірської обл. Вбитий 27.09.1943 р. Похований на х. Пнойове, приєднане до

с. Комітерн Козельщинського р-ну Полтавської обл.; Сисоєв Іван Аверьянович, старшина 66-ї стрілецької дивізії, 1922 р.н., помер від ран 1.12.1943 р. Похований у с. Туруншевка Кременчуцького р-ну Полтавської обл.

Згідно з рішенням виконкому Козельщинської районної ради № 9 від 10 квітня 1953 р. біля могили встановлено пам'ятник, виготовлений Харківським скульптурним комбінатом. Залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,8 м) встановлена на цегляному постаменті (3,8 x 1,25 x 1,25 м), у нижній частині якого дошка з мармурової крихти (0,5 x 0,3 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни». На могилі покладені бетонні плити (1,5 x 1,0 м) з пам'ятним написом і прізвищами 14 загиблих воїнів.

У 1984 р. відбулася реконструкція. Постамент – прямокутної форми, обкладений плиткою, у верхній частині – дошка з сірого граніту (0,6 x 0,6 м) з пам'ятним написом: «Вічна пам'ять і слава воїнам Радянської Армії, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни за визволення нашої Батьківщини».

Цоколь цегляний, обкладений плиткою (0,97 x 2,7 x 2,7 м). Ліворуч і праворуч від пам'ятника встановлені дві горизонтальні цегляні стели, обкладені плиткою (1,8 x 0,47 x 4,5 м) на яких закріплено по 5 дощок з сірого граніту (0,7 x 0,55 м) з прізвищами 167 воїнів, жителів сс. Василівки та Олександрівки, полеглих на фронтах Другої світової війни в 1941 – 1945 рр.

На могилі бетонна тumba (0,5 x 0,26 x 0,77 x 1,42) на якій покладена плита з сірого граніту (1,3 x 0,62 м) з пам'ятним написом: «Воїни Советской Армии погибшие при освобождении нашего села 1941 – 1945 гг.» і прізвища 15 осіб.

Згідно Книги Пам'яті України відомо 184 прізвища.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 3068. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 79, 80; Там само. – Ф. 1512. – Оп. 1. – Спр. 24. – Арк. 214; Там само. – Ф. 1481. – Оп. 1. – Спр. 15. – Арк. 40; Там само. – Ф. 1481. – Оп. 2. – Спр. 16. – Арк. 31, 61; Там

само. – Ф. 1481. – Оп. 2. – Спр. 14. – Арк. 88. – Спр. 15. – Арк. 26; Там само. – Ф. 1381. – Оп. 1. – Спр. 8. – Арк. 355; Там само. – Ф. IX відділ. – Спр. 002-45. – Спр. 41, 42, вх. 1271; Там само. – Ф. IX відділ. – Спр. 2477-с-41. – Арк. 158; Там само. – Ф. 1459. – Оп. 2. – Спр. 5. – Арк. 1; Там само. – Ф. 1459. – Оп. 17. – Спр. 67. – Арк. 28; Там само. – Ф. 1247. – Оп. 2. – Спр. 5. – Арк. 1; Там само. – Ф. 229. – Оп. 166. – Спр. 53. – Арк. 256; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 83. – Арк. 5; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.542-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5: Кобеляцький район. Козельщинський район. Котелевський район. – Полтава: «Полтавський літератор» 1996. – С. 401–416.

В.А. Андрієць

71. Братська могила учасників громадянської війни (1920) (іст.)

Знаходиться в південно-східній частині кладовища.

Поховано 27 воїнів.

Під час громадянської війни у селі діяла партизанська група, яку очолював житель села Леонтій Пилипович Герасценко.

У 1920 р. відбувся бій червоноармійських частин з антибільшовицьким формуванням Н. І. Махна. Інші відомості про подію відсутні.

У 1954 р. на могилі встановлено металевий обеліск (вис. 1,7 м).

У 2000 р. відбулася заміна, на могилі встановлено бетонний хтест (1,55 x 0,54 x 0,54 м).

Література: Полтавщина: Енциклопедичний довідник за редакцією А. В. Кудриць-

кого. – К.: «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана, 1992. – С. 84; Попов Ф. Рассказ о незабываемом. – К., 1961. – С. 136–142; Попов Ф. Бойові діла кременчуцьких партизанів // Зоря Полтавщини. – 1958. – № 112 (8045). – 8 червня. – С. 3–4; Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область / Голов. ред. кол. Тронько П. Т., Бажан М. П., Білодід І. К. та ін.; Ред. кол. Буланій І. Т., Бардик Г. С., Бевзо О. А. та ін. – К.: Голов. Ред. УРЕ, 1967. – С. 445; Омеляненко А. У спогадах незабутніх років // Радянське село. – 1977. – № 152 (5658). – 25 грудня. – С. 23.

В.А. Андрієць

72. Місце поховань жертв Голодомору 1932–1933 рр. (іст.)

Знаходиться в південно-східній частині старого кладовища.

Поховано невідому кількість жителів села, які стали жертвами Голодомору 1932–1933 рр. Бібліотекар Василювської бібліотеки Горшинченко М. О. зібрав прізвища односельців, які померли під час Голодомору 1932–1933 рр. – всього відомо 124 загиблих.

У 2008 р. в пам'ять про земляків, які померли під час Голодомору 1932–1933 рр., встановлено бетонну стелу (вис. 1,15 x 0,5 м), у центрі якої дошка з металокераміки (0,6 x 0,3 м), у верхній частині хрест, під ним напис: «Ще й досі блукають їх душі мов тіні і хліба шукають по всій Україні. Землякам нашим, старим, молодим і ненародженим жертвам Голодомору 1932–1933 рр.»

Джерела та література: Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методич-

ного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 286–287.

В.А. Андрієць

73. Могили братів Геращенко Леонтія Пилиповича та Геращенко Артема Пилиповича (1920) (іст.)

Знаходяться в східній частині кладовища.

Поховані брати Леонтій Пилипович Геращенко (1885 – 1920) і Артем Пилипович Геращенко (1890 – 1920) – активісти, учасники встановлення радянської влади на селі. У період громадянської війни у селі діяла партизанська група на чолі з Леонтієм Пилиповичем Геращенко. Артем Пилипович Геращенко, міліціонер, був розстріляний 2.05.1920 р. у с. Піски антибільшовицьким формуванням Н. І. Махна.

У 1920 р. у бою з антибільшовицьким формуванням отамана Мошенського загинув Л. П. Геращенко.

В 1958 році на могилах встановлені металеві обеліски (вис.0,9 м) з зіркою і прізвиськом загиблого: «Герой гражданской войны Геращенко Леонтий Филиппович 1855 – 1920».

Джерела та література: Полтавщина: Енциклопедичний довідник за редакцією А. В. Кудрицького. – К.: «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана, 1992. – С. 84; Омеляненко А. У спогадах незабутніх років // Радянське село. – 1977. – № 152 (5658). – 25 грудня. – С. 23. Попов Ф. Рассказ о незабываемом. – К., 1961. – С. 136 – 142; Попов Ф. Бойові дла кременчуцьких партизанів // Зоря Полтавщини. – 1958. – № 112 (8045). – 8 червня. – С. 3 – 4; Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область / Голов. ред. кол. Тронько П. Т., Бажан М. П., Білодід І. К. та ін.; Ред. кол. Буланій І. Т., Бардик Г. С., Бевзо О. А. та ін. – К.: Голов. Ред. УРЕ, 1967. – С. 445.

М.О. Авдєєва, В.А. Андрієць

74. Могила Дряпаченка Івана Кириловича (іст.)

Знаходиться в північно-східній частині кладовища.

Дряпаченко Іван Кирилович (4(16).08.1881, с. Василівка Кобеляцького повіту Полтавської губ. – 24.12.1936, с. Василівка Козельщинського р-ну) – український живописець і графік.

Завдяки графу І. П. Капністу здобув фахову освіту у Київській маловальній школі М. Мурашка (1894 – 1898, у М. Пимоненка). У 1898 – 1902 рр. навчався в Московському училищі живопису скульптури і архітектури (у В. О. Серова), а потім в 1903 – 1911 рр. у Петербурзькій Академії мистецтв (майстерня І. І. Ре-

піна). У 1910 р. поїхав до Італії для удосконалення майстерності. За рік, проведений там, І. К. Дряпаченко написав ряд полотен, серед яких «Саломея», за які потім у Санкт-Петербурзі йому присуджено почесну премію Куїнджі. Художник мав можливість залишитися в Італії, але повернувся до с. Василівка.

У 1914 р. взяв участь у першій художній виставці в м. Кременчук, на якій було представлено 222 картини українських художників, серед них і 4 роботи І. К. Дряпаченка – «Троянди», «Імеретянки», «Хвора» та «Портрет пані Д».

Іван Кирилович Дряпаченко – учасник Першої світової війни, на фронт пішов солдатом, але й там малював. Як графік створював для петербурзьких журналів безліч фронткових малюнків і етюдів періоду Першої світової війни.

Наприкінці 1917 р. художник повернувся до с. Василівка, у батькову хату. Співав у церковному хорі, написав ряд творів. Помер у бідності.

Твори: «Натурщиця» (1907), «Портрет актриси В. Кавецької» (1911), «Св. Сімейство в Єгипті» (1912), «Поминальний день у Флоренції» (1913), «Портрет батька», «Відпочинок», «За шахматами» (1913), «Параска у святковий день», «На березі Дніпра», «Сутінки» (1914), «Ярмарок» (1918), «Вечір на Україні» (1920), «На буряках», «Сінокіс», «Перший комбайн» (всі 1930 – 1936). Значна частина творчої спадщини втрачена. Твори зберігаються в музеях мм. Донецьк, Полтава, Харків, Кременчук, Львів, Санкт-Петербург, Москва, Нижній Новгород, Рибінськ.

Більшість картин І. К. Дряпаченка під час Другої світової війни були вивезені окупаційною владою до Німеччини. Лише 5 полотен є сьогодні в Полтавському художньому музеї (Галерея мистецтв) імені М. Ярошенка, це картина «Гра в шахи або відпочинок» і кілька портретів. Дві картини зберігаються у його внучатого племінника, в односельців збереглося три портрети олією та малюнки художника, у Кременчуцькому художньому музеї – портрет Дробахи, «Немовля з яблуками» (1923).

У 1960 р. на могилі встановлений металевий хрест (вис. 1,5 м), в центрі якого металева дошка (0,14 x 0,2 м) з текстом: «Художник-академік Дряпаченко Іван Кирилович 1892 – 1936».

У 2007 р. відбулася заміна – на могилі встановлена монолітна стела з сірого габро (1,35 x 0,5 x 0,15 м), у верхній частині в овальному заглибленні вирізаний барельєфний портрет художника (0,36 x 0,27 м), під ним напис: «Художник Дряпаченко Іван Кирилович 1881 – 1936». На могилі плита з червоного граніту (1,37 x 0,5 x 0,18 м). Автори пам'ятника: Анатолій Дяченко, викладач Кременчуцької художньої школи, член Полтавської організації НСХУ, який зініціював встановлення пам'ятника на могилі художника, та автор і виконавець барельєфа – художник-скульптор, викладач Кременчуцької художньої школи Володимир Максименко.

Джерела та література: Словник художників України. – К.: Головна редакція УРЕ, 1973. – С. 78; Полтавщина: Енциклопедичний довідник за редакцією А. В. Кудрицького. – К.: «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана, 1992. – С. 259; Украинская Советская Энциклопедия. – К., Главная редакция Украинской Советской Энциклопедии, 1980. – Т. 3. – С. 473; Ханко В. М. Словник мистців Полтавщини. – Полтава: «Видавництво Полтава», 2002. – С. 71; Жовнір Н. Художник ранкової зорі // Вечірня Полтава. – 2007. – № 74 (756). – 23 серпня. – С. 9.

В.А. Андрієць

Велика Безуглівка, с. Новогалещинська сільська рада

75. Курган (археол.)

Розташований на відрогopodobному підвищенні другої тераси лівого берега р. Рудька – лівої притоки р. Псел (басейн р. Дніпро), за 0,70 км на північний схід від околиці села (азимут 39°) та за 0,24 км на

північний захід від полотна шосе Н-22 мм. Олександрія – Полтава.

Обстежувався О. Б. Супруненко восени 2015 р. Позначений на крупномаштабних картах третьої чв. XX ст. як курган заввишки понад 1,2 м з абсолютною висотою 82,8 м.

Дуже розораний насип наразі має висоту 0,6 м та діаметр понад 30 м. Площа ділянки, зайнятої насипом, – 0,070 га.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Пам'ятки археології на території Новогалещинської селищної ради Козельщинського району Полтавської області (Матеріали до проекту «Схеми детального планування території Новогалещинської селищної ради Козельщинського району») / Супруненко О. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 762. – Арк. 8; Карта: Х-40-63-Б-а. – М 1: 50 000. – Съемка 1953 г. – М.: ГУГК при СМ СССР, 1969.

О.Б. Супруненко

сних від 15 грудня 1957 р. № 31 на могилі встановлено пам'ятник, виготовлений Харківським скульптурним комбінатом.

У 1958 р. на могилі встановлено пам'ятник – залізобетонна скульптура воїна з вінком (2,5 x 0,9 x 0,6 м) на цегляному постаменті (вис. 2,5 м), цоколь цегляний, поштукатурений (0,8 x 4,0 x 4,0 м), у центрі постаменту – дошка з мармурової крихти (0,5 x 0,3 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни», біля підніжжя постаменту – чавунна плита (2,0 x 1,0 м) з пам'ятним написом: «Никто не забудь ничто не забыто здесь похоронены і прізвища 29 полеглих воїнів «село Новая Галещина Куда б не шел не ехал ты, но здесь остановись могиле этой дорогой всем сердцем поклонись 1941 – 1943 гг.». У верхній частині орден Вітчизняної війни.

Відкрито пам'ятник 1 квітня 1958 р.

У 1900 р. відбулася реконструкція – встановлений двохступінчатий цегляний, поштукатурений під «шубу» постамент (3,0 x 1,2 x 1,2 м, 0,7 x 2,0 x 2,0 м), у нижній частині постаменту розміщено дві дошки з чорного граніту (0,8 x 0,6 м), з пам'ятним написом: «Пам'ятаймо: У грізну годину вони полягли, захистивши грудьми Батьківщину мир і щастя для нас зберегли і прізвища 31 воїна.

76. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943 – 1946) (іст.)

Знаходиться в центральній частині кладовища.

Поховано 177 воїнів. Серед них воїни із частин і підрозділів 1049-го стрілецького полку 300-ої стрілецької дивізії, 132-ої танкової бригади 158-го кавалерійського полку 38-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули в боях із гітлерівськими загарбниками за сс. Нова Галещина, Велика Безуглівка, Горбані, залізничну станцію Нова Галещина 7 вересня 1941 р. та воїни із підрозділів 734 –го, 572 –го стрілецьких полків 233-ої стрілецької дивізії, які загинули 27 вересня 1943 р. при звільненні сіл Нова Галещина, Велика Безуглівка, Горбані, залізничної станції Нова Галещина від гітлерівських загарбників, а також воїни, які померли від ран в евакуаційному госпіталі № 2148, інфекційному госпіталі № 3578 у 1943 – 1946 рр., що знаходилися в с. Нова Галещина.

Прізвища відомі 31 воїна.

Згідно з рішенням виконкому Козельщинської районної ради депутатів трудя-

Джерела та література: ЦАМО РФ. Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 1051, 1145; Там само. – Ф. 58. – Оп. 18002. – Спр. 18, 105, 210, 291, 2914; Там само. – Ф. 58. – Оп. А-83627. – Спр. 4018; Там само. – Ф. 33. – Оп. 11458. – Спр. 302; Там само. – Ф. 58. – Оп. 818883. – Спр. 127, 376; Там само. – Ф. 1512. – Оп. 1. – Спр. 24. – Арк. 215, 216; Там само. – Ф. II відділ. – Спр. № 101-32-1, в. 291с.; Там само. – Ф. 1247. – Оп. 2. – Спр. 5. – Арк. 83; Там само. – Ф. 1247. – Оп. 1. – Спр. 159. – Арк. 105; Там само. – Ф. 299. – Оп. 1610112. – Арк. 508 – 512; Там само. – Ф. 1459. – Оп. 1. – Спр. 20. – Арк. 77–81; Там само. – Ф. 229. – Оп. 166. – Спр. 53. – Арк. 112; Там само. – Ф. IX відділ. – Спр. № 101-1217-3. – Арк. 216; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 28; Архів військово-медичного музею Міністерства Оборони Російської Федерації. – Ф. 2148 ЕГ.

В.А. Андрієць

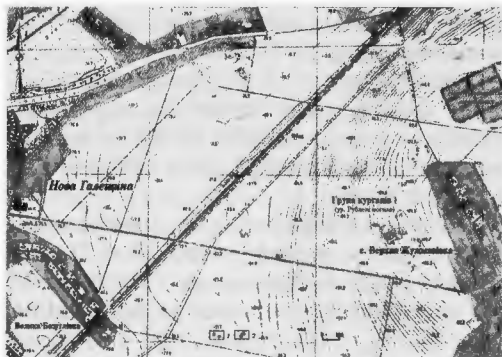
Верхня Жужманівка, с. Солоницька сільська рада

77. Курганний могильник I, IV – I тис. до н. е., епоха енеоліту, бронзового і раннього залізного віків (археол.)

Розташований за 4,016 – 4,377 км на північний схід (азимуту 57° – 66°) від приміщення Солоницької сільської ради, за 0,100 – 0,341 км на північ та захід від північно-західної та західної околиць села.

Обстежувався О. Б. Супруненком улітку 1981 р., оглядався І. С. Мельниковою 1987 р., з метою укладання облікової документації та включення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України. Детально обстежувався О. Б. Супруненком і В. В. Шерстюком восени 2014 р.

Частина курганів могильника позначена на картографічних матеріалах різного часу. На картах сер. XIX – поч. XX ст. показані два великі кургани групи (№№ 1 – 2), причому для більшого з них (№ 1)

вказана абсолютна висота над рівнем моря – 60,21 саж. Як група з трьох насипів (№№ 1 – 2, до того ж № 1 показаний як курган з двох насипів, один із яких розташований південно-західніше сучасного) комплекс позначений на карті 194 р. На німецьких копіях радянських мап є позначки двох курганів зі складу північної частини могильника й ті ж 3 кургани зі складу південної, з відносними висотами 3,5; 3,4 і 1,4 м.

На сучасних картах 1980 – 1990-х років видання значаться: курган № 2 із відносною висотою 2 м і курган № 1, як масивний насип овальної форми, із заглибиною з південного (південно-західного) боку або ж взагалі як заглибина в 2 м. На картографічних матеріалах відображене існування та розширення кар'єру, що вніс певні зміни у загальний вигляд могильника. Абсолютна висота кургану № 1 вказується як 129,6 м. Дрібномасштабні карти видання 1982 р. зазначають відносні висоти насипів №№ 1 та 2 у межах 2,0 та 1,6 м відповідно.

Кургани споруджені на краю відрогopodobного округлого підвищення плато лівого корінного берега р. Псел – лівої притоки р. Дніпро, висотою 124,5 м над рівнем Балтійського моря та близько 55,5 м над його заплавою. Знаходяться за 0,1 – 0,3 км на північний захід і захід від села, на розораному масиві угідь земель запасу, орендованому СФГ П.Л. Ліц.

Могильник займає надсхилля пануючого над навколишньою місцевістю пагорба плато й є висотною домінантою округи, за 0,081 – 0,905 км на північ –

північний схід від нагірної частини місцевої асфальтованої дороги – автопід'їзду (С 170929) до села.

У складі могильника нараховується 9 курганів та 4 «плями» - рештки знищених оранкою невеликих насипів висотою 0,10 – 2,20 м і діаметром 9 – 45 м, що розташовані у двох скупченнях ланцюгом по вісі північний схід – південь – південний захід, на відстані в 0,7 км. Північну частину могильника утворюють чотири майже знищені оранкою кургани за №№ 7 – 10, що тяжіють до північно-західної околиці, південну – скупчення невеликих насипів на захід від села (№№ 4 – 6, 11 – 13) навколо двох великих (№№ 1 – 2) заввишки 1,6 – 2,2 м. Деяко на південь від них (за 0,17 км) знаходиться розораний курган (№ 3) висотою 0,7 м. Усі насипи інтенсивно розорюються.

На захід від курганів №№ 1 та 4 вздовж схилу розташована заорана заглибина (0,3 – 2,9 м) рекультивованого на поч. 1980-х рр. кар'єру, який діяв упродовж 1950 – 1960-х рр. Цей кар'єр знищив прилеглий до насипу № 1 курган за-

ввишки близько 1,4 м та, за свідченнями старожилів, рештки насипу майдану.

Обмірні дані окремих розораних курганів та їх решток наводяться нижче.

Курган № 1, висотою 2,3 м і діаметром 35 x 42 м, має овальну в плані форму, стрімко підняті поли, відносну висоту понад 2 м, абсолютну висоту 129,6 м (за картографічними матеріалами). Поряд знайдений уламок стінки античної амфори. На насипу – фрагменти зрубної ліпної кераміки. Географічні координати умовного центру (датум WGS-84) 49°09'55,9722" північної широти, 33°47'36,5292" східної довготи.

Курган № 2 здіймається на висоту 1,6 м при діаметрі 34 м, округлий за формою, з чітко розпізнаваними полами та абсолютною висотою 128,7 м. Географічні координати умовного центру 49°09'52,1928" північної широти, 33°47'44,6999" східної довготи.

Курган № 3, висотою 0,7 м і діаметром 26 м, є залишками порівняно невеликого насипу над краєм схилу. На поверхні виявлені знахідки уламків зрубного ліпного

посуду. Географічні координати умовного центру 49°09'48,0824" північної широти, 33°47'42,2615" східної довготи.

Курган № 4, з висотою 0,3 м при діаметрі 15 м, – залишки розораного насипу з «плямою» материкового викиду на поверхні. Географічні координати умовного центру 49°09'54,7478" північної широти, 33°47'33,6991" східної довготи.

Курган № 5 – ледь помітний, заввишки 0,2 м, з діаметром 12 м, має округлу форму, залишаючись «плямою» материкового викиду й основи розораного насипу. Географічні координати умовного центру 49°09'55,3414" північної широти, 33°47'33,4905" східної довготи.

Курган № 6, висотою 0,6 м та діаметром 20 м, є округлим за формою в плані невеликим насипом на вершині ледь помітного підвищення. Географічні координати умовного центру кургану 49°09'58,8678" північної широти, 33°47'36,0445" східної довготи.

Курган № 7 здіймається на висоту 1,6 м при діаметрі 34 м, округлий за формою, з чітко розпізнаваними полями та абсолютною висотою 128,7 м. Географічні координати умовного центру 49°10'09,0885" північної широти, 33°47'41,1262" східної довготи.

Рештки курганів №№ 8 – 13 заввишки 0,1 – 0,3 м мають невеликі діаметри – 9 – 15 м округлих в плані маленьких насипів, «плями» материкових викидів на поверхні. Географічні координати умовних центрів: кургану № 8 – 49°10'10,0760" північної широти, 33°47'42,3779" східної довготи; № 9 – 49°10'11,4251" північної широти, 33°47'45,0879" східної довготи.

Загальна площа, зайнята поховальними об'єктами, становить 0,3935 га. Стан великих курганів – ближче до задовільного, не зважаючи на пошкодження оранкою, курганів №№ 3 – 4, 6 – незадовільний, №№ 5, 7 – аварійний.

Розкопки не проводилися. Група взята на облік рішенням виконкому Полтавської обласної ради № 247 від 23 квітня 1984 р., наприкінці 2014 р. проведені інвентаризаційні обстеження і підготовлена нова облікова документація для

включення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України як комплексної пам'ятки археології місцевого значення.

Джерела та література: Супруненко О. Б. Звіт про відрядження до смт. Козельщина та Нової Галещини з метою обстеження курганів ... 1981 р. // НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 04-167. – 6 арк., 1 арк. іл.; Паспорт: Курганна група (ур. Рублені могили), с. Верхня Жужманівка / Укл. Супруненко О. Б. – Полтава, 1983 // Поточн. архів ЦОДПА; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2014 р. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2014; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 739. – Арк. 14 – 16. – Рис. 17 – 22; Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев. – [Изд. 1850-х гг.]; Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб. : Воен.-топограф. депо, 1863 – 1878. – Атлас: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. Железная дорога нанесена по съемке 1887 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й – [Изд. 1900 – 1917 гг.]; М-36-104-D. – Prigariwka. – Deutsche Heereskarte. RuЯland 1:50 000. – Grundmaterial: RuЯland karta 1: 50000 stand 1932. – Truppenausgabe Nr. 1, 1943; М-36-104-B. – Koselschtschina. – Deutsche Heereskarte. RuЯland 1: 50 000. – Grundmaterial: RuЯland karta 1: 50000 stand 1932. – Truppenausgabe Nr. 1, 1943; X-40-63-B-г-4. – М 1: 10 000. – Съёмка 1975 г. – ГУТК при СМ СССР. – 13-XI-78 г.; М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; М-36-104-Г. – Сушки. – М 1: 50 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Памятники истории и культуры Украинской ССР: Каталог-

справочник / Ред. кол. П. Т. Тронько, Г. К. Злобин, Ю. А. Олененко і др.; кол. авт. – К. : Наукова думка, 1987. – С. 408; Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А. В. Кудрицького. – К. : Українська Енциклопедія, 1992. – С. 589; Полтавська область. Природа. Населення. Господарство: Географічний та історико-економічний нарис / За ред К. О. Маца. – Полтава : Полтав. літератор, 1998. – С. 320.

*О.Б. Супруненко, В.В. Шерстюк,
І.С. Мельникова*

78. Курганний могильник II (археол.)

Розташований за 2,66 км на північний схід від приміщення Солонийської сільської ради, за 0,55 км на північний схід від північно-західної частини села, з південно-східного боку від комплексу відстійників Новогалящинських очисних споруд, вздовж польової дороги на с. Ольгівку.

Обстежувався І. С. Мельниковою 1987 р., О. Б. Супруненком і В. В. Шерстюком восени 2014 р.

Більший курган позначений на картографічних матеріалах різного часу від другої третини XIX до кін. XX ст. На мапах 1980 – 1990-х рр. цей курган значаться як насип із відносною висотою 2 м.

Кургани споруджені на північно-східному краю відрогоподібного округлого підвищення лівого корінного берега р. Рудька (рр. Рудька – Псел – Дніпро), утвореного впадінням до неї безіменного струмка з витоками на схід від с. Оленівка, висотою понад 132 м над рівнем Балтійського моря і близько 42 м над рівнем заплави. Знаходяться на розораному

масиві орендованих угідь у складі земель запасу.

Могильник займає надсхилля пануючого найвищого в окрузі пагорба плато, за 0,64 км на південний схід від шосе Н-22 мм. Олександрія – Полтава.

Складається з двох розораних курганів висотою 0,5 та 1,1 м і діаметром 19 і 28 м, що розташовані майже за широтною віссю, на відстані 90 м. Зі східного боку знаходиться більший курган (№ 1), який свого часу мав висоту понад 2 м. Через нього пролягає польова дорога до с. Ольгівка.

Розкопки не проводилися. Проведені інвентаризаційні обстеження з підготовки до включення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України як комплексної пам'ятки археології місцевого значення.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2014 р. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2014; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 739. – Арк. 16 – 17. – Рис. 22 – 23; Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб. : Воен.-топограф. депо, 1863 – 1878. – Атлас; М-36-104-В. – Koselschtschina. – Deutsche Heereskarte. RuЯland 1: 50 000. – Grundmaterial: RuЯland karta 1: 50000 stand 1932. – Truppenausgabe Nr. 1, 1943; М-36-104. –

Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.

*О.Б. Супруненко, В.В. Шерстюк,
І.С. Мельникова*

**79. Курганний могильник III;
IV – II тис. до н. е., енеоліт –
бронзовий вік (археол.)**

Розташований за 2,58 – 2,64 км на північний схід від приміщення Солоницької сільської ради, за 0,54 – 0,66 км на північний схід від села, з південного боку від комплексу відстійників Новогалещинських очисних споруд, поряд із роздоріжжям польових доріг на с. Ольгівка й вказане підприємство.

Більший курган оглядався І. С. Мельниковою у 1987 р., група обстежена О. Б. Супруненком і В. В. Шерстюком восени 2014 р.

Великий курган позначений на всіх картографічних матеріалах другої третини XIX – кін. XX ст. з відносною висотою понад 4 м.

Кургани споруджені на вершині плато відрогоподібного підвищення лівого корінного берега р. Рудька (рр. Рудька – Псел – Дніпро), утвореного впадінням до неї безіменного струмка, висотою понад 132 м над рівнем моря і близько 42 м над рівнем заплави. Знаходяться посеред розораного масиву угідь. З південного боку та від села група відділена пологими вибалками.

Складається з двох – задернованого і розораного – курганів. Розташований із західного боку насип великого кургану № 1 має дещо овальну в плані форму, видовжений з північного заходу на пів-

денний схід. У перетині його форма приплюснута, зі стрімкими схилами, поли оборані на 5 – 10 м. Вершина зрізана влаштуванням у центрі нині зруйнованого тригопункту, що мав кільцеве обвалування діаметром 5 м. Висота кургану – 4,1 м, діаметр обораної частини насипу – 32 x 37 м, діаметр кургану з розораними полами – 40 x 45 м. Абсолютна висота – 136,1 м. На схилах і насипу ростуть окремі дерева та кущі. На поверхні збереглися реліктові степові рослини, в т. ч. ковила.

За 0,12 км на південний схід розташований менший розораний курган № 2 заввишки 0,8 м і діаметром 28 м. Насип на тлі ріллі відрізняється більш світлим кольором, з домішками материкового суглинистого ґрунту розораних викидів. На поверхні виявлені уламки кісток людей, окремі фрагменти ліпного посуду доби бронзового віку.

Розкопки не проводилися. Здійснені інвентаризаційні обстеження з підготовки для включення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України як комплексної пам'ятки археології місцевого значення.

Джерела: Супруненко О.Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2014 р. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2014; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 739. – Арк. 17 – 18. – Рис. 22, 24 – 26; Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб. : Воен.-топограф. депо, 1863-1878. – Атлас; М-36-104-В. – Koselschtschina. – Deutsche Heereskarte. RuЯland 1: 50 000. – Grundmaterial: RuЯland karta 1: 50 000 stand 1932. – Truppenausgabe Nr. 1, 1943; М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.

О.Б. Супруненко, В.В. Шерстюк,
І.С. Мельникова

80. Курганний могильник IV (археол.)

Розташований безпосередньо на південно-західній околиці села, за 50–70 м від меж садибної забудови, на городках з північного боку від сільського кладовища і дороги з твердим покриттям до нього, за 4,55 км на північний схід від приміщення Солоницької сільської ради.

Обстежувався О. Б. Супруненком восени 2015 р.

Кургани займають край надхсилля плато відрогоподібного вододільного підвищення лівого корінного берега р. Рудька (рр. Рудька – Псел – Дніпро), висотою

понад 125 м над рівнем Балтійського моря і бл. 40 м над рівнем запливи.

Розорюються. Складається з двох невеликих насипів, розташованих за 50 м один від одного в меридіональному напрямку.

Висота курганів – 0,3 – 0,6 м, діаметр – 14 – 20 м. Південно-західна пола більшого перегинається польовою дорогою, що руйнує його насип.

Географічні координати умовних центрів курганів: № 1 (більшого) – 49°09'38,321" північної широти, 33°48'07,379" східної довготи; № 2 – 49°09'38,980" північної широти, 33°48'07,184" східної довготи.

Розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Пам'ятки археології на території Солоницької сільської ради Козельщинського району Полтавської області (Матеріали до проекту «Схеми детального планування території Солоницької сільської ради Козельщинського району») / Супруненко О. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 761. – Арк. 11.

О.Б. Супруненко

81. Курган, III – II тис. до н. е., ранній бронзовий вік (археол.)

Знаходиться за 1,2 км на південний схід від села (азимут 139°), за 0,41 км на північний захід від с. Бутоярівка (азимут 316°) Пашківської сільської ради, на краю розораного підвищення вододілу рр. Рудька (басейн р. Псел) та Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро), в адміністративних межах Солоницької сільської ради.

Обстежувався О. Б. Супруненком восени 2015 р. Відомий за картографічними матеріалами з сер. XIX ст. із позначенням як кладовище, вірогідно, кол. хут. Сохинового. Як насип на кладовищі зафіксований топографічною зйомкою 1953 р. На пізніших дрібномасштабних мапах значиться лише як рештки невеликого новітнього кладовища.

Насьогодні зберігся останець підораного (на третину) з північного заходу насипу великого кургану заввишки 1,8 м, з реконструйованим діаметром понад 30 м, що станом на 1953 р. мав абсолютну висоту понад 128,8 м. Із південного боку навколо нього помітні рештки обвалування та горбки старих могил, на поверхні – сліди захоронень відсутні. На вершині є сплющення, проте без решток тригопункту. Південно-східна та східна поли добре збереглися. Залишки насипу оборюються, оточені деревами і кущами, задерновані. Географічні координати умовного центру кургану – 49°9'09,454" північної широти і 33°50'47,781" східної довготи.

Насип знаходиться лівобіч (на південний захід) від польової дороги до с. Верхня Жужманівка.

Археологічні розкопки не проводилися.

Виходячи з місцезнаходження та форми кургану, пам'ятка належить до поховальних об'єктів пізньоямного населення доби раннього бронзового віку.

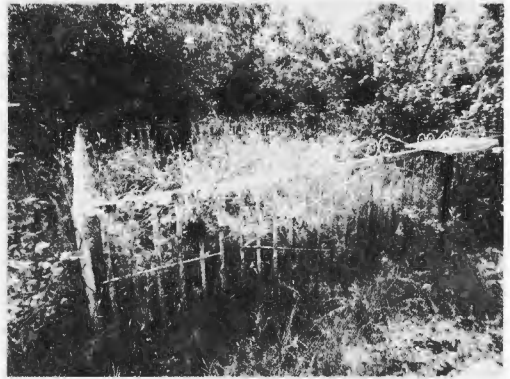
Джерела: Карта: Х-40-63-Г-в. – М 1: 25 000. – Съёмка 1953 г. – М. : ГУГК, 1969; Польові обстеження О. Б. Супруненка з підготовки «Зводу» восени 2015 р.

О.Б. Супруненко

82. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943) (іст.)

Знаходиться в центральній частині кладовища.

Похована невідома кількість воїнів із частин і підрозділів 6-ї гвардійської кавалерійської дивізії, 300-ї стрілецької дивізії, 205-го гаубичного артилерійського полку 304-ої стрілецької дивізії 38-ї Армії Південно-Західного фронту, які загину-

ли в оборонних боях із гітлерівськими загарбниками за село 6 вересня 1941 р., а також воїни із підрозділів 299-ї стрілецької дивізії, які загинули при звільненні села від гітлерівських загарбників 27.09.1943 р.

Прізвиська відомі 5 воїнів, серед загиблих – рядовий Пасько Олексій Олександрович, 1915 р.н., уродженець с. Пришиб Кременчуцького р-ну.

У 1950-х рр. на могилі встановлений металевий обеліск (вис. 1,5 м) увінчаний зіркою, в центрі якого металева дошка (0,2 x 0,3 м) з пам'ятним текстом: «Вечная память героям, павшим в боях за свободу и независимость нашей Родины. 1941 – 1945 г.г.».

У 2013 р. на могилі встановлена стела з чорного полірованого граніту (1,1 x 0,5 x 0,07 м) з пам'ятним написом: «Вічна пам'ять солдату – герою».

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 974528. – Спр. 45; Там само. – Ф. 58. – Оп. 818883. – Спр. 586; Там само. – Ф. 3539. – Оп. 1. – Спр. 37. – Арк. 12; ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 28; Свідчення жителя села В.Жужманівка А. Кривошапки 1924 р.н. // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 6: Місто Комсомольськ, Місто Кременчук, Кременчуцький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1998. – С. 488; Книга Памяти: Смоленская область. Т. 1. – С. 446; Подвигу народному жити у віках: Матеріали науково-практичної конференції 19 квітня 2000 р. – Полтава, 2000, – С. 21.

О.А. Скирда

83. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр.

Знаходиться в старій частині кладовища.

Поховані жителі села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

У пам'ять жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр., у листопаді 2008 р., в новій частині кладовища, встановлено бетонну стелу (1,83 x 0,5 м), в нижній частині якого дошка з чорного мармуру (0,4 x 0,3 м) з пам'ятним написом: «Пам'яті загиблих під час Голодомору 1932 – 1933 рр.»

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-954; Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

О.А. Скурда

Верхня Мануйлівка, с. Мануйлівська сільська рада

84. Курганний могильник I (археол.)

Знаходиться за 1,2 – 1,5 км на схід-північний схід від села, обабіч дороги на с. Юрки, поблизу краю другої надзаплавної тераси лівого берега р. Псел, лівої притоки р. Дніпро.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987, один з курганів – В. В. Шерстюком у 2007 рр.

Складається з двох насипів висотою бл. – 2,00 та 1,6 м, діаметрами 23 і 30 м розташованих на відстані 0,3 км один від одного майже по лінії схід – захід. Один із курганів значиться на карті 1941 р. видання, а на мапі рекогносцировки 1950-х рр. насип показаний з відносною висотою 2,8 м. Насипи розорюються.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 41; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 122 (курганна група I); Шерстюк В. В. Звіт від 28 жовтня 2007 р. про археологічне обстеження земельних ділянок в адмінмежах Мануйлівської сільської ради Козельщинського району Полтавської області, на замовлення ДП «ПНД ПІЗ» // Робочий архів ЦОДПА; Х-40-63-Б-в. М 1 : 25 000. Съемка 1953, 1954 г.г. – УКГ при СМ СССР. 9-ІІ-69 г.; М-36-92. (Остапье). М 1 : 100 000. [По съемкам] 1931 г. – Генеральный штаб Красной Армии. Первое издание 1941 г.

І.С. Мельникова, В.В. Шерстюк

85. Курганний могильник II, майдан, енеоліт, бронзовий та ранній залізний віки, IV – I тис. до н. е., козацький час, XVII ст. (археол.)

Знаходиться за 0,5 – 0,6 км на схід – південний схід (азимуті 121°–132°) від східної околиці села, по обидва боки від асфальтованої дороги С 1709127 сс. Дяченки – Верхня Мануйлівка, за 2,36 – 2,54 км на північний захід від повороту шосе

Т-17-36 залізнична станція Потоки – смт Решетилівка до с. Верхня Мануйлівка, на підвищенні другої тераси лівого берега р. Псел (рр. Псел – Дніпро) з абсолютною висотою 92,5 м.

Майдан і частина навколишніх курганів позначені на картографічних матеріалах, починаючи з сер. ХІХ ст. Майже всі містяться на дрібномасштабних картах сер. ХХ ст., в т. ч. із зазначенням відносної висоти.

Обстежувалися І. С. Мельниковою у 1987, О. Б. Супруненко улітку 2015 рр.

Складається з чотирьох курганів і майдану, згрупованих видовженим скупченням уздовж краю легкого схилу другої надзаплавної тераси на 0,35 км. Найбільший у складі стародавнього некрополю – великий майдан (№ 1) – висотою 3,0 – 3,9 м і діаметром 60 x 80 м, з двома заглибинами-котлованами в центральній частині насипу, завглибшки 2,00 – 2,50 м і діаметром 10 – 20 м. Його насип задернований і густо поріс до підніжжя деревами та кущами, розташований за 0,11 км на північ від полотна автодороги. На північний і південний схід від нього, за 10 – 15 м, знаходяться видовжені на 30 – 40 м розорвані вуси, завширшки 7–12 м і висотою 0,8 – 1,4 м.

Місцеві старожили зрідка називають майдан «Дяченковою могилою», хоча частіше «Великим майданом». У 1987 р. І. С. Мельниковою висловлене попереднє припущення, що саме цей насип міг бути місцем проведення одних із перших у басейні Нижнього Псла археологічних розкопок братів Ю.В. та А.В. Щербачових 1890 р. Наприкінці ХІХ ст. у верхній частині масиву Дяченкової могили, за опи-

сом – виразного і не пошкодженого кургану, – були виявлені ранньосарматське і зрубне поховання. Отже, перша спроба сучасної локалізації не врахувала наявних решток селітроварницьких руйнувань (ям, відвалів відпрацьованого ґрунту), які вже існували з ХVІІ ст. і не могли бути непоміченими першими дослідниками.

Другий курган № 2 розташований за 80 м на північний схід від першого, має висоту 0,5 м і діаметр 22 м, розорюється. Поряд помічений невеличкий розораний курган № 3, заввишки 0,35 м та діаметром 16 м.

На південь і південний схід від майдану, за 0,15 – 0,25 км, за протилежним узбіччям дороги на відстані 60 – 90 м, знаходяться два розорані насипи курганів №№ 4 і 5, заввишки 0,8 та 0,5 м, діаметрами 25 і 30 м.

Археологічні розкопки проводилися.

Джерела та література: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 41; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 122; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко О. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 28 – 29. – Рис. 38 – 39, 43. Карти: Ряд ХХV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зинювьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта

Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863–1878. – Атлас. – Л. 12; X-40-63-А-г.; X-40-63-Б-в.; X-40-63-Б-г. – М 1 : 25 000. – Потопогр. съемке 1953 г. – М. : ГУТК, 1969; Рудинський М. Археологічні збірки Полтавського музею / Михайло Рудинський // Збірник, присвячений 35-річчю Музею: зб. наук. пр. / Полтав. держ. музей ім. В. Г. Короленка; [під ред. В. Бендеровського, Я. Риженка, М. Гавриленка]. – Полтава: 1-ша раддрукарня «Полтава-Поліграф», 1928. – Т. I. – С. 40, 48, 50. – Табл. III: 15; Сидоренко Г. О. Довідник з археології України. Полтавська область / Г. О. Сидоренко, Є. В. Махно, Д. Я. Телегін; ІА АН УРСР; УТОПІК; [ред. кол.: Д. Я. Телегін (відп. ред.), Г. Т. Ковпаненко, М. П. Кучера]. – К. : Наукова думка, 1982. – С. 56; Супруненко О. Б. Кургани Нижнього Прип'ялля / О. Б. Супруненко, В. В. Шерстюк; ІА НАНУ; ЦП НАНУ і УТОПІК; ЦОДПА; [відп. ред. С. А. Скорий]. – К. : ЦП НАНУ і УТОПІК, 2011. – С. 22–24. – Рис. 4.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

86. Курганний могильник III, неоліт, бронзовий та ранній залізний віки, IV – I тис. до н. е. (археол.)

Знаходиться за 0,81 – 0,82 км на південь – південний схід (азимуту 72° – 86°) від східної околиці села, зліва від асфальтованого автошляху С 1709127 сс. Дяченки – Верхня Мануйлівка, на плато другої тераси лівого берега р. Псел (рр. Псел – Дніпро) з абсолютною висотою 90,0 м.

Більший курган позначений на картографічних матеріалах із сер. XIX ст., а також на дрібномасштабних картах сер. XX ст. лише як пункт триангуляції з абсолютною висотою 91,9 м.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987, О. Б. Супруненком улітку 2015 рр.

Складається з двох курганів заввишки 1,1 – 1,8 м і діаметром 28 – 30 м, розташованих на відстані 90 м один від одного за віссю схід – північний схід – захід – південний захід. Більший курган № 1 у складі групи – напівзруйнований будівництвом складу мінеральних добрив у 1970-і рр. Має рештки бетонної будівлі складу в центрі, сліди старої дороги через насип, наполовину знаходиться у лісосмузі, його східну полу перетинає польова дорога. Останець кургану висо-

тою 1,6 – 1,8 м і діаметром близько 30 м задернований, західна частина поросла деревами і кущами.

Розораний курган № 2 круглої в плані форми та сегментоподібного перетину здіймається на висоту 1,1 м і має діаметр 28 м, добре помітний з автопід'їзду до села.

Археологічні розкопки не проводилися.
Джерела та література: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 41; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 122; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко О. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 28–29. – Рис. 38; Карті: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Прав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863–1878. – Атлас. – Л. 12; X-40-63-А-г. – М 1 : 25 000. – Потопогр. съемке 1953 г. – М. : ГУТК, 1969; Сидоренко Г. О. Довідник з археології України. Полтавська область / Г. О. Сидоренко, Є. В. Махно, Д. Я. Телегін; ІА АН УРСР; УТОПІК; [ред. кол.: Д. Я. Телегін (відп. ред.), Г. Т. Ковпаненко, М. П. Кучера]. – К. : Наукова думка, 1982. – С. 56.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

87. Курган I (археол.)

Знаходиться за 2 км на схід від села, праворуч від дороги на с. Юрки, на дру-

гій надзаплавній терасі лівого берега р. Псел, лівої притоки р. Дніпро.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Висота – 0,5 м, діаметр – 15 м. Насип розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 41; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 122.

І. С. Мельникова

88. Курган II (археол.)

Знаходиться на західній околиці села, за 0,125 км на захід – південний захід (азимут 268°) від житлової забудови, на краю плато другої тераси лівого берега р. Псел (рр. Псел – Дніпро) з висотою понад 10 м над рівнем заплави та абсолютним значенням висоти 82,5 м, за 0,31 км на захід – південний захід (азимут 201°) від сільського кладовища.

Позначений на дрібномасштабних картах сер. ХХ ст. як курган заввишки понад 1,7 м з абсолютною висотою 84,1 м.

Обстежувався О. Б. Супруненьком улітку 2015 р.

Насип розорюється, має округлу в плані форму та сегментоподібний перетин. Висота – 1,4 м, діаметр – 34 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненько О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненько А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 29. – Рис. 38. Карта: Х-40-63-

А-г. – М 1 : 25 000. – По топогр. съемке 1953 г. – М. : ГУГК. 1969.

О.Б. Супруненько

89. Курган III, енеоліт – ранній залізний вік (археол.)

Розташований за 1,37 км на північний схід (азимут 55°) від східної околиці села, неподалік краю надзаплавної тераси лівого берега р. Псел лівобережного басейну р. Дніпро.

Був об'єктом топографічних обстежень сер. – 2 пол. ХХ ст. Оглядався І.С. Мельниковою у 1987 р. Описаний як насип № 2 у складі групи курганів І. Обстежувався В.В. Шерстюком у 2007 р.

Розорюваний курган висотою 1,50 м, діаметром до 25 – 27 м.

Значиться на мапі 1941 р. видання. На мапі рекогносцировки 1950-х рр. курган показаний із відносною висотою 2,4 м та абсолютною 94,8 м. Як двометровий насип значиться на карті 1991 р. випуску.

Археологічні розкопки не проводилися.

Курган III біля с. Верхня Мануйлівка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку нововиявлених об'єктів археології за порядковим номером № 901 у складі групи курганів з 2 насипів.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников). – Полтава, 1987 // НА ІА НАНУ. – Спр. 1987/41; НА ПКМ. – Спр. № 03-272/03-274; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 414 (звіт) – 415 (альбом). – Арк. 41. – Рис. 122; Шерстюк В. В. Звіт від 28 жовтня 2007 р. про археологічне обстеження земельних ділянок в адмінмежах Мануйлівської сільської ради Козельщинського району Полтавської області, на замовлення ДП «ПНД ПЗ» // Робочий архів ЦОДПА; М-36-92. (Остапье). М 1:100 000. [По съемкам] 1931 г. – Генеральный штаб Красной Армии. Первое издание 1941 г.; М-36-92. Остапье. М 1:100 000. Украина. Полтавская обл. Состояние местности на 1987 г. – Главный штаб. Издание 1991 г.; Х-40-63-Б-в. М 1:25000. Съемка 1953, 1954 г.г. –

Главное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР. 9-II-69 г.

В.В. Шерстюк, І.С. Мельникова

90. Курган IV, енеоліт – ранній залізний вік (археол.)

Розташований за 0,96 км на схід (азимут 99°) від південної околиці села Верхня Мануйлівка, на плато надзаплавної тераси лівого берега р. Псел лівобережного басейну р. Дніпро.

Був об'єктом топографічних обстежень сер. ХХ ст. Оглядався І.С. Мельниковою у 1987 р. Описаний як насип № 3 у складі групи курганів II. Обстежувався В.В. Шерстюком у 2007 р.

Розорований курган висотою 0,70 м, діаметром бл. 20 м, розміщується на захід від асфальтованого під'їзду до с. Верхня Мануйлівка.

Значиться на мапі 1941 р. видання. На карті рекогносцировки 1950-х рр. курган показаний з відсносною висотою 1,1 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Курган IV біля с. Верхня Мануйлівка – об'єкт археології, включений Постановою колегії Управління культури Полтавської обласної ради народних депутатів від 10 лютого 1992 р. до переліку нововиявлених об'єктів археології за порядковим номером № 903 у складі групи курганів з 3 насипів і майдану.

Джерела: Мельникова І. С. Отчёт об археологических разведках в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников). – Полтава, 1987 // НА ІА НАНУ. – Спр. 1987/41; НА ПКМ. – Спр. № 03-272/03-274; НА ЦОДПА –Ф. е. – Спр. 414 (звіт) – 415 (альбом). – Арк. 41. – Рис. 122; Шерстюк В. В. Звіт від 28 жовтня 2007 р. про археологічне обстеження земельних ділянок в адмінмежах Мануйлівської сільської ради Козельщинського району Полтавської області, на замовлення ДП «ПНД ПЗ» // Робочий архів ЦОДПА; М-36-92. (Остапів). М 1:100 000. [По съёмкам] 1931 г. – Генеральный штаб Красной Армии. Первое издание 1941 г.; Х-40-63-Б-в. М 1:25 000. Съёмка 1953, 1954 г.г. – Главное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР. 9-II-69 г.

В.В. Шерстюк, І.С. Мельникова

91. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1958) (іст.)

Знаходяться в центрі села.

Поховано 2 воїни із частин і підрозділів 665-го, 692-го стрілецьких полків 212-ої стрілецької дивізії 38-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули в оборонних боях за село з гітлерівськими загарбниками 16 вересня 1941 р.

Прізвища невідомі.

Під час тимчасової німецької окупації в 1941 – 1943 рр. були розстріляні двоє військовополонених. При відступі німцями були побиті, розстріляні і спалені жителі села: Волошко Марія Петрівна, 1892 р.н., с. Мануйлівка, розстріляна 23.09.1943 р.; Дяченко Ольга Антонівна, 1917 р.н., с. Мануйлівка, розстріляна 23.09.1943 р.; Єременко Олександра Іванівна, 1896 р.н. с. Мануйлівка, розстріляна карателями 24.09.1943 р.; Калашник Н. А., згвалтована, обкладена снопами і спалена 24.09.1943 р.; Калашник Наталія Лук'янівна, 1909 р.н., с. Мануйлівка, розстріляна німцями 23.09.1943 р.; Кур'єр Анастасія Устимівна, 1906 р.н., с. Мануйлівка, згвалтована і вкинута у палаючий сніп сіна 24.09.1943 р.; Пінчук Ольга Семенівна, 1919 р.н., с. Мануйлівка, спалена німцями 24.09.1943 р. разом із сином Олександром 1940 р.н. – поховані в с. Мануйлівка. Гирман Антон Андрійович, 1850 р.н., с. Мануйлівка, побитий прикладом і розстріляний 24.09.1943 р.; Дуганець Анастасія Іванівна, 1878 р.н., с. Мануйлівка, побита німцями і розстрі-

ляна 24.09.1943 р.; Корецький Петро Васильович, 1892 р.н., с. Мануйлівка, розстріляний німцями у 1942 р.; В'язівський Іван Тихонович, Мануйлівська сільська рада, курсант льотного училища, розстріляний поліцією у січні 1942 р. – місця поховань невідомі. Лисенко Борис Микитович, 1917 р.н., с. Мануйлівка – загинув у результаті вибуху гранати 12.04.1944 р., Хоменко Ганна Тимофіївна, 1900 р.н., с. Мануйлівка – загинула в результаті вибуху снаряду 2.02.1944 р. – поховані в с. Мануйлівка.

У 1958 р. згідно з рішенням виконкому Козельщинської районної ради № 5 від 15.01.1957 р. на братській могилі воїнів встановлено пам'ятник, виготовлений Харківським скульптурним комбінатом. Скульптор – О. Г. Савельєв.

Залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,8 м) встановлена на постаменті з сірих гранітних блоків (3,3 x 1,0 x 1,0 м). Могила обличкована декоративною цеглою та гранітом (2,85 x 1,67 м). На чільній стороні постаменту бетонна дошка (0,6 x 0,4 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни».

У 2001 р. ліворуч і праворуч встановлені дві стели з декоративної цегли (1,5 x 0,34 x 3,5 м), на яких розміщені 6 дощок: одна з пластику (0,9 x 0,98 м) з барельєфним зображенням матері з дитиною та 5 подвійних дощок із сірого граніту (0,88 x 0,51 м) з пам'ятним написом: «Односельціви, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 р.р.» «Споруджено за сприяння фонду «ПНЕРРУ» і прізвищами 237 воїнів-земляків, які загинули на фронтах Другої світової війни в 1941 – 1945 рр.

Стела з прізвищами полеглих воїнів-земляків встановлена з ініціативи Благодійного фонду ПНЕРРУ (підтримка національно-економічного розвитку регіонів України) Володимира Матицина та за кошти фонду (благодійні пожертви організацій м. Кременчук) – було розроблено проєкт, виготовлено барельєф. Скульптор – Анатолій Котляр.

Згідно Книги Пам'яті України відомо 228 прізвищ воїнів-земляків.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 3068. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 88; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 83. – Арк. 19; Паспорт пам'ятки історії і культури СРСР № 2.4.955.-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5: Кобеляцький район. Козельщинський район. Котелевський район. – Полтава: «Полтавський літератор» 1998. – С. 462 – 472; Єрмакова М. Пам'ять – то найдорожче свято // Фонд ПНЕРРУ. – 7 грудня. – 2001. – С. 1. Книга Скорботи України: Полтавська область. Т. 1: Місто Полтава, Великобагачанський район, Гадяцький район, Лубинський район, Гребінківський район, Диканський район, Зіньківський район, Карлівський район, Кобеляцький район, Козельщинський район, Котелевський район, Кременчуцький район, Лохвицький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 2002. – С. 302, 303; Книга Скорботи України: Полтавська область. Т. 3. – Полтава: «Полтавський літератор», 2005. – С. 282, 285.

В.А. Андрієць

92. Будинок літературно-меморіального музею Максима Горького (іст.)

Розташований у центрі села.

Горький Максим (справжнє прізвище, ім'я та по-батькові Пешков Олексій Максимович) 16(28).03.1868, м. Нижній Новгород – 18.06.1936, с. Горки під Москвою, похований у Москва на Червоній площі) – російський письменник, основоположник соціалістичного реалізму в літературі.

У 1880 – 1888 рр. відвідував нелегальні гуртки, 1888 – 1889 та 1891 – 1892 рр. – подорожував по Росії, був тричі заарештований. У 1906 – 1912 рр. жив в Італії на о. Капрі, де зблизився з соціал-демократичною групою «Вперед», 1912 р. повернувся до Росії, брав активну участь у суспільно-політичному житті країни. У 1921 – 1931 рр. знову за кордоном, з 1924 р. у м. Сорренто (Італія). У 1931 р. повернувся до СРСР, виступив організатором I-го Всесоюзного з'їзду радянських письменників (1934) та очолив спілку радянських письменників.

Життя і творчість М. Горького тісно пов'язані з Україною. Він підтримував контакти з П. Тичиною, знав українську

мову, літературу і фольклор. Мав тісні стосунки з М. Коцюбинським. За безпосередньої участі М. Горького в журналі «Жизнь» публікувалися твори О. Кобилянської, М. Коцюбинського, Л. Мартовича, В. Стефаніка, І. Франка. Однак в радянські часи М. Горькому були притаманні певні прояви російського шовінізму: заперечував проти видання свого роману «Мати» українською мовою. Твори М. Горького перекладали Леся Українка, М. Рильський, П. Панч, П. Тичина, А. Головка та інші.

Восени 1896 р. у Горького загострився туберкульозний процес і лікарі порекомендували йому поїхати в Крим на лікування. В Алушці він познайомився з А. Орловською, яка запросила родину Пешкових приїхати в с. Мануйлівка Кобеляцького повіту Полтавської губернії, де вони поселилися в двох кімнатах колишньої лікарні. Пешкови прожили тут п'ять з половиною місяців до 27 червня 1897 р. Тут у них народився син Максим.

О. М. Горький швидко подружився з жителями села, полюбив їх, вони відповідали йому взаємністю. Кожен день він ходив по селу, знайомився і розмовляв із селянами, цікавився їхнім життям і побутом, вивчав українську мову.

З ініціативи М. Горького в селі були організовані жіноча і чоловіча недільні школи, де селян навчали грамоти, а також організував хор із сільських дітей. Співали українські народні пісні, а також пісні на слова Т. Г. Шевченка. О. М. Горький став ініціатором організації в селі

самодіяльного народного театру, який працював до 1907 р., коли був закритий.

Вдруге М. Горький приїхав у Мануйлівку 19 червня 1900 р.

У Мануйлівці письменник написав оповідання «Мальва», повісті «Трое», «Мужик», нарис «Ярмарка в Говтві», тут він почав писати роман «Фома Гордеев», поему «Міщани», повість «Трое». Відомі також листи О.М. Горького з Мануйлівки до О.Д. Гриневицької від 24.08(6.09).1900 р., К.П. Пешкової від 12(24).10.1897 р., К.П. Пятницького від 25 чи 26.07(7 чи 8.08). 1900 р., Л.В. Середина від 26 і 30.08(8 і 12.09).1900 р., А.П. Чехова від 9(22).07.1900 р., 15 і 31.08(28.08 і 13.09).1900 р., середини липня 1900 р.

У 1939 р. у с. Мануйлівці відкрито музей О. М. Горького. Першим його директором був Олесь Степанович Юренко (23.04.1912, м. Миколаїв – 1.01.1990, м. Полтава, міське кладовище) – український письменник. Народився в багатодітній родині. Батько працював на багатіїв. Згодом родина переїхала у Таврію, а потім до м. Миколаїв, де він працював ковалем на суднобудівному заводі. Під час голоду 1921 р. родина переїхала до с. Висока Вакулівка Козельщинського р-ну, батько почав працювати сторожем у початковій школі, мати – швачкою. Батько письменника був одним із організаторів колгоспу, в якому він працював майже 50 років. З 10 років О. Юренко пастухував у с. Куликівка, (нині с. Шевченкове Решетилівського р-ну), там же закінчив початкову школу, у 1926 р. потрапив до інтернату при семирічній школі в с. Решетилівка. У 1929 р. відмінно закінчив школу і вступив до Полтавського індустріального технікуму. В цей час починає писати вірші, друкується у журналі «Молодий більшовик». Працює вчителем, викладає українську мову та літературу у школах Козельщинського р-ну. У голодний 1933 р. повернувся у село на допомогу батькам. Тут він влаштувався на посаду відповідального секретаря Козельщинської районної газети «Розгорнутим фронтом» та політвідділовської газети «Соціалістичним шляхом». У цей

час зав'язується міцна дружба з Олесем Гончаром, яка тривала впродовж усього їхнього життя. Працював у редакції газети «Дзержинець», де друкував свої твори, вчителем Приліпської семирічної школи, активно займався літературною творчістю, листувався з відомими письменниками – Петром Панчем, Павлом Тичиною, Дмитром Косариком, Олесем Гончаром, Павлом М'якушком. Працював на будівництві бльомінгу в м. Дніпродзержинськ. З 1934 р. – вчителював, потім працював у редакції районної газети, був директором літературно-меморіального музею О. М. Горького в с. Мануйлівка. З перших днів Другої світової війни, з 1941 і до кінця 1946 рр. перебував у армії на політроботі. Після демобілізації працював у газетах «Зоря Полтавщини» та «Радянська Україна». З 1957 р. – відповідальний секретар Полтавської філії Спілки письменників України. О. Юренко – автор збірок «Полтавське літо» (1953), «У тополінім краю» (1959), «Неспокійні стежки» (1961), збірки оповідань «Ганнуся» (1965), а також багатьох віршів, нарисів і оповідань, надрукованих в альманахах та журналах. Чудовий нарис про відомого всьому світові письменника Олеся Гончара «Не проспати роси».

Під час гітлерівської окупації музей був спалений. Після звільнення Полтавщини мануйлівці відродили музей О. М. Горького. Розташувався він в тісному і непристосованому приміщенні. 18 червня 1961 р. день 25-річчя смерті О. М. Горького відкрито літературно-меморіальний музей. На будинку встановлена дошка з білого мармуру (0,5 x 0,4 м) з пам'ятним написом: «В селі Мануйлівці з 1897 по 1900 рр. жив і працював проводив громадську роботу великий пролетарський письменник Олексій Максимович Горький».

У 2009 р. відбулася заміна дошки – встановлена дошка з пластику (0,37 x 0,53 м) в пам'ять про О. М. Горького та письменника Олеся Юренка, що був першим директором музею О. М. Горького у 1938 р. з написом: «1897 – 1900 р.р. У с. Мануйлівці жив та працював видатний

російський письменник О. М. Горький. 1938 р. Першим керівником музею був відомий український письменник Олександр Юренко».

Джерела та література: Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область / Голов. ред. кол. Тронько П. Т., Бажан М. П., Білодід І. К. та ін.; Ред. кол. Буланій І. Т., Бардик Г. С., Бевзо О. А. та ін. – К.: Голов. Ред. УРЕ, 1967. – С. 425, 446; Мануйловский литературно-мемориальный музей А. М. Горького: Путеводитель. – Харьков: Прапор, 1970; Горький Олексій Максимович // Українська радянська енциклопедія. – Т. 3. – К., 1979. – С. 123 – 124. Горький Олексій Максимович // Енциклопедія Історії України. Т. 2. – К.: Наукова думка, 2004. – С. 176; Письменники Радянської України: Бібліографічний довідник. – К.: Радянський письменник, 1966. – С. 769; Лісний А. Олександр Юренко: публіцист, письменник, патріот // Козельщинські вісті. – 2013. – № 9 (10225). – 1 березня. – С. 10; Юренко О. Не проспати роси // Комсомолець Полтавщини. – 1978. – № 40 (3105). – 1 квітня. – С. 3.

В.А. Андрієць, В.О. Мокляк

93. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в старій частині кладовища.

Поховані жителі села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

О. Міщенко у книзі свідчень «Безкровна війна» вказує, що під час Голодомору в селі померло понад 500 осіб.

У 2008 р. в пам'ять про селян, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр., при вході, на новій частині кладовища, встановлено пам'ятний знак – бетонну стелу (1,35 x 0,5 x 0,5 м), у її центрі – до-

шка з металокераміки (0,6 x 0,3 м), у верхній частині якої хрест, а нижче напис: «Ще й досі блукають,

їх душі, мов тіні
І хліба шукають
По всій Україні...

Землякам нашим, старим, молодим і ненародженим жертвам Голодомору 1932 – 1933 р.р.».

Джерела та література: Міщенко О. Безкровна війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ВЛ КСМ (МДС) «Молодь», 1991. – С. 122 – 131; Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Л.А. Головка

94. Могили учасників громадянської війни (6) (1921) (іст.)

Знаходяться в західній частині кладовища.

У шести могилах поховані сільські активісти, червоноармійці та співробітники всеросійської надзвичайної комісії, які загинули 2 травня 1921 р. під час бою з формуваннями Н. І. Махна.

Тут поховані П.А. Гречук, Ю.В. Дяченко, Д.С. Калашник, І.В. Попов, Т.М. Третяк та А.Ф. Хлистун, які загинули 2 травня 1921 р. від рук біців одного із махновських збройних формувань. 2 травня 1921 р. в селі мав відбутися мітинг з нагоди свята 1 травня. На святково вбраному майдані із самого ранку зібралися селяни, молодь які чекали представника повітревкому. Об 11-й годині в село на повному скаку увірвався загін вершників із тачанками. Як виявилось – загін махноців. Біля батьківського двору був зарубаний шаблею боєць Червоної Армії, що приїхав на свято побачитися з батьками. Другою жертвою став Ю.В. Дяченко – чекіст із Кременчука, уродженець села. Тоді ж схопили й після допиту розстріляли бійця самооборони Писківського волосного виконкому Т.М. Третяка, демобілізованих червоноармійців П.А. Гричука та Д.С. Калашника, працівника Роменської повітової кінної міліції А.Ф. Хлистуна.

У 1973 р. на могилі встановлена стела із білої гранітної крихти (1,7 x 0,45 x 0,45 м), у центрі – дошка з нержавіючої сталі (0,7 x 0,3 м) з пам'ятним написом і прізвищами загиблих: «Вічна Слава комсомольцям 20-х років, які загинули в боротьбі за Радянську владу. Гречук П. А. – 1896 Дяченко Ю. В. – 1900 Калашник Д. С. – 1896 Попов І. В. – 1900 Третяк Т. М. – 1901 Хлистун А. Ф. – 1902 1921 рік».

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.3.1898-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область / Гол. ред. кол. Третьяков П. Т., Бажан М. П., Білодід І. К. та ін.; Ред. кол. Буланій І. Т., Бардик Г. С., Бевзо О. А. та ін. – К.: Голов. Ред. УРЕ, 1967. – С. 428.

В.О. Мокляк

95. Пам'ятник Горькому Максиму (Пешкову Олексію Максимовичу) (1968) (іст.)

Знаходиться в центральній частині села.

Пам'ятник встановлено на виконання заходів Козельщинського райвиконкому до 100-річчя від дня народження М. Горького. Скульптура виготовлена Луганським скульптурним комбінатом.

Горький Максим (справжнє прізвище, ім'я та по-батькові Пешков Олексій Максимович) (16(28).03.1868, м. Нижній Новгород – 18.06.1936, с. Горки під Москвою, похований у м. Москва на Червоній площі) – російський письменник,

основоположник соціалістичного реалізму в літературі. (Див. поз. № 92).

Залізобетонна скульптура М. Горького (2,0 x 0,95 x 0,8 м) встановлена на залізобетонному постаменті (1,8 x 0,9 м), цоколь цегляний (0,3 x 1,5 x 1,5 м, 0,45 x 3,5 x 3,5 м). На постаменті напис: «А. М. Горький 1868 – 1936».

Відкрито пам'ятник 16 червня 1968 р. На відкритті були присутні поети і письменники, а саме: А. Малишко, Є. Гуцало, Д. Павличко, О. Ковінька, О. Чуча, Ф. Гарін, О. Гончар.

М. Горький зображений у костюмі, на лівому плечі накинута пальто, без головного убору.

Джерела та література: Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область / Голов. ред. кол. Тронько П. Т., Бажан М. П., Блодід І. К. та ін.; Ред. кол. Буланій І. Т., Бардик Г. С., Бевзо О. А. та ін. – К.: Голов. Ред. УРЕ, 1967. – С. 425, 446; Мануйловський літературно-меморіальний музей А. М. Горького: Путеводитель. – Харьков: Прапор, 1970; Горький Олексій Максимович // Українська радянська енциклопедія. – Т. 3. – К., 1979. – С. 123 – 124. Горький Олексій Максимович // Енциклопедія Історії України. Т. 2. – К.: Наукова думка, 2004. – С. 176; Письменники Радянської України: Бібліографічний довідник. – К.: Радянський письменник, 1966. – С. 769.

Н.М. Сиволап

Винники, с. Бреусівська сільська рада

96. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 р. та політичних репресій (2008) (іст.)

Знаходяться в західній частині кладовища.

У старій частині кладовища, а також на місці колишніх хуторів поховані жителі, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

У 2008 р. в пам'ять земляків, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр., встановлена стела з чорного граніту (0,7 x 1,5 м), ліворуч – зображено хрест, мати з дитиною і дата «33», праворуч – пам'ятний напис: «Вічна пам'ять землякам Жертвам Голодомору 1932 – 1933 років та політичних репресій 20х – 50 років».

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. – № 09-954; Інформація Бреусівської ЗОШ I-III ступенів від 3.04.2015 № 8 // Робочий архів науководослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 286; Міщенко О. Безкровна

війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ВЛКСМ (МДС) «Молодь», 1991. – С. 21 – 31.

В.С. Павлюк

97. Могила жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходяться на колишній садибі Л. Пишняк.

Похована родина Сліпко: Сліпко Семен Семенович – діти: Іван, Семен та донька Марійка 5 днів від роду, а також 2 невідомих жінки, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

У 2007 р. на могилі встановлено виготовлену з бетону композицію із хреста та стели від одним із його рамен (вис. 1,35 x 0,45 м) з прізвищами померлих: «Тут поховані в 1933 році в штучний сталінський Голодомор Сліпко Семен Олексійович сини Іван, Семен донька 5 днів від роду Марійка, невідома невідома».

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. – № 09-954; Свідчення жительки села Карнаух Є. В. // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Сліпко А. Дівчинка проплакала 5 днів від голоду, а потім померла // Козельщинські вісті. – 2008. – № 86 – 87 (9997 – 9998). – 22 листопада. – С. 2.

В.А. Андрієць

Висока Вакулівка, с. Високовакулівська сільська рада

98. Братська могила воїнів Червоної Армії (1943) (іст.)

Знаходиться в центрі села, біля будинку культури.

Поховано 11 воїнів із частин і підрозділів 776-го стрілецького полку 214-ої стрілецької дивізії, 219-ої танкової бригади 1-го механізованого корпусу, які загинули 25 вересня 1943 р. при звільненні села від гітлерівських загарбників.

Прізвища відомі 4 воїнів.

Згідно документів ЦАМО РФ Петряков Павло Євграфович, лейтенант, командир стрілецького взводу 3-ї окремої стрілецької роти 373-ї стрілецької дивізії. 1910 р.н. Орловська обл., Жуковський р-н. Призваний Жуковським райвійськкоматом Орловської обл. Вбитий 9.09.1943 р.; Садиков Джамал, рядовий стрілець 373-ї стрілецької дивізії. 1915 р.н., Сурхандар'їнська обл., Байсунський р-н, призваний Байсунським райвійськкоматом Бухарської обл., убитий 10.09.1943 р.; Сірих Петро Михайлович, молодший сержант, навідник гармати 218-ї стрілецької дивізії. 1923 р.н., Іркутська обл., Черемховський р-н, призваний Черемховським райвійськкоматом Іркутської обл., убитий 11.09.1943 р. Ці воїни помилково увічнені на плиті біля братської могили. Насправді ж вони поховані в с. Юр'ївка Гадяцького р-ну Полтавської обл.

Юренко Михайло Трохимович, 1927 р., житель с. Висока Вакулівка, загинув 25.02.1944 р. в результаті вибуху снаряду – похований у с. Висока Вакулівка.

Згідно з рішенням виконкому Козельщинської районної ради депутатів трудящих від 2.05.1957 р. та правління колгоспу ім. XXI з'їзду КПРС Харківський скульптурний комбінат виготовив скульптуру. Скульптор – Я. Й. Рик, архітектор – Н. Г. Клейн.

Залізобетонна скульптура воїна (2,8 x 0,9 x 0,8 м) встановлена на цегляному, поштукатуреному постаменті (1,67 x 1,3 м). На постаменті плита з мармурової крихти (0,5 x 0,35 м) з пам'ятним написом і з прізвищами полеглих воїнів: «Вічна слава героям, що полягли за свободу і незалежність нашої Вітчизни», цоколь цегляний, поштукатурений (1,0 x 4,0 x 4,0 м), на могилі – залізобетонна плита (1,55 x 0,9 м) з пам'ятним текстом: «Никто не забудь, ничто не забыто Здесь похоронены сержант Кочетов Пётр Алексеевич мл. лейтенант Морозов Василий Степанович лейтенант Петряков Павел Евграфович рядовой Садыков Джамал рядовой Серых Пётр Михайлович рядовой Третьяков Николай Григорьевич село Высокая Вакуловка «Куда б ни шел, ни ехал ты, Но здесь остановись. Могиле этой дорогой Всем сердцем поклонись» і прізвищами загиблих воїнів.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 865; Там само. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 838; Там само. – Ф. 33. – Оп. 11458. – Спр. 124; Там само. – Ф. 1481. – Оп. 1. – Спр. 15. – Арк. 38; Там само. – Ф. 1481. – Оп. 2. – Спр. 15. – Арк. 6; Там само. – Ф. 1-го механізованого корпусу. – Оп. 1. – Спр. 24; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 83. – Арк. 20; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР – № 2.4.544.– 2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Книга Скорботи України: Полтавська область. Т. 3. – Полтава: «Полтавський літератор», 2005. – С. 285.

В.А. Андрієць

99. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в центральній частині старого кладовища «на горі».

За повідомленням книги О. Міщенка «Безкровна війна» під час Голодомору 1932 – 1933 рр. померло 523 особи.

Поховані жителі села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр. Серед інших у братській могилі поховані: Чепенко Петро Романович 1880 р.н., Чепенко Марфа Іванівна, 1884 р.н., Чепенко Іван Петрович, 1911 р.н., Чепенко Олексій Петрович, 1928 р.н. На могилі встановлено металевий обеліск (1,2 x 0,2 x 0,2 м), у центрі – дошка з нержавіючої сталі (0,18 x 0,28 м) з прізвищами померлих: «Чепенко Петр Романович 1880 г. Чепенко Марфа Ивановна 1884 г. Чепенко Иван Петрович 1911 г. Чепенко Алексей Петрович 1928 г. умерли в 1933 г.». Могильний насип – 2,3 x 0,8 м.

Юренко Параска Як. – на могилі металевий хрест (1,4 x 0,93 м) у центрі – дошка металева (0,1 x 0,15) з прізвищем померлої: «Юренко Парасковья Як. Померла 1933».

У 2008 р. у при вході на кладовище встановлено бетонну стелу (1,1 x 0,5 x 0,5 м), цоколь – бетонний (0,27 x 0,64 x 0,87 м), у центрі – дошка з металокераміки (0,6 x 0,3 м) з пам'ятним написом:

«Ще й досі блукають
Їх душі, мов тіні,
І хліба шукають
По всій Україні...»

Землякам нашим старим, молодим і ненародженим Жертвам Голодомору 1932 – 1933 р.р.».

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. – № 09-953; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 рр. в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С. 288; Мищенко О. Безкровна війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ВЛКСМ (МДС) «Молодь», 1991. – С. 140 – 145.

В.А. Андрієць

100. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в східній частині старого кладовища «за містком».

Поховані жителі села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

У 2008 р. у південно-східній частині нового кладовища встановлено бетонну стелу (1,3 x 0,4 м) на бетонному постаменті (0,18 x 0,9 x 0,63 м), у центральній частині якого дошка з металокераміки (0,6 x 0,3 м) із зображенням хреста та написом під ним:

«Ще й досі блукають,
Їх душі, мов тіні
І хліба шукають
По всій Україні...

Землякам нашим, старим, молодим і ненародженим Жертвам Голодомору 1932 – 1933 р.р.».

Джерело: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. – № 09-953.

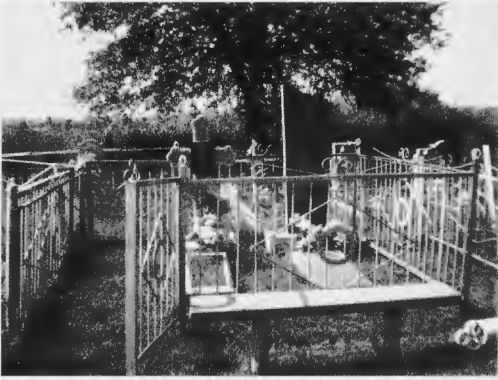
О.А. Скирда

101. Могила Вітра Дениса Федоровича (1987) (іст.)

Знаходиться в центральній частині кладовища.

Похований Вітер Денис Федорович (14.06.1906, с. Загребелля Кобеляцької

волості Полтавської губ., нині с. Козельщинського р-ну – 1.08.1987, с. Висока Вакулівка Козельщинського р-ну) – повний кавалер ордена «Слава».

Народився у сім'ї селянина-бідняка. З 1918 р. після закінчення двох класів і смерті батьків пішов наймитувати в заможні господарства. У 1929 р. виїхав на Донбас, став працювати на шахті № 221 ім. Кірова машиністом врубової машини у м. Кадіївка Луганської обл. Працював тут до липня 1942 р. Під час евакуації потрапив у полон і був відправлений у концентраційний табір, втік і у березні 1943 р. Прибувши до с. Висока Вакулівка налагодив зв'язок із партизанським загonom на території Говтвянських лісів. У вересні 1943 р. був мобілізований до Червоної Армії, на фронтах Другої світової війни з жовтня 1943 р. Пройшов шлях від Дніпра до Угорщини та Чехословаччини.

Командир відділення 420-го окремого саперного батальйону 252-ї стрілецької дивізії 52-ї Армії, 2-го Української фронту молодший сержант Д. Ф. Вітер брав участь у Корсунь-Шевченківській операції. Військова частина, в якій він служив, наступала на м. Умань. На одній із ділянок підрозділи Червоної Армії оточили велику групу ворога. Гітлерівці пішли їй на виручку. В цьому бою на поставлених Д. Ф. Вітером мінних полях підірвалося п'ять німецьких танків і чимало живої сили ворога. Наказом по 252-ій стрілецькій дивізії від 25.05.1944 р. молодший сержант Д. Ф. Вітер нагороджений орденом Слави 3-го ст.

На Яссько-Кишинівському напрямку бійці форсували р. Дністер і окопалися, німці кидалися в атаку, але воїни міцно тримали плацдарм. Щоб затримати пересування ворожих частин, потрібно було замінювати міст. Це завдання доручили Д. Ф. Вітеру і декільком солдатам. Групу очолив командир. До мосту підбралися непомітно, замаскували під настилем 9 протитанкових мін і були помічені ворогом, міст підірвали, але командир був тяжко поранений. Ризикуючи життям Д. Ф. Вітер відтягнув пораненого в укриття і на плечах виніс у розташування підрозділів Червоної Армії. У ніч на 1 грудня 1944 р. при форсуванні р. Дунай в районі с. Фонте (на південний захід від Будапешту, Угорщина) добровільно взявся переправити перший паром. Будучи пораненим, продовжував переправляти воїнів. Наказом по 4-ій гв. Армії від 7.01.1945 р. молодшого сержанта Д. Ф. Вітера було нагороджено орденом Слави 2-го ст.

Командир відділення сержант Д. Ф. Вітер (46 Армія, 2-й Український фронт) у ніч на 21 березня 1945 р. зробив прохід у мінному полі ворога в районі Сентпаль (7 км на захід від міста Комаром, Угорщина), 24 березня 1945 р. знищив кулеметний розрахунок ворога – п'ять солдатів, офіцера і взяв у полон трьох німців. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 15.05.1946 р. за мужність, відвагу і героїзм, проявлені в боротьбі з німецько-фашистськими загарбниками, сержант Вітер Денис Федорович нагороджений орденом Слави 1-го ст.

У жовтні 1945 р. повернувся у с. Висока Вакулівка. Працював бригадиром, завгоспом, начальником пожежносторожової охорони у колгоспі ім. ХХІ з'їзду КПРС.

У 1988 р. на могилі встановлено стелу з рожевого граніту (вис. 1,67 x 0,54 м), постамент бетонний (0,15 x 1,0 x 0,5 м), у верхній частині зірка, портретне зображення героя, нижче – прізвище «Вітер Денис Федорович 14.06.1906 – 1987.1.08. Повний кавалер орденів Слави». На могилі плита з рожевого граніту (1,13 x 0,5 м) з пам'ятним написом: «Спи наш дорогий

батьку. Світла пам'ять про тебе завжди з нами. Діти, онуки». Поруч похована дружина Вітер Уляна Федорівна (02.01.1918–22.08.2001).

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 07-151; Кавалеры ордена Славы трех степеней: Биографический словарь. – М.: Воениздат, 2000; Ожеженко В. Кавалер // Зоря Полтавщини. – 1964. – № 46 (9554). – 23 лютого. – С. 2; Повний кавалер ордена Слави // Радянське село. – 1975. – № 55 (5173). – 9 травня. – С. 3; [Некролог] // Радянське село. – 1987. – № 107 (7806). – 13 серпня. – С. 2.

В.А. Андрієць

Вишняки, с. Василівська сізьська рада

102. Курганний могильник I (археол.)

Знаходиться за 0,95 – 1,02 км на північний захід (азимуту 205° – 207°) від околиці села, на краю плато підвищення другої тераси лівого берега р. Псел – вододілу з р. Рудька (рр. Рудька – Псел – Дніпро) з абсолютною висотою більше 85,0 м.

Відомий за картографічними матеріалами з сер. XIX ст., на яких позначені два кургани. На дрібномасштабних мапах і картах одно-двокілометрового масштабу другої половини XX ст. показаний лише

більший курган, із абсолютною висотою 87,4 м, на половині – також і менший, з відносною висотою понад 1,0 м.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987, О. Б. Супруненко улітку 2015 рр.

Складається з трьох насипів, розташованих по обидва боки від автошляху Т-17-36 залізнична станція Потоки – смт Решетилівка.

Великий курган № 1, висотою бл. 4,2 м та діаметром 38 x 42 м, знаходиться безпосередньо зліва (за 12 м на північний захід) від шосе, між його насипом та лісосмугою, за 2,45 км від повороту на с. Піски. Він задернований, північні й західні схили поросли деревами та кущами, на вершині збереглися рештки триангуляційного знаку у вигляді незначного насипу й рівчака навкруги (5 x 5 м) завглибшки 0,5 – 0,8 м. Південно-східна пола підрізана під час влаштування кювету автодороги.

Другий курган, висотою близько 1,0 м та діаметром 28 м, розташований за 0,12 км на південний схід (азимут 134°) від першого, на протилежному узбіччі автошляху. Насип розорюється. Третій розораний невеликий курган – за 30 м на північ від другого. Його висота – 0,4 м і діаметр – 18 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилевском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 43; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилевском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 130, 131; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // НА

ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 34. – Рис. 50 – 51; Карті: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863 – 1878. – Атлас. – Л. 12; X-40-63-B-6. – М 1: 25 000. – Съёмка 1953 г. – М.: ГУГК, 1969; Полтавская область. – М 1: 200 000. – К.: МО Украины, 1992.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

103. Курганний могильник II (археол.)

Знаходиться за 1,42 – 1,54 км на північ (азимуті 3° – 7°) від села, на краю вододільного підвищення другої тераси лівого берега р. Псел – вододілу з р. Крива Руда (рр. Крива Руда – Рудька – Псел – Дніпро) з абсолютною висотою 88,0 – 90,0 м, за 0,45 – 0,66 км на південний захід від перехрестя автошляхів Т-17-36 залізнична станція Потоки – смт Решетилівка та Т-17-21 смт Козельщина – с. Піски, справа (з південного сходу) від першого та з південного заходу від другого.

Відомий за картографічними матеріалами з сер. XIX ст., на яких позначені три кургани. Більший курган (поряд із дорогою) показаний на дрібномасштабних картах другої пол. XX ст. з абсолютною висотою 91,2 м та відносною понад 1,5 м.

Обстежувався О. Б. Супруненком улітку 2015 р.

Складається з п'яти нині помітних насипів заввишки 0,5 – 1,2 м та діаметром 18 – 30 м, що вишикувалися нерівномірним ланцюгом на 0,45 км зі сходу – північного сходу на захід – південний захід Розорюються.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАН України; ЦОДПА //

НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 35. – Рис. 50; Карті: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863 – 1878. – Атлас. – Л. 12; X-40-63-B-6. – М 1: 25 000. – Съёмка 1953 г. – М.: ГУГК, 1969.

О.Б. Супруненко

104. Курган I (археол.)

Знаходиться за 1,88 км на захід (азимут 180°) від села та за 0,18 км на південний схід від автодороги Т-17-36 залізнична станція Потоки – смт Решетилівка, на плато другої тераси лівого берега р. Псел, поблизу з вододілом з р. Рудька (рр. Рудька – Псел – Дніпро).

Позначений на дрібномасштабних картах другої пол. XX ст. з відносною висотою більше 1,5 м.

Обстежувався І. С. Мельниковою в 1987, О. Б. Супруненком улітку 2015 рр.

Висота – 0,75 м, діаметр – 25 м, насип розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилевском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 43; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилевском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 130; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА

НАНУ; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 35. – Рис. 50; Карта: Х-40-63-В-б. – М 1: 25 000. – Сьёмка 1953 г. – М. : ГУГК, 1969.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

105. Курган II (археол.)

Знаходиться за 1,60 км на південний захід (азимут 192°) від села та за 0,75 км на південний схід від автодороги Т-17-36 залізнична станція Потоки – смт Решетилівка, на краю плато другої тераси лівого берега р. Псел на вододілі з р. Рудька (рр. Рудька – Псел – Дніпро) з абсолютною висотою понад 78,0 м.

Позначений на дрібномасштабних картах другої пол. ХХ ст. з абсолютною висотою 80,8 м та відносною – більше 1,5 м.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987, О. Б. Супруненком 2015 рр.

Висота – близько 1,3 м, діаметр – 35 м, насип наразі розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилевском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 43; Мельникова І. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилевском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 130; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 34. – Рис. 50; Карта: Х-40-63-В-б. – М 1: 25 000. – Сьёмка 1953 г. – М. : ГУГК, 1969.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

106. Курган III (археол.)

Знаходиться за 1,32 км на північний захід (азимут 231°) від села та за 0,22 км

на південний захід від перехрестя автодороги Т-17-36 з залізничною станцією Потоки – смт Решетилівка з насипом старої залізниці Глобине – Кобеляки – Царичанка, за 50 м ліворуч від насипу шосе, на плато другої тераси лівого берега р. Псел (рр. Псел – Дніпро).

Позначений на дрібномасштабних картах другої пол. ХХ ст. з відносною понад 1,0 м.

Обстежувався О. Б. Супруненком улітку 2015 р.

Висота – 1,05 м, діаметр – 28 м, північно-західна третина насипу розорюється, останні дві – знаходяться у лісосмузі.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 35. – Рис. 50; Х-40-63-В-б. – М 1: 25 000. – Сьёмка 1953 г. – М. : ГУГК, 1969.

О.Б. Супруненко

107. Курган IV (археол.)

Знаходиться за 0,23 км на схід (азимут 89°) від села та за 20 м на північ від польової дороги на с. Гайове, за 0,90 км на південь від насипу старої залізниці Глобине – Кобеляки – Царичанка, на плато другої тераси лівого берега р. Псел – вододілі з р. Крива Руда (рр. Крива Руда – Рудька – Псел – Дніпро).

Позначений на дрібномасштабних картах другої пол. ХХ ст. з відносною висотою понад 1,0 м.

Обстежувався О. Б. Супруненком улітку 2015.

Висота – 0,85 м, діаметр 30 м, насип розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАН України; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 35. – Рис. 50; Х-40-63-В-б. – М 1: 25 000. – Сьёмка 1953 г. – М. : ГУГК, 1969.

О.Б. Супруненко

108. Курган V (археол.)

Знаходиться на підвищенні з абсолютною висотою 76,5 м за 2,45 км на північний захід (азимут 306°) від села та за 0,85 км на північний захід від автодороги Т-17-36 залізнична станція Потоки – смт Решетилівка, біля краю плато другої тераси лівого берега р. Псел, над болотом Кругло-Тиньковим (рр. Псел – Дніпро), за 0,75 км на південний захід від насипу старої залізниці Глубине – Кобеляки – Царичанка.

Позначений на дрібномасштабних картах другої пол. ХХ ст. з відносною висотою понад 1,4 м та абсолютною 77,9 м. Обстежувався О. Б. Супрунечком улітку 2015 р.

Висота – 1,25 м, діаметр – більше 30 м, насип розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супрунечко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супрунечко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАН України; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 35. – Рис. 50; Карта: Х-40-63-В-6. – М 1: 25 000. – Сьёмка 1953 г. – М.: ГУГК, 1969.

О.Б. Супрунечко

109. Братська могила воїнів Червоної Армії (1943) (іст.)

Знаходиться в центральній частині старого кладовища.

Поховано 12 воїнів із підрозділів 1241-го, 1243-го, 1245-го стрілецьких полків 375-ї стрілецької дивізії, які були поранені при визволенні с. Пінчуки 25 вересня 1943 р., і померли від ран у 454-у медико-санітарному батальйоні.

Прізвища відомі.

Згідно документів ЦАМО РФ Нетребін Мирон Кононович, гвардії рядовий, навідник ПТР, 1906 р.н., Омська обл., Колосовський р-н, Кашинська с/р, призваний Пріскурінським райвійськкоматом м. Ардан Якутської АРСР, загинув 26.09.1943 р. і був похований у с. Троїцько-Пінчуки Козельщинського р-ну Полтавської обл. Згідно з інформацією відділу культури і туризму Козельщинської райдержадмі-

ністрації у 1958 р. останки воїна були перенесені у с. Вишняки.

У 1960-х рр. на могилі встановлено металевий обеліск пірамідальної форми, увінчаний п'ятикутною зіркою (1,5 x 0,25 x 0,25 м)

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. А-71693. – Спр. 2101; Там само. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 870,978; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 30; Архів військово-медичного музею Міністерства оборони Російської Федерації. – Ф. 454 МСБ; Експедиційний журнал Козельщинського району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського

В.С. Мокієнко

110. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в центральній частині старого кладовища.

Поховані жителі села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр. Романченко О., директор Вишняківської ЗОШ І-ІІ ступенів згадує, що його мама Курятник Ольга Мусіївна, 1920 р.н., розповідала, що в її родині з голоду помер взимку 1933 р. батько Курятник Мусій Тимофійович, ховали його без труни, тіло загорнули в ряднину, а через кілька днів помер її брат Юхим, 1903 р.н., а потім брат Микита, 1906 р.н.

У 2008 р. в пам'ять про жителів села, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр., встановлено бетонну стелу (вис. 1,15 м), у центральній частині якої дошка з металокераміки (0,6 x 0,3 м) з пам'ятним написом:

«Ще й досі блукають,
Їх душі, мов тіні
І хліба шукають,
По всій Україні...

Землякам нашим, старим, молодим
і ненародженим жертвам Голодомору
1932 – 1933 р.р.»

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-953; Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Романченко О. Голодомор // Козельщинські вісті. – 2008. – № 7 (9919). – 20 січня. – С. 3; Литвин Н. Ми відспівуємо їхні чисті душі, вони – простили. Але пам'ять душить, чи маємо право ми простити собі? // Козельщинські вісті. – 2008. – № 86 – 88 (9997 – 9998). – 22 листопада. – С. 2.

Н.М. Сиволап

Вільне, с. Хорішківська сільська рада

111. Курганний могильник Гострої Могили, енеоліт – ранній залізний вік, сарматський час (археол.)

Розташована за 0,97 км на північ – північний захід (азимуту 330-337°) від північно-західної околиці с. Вільне, на

одній з надзаплавних терас лівого берега р. Псел лівобережного басейну р. Дніпро.

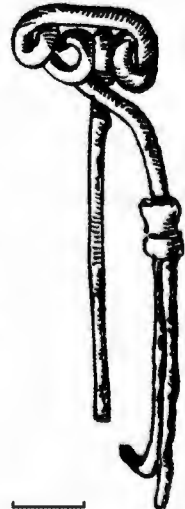
Був об'єктом топографічних обстежень сер. XIX – 2 пол. XX ст. Насип № 1 розкопувався Ю.В. Щербачовим і І.А. Зарецьким у 1887 р. Оглядався В.В. Шерстюком у 2007 р.

Комплекс у складі двох курганів. Великий курганний задернований насип № 1, неправильної форми, висотою до 3,8–4,0 м, діаметром – до 20–23 м. Поруч знаходиться курганоподібне звалище ґрунту, на південь, безпосередньо поруч, – ігший невеликий насип незрозумілого походження (сліди розкопок?). Зі сходу він огинається польовою ґрунтовою дорогою, що веде до с. Вільне.

По інший бік дороги, на схід – ще один добре помітний насип розораного кургану. Його висота – не менше 0,5 м, в діаметрі – 22 – 23 м. На північ від нього, серед високотрав'я вгадується дуже розораний курганоподібний пагорб, що також може бути і природним підвищенням.

Три насипи курганів показані на військово-топографічних картах видань кінця 1850-х рр. – кін. 1910-х рр. Більший курган (№ 1) зі складу групи значиться на карті 1941 р. випуску, а на німецькій копії мап РСЧА 1943 р. він показаний з відносною висотою 3,2 м. На мапі рекогносцировки 1950-х рр. курган показаний із відносною висотою 3,1 м, насип № 2 мав висоту 1,2 м. Більший – на карті 1991 р. видання має відносну висоту 3 м.

Насип № 1 групи, «... курган на межі Кременчуцького і Кобеляцького повітів у Писківській [в останній публікації помилково вказана Манжелівська – Авт.] волості, за дві версти на північний схід від села Мануйлівка, на землях поміщиці Орлової», досліджу-

вався Ю.В. Щербачовим і І.А. Зарецьким у 1887 р. Курган займав відрогоподібний край другої тераси лівого берега, мав у висоту понад 4 м і діаметр більше 20 м. Свого часу зберігав конічну форму, а за досліджень – вже розорювався.

У верхній частині насипу на незначній глибині виявлене типове і рядове впускне ранньосарматське поховання 1, що досліджувалося відразу ж під орним шаром. За кістками скелету зафіксована випростана на спині, з простягнутими вздовж тулуба руками, позиція небіжчика, зорієнтованого головою на північний захід. Струхлі кістки та розвал черепа були пошкоджені оранкою. Поряд із шийним відділом похованого виявлена бронзова середньолатенської схеми гладка дровога скріплена фібула.

Поховання 2 (невизначене) мало на глибині близько 2 м від рівня вершини кургану невиразні рештки дерев'яного перекриття, з наявністю в заповненні окремих вутлин. Захоронення було влаштоване в основі насипу, над залягаючим нижче материковим піском. Скелет похованого знаходився подібно до першого поховання: випростано, головою на північний захід. Слідів ями не простежено, знахідки відсутні. Дослідники звернули увагу на масивні й добре збережені кістки небіжчика «середнього зросту», з ознаками чоловічої статі.

Курган, враховуючи розміри, так і не був досліджений навіть до половини.

Знахідка з поховання 1 зберігалася у фондах Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Курганний могильник Гострої Могили біля с. Вільне – відомий комплексний об'єкт археології, один з перших, який археологічно досліджувався на теренах Козельщинського району.

Джерела та література: Шерстюк В. В. Звіт від 15 березня 2007 р. про археологічне обстеження земельних ділянок (6) на території Козельщинського району Полтавської області // Робочий архів ЦОДПА; Каталог Археологічного відділу Природничо-історичного Музею Полтавського губернського земства / Машинопис, рукопис [укл. : Зарецький І. А., Щербаківський В. М.] – Полтава,

1906-1912 // Фонди ПКМ: Робочий архів. – Т. 1. – Арк. 136. – № 895; М-36-92. (Остапье). М 1:100 000. [Посъемкам] 1931 г. – Генеральный штаб Красной Армии. Первое издание 1941 г.; М-36-92. Остапье. М 1:100 000. Украина. Полтавская обл. Состояние местности на 1987 г. – Главный штаб. Издание 1991 г.; М-36-92-D. Ssuchorabowka. Deutsche Heereskarte. Rußland 1:50 000. Grundmaterial : Rußland karte 1:50 000. Stadt. 1931. – Herausgegeben vom OKH Gen St d H. 1943; Ряд XXIV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. Губ. Полтавской / Гравир. кон. Чин. Чайский 3-й пред. и горы Чин. Карпов; Вырез. слова Чин. ПрокофьевыТоп. Фролов. – [Изд. кон. 1850-х гг.]; Х-40-63-Б-в. М 1:25 000. Съёмка 1953, 1954 гг. – Главное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР. 9-И-69 г.; Рудинський М. Археологічні збірки Полтавського музею / Михайло Рудинський // Збірник, присвячений 35-річчю Музею. – Полтава: вид. ПДМ, 1928. – Т. 1. – С. 55. – Табл. VIII: 18; Супруненко О. Б. Кургани Нижнього Прип'ялля / О. Б. Супруненко, В. В. Шерстюк. – К.: Гротеск, 2011. – С. 19 – 21. – Рис. 3; Щербачёв Ю. Раскопки близ села Мануйловки, Кременчугского уезда, Полтавской губернии в 1887 и 1889 гг. / Ю. Щербачёв // Древности : Тр. МАО, изданные под ред. В.К. Трутовского, секретаря общества. – М.: изд. МАО, 1894. – Т. XV. – Вып. 2. – Прилож. 2-е к прот. № 359. – С. 41.

В.В.Шерстюк

В'язівка, с. Михайликівська сільська рада

112. Курганний могильник, майдан, епоха бронзового і раннього залізного віків, II – I тис. до н. е., козацький час, XVII ст. (археол.)

Знаходиться на південно-західній околиці села на кладовищі, за 0,27 км на південь від шосе Т-17-36 залізнична станція Потоки – смт Решетилівка, на

підвищенні плато другої тераси лівого берега р. Псел (басейн р. Дніпро) з абсолютною висотою 94 м.

Обстежувався І. С. Мельниковою в 1987, О. Б. Супруненко влітку 2015 р.

Складається з кургану і майдану, що розташовані на порослому деревами і кущами сільському кладовищі, зі слідами обвалування.

Насип майдану кільцевої в плані форми має висоту 1,3 – 1,5 м, діаметр 35 x 40 м, у центрі – котлован завглибшки 2 м і діаметром 20 x 23 м. Прохід не простежується. З північної сторони міститься задернований вус заввишки близько 1,0 м і довжиною 20 – 25 м. Насип майдану задернований, поріс кущами і деревами, на ньому наявні старі могили і сучасні поховання, в т. ч. датовані 1947 р.

У північному напрямку від майдану, за 40 м, розташований невеликий розораний курган, висотою 0,40 м і діаметром 12 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела та література: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова І. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 40; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова І. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 119, 120; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАН України; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 28 – 29. – Рис. 38; Карті: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губер-

нии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863 – 1878. – Атлас. – Л. 12; X-40-63-Б-6. – М 1 : 25 000. – По топогр. съемке 1956 г. – М. : ГУГК, 1969.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

113. Майдан I, ранній залізний вік, I тис. до н. е., козацький час, XVII ст. (археол.)

Знаходиться за 1,81 км на північний схід (азимут 41°) від села, за 0,32 км на південний схід від шосе Т-17-36 залізнична станція Потоки – смт Решетилівка, на підвищенні другої надзаплавної тераси лівого берега р. Псел (рр. Псел – Дніпро) з абсолютною висотою близько 95 м у Балтійській системі вимірювань.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987, О. Б. Супруненко влітку 2015 рр.

Майдан має насип кільцевої в плані форми, заввишки 1,9 – 3,0 м, діаметром 32 x 35 м, з котлованом від вибирання ґрунту в центрі круглої в плані форми, глибиною 3,0 – 3,5 м і діаметром 20 x 24 м.

Західна частина майдану знаходиться у лісозмузі, східна – задернована, зайнята кущами терну, оборюється. Прохід розміщений з південно-східної сторони і має ширину 2 – 3 м. У цьому ж і східному напрямку розміщуються задерновані вуси, висотою 1,4 – 2,0 м та довжиною 20 – 25 м. На одному з них помітне вирівняне місце від встановленої у 1970-х рр. цистерни для аміачних добрив, на другому – залишки обвалування геодезичного пункту. З північної сторони насип зруйнований вибиранням ґрунту під час будівництва шосе наприкінці 1970-х рр.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова І. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. –

Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 41; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилловском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краевого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 119, 121; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАН України; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 28. – Рис. 38; Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863–1878. – Атлас. – Л. 12; X-40-63-Б-6. – М 1 : 25 000. – По топогр. съемке 1956 г. – М. : ГУГК, 1969.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

114. Майдан II, ранній залізний вік, I тис. до н. е., козацький час, XVII ст. (археол.)

Знаходиться за 0,48 км на південний захід (азимут 223°) від села, правобіч від шосе Т-17-36 залізнична станція Потоки-сміт Решетилівка, на краю пануючого підвищення другої надзаплавної тераси лівого берега р. Псел (рр. Псел – Дніпро) з абсолютною висотою 95 м над рівнем Балтійського моря.

Обстежувався О. Б. Супруненком влітку 2015 р.

Має насип у вигляді валу кільцевої в плані форми, заввишки 2,0 – 2,3 м, діаметр 50 x 60 м, круглий котлован від вибирання ґрунту в центрі, глибиною 1,5 м і діаметром 25 м.

Західна пола розорюється, основний масив насипу знаходиться в лісосмузі, задернований, досить густо поріс деревами і кущами. Сліди бургів непомітні.

З напільного боку є ями від вибирання ґрунту у третій чв. ХХ ст.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 28. – Рис. 38; Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863–1878. – Атлас. – Л. 12; X-40-63-Б-6. – М 1 : 25 000. – По топогр. съемке 1956 г. – М. : ГУГК, 1969.

О.Б. Супруненко

115. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в центральній частині кладовища, на майдані.

Похована невідома кількість жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

Встановлений у 2008 р. в пам'ять жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

Металевий хрест (2,46 x 1,43 м) з металевю дошкою в середохресті (0,3 x 0,5 м) з пам'ятним написом: «Жертвам Голодомору».

Джерело: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-953.

Л.А. Головка

Гайове, с. Василівська сільська рада

116. Курганний могильник I, доба енеоліту – бронзового віку (IV – II тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,54 км на схід – південний схід (азимут 103°) від північно-західної околиці села та за 0,47 км на південь від насипу старої залізниці поч. XX Любине – Кобеляки – Царичанка, на краю вододільного підвищення рр. Псел і Крива Руда (рр. Крива Руда – Рудька – Псел – Дніпро), відділеного від села зволоженою балкою. Займає лівобічний відріг край впадіння балки, заввишки 3,5 м від рівня заболоченої заплави правого берега степового пересихаючого струмка, за 0,95 км на північний захід (азимут 297°) від озера Солоне.

Насипи не позначені на сучасних топографічних картах. Більший курган обстежувався І. С. Мельниковою в 1987 р. Розвідками О. Б. Супруненко навесні 2015 р. встановлено існування поряд другого невеликого кургану.

Складається з двох насипів – великого задернованого і невеликого розораного, розміщених компактно, за меридіональною віссю на відстані 20 м. Великий курган № 1 має округлу в плані, дещо сплюснену в перетині сегментоподібну форму. Його висота – 3,8 м, а, враховуючи наявне на вершині округле підвищення від знищеного тригопункту, – 4,2 м, діаметр – близько 50 м. Насип задернований, із західного і північно-східного боків та в підніжжі поріс кущами терну, на схилах наявні 4 дерева. Поли оборані навкруги на 4 – 7 м. Географічні координати умовного центру – 49°15'54,864" північної широти, 33°43'47,694" східної довготи. Практично вся поверхня вкрита горбками могил кладовища XIX – поч. XX ст. кол. хут. Хорченки.

Курган № 2 має висоту 0,3 м при діаметрі 12 м, розорюється. Географічні координати умовного центру – 49°15'55,602" північної широти, 33°43'49,494" східної довготи. На поверхні помітні сліди материкового викиду й виявлені уламки ліпного посуду доби раннього бронзового віку.

Археологічні розкопки не проводилися.

Могильник є виразною пам'яткою історичного ландшафту, більший курган № 1 – одним із десяти найбільших у Козельщинському районі. Його форма і розміри, низька топографія розташування характерні для поховальних пам'яток доби енеоліту – раннього бронзового віку. На більшому кургані збереглися численні скупчення першоцвітів.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 46; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к Отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ

імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 144, 146; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 13. – Рис. 17.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

117. Курганний могильник II, доба енеоліту – бронзового віку (IV – II тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,98 км на південний захід від села (азимуту 180° – 182°) та за 0,50 км у близькому напрямку від розібраної старої молочно-товарної ферми, на підвищенні першої тераси правого берега р. Крива Руда (рр. Крива Руда – Рудька – Псел – Дніпро).

На топографічній карті масштабу 1:100 000 см (1983) позначений один із них – більший, із абсолютною висотою 78,6 м та відносною (станом на поч. 1980-х) – 3 м. Обстежувалися І. С. Мельниковою в 1987 р., оглянуті О. Б. Супруненком навесні 2015 р.

Складається з двох розораних насипів, розташованих компактно на відстані 40 м. Більший із них (№ 1), висотою 1,5 м, має діаметр близько 30 м, менший (№ 2) – заввишки 1,1 м та діаметром 24 м.

На поверхні обох насипів виявлені уламки кісток людей та кілька фрагментів ліпного посуду бабинської і зрубної культур доби бронзового віку, на меншому – уламок стінки амфори пізньоримського часу.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 46; Мельникова І. С. Альбом иллюстраций к Отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской

области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 144; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 17; Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. Железная дорога нанесена по съемке 1887 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й – [Изд. 1900 – 1917 гг.]; М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – Сост. местн. на 1982 г. – Изд. 1983 г.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

118. Курган I, доба енеоліту – бронзового віку (IV – поч. II тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться на північно-східній околиці села, за 1,15 км на південь від насипу старої залізниці поч. ХХ ст. Глобине – Кобеляки – Царичанка, на краю вододільного підвищення рр. Псел і Крива Руда (рр. Крива Руда – Рудька – Псел – Дніпро), з боку заболоченої заплави правого берега останньої, над вибалком, зверненим в бік масиву солонців та озера Солоне.

Обстежувався О. Б. Супруненком навесні 2015.

Збереглися рештки частково зруйнованого земляними роботами у третій чверті ХХ ст. насипу округлої в плані форми, висотою до 0,95 м та діаметром бл. 22 м. Рештки останця кургану задерновані, вкриті кущами і поодинокими деревами. Знаходяться поряд на північний схід від крайнього провулка у селі, займаючи підвищення заввишки 2,4 м над рівнем солонцюватого болота.

Археологічні розкопки не проводилися. Форма і параметри, низька топографія розташування характерні для похо-

вальної пам'ятки епох енеоліту – раннього бронзового віку.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; ІА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 13. – Рис. 17.

О.Б. Супруненко

119. Курган II, доба енеоліту – бронзового віку (IV – поч. II тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,76 км на схід від північно-східної околиці села (азимут 94°) та за 0,21 км на південь від насипу старої залізниці поч. ХХ ст. Глобине – Кобеляки – Царичанка, на краю вододільного підвищення рр. Псел і Крива Руда (рр. Крива Руда – Рудька – Псел – Дніпро), з боку заболоченої заплави правого берега останньої, над озером Солоним, поблизу старого шляху на містечко Омельник.

Відомий за картографічними матеріалами з сер. ХІХ ст. Позначений на сучасних топографічних картах з абсолютною висотою 79,4 м у Балтійській системі вимірів та відносною – понад 4 м. Обстежувався І. С. Мельниковою в 1987 р. Розвідками навесні 2015 р. уточнений стан збереження та особливості насипу.

Висота – 4,5 м, діаметр – 50 х 60 м. Насип має округлу в плані, приплюснuto-сегментоподібну в перетині форму, задернований, поли оборюються і зруйновані на 3 – 5 м. На вершині збереглося підвищення й обвалування (завглибки близько 1 м) від зруйнованого пункту триангуляції, що має квадратну в плані

форму (3 х 3 м). На північно-східній полі, поряд зі старою грушею-дичкою, наявна заглибина землянки часу Другої світової війни (3 х 4 м) з боку кол. хут. Хорченки. Західний схил поритий норами лисиць. Сліди поховань ХІХ – ХХ ст. відсутні. Географічні координати умовного центру – 49°15'57,931" північної широти, 33°44'35,336" східної довготи.

Археологічні розкопки не проводилися. Навкруги кургану зібрані уламки ліпного посуду доби раннього бронзового віку, кілька фрагментів стінок античних тарних посудин, що може вказувати на наявність давнього заораного рову.

Насип є виразним об'єктом степового історичного ландшафту та одним із десяти найбільших курганів Козельщинського району. Його форма і параметри, порівняно низька топографія розташування характерні для поховальних пам'яток доби енеоліту – раннього бронзового віку, що використовувались для влаштування захоронень і в більш пізній час. На поверхні кургану збереглося чимало першопцітів і незаймана степова рослинність.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилловском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; ІА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 46; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к Отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилловском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/42; ІА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 144, 147; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; ІА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 12. – Рис. 15-16; Карти: Ряд ХХV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской / Грав. конт. топ. Менгин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн.

чин. Нагавицын и Зиновьев. – [Изд. 1850-х гг.]; Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. Железная дорога нанесена по съемке 1887 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й – [Изд. 1900–1917 гг.]; М-36-104-В. – Koselschtschina. – Deutsche Heereskarte. Rußland 1: 50 000. – Grundmaterial: Rußland karta 1:50000 stand 1932. – Gruppenausgabe Nr. 1, 1943; М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – Сост. местн. на 1982 г. – Изд. 1983 г.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

120. Курган III (археол.)

Знаходиться на південно-західній околиці села, на території сільського кладовища. Займає підвищення в заболоченій заплаві правого берега р. Крива Руда (рр. Крива Руда – Рудька – Псел – Дніпро).

Обстежувався І. С. Мельниковою в 1987 р., оглянутий навесні 2015 р. О. Б. Супруненком.

Висота – 1,7 м, діаметр – понад 20 х 25 м. Насип задернований, зі східного боку оборюється, поріс кущами і деревами. Основа піл знесена розорюванням та вибиранням ґрунту. Всуціль вкритий могилами діючого кладовища, частина з яких має хрести і надмогильні обеліски, в т. ч. з металевими огорожами.

За свідченнями місцевих жителів, на кладовищі здійснювалися поховання під час Голодоморів 1932 – 1933 та 1947.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилловском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 46; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к Отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилловском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 144, 145; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 17.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

121. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в старій частині кладовища.

За свідченням книги О. Міщенка «Безкровна війна» у селі з голоду померло 109 осіб.

Поховано жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

У 2008 р., у північній частині нового кладовища, встановлено бетонну стелу (вис. 1,3, шир. 0,4 м), у центральній частині якої дошка з металокераміки (0,9 х

0,63 м) із зображенням хреста, під яким напис:

«Ще й досі блукають
Їх душі мов тіні,
І хліба шукають
По всій Україні...

Землякам нашим, старим, молодим і ненародженим Жертвам Голодомору 1932 – 1933 р.р.»

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-953; Міщенко О. Безкровна війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ВЛКСМ (МДС) «Молодь», 1991. – С. 134 – 137; Спогади колишнього директора Василівської школи П. П. Михайленка // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Л.А. Головка

122. Могила Михайленка Леонтія Григоровича (1920) (іст.)

У північній частині кладовища.

Похований Михайленко Леонтій Григорович (1898 – 1920) – начальник Кобеляцької повітової міліції, колишній учитель, який прибув у с. Піски на свято Першого травня і був убитий 1920 р. антибільшовицьким формуванням Н. І. Махна.

У 1979 р. на могилі встановлена стела із чорного полірованого граніту (вис. 1,18 м) з викарбуваними у верхній частині п'ятикутною зіркою та лавровою гілкою, під якими пам'ятний напис: «Михайленко Леонтію Григоровичу, який загинув у боротьбі за владу Рад 1920 р.»

Джерела та література: Яременко К. Згадаємо поіменно // Радянське село. – 1976. –

№ 56 (5408). – 11 травня. – С. 4; Архів музею історії органів внутрішніх справ Полтавщини; Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Н.М. Сиволап

123. Могила Михайленко Параски Василівни (1922), пам'ятна дошка Михайленку Йосипу Павловичу (1922) (іст.)

У північній частині кладовища.

Похована Михайленко Параска Василівна (1872 – 1922).

На могилі встановлені цільнолита надгробниця з мармурової крихти та трапецеоподібної форми стела з того ж матеріалу. На передній стороні стели закріплена дошка із білого мармуру із зображенням на ній хрестом та вирізаним пам'ятним написом: «Михайленко Параска Василівна 1872 – 1922 Вечная пам'ять Йосипу Павловичу вбитому на каторзі в Ажире 1901 – 1919». Інформація про поховану та увічненого відсутні. Можемо лише припустити їх родинний зв'язок та можливість служби Михайленка Йосипа Павловича в Добровольчій Армії, частини якої в 1919 були евакуйовані, у т.ч. і в Алжир.

Джерело: Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

В.О. Мокляк

**124. Могила невідомого (1917)
(іст.)**

У північній частині кладовища.

Похований невідомий із іменем Ісидор.

На могилі на невисокому прямокутному пісковиковому постаменті встановлений хрест із пісковику з рельєфними зображеннями та написами на передній частині. В середохресті зображено чашу для причастя зліва і справа від якої на бокових раменах хреста зображення херувимів. Над чашею – Святий Дух у вигляді голуба. Під чашею – розкрита книга з євангельським текстом, що не читається. Нижче написи: «1917 г. Ск. Р. Б. ИСИДОР. 25 ДЕК.», що може читатися як: «1917 года Скончался Раб Божий ИСИДОР 25 декабря». Нижче – залишки зображення Адамового яблука. На зворотній стороні – зображення хреста. Детальна інформація про поховання відсутня, можемо лише висловити припущення, що покійний міг бути причетним до духовенства.

Джерело: Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

В.О. Мокляк

**Ганнівка, с.
Лутовинівська
сільська рада**

**125. Могила воїна Червоної
Армії (1941), пам'ятний знак
полеглим землякам (1973) (іст.)**

Знаходяться в центрі села, біля колишньої початкової школи.

Похований воїн із частин і підрозділів 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ої стрілецької дивізії 38-ї Армії Південно-Західного фронту, який загинув 12 вересня 1941 р. при обороні с. Квіти від гітлерівських загарбників. Воїн був похований колгоспницею П. П. Рій у своєму садку. Партком колгоспу імені Ілліча прийняв рішення перенести останки воїна у центр села і встановити пам'ятник.

У 1973 р. на могилі встановлена залізобетонна тумба (0,45 x 0,88 x 1,54 x 0,92 м), на якій розміщено 6 біломармурових плит (0,26 x 0,74 м) та 2 подвійних (0,8 x 0,28 м, 0,29 x 0,34 м) з пам'ятним написом: «Вічна пам'ять і слава односельцям, які віддали своє життя за свободу і незалежність нашої Батьківщини»

1941 – 1945 р.р.», та «Куди не йшов, не їхав ти, а тут зупинись! Могилі цій рідний всім серцем поклонись.» і прізвищами 57 воїнів-земляків, які полягли на фронтах Другої світової війни в 1941 – 1945 рр. По заду могили встановлено металевий обеліск, увінчаний зіркою (вис. 3,2 x 0,43 м), постамент металевий (0,28 x 1,1 x 0,58 м), цоколь металевий (0,1 x 0,98 x 1,12 м).

Згідно Книги пам'яті України відомо 71 прізвище.

Джерела: ЦАМО РФ. – Ф. 192 гвардійського артилерійського полку. – Оп. 692998. – Спр. 1. – Арк. 2 - 25; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 30; Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

В.А. Андрієць

126. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться при вході на кладовище.

У пам'ять про жителів, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр., у 2008 р. встановлено бетонну стелу (вис. 1,3, ширина 0,4 м), у центрі якої закри-

плена дошка з металокераміки (0,2 x 0,3 м) з пам'ятним написом: «Жертвам Голодомору 1932 – 1933 Від жителів села Ганнівка».

Джерело: Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

О.С. Лимар

Глибока Долина, с. Приліпська сільська рада

127. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 1,9 – 2,0 км на північ від північного кутка села, за 1 км на північний схід від перехрестя автошляхів сс. Федорівка – Манжелія та Приліпка – Великі Кринки, на плато корінного правого берега р. Псел.

Обстежувався Л. М. Луговою у 1983 та Л.М. Луговою і І. С. Мельниковою у 1986 рр.

Складається з трьох курганів висотою 1 – 1,2 м, діаметром 17 – 20 м. Два кургани розташовані майже поряд, третій знаходиться від них за 0,3 км на північний захід. Насипи розорюються.

За результатами розвідок 1983 р. був включений до складу великої курганної групи (№№ 10, 16, 17), розташованої між сс. Приліпка і Глибока Долина, яка складалася з окремих курганів та мікрогруп і нараховувала 32 насипи. Рішенням Полтавського облвиконкому № 165 від 23.04.1984 р. курганну групу як об'єкт археології було взято під охорону держави.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н. Отчет о раскопках археологической экспедиции ПКМ 1983 у сс. Байрак Великобагачанского, Приліпка Ко-

зельщинського і Манжеля Лобинського районів Полтавської області / Луговая Л. Н.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ – Ф. е. – 1983/124. – № 21077, 21078; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-208-210. – Арк. 5. – Рис. 11 (альбом); Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ ВК // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1986/316. – № 22128; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 29; Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Альбом иллюстраций к отчету об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1986/316. – № 22129; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/2. – Рис. 105 (кургани №№ 10, 16, 17).

І.С. Мельникова, Л.М. Лугова

128. Курган I (археол.)

Знаходиться за 2,25 км на північний захід від села, біля перехрестя автошляхів сс. Федорівка – Манжеля та Приліпка – Великі Кринки, на плато правого корінного берега р. Псел, басейн р. Дніпро.

Обстежувався Л. М. Луговою у 1983, Л. М. Луговою і І. С. Мельниковою у 1986 рр.

Висота – 3,5 м, діаметр – 40 м. Задернований, східні поли насипу оборюються.

За результатами розвідок 1983 р. був включений до складу великої курганної групи (№ 12), розташованої між сс. Приліпка та Глибока Долина, яка складалася

з окремих курганів та мікрогруп і нараховувала 32 насипи. Рішенням Полтавського облвиконкому № 165 від 23.04.1984 р. курганну групу як об'єкт археології було взято під охорону держави.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н. Отчет о раскопках археологической экспедиции ПКМ 1983 у сс. Байрак Великобагачанського, Приліпка Козельщинського і Манжеля Лобинського районів Полтавської області / Луговая Л. Н.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ – Ф. е. – 1983/124. – № 21077, 21078; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-208-210. – Арк. 5. – Рис. 11 (альбом); Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1986/316. – № 22128; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 29; Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Альбом иллюстраций к отчету об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1986/316. – № 22129; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/2. – Рис. 105 (курган № 12).

І.С. Мельникова, Л.М. Лугова

129. Курган II (археол.)

Знаходиться за 2 км на північний захід від північного кутка села, за 0,5 км на північ – північний схід від перехрестя автошляхів сс. Федорівка – Манжеля та Приліпка – Великі Кринки, поблизу балки, на плато правого корінного берега р. Псел.

Обстежувався Л. М. Луговою у 1983 та Л. М. Луговою і І. С. Мельниковою у 1986 рр.

Висота – бл. 1 м, діаметр – 25 м.

За результатами розвідок 1983 р. був включений до складу великої курганної групи (№ 11), розташованої між сс. Приліпка і Глибока Долина, що складалася з окремих курганів та мікрогруп і нарахову-

увала 32 насипи. Рішенням Полтавського облвиконкому № 165 від 23.04.1984 р. курганну групу як об'єкт археології було взято під охорону держави.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н. Отчет о раскопках археологической экспедиции ПКМ 1983 у сс. Байрак Великобагачанского, Прилипка Козельщинского и Манжелия Глубинского районов Полтавской области / Луговая Л. Н.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ – Ф. е. – 1983/124. – № 21077, 21078; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-208–210. – Арк. 5. – Рис. 11 (альбом); Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1986/316. – № 22128; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 29; Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Альбом иллюстраций к отчету об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1986/316. – № 22129; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/2. – Рис. 105 (курган № 11).

І.С. Мельникова, Л.М. Лугова

130. Курган III (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на північ від села, за 1 км на захід від господарського двору, ліворуч автошляху сс. Прилипка – Великі Кринки, на плато корінного правого берега р. Псел (басейн р. Дніпро).

Обстежувався Л. М. Луговою у 1983 та Л. М. Луговою і І. С. Мельниковою у 1986 рр.

Висота – бл. 1 м, діаметр – бл. 15 м. Насип розорюється.

За результатами розвідок 1983 р. був включений до складу великої курганної групи, розташованої між сс. Прилипка і Глибока Долина, яка складалася з окремих курганів та мікрогруп і нараховувала 32 насипи. Рішенням Полтавського облвиконкому № 165 від 23.04.1984 р.

курганну групу як об'єкт археології було взято під охорону держави.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н. Отчет о раскопках археологической экспедиции ПКМ 1983 у сс. Байрак Великобагачанского, Прилипка Козельщинского и Манжелия Глубинского районов Полтавской области / Луговая Л. Н.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ – Ф. е. – 1983/124. – № 21077, 21078; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-208–210. – Арк. 5. – Рис. 11 (альбом); Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ ВК // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1986/316. – № 22128; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 29; Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Альбом иллюстраций к отчету об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1986/316. – № 22129; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/2. – Рис. 105.

І.С. Мельникова, Л.М. Лугова

131. Курган IV, майдан, пізні середньовіччя (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на північ від села, за 0,3 км від краю плато, поблизу молочно-товарної ферми, обабіч автошляху сс. Прилипка – Великі Кринки, на плато корінного правого берега р. Псел.

Обстежувався Л. М. Луговою у 1983, І. С. Мельниковою у 1986, С. В. Салегіним у 2003 рр.

Складається з кургану і майдану. Майдан має висоту – 2,5 м, діаметр – 40 м. Глибина ями посередині – бл. 2 м, бурти відсутні. Вхід шириною 3,0 м, розташований зі сходу. Насип задернований. У його південній частині розміщені невеликі розорані насипи, але до майдану вони не мають відношення.

За 0,1 км на південний схід від майдану знаходиться курган висотою 0,7 м і діаметром – бл. 15 м. Його насип розорюється.

За результатами розвідок 1983 р. майдан був включений до складу великої курганної групи (№ 14), розташованої між сс. Приліпка і Плибока Долина, яка складалася з окремих курганів та мікрогруп і нараховувала 32 насипи. Рішенням Полтавського облвиконкому № 165 від 23.04.1984 р. курганну групу як об'єкт археології було взято під охорону держави.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела та література: Луговая Л. Н. Отчет о раскопках археологической экспедиции ПКМ 1983 у сс. Байрак Великобагачанского, Прилипка Козельщинского и Манжеля Глобинского районов Полтавской области / Луговая Л. Н.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ – Ф. е. – 1983/124. – № 21077, 21078; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-208-210. – Арк. 5. – Рис. 11 (альбом); Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (Подготовке материалов к Своду памятников) / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ ВК // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1986/316. – № 22128; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 29; Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Альбом иллюстраций к отчету об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1986/316. – № 22129; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 03-260/2. – Рис. 105 (насип № 14); Сапегін С. В. Звіт про археологічні розвідки та розкопки 2003 року в Решетилівському та Полтавському районах Полтавської області експедицією Державного музею-заповідника А.С. Макаренка // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 392. – Арк. 6; Сапегін С. В. Пам'ятки селітрового виробництва Полтавщини та їх висвітлення у «Зводі пам'яток історії і культури» / Сапегін С. В. // Охорона та дослідження пам'яток археології: Матер. 7-го наук.-практ. семінару: Зб. наук. статей / ЦОДПА: [Редкол. Гаврилюк Н.О., Годзенко В.Д., Супруненко О.Б. та ін.] – Полтава: Вид-во «Фірма «Техсервіс», 2006. – С. 51-54. – Рис. 1: 8.

*І.С. Мельникова, Л.М. Лугова,
С.В. Сапегін*

132. Братська могила воїнів Червоної Армії (1943) (іст.)

Знаходиться у північно-східній частині кладовища.

Похована невідома кількість радянських воїнів із частин і підрозділів 95-ої гвардійської стрілецької дивізії, які загинули 25 вересня 1943 р. при звільненні села від гітлерівських загарбників.

Прізвища невідомі.

У 1960-х рр. на могилі встановлений металевий, пірамідальний обе-

ліск (вис. 1,6 x 0,37 x 0,37 м), увінчаний п'ятикутною зіркою, а на лицьовій стороні закріплена металева пластина. Нині напис на ній відсутній.

Джерела: ЦАМО РФ. – Ф. 1267. – Оп. 1. – Спр. 25. – Арк. 132; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 28 зв.; Експертизний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

А.А. Лаврінченко

133. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться біля входу на кладовище.

Під час Голодомору 1932 – 1933 рр. у селі померло 77 осіб, серед яких сім'я Дяченка Василя Потаповича. Буксири забрали хліб, корову, коня, картоплю і буряки, нічого не залишивши на прожиття. Через місяць померла вся сім'я – В.К. Дяченко, дружина та п'ятеро дітей.

У 2008 р. у пам'ять про жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр., встановлено бетонну стелу (вис. 1,05, шир. 0,43 м), у центрі якої дошка з металокераміки (0,6 x 0,27 м) із зображенням хреста та пам'ятним написом:

«Ще й досі блукають
Їх душі мов тіні,
І хліба шукають
По всій Україні...

Землякам нашим, старим, молодим і ненародженим жертвам Голодомору 1932 – 1933 р.р.».

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-953; Міщенко О. Безкровна війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ВЛКСМ (МДС) «Молодь», 1991. – С. 157 – 158.

А.А. Лаврінченко

Говтва, с. Говтвянська сільська рада

134. «Брідок» – гідрологічний заказник місцевого значення (природа)

Розташований на території колишнього хутора Брідок, на південно-східній околиці с. Говтва. Знаходиться у віданні Говтвянської сільської ради.

Охороняється згідно з рішенням п'ятої сесії Полтавської обласної ради

народних депутатів двадцять третього скликання від 12.02.1999 р.

Обстежувався О. М. Байрак, Н. О. Стецюк (2003 р.); О. О. Шиян (2014).

Площа 551,9 га.

Заповідний об'єкт створено з метою збереження водно-болотних та лучних природних комплексів у заплаві р. Говтва з багатим біорізноманіттям. Територія виступає місцем гніздування та перебування під час міграцій птахів біляводно-фауністичного комплексу.

Заказник репрезентує ділянку заплави р. Говтва в районі її впадіння в р. Псел. У геоботанічному відношенні територія представлена лісовими та лучно-болотними природними комплексами. Заповідний об'єкт репрезентує типові для регіону ценотично і флористично багаті трав'янисті заплавні комплекси – луки (справжні, заболочені, галофітні, остепнені), заплавні діброви та тополівники (мають прируслове розташування), болота (осокові та високотравні), прибережно-водні та водні угруповання. Заплавний комплекс заказника представлений лісовими, лучно-болотними та водними угрупованнями. Південно-східна частина заповідного об'єкту, що розташована на заплаві лівого берега р. Говтва, зайнята засоленими луками, які формуються в умовах помірного засолення. Травостій лук негустий, досить високий, домінантами території виступають лисохвіст тростиновий, костриця лучна, мітлиця велетенська. Луки інтенсивно заростають чагарниками. По берегах р. Говтва збереглися масиви топо-

лівників із тополі білої та чорної з фрагментами осичників, які формуються на мулувато-болотних, дерново-глейових та супіщаних ґрунтах. Видовий склад і структура їх подібні. На більш піднятих у рельєфі і сухіших ділянках тополівники змінюються заплавленими дібровами з домінуванням зірочника злаковидного та конвалії звичайної. На правому березі р. Говтва розміщуються масиви остепнених лук, які інтенсивно висаються худобою місцевих жителів. У водоймі зустрічаються популяції латаття білого та стрілолиста стрілолистого, угруповання яких занесені до Зеленої книги України.

У складі флори близько 500 видів рослин. Зростають рослини, занесені до регіонального списку: конвалія звичайна, ластовень російський, проліска сибірська, родовик лікарський.

Фауна досить різноманітна. Фоновими представниками виступають: рибалочка голуба, плиска жовта, соловейко східний, галатея, юртина, синявець Аргус тощо.

Зустрічаються тварини, занесені до Червоної книги України: гоголь, скопа, орел-карлик, підорлик великий, баранець великий, лунь польовий, лунь лучний, шуліка чорний, голуб-синяк, сиворакша, журавель сірий, сорокопуд сірий, тушканчик великий, видра річкова, горностай. Виявлені регіонально-рідкісні види: бобер, чапля біла велика, чапля біла мала, лебідь-шипун, нерозень, шилохвіст, широконоска, боривітер звичайний, веретенник малий, турухтан, щеврик лучний, вівчарик весняний, чиж, просянка.

Територія використовується як мисливські угіддя, виступає стабілізатором мікроклімату, регулятором ґрунтових вод та водного режиму річки, виконує екологічні та природоохоронні функції.

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 01-116. – Арк. 99; Зелена книга України / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України Я. П. Дідуха. – К.: Альгерпрес, 2009. – С. 315 – 316, 345 – 346; Червона книга України: Тваринний світ / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України І. А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. –

С. 413, 417, 419, 420, 422, 426, 428, 442, 453, 462, 471, 477, 525, 539, 543.

Н.О. Стецюк, О.О. Шиян

135. Курганний могильник I (археол.)

Знаходиться на південній околиці східного кутка села, на лівому узбіччі шляху на с. Буняківка, на першій надзаплавній терасі правого берега р. Говтва, лівої притоки р. Псел басейну р. Дніпро.

Обстежувався Л. М. Луговою і І. С. Мельниковою у 1986, оглядався І. С. Мельниковою у 1987 рр.

Складається з трьох курганів, вздовж узбіччя вищезначеного шляху. Два кургани розташовані поряд на території кладовища. Висота їх близько 3 м, діаметри 20 – 25 м, задерновані, заросли кущами і деревами, на насипах містяться новітні

могили. Третій курган висотою бл. – 4 м і діаметром понад – 20 м знаходиться за 0,1 км північніше, на території старого господарчого двору. Задернований, на схилах насипу із західного боку ростуть дерева.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к своду памятников) / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22128; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 29; Луговая Л. Н., Мельни-

кова І. С., Некрасова А. Н. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22129; НА ПКМВК ІМЕНІ ВАСИЛЯ КРИЧЕВСЬКОГО. – Спр. № 03-260/2. – Рис. 102 (кургани №№ 9-11).

І.С. Мельникова, Л.М. Лугова

136. Курганний могильник II (археол.)

Знаходиться за 0,35 – 1,00 км на північ від села, праворуч автошляху на с. Плавні, на другій терасі лівого берега р. Псел (басейн р. Дніпро).

Обстежувався Л. М. Луговою і І. С. Мельниковою у 1986 та І. С. Мельниковою у 1987 рр.

Складається з трьох розрізаних курганів розташованих на відстані 0,5 км один від одного у вигляді трикутника.

Висота 0,5 – 1,5 м, діаметр 15 – 17 м. Насипи розорюються.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22128; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 26; Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22129; НА ПКМВК ІМЕНІ ВАСИЛЯ КРИЧЕВСЬКОГО. – Спр. № 03-260/2. – Рис. 102 : 2, 3, 12.

І.С. Мельникова, Л.М. Лугова

137. Курганний могильник III (археол.)

Знаходиться за 0,8 – 1,0 км на північ від західної частини села, праворуч авто-

шляху на с. Плавні (між сс. Говтва і Плавні), на другій надзаплавній терасі лівого берега р. Псел (басейн р. Дніпро).

Обстежувався Л. М. Луговою і І. С. Мельниковою у 1986 та був оглянутий І. С. Мельниковою у 1987 рр.

Складається з трьох розрізаних курганів розташованих на відстані 0,5 – 0,6 км один від одного у вигляді трикутника. Висота 0,9 – 1,5 м, діаметри понад 15 м. Насипи розорюються.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22128; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 26; Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22129; НА ПКМВК ІМЕНІ ВАСИЛЯ КРИЧЕВСЬКОГО. – Спр. № 03-260/2. – Рис. 102/4, 5, 6.

І.С. Мельникова, Л.М. Лугова

138. Курганний могильник IV (археол.)

Знаходиться за 3 км на північ від села, на вододілі р. Псел і її лівої притоки р. Говтва (басейн р. Дніпро).

Обстежувався Л. М. Луговою і І. С. Мельниковою у 1986 та був оглянутий І. С. Мельниковою у 1987 рр.

Складається з двох курганів висотою 0,5 – 0,7 м і діаметром – понад 10 м. Насипи розорюються.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к

Своду памятников) / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22128; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 26; Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Альбом иллюстраций к отчету об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22129; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/2. – Рис. 102 : 14, 15.

І.С. Мельникова, Л.М. Лугова

139. Курган I Гостра Могила (археол.)

Знаходиться за 2 км на північ від села, в ур. Бихове, на підвищенні вододілу р. Псел та його лівої притоки р. Говтва (басейн р. Дніпро).

Обстежувався Л. М. Луговою і І. С. Мельниковою у 1986 та був оглянутий І. С. Мельниковою у 1987 рр.

Висота – бл. 5 м, діаметр – понад 35 м. Насип задернований.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22128.; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 26; Луговая Л. Н., Мельни-

кова И. С., Некрасова А. Н. Альбом иллюстраций к отчету об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22129; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/2. – Рис. 102 : 1.

І.С. Мельникова, Л.М. Лугова

140. Курган II (археол.)

Знаходиться на північній околиці села, на городі приватної садиби, на першій надзаплавній терасі лівого берега р. Псел, лівої притоки р. Дніпро.

Обстежувався Л. М. Луговою і І. С. Мельниковою у 1986 та був оглянутий І. С. Мельниковою у 1987 рр.

Висота – 0,7 м, діаметр – 17 м. Насип частково задернований.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22128; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 26; Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Альбом иллюстраций к отчету об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22129; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/2. – Рис. 102 : 13.

І.С. Мельникова, Л.М. Лугова

141. Курган III (археол.)

Знаходиться на південній околиці села, на першій надзаплавній терасі лівого берега р. Псел, поблизу впадіння в неї лівобічної притоки – р. Говтва (басейн р. Дніпро).

Обстежувався Л. М. Луговою у 1986 р. Висота – бл. 4 м, діаметр – бл. 30 м. Насип задернований.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22128; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 26; Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Альбом иллюстраций к отчету об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22129; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/2. – Рис. 102 : 8.

Л.М. Лугова, І.С. Мельникова

142. Курган IV (археол.)

Знаходиться у межах села (на приватній присадибній ділянці), за 20 – 30 м від території сільського кладовища, на першій надзаплавній терасі лівого берега р. Псел, лівої притоки р. Дніпро.

Обстежувався Л. М. Луговою і І. С. Мельниковою у 1986 та був оглянутий І. С. Мельниковою у 1987 рр.

Висота понад 1 м, діаметр – близько 15 м. Насип розрується.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22128; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 26; Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Альбом иллюстраций к отчету об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22129;

НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/2. – Рис. 102 : 7.

І.С. Мельникова, Л.М. Лугова

143. Братська могила воїнів Червоної Армії (1943) (іст.)

У центрі села, у парку.

Поховано 33 воїни, серед яких воїни із частин 219-ої танкової бригади 1-го механізованого корпусу, які загинули при звільненні села від гітлерівських загартників 25 вересня 1943 р. та померли від ран у похідно-польовому госпіталі № 4197.

Прізвища відомі 30 воїнів. Увічнено 24.

Згідно з рішенням виконкому Козельщинської районної ради депутатів трудящих № 5 від 15.01.1957 р., у 1957 р. на братській могилі воїнів встановлена скульптура, виготовлена Харківським скульптурним комбінатом. Скульптор – О. І. Щербина.

Залізобетонна скульптура воїна (2,6 x 0,85 x 0,8 м) встановлена на постаменті з рожевих гранітних блоків на триступінчастому бетонному, пофарбованому в чорний колір цоколі (0,1 x 1,4 x 1,8 м), (0,2 x 1,8 x 2,0 м), (0,4 x 1,0 x 2,20 м), в центрі – дошка з мармурової крихти (0,5 x 0,3 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни».

Біля підніжжя бетонна плита (1,5 x 0,9 м), у верхній частині орден Вітчизняної війни, нижче – пам'ятний напис і прізвища загиблих воїнів: «Никто не забыт Ничто не забыто Здесь»

похоронены: Александров А. М. Алехин И. С. Андреев О. В. Горшков В. Д. Догаткин М. Я. Еремин Е. С. Егоров Ф. I. Зенин В. I. Кисельов В. С. Китаев В. С. Клюев Н. В. Коренков А. С. Красноушов М. П. Кузнецов Ю. Г. Кузнецов М. М. Курилов К. Д. Лошкарев В. А. Мазаев А. И. Никитин С. Н. Падалкин И. Ф. Самойлов М. Е. Сафронов В. Н. Федоров П. М. Цицленков К. О. село Говтва.

Куда б не шел не ехал ты,
но здесь остановись.

Могиле этой дорогой,
всем сердцем поклонись. 1941 – 1945».

Зауважимо, що Клюев Микола Васильович, сержант, командир гармати 301-го винищувального протитанкового полку, 1911 р.н., Калінінська обл., Оленінський р-н, с. Хаміно, призваний Оленінським райвійськкоматом Калінінської обл. занесений на плиту помилково. Згідно документів ЦАМО РФ він загинув 6.10.1943 р., і похований у с. Букачівка колишньої Недогоарківської сільської ради Кременчуцького р-ну Полтавської обл.

У 1989 р. скульптура окована міддю.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 737308. – Спр. 2; Там само. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 491, 956, 981, 1209; Там само. – Ф. 58. – Оп. 18002. – Спр. 668; Там само. – Ф. 58. – Оп. 977525. – Спр. 278; Там само. – Ф. IX відділ. – Оп. 1800. – Спр. 1309. – Арк. 188; Там само. – IX відділ. – Спр. 101-1190-1943. – Арк. 123; Архів військово-медичного музею Міністерства оборони Російської Федерації. – Ф. похідного-польового госпіталю 4197; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.546-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Архів Козельщинського райвійськкомату; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 10: Полтавський район, Решетилівський район, Семенівський район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1996. – С. 410.

В.А. Андриєць

144. Місця поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходяться в старій частині кладовища.

За повідомленням книги О. Міщенка «Безкровна війна» під час Голодомору померло 97 осіб.

Поховані жителі села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

Серед померлих Степан та Левко Заговтв'янські.

У 2008 р. в пам'ять про померлих односельців на новому кладовищі, з правої сторони, при вході встановлена бетонна стела (1,2 х 0,47 м), у центрі якої дошка з металокераміки (0,24 х 0,17 м) з пам'ятним написом: «Жертвам Голодомору 1932 – 1933».

Джерела та література: Міщенко О. Безкровна війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ВЛКСМ (МДС) «Молодь», 1991. – С. 161 – 164.

Л.А. Головка

Горбані, с. Новогалещинська сільська рада

145. Курганний могильник I (археол.)

Розташований за 0,6 км на північний захід від центру села, переважно на території, адміністративно належній Бондарівській сільській раді Кременчуцького району.

Обстежувався О. Б. Супруненко і В. В. Шерстюком у 2007, стан збереження засвідчений оглядом 2012 рр.

Займає підвищення вододілу рр. Крива Руда і Рудька (рр. Рудька – Псел – Дніпро) із абсолютними значеннями висоти в 76,5 – 77,0 м, розташоване ближче до села.

Складається з 4-х розораних курганів висотою 0,4 – 0,7 м і діаметром 18 – 26 м. Насипи розміщені компактним скупченням на відстані 15 – 30 м один від одного. Всі вони розорюються. Дуже розораний курган № 2 розташований біля західної межі території Новогалещинської селищної ради, за 60 м від лісосмуги.

У 1960-х рр. насипи вирівнювалися бульдозером для їх використання у сільськогосподарській сівозміні. На поверхні двох із них виявлені уламки ліпного посуду зрубної культури доби пізнього бронзового віку.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела та література: Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Звіт про археологічні обстеження території та округи Галещинського родовища залізистих кварцитів на території Кременчуцького та Козельщинського районів Полтавської області у 2007 р. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/150. – Арк. 25. – Рис. 38: 17; 45: 17; Карти: X-40-63-В-г-4. – М 1: 10 000. – Съемка 1975 г. – М.: ГУГК при СМ СССР. – 13-ХІ-78 г.; М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Обстеження території Галещинського родовища залізистих кварцитів у Кременчуцькому і Козельщинському районах на Полтавщині // АЛЛУ. – Полтава: Археологія, 2007. – № 1-2 (19-20). – С. 64. – Рис. 1: 17; Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Пам'ятки археології території Галещинського родовища залізистих кварцитів на Полтавщині / Ін-т археол. НАНУ; ЦП НАНУ і УТОПШ; ЦОДПА [відп. ред. Козак Д. Н.]. – К. – Полтава: Дивосвіт, 2007. – С. 16. – Рис. 1: 17.

О.Б. Супруненко, В.В. Шерстюк

146. Курганний могильник II (археол.)

Розташований за 1,6 – 1,7 км на північний схід від центральної частини села (азимуту 38° – 41°), справа від асфальтованої дороги обласного значення О 1709128, на відрізку між сс. Горбані – Василівка.

Обстежувалася О. Б. Супруненком, за участі І. С. Мельникової, восени 2015 р.

Займає відрогоподібний край другої тераси правого берега р. Рудька (рр. Рудька – Псел – Дніпро) заввишки 5 – 6 м над рівнем запливи, за 0,2 км на південний схід від її спрямленого русла, з абсолютною висотою бл. 79,0 м. Насипи вишикувані ланцюгом вздовж розораного схилу в загальному напрямку з північного сходу – півночі на південний захід – південь на відстань 0,12 км. Чотири кургани розташовані біля північно-східної межі угідь Новогалещинської селищної ради (№№ 1–4), два менші (№№ 5 – 6) – на південно-східному надзаплавному краю території Василівської сільської ради.

Складається з шести розораних насипів висотою 0,3–0,8 м діаметром 15–32 м. Усі – розорюються. На поверхні виявлені поодинокі уламки ліпного зрубного посуду доби пізнього бронзового віку.

Географічні координати умовних центрів курганів у порядку нумерації з півдня на північ: № 1 (найбільшого) – 49°11'46,814" північної широти, 33°47'03,909" східної довготи; № 2 – 49°11'45,853" північної широти, 33°47'02,965" східної довготи; № 3 – 49°11'45,479" північної широти, 33°47'02,602" східної довготи; № 4 – 49°11'44,698" північної широти, 33°47'06,267" східної довготи; № 5 – 49°11'45,421" північної широти, 33°47'06,871" східної довготи; № 6 – 49°11'48,146" північної широти, 33°47'05,831" східної довготи.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Пам'ятки археології на території Новогаляциньської селищної ради Козельщинського району Полтавської області (Матеріали до проекту «Схеми детального планування території Новогаляциньської селищної ради Козельщинського району») / Супруненко О. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 762. – Арк. 11.

О.Б. Супруненко, І.С. Мельникова

147. Курганний могильник III (археол.)

Розташований за 0,8 – 1,0 км на північ – північний схід від центру села (азимуту 21° – 22°) та за 1,25 км на північний схід від могильника I, справа від асфальтованої дороги обласного значення О 1709128, на відрізку між сс. Горбані – Василівка.

Обстежувався О. Б. Супруненком у 2007 та 2015 рр. Більший курган зі складу групи позначений на дрібномасштабних топографічних картах третьої чв. ХХ ст. з відносною висотою понад 1 м.

Займає підвищення на краю плато вододілу рр. Крива Руда і Рудька (рр. Рудька – Псел – Дніпро), зверненого до долини останньої, з абсолютною висотою 76,4 – 76,6 м.

Складається з трьох розораних насипів висотою 0,4–0,7 м і діаметром 18–30 м, розташованих компактним скупченням. Усі вони розорюються. Більший курган перетинається польовою дорогою.

Географічні координати піл та умовних центрів курганів: № 1 (найбільшого) – 49°11'42,589" північної широти, 33°46'01,305" східної довготи і 49°11'42,229", 33°46'00,657" від-

повідно; № 2 – 49°11'43,457" північної широти, 33°46'00,816" східної довготи; № 3 – 49°11'43,773" північної широти, 33°46'13,808" східної довготи і 49°11'44,205", 33°46'14,071" відповідно.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела та література: Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Звіт про археологічні обстеження території та округи Галещинського родовища залізистих кварцитів на території Кременчуцького та Козельщинського районів Полтавської області у 2007 р. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/150. – Арк. 26. – Рис. 4; 38: 18; 45: 18; Карти: X-40-62-В-г-4. – М 1: 10 000. – Съемка 1975 г. – ГУГК при СМ ССРСР. – 13-ХІ-78 г.; М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Обстеження території Галещинського родовища залізистих кварцитів у Кременчуцькому і Козельщинському районах на Полтавщині // АЛЛУ. – Полтава: Археологія, 2007. – № 1-2 (19-20). – С. 65. – Рис. 1: 18; Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Пам'ятки археології території Галещинського родовища залізистих кварцитів на Полтавщині / Ін-т археол. НАНУ; ЦП НАНУ і УТОПК; ЦОДПА [відп. ред. Козак Д. Н.]. – К. – Полтава: Дивосвіт, 2007. – С. 17. – Рис. 1: 18.

О.Б. Супруненко

148. Курган I, IV – II тис. до н. е., епоха енеоліту – бронзового віку (археол.)

Розташований на відрогоподібному підвищенні надзапlavної тераси правого берега р. Рудька – лівої притоки р. Псел (басейн р. Дніпро) за 0,42 км на північний схід від села, з північно-західного боку від залізниці мм. Полтава – Кременчук, за 0,95 км на північний схід від залізничного переїзду (азимут 34°), праворуч від асфальтованої автодороги обласного значення О 1709128 сс. Василівка – Пришиб.

Обстежувався І. С. Мельниковою та О. Б. Супруненком улітку 2015 р. Позначений на топографічних картах з другої пол. ХХ ст., в т. ч. дрібномасштабних кін. ХХ ст. з відносною висотою близько 2 м та абсолютною 78,9 м у Балтійській системі вимірів.

Наразі насип розорюється. Висота не перевищує 0,7 м, діаметр – 30 м. Поряд (із широтних боків) помітні два невеликі курганоподібні підвищення заввишки 0,2 – 0,3 м, віднесення яких до числа поховальних пам'яток поки що передчасне.

Археологічні дослідження не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 56; Карта: М-36-104. – Комсомольськ. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.

О.Б. Супруненко, І.С. Мельникова

149. Курган II, IV – I тис. до н. е., епоха енеоліту – раннього залізного віку (археол.)

Розташований на підвищенні першої тераси правого берега р. Рудька – лівої притоки р. Псел (басейн р. Дніпро), із західного боку від залізниці мм. Полтава – Кременчук, за 0,45 км від залізничного переїзду, у центральній частині села, безпосередньо праворуч від асфальтованої автодороги обласного значення О 1709128 сс. Василівка – Пришиб.

Обстежувався І. С. Мельниковою та О. Б. Супруненком улітку 2015 р. Позначений на топографічній карті «триверстовці» третьої чв. XIX ст., на дрібномаштабних мапах кін. XX ст. – лише як кладовище.

Насип великого кургану висотою понад 4,0 м і діаметром 45 х 50 м всуціль зайнятий старим, досі діючим і централь-

ним сільським кладовищем, з понад сотнею могил із обелісками, стелами, оточеними огорожами. В полях і на схилах ростуть дерева та кущі. Північно-західна пола прилягає до зруйнованої садиби.

Курган щільно «затиснутий» між садибами і двома провулками села. На кладовищі продовжують здійснюватися підзахоронення, влаштовуються уступи під час опорядкування могил з боку головної вулиці села. Площа ділянки, зайнятої насипом кургану – 0,1805 га.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 55; Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Прав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб. : Воен.-топограф. Депо, 1863 – 1878. – Атлас. – Л. 12; М-36-104. – Комсомольськ. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

Даньки, с. (тепер не існує) Говтвянська сільська рада

150. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в старій частині кладовища.

Поховані жителі села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

У 2008 р. в пам'ять про померлих односельців на новому кладовищі, з правої сторони, біля входу встановлена бетон-

на стела (1,2 x 0,47 м), у центрі якої дошка з металокераміки (0,24 x 0,17 м) з пам'ятним написом: «Жертвам Голодомору 1932 – 1933».

Джерело: Експедиційний зошит по Козельщинському району Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Л.А. Головка

Дзюбанівка, с. Оленівська сільська рада

151. Курганний могильник I (археол.)

Знаходиться за 2 км на північний захід від села (між сс. Дзюбанівка і Довге Високовакулівської сільської ради),

на високій ділянці плато межиріччя рр. Рудька і Крива Руда (басейн р. Псел) та рр. Кобелячок і Вовча (басейн р. Ворскла).

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987р.

Складається з двох курганів. Більший відомий за картографічними матеріалами другої пол. ХХ ст., позначений на сучасних топографічних картах з абсолютною відміткою в 131,0 м у Балтійській системі вимірювань. Висота кургану – 3,5 м, діаметр – 30 м. На вершині знаходиться триангуляційний знак. Насип задернований, поли оборюються. На захід від великого кургану, за 50 м розташований курган висотою 0,5 м і діаметром 16 м. Його насип розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 49; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 03-274. – Рис. 160, 161.

І.С. Мельникова

152. Курганний могильник II (археол.)

Знаходиться за 1,2 км на захід від села, на високій ділянці плато межиріччя рр. Рудька і Крива Руда (басейн р. Псел) та рр. Кобелячок і Вовча (басейн р. Ворскла).

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Складається з трьох курганів, розташованих компактною групою на відстані 30 – 50 м один від одного. Висота – 1,2 м, 0,5 м, 0,3 м, діаметри відповідно – 25 м, 15 м, 10 м. Насипи розорюються.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 50; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 160.

І.С. Мельникова

153. Курган (археол.)

Знаходиться за 0,2 км на захід від села, на високій ділянці плато межиріччя рр. Рудька і Крива Руда (басейн р. Псел) та рр. Кобелячок і Вовча (басейн р. Ворскла).

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Висота – 0,5 м, діаметр – понад 15 м. Розорюється, через насип пролягає польова дорога.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краевед-

ческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 50; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 160.

І.С. Мельникова

154. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходяться привієзді на с.Троянівку.

Поховано 4 воїни, серед яких воїни із частин і підрозділів 199-ої стрілецької дивізії 38-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули в оборонних боях за село з гітлерівськими загарбниками 16 вересня 1941 р., і воїн 787-го артилерійського полку 252-ої стрілецької дивізії, який помер в 270-ому окремому медичному санітарному батальйоні від поранень отриманих при звільненні села 25 вересня 1943 р. від гітлерівських загарбників.

Прізвища невідомі.

Воробйов Олександр Васильович, 1927 р.н., с. Дзюбанівка; Кухар Василь Панасович, 1929 р.н., с. Дзюбанівка, загинули в результаті вибуху снаряда 30.01.1944 р. – поховані в с. Дзюбанівка.

Згідно з рішенням виконкому Козельщинської районної ради депутатів трудящих від 19.01.1957 р. у 1957 р. біля могили встановлено пам'ятник, виготовлений Харківським скульптурним комбінатом. Скульптор – О. Г. Савельєв.

Залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,5 м) встановлена на постаменті з сірих гранітних блоків (2,6 x 1,2 x 1,2 м), у центрі якого дошка з мармурової крихти (0,53 x 0,32 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни». Перед пам'ятником розташовані 4 плити з мармурової крихти (1,24 x 0,5 м) з пам'ятним написом: «Вічна пам'ять і слава воїнам-односельцям, які загинули у роки Великої Вітчизняної війни 1941 р. – 1945 р.» і прізвищами 77 воїнів-земляків, загиблих на фронтах Другої світової війни в 1941 – 1945 рр. На могилі – бетонний обеліск (вис. 1,74 м), у центрі дошка під склом (0,35 x 0,48 м) з пам'ятним написом: «Ми пам'ятаємо ВАС», нижче – дошка з білого мармуру (0,3 x 0,5 м) з прізвищами двох воїнів-земляків «Ст. лейтенант Дяченко А. А, рядової Дяченко Т. И.».

Джерела та література: ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 28 зв.; Архів Військово-медичного музею Міністерства Оборони Російської Федерації. – Ф. 252-ї стрілецької дивізії; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.551-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5: Кобеляцький район. Козельщинський район. Котелевський район. – Полтава: «Полтавський літератор» 1998. – С. 515 – 518; Книга Скорботи України: Полтавська область. Т. 3. – Полтава: «Полтавський літератор», 2005. – С. 282, 283.

В.А. Андрієць

155. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в старій частині кладовища.

Поховано невідому кількість жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

У пам'ять про жителів села, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр., у 2008 р. встановлена бетонна стела (1,26 x 0,55 м), на чільній стороні якої зображення Богоматері з хрестом, що схилила в жаху голову, та дошка з чорного граніту (0,4 x 0,28) з пам'ятним написом: «Жертвам Голодомору 1932 – 1933 р.р.».

Джерела: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-953; Експедиційний зшит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

А.А. Лаврінченко

Довге, с. Високовакулівська сільська рада

156. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943) (іст.)

Знаходиться в центрі села.

У боях із гітлерівськими загарбниками за с. Мар'янівка та Довге з 16 по 20 вересня 1941 р. загинула невідома кількість воїнів із частин і підрозділів 192-го гвардійського артилерійського полку (він же 822-ий артилерійський полк), 1051-го стрілецького полку 300-ої стрілецької дивізії 38-ї Армії Південно-Західного фронту, із них 144 воїни зни-

кло безвісти; воїни 84-ої та 299-ої стрілецьких дивізій, які загинули 26 вересня 1943 р. при звільненні села від гітлерівських загарбників. У 1961 р. останки загиблих із с. Мар'янівка перенесено в центр с. Довге.

Прізвища відомі 10 воїнів.

Згідно з рішенням виконкому Козельщинської районної ради депутатів трудящих № 5 від 15.01.1957 р. на могилі воїнів встановлена скульптура воїна. Скульптор – О. Г. Савельєв.

Залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,8 м) встановлена на цегляному поштукатуреному постаменті (2,83 x 1,6 м). Цоколь цегляний, поштукатурений, триступінчастий (0,2 x 1,2, 0,7 x 1,3, 0,15 x 1,54, 0,85 x 1,65, 0,22 x 3,03 x 3,03 м) На чільній

стороні постаменту дошка з мармурової крихти (0,6 x 0,4 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни».

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 1237. – Оп. 25. – Спр. 9. – Арк. 66; Там само. – Ф. 1604. – Оп. 1. – Спр. 97. – Арк. 23; Там само. – Ф. 393. – Оп. 8993. – Спр. 4. – Арк. 63; Там само. – Ф. 192-го гвардійського артилерійського полку. – Оп. 692998. – Спр. 1. – Арк. 3–7; Там само. – Ф. 13509. – Спр. 1. – Арк. 7, 9 – 13, 15 – 18; Там само. – Ф. 58. – Оп. 818883. – Спр. 127; Там само. – Ф. 33. – Оп. 11459. – Спр. 14; Там само. – Ф. 192 гв.ап. – Оп. 13509. – Спр. 1; Там само. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 409; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 8. – Арк. 12; Архів Козельщинського райвійськкомату; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР – 3 24.945–2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного

методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

В.А. Андрієць

157. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться біля входу до кладовища.

Встановлено у 2008 р. в пам'ять про жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

Бетонна стела (1,1 x 0,5 м), на бетонному цоколі (0,27 x 0,64 x 0,87 м). У центрі дошка з металокераміки (0,6 x 0,3 м) з пам'ятним написом:

«Ще й досі блукають
Їх душі, мов тіні
І хліба шукають
По всій Україні...»

Землякам нашим, старим, молодим і ненародженим жертвам Голодомору 1932 – 1933 р.р.»

Джерело: Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

О.С. Лимар

Дяченки, с. Мануйлівська сільська рада

158. Курганний могильник I Могили Шостачної, енеоліт – ранній залізний вік (археол.)

Розташований за 0,88 – 1,00 км на північний захід від північно-західного спрямленого краю села, біля краю надзаплавної тераси лівого берега р. Псел лівобережного басейну р. Дніпро.

Комплекс був об'єктом топографічних обстежень сер. XIX – 2 пол. XX ст. Обстежувався І.С. Мельниковою у 1987 р. Тоді ж до його складу були включені ще 2 кургани, що тепер віднесені до могильника II. У 2007 р. обстежувався В.В. Шерстюком.

Комплекс складається з 4-х насипів. Усі розорюються, лише курган № 4 розміщений полюю на ґрунтовій дорозі задернований. Нумерація курганів подається з півночі на південь. Їх висота фіксується у діапазоні 1,0 – 2,4 м, діаметр – 20 – 35 м, найбільший із них, № 2 має власну назву – Могила Шостачна.

Два насипи могильника, один із яких мав репер, показані на військово-топографічних картах видань кінця 1850-х – кін. 1910-х рр. Три насипи (№№ 1 – 3) є на картах 1930 – 1941 рр. випусків, із відносними висотами, відповідно, 2,1, 3,7, 2,3 м. Вони ж значаться на мапі рекогносцировки 1950-х рр., з відносними висотами 1,0, 2,5, 1,0 м, насип № 2 має власну назву – «Могила Шостачна» та абсолютне значення висоти 96,6 м. Він же на карті 1983 р. видання має відносну висоту 2 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова И. С. Отчёт об археологических разведках в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников). – Полтава, 1987 // НА ІА НАНУ. – Спр. 1987/41; НА ПКМ. – Спр. № 03-272/03-274; НА ЦОДПА –Ф. е. – Спр. 414 (звіт) – 415 (аль-

бом). – Арк. 42. – Рис. 124 – 126; Шерстюк В. В. Звіт від 28 жовтня 2007 р. про археологічне обстеження земельних ділянок в адмінмежах Мануйлівської сільської ради Козельщинського району Полтавської області, на замовлення ДП «ПНД ПІЗ» // Робочий архів ЦОДПА; М-36-104. Комсомольск. М 1:100 000. Состояние местности на 1982 г. – Генеральный штаб. Издание 1983 г.; М-36-104. С. Манжелия. М 1:100 000. По съемкам 1931, 1932 гг. – Генеральный штаб Красной Армии. Первое издание 1941 г.; М-36-104-А (С. Манжелия). УССР. Харьковская область. М 1:50 000. – Управление военных топографов РККА. 1931 г. Рекогносц. 1932 г.; Ряд XXIV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. Губ. Полтавской / Гравир. кон. Чин. Чайский 3-й пред. и горы Чин. Карпов; Вырез. слова Чин. Прокофьев и Топ. Фролов. – [Изд. кон. 1850-х гг.]; X-40-63-А-г. М 1:25 000. Съёмка 1953, 1954 гг. – Главное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР. 9-1-69 г.

В.В. Шерстюк, І.С. Мельникова

159. Курганний могильник II, енеоліт – ранній залізний вік (археол.)

Розташований за 1,30 км на північний захід від північно-західного спрямленого краю села, біля краю надзаплавної тераси лівого берега р. Псел лівобережного басейну р. Дніпро.

Комплекс був об'єктом топографічних обстежень сер. – 2 пол. XX ст. Обстежувався І.С. Мельниковою у 1987 р. Тоді ж, до складу означеної групи були включені ще 4 кургани, що тепер віднесені до могильника I. У 2007 р. обстежувався В.В. Шерстюком.

Складається з двох насипів. Вищий курган, № 1, розорюється в полах, на вершині задернований, зі слідами руйнування тригонометричного пункту. На насипу росте поодиноке дерево. Висота кургану – 2,0, діаметр – 35 м. На південний захід – інший насип, висотою – 0,6 та діаметром – 18 м.

На місці розташування могильника на картах 1930 – 1941 рр. випусків показано три насипи, що розміщені компактно, з відносними висотами, відповідно, 2,6, 1,6, 1,0 м, більший із яких мав абсо-

лютне значення висоти 97,6 м. На мапі 1950-х рр. показані два кургани. Курган № 1 мав значення висот (відносно та абсолютну відповідно) 2,0 і 97,2 м. Він же на карті 1983 р. видання показаний як пункт державної геодезичної сітки з абсолютною висотою 96,1 м на насипу кургану відносною висотою 2 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова И. С. Отчёт об археологических разведках в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников). – Полтава, 1987 // НА ІА НАНУ. – Спр. 1987/41; НА ПКМ. – Спр. № 03-272/03-274; НА ЦОДПА –Ф. е. – Спр. 414 (звіт) – 415 (альбом). – Арк. 42. – Рис. 124 – 126; Шерстюк В. В. Звіт від 28 жовтня 2007 р. про археологічне обстеження земельних ділянок в адмінмежах Мануйлівської сільської ради Козельщинського району Полтавської області, на замовлення ДП «ПНД ПІЗ» // Робочий архів ЦОДПА; М-36-104. Комсомольск. М 1:100 000. Состояние местности на 1982 г. – Генеральный штаб. Издание 1983 г.; М-36-104. С. Манжеля. М 1:100 000. По съёмкам 1931, 1932 гг. – Генеральный штаб Красной Армии. Первое издание 1941 г.; М-36-104-А (С. Манжеля). УССР. Харьковская область. М 1:50 000. – Управление военных топографов РККА. 1931 г. Рекогносц. 1932 г.; Х-40-63-А-г. М 1:25 000. Съёмка 1953, 1954 гг. – Главное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР. 9-І-69 г.

В.В. Шерстюк, І.С. Мельникова

160. Курганний могильник III, енеоліт – ранній залізний вік (археол.)

Розташований за 1,14 км на північний захід від північно-західного спрямленого краю села, біля краю надзаплавної тераси лівого берега р. Псел лівобережного басейну р. Дніпро.

Комплекс був об'єктом топографічних обстежень сер. XIX – 2 пол. XX ст. Оглядався В.В. Шерстюком у 2007 р.

Складається з двох розорюваних насипів. Курган № 1 має висоту 2,3 м діаметр – 30 м. Курган № 2 розміщений на північний схід, майже примикає полою

до першого, його висота 0,4 м, діаметр – 12 м.

Більший насип показаний на військово-топографічних картах видань кінця 1850-х – кін. 1910-х рр. Обидва позначені на картах 1930 – 1941 рр. випусків, з відносними висотами, відповідно, 3,3 та 1,3 м. Більший є на мапі рекогносцировки 1950-х рр. і має відносну висоту 2,0 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Курганний могильник III біля с. Дяченки – комплексний щойно виявлений об'єкт археології, курганний некрополь доби енеоліту – раннього залізного віку.

Джерела: Шерстюк В. В. Звіт від 28 жовтня 2007 р. про археологічне обстеження земельних ділянок в адмінмежах Мануйлівської сільської ради Козельщинського району Полтавської області, на замовлення ДП «ПНД ПІЗ» // Робочий архів ЦОДПА; М-36-104. С. Манжеля. М 1:100 000. По съёмкам 1931, 1932 гг. – Генеральный штаб Красной Армии. Первое издание 1941 г.; М-36-104-А (С. Манжеля). УССР. Харьковская область. М 1:50 000. – Управление военных топографов РККА. 1931 г. Рекогносц. 1932 г.; Ряд XXIV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. Губ. Полтавской / Правир. кон. Чин. Чайский 3-й пред. и горы Чин. Карпов; Вырез. слова Чин. Прокофьев и Топ. Фролов. – [Изд. кон. 1850-х гг.]; Х-40-63-А-г. М 1:25 000. Съёмка 1953, 1954 гг. – Главное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР. 9-І-69 г.

В.В. Шерстюк

161. Братська могила воїнів Червоної Армії (1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1958) (іст.)

Знаходяться в центрі села, біля школи.

Поховано 2 воїни із частин 144-ї окремої роти хімічного захисту 1-го механізованого корпусу, які загинули 25 вересня 1943 р. при звільненні села від гітлерівських загарбників. Спочатку воїни були поховані біля дороги. У 1946 р. останки перенесені у село, до млина, а в 1958 р. – у центр села.

Прізвища відомі.

Згідно з рішенням виконкому Козельщинської районної ради депутатів трудящих № 35 від 11 грудня 1957 р. на могилі встановлено пам'ятник.

У 1958 р. встановлено залізобетонну скульптуру воїна (вис. 2,5 м) на постаменті з сірих гранітних блоків (3,0 x 1,25 x 1,28 м). У центрі постаменту дошка з нержавіючої сталі (0,29 x 0,2 м) з пам'ятним написом: «Вічна пам'ять героям полеглим в боях за свободу і незалежність нашої Батьківщини».

24.06.2001 р. перед могилою встановлена стела з декоративної цегли (1,5 x 4,50 x 3,5 м), на якій закріплено 4 дошки, одна з пластику (0,88 x 0,78 м) із барельєфним зображенням жінки з дитиною, 3 дошки з чорного граніту (0,9 x 0,52 м) з пам'ятним написом: «Односельціви, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 р.р.» і 153 прізвища воїнів, жителів с. Дяченки – 99, жителів с. Харченки – 16, с. Цибівка – 18. На 4-й плиті напис: «Споруджено за сприяння фонду ПНЕРРУ». Стела з прізвищами полеглих воїнів-земляків встановлена з

ініціативи Благодійного фонду ПНЕРРУ (підтримка національно-економічного розвитку регіонів України) Володимира Матіцина за кошти фонду (благодійні пожертви організацій м. Кременчука). Скульптор – Анатолій Котляр.

На могилі бетонна плита (1,8 x 1,1 м), у верхній частині орден Вітчизняної війни, під яким пам'ятний напис: «Никто не забыт ничто не забыто село Дяченки. Куда б ни шел, ни ехал ты, но здесь остановись. Могиле этой дорогой всем сердцем поклонись. 1941 – 1945». На плиті закріплені дві таблички з нержавіючої сталі (0,29 x 0,2 м) з прізвищами загиблих воїнів: «Старший лейтенант Васильєв Борис Максимович загинув 25.09.1943 року», «Рядовий Гініятулін Ідіат Гініятулович загинув 25.09.1943 року».

Спочатку було відомо прізвище одного воїна – рядового Гініятуліна І. Г. але в ході пошукової роботи віднайдено прізвище другого воїна – старшого лейтенанта Васильєва Бориса Миколайовича, який 25.09.1943 р. був убитий снайпером. Син Б. М. Васильєва на могилі батька встановив дві таблички з нержавіючої сталі з прізвищем і фото батька на кераміці (0,18 x 0,13) та другого воїна.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр.976; Там само. – Ф. 33. – Оп. 11458. – Спр. 130; Там само. – Ф. 3423. – Оп. 1. – Спр. 16, мікрофільм 6179; Там само. – Ф. 3423. – Оп. 1. – Спр. 22, мікрофільм 6180; Там само. – Ф. 3423. – Оп. 1. – Спр. 31, мікрофільм 6183; Там само. – Ф. 1212. – Оп. 1. – Спр. 11. – Арк. 156; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 28 зв.; Архів Козельщинського райвійськкомату; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.4.553–2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5: Кобеляцький район. Козельщинський район. Котелевський район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1998. – С. 473 – 481.

В.А. Андрієць

162. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 р.р. (іст.)

Знаходиться на старому кладовищі біля млина.

Поховані жителі села, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр.

О. Міщенко у книзі «Безкровна війна» свідчить, що в селі померло з голоду 70 осіб. Серед померлих: дві сестри Хорішман, Манько Федора Федорівна, 1897 р. н. На могилі встановлено металевий хрест (вис. 1,75 x 0,6 м), у центрі – металева табличка (0,12 x 0,2 м) з написом: «Манько Федора Федорівна 1897 – 1933», у західній частині кладовища похований Калашник Дмитро Григорович, на могилі встановлено металевий хрест (вис. 1,5 x 0,7 м) і дошка з нержавіючої сталі (0,2 x 0,3 м) з написом «Калашник Дмитро Григорович 1875 – 1933 рр.».

Джерела та література: Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Свідчення жительки села Бондаренко Катерини Василівни, 1961 р.н. // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Міщенко О. Безкровна війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ВЛКСМ (МДС) «Молодь», 1991. – С. 131 – 134.

А.М. Скурда

163. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в новій частині кладовища.

Під час Голодомору 1932 – 1933 рр. померло з голоду 70 осіб, жителів села. Поховані вони на старому кладовищі біля млина.

Пам'ять загиблих увічнена на новому кладовищі. Біля входу на кладовище у 2008 р. встановлено бетонну стелу (1,25 x 0,4 м), у центрі якої дошка з металокераміки (0,6 x 0,3 м), із зображенням хреста та пам'ятним написом під ним:

«Ще й досі блукають
Їх душі, мов тіні,
І хліба шукають
По всій Україні...

Землякам нашим, старим, молодим і ненародженим жертвам Голодомору 1932 – 1933 р.р.».

Джерела та література: Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Свідчення жительки села Бондаренко Катерини Василівни,

1961 р.н. // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Міщенко О. Безкровна вїйна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ВЛКСМ (МДС) «Молодь», 1991. – С. 131 – 134.

О.С. Лимар

Жовтневе, с. Лутовинівська сільська рада

164. Курган I (археол.)

Знаходиться за 0,2 км на захід від кладовища, розташованого на західній околиці села, та за 0,25 км на південь від насипу старої залізниці поч. ХХ ст. Глобине – Кобеляки – Царичанка, на лівому березі р. Рудька, лівої притоки р. Псел, річкової системи р. Дніпро.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Висота – 1 м, діаметр – понад 20 м. Насип розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 50; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 164 : 1.

І.С. Мельникова

165. Курган II (археол.)

Знаходиться за 1,6 км на захід від села та за 0,25 км на південь від насипу старої залізниці поч. ХХ ст. Глобине – Кобеляки – Царичанка і ліворуч автошляху на с. Лутовинівка, на лівому березі р. Рудька, лівої притоки р. Псел річкової системи р. Дніпро.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Висота – 1 м, діаметр – понад 20 м. Насип розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 50; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 164 : 2.

І.С. Мельникова

166. Курган III (археол.)

Знаходиться за 1,3 км на захід від західної околиці села та за 0,75 км на південь від насипу старої залізниці поч. ХХ ст. Глобине – Кобеляки – Царичанка, на підвищенні лівого берега р. Рудька, лівої притоки р. Псел річкової системи р. Дніпро.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Висота – 1 м, діаметр – 28 м. Насип розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ

імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 50; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 164 : 3.

І.С. Мельникова

167. Курган IV «Козацька могила», енеоліт – бронзовий вік, IV – II тис. до н. е. (археол.)

Знаходиться на східній околиці села в ур. Кандівка, на підвищенні другої тераси правого берега р. Вовча – притоки р. Кобелячок (рр. Вовча – Кобелячок – Ворскла – Дніпро). На північний захід від кургану, за 60 – 80 м, розташований частково рекультивований старий кар'єр другої – третьої чв. ХХ ст. Курган, відомий у селі як «Козацька могила», знаходиться посеред розораної ділянки, прилеглої до господарського двору колишнього колгоспу, наразі фермерського господарства ПП М. Й. Дашенка.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987, О. Б. Супруненьком у 2015 рр.

Висота – близько 4,3 м, діаметр – 50 м. Насип задернований, над полами ростуть поодинокі здичавілі плодові дерева, на вершині у північно-східній частині – скупчення дрібних кущів дереви. На насипу збереглася степова рослинність, в т. ч. угруповання зозулинця прикрашеного.

Північно-західна пола пошкоджена вибірками ґрунту розміром 4 х 6 та 3 х 5 м, зі східного боку край споруди перетнутий старою траншеєю окопу, в якому влаштовувалася сушарня. Ці заглибини мають заплилий вигляд руйнувань 1970 – 1980-х рр. На північно-західному схилі помітний шурф (1,2 х 1,5 м), закладений екскаватором, – сліди грабіжницької «перевірки» кургану з метою виявлення потужного викиду доби раннього залізного віку. Так, як останній не був виявлений,

то курган і досі залишився цілим, без мародерських руйнувань.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 51; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 164, 165; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 15. – Рис. 23-24.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

168. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться на кладовищі, в його лівій частині.

Встановлений у 2008 р. в пам'ять жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

Бетонна стела (1,3 х 0,5 м) із закріпленою в центрі дошкою з металокераміки (0,17 х 0,23 м) з пам'ятним написом:

«Жертвам Голодомору 1932 – 1933 Від жителів села Жовтневе».

Джерела: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-953; Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

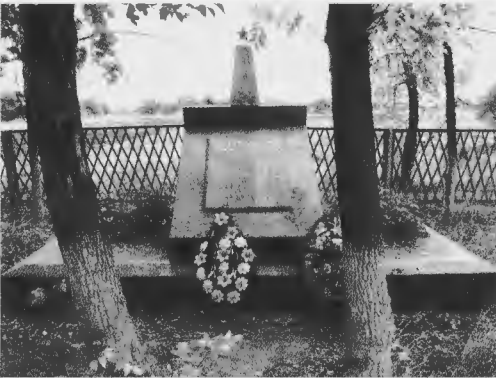
А.А. Лавриненко

169. Пам'ятний знак полеглим землякам (1965) (іст.)

Знаходиться в центрі села.

Встановлений у 1965 р. в пам'ять про 42 воїнів, жителів села, що полягли на фронтах Другої світової війни в 1941 – 1945 рр.

Залізобетонна стела (0,28 x 0,6 x 1,23 x 1,23 м) встановлена на цегляному поштукатуреному цоколі (0,3 x 1,92 x

3,95 м). У центрі металева дошка (0,93 x 0,75 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава односельцям полеглим в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни 1941 – 1945» і прізвищами полеглих воїнів. На стелі встановлено цегляний поштукатурений обеліск із зіркою на верхівці (0,58 x 0,22 м).

За свідченням Книги Пам'яті України відомо 37 прізвищ.

Література: Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5: Кобеляцький район, Козельщинський район, Котелевський район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1996. – С. 455 – 457.

О.С. Лимар

Задовга, с. Лутовинівська сільська рада

170. Курган I (археол.)

Знаходиться за 2,5 км на північ – північний захід від села та за 0,7 – 0,8 км на захід від польової дороги на с. Висока Вакулівка, на підвищенні ділянці заболочених солонців лівого берега р. Крива Руда, правобічного потоку р. Рудька (рр. Псел – Дніпро).

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Висота кургану понад 3,0 м, діаметр 35 м. На сучасних топографічних картах позначений з абсолютною відміткою 84,0 м у Балтійській системі вимірювань. Насип задернований, на вершині встановлено геодезичний знак.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 49; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 157.

І.С. Мельникова

171. Курган II (археол.)

Знаходиться за 1,4 км на схід від південної околиці села та за 0,8 км ліворуч від автошляху сс. Лутовинівка – Висока Вакулівка, на підвищенні вододілу р. Рудька та її правої притоки р. Крива Руда, лівобічних притоків рр. Псел – Дніпро.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Висота – 2,5 м, діаметр – бл. 35 м. Курган позначений на сучасних топографічних картах з абсолютною висотою 114,0 м у Балтійській системі вимірів. Насип задернований, поли оборюються, на вершині встановлено триангуляційний знак.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова І. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 49. Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова І. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 157.

І.С. Мельникова

172. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в старій частині кладовища.

Поховані жителі села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

За свідченням Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. в Україні вказано, що під час Голодомору 1932 – 1933 рр. загинуло 108 осіб, встановлено імена 108 померлих.

У пам'ять про загиблих земляків у 2008 р. при вході на кладовище, справа, встановлено бетонну стелу (1,3 х 0,4 м), у центрі якої дошка з металокераміки (0,2 х 0,3 м) з пам'ятним написом: «Жертвам Голодомору 1932 – 1933 Від жителів села Задовга».

Джерела та література: Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С. 290 – 291.

О.А. Скурда

173. Пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходиться в центрі села.

Встановлений у 1957 р. на честь 57 воїнів, жителів села, полеглих на фронтах Другої світової війни в 1941 – 1945 рр.

Металева стела увінчана зіркою (2,45 х 0,65 х 0,21), перед якою тумба

з мармурової крихти (0,6 х 0,9 х 1,72 х 1,13 м), на якій закріплена дошка з лабрадориту (1,2 х 0,81 м) з пам'ятним текстом: «1941 – 1945 Вічна пам'ять воїнам-односельцям с. Задовга, які загинули в дні Великої Вітчизняної війни» і прізвищами 57 полеглих воїнів-земляків.

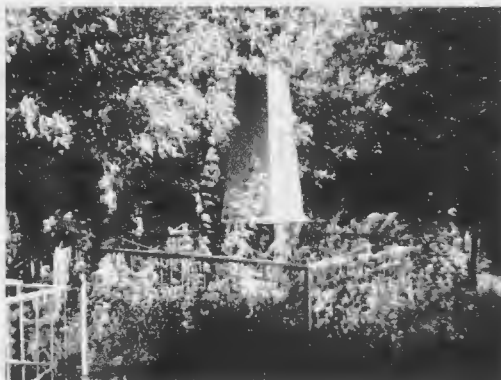
Джерела та література: ДАПО. – Ф.Р. 1876. – Оп. 8. – Спр. 83. – Арк. 6; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.1902-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т.5. – Полтава: «Полтавський літератор», 1996. – С. 457 – 461.

А.М. Скирда

174. Пам'ятний знак полеглим землякам (1960-ті) (іст.)

Знаходиться в північній частині села.

На фронтах Другої світової війни в 1941 – 1945 рр. загинуло 57 воїнів, жителів села.

У 1960-х рр. на честь загиблих, встановлено металевий чотиригранний обеліск (3,48 х 0,6 х 0,68 м).

Література: Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5. – Полтава: «Полтавський літератор», 1996. – С. 457 – 461.

О.А. Скирда

Зоряне, с. Василівська сільська рада

175. Курганний могильник I (археол.)

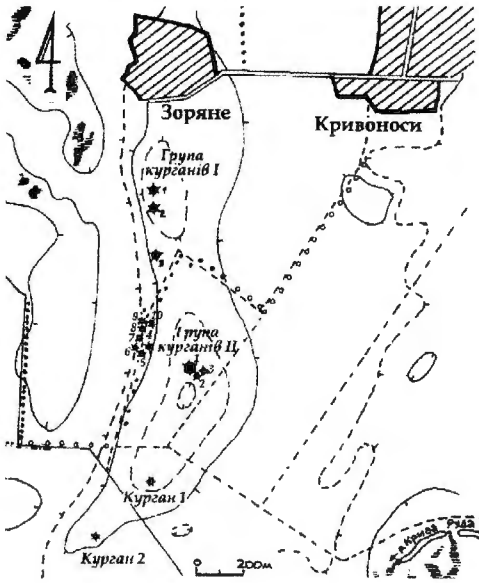
Розташована на панівному підвищенні, біля краю третьої тераси лівого берега р. Псел, за 0,4 – 0,5 км на південь від села, справа від польової дороги на с. Василівка та за 2,8 км на північний захід – північ від північної околиці с. Заруддя Бондарівської сільської ради Кременчуцького району.

Більші кургани обстежувався І. С. Мельниковою в 1987, група з трьох насипів – О. Б. Супруненко і В. В. Шерстюком у 2007 рр.

Складається з трьох насипів, вишикуваних ланцюгом на 0,33 км у меридіональному напрямку, вздовж гребеню підвищення, абсолютна висота якого складає 76,3 м (в Балтійській системі вимірів). Два з них оборюються і задерновані (№№ 1 – 2), один – розораний (№ 3). Висота курганів – 0,7 – 1,2 м, діаметр – 19 – 28 м.

Перший курган з північної сторони свого часу використовувався під кладовище, від чого на задернованому насипі помітні горбки могил XIX – поч. XX ст. Абсолютна висота, за картографічними матеріалами зйомки 1975 р., – 77,1 м. Збережена відносна висота – 1,10 м, діаметр – 25 м. Поряд існують залишки насипу під вітряк. Можливо, наприкінці XIX ст. інший вітряк був вла-

птований на сусідньому кургані. Безпосередньо на захід, за 0,08 – 0,10 км на схилі, збереглися рештки зруйнованої поміщицької садиби, у вигляді насипів під споруди, провалів ляхів тощо.

Другий, задернований сусідній курган вкритий кущами, насип пошкоджений норами й епізодичним вибиранням ґрунту. Абсолютна висота – 77,6 м. Збережена відносна висота – 1,30 м, діаметр – 28 м.

Із південної сторони могильник заввишки бл. 1,0 м і діаметром 19 x 20 м. На ньому помітні сліди заглибин від заораного тригону пункту.

Джерела та література: Мельникова І. С. Отчёт об археологических разведках в Решетиловском и Козельщинском районах Полтавской области (по подготовке мат-лов к «Своду памятников...») // НА ІА НАНУ. – Ф.е. – 1987/41; НА ЦОДПА. – Ф.е. – Спр. 414 – 415. – Арк. 45. – Рис. 142: 2; Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Звіт про археологічні обстеження території та округи Галещинського родовища залістистих кварцитів на території Кременчуцького та Козельщинського районів Полтавської області у 2007 р. // НА ІА НАНУ. – Ф.е. – 2007/150. – Арк. 10. – Рис. 6: 1; Карті: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Пол-

тавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863–1878. – Атлас. – Л. 12; М-36-104-В. – Koselschtschina. – Deutsche Heereskarte. RuЯland 1: 50 000. – Grundmaterial: RuЯland karta 1: 50000 stand 1932. – Truppenausgabe Nr. 1, 1943; X-40-63-В-г-4. – М 1: 10 000. – Съёмка 1975 г. – М.: ГУГК при СМ СССР. – 13-XI-78 г.; М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Обстеження території Галещинського родовища залістистих кварцитів у Кременчуцькому і Козельщинському районах на Полтавщині // АЛЛУ. – Полтава: Археологія, 2007. – № 1-2 (19-20). – С. 56, 57. – Рис. 2: 1; Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Пам'ятки археології території Галещинського родовища залістистих кварцитів на Полтавщині / ІА НАНУ; ЦП НАНУ і УТОПІК; ЦОДПА [відп. ред. Козак Д. Н.]. – К. – Полтава: Дивосвіт, 2007. – С. 7, 9. – Рис. 1: 1; 2: 1.

*О.Б. Супруненко, В.В. Шерстюк,
І.С. Мельникова*

176. Курганний могильник II, IV – I тис. до н. е., енеоліт – бронзовий вік, скіфський час (археол.)

Розташований на найзначнішому підвищенні вододілу рр. Псел та Крива Руда, на вершині плато третьої тераси лівого берега Псла (рр. Крива Руда – Рудька – Псел – Дніпро), за 1,1 – 1,3 км на південь від села та 1,4 – 1,5 км на південний захід від с. Кривоноси, за 1,9 – 2,1 км на північний захід – північ від околиці с. Заруддя Бондарівської сільської ради Кременчуцького району.

Найбільший курган обстежувався І. С. Мельниковою в 1987 р., група – О. Б. Супруненко і В. В. Шерстюком у 2007 р., останній раз оглядалася ними ж навесні 2014 р.

Складається з 10-ти насипів, згрупованих більш-менш компактним скупченням, що утворює дві мікрогрупи, розподілені лісосмугою. Перша з них – із неве-

ликих насипів – постяглася своерідним ланцюгом вздовж схилу третьої тераси в бік с. Трудовик і займає дещо понижену частину вододілу (№№ 5 – 10); друга (№№ 1 – 3) – вінчає панівне підвищення межиріччя і добре помітна з с. Заруддя. Абсолютна висота підвищення вододілу 77,0 м. Більшість насипів розорюються, два найзначніші в мікрогрупах – задерновані. Найбільший курган групи (№ 1) в їх числі, з обораними полями, є ландшафтною домінантою округи. Його насип порівняно добре зберігся й належить до першого десятка найбільших курганів Козельщинського району.

Висота курганів – 0,3 – 3,6 м, діаметр – 14 – 38 м.

Результати обмірів окремих насипів подаються нижче.

Мікрогрупа I із трьох великих та двох невеликих насипів. Курган № 1 має висоту 3,6 м, при діаметрі 35 x 38 м. Задернований, поли оборані, на схилах є кілька кущів та дерев, на вершині – обвалування знищеного тригопункту, нори, сліди окопу. Абсолютна висота – 80,6 м – це найзначніша позначка висоти в окрузі 8 км. На поверхні помічені рідкісні степові рослини.

Курган № 2, заввишки 0,3 м і діаметром 18 м, дуже розораний, фактично, є рештками «п'ямі» викиду з основного поховання. На поверхні знайдені кілька дрібних уламків ліпного посуду ямнокатакомбного часу.

Курган № 3 – рештки невеликого розораного насипу висотою 0,4 м, з діаме-

тром 15 м, де на поверхні виявлені фрагменти ліпного зрубного посуду.

Мікрогрупа II із семи невеликих насипів, один із яких задернований. Курган № 4 заввишки 1,2 м і діаметром 16 м, задернований, знаходиться у кущах лісо-смуги, має сліди тригопункту, побитий норами, поли знищені розорюванням і грейдунням польових доріг у 1960-і рр.

Курган № 5, висотою 0,4 м та діаметром 17 м, наполовину розораний, інша частина – в лісосмузі.

Курган № 6, заввишки 0,4 м і діаметром 20 м, – дуже розораний.

Курган № 7, з висотою 0,95 м та діаметром 22 x 25 м, розорюється, має сліди кільцевого викиду в центрі. Округлий у плані, в перетині – у формі низького сегмента кулі. На поверхні виявлені уламки ліпного посуду скіфського часу.

Курган № 8, заввишки 0,35 м і діаметром 14 м, – дуже розораний.

Курган № 9, висотою 0,6 м, при діаметрі 16 м, пошкоджений розорюванням. Насип більш світлого кольору, що вирізняється на тлі рілля.

Курган № 10, з висотою 0,4 м, при діаметрі 15 м, розорювався, частково задернований, знаходиться у лісо-смугі.

Група курганів є виразним комплексом стародавніх поховальних споруд ряду епох. Найявний в її складі високий курган вирізняється з-поміж більшості подібних пам'яток району добрим станом збереженості.

Джерела та література: Мельникова И. С. Отчёт об археологических разведках в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области (по подготовке маг-лов к «Своду памятников») // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 414 – 415. – Арк. 46. – Рис. 142: 3; 143; Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Звіт про археологічні обстеження території та округи Галещинського родовища залізистих кварцитів на території Кременчуцького та Козельщинського районів Полтавської області у 2007 р. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/150. – Арк. 11-12. – Рис. 6: II; 7-9; Карті: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц.

1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863 – 1878. – Атлас. – Л. 12; М-36-104-В. – Koselschtschina. – Deutsche Heereskarte. Rußland 1: 50 000. – Grundmaterial: Rußland karta 1: 50000 stand 1932. – Tsurpeausgabe Nr. 1, 1943; X-40-63-В-г-4. – М 1: 10 000. – Съёмка 1975 г. – М.: ГУГК при СМ СССР. – 13-ХІ-78 г.; М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Обстеження території Галещинського родовища залізистих кварцитів у Кременчуцькому і Козельщинському районах на Полтавщині // АЛЛУ. – Полтава : Археологія, 2007. – № 1-2 (19-20). – С. 57. – Рис. 2: 2; Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Пам'ятки археології території Галещинського родовища залізистих кварцитів на Полтавщині / Ін-т археол. НАНУ; ЦП НАНУ і УТОПК; ЦОДПА [відп. ред. Козак Д. Н.]. – К. – Полтава : Дивосвіт, 2007. – С. 7 – 8, 9. – Рис. 1: 2; 2: 3; 22; кол. фото на обкл.

О.Б. Супруненко, В.В. Шерстюк,
І.С. Мельникова

177. Курган I (археол.)

Розташований за 2,1 км на південь – південний захід від села та за 1,6 км на північний захід від північної околиці с. Заруддя Бондарівської сільської ради Кременчуцького району.

Обстежувався О. Б. Супруненком і В. В. Шерстюком у 2007 р.

Знаходиться, як і курганний могильник II, на відрогоподібному виступі во-

доділу, у південній частині підвищення плато.

Розорюється, висота – 0,6 м, діаметр – 18 м, має округлу в плані форму. Абсолютна висота станом на 1975 р. – 77,1 м.

Джерела та література: Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Звіт про археологічні обстеження території та округи Галещинського родовища залізистих кварцитів на території Кременчуцького та Козельщинського районів Полтавської області у 2007 р. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/150. – Арк. 12. – Рис. 6: 1; Карта: X-40-63-В-г-4. – М 1:10 000. – Съёмка 1975 г. – М.: ГУГК при СМ СССР. – 13-ХІ-78 г.; Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Обстеження території Галещинського родовища залізистих кварцитів у Кременчуцькому і Козельщинському районах на Полтавщині // АЛЛУ. – Полтава : Археологія, 2007. – № 1-2 (19-20). – С. 58. – Рис. 2: 5; Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Пам'ятки археології території Галещинського родовища залізистих кварцитів на Полтавщині / Ін-т археол. НАНУ; ЦП НАНУ і УТОПК; ЦОДПА [відп. ред. Козак Д. Н.]. – К. – Полтава : Дивосвіт, 2007. – С. 8, 9. – Рис. 1: 5; 2: 5.

О.Б. Супруненко

178. Курган II (археол.)

Розташований за 2,1 км на південь – південний захід від села та 1,55 км на північний захід від північної околиці с. Заруддя Бондарівської сільської ради Кременчуцького району.

Обстежувався О. Б. Супруненком і В. В. Шерстюком у 2007 р., стан збереження засвідчений оглядом у 2014 р.

Знаходиться на південному завершенні відрогоподібного виступу вододілу, зверненому в бік с. Заруддя.

Розорюється. Висота – 0,4 м, діаметр – близько 15 м, має округлу в плані форму. Абсолютна висота станом на 1975 р. – 75,4 м.

Джерела та література: Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Звіт про археологічні обстеження території та округи Галещинського родовища залізистих кварцитів на території Кременчуцького та Козельщинського районів Полтавської області у 2007 р. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/150. – Арк. 13. – Рис. 6: 2; Карта: X-40-63-В-г-4. – М 1:10 000. – Съёмка 1975 г. – М.: ГУГК при СМ СССР. – 13-ХІ-78 г.; Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Обстеження території Галещинського родовища залізистих кварцитів у Кременчуцькому і Козельщинському ра-

йонах на Полтавщині // АЛЛУ. – Полтава : Археологія, 2007. – № 1-2 (19-20). – С. 58. – Рис. 2: 6; Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Пам'ятки археології території Галещинського родовища залістистих кварцитів на Полтавщині / Ін-т археол. НАНУ; ЦП НАНУ і УТОПІК; ЦОДПА [відп. ред. Козак Д. Н.]. – К. – Полтава : Дивосвіт, 2007. – С. 8, 9. – Рис. 1: 6; 2: 6.

О.Б. Супруненко

179. Курган III (археол.)

Знаходиться на південній околиці села і використовується під сільське кладовище. Розташований на підвищенні вододілу рр. Псел та Крива Руда, на плато третьої тераси лівого берега р. Псел (рр. Крива Руда – Рудька – Псел – Дніпро).

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Висота – 1,5 м, діаметр – понад 20 м. Задернований насип вкритий горбками могил.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 46. Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 142: 1.

І.С. Мельникова

180. Курган IV (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на південний схід від села, на вододілі рр. Псел і Крива Руда – правої притоки р. Рудька (рр. Рудька – Псел – Дніпро), майже біля краю правого берега останньої.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Висота – бл. 1 м, діаметр – бл. 20 м. Насип розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 46. Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 142: 4.

І.С. Мельникова

Йосипівка, с. Пісківська сільська рада

181. «Ксендзівський» – гідрологічний заказник місцевого значення (природа)

Розташований біля сс. Бутенки та Йосипівка.

Обстежувався: Н. О. Стецюк, М. В. Слюсарем (2008 р.), О. О. Шиян, Л. В. Чеботарьовою (2014 р.).

Площа – 98,0 га. Охороняється згідно з рішенням Полтавського обласного виконавчого комітету № 437 від 16.11.1979 р.

Мета створення: збереження цінних водно-болотних угідь у басейні р. Псел. Місце гніздування та перебування під час міграцій птахів біляводного фауністичного комплексу. Місце відтворення болотної та водоплавної дичини.

Територія заказника є цінними водно-болотними угіддями з типовим рослинним світом. Основні площі заказ-

ника зайняті угрупованнями справжніх та засолених лук. Домінантами справжніх лук виступають грястиця збірна, костриця лучна, тонконіг лучний, лисохвіст лучний, півники болотні, живокіст лікарський, поодинокі особини верби білої, виявлені аспекти дзвінця весняного (з покриттям 80%), лисохвосту лучного, засолених – костриця східна, осока розставлена, місцями – ситник Жерара. Специфічними видами засолених лук є скорозонера дрібноквіткова, конюшина суницевидна, молочка приморська, алтея лікарська, кульбаба бессарабська. Зустрічаються ділянки із домінуванням покисніці розставленої, солончакової айстри звичайної, кермека замшевого. Загалом, у складі флори близько 350 видів рослин. Під болотистими луками зайняті менші площі. Зустрічаються також ценози евтрофних високотравних та низькотравних боліт. На момент останнього обстеження (2014 р.) водойма пересохла, територія майже вся випалена, де-не-де представлена заростями очерету звичайного, у фазах виходу в трубку та цвітіння. Серед птахів – плиска жовта, граки, сороки. Види тварин, занесені до Червоної книги України: лунь лучний, лунь польовий, журавель сірий, кульон великий, сиворакша, горностай. Поширені на території гідрологічного заказника такі регіонально рідкісні на Полтавщині види тварин: боривітер звичайний, кібчик, куріпка сіра, турухтан, дупель, кропивник, щеврик луговий, чиж.

Використовується як мисливські угіддя. Стабілізатор мікроклімату, регулятор ґрунтових вод та водного режиму річки.

Виконує екологічні, природоохоронні функції.

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 01-116. – Арк. 8; Природно-заповідний фонд Української СРСР: Реєстр-довідник / За ред. М. А. Воїнственського. – К.: Урожай, 1986. – С. 112.; Регіональна екомережа Полтавщини / за заг. ред. О. М. Байрак. – Полтава: Верстка, 2010. – С. 116; Червона книга України: Тваринний світ / за ред. І. А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 420, 422, 442, 455, 471, 539.

Н.О. Стецюк, Л.В. Чеботарьова

182. Курганний могильник І кургану Селівестрів горб, доба енеоліту – раннього залізного віку (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,09 – 1,13 км на північний захід (азимуту 289° – 292°) від західної околиці села та за 0,90 – 1,03 км на південь (азимуту 180° – 183°) від околиці с. Книшівка, вздовж східного боку підвищення другої тераси лівого берега р. Псел (рр. Псел – Дніпро), відділеного від села неглибоким зволуженим вибалком – рештками давньої стариці, з абсолютною висотою близько 72,0 м у Балтійській системі вимірювань. Тяжіє до пануючої за висотою частини розораного, переділеного навіпл та обмеженого зі сходу лісосмугами підвищення, видовженого у меридіональному напрямку, заввишки 2,0 – 3,5 м від рівня плеса оточуючих солонцюватих боліт і лук, за 1,23 км на захід від автодороги Т-17-36 залізнична станція Потоки – смт Решетилівка на ділянці біля с. Йосипівка. Розташований за 0,26 – 0,64 км на північний схід від

польової дороги, що веде у заплаву та до північно-західної околиці с. Запсілля.

Найбільший курган відомий за картографічними матеріалами другої пол. XX ст., позначений на сучасних великомасштабних топографічних картах з відносною висотою в 9 м. Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987, В. В. Шерстюком у 2007 рр. Останнім виявлено неподалік ще два розорані насипи та курганоподібні підвищення з північно-східного боку від великого кургану, об'єднавши їх до складу курганного могильника І. Розвідками О. Б. Супруненка навесні 2015 р. уточнений план могильника та додатково обстежені рештки насипів чотирьох курганів, здійснена фотофіксація складових комплексу. Встановлено, що найбільший курган могильника має власну назву – Селівестрів горб, яка пов'язується місцевими жителями з ім'ям власника навколишніх земель і хутора поч. XX ст., що знаходився дещо на північ від комплексу поховальних споруд.

Складається з семи насипів – великого задернованого та шести невеликих і маленьких розораних, розміщених видовженим скривленим ланцюжком у надсхиллі, з північного заходу на південний схід, на відстань близько 0,5 км.

Величезний курган № 1 (Селівестрів горб) має округлу в плані, дещо видовжену з північного заходу на південний схід, незначно сплюснену в перетині напівкулясту форму, з виділеним уступом вздовж першої третини висоти підвищення-добудови зі сплющеною вершиною. Висота насипу за результатами нівелювання – 8,1 м, діаметр – 58 x 62 м. Насип задернований, із широтних і південного боків в основі схилів наявні поодинокі дерева, з півночі – масив кущів терну. Поли оборані на 5 – 7 м, часом утворюючи уступи в 0,5 – 0,7 м, отже, реальний діаметр кургану наближався до 70 м. Географічні координати умовного центру (за результатами зйомки координат 2015) – 49°14'48,455" північної широти, 33°36'36,172" східної довготи. На поверхні насипу відсутні горбики могил будь-яких кладовищ.

Вершина кургану сплюснена. На утвореному таким чином майданчику, з південно-західного боку, знаходиться округлої форми скарбощукацький шурф діаметром 1,5 x 1,7 м, доведений до глибини 2,5 м, влаштований 5 років тому. В стінках шурфу на глибині 1,5 м простежуються рештки перебитого грабіжниками і зруйнованого поховання із залишками конструкції носилок на двох дерев'яних брусах, перетином 5 x 6 см, вірогідно, сарматського часу. В основі шурфу натикається на щільний ґрунт поверхні вершини одного з давніх насипів доби бронзи. Викид із шурфу скинутий на південно-східну полу і схил кургану. В ньому знайдено кілька уламків ліпного посуду, вірогідно, сарматського часу. На насипу відзначена наявність скупчень першоцвітів та ін. угруповань рідкісної степової рослинності.

Два сусідні розорані кургани №№ 2 і 3 розташовані за 140 – 180 м на північний захід від найбільшого (азимуту 318° і 322°). Їх висота – 0,7 і 0,5 м, діаметри – 33 і 22 м. Відповідно, географічні координати умовних центрів – 49°14'91,07" та 49°14'89,27" північної широти, 33°39'55,08" і 33°36'58,38" східної довготи (за зйомкою координат 2007 р.).

Три зовсім невеликі та дуже розорані кургани (№№ 4 – 6) утворюють компактне скупчення на північ і північний схід від найбільшого. Вони розташовані своєрідним трикутником, за 40 – 90 м від північної поли кургану № 1, і є розораними плямами материкових викидів із поховань, з масивами підвищень у 0,25 – 0,35 м при діаметрах 12 – 20 м. Відповідно, географічні координати їх умовних центрів: № 4 – 49°14'49,283" північної широти, 33°36'34,941" східної довготи, № 5 – 49°14'50,680" північної широти, 33°36'36,885" східної довготи, № 6 – 49°14'49,895" північної широти, 33°36'37,483" східної довготи. На насипу № 5 виявлені уламки античної оранжево-глиняної амфори, № 6 – лискованої ліпної корчаги.

Останній курган № 7 обмежує могильник із південного сходу, розташовуючись

за 150 м (азимут 169°) від насипу № 1, на незначному підвищенні у надсхиллі. Він дуже розораний, має висоту 0,4 м, при діаметрі бл. 22 м. Координати умовного центру не встановлювалися. На поверхні знайдені кілька уламків ліпних горщиків зрубної культури доби пізнього бронзового віку.

Археологічні розкопки не проводилися.

Курганний могильник є надзвичайно виразною пам'яткою історичного ландшафту, в якій більший курган № 1 – по праву, виступає найбільшим поховальним об'єктом не тільки Козельщинського району, а й усїєї передстепової і степової частини лівобережного півдня Полтавщини.

Джерела та література: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова І. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 44; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к Отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова І. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 134: внизу; Шерстюк В. В. Звіт про обстеження трас комунікацій ТОВ «Ворскла Сталь» на території Комсомольської міськради Полтавської області в 2007 р. // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Спр. 506. – Арк. 9 – 10. – Рис. 12-13; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 20. – Рис. 32 – 37; Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Прав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Наговицын и Зиновьев; Вырез. слова По-

повцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863-1878. – Атлас. – Л. 12; М-36-104. – Комсомольск. – М1: 100000. – Ген. штаб. – Сост. местн. на 1982 г. – Изд. 1983 г.; Шерстюк В. В. Йосипівка, с., Козельщинський р-н. Курган / В. В. Шерстюк // Полтавіка: Полтавська енциклопедія. – Т. 12: Релігія і церква. – Полтава: Полтав. літератор, 2009. – С. 257; фото: Супруненко О. Б. Кургани Нижнього Прип'їлля / О. Б. Супруненко, В. В. Шерстюк; ІА НАНУ; ЦП НАНУ і УТОПІК; ЦОДПА; [відп. ред. С. А. Скорий]. – К.: ЦП НАНУ і УТОПІК, 2011. – С. 6. – Кол. вкл. І: 1.

О.Б. Супруненко, В.В. Шерстюк,
І.С. Мельникова

183. Курганний могильник II (археол.)

Знаходиться за 0,75 км на південь від південної околиці села та за 0,1 км на схід від автодороги с. Потоки – смт Решетилівка, яка проходить через село, на другій терасі лівого берега р. Псел, лівобічної притоки р. Дніпро.

Обстежувався Л. М. Луговою у 1986, І. С. Мельниковою у 1987 рр.

Складається з двох курганів, розташованих поруч на відстані 20 – 30 м один від одного по лінії північний захід – південний схід.

Висота – бл. 1 м, діаметр – понад 30 м. Насипи розорюються.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) / Луговая Л. Н., Мельни-

кова І. С., Некрасова А. Н.; Ін-т археол. АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/30 б. – № 22128.; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 50; Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилловском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 44; Мельникова І. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилловском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 132.

І.С. Мельникова, Л.М. Лугова

184. Курганний могильник III, доба енеоліту – бронзового віку (IV – II тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,36 км на захід – північний захід (азимуту 280° – 291°) від західної околиці села, зі східного боку підвищення другої тераси лівого берега р. Псел (басейн р. Дніпро), відділеного від села неглибоким зволоженням вибалком – рештками давньої стариці, з абсолютною висотою бл. 71,0 – 72,0 м у Балтійській системі вимірювань. Займає пануючу за висотою частину розораного підвищення, видовженого у меридіональному напрямку, заввишки 2,0 – 3,5 м від рівня плеса оточуючих солонцюватих боліт і лук, за 1,41 км на захід від автодороги Т-17-36 залізнична станція Потоки – смт

Решетилівка. Розташований за 0,09 – 0,12 км на північний схід від польової дороги, що веде у заплаву та до північно-західної околиці с. Запсілля.

Обстежувалася І. С. Мельниковою у 1987 р. Розвідками О. Б. Супруненка навесні 2015 р. перевірений стан збереження і здійснена фотофіксація складових комплексу.

Складається з двох розораних насипів, розміщених за віссю північ – північний схід – південь – південний захід, на відстані 70 м.

Кургани мають округлу в плані, сегментоподібну в перетині сплюснену форму. Висота за результатами нівелювання – 1,6 та 0,7 м, діаметри – 36 і 27 м, розорюються. На вершині першого з них виявлені уламки черепа і ключиці похованого, вірогідно, доби пізнього бронзового віку. Тут же знайдені уламки ліпного горщика зрубного часу. Географічні координати умовного центру насипу № 1 – 49°14'33,375" північної широти, 33°36'30,466" східної довготи. Координати умовного центру другого кургану не встановлювалися. На його поверхні виявлені кілька дрібних уламків ліпних горщиків епохи раннього та пізнього бронзового віку.

Археологічні розкопки курганів не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилловском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 44; Мельникова І. С. Альбом иллюстраций к Отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилловском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 132; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. –

2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 21. – Рис. 38.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

185. Курган I, епоха енеоліту – ранній залізний вік (археол.)

Знаходиться за 1,12 км на південний схід (азимут 156°) від північної околиці села, на вододільному підвищенні другої надзаплавної тераси лівого берега рр. Псел та Крива Руда (рр. Крива Руда – Рудька – Псел – Дніпро), з абсолютною висотою понад 72,5 м, за 0,8 км на північний захід від болота Ксьонзського.

Відомий за картографічними матеріалами з сер. XIX ст. Позначений на більшості дрібномасштабних карт другої пол. XX ст. з відносною висотою 2,2 м у складі групи з трьох розораних насипів. На час обстежень менші кургани не помічені серед посівів.

Обстежувався О. Б. Супруненком улітку 2015 р.

Розорюваний курган має округлу в плані форму, висоту бл. 1,4 м, діаметр – 12 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863-1878. – Атлас. – Л. 12; X-40-63-B-6. – М 1: 25 000. – Съемка 1953 г. – М. : ГУГК, 1969; Польові обстеження 2015 р.

О.Б. Супруненко

186. Курган II, доба енеоліту – раннього бронзового віку (IV – поч. II тис. до н. е.), друга чв. XX ст. (археол.)

Знаходиться за 0,21 км на південь – південний захід від роздоріжжя шосе Т-17-36 залізнична станція Потоки –

сміт Решетилівка та асфальтованого автопід'їзду С 170913 до сс. Йосипівка і Бутенки (азимут 227°), у його межах, на підвищенні другої тераси р. Псел (басейн р. Дніпро) – території орендованого господарського двору на південно-західній околиці села, за 0,12 на південний захід від шосе.

Обстежувався О. Б. Супруненком навесні 2015 р.

Висота – 1,4 м, діаметр – близько 30 м. Насип має округлу в плані, дуже приплюснуту сегментоподібну в перетині форму. Зберігся у вигляді задернованого підвищення, оточеного зі всіх боків чотирикутною в плані невисокою металевою огорожею (30 x 28 м).

На насипу чотирма меридіональніми рядами розташовані 30 могил кладовища, влаштовані без огорож, і належні другій – третій чв. XX ст. Частина з них мають металеві хрести й кілька металевих обелісків. У північно-західному кутку кладовища є дві могили, на хрестах яких вказані дати смерті – 1947 р. Наявні дещо давніші горбки над похованнями, можливо, пов'язані з часом Глодоморів.

Географічні координати умовного центру кургану – 49°14'28,291" північної широти, 33°37'19,245" східної довготи. Абсолютна висота – 74,1 м. Територія навколо кургану задернована, з північно-східного і східного боків розташовані капітальні цегляні споруди складів і ангарів для сільськогосподарської техніки.

Археологічні розкопки не проводилися.

Насип, не дивлячись на пошкодження кладовищем, залишається досить виразним об'єктом історичного ландшафту. За

формою поховальна споруда є типовою для поховальних пам'яток доби енеоліту – раннього бронзового віку. Розміщене на ній кладовище зберігає поховальні комплекси часу Глодоморів (?).

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 9. – Рис. 10.

О.Б. Супруненко

187. Курган III, доба енеоліту – раннього бронзового віку (IV – поч. II тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,18 км на південь – південний захід від житлової забудови села (азимут 187°), у його межах, на вододільному підвищенні рр. Псел і Крива Руда (рр. Крива Руда – Рудька – Псел – Дніпро), ближче до старої лівобічної пільської протоки – сучасного солонцюватого болота.

Обстежувався О. Б. Супруненком навесні 2015 р.

Висота – 2,3 м, діаметр – 30 x 42 м. Насип мав округлу в плані та приплюснuto-сегментоподібну у перетині форму. Нині зберігся задернований останець із трьох чвертей масиву колишнього кургану, в якого північно-західна пола вибрана екскаватором, північно-східна – пошкоджена оплилими глибокими ямами. Ці руйнування виникли під час вибирання ґрунту для підсилення полотна шосе Т-17-36 залізнична станція Потоки – смт Решетилівка та автодороги з твердим покриттям С 170913 наприкінці 1980-х рр.

Південна та південно-східна поли огинаються польовою дорогою.

На насипу встановлений бетонний стовпчик тригопункту, що влаштований без обвалування. З півночі та північно-сходу наявний рядок поодиноких дерев і кущів. Географічні координати умовного центру – 49°14'19,644" північної широти, 33°37'41,914" східної довготи.

За 20 – 50 м на північ від кургану, з боку села, розташований старий, порослий чагарниками, кар'єр 1980-х рр.

Поряд із курганом зібрані уламки ліпного посуду доби раннього бронзового віку.

Археологічні розкопки не проводилися.

Насип, не дивлячись на руйнування, є доволі виразним об'єктом історичного ландшафту. Його форма, порівняно низька топографія характерні для поховальних пам'яток доби енеоліту – раннього бронзового віку. На поверхні ростуть першоцвіти й окремі види реліктової степової рослинності.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 9. – Рис. 11.

О.Б. Супруненко

188. Курган IV, епоха енеоліту – бронзи (археол.)

Знаходиться за 1,74 км на північ – північний схід (азимут 26°) від північної околиці села, за 0,55 км на північний схід (азимут 167°) від повороту автошляху Т-17-36 залізнична станція Потоки – смт Решетилівка з роздоріжжям на с. Книшівку, на вузькому відрозі вододільного підвищення другої надзаплавної тераси лівого берега р. Псел та його притоки р. Крива Руда (рр. Крива Руда – Рудька – Псел – Дніпро), з абсолютною висотою понад 75,0 м, за 1,1 км на північний схід від болота Гнидашівка.

Відомий за картографічними матеріалами з сер. XIX ст. Позначений на більшості дрібномасштабних карт другої

пол. ХХ ст. з абсолютною висотою 78,9 м та відносною – понад 3,1 м.

Обстежувався О. Б. Супруненко улітку 2015 р.

Останець частково зруйнованого кургану має округлу в плані форму, заввишки близько 2,0 м, діаметром 38 м, розорюється. Вірогідно, ґрунт кургану вибирався для будівництва полотна автодороги Т-17-36 наприкінці 1970-х рр. Потім залишки насипу почали розорюватися.

До кургану з південного боку прилягають масиви кущів, що позначають місце знесеного хутора Гнидоші.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // ІА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; ІА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 37. – Рис. 52; Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863-1878. – Атлас. – Л. 12; Х-40-63-В-6. – М 1: 25 000. – Съёмка 1953 г. – М.: ГУГК, 1969.

О.Б. Супруненко

189. Курган V, епоха неоліту – бронзи (археол.)

Знаходиться за 1,05 км на північ – північний схід (азимут 11°) від північної околиці села, безпосередньо з лівого боку від автошляху Т-17-36 залізнична станція Потоки – смт Решетилівка (за 16 м від нього на захід), на підвищенні у вигляді відрогу другої надзаплавної тераси лівого берега р. Псел (басейн р. Дніпро), з абсолютною висотою понад 75,5 м, на схід від болота Гнидашівка.

Відомий за картографічними матеріалами з сер. ХІХ ст. Позначений на дрібномасштабних картах другої половини

ХХ ст. з абсолютною висотою 77,0 м та відносною – понад 1,5 м.

Обстежувався О. Б. Супруненко улітку 2015 р.

Дещо пошкоджений пляховим будівництвом курган округлої в плані форми, заввишки 1,4 м та діаметром 28 м, знаходиться в лісосмузі. Східна пола пошкоджена будівництвом кювету шосе Т-17-36 наприкінці 1970-х рр., західна – незначно підорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // ІА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; ІА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 37. – Рис. 52; Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863-1878. – Атлас. – Л. 12; Х-40-63-В-6. – М 1: 25 000. – Съёмка 1953 г. – М.: ГУГК, 1969.

О.Б. Супруненко

190. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943) (іст.)

Знаходиться в центрі села.

Поховано 5 воїнів. Серед них воїни із частин і підрозділів 38-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули під час оборонних боїв за село у вересні 1941 р., та воїни із частин 35-ї механізованої бригади 1-го механізованого корпусу, які загинули 26 вересня 1943 р. при звільненні села від гітлерівських загарбників.

Прізвище відоме 1 воїна.

Згідно Книги Пам'яті України. Харківська обл. Т. 11. – С. 67 Гниря Матвій Петрович, рядовий, 1903 р.н., Харківська обл., Першотравневий р-н, с. Єфремівка, призваний у 1941 р., загинув 14.09.1943 р., похований у с. Лагоди Зіньківського р-ну Полтавської обл., помилково увічнений

біля братської могили воїнів Червоної Армії в с. Йосипівка.

Під час тимчасової німецької окупації 23.09.1943 р був розстріляний Булатенко Петро Хомич, 18.12.1886 р.н.; Гура Анастасія спалена у хаті за те, що носила їсти військовополоненим; Щербак потрапила під обстріл. Поховані в с. Йосипівка.

Згідно з рішенням виконкому Козельщинської районної ради депутатів трудящих № 5 від 15.01.1957 р. встановлено пам'ятник, виготовлений Харківським скульптурним комбінатом. Скульптор – О. І. Щербина.

Залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,8 м) встановлена на постаменті з блоків рожевого граніту (3,1 x 1,0 x 1,0 м), біля підніжжя постаменту плита (1,42 x 0,8 м) з пам'ятним написом і прізвиськом відомого воїна: «Никто не забыт ничто не забыто Здесь похоронен рядовой Пыря Матвей Петрович с. Йосиповка Куда б ни шел, ни ехал ты, но здесь остановись, могиле этой дорогой всем сердцем поклонись 1941 – 1945».

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 3423. – Оп. 1. – Спр. 22, мікрофільм 6180; Там само. – Ф. 3423. – Оп. 1. – Спр. 14, мікрофільм 6179; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 83. – Арк. 25; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.3.559-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Архів Козельщинського райвійськкомату; Спогади жителів села Заїченко Марії Андріївни та Т. Ф. Гнідої // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України;

Харківська область. Т.11: Райони: Первомайський, Печенізький, Сахновщинський. – Харків: Обласна пошуково-видавнича наукова редакція Книги Пам'яті України, 1996. – С. 67.

В.А. Андрієць

191. Місце поховання жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

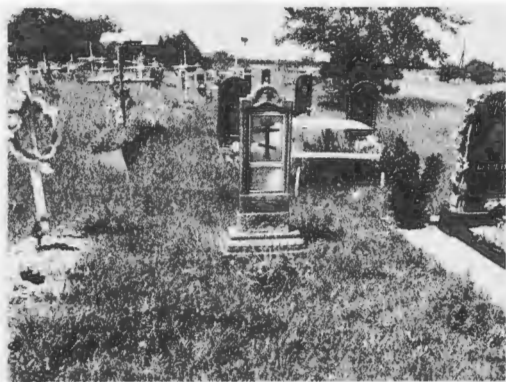
Знаходиться в старій частині кладовища.

Поховані жителі села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

У 2008 р. у новій частині кладовища в пам'ять жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр., встановлено бетонну стелу (1,25 x 0,41), у центрі якої дошка з металокераміки (0,6 x 0,27 м) з пам'ятним написом:

«Ще й досі блукають
Їх душі, мов тіні,
і хліба шукають
По всій Україні...

Землякам нашим, старим, молодим і ненародженим жертвам Голодомору 1932 – 1933 р.р.»

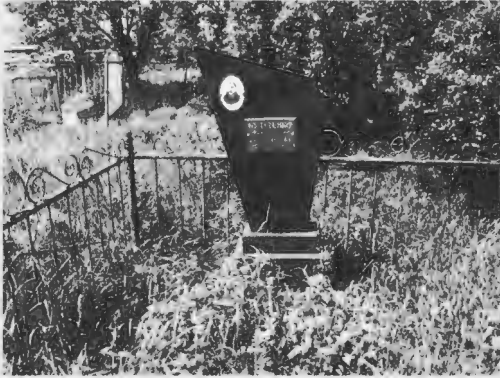
Джерела: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-953; Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

А.А. Лаврінченко

192. Могила Булатенка Петра Хомича (іст.)

Знаходиться в старій частині кладовища.

Похований Булатенко Петро Хомич (12.06.1886 – 23.09.1943), який загинув від рук гітлерівців.

На могилі встановлена металева стела (1,63 x 0,6 м), у верхній частині фото на керамці (0,18 x 0,13 м), нижче – металева табличка (0,18 x 0,26 м) з написом: «Булатенко Петро Фомич 12.06.1886 – 23.09.1943 Загинув від рук фашистів».

Джерело: Спогади жительки села Заїченко Марії Андріївни 1947 р. // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського;

В.А. Андрієць

193. Могили воїнів Червоної Армії (2) (1941) (іст.)

Знаходяться в центральній частині кладовища.

Поховано два воїни із підрозділів 38-ї Армії Південно-Західного фронту, які були поранені під час оборонних боїв за село 14 вересня 1941 р. з гітлерівськими загарбниками і померли від ран. Воїн Олексій Пругло був похований на кладовищі, а другий, невідомий – біля тракторної бригади. У 1983 р. його останки перенесені на кладовище.

У 1960-х рр. на могилах встановлені металеві обеліски увінчані п'ятикутною зіркою (вис. 1,5 м), та металеві гробниці (1,3 x 0,7 м).

Джерела: ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Стр. 62. – Арк. 29; Спогади жителів села Гнідаш Тетяни Федорівни, 1926 р.н. Заїченко Марії Андріївни. // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

В.А. Андрієць

Калашники, с. Пашківська сільська рада

194. Селище, IV – поч. V ст. н. е., черняхівська культура (археол.)

Знаходиться за 1,69–1,79 км на південний захід від села (азимуту 213°–217°), на схилах останцевого підвищення другої тераси правого берега р. Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро), утвореного впадінням правобічної притоки – струмка з новітньою назвою Річечка.

Обстежувалося О. Б. Супруненьком восени 2015 р. Підвищення вказане на дрібномасштабній карті кін. ХХ ст. із позначкою курган III заввишки понад 2,0 м.

Пагорб висотою 2,4 – 6,0 м над рівнем заплави, видовжений з північного заходу на південний схід, має висоту 0,25 – 0,30 м та діаметр – 0,43 км (близько 10 га). Його розорані схили на площі бл. 2,5 га з північно-східного, а більше – з південно-західного боків (вузькою смугою в 8 – 12 м) вкриті подрібненими культурними решт-

ками від життєдіяльності невеликого селища другої чв. I тис. н. е. – уламками гончарного, зрідка ліпного посуду, фрагментами потрошених кісток, виробів із каменю тощо. В центрі підвищення наявні кілька скупчень керамічних матеріалів XVIII – XIX ст., перекопаних грабіжниками. Поверхня дуже пошкоджена ямками сучасних металодетекторщиків-мародерів. Через наявність посівів повна площа селища не встановлена.

Зі знахідок виявлені поодинокі уламки ліпної кераміки з домішками дрібного шамоту в тісті. Більш масово представлені фрагменти гончарного сіроглиняного з шерехатою поверхнею посуду, кілька уламків стінок лискованих мисок, сіроглиняних тарних посудин пізньоримського часу.

Археологічні розкопки і шурфування не проводилися.

Джерела: Карта: М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Польові обстеження автора восени 2015 р.

О.Б. Супруненко

195. Курганний могильник I (археол.)

Знаходиться за 1,3 – 1,05 км на південний захід від села на плато правого берега р. Сухий Кобелячок лівої притоки р. Дніпро.

Обстежувався І.С. Мельниковою у 1987 р.

Складається з двох курганів, рзташованих у широтному напрямку на відстані 0,35 м. один від одного. Найбільший курган висотою понад 3 м, діаметром – 3 м, задернований, поли розорюються. Другий курган висотою бл. 1 м, діаметром – 25 м. – розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчёт об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников). – Полтава, 1987 // НА ІА НАНУ. – Спр. 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 53;

Мельникова І.С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова І.С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф.е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 173, 175.

І.С. Мельникова

196. Курганний могильник II Могилы Старицькової, IV – I тис. до н. е., енеоліт – ранній залізний вік (археол.)

Знаходиться за 1,79 км на південний захід від села (азимут 252° – 253°), на плато підвищення другої тераси правого берега р. Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро), справа від польової дороги між сс. Калашники та Кобелячок, неподалік межі з територією Пришибської сільської ради Кременчуцького району.

Обстежувався О. Б. Супруненко у 2007 і 2015 рр. Позначений на картах «триверстовках» як великий насип на північний захід від хут. Мешки (Мішки(?) – Ред.) з сер. XIX ст., на дрібномасштабних картах кін. XX ст. – як окремий курган зі власною назвою Могила Старицькова з відносною висотою більше 3 м та абсолютною 88,9 м.

Могильник складається з чотирьох насипів висотою 0,4 – 3,6 м та діаметрами 12 – 55 м, найбільшим серед яких є великий задернований курган № 1 – Могила Старицькова. Цей дуже помітний насип висотою 3,6 м та діаметром 50 х 55 м увесь час залишався задернованим.

Його поли оборюються на 3 – 5 м. Форма насипу округла, перетин – високий сегментоподібний, зі слідами надбудови на вершині. На ній помітні обваловані рештки тригопункту, майже в центрі та з північно-східного боку розміщуються з'єднані лазом ями грабіжницького «колодязя» 2013 – 2014 рр. доведеного до глибини 2,8 м. У стінках заглибини мародерів наявні прошарки трьох внутрішньококонструктивних насипів чи дощопок, а також більше 10 перетинів або часткових профілів поховальних ям із дерев'яними трунами від кладовища XIX – поч. XX ст. хут. Мешкі (Мішки(?) – Ред.), що розміщувалося на кургані.

На поверхні і в полах ростуть кілька дрібних куштів, є угруповання рідкісних степових рослин, нора лисиці.

Зі сходу від кургану № 1, за 60 – 80 м, розташований видовжений в меридіональному напрямку насип № 2 розораного «довгого» кургану доби середнього бронзового віку заввишки 0,8 – 1,0 м і розмірами 12 – 22 x 65 м. На його поверхні виявлено кілька уламків стінок ліпних горщиків бабинської культури.

Із північного-заходу і південного заходу, за 50 – 70 м, знаходяться вкрай розорані насипи курганів №№ 3 та 4 висотою 0,4 – 0,6 м і діаметрами 16 – 28 м.

Археологічні розкопки складових комплексу не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про розвідки у Кременчуцькому, Кобеляцькому та Козельщинському районах Полтавської області у грудні 2007 р. (розвідки по «Зводу пам'яток історії та культури»); Супруненко О. Б.; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/151; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 509. – Арк. 4-5. – Рис. 2; Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. Губ. Полтавской. Исправл. по рекогносц. 1869 г. // Воен.-топограф. карта Полтавской губ. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб. : Воен.-топограф. Депо, 1863-1878. – Атлас. – Л. 12; М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Польові обстеження автора влітку і восени 2015 р.

О.Б. Супруненко

197. Курганний могильник III, IV – II тис. до н. е., енеоліт – бронзовий вік (археол.)

Знаходиться за 1,76 – 1,78 км на південний захід від села (азимуту 212° – 213°), на останцевому підвищенні другої тераси правого берега р. Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро), утвореному впадінням правобічної притоки – струмка Річечка.

Обстежувався О. Б. Супруненкою восени 2015 р. Позначений на картах «триверстовках» у складі групи з п'яти курганів із сер. XIX ст. на захід від с. Перовцівки (Баранівки) біля хут. Мешкі (Мішки*?) – Ред.), на дрібномасштабних картах кін. XX ст. – лише окремим великим насипом з відносною висотою понад 2,0 м.

Нині збереглися насипи трьох розораних курганів – великого і двох значно менших – висотою 0,4 – 1,8 м і діаметром 24 – 40 м, котрі майже широтно зорієнтованим ланцюжком у 0,12 км займають вершину підвищення над заплавою заввишки близько 6 м, розташовану навпроти західної околиці с. Комендантівка Кобеляцького району. Форма споруд із ґрунту в плані округла, у перетині – сегментоподібна і приплюснута-сегментоподібна. Поряд відзначені два незначні курганоподібні підвищення колишніх розораних курганів могильника.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про розвідки у Кременчуцькому, Кобеляцькому та Козельщинському районах Полтавської області у грудні 2007 р. (розвідки по «Зводу пам'яток історії та культури»); Супруненко О. Б.; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/151; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 509. – Арк. 4 – 5. – Рис. 2; Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. Губ. Полтавской. Исправл. по рекогносц. 1869 г. // Воен.-топограф. карта Полтавской губ. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб. : Воен.-топограф. Депо, 1863-1878. – Атлас. – Л. 12; М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Польові обстеження автора восени 2015 р.

О.Б. Супруненко

**198. Курган I, I тис. до н. е.,
ранній залізний вік (археол.)**

Знаходиться за 0,55 км на північ від повороту автодороги з твердим покриттям С 170926 до села (азимут 1°), на підвищенні другої тераси правого берега р. Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро), безпосередньо зліва від шляхового насипу та захисної лісосмуги (за 90 м).

Обстежувався О. Б. Супруненьком, за участі І. С. Мельникової, восени 2015 р. Позначений на топографічних основах із сер. XIX ст. у складі ланцюга курганів поблизу хут. Клименка, а на дрібномасштабних картах кін. XX ст. окремим курганом із відносною висотою понад 2,0 м та абсолютною 92,0 м.

Розораний насип добре збереженого кургану висотою 1,6 м і діаметром 30 x 32 м займає незначне підвищення під лісосмугою. Має округлу в плані форму, в перетині – виразну сегментоподібну. Географічні координати умовного центру – 49°05'45,301" північної широти і 33°51'11,221" східної довготи.

На поверхні помітні розорані плями перемішаного чорноземно-материкового ґрунту на місці граблїжницьких підкопів поч. XX ст., сліди материкового викиду в центрі біля вершини насипу, окремі дрібні уламки стінок античних амфор.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. Губ. Полтавской. Исправл. по рекогносц. 1869 г. // Воен.-топограф. карта Полтавской губ. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб. : Воен.-топограф. Депо,

1863 – 1878. – Атлас. – Л. 12; М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Польові обстеження О. Б. Супруненька восени 2015 р.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненько

199. Курган II (археол.)

Знаходиться за 0,75 км на північ від села, справа від ґрунтової дороги на с. Комендантівка Кобеляцького району, поблизу краю плато правого берега р. Сухий Кобелячок, лівої притоки р. Дніпро.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Висота – 1 м, діаметр – 25 м. Розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова И. С. Отчёт об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников). – Полтава, 1987 // НА ІА НАНУ. – Спр. 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 53; Мельникова И.С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И.С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф.е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 173, /2.

І.С. Мельникова

200. Курган III (археол.)

Знаходиться за 1,7 км на південь – південний захід від села, на плато правого берега р. Сухий Кобелячок, лівої притоки р. Дніпро, на відрозі, утвореному двома балками.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Висота – 0,5 м, діаметр – 30 м. Розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова И. С. Отчёт об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов

к Своду пам'яток). – Полтава, 1987 // НА ІА НАНУ. – Спр. 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 53; Мельникова І.С. Альбом ілюстрацій з отчету об археологічних розвідках 1987 г. в Решетилівському і Козельщинському районах Полтавської області розведотрядом Полтавського краєведческого музею (По підготовці матеріалів к Своду пам'яток) / Мельникова І.С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф.е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 173./3.

І.С. Мельникова

201. Курган IV, IV – II тис. до н. е., енеоліт – бронзовий вік (археол.)

Знаходиться за 0,85 км на південний схід від околиці села (азимут 137°), за 1,11 км на південний захід від с. Олександрія Комендантівської сільської ради Кобеляцького району, на підвищенні відрогу другої тераси правого берега р. Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро).

Обстежувався О. Б. Супруненьком у 2007 р., оглянутий ним же восени 2015 р. Позначений на топографічних картах «триверстовках» із сер. XIX ст. між сс. Олександрівкою та Перовцівкою (Баранівкою), на дрібномасштабних картах кін. XX ст. з відносною висотою понад 3,0 м та абсолютною 88,4 м.

Задернований і підораний насип кургану висотою 3,2 м і діаметром 46 м займає виразне підвищення під лісосмугою. Має округлу в плані, і в перетині – високу сегментоподібну форму. На поверхні збереглися скупчення степової рослинності, є ями від грабіжницьких пошуків поч. XX та XXI ст.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненько О. Б. Звіт про розвідки у Кременчуцькому, Кобеляцькому та Козельщинському районах Полтавської області у грудні 2007 р. (розвідки по «Зводу пам'яток історії та культури»); Супруненько О. Б.; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/151; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 509. – Арк. 4 – 5. – Рис. 2; Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топограф. карта Полтавської губернії. – Масштаб 3 вер. в дюйме. Губ. Полтавской. Исправл. по рекогносц. 1869 г. // Воен.-топограф. карта Полтавской губ. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб. : Воен.-топограф. Депо. 1863 – 1878. – Атлас. – Л. 12; М-36-

104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Польові обстеження автора восени 2015 р.

О.Б. Супруненько

202. Курган V, IV – II тис. до н. е., енеоліт – бронзовий вік (археол.)

Знаходиться за 0,81 км на південь від села (азимут 178°), на краю підвищення першої тераси правого берега р. Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро).

Обстежувався О. Б. Супруненьком у 2007 р., оглянутий ним же восени 2015 р. Позначений на картах «триверстовках» більшим насипом у складі групи з восьми курганів із сер. XIX ст. поблизу с. Перовцівки (Баранівки), на дрібномасштабних картах кін. XX ст. окремим насипом із відносною висотою понад 2,0 м.

Задернований курган висотою 1,8 м і діаметром 30 м займає відрогоподібне підвищення над вкритою очеретами заплавою річки навпроти сучасного с. Комендантівка Кобеляцького району. Форма поховальної споруди з ґрунту в плані округла, у перетині – сегментоподібна. На поверхні збереглися скупчення зникаючих лучно-степових рослин, у т. ч. угруповання тирси.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненько О. Б. Звіт про розвідки у Кременчуцькому, Кобеляцькому та Козельщинському районах Полтавської області у грудні 2007 р. (розвідки по «Зводу пам'яток історії та культури»); Супруненько О. Б.; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/151; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 509. – Арк. 4 – 5. – Рис. 2; Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топограф. карта Полтавской губернії. – Масштаб 3 вер. в дюйме. Губ. Полтавской. Исправл. по рекогносц. 1869 г. // Воен.-топограф. карта Полтавской губ. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб. : Воен.-топограф. Депо. 1863-1878. – Атлас. – Л. 12; М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Польові обстеження автора восени 2015 р.

О.Б. Супруненько

203. Братська могила учасників громадянської війни (1920) (іст.)

Знаходиться в північно-східній частині старого кладовища.

Поховано 5 учасників громадянської війни, які загинули в бою у 1920 р. з антибільшовицьким формуванням. Детальна інформація про подію відсутня.

У 1960-х рр. на могилі встановлено металевий хрест (1,8 x 0,7 м), у середохресті якого металева дошка (0,17 x 0,23 м) з прізвищами загиблих: «Монько Мифодій Іванович народився 1898 р. загинув 1920 р. Одночасно загинули і похоронені Монько Захарій Михайлович Монько Ми... ..ела... Дорошенко ...». На жаль, через корозію металу текст майже не читається, окремі літери і слова повністю відсутні.

Джерело: Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Л.М. Кушко

204. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться з правої сторони від входу до кладовища.

Встановлений у 2008 р. в пам'ять про жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

Бетонний хрест (1,62 x 0,62 м), у центрі якого ікона Божої Матері, а нижче дошка з металокераміки (0,17 x 0,23 м) з пам'ятним написом: «Жертвам Голодомору 1932 – 1933 р.р.».

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-953;

Л.М. Кушко

Квіти, с. Козельщинська селищна рада

205. Курган, енеоліт – ранній залізний вік (археол.)

Розташований 1,47 км на північ – північний схід (азимут 20°) від північної околиці села, на надзаплавному підвищенні у болотистих верхів'ях правого берега р. Рудька, лівої притоки р. Псел лівобережного басейну р. Дніпро.

Був об'єктом топографічних обстежень сер. ХХ ст. Оглянутий В.В. Шерстюком у 2013 р.

Розорюваний курган висотою 0,80 – 1,0 та діаметром 27 м.

Насип кургану на мапі рекогносцировки 1950-х рр. значиться зі значеннями відносної та абсолютної висот 1,0 та 81,2 м відповідно.

Археологічні розкопки не проводилися.

Курган біля с. Квіти – об'єкт археології, курганний некрополь доби енеоліту – раннього залізного віку.

Джерела: Шерстюк В. В. Звіт від 12 лютого 2015 р. про археологічне обстеження земельних ділянок на території Козельщинського району Полтавської області // Робочий архів ЦОДПА; Х-40-63-Г-а. М 1:25 000. Съемка 1953 г. – Главное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР. 9-І-69 г.

В.В. Шерстюк

Книшівка, с. Пісківська сільська рада

206. «Зелений бір» – заповідне урочище (природа)

Розташоване на північній околиці с. Книшівка, на території Радянського лісництва, кв. 56, 57 – 20,0 га.

Знаходиться у віданні ДП «Кременчуцький лісгосп».

Обстежувалося: Н. О. Стецюк, М. В. Слюсарем (2008 р.), О. О. Шиян, Л. В. Чеботарьовою, А. А. Лавріненко (2014 р.).

Площа – 50,0 га.

Охороняється згідно з рішенням п'ятнадцятої (позачергової) сесії народних депутатів двадцять першого скликання від 13 грудня 1993 р.

Мета створення: збереження лісового масиву (соснових насаджень) в басейні р. Псел з типовим рослинним та тваринним світом.

Урочище займає частину борової тераси в долині р. Псел, вражає своїми краєвидами. Основні його площі зайняті середньовіковими культурами сосни звичайної. У зниженнях тераси із сосною деревостани утворює дуб звичайний, осика (тополя тремтяча). Також у масиві можна зустріти деревостани із участю робінії звичайної, клена ясенелистого. Підлісок для урочища не є типовим. Із кущів у насадженнях зустрічаються бузина чорна і червона. Травостій дещо трансформований і має мозаїчний характер. На деяких ділянках зустрічаються мохово-лишайникові угруповання (фрагменти). Фоновими видами із мохів є плеврозіум Шребера, політріхум волосконосний, дікранум мітлоподібний, із лишайників – представники роду кладонія (оленячорога, бокальчаста, листувата та ін.). Вцілому соснові насадження є рідкотравними. На основній площі зростають угруповання із злаками (тонконогом звичайним, куничником наземним) та рід-

котравні із участю чистотілу великого, герані Роберта, міцеліса муrowого, празелені звичайної, зірочника середнього, зрідка – конвалії звичайної, регіонально рідкісної рослини. Неповдалік від лісового масиву численні куртини ковили пірчастої, занесеної до Червоної книги України, угруповання – до Зеленої книги України. У складі флори близько 300 видів рослин.

На території поширені види тварин, занесені до Червоної книги України: лелека чорний, орел-карлик, підорлик великий, підорлик малий, змієїд, горностаї. Із регіонально рідкісних представлені боривітер звичайний, вальдшнеп, дрізд-омелюх, вівчарик весняний, голубсиняк, кібчик, кропивник, чиж, часничниця звичайна.

Стабілізатор мікроклімату, регулятор ґрунтових вод. Місце розмноження та відтворення диких тварин. Виконує екологічні, природоохоронні функції.

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 01-116. – Арк. 76; Зелена книга України / під загальною редакцією члена-кореспондента НАН України Я. П. Дідуха – К.: Альгерпрес, 2009. – С. 213 – 214; Регіональна екомережа Полтавщини / за заг. ред. О. М. Байрак. – Полтава: Верстка, 2010. – С. 116; Червона книга України: Рослинний світ / за ред. Я. П. Дідуха – К.: Любалконсалтинг, 2009. – С. 257; Червона книга України: Тваринний світ / за ред. І. А. Акімова – К.: Любалконсалтинг, 2009. – С. 405, 425, 426, 428, 490, 539.

Н.О. Стецюк, Л.В. Чеботарьова

207. «Солове озеро» – перспективна для заповідання територія (природа)

Розташована на південно-західній околиці с. Книшівки

Обстежувалася: О. О. Шиян, Л. В. Чеботарьовою, А. А. Лаврінено (2014 р.).

Мальовнича територія представлена озером з численними старицями і лучно-степовими ділянками. Водне дзеркало являло собою старорічище з водною та прибережно-водною рослинністю, з берегами, заболоченими у пониженнях. Відмічені зарості рогозу вузьколистого та широколистого; подекуди зустрічались лепеха звичайна та лепешняк тростиний. На середніх елементах рельєфу поширені справжні луки, які перемежувалися з остепненими ділянками. Цінною знахідкою місцевості можна вважати понад десять куртин червонокнижної рослини – ковили пірчастої. Трав'янистий покрив лучно-степових ділянок різноманітний: чебрець Маршаллів, гадючник звичайний, жовтець повзучий, перстач сріблястий, перстач гусячий, перстач прямостоячий, дивина фіолетова, цибуля гранчаста, шавлія сухостепова, горошок мишачий, конюшина лучна, конюшина гірська, конюшина альпійська, конюшина польова, куряча сліпота звичайна, енотера дворічна, цмин пісковий, лисохвіст лучний, тимофіївка лучна, тонконіг лучний, костриця безоста та костриця лучна, кипець великий. Суниці зелені і напівпаразит дзвінець весняний утворювали аспекти.

Про засолений ґрунт території свідчили виявлені глікогалофіти: подорожник ланцетолистий, полин австрійський і полин гіркий; про підкислений – зростання ацидофілів: щавель кислий та кінський, щавель горобиний, хвоц польовий та болотний. Подекуди суцільне змикання утворювали щавель кислий та горобиний. Рівень антропогенного навантаження території на час обстеження був дуже високий: обладнане футбольне поле, діяли сінокоси, наявні стихійні вогнища. В обстежуваному комплексі лісовий масив представлений тополею чорною, кле-

ном гостролистим, робінією звичайною, в'язом гладким, терном колючим, глodom кривочашечковим, кленом ясенolistим, маслинкою сріблястою.

Серед представників тваринного світу було виявлено бронзівку золотисту, популяції синявця-агруса, велику білу чаплю, бугая, сірого сорокопуда, мартина каспійського, занесеного до Червоної книги України. Чули спів звичайної зозулі, зяблика, східного соловейка, болотяної сови.

Територія має водоохоронне значення, виступає регулятором ґрунтових вод та стабілізатором мікроклімату, є перспективною для заповідання ділянкою.

Література: Зелена книга України / Під загальною редакцією члена-кореспондента НАН України Я. П. Дідуха – К.: Альгерпрес, 2009. – С. 213 – 214; Регіональна екомережа Полтавщини / за заг. ред. О. М. Байрак. – Полтава: Верстка, 2010. – С. 116; Червона книга України: Рослинний світ / за ред. Я. П. Дідуха – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 257.

Л.В. Чеботарьова

208. Курганний могильник, енеоліт – ранній залізний вік (археол.)

Розташований за 0,9 км на південь від решток напівзруйнованої тракторної бригади чи ферми на південній околиці села на підвищенні надзаплавної тераси лівого берега р. Псел лівобережного басейну р. Дніпро.

Комплекс був об'єктом топографічних обстежень сер. XIX – 2 пол. XX ст. Обстежувався І.С. Мельниковою в 1987 р. та В.В. Шерстюком у 2007 р.

Складається з двох розорюваних насипів, висотою 40 – 2,20 та діаметром 20 – 27 м.

Обидва насипи групи показані на військово-топографічних картах видань кінця 1850-х рр. – 1921 р. Більший курган (№ 2) з відносною висотою 2 м на мапах рекогносцировки 1950-х рр. та видання 1983 р.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчёт об археологических разведках в Решетиловском и

Козельщинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников). – Полтава, 1987 // НА ІА НАНУ. – Спр. 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272/03-274; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 414 (звіт) – 415 (альбом). – Арк. 44. – Рис. 132; Шерстюк В. В. Звіт про обстеження трас комунікацій ТОВ «Ворскла Сталь» на території Комсомольської міськради Полтавської області в 2007 р. – Полтава, 2007 // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 464. – Арк. 7 – 8. – Рис. 3: Книш ГрІ к1-2; 4; 6; М-36-104. Комсомольск. М 1:100 000. Состояние местности на 1982 г. – Генеральный штаб. Издание 1983 г.; Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горы чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й. – [Изд. 1850-х гг.]; Х-40-63-В-а. М 1:25 000. Съемка 1953, 1954 г.г. – Главное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР. 9-І-69 г.

В.В. Шерстюк, І.С. Мельникова

209. Курган І (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на північний схід-схід від села, біля узбіччя польової дороги на с. Піски, на другій терасі лівого берега р. Псел.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Висота – 3,00 м, діаметр – бл. 25 м. Насип задернований.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова І. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 43; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова І. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 132, 133.

І.С. Мельникова

210. Курган ІІ (археол.)

Знаходиться за 1,8 км на північ від села та за 0,7 км на захід від ґрунтової дороги, на другій надзаплавній терасі лівого берега р. Псел.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Висота – 0,5 м, діаметр – бл. 20 м. Насип розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова І. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 43; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Пол-

тавської області разведотрядом Полтавського краєведческого музею (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 132.

І.С. Мельникова

211. Курган III (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на схід від села, праворуч від автошляху м. Кременчук – смт Решетилівка, на підвищенні другої надзаплавної тераси лівого берега р. Псел.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Висота – 1,5 м, діаметр – бл. 30 м. Насип розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилевском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 43; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилевском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 132.

І.С. Мельникова

212. Курган IV, енеоліт – ранній залізний вік (археол.)

Розташований за 0,3 км на південь від решток напівзруйнованої господарських будівель на південній околиці села, на підвищенні надзаплавної тераси лівого берега р. Псел лівобережного басейну р. Дніпро.

Насип був об'єктом топографічних обстежень сер. ХІХ – 2 пол. ХХ ст. Обстежувався І.С. Мельниковою в 1987 р. та В.В. Шерстюком у 2007 р.

Висота розорюваного насипу становить бл. 2,20 м, діаметр – до 27 – 30 м.

Показаний на військово-топографічних картах видань кінця 1850-х рр. – 1921 р. На картах 1930 – 1940-х рр. видань має абсолютну висоту 79,7 м. На мапах рекогносцировки 1950-х рр. та видання 1983 р. – має значення висот (відносної та абсолютної відповідно) 1,7 – 2,0 і 79,0 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова И. С. Отчёт об археологических разведках в Решетилевском и Козельщинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников). – Полтава, 1987 // НА ІА НАНУ. – Спр. 1987/41; НА ПКМ. – Спр. № 03-272/03-274; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 414 (звіт) – 415 (альбом). – Арк. 44. – Рис. 132; Шерстюк В. В. Звіт про обстеження трас комунікацій ТОВ «Ворскла Сталь» на території Комсомольської міськради Полтавської області в 2007 р. – Полтава, 2007 // НА ЦОДПА. – Ф.е. – Спр. 464. – Арк. 7. – Рис.3; 5; М-36-104. Комсомольск. М 1:100 000. Состояние местности на 1982 г. – Генеральный штаб. Издание 1983 г.; М-36-104. С. Манжеля. М 1:100 000. По съёмкам 1931, 1932 гг. – Генеральный штаб Красной Армии. Первое издание 1941 г.; М-36-104-А (С. Манжеля). УССР. Харьковская область. М 1:50 000. – Управление военных топографов РККА. 1931 г. Рекогносц. 1932 г.; Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горы чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й. – [Изд. 1850-х гг.]; Х-40-63-В-а. М 1:25 000. Съёмка 1953, 1954 гг. – Главное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР. 9-І-69 г.

В.В. Шерстюк, І.С. Мельникова

213. Братська могила воїнів Червоної Армії)1943) (іст.)

Знаходиться в східній частині старого кладовища.

Похована невідома кількість воїнів із частин і підрозділів 1-го механізованого корпусу, які загинули 26 вересня 1943 р. при звільненні села від гітлерівських загартників.

Прізвища невідомі.

У 1960-х рр. на могилі встановлено металевий обеліск, увінчаний зіркою (вис. 1,1 м).

Джерела: ЦАМО РФ. – Ф. 3423. – Оп. 1. – Спр. 22; Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

В.А. Андрієць

214. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в східній частині старого кладовища.

Поховані жителі села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

У 2008 р. у новій частині кладовища встановлено бетонну стелу (1,35 x 0,39 x 0,06 м), на якій закріплена дошка з металокераміки (0,6 x 0,27 м) із зображенням хреста та з написом під ним:

«Ще й досі блукають
Їх душі, мов тіні,
І хліба шукають
По всій Україні...

Землякам нашим, старим, молодим і ненародженим жертвам Голодомору 1932 – 1933 р.р.».

Джерела: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-953; Експедиційний звіт по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

А.А. Лаврінченко

Комінтерн (кол. Гнойові, Гнойове), с. Солоницька сільська рада

215. Курганний могильник I, майдан, IV – I тис. до н. е., неоліт – ранній залізний вік, XVII ст., козацький час (археол.)

Розташований за 1,35 км на схід від села, за 0,91 – 1,2 км на схід – південний схід від невеликого мосту на асфальтованій автодорозі обласного значення О 1709128 через пересохлу р. Лизьку (азимуту 90–92°), в ур. Троцька гора.

Троцька гора біля хут. Троцького (або Дибина) оглядалася В.І. Вернадським під час його робіт у 1891 р в складі Докучаєвської експедиції. Над краєм відрогу він описав «старе городище» – майдан, що тяжів до вододілу з Сухим Кобелячком. Рештки могильника обстежувалися наприкінці 2007 і восени 2015 рр. О. Б. Супрунечком.

Займає край і підвищений гребінь добре помітного з шосе і села підвищення вузького відрогу третьої надзаплавної тераси (абсолютна висота 80,1 м) лівого берега р. Лизька (рр. Лизька – Сухий Кобелячок – Дніпро) і досі відомого як Троцька гора. Назва зберігає найменування одного з хуторів другої пол. XIX – поч. XX ст.

Складається з решток майдану і 3-х пошкоджених насипів курганів висотою 0,5 – 1,5 м та діаметром 20 – 38 м, що вишикувалися нерівномірним ланцюгом з північного заходу на південний схід на відстань понад 0,25 км у насадженнях та лісосмузі. Залишки напівкільця насипу майдану місцями висотою 1,5 м, з якого здійснювалося вибирання ґрунту у 1960-х рр., і кургану (№ 1, висота 0,6 та діаметр 24 м) – задерновані, вкриті деревами і чагарниками, інші два кургани (№№ 2-3) – поросли деревами лісосмуги та частково розорюються.

Насипи кургану № 1 та майдану пошкоджені влаштуванням на них старого кладовища і його обвалуванням. Географічні координати умовного центру кургану № 1 – 49°06'59,980" північної широти, 33°45'15,598" східної довготи.

Розорані кургани №№ 2 – 3 збереглися на висоту 0,6 та 0,8 м при діаметрах 22 і 30 м.

Археологічний комплекс поганого стану збереженості, крім суто наукового, має значення меморіального об'єкту, що засвідчує перебування в околицях села визначного вченого зі світовим ім'ям, засновника Всеукраїнського Академії Наук-академіка В. І. Вернадського (1863 – 1945).

Джерела та література: Супруненко О. Б. Звіт про розвідки у Кременчуцькому, Кобеляцькому та Козельщинському районах Полтавської області у грудні 2007 р. (розвідки по «Зводу пам'яток історії та культури») // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/151; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 509. – Арк. 8–9. – Рис. 2: 9; Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб. : Воен.-топограф. Депо, 1863-1878. – Атлас: М-36-104-В-6-4. – М 1: 10 000. – УССР. Полтавская область. – Съёмка 1953 г. – Отпеч. 1955 г.; Материалы к оценке земель Полтавской губернии. Естественно-историческая часть. Отчёт Полтавскому губернскому земству: Кременчугтский уезд / [составл. В. И. Вернадским]; Полтав. губ. земство; [исполн. под непосредств. рук. проф. СПб. ун-та В. В. Докучаева]. – СПб. : тип. Е. Евдокимова, 1892. – С. 121; Супруненко О. Б. В. І. Вернадський та археологія Полтавщини / Супруненко О. Б. // Сумська старовина. – Суми, 2013. – № XL. – С. 110 – 112.

О.Б. Супруненко, І.С. Мельникова

216. Курганний могильник П, IV – I тис. до н. е., енеоліт – ранній залізний вік, 1933 р. (археол. іст.)

Розташований за 0,85 км на схід від села та південний схід від невеликого мосту на автодорозі обласного значення О 1709128 через пересохлу р. Лизьку (азимуту 91 – 92°).

Обстежувався наприкінці 2007 та 2015 рр. О. Б. Супруненком.

Займає край помітного з шосе і села підвищення третьої надзаплавної тераси (абсолютна висота понад 75 м) лівого берега р. Лизька (рр. Лизька – Сухий Кобелячок – Дніпро) зі старим обвалуванням Троцьким кладовищем. Назва останнього зберігає найменування одного з Троцьких хуторів другої пол. XIX – поч. XX ст. Кладовище позначене на топографічній карті «триверстовці» третьої чв. XIX ст.,

великий курган – на дрібномаштабних картах, укладених за результатами геодезичної зйомки 1953 р. без зазначення висоти чи кладовища.

Могильник складається з чотирьох насипів – порівняно великого і трьох значно менших, розташованих компактним скупченням, дещо видовженим з північного заходу на південний схід вздовж вершини підвищення на відстань 0,1 км.

Більший обвалований і задернований курган № 1 із рештками горбків кладовища та кількома сталевими огорожами на насипу має висоту 2,2 м і діаметр 25 м. Площа ділянки під насипом – 0,049 га. На північно-західній полі встановлені два сталеві фарбовані зварні хрести з емальованими табличками і написами: «Троцько Василь Захарович 1922 – 1933» і «Троцько Захарій Іванович помер 1933 червень» над могилами жертв Голодомору. Географічні координати умовного центру кургану – 49°06'58,314" північної широти, 33°44'39,728" східної довготи.

Насип значно меншого розорюваного кургану № 2 має висоту 1,4 м і діаметр 32 м, виразний сегментоподібний перетин. Географічні координати його умовного центру – 49°06'56,694" північної широти, 33°44'41,963" східної довготи.

Найпівнічніший у складі групи невеликий розораний курган № 3 зберігся на висоту 0,7 м при діаметрі 26 м. Географічні координати його умовного центру – 49°06'57,003" північної широти, 33°44'44,537" східної довготи.

Зовсім незначний і дуже розораний курган № 4 з південно-західного боку групи має висоту 0,4 м та діаметр 14 м.

Географічні координати умовного центру – 49°06'56,769" північної широти, 33°44'39,490" східної довготи.

Археологічні розкопки не проводилися.

Комплекс, крім суто наукового археологічного значення, є історичним поховальним об'єктом, що засвідчує трагічні події Голодомору 1932 – 1933 рр.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // ІА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; ІА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 40. – Рис. 61; Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Прав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб. : Воен.-топограф. Депо, 1863-1878. – Атлас; М-36-104-В-6-4. – М 1: 10 000. – УССР. Полтавская область. – Съёмка 1953 г. – Отпеч. 1955 г.; М-36-104. – М 1: 100 000. – Комсомольск. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Днепродзержинское водохранилище. – М 1: 50 000. – К., 2010.

О.Б. Супруненко, І.С. Мельникова,
О.В. Сидоренко

217. Курган I (археол.)

Розташований на захід від села, за 0,6 км від сучасної забудови, в бік кол. с. Ємці Пришибської сільської ради Кременчуцького району.

Обстежувався О. Б. Супруненком у 2007 р., стан збереження засвідчений оглядом автора навесні 2014 р.

Займає вершину незначного підвищення першої надзаплавної тераси (висота 0,5 м) правого берега р. Лизька (рр. Лизька – Сухий Кобелячок – Дніпро), заввишки 4,0 м над рівнем заплави, неподалік вододілу рр. Сухий Кобелячок і Псел, з абсолютною висотою 71,25 м.

Дуже розораний. Висота насипу – 0,3 м (на поч. 1950-х – більше 0,5 м), діаметр – 15 м. Абсолютна висота, за Балтійською системою вимірів, – 71,7 м.

Наявність незначних підвищень на ріллі поряд може свідчити про існування решток й інших розораних насипів невеликих курганів навкруги, що свого часу склали окрему групу.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про розвідки у Кременчуцькому, Кобеляцькому та Козельщинському районах Полтавської області у грудні 2007 р. (розвідки по «Зводу пам'яток історії та культури») // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/151; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 509. – Арк. 6. – Рис. 2: 1; Карта: М-36-104-В-6-4. – М 1: 10 000. – УССР. Полтавская область. – Съёмка 1953 г. – Отпеч. 1955 г.

О.Б. Супруненко

218. Курган II (археол.)

Розташований на захід – північний захід від села, за 0,3 км від західних меж житлової забудови.

Обстежувався О. Б. Супруненком у 2007 і 2014 рр.

Займає край відрогу другої надзаплавної тераси правого берега р. Лизька (рр. Лизька – Сухий Кобелячок – Дніпро) заввишки 5,5 м над рівнем заплави, фактично, на краю вододілу рр. Сухий Кобелячок і Псел, з абсолютною висотою 73,5 м.

Дуже розораний. Висота насипу – 0,25 м, діаметр – 16 м.

Поряд помітні незначні підвищення на ріллі, які можуть бути рештками розораних курганів, що склали окрему групу.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про розвідки у Кременчуцькому, Кобеляцькому та Козельщинському районах Полтавської області у грудні 2007 р. (розвідки по «Зводу пам'яток історії та культури») // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/151; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 509. – Арк. 6. – Рис. 2: 2.

О.Б. Супруненко

219. Курган III (археол.)

Розташований на північно-західній околиці села, за 0,35 км від меж садибних ділянок.

Обстежувався О. Б. Супруненком у 2007 р., стан збереження засвідчений оглядом восени 2014 р.

Займає підвищення плато другої надзаплавної тераси (абсолютна висота 74,0 м) правого берега р. Лизька (рр. Лизька – Сухий Кобелячок – Дніпро), заввишки 5,0 м над рівнем заплави, що входить до пагорбів вододілу рр. Сухий Кобелячок і Псел.

Дуже пошкоджений розорюванням і вибиранням ґрунту. Висота оплилого останця насипу становить 0,5 м (за картографічними матеріалами 1953 р. – понад 1,2 м), діаметр – 25 м. Огинається з північного боку польовою дорогою. Абсолютна висота насипу на сер. ХХ ст. – 75,2 м. За картографічними матеріалами останньої третини ХІХ – поч. ХХ ст., міг використовуватися як основа для розміщення вітряка на північ від кол. хут. Троцького.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про розвідки у Кременчуцькому, Кобеляцькому та Козельщинському районах Полтавської області у грудні 2007 р. (розвідки по «Зводу пам'яток історії та культури») // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/151; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 509. – Арк. 7. – Рис. 2: 3; Карти: Ряд ХХV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб. : Воен.-топограф. Депо, 1863-1878. – Атлас; М-36-104-В-6-4. – М 1: 10 000. – УССР. Полтавская область. – Съёмка 1953 г. – Отпеч. 1955 г.

О.Б. Супруненко

220. Курган IV, IV – III тис.

до н. е., енеоліт – бронзовий вік, 1933 р. (археол., іст.)

Розташований у південно-західній частині села, на околиці поряд із садками та садибною забудовою кутка Караба-

ші, на старому і досі діючому Карабашівському кладовищі.

Обстежувався О. Б. Супруненком у 2007, І. С. Мельниковою та О. Б. Супруненком улітку 2015 рр. Курган позначений на топографічних картах із сер. ХІХ ст. як кладовище на насипу, в т. ч. на дрібномасштабних та великомасштабних кін. ХХ ст. переважно як кладовище.

Займає підвищення відрогу другої тераси правого берега р. Лизька (рр. Лизька – Сухий Кобелячок – Дніпро) заввишки 4,5 м над рівнем заплави.

Пошкоджений влаштуванням кількох десятків могил на насипу та в полах, установленням край підосви і в двох випадках на полах сталевих огорож, спорудженням обвалування на поч. 1950-х рр. Висота задернованого насипу з оплилим горбиками старих могил становить, за картографічними матеріалами зйомки 1953 р., – понад 1,9 м, реальна висота – 2,3 м, діаметр – 25 x 32 м.

Насип видовжений у широтному напрямку внаслідок досипок, вершина сплюснена. Абсолютна висота насипу на сер. ХХ ст. – 75,5 м. Курган займає ділянку площею 0,063 га. Географічні координати умовного центру насипу – 49°06'49,0" північної широти, 33°42'49,1" східної довготи.

Кладовище засноване як хутірське у другій пол. ХІХ ст. Місцеві жителі повідомили про здійснення тут поховань під час Голодомору 1932 – 1933 рр. Зокрема, з північно-західного боку край поли, поряд із садибою Таїсії Петрівни Христенко (1937 р. н.) здійснені чотири поховання, над якими встановлені сталеві фарбова-

ні суцільнозварні хрести з круглими табличками з нержавіючої сталі і, зокрема, з двома написами: «Здесь покоится прах Грунов Ефрем Остапович 1878 – 1933» та «Здесь покоится прах Грунов Остап Харитонович 1850 – 1933». Біля південно-західної поли та на насипу є ще дві безіменні могили односельців, які загинули під час Голодомору 1932 – 1933 р.

Курган є виразною комплексною археологічною та історичною пам'яткою, розташованою безпосередньо у межах села.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про розвідки у Кременчуцькому, Кобеляцькому та Козельщинському районах Полтавської області у грудні 2007 р. (розвідки по «Зводу пам'яток історії та культури») // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/151; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 509. – Арк. 8. – Рис. 2; 4; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 39. – Рис. 60; Карти: Ряд ХХV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб. : Воен.-топограф. депо, 1863-1878. – Атлас; М-36-104-В-6-4. – М 1: 10 000. – УССР. Полтавская область. – Съёмка 1953 г. – Отпеч. 1955 г.; М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Днепродзержинское водохранилище. – М 1: 50 000. – К., 2010.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

221. Курганоподібний насип V (археол.)

Розташований на південній околиці села, в межах забудови.

Обстежувався О. Б. Супруненком у 2007 та 2015 рр.

Займає край відрогу другої надзаплавної тераси (абсолютна висота 72,5 м)

лівого берега р. Лизька (рр. Лизька – Сухий Кобелячок – Дніпро) заввишки 2,5 м над рівнем заплави.

Пошкодженій вибиранням ґрунту. Висота на час обстежень становила 0,8 м (за картографічними матеріалами поч. 1950-х – 0,9 м), діаметр – близько 20 м. Абсолютна висота на сер. ХХ ст. – 73,5 м. Вірогідно, що насип використовувався для встановлення вітряка, існування якого засвідчене картографічними матеріалами останньої третини ХІХ ст.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про розвідки у Кременчуцькому, Кобеляцькому та Козельщинському районах Полтавської області у грудні 2007 р. (розвідки по «Зводу пам'яток історії та культури») // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/151; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 509. – Арк. 7. – Рис. 2: 5; Ряд ХХV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. Г. Екатеринбургской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб. : Воен.-топограф. Депо, 1863-1878. – Атлас; М-36-104-В-6-4. – М 1: 10 000. – УССР. Полтавская область. – Съёмка 1953 г. – Отпеч. 1955 г.

О.Б. Супруненко

222. Курган VI, II тис. до н. е., бронзовий вік (археол.)

Розташований на північний захід – північ від села, за 0,25 км від межі садибної забудови.

Обстежувався О. Б. Супруненком у 2007 р., наявність останця підтверджена оглядом решток об'єкту восени 2014 р.

Займає пануюче підвищення плато другої надзаплавної тераси (абсолютна висота 74,7 м) правого берега р. Лизька (рр. Лизька – Сухий Кобелячок – Дніпро) заввишки 5 м над рівнем заплави.

Практично знищений розорюванням і вибиранням ґрунту. Висота збереженого останця на час останніх обстежень

становила 0,25 м (за картографічними матеріалами 1953 р. – понад 0,7 м), розміри видовженого в широтному напрямку підвищення – 15 x 25 м.

Вірогідно, насип належав до числа так званих «довгих» курганів бабинської культури, що підтверджується знахідками кількох уламків ліпного посуду з валиковою орнаментациєю доби середнього бронзового віку.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про розвідки у Кременчуцькому, Кобеляцькому та Козельщинському районах Полтавської області у грудні 2007 р. (розвідки по «Зводу пам'яток історії та культури») // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/151; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 509. – Арк. 7. – Рис. 2: 6; Карта: М-36-104-В-6-4. – М 1: 10 000. – УССР. Полтавская область. – Съёмка 1953 г. – Отпеч. 1955 г.

О.Б. Супруненко

223. Курган VII, II тис. до н. е., бронзовий вік (археол.)

Розташований за 0,25 км на південний схід від села, правобіч (за 90 м зі східного боку) від асфальтованої автодороги обласного значення О 1709128, на відрізку між сс. Солониця та Пришиб.

Обстежувався О. Б. Супруненком у 2007 і 2014 рр.

Займав підвищення плато другої надзаплавної тераси (абсолютна висота 74,2 м) лівого берега р. Лизька (рр. Лизька – Сухий Кобелячок – Дніпро) заввишки близько 5,0 м над рівнем заплави.

Насип знищений під час спорудження шляхового насипу у 1970-х рр. «Пляма» від решток кургану розорюється. Висота останця споруди на час обстежень становила 0,2 м (за картографічними матеріалами 1953 р. – понад 1,0 м), діаметр – 15 x 22 м. Площа решток кургану – 0,0276 га.

На рідлі помітні залишки материкового викиду, виявлені окремі уламки ліпного посуду зрубної культури доби пізнього бронзового віку та фрагменти стінки орнаментованої корчажки передскіфського часу, що засвідчують збереження певної кількості поховань.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про розвідки у Кременчуцькому, Кобеляцькому та Козельщинському районах Полтавської області у грудні 2007 р. (розвідки по «Зводу пам'яток історії та культури») // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/151; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 509. – Арк. 8. – Рис. 2: 7; Карта: М-36-104-В-6-4. – М 1: 10 000. – УССР. Полтавская область. – Съемка 1953 г. – Отпеч. 1955 г.

О.Б. Супруненко

224. Курган VIII (археол.)

Розташований за 0,71 км на південний схід від лівобережної частини сучасної забудови села, за 0,53 км зі східного боку від асфальтованої автодороги обласного значення О 1709128, на відрізку між сс. Солониця – Пришиб.

Обстежувався О. Б. Супруненком у 2007 і 2014 рр.

Займає підвищення плато другої надзаплавної тераси лівого берега р. Лизька (рр. Лизька – Сухий Кобелячок – Дніпро) перед здійсненням підвищення третьої.

Свого часу розораний насип мав висоту бл. 1,0 м та діаметр – 28 м, що був розташований у лісосмузі. Неповдалік, за 0,17 км від нього, з південного боку, під тією ж лісосмугою, знаходяться рештки більшого за висотою кургану (кол. висота 1,4 м, абсолютна – 76,1 м, за картою 1953 р.), майже знищеного вибиранням ґрунту у ХХ ст. Збереглося незначне підвищення в основі колишнього кургану заввишки 0,25 м і діаметром 30 м. Його місцезнаходження засвідчує існування групи з двох насипів на схід від села.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про розвідки у Кременчуцькому, Кобеляцькому та Козельщинському районах Полтавської області у грудні 2007 р. (розвідки по «Зводу пам'яток історії та культури») // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/151; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 509. – Арк. 8. – Рис. 2: 8; Карти: М-36-104-В-6-4. – М 1: 10 000. – УССР. Полтавская область. – Съемка 1953 г. – Отпеч. 1955 г.; Днепродзержинское водохранилище. – М 1: 50 000. – К., 2010.

О.Б. Супруненко

225. Братські могили радянських воїнів (4) (1941 – 1943) (іст.)

Знаходяться в східній частині кладовища.

Похована невідома кількість воїнів із частин і підрозділів 1049-го стрілецького полку 300-ої стрілецької дивізії 38-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули 5–6 вересня 1941 р в боях із гітлерівськими загарбниками за с. Пнойове. Три воїни з підрозділу 956-го стрілецького полку 299-ої стрілецької дивізії, які загинули 27 вересня 1943 р. при звільненні села від гітлерівських загарбників. Тут же увічнений Клименко В. П., який у вересні

1941 р. у складі підрозділів Червоної Армії вів нерівний бій із гітлерівськими загарбниками. На околиці села була розташована батарея гармат і коли закінчився бій, то біля однієї з них лежав убитий артилерист, тримав у руці фото, на якому він був сфотографований разом із донькою. Пошуковці змогли встановити прізвище загиблого воїна – це був Клименко Василь Петрович, уродженець м. Києва, у нього залишилися дружина та донька.

Прізвища відомо 12 воїнів.

У 1966 р. останки кількох загиблих із с. Пнойове були перенесені до с. Солониця, до братської могили радянських воїнів.

У 1995 р. на могилі встановлено металевий обеліск з зіркою (вис. 1,1 м) та 4 гробниці з мармурової крихти.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 818883. – Спр. 127; Там само. – Ф. 1604. – Оп. 1. – Спр. 97 (156 – 45); Там само. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 1004; ДАПО – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 28 зв; Спогади жительки села Новоселець О. Д., 1935 року народження // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Архів Козельщинського райвійськкомату; Шалков Б. Він загинув у нерівному бою // Радянське село. – 1985. – № 55 (6792). – 7 травня.

В.А. Андрієць

226. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в західній частині кладовища.

Під час Голодомору 1932 – 1933 рр. у с. Гнойове (нині с. Комінтерн) померло з голоду 93 особи.

У листопаді 2008 р. в пам'ять жителів села, що померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр., встановлено бетонний хрест (1,42 x 0,5 м), в нижній частині

Полтава: «Оріяна» 2008. – С. 299; Міщенко О. Безкровна війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ВЛКСМ (МДС) «Молодь», 1991. – С. 113 – 115.

А.А. Лаврінченко

227. Могила воїна Червоної Армії (1941) (іст.)

Знаходиться в східній частині старо-го кладовища.

Похований льотчик, який загинув у повітряному бою з гітлерівськими загарбниками у вересні 1941 р.

Прізвище невідоме.

У 1965 р. на могилі встановлено металевий пірамідальний обеліск, увінчаний зіркою (вис. 1,1 м). Навколо могили невелика металева огорожа, виготовлена місцевими майстрами.

Джерела: ДАПО.– Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 28 зв; Спогади жительки села Новоселець О. Д., 1935 р. н. // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Інформація відділу культури

дошка з чорного граніту (0,32 x 0,3 м) з пам'ятним написом: «Пам'яті жертв голодомору 1932 – 1933 рр.».

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-954; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. в Україні: Полтавська область. –

і туризму Козельщинської РДА від 3.04.2015 № 01-20/117 // Там само; Архів Козельщинського райвійськкомату.

О.А. Скурда

Костівка, с. Хорішківська сільська рада

228. Курганний могильник I (археол.)

Знаходиться між сс. Хорішки і Костівка, за 2 км на північ – північний захід від останнього, біля перехрестя автошляху сс. Костівка – Хорішки та шосе Т-17-36, на третій терасі лівого берега р. Псел (басейн р. Дніпро).

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Складається з чотирьох курганів, розташованих поряд із узбіччями перехрестя. Висота 0,5 – 1,2 м, діаметр 14 – 20 м. Насипи розорюються.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 40; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 118.

І.С. Мельникова

229. Курганний могильник II, майдан (археол.)

Знаходиться за 1,86 – 1,92 км на північний захід (азимут 325–334°) від села, за 2,65 – 2,80 км на південь – південний схід (азимут 148°–155°) від східної околиці с. Хорішки, за 0,95 – 1,25 км на північний схід від перехрестя шосе Т 17-36 залізнична станція Потоки – смт Решетилівка з автопід'їздами на сс. Хорішки та

Юрочки, по обидва боки від автодороги (за 0,04 – 0,12 км).

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 і О. Б. Супрунком у 2015 рр. Майдан і два більші кургани відомі за картографічними матеріалами з сер. XIX ст. Усі об'єкти могильника позначені на дрібно-масштабних картах третьої чв. XX ст.

Могильник складається з розораних насипів великого майдану (№ 1, на південний схід від шосе) та п'яти курганів, розташованих по обидва боки автодороги. Займає центральну частину видовженого підвищення на плато другої надзаплавної тераси лівого берега р. Псел (рр. Псел – Дніпро) з абсолютною висотою понад 87 м.

Зберігся оплилий останець насипу майдану (насип № 1) майже трикутної в плані форми, заввишки 1,5 м та з розмірами 65 x 80 м. У його центрі помітний просів заораної округлої ями діаметром близько 30 м й обриси колишнього кільцевого валу, з північного заходу та північного сходу – рештки вусів завдовжки 20 – 25 м.

Курган № 2 круглої в плані форми, за результатами топографічної зйомки 1953 р., мав висоту 1,9 м. Нині його висота – 1,2 м, діаметр – 32 м.

Кургани №№ 3 – 5, що на сер. XX ст. прилягали полями і мали висоту понад 1,5 м (абсолютна висота найбільшого – 89,7 м), наразі перетворилися на суцільний розораний пагорб висотою 0,7 – 1,0 м і діаметром бл. 60 x 80 м.

Курган № 6, котрий раніше мав висоту понад 1,3 м, розташований безпосередньо зліва від полотна шосе, не перевищує 0,8 м і має діаметр до 25 м.

Усі насипи пошкоджені вибиранням ґрунту наприкінці 1970-х рр. під час проведення шляхових робіт, пізніше – тривалим розорюванням.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела та література: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельни-

кова І. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 40; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилловском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова І. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 118; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАН України; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 32. – Рис. 45; Х-40-63-Б-в. – М 1: 25 000. – М. : ГУГК, 1969; Полтавская область. – М 1: 200 000. – К. : МО Украины, 1992.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

230. Братська могила воїнів Червоної Армії (1943) (іст.)

Знаходиться в північній частині кладовища.

Поховано 3 воїни із підрозділів 6-ої гвардійської повітряно-десантної дивізії, які загинули 24 вересня 1943 р. при звільненні села від гітлерівських загарбників.

Прізвища відомі.

У 1958 р. на могилі встановлений цегляний обеліск (вис. 2,0 м), у центрі якого дошка під склом (0,2 х 0,3 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли за нашу Батьківщину».

Джерела: ЦАМО РФ. – Ф. 1312. – Оп. 1. – Спр. 11. – Арк. 154; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 23; Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Н.М. Сиволап

231. Могила Кушніренка Віктора Миколайовича (1983) (іст.)

Знаходиться в північній частині кладовища.

Похований помічник навідника гранатомета мотоманеврової групи прикордонних військ Віктор Миколайович Кушніренко (26.08.1963 р., с. Костівка, Козельщинський р-н – 25.08.1983 р., кишлак Моллокул, провінція Кундуз, Демократична Республіка Афганістан, похований с. Костівка, Козельщинського р-ну) – учасник бойових дій на тери-

торії Демократичної Республіки Афганістан.

Закінчив середню школу, працював механізатором у колгоспі «Перемога».

20 жовтня 1981 р. Козельщинським райвійськкоматом призваний на строкову службу в прикордонні війська КДБ СРСР. Службу розпочав у в/ч 2066 на учбовому пункті 48 Пянджського прикордонного загону Червонопрапорного Середньо-Азіатського прикордонного округу (м. Пяндж, Курган-Тюбинська (тепер Хатлонська) область, Таджикистан).

Із березня 1982 по січень 1983 рр. продовжив службу в комендантському взводі в/ч 2066. Потім проходив службу в Демократичній Республіці Афганістан в складі 3-ої мотоманеврової групи «Арходжа» прикордонної застави «Нанобад» Пянджського прикордонного загону на посаді стрілка-помічника навідника АГС-17.

Брав участь у проведенні бойових операцій, рейдів, супроводах колон, проявив при цьому хоробрість і рішучість. 25 серпня 1983 р. проводилась військова операція в районі кишлака Моллокулі в провінції Кундуз по ліквідації бандформувань польового командира Латифа.

За спогадами учасників того бою відомо, що мотоколона повільно рухалась по вузькій ділянці дороги, ліворуч був дувал, праворуч арик, а попереду чекав хисткий місток. Атака душманів була непередбачувана, вони обстрілювали з дерев. Підбитий з гранатомета другий у колоні БТР № 111 заблокував рух. Кушніренко знаходився в третьому БТР-і №114. Прикриваючи групу військовослужбовців, він вів прицільний вогонь по душманах, чим врятував життя своїм товаришам. Рухаючись уперед, БТР № 114 зіштовхнув за дувал підбиту попереду машину, але відразу ж був розстріляний духами з ручного протитанкового гранатомету (РПГ). Граната вділила в командирський люк, поранивши командира, механіка та смертельно поранила в голову Віктора.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 23 січня 1984 р. В. М. Кушніренко нагороджено орденом Червоної Зірки по-смертно.

У 1984 р. на могилі встановлений обеліск із темно-сірого полірованого граніту (1,6 x 0,6 м) з портретним зображенням воїна та пам'ятним написом: «Ефрейтор Кушніренко Виктор Николаевич 26/VIII/1963 – 25/VIII/1983 Погиб при исполнении служебных обязанностей выполняя интернациональный долг» і покладена плита з темно-сірого полірованого граніту (0,9 x 0,5 м).

Джерела та література: Спогади учасників бойових дій у Афганістані Голубенка І., Куледіна С. / Особистий архів автора: Пам'ять живе...: Спогади про воїнів – полтавців, загиблих в Афганістані. – Полтава, 1999. – С. 59; Книга Памяти о советских воинах погибших в Афганистане. Том 1. – Москва: Военное издательство, 1995. – С. 668; Книга памяти: «Военнослужащие органов и войск КГБ СССР, погибшие в Республике Афганистан (1979 – 1989)» / ред.колл.: В.С. Виноградов, Г.А. Дегтярев, А.А. Дунаев и др. –М.: Граница, 1993. – С. 38; Объединение сайтов о подразделениях ПВ КГБ СССР в Афганистане 1979 – 1989; Вони загинули в Афганістані // Комсомолец Полтавщини. – 1990. – № 9 (5010). – 20 січня. – С. 3; Мошенська Л. Повернися, синочку // Козельщинські вісті. – 1999. – № 11 (9130). – 13 лютого. – С. 2.

Ю.Г. Сиволап

232. Могила Кушніренко Груні Степанівни (1943) (іст.)

Знаходиться в південній частині кладовища.

Похована Кушніренко Груня Степанівна (1904 – 1943), яка була розстріляна гітлерівцем за те, що не дозволила спилити грушу.

У 1960 р. на могилі встановлений металевий обеліск (вис. 1,8 м.) увінчаний зіркою з барельєфним портретом загиблої та пам'ятним написом під ним: «Кушніренко Груня Степанівна 1904 – 1943».

Джерело: Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Пол-

тавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

В.А. Андрієць

Красносілля, с. Бреусівська сільська рада

233. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 р.р. (іст.)

Знаходиться в центральній частині нового кладовища.

Згідно зі свідченням книги О. Міщенка «Безкровна війна» під час Голодомору 1932 – 1933 рр. в селі померло 120 осіб. Житель села Ситник Володимир Петрович, 1907 р.н. згадував, що у Шуліки Івана Макаровича, Різніченка Петра Прокоповича, Новохатька Якова, Кучера Микити, у Чорних – всі родини вимерли до єдиного чоловіка, помер Кучер Семен Васильович, його брат Гаврило Микито-

вич, у Чорнобривців померли дід Іван Іванович, син, невістка, двійко дітей.

У 1947 р. померли від недоїдання Ситник Демид, Чорниш Дмитро, Мусійченко Іван.

В пам'ять про жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933, 1947 рр., у 2008 р. встановлено бетонну стелу (вис. 1,32 x 0,4 м), у центрі якої дошка з металокераміки (0,17 x 0,23 м) з пам'ятним написом: «Жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. Від односельців». Під дошкою на пам'ятнику напис: «Помним, скорбим».

Література: Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. в Україні: Полтавська область, Полтава, «Оріяна», 2008. – С. 286; Міщенко О. Безкровна війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ВЛКСМ (МДС) «Молодь», 1991. – С. 32.

В.С. Павлюк

Лозки, с. Козельщинська селищна рада

234. Курганний могильник I (археол.)

Знаходиться за 0,7 – 1,2 км на схід від села та за 0,25 – 0,30 на південь від авто-траси Н-22 Олександрія – Полтава, на підвищенні вододілу р. Рудька (басейн

р. Псел) та р. Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро), між сс. Лозки і Панасівка.

Обстежувався І. С. Мельниковою та Л. М. Луговою у 1986 р.

Складається з п'яти курганів висотою 0,5 – 0,8 м, діаметром 20 – 25 м. Чотири насипи розташовані компактним скупченням на відстані 30 – 50 м один від одного, п'ятий – за 0,5 км на схід – південний схід від них. Насипи розорюються.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22128; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 24; Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Альбом иллюстраций к отчету об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22129; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/2. – Рис. 96.

І.С. Мельникова, Л.М. Лугова

235. Курганний могильник II (археол.)

Розташований за 0,85–0,90 км на південний схід від придорожної околиці села (азимуту 220° – 224°), за 0,32 – 0,34 км на південний схід від автодороги О 1709126 в бік с. Пригарівка, на вершині вододільного підвищення рр. Рудька (ліва притока р. Псел) та Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро), з абсолютною висотою 115 м.

Обстежувався О. Б. Супрунком та І. С. Мельниковою восени 2015 р. Більший курган позначений на великомасштабних картах третьої чв. ХХ ст. з відносною висотою 1,5 м.

Складається з трьох дуже розораних насипів, розташованих компактним скупченням, висотою 0,25 – 0,60 м та ді-

аметрами 12 – 22 м. Між курганами пролягає польова дорога на с. Підгорівка.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт за проведення розвідок та експертиз на Полтавщині в 2015 р. // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – У процесі підготовки, за мат-лами польових обстежень восени 2015 р.; Карта: Х-40-63-Г-в. – М 1: 25 000. – Съемка 1953 г. – М.: ГУГК, 1969.

О.Б. Супруненко, І.С. Мельникова

236. Курганний могильник III (археол.)

Розташований за 1,05 – 1,10 км на схід від околиці села (азимуту 88°–91°), зліва від польової дороги на с. Панасівка, на вершині вододільного підвищення рр. Рудька (ліва притока р. Псел) та Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро), з абсолютною висотою понад 150 м.

Обстежувався О. Б. Супрунком та І. С. Мельниковою восени 2015 р. Більший курган позначений на великомасштабних картах третьої чв. ХХ ст. з відносною висотою більше 0,8 м та абсолютною 151,9 м.

Складається з двох розораних насипів, розташованих за 90 м один від одного у напрямку північний захід – південний схід, висотою 0,5 – 0,6 м та діаметрами 28 – 34 м. Повз кургани під лісосмугою пролягає польова дорога від Громової могили на с. Панасівка.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт за проведення розвідок та експертиз на Полтавщині в 2015 р. // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – У процесі підготовки, за мат-лами польових обстежень восени 2015 р.; Карта: Х-40-63-Г-в. – М 1: 25 000. – Съемка 1953 г. – М.: ГУГК, 1969.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

237. Курган I (археол.)

Розташований за 1,15 км на південний схід від придорожної околиці села (азимут 208°), за 0,55 км на південний схід від автодороги О 1709126 в бік с. Пригарівка, на вершині вододільного підвищення р. Рудька – лівої притоки р. Псел, та р. Сухий Кобелячок (басейн

р. Дніпро), з абсолютною висотою 112,5 м.

Обстежувався О. Б. Супруненьком та І. С. Мельниковою восени 2015 р. Відомий за великомасштабними картографічними матеріалами третьої чв. ХХ ст., де позначений з абсолютною висотою 113,7 м та відносною більше 1,0 м.

Зберігся розораний округлий у плані останець насипу заввишки 0,6 м і діаметром 25 м. Площа ділянки під рештками поховальної споруди становить 0,048 га.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненько О. Б. Звіт за проведення розвідок та експертиз на Полтавщині в 2015 р. // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – У процесі підготовки, за мат-лами польових обстежень восени 2015 р.; Карта: X-40-63-Г-в. – М 1: 25 000. – Съемка 1953 г. – М.: ГУТК, 1969.

О.Б. Супруненько, І.С. Мельникова

238. Курган II (археол.)

Розташований за 1,61 км на південний схід від східної околиці села (азимут 111°), на південь від лісосмуги, майже на межі з Пригарівською сільською радою, на вершині вододільного підвищення р. Рудька – лівої притоки р. Псел, та р. Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро), з абсолютною висотою 155 м.

Обстежувався О. Б. Супруненьком та І. С. Мельниковою восени 2015 р. На картографічних матеріалах не позначений.

Розораний, видовжений у близькому до широтного напрямку, насип так званого «довгого» кургану, заввишки 0,6 – 0,7 м і розмірами 18 х 48 м. Площа ділянки під рештками поховальної споруди складає близько 0,084 га.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерело: Супруненько О. Б. Звіт за проведення розвідок та експертиз на Полтавщині в 2015 р. // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – У процесі підготовки, за мат-лами польових обстежень восени 2015 р.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненько

239. Курган III (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на південний схід від села на вододільному підвищенні

рр. Рудька (басейн р. Псел) та Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро), між сс. Лозки і Панасівка.

Обстежувався І. С. Мельниковою та Л. М. Луговою у 1986 р.

Висота – 1 м, діаметр – 22 м. Насип розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Мельникова И. С. Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22128; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 24; Луговая Л. Н., Мельникова И. С. Некрасова А. Н. Альбом иллюстраций к отчету об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316 – № 22129; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/2. – Рис. 96.

І.С. Мельникова, Л.М. Лугова

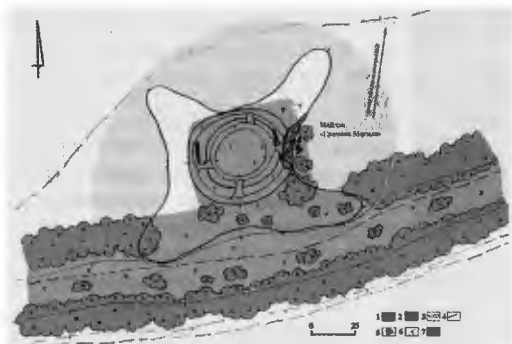
240. Майдан «Громова могила», VI – IV ст. до н. е., ранній залізний вік, XVII ст., козацький час (археол.)

Розташований за 0,5 км на північний схід від с. Лозьки (азимут 67°), за 0,65 км на північ – північний захід від околиці с. Панасівка (азимут 338°), 1,05 км на південний захід від околиці с. Андрійки (азимут 256°), 3,30 км на південний схід від смт Козельщина (азимут 134°), за 95 м на південь від шосе М-22 «Олександрія – Полтава» (навпроти зупинки «68-й км»).

Відомий за картографічними матеріалами з сер. ХІХ ст., де позначений з абсолютною висотою 65,64 саж. та власною назвою «Мог. Громова».

Згадується в матеріалах анкетування Центрального Статистичного Комітету Російської імперії 1873 р. та звіті Доучаєвської експедиції по Кобеляцькому повіту за 1891 р. Оглядався І. С. Мельни-

ковою в 1986, та обстежувався у 2013 та 2014 рр. Ю. О. Пуголовком і О. Б. Супруненьком, за наслідками цих робіт та обліковою документацією запропонований до включення у Державний реєстр нерухомих пам'яток України як пам'ятка археології, історії виробництва і техніки, зі встановленням категорії збереження національного значення (охор. № 4725-Пл).

Знаходиться за 0,5 км на північний схід від с. Лозьки, за 0,65 км на північ – північний захід від околиці с. Панасівка, на пануючому вододільному підвищенні рр. Рудька і Сухий Кобелячок (вододіл Псла і Дніпра), займаючи вершину найвищого в районі пагорбу, з абсолютною висотою 150,8 м у Балтійській системі вимірів, що перетинається автотрасою Н-22 мм. Олександрія – Полтава, за 1,27 км на схід від повороту шосе на смт Козельщина.

Географічні координати умовно-го центру майдану (дагум WGS 84) 49°11'30,0788" північної широти, 33°53'50,5159" східної довготи.

Майдан – рештки насипу великого кургану доби раннього залізного віку, спорудженого на вододілї й розробленого на селітру у XVII ст.

Зберігся задернований округлий у плані останець насипу заввишки в північно- та південно-західній частинах 5,4 – 5,6 м та розмірами 58 x 75 м в основі. Він має округлу в плані, напівкулясту за формою перетину яму, завглибшки більше 5 м і розмірами 30 x 32 м, розташовану посередині, стінки якої

розширюються до вершини. Рештки масиву насипу навкруги з напільного боку оточує смуга злежаних відвалів вийнятого ґрунту шириною 2 – 10 м, що здіймається над сучасною денною поверхнею підвищення в основі піл на 0,4 – 0,8 м. Від неї з північного сходу і північного заходу, південного заходу та південного сходу відходять заорані вуси – оплилі відвали ґрунту завдовжки 30 – 47 м і шириною 15 – 30 м, що здебільшого мають висоту не більше 0,4 м.

Із меридіональних і широтних боків край вершини кільця насипу помітні неширокі проходи (2 – 3 м, завглибшки 1,5 – 3 м), котрі слугували для виносу чи вивезення ґрунту під час його розробки селітроварями.

Із східного й частково північного боків рештки відвалів та край насипу на 3 – 6 м пошкоджені вибиранням ґрунту, в т. ч. під час облаштування складу мінеральних добрив у 1970-і рр.

Задернована площа останця насипу складає 0,34 га, розорана частина відвалів – перевищує 0,40 га. Загальна площа ділянки під спорудою становить більше 0,74 га.

На поверхні помітні сліди ям, у т. ч. від демонтованого тригопункту, двох вузьких траншей, влаштованих із широтних боків. Південна частина відвалів і місця найбільших порушень насипу поросли кущами. Зі східного боку в основі залишені кілька бетонних блоків та брили граніту від решток колишнього складу.

Із південного боку до піл майдану примикає лісосмуга, за якою прокладений магістральний газопровід Шебелінка – Кременчук – Кривий Ріг та польова до-

рога до села. З інших боків поли оборюються.

На відвалах знайдено кілька фрагментів гончарного сіроглиняного посуду з мореною поверхнею і розписами ангобами, стінки оранжевоглиняних амфор й уламки ліпного горщика скіфського часу.

Археологічні розкопки не проводилися.

За переказами, власна назва майдану, відома з XIX ст., пов'язана з частими ударами блискавок у рукотворне підвищення. Художній опис споруди вміщений у романі видатного українського письменника-земляка Олеся Терентійовича Гончара (1918 – 1995) «Твоя зоря» (1980).

Майдан є рештками значної поховальної пам'ятки доби раннього залізного віку і місцем селітряного виробництва козацької епохи, ландшафтною доміантою та найвищою точкою Козельщинського району, виразним об'єктом історичного ландшафту задовільного стану збереженості, «своєрідним маяком серед безбережжя наших степів», за образним висловом О. Т. Гончара, що використовується з екскурсійною метою та доступний для огляду.

Джерела та література: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчёт об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской обл., в 1986 г. // НАІАНАНУ. – Ф. е. – 1986/316. – Арк. 24; Супруненко О. Б. Звіт за проведення розвідок та археологічних експертиз на території Полтавської області в 2013 р. // НА ІА НАНУ; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 723. – Арк. 33–35; Інвентаризаційні обстеження // НА ЦОДПА. – Ф. 10. – Спр. 93. – Акт № 23 від 22.01.2014 р. – 5 арк.; Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. Губ. Полтавской. Исправл. по рекогносц. 1869 г. //

Воен.-топограф. карта Полтавской губ. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб. : Воен.-топограф. Депо, 1863-1878. – Атлас. – Л. 12; М-36-104. – Комсомольск. – Генеральный штаб. – Сост. местн. 1982 г – М. : ГУГК, 1983; Материалы к оценке земель Полтавской губернии. Естественно-историческая часть. Отчёт Полтавскому губернскому земству:

Кобеляцкий уезд / Сост. А. Р. Фершминим. – СПб., 1891. – Вып. VIII. – С. 8; Макаренко Николай. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений) / ПУАК. – Полтава: Тип. Т-ва Печат. Дела, 1917. – С. 67; Гончар Олесь. Твоя зоря : роман. – К. : Рад. письменник, 1980. – С. 103; Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред А. В. Кудрицького. – К. : Українська Енциклопедія, 1992. – С. 807.

*О.Б. Супруненко, І.С. Мельникова,
Ю.О. Пуголовок*

241. Братські могили радянських воїнів (11) (1971) (іст.)

Знаходяться на кладовищі, біля садиби Миргородської Марії Федорівни.

Поховано близько 100 воїнів із частин 199-ої стрілецької дивізії, 132-ої танкової бригади, які загинули 15 вересня 1941 р. в оборонних боях за село з гітлерівськими загарбниками. Прізвища відомі двох – Усманов Ілля Минович, молодший сержант, командир відділення 199-ї стрілецької дивізії. (Ферганська область, Долал-Кудирський район, с. Кипа). Кадровий військовий. Загинув 15.09.1941 р. Похований у с. Лозки Кобеляцького району Полтавської області. Операйло Павло

Іванович, рядовий, стрілець 199 стрілецької дивізії. 1923 р.н., (Полтавська обл., Кременчуцький р-н с. Заруддя). Загинув 15.09.1941 р., похований батьками у с. Заруддя Кременчуцького району.

У травні 2015 р. біля могил встановлений обеліск із сірої бетонної крихти (1,03 x 0,5 x 0,04 м.), у центрі дошки з чорного граніту (0,6 x 0,3 м.) з пам'ятним написом: «Вічна пам'ять невідомим солдатам загиблим за Вітчизну в 1941 – 1945 рр.». На п'яти могилах покладенні надгробки (1,0 x 0,5 м.).

Джерела: ЦАМО РФ. – Ф. 1459. – Оп. 2. – Спр. 8. – Арк. 2; ЦАМО РФ. – Ф. IX відділ. – Спр. 101-202-1. – вх. 6215; ЦАМО РФ. – Ф. 3068. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 80; ЦАМО РФ. – Ф. 1459. – Оп. 2. – Спр. 8; ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 818883. – Спр. 367; ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 29 зв; Свідчення Миргородської Раіси Михайлівни, Миргородського Костянтина Михайловича // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Повідомлення Кременчуцького райвійськомату // Там само.

В.А. Андрієць

гарбників 25 вересня 1943 року, а також воїни, які померли від ран в 284 медично-му санітарному батальйоні.

Згідно архівних даних ЦАМО РФ Русов Михайло Іванович, технік інтендант 2-го рангу, начальник фінансового відділу 500-го стрілецького полку. Уродженець Росовської обл., Чортківського р-ну, с. Шепетівка. Кадровий військовий, зник безвісти 14.09.1941 р. у районі с. Василівка Козельщинського р-ну; Сірий Юхим Олександрович, рядовий, стрілець 84-ї стрілецької дивізії. 1908 р.н. Полтавська обл., Кременчуцький р-н, с. Кобелячки, призваний Кременчуцьким райвійськоматом Полтавської обл., помер від ран. 9.09.1943 р. Похований с. Дзюби, приєднане до с. Рокитне Кременчуцького р-ну Полтавської обл.; Павленко Іван Петрович, сержант, командир відділення, 1912 р.н., Полтавська обл., Гадяцький р-н, с. Римарівка, призваний Гадяцьким райвійськоматом Полтавської обл., помер від ран 12.10.1943 р. Похований у с. Горішні Плавні Кременчуцького р-ну, перепохований у м. Комсомольськ; Шабанов Леонід Миколайович, сержант. 1924 р.н м. Москва. Призваний Київським райвійськоматом м. Москва. Загинув 19.10.1943 р., похований у с. Пригоро-Бригадирівка Кобеляцького р-ну Полтавської обл. Ці воїни помилково увічнені на плиті біля братської могили.

Прізвища відомі 23 воїнів.

Згідно з рішенням виконкому Лутовинівської сільської ради у 1959 р. на могилі встановлена залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,5 x 0,8 м) на постаменті з сірих гранітних блоків (вис.

Лутовинівка, с. Лутовинівська сільська рада

242. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1959) (іст.)

Знаходяться в центрі села, біля церкви святого Іллі.

Поховано 38 воїнів із частин і підрозділів 199-ої, 300-ої, 304-ої стрілецьких дивізій, 3-ої танкової бригади 38-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули в боях із гітлерівськими загарбниками за село 14 вересня 1941 р. І воїни 233-ої, 84-ї стрілецьких дивізій, які загинули при звільненні села від гітлерівських за-

2,2 x 1,8 x 1,4 м). У верхній частині постаменту – дошка з мармурової крихти (0,4 x 0,3 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли у боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни». На могилі встановлена плита з мармурової крихти (0,95 x 1,2 м) з пам'ятним написом і прізвищами 26 загиблих воїнів: «Здесь похоронены солдаты, сержанты и офицеры погибшие в боях с немецко-фашистскими захватчиками в период Великой Отечественной войны за освобождение села Лутовиновка 1941– 1945 гг.».

Біля могили встановлена цегляна стела (вис. 1, 7 м) на якій закріплено три дошки з мармурової крихти (1,0 x 0,5 м) з пам'ятним написом: «Вічна пам'ять і слава односельцям, які віддали своє життя за свободу і незалежність нашої Батьківщини 1941 – 1945» та зі прізвищами 96 загиблих воїнів-земляків.

У 1980 р. відбулася реконструкція: замість колишньої перед могилою встановлена горизонтальна, цегляна, оштукатурена стела (2,0 x 2,3 м), у верхній частині якої дошка з мармурової крихти (0,1 x 1,3 м) з пам'ятним написом: «Вічна пам'ять і слава односельцям, які віддали своє життя за свободу і незалежність нашої Батьківщини 1941 – 1945», нижче – 6 дощок з сірого граніту (0,4 x 0,3 м) з прізвищами 96 воїнів-земляків, полеглих на фронтах Другої світової війни в 1941 – 1945 рр.

Згідно Книги Пам'яті України відомі прізвища 116 воїнів –земляків.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 11458. – Спр. 320; Там само. – Ф. 33. – Оп. 563784. – Спр. 104; Там само. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 960, 961; Там само. – Ф. 1512 – Оп. 1. – Спр. 24. – Арк. 213–216; Там само. – Ф. 1512. – Оп. 2. – Спр. 22. – Арк. 22; Там само. – Ф. 1512. – Оп. 1. – Спр. 18. – Арк. 115; Там само. – Ф. 1237. – Оп. 1. – Спр. 89. – Арк. 172 – 173; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 83. – Арк. 14; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР – № 2.4.955– 2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Архів Козельщинського райвійськкомату; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5: Кобеляцький район. Козельщинський район. Котелевський район. –

Полтава: «Полтавський літератор», 1998. – С. 446–452; Книга Памяти: Хабаровский край. Т. 1. – С. 55; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т.4. Диканський район, Зінківський район, Карлівський район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1999. – С. 231; Книга Памяти Украины: Одесская область. Т. 2: г. Одесса, Ленинградский район, Приморский район, Суворовский район, Центральный район, г. Ильичевск. – Одесса: Маяк, 1994. – С. 641; Книга Памяти: Псковская область. Т. 4. – С. 231.

В.А. Андрієць, Л.П. Крушин

243. Будинок школи (1907) (іст.)

Будинок школи розпочали будувати в 1907 р. на кошти мецената Гумбельта з м. Кременчук, якому в селі належав глинобитний завод, коштом місцевого землевласника Вільхового, частина грошей була зібрана місцевою громадою. Цеглу для будівництва виготовляли на цьому ж заводі, решту матеріалів збирали всією громадою. Площа будинку 350 кв.м. Первісно дах був укритий очеретом, зараз – шифером. Будинок був збудований досить швидко і взимку 1907 р. розпочалося навчання.

До 1917 р. школа була з чотирічним терміном навчання, і лише в 1930-х рр. отримала статус семирічки. З 1960 р. – восьмирічка. З 1990 р. – дев'ятирічка. Сьогодні – загальноосвітній навчальний заклад І-ІІ ст.

У будинку 4 класні кімнати, бібліотека та кабінет педагога-організатора.

Під час тимчасової німецької окупації села навчання у школі припинилося. Частину класів німці використовували під житло, частину – під складські при-

міщення. З 1942 по 1943 рр. у будинку був госпіталь для німецьких воїнів. Померлих від ран солдат вермахту хоронили поблизу школи, на цьому місці зараз збудоване іще одне шкільне приміщення. Зі спогадів очевидців гітлерівці тримали коней у дерев'яній споруді біля клубу. Доглядали коней військовополонені, яких тримали під вартою у приміщенні клубу.

Джерело: Інформація Лутовинівської ЗОШ І-ІІ ступенів // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

І.О. Ворона

244. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в південній частині сільського кладовища.

Поховані жителі села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

За свідченням Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. в Україні в селі померло з голоду 88 осіб. Прізвища відомі – 47.

У глибокому рові, за кладовищем, у братській могилі поховано близько 100 померлих. Сюди звозили тіла тих, хто помирає на залізничній станції Ганнівка та поїздах, а також з навколишніх сіл.

Пам'ятний знак не встановлено.

Джерела та література: Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С. 291; Інформація Лутовинівської ЗОШ І-ІІ ступенів // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

І.О. Ворона

245. Пам'ятний знак воїнам-землякам (1964) (іст.)

Знаходиться в центральній частині кладовища.

На фронтах Другої світової війни в 1941 – 1945 рр. загинуло 96 воїнів-земляків.

У 1964 р. в пам'ять про загиблих встановлено цегляний поштукатурений обеліск, увінчаний зіркою (3,2 x 0,54 x 0,54 м),

у центральній частині якого закріплена дошка з нержавіючої сталі (0,25 x 0,34 м) з пам'ятним написом: «1941 – 1945 Невідомий солдат».

Джерела та література: Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5. – Полтава: «Полтавський літератор», 1996. – С. 446 – 452; Інформація відділу культури і туризму Козельщинської РДА від 3.04.2015 № 01-20/117 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського;

В.А. Андрієць

246. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться при вході на кладовище.

За свідченням Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 рр.

в Україні у селі померло з голоду 88 осіб, встановлено імена – 67.

У 2008 р. при вході на нове кладовище встановлено металевий хрест (2,95 x 1,65 м), біля підніжжя якого металева дошка (0,3 x 0,5 м) з написом: «Жертвам Голодомору».

Джерела та література: Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932-1933рр. в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С. 288; Міщенко О. Безкровна війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ВЛКСМ (МДС) «Молодь», 1991. – С. 292, 301 – 302

В.А. Андрієць

247. Пам'ятник Ульянову (Леніну) Володимирі Іллічу (1967) (іст.)

Знаходиться в центрі села

Пам'ятник В. І. Ульянову (Леніну) встановлено на виконання заходів Козельщинського райкому компартії України та виконкому Полтавської обласної ради депутатів трудящих до 50-річчя радянської влади.

Ульянов (Ленін) Володимир Ілліч (22.04.1870 р., м. Симбірськ, Російська імперія, нині м. Ульяновськ, Російська

Федерація – 21.01.1924 р., помер у с. Горки під Москвою, саркофаг з його тілом встановлений у мавзолеї на Красній площі у Москві) – російський політичний і державний діяч (Див. поз. № 18).

У 1978 р. пам'ятник В. І. Ульянову (Леніну) замінено згідно з постановою бюро Полтавського обкому Компартії України та Полтавського облвиконкому № 107 від 11.08.1978 р. Залізобетонна скульптура вождя (вис. 3,0 x 0,9 x 0,8 м) виготовлена на Харківському скульптурному комбінаті й встановлена на бетонному, поштукатуреному постаменті (вис. 2,0 x 1,2 x 1,5 м). Цоколь бетонний, поштукатурений (0,12 x 3,0 x 3,0 м), на чільній стороні постаменту накладними літерами напис: «Ленін». В. І. Ульянов (Ленін) зображений на повний зріст в костюмі, з непокритою головою, у правій руці тримає аркуш паперу, ліва тримає борт піджака. У 1980-і рр. скульптура окута металом.

Відкрито пам'ятник 7 листопада 1967 р.

Подібні пам'ятники встановлювалися в рамках комуністичної ідеологічної політики з метою нав'язування широким народним масам комуністичної ідеології. Як правило їх виготовляли серійно на замовлення партійних органів чи колгоспів і радгоспів і встановлювали майже в кожному більш-менш значному населеному пункті. Зауважимо також, що жодного відношення до Полтавщини В. І. Ульянов (Ленін) ніколи не мав.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – № 4.1.572-2.16.9 //Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Українська радянська енциклопедія. – 2-е вид. – К., Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1979. – Т. 6. – С. 105 – 110; Енциклопедія історії України: У 10 т. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. –К.: Наук. думка, 2009. – Т. 6. – С. 112 – 114.

Н.М. Сиволап

Майорщина, с. Лутовинівська сільська рада

248. Курган I, енеоліт – бронзовий вік, IV – II тис. до н. е. (археол.)

Знаходиться за 1,3 км на північний схід (азимут 57°) від зникаючого села, за 1,35 км на південний схід від с. Жовтневе, на пануючому підвищенні плато правого корінного берега р. Вовча – притоки р. Кобелячок (рр. Вовча – Кобелячок – Ворскла – Дніпро). Курган розташований посеред значної розораної ділянки, зі сходу й півдня обмеженої лісосмугами.

Відомий за картографічними матеріалами, починаючи з сер. XIX ст. Обстежувався О. Б. Супруненьком навесні 2015 р.

Висота – понад 4,1 м, діаметр – 47 x 50 м, абсолютна висота – 119,4 м. Насип має виразану сегментоподібну форму, дещо приплюснуту вершину, задернований, із північно-східного боку в полі росте поодиноке дерево. Краї піл оборані на 3–7 м.

На вершині знаходяться рештки обвалування (5 x 5 м, глибина близько 1 м) наразі знищеного тригопункту, прошкодженого норами борсуків. У викидах виявлені уламки стінок ліпного посуду ямно-катакомбного часу.

На кургані збереглися угруповання рідкісної степової рослинності.

Археологічні розкопки не проводилися.

За 50 м на схід від насипу помітне розоране курганоподібне підвищення заввишки 0,2 і діаметром 12 м, вірогідно, від знищеного оранкою маленького кургану.

Задернований насип входить до десятка найбільших у Козельщинському районі й порівняно добре зберігся.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 16. – Рис. 25 – 28; Карти: Ряд XXV. Лист 12. Воєнно-топограф. карта Полтавської губернії. – Масштаб 3 вер. в дюйме. Губ. Полтавської. Исправл. по рекогносц. 1869 г. // Воєн.-топограф. карта Полтавської губ. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб. : Воєн.-топограф. депо, 1863-1878. – Атлас. – Л. 12; М-36-104. – Комсомольськ. – Генеральний штаб. – Сост. местн. 1982 г. – М.: ГУГК, 1983.

О.Б. Супруненко

249. Курган II (археол.)

Знаходиться за 0,25 км на північний захід від околиці зникаючого села та відгалуження асфальтованої автодороги місцевого значення С 170921 до його північно-східної частини, за 0,25 км на північний захід – північ від решток будівель та насипів під ними колишнього поміщицького маєтку, на краю пониженого виступу вододілу рр. Рудька, Вовча і Сухий Кобелячок, зверненого до першої водної артерії (рр. Рудька – Псел – Дніпро; Вовча – Кобелячок – Ворскла – Дніпро), фактично, на підвищенні у широкому вибалку, де розкинулося село.

Обстежувався О. Б. Супруненьком у 2015 р. Відомий за дрібномасштабними картографічними матеріалами з сер. XX ст., на яких позначений як курган із абсолютною висотою 96,6 м.

Висота задернованого насипу – бл. 1,0 м, діаметр – 30 м. На південний захід від нього наявні підвищення залишків будівель поміщицького маєтку, на захід та північний схід розташовані масиви городів.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко

А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 22. – Рис. 32; Карта: Х-40-63-Б-6. – М 1 : 25 000. – По топогр. съемке 1956 г. – М. : ГУТК, 1969.

О.Б. Супруненко

250. Місця поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходяться в старій частині кладовища.

Поховані жителі села, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр.

У книзі О. Міщенко «Безкровна війна» вказано, що під час Голодомору 1932 –

1933 рр. в селі помер з голоду кожен четвертий селянин, тобто 64 особи.

У 2008 р. в пам'ять про жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. встановлено бетонну стелу (1,3 x 0,5 м), у центрі якої закріплена табличка з металокераміки (0,17 x 0,23 м) з пам'ятним написом: «Жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. Від жителів села Майорщина» (У першому слові тексту допущена помилка – переставлені місцями букви «р» і «т». Правильно читати «Жертвам»).

Джерела та література: Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Моляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 292; Міщенко О. Безкровна війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ВЛКСМ (МДС) «Молодь», 1991. – С. 70 – 75.

О.С. Лимар

Мар'янівка, с. Високовакулівська сільська рада

251. Курган (археол.)

Знаходиться за 1 км на схід від села, біля південного узбіччя ґрунтової дороги на с. Свічкареве Кобеляцького району, на краю панівного підвищення вододілу р. Крива Руда, правобічної притоки р. Рудька (басейн рр. Псел – Дніпро) та р. Кобелячок, правої притоки р. Ворскла (басейн р. Дніпро).

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Висота – 0,8 м, діаметр – 25 м. Північна частина насипу задернована і поросла деревами лісосмуги, південна – розорюється. Через нього пролягає польова дорога.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 49; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 159.

І.С. Мельникова

252. Будинок земської чотирикласної школи (1912) (іст.)

Будівля школи збудована повітовим земством у 1912 р. Цегляна, одноповерхова, загальна площа 480 кв.м.

Спочатку школа мала чотирикласний термін навчання У 1930-х рр. її перетво-

рили на семирічку, а в 1960-х на восьмирічну. У 1986 р. до старого приміщення було добудували нове. Нині загальна площа споруди становить – 1132 кв. м. Тоді ж усю будівлю облицькували керамічною глазурованою плиткою, що повністю спотворило зовнішній вигляд споруди. Нині дах вкритий шифером.

У 2012 р. школа була закрита, а учнів переведено до загальноосвітньої школи I-II ступенів у с. Висока Вакулівка.

Джерело: Інформація Мар'янівської ЗОШ I-II ступенів // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Ю.С. Фуга

253. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в північній частині нового кладовища.

Встановлений у 2008 р. в пам'ять жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

Бетонна стела (1,28 x 0,38 м) встановлена на цегляному поштукатуреному постаменті (0,19 x 0,63 x 0,89 м), на передній площині закріплена дошка з метало-кераміки (0,59 x 0,27 м) із зображенням хреста та пам'ятним написом під ним:

«Ще й досі блукають,
Їх душі, мов тіні,
І хліба шукають
По всій Україні...»

Землякам нашим, старим, молодим і ненародженим жертвам Голодомору 1932 – 1933 р.р.»

Джерела: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-953; Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

О.С. Лимар

Миргородщина, с. Рибалківська сільська рада

254. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 0,8 км на схід від села та за 1 км на південь від автотраси Н-22 мм. Олександрія – Полтава, на панівному підвищенні вододілу рр. Рудька (басейн р. Псел) та Вовча (басейн р. Ворскла), річкової системи р. Дніпро.

Обстежувався Л. М. Луговою та І. М. Кулатовою у 1985 р. (зафіксований як курган № 6, з прив'язкою до с. Рибалки Рибалківської сільради), І. С. Мельниковою у 1986 р.

Складається з двох курганів висотою понад 2,00 м, діаметрами 25 і 30 м. Насипи курганів злилися полами і розорюються, через злидну полу південнішого – прокладена ґрунтова дорога.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Кулатова И. Н. Отчет об обследовании курганов-майданов в Козельщинском и Кобелякском районах Полтавской области 23-24 мая 1985 г. // НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-218. – Акр. 2. – Рис. 1; Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22128.; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 25; Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Альбом иллюстраций к отчету об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22129.; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/2. – Рис. 98.

*І.С. Мельникова, І.М. Кулатова,
Л.М. Лугова*

255. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. та політичних репресій (іст.)

Знаходиться в старій частині кладовища.

Поховані жителі села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

За свідченням Національної книги пам'яті жертв Голодомору в Україні 1932 – 1933 рр. у селі встановлено загиблих 33 особи, імен відомо – 32.

Як згадував Чопіжний Іван Юхимович, 1909 р.н., він у 1933 р. працював учителем Миргородщинської восьмирічної школи, при якій був організований дитячий майданчик. Колгосп дав жита 60 кг., гречаної крупи на 45 учнів. Раз у день їм давали їсти. Діти так ослабли,

що їм постійно хотілося їсти. Коли почався навчальний рік, то діти на уроках сиділи сонні. Знань від них не вимагали. Кожного дня по два-три учні в школу не з'являлись. У звітах заборонялося писати, що дитина померла, робили помітку, що учень вибув. Серед померлих дітей Рибалко Митя і Рибалко Михайло. Помер Рибалко Яків Степанович та двоє його синів.

В роки тоталітаризму були репресовані жителі села:

– Величко Михайло Володимирович, 1900 р.н., с. Миргородщина Козельщинського р-ну Полтавської обл., українець, із селян, освіта початкова. Проживав у с. Миргородщина. Селянин-одноосібник. Заарештований 16 жовтня 1930 р. Засуджений Особливою нарадою при Колегії ДПУ УРСР 6 січня 1931 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР до 3 років заслання у Північний край. Реабілітований Полтавською обласною прокуратурою 24 травня 1995 р.

– Карнаух Михайло Трохимович, 1907 р.н., с. Миргородщина Козельщинського р-ну Полтавської обл., українець, із селян, освіта початкова. Проживав у с. Миргородщина. Службовець сільпо. Заарештований 8 квітня 1938 р. Засуджений Особливою трійкою при УНКВС Полтавської обл. 29 квітня 1938 р. за ст. ст. 54-10 ч. 1, 54-11 КК УРСР до розстрілу з конфіскацією особистого майна. Вирок виконано 2 червня 1938 р. Реабілітований Полтавським обласним судом 11 вересня 1957 р.

– Савенко Іван Тимофійович, 1887 р.н., с. Миргородщина Козельщин-

ського р-ну Полтавської обл., українець, із селян, освіта середня. Проживав у м. Кобеляки Полтавської обл. Фельдшер. Заарештований 16 березня 1938 р. Засуджений Особливою трійкою при УНКВС Полтавської обл. 29 квітня 1938 р. за ст. ст. 54-10 ч. 1, 54-11 КК УРСР до розстрілу з конфіскацією майна. Вирок виконано 2 червня 1938 р. Реабілітований Полтавським обласним судом 14 листопада 1958 р.

У пам'ять про жертви Голодомору та репресованих 2008 р встановлений бетонний хрест (1,28 x 0,8 м), у середохресті якого закріплена дошка з металокераміки (0,17 x 0,23 м) з пам'ятним написом: «Жертвам Голодомору та Сталінських репресій Громада села».

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-954; Національна книга пам'яті жертв Голодомору в Україні 1932 – 1933 років: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт.– Полтава: Оріяна, 2008. – С. 298; Реабілітовані історією: Полтавська обл. Кн. II. – К.-Полтава, 2004. – С. 181, 559; Реабілітовані історією: Полтавська обл. Кн. IV. – К.-Полтава, 2006. – С. 140.

Л.А. Головко

256. Первісне місце поховання воїнів Червоної Армії (1941, 1943) (іст.)

Знаходиться при вході на кладовище, з лівої сторони.

Була похована невідома кількість воїнів Червоної Армії із частин і підроз-

ділів 304-ї стрілецької дивізії 38-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули 15 вересня 1941 р. при обороні села від гітлерівських загарбників, а також воїни із частин і підрозділів 89-ї гвардійської та 299-ї стрілецьких дивізій, які загинули при звільненні села 25 вересня 1943 р.

Прізвища відомо 6 воїнів.

У 1950-х р. на могилі встановлено цегляний поштукатурений побілений обеліск (3,0 x 0,77 x 0,77 м).

У 1960-х рр. останки воїнів перепоховано до братської могили в с. Рибалки.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 1199. – Оп. 2. – Спр. 15. – Арк. 17; Там само. – Ф. 1604. – Оп. 2. – Спр. 20. – Арк. 215; Там само. – Ф. 1252. – Оп. 1. – Спр. 12. – Арк. 62; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 83. – Арк. 6; Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

В.А. Андрієць

Михайлики, с. Михайликівська сільська рада

257. «Михайликівський» – гідрологічний заказник місцевого значення (природа)

Знаходиться на східній околиці с. Михайлики.

Перебуває у віданні Михайликівської сільської ради.

Обстежувався: Н. О. Стецюк, М. В. Слюсарем (2008 р.), О. О. Шиян (2014 р.).

Площа 400,0 га.

Утворений згідно з рішенням виконавчого комітету Полтавської обласної ради народних депутатів № 74 від 17.04.1992 р. з метою збереження водноболотних угідь у басейні р. Псел. Місцева назва заповідного об'єкту – «Лиман».

Територія заказника є цінними водноболотними угіддями з типовим рослин-

ним світом. Основні площі заповідного об'єкту зайняті угрупованнями справжніх і засолених лук. Специфічними видами останніх є скорзонера дрібноквіткова, конюшина суницевидна, молочка приморська, алтея лікарська, кульбаба бессарабська, тризубці морський і болотний. Зустрічаються ділянки із домінуванням покійниці розставленої, солончавої айстри звичайної, кермека замшевого. Під болотистими луками зайняті менші площі. У цілому лучно-болотна рослинність заказника є типовою для півдня Лівобережного Придніпров'я. У складі флори близько 450 видів рослин. Фоновими видами фауни є плиска жовта, шпак, перепілка, голуб'янка Ікар, лисиця звичайна та заєць сірий. Серед фауністичного різноманіття зустрічаються раритетні види: гоголь, луні польовий і лучний, журавель сірий, кульон великий (кроншнеп великий), горностаї, хом'як звичайний (Червона книга України), бобер, чапля біла велика, чапля біла мала, лебідь-шипун, шилохвіст, чернь чубата, широконосіска, боривітер звичайний, веретенник малий, дупель, туружтан, сиворакша, щеврик лучний, чиж, просянка, часничниця звичайна (регіонально рідкісні).

Заказник є місцем гніздування та перебування під час міграцій птахів навколводного фауністичного комплексу. Стабілізатор клімату, регулятор ґрунтових вод і водного режиму річки. Виконує екологічні, природоохоронні функції. В останні роки його територія використо-

вується місцевим населенням для випасання худоби.

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 01-116. – Арк. 50; Андрієнко Т. Л., Байрак О. М., Залудяк М. І. та ін. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава: ІВА «Астрей», 1996. – С. 162, 175; Регіональна екомережа Полтавщини / Під заг. ред. О. М. Байрак. – Полтава: Верстка, 2010. – С. 115, 116, додаток С. 8; Червона книга України: Тваринний світ / за ред. І. А. Акімова – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 413, 420, 422, 442, 455, 531, 539.

Н.О. Стецюк, О.В. Халимон

258. Курганний могильник I (археол.)

Знаходиться за 1 км на захід від села та за 0,5 км на північний захід від будівель тваринницького комплексу, праворуч від польової дороги на с. Харченки, на підвищенні заболоченої заплави правого берега р. Крива Руда, правої притоки р. Рудька, річкової системи Псел – Дніпро.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Складається з двох курганів висотою 1,2 м і 0,5 м, діаметром, відповідно, 15 м і 20 м, розташованих на відстані 0,25 км один від одного, по лінії південний захід – північний схід. Насипи розорюються.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 49; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 159.

І.С. Мельникова

259. Курганний могильник II (археол.)

Знаходиться за 1 км на південний захід від села, на підвищенні посеред заболоченої заплави правого берега р. Крива Руда, правої притоки р. Рудька, річкової системи Псел – Дніпро.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Складається з дев'яти насипів, розташованих біля східного схилу, край заболоченої низини. Найбільший, центральний курган – висотою бл. 4 м, діаметром до 25 м, задернований, насип оборюється, на вершині встановлено геодезичний знак. П'ять насипів розташовані навколо центрального на відстані 20 – 30 м. Їх висота – 0,3 – 0,4 м, діаметри – 12 – 18 м, насипи розорюються. Ще один задернований насип висотою 2 м та діаметром бл. 25 м знаходиться за 0,3 км на південний захід від центрального. Його схили дуже підрізані розорюванням. Восьмий насип висотою 0,5 м і діаметром 20 м, розташований на відстані 30 м від попереднього. Дев'ятий курган знаходиться за 0,3 км на північ-північний захід від першого. Його висота – бл. 1 м, діаметр – 25 м, розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологічних розвідках 1987 г. в Решетилівському і Козельщинському районах Полтавської області розведотрядом Полтавського краєведческого музею (По підготовці матеріалів к Своду пам'яток) / Мельникова І. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 47 – 48; Мель-

никова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологіческих разведках 1987 г. в Решетилівському і Козельщинському районах Полтавської області розведотрядом Полтавського краєведческого музею (По підготовці матеріалів к Своду пам'яток) / Мельникова І. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 150, 152, 153.

І.С. Мельникова

260. Курган (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на південний схід від села, ліворуч від автошляху до смт Козельщина, з боку заболоченої заплави лівого берега р. Крива Руда, правої притоки р. Рудька, річкової системи Псел – Дніпро.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Задернований курган висотою понад 1 м і діаметром близько 25 м поріс деревами і кущами старого кладовища, насип оборюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологіческих разведках 1987 г. в Решетилівському і Козельщинському районах Полтавської області розведотрядом Полтавського краєведческого музею (По підготовці матеріалів к Своду пам'яток) / Мельникова І. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 48; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологіческих разведках 1987 г. в Решетилівському і Козельщинському районах Полтавської області розведотрядом Полтавського краєведческого музею (По підготовці матеріалів к Своду пам'яток) / Мельникова І. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 150, 154.

І.С. Мельникова

261. Майдан, пізньосередньовіччя (археол.)

Знаходиться за 1 км на захід від будівель тваринницького комплексу, право-

руч від польової дороги на с. Харченки, на підвищенні заболоченої заплави правого берега р. Крива Руда, правої притоки р. Рудька, річкової системи Псел – Дніпро.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Насип має кільцеподібну форму з висотою понад 2,00 м, діаметром – бл. 35 м, глибина котловану всередині – бл. 3,00 м, діаметр – 20 м. Задернований. Є два бурти, довжиною 20 – 25 м, розміщені в західному напрямку, задерновані. На майдані розташоване кладовище.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 47; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 150, 151.

І.С. Мельникова

262. Братська могила воїнів Червоної Армії (0941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходяться в центрі села, біля сільської ради.

Поховано 7 воїнів із частин і підрозділів 199-ої, 300-ої, 304-ої стрілецьких дивізій 38-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули в боях за село з німецькими загарбниками 15 вересня 1941 р., та воїни 233-ої стрілецької дивізії, які загинули при звільненні села від гітлерівців 25 вересня 1943 р.

Прізвища невідомі.

Згідно з рішенням Козельщинського райвиконкому № 27 від 17.01.1956 р.

у 1957 р. на могилі воїнів встановлено пам'ятник, виготовлений Харківським скульптурним комбінатом.

Залізобетонна скульптура воїна (2,5 x 0,9 x 0,6 м) встановлена на цегляному, поштукатуреному постаменті (2,5 x 1,2 x 1,2 м), цоколь – цегляний, поштукатурений, двоступінчастий (0,7 x 3,5 x 3,5), (0,25 x 4,5 x 4,5). У центрі постаменту дошка з мармурової крихти (0,6 x 0,4 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни.». З лівої та правої сторін постаменту розміщені дві металеві дошки (1,0 x 1,0 м) з прізвищами 121 воїна-земляка, які загинули на фронтах Другої світової війни в 1941 – 1945 рр.

Житель с. Михайлики Григоренко Іван Степанович, 1919 р.н., мобілізований у 1941 р., рядовий, загинув у 1941 р., був похований поряд із медсестрою на околиці села. У 1960 р. останки перенесені до братської могили.

У Книзі Пам'яті подано 132 прізвища воїнів-земляків.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 1512. – Оп. 1. – Спр. 24. – Арк. 213; Там само. – Ф. 1247. – Оп. 1. – Спр. 159. – Арк. 137. Там само. – Ф. 1459. – Оп. 17. – Спр. 67. – Арк. 30;

ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 83. – Арк. 6; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.565-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5: Кобеляцький район. Козельщинський район. Котелевський район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1996. – С. 363 – 369.

В.А. Андрієць

263. Братська могила льотчиків (1943) (іст.)

Знаходиться біля старої школи.

Поховані два льотчики, які загинули в повітряному бою з гітлерівськими загарбниками у 1943 р. Літак упав на полі, льотчики були поранені й обгорілі, померли від ран. Прізвища невідомі.

У 1950-х рр. на могилі встановлено цегляний, поштукатурений побілений обеліск (вис. 1,25 м).

Джерело: Свідчення Копил Людмили Михайлівни // Робочий архів науково - дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

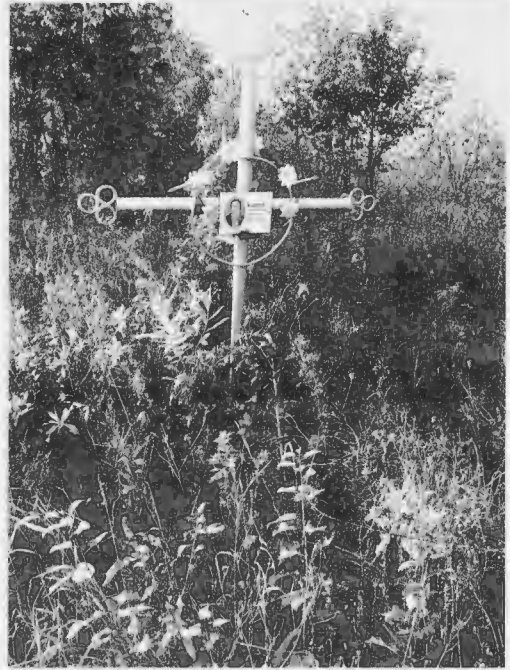
В.А. Андрієць

264. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в старій частині кладовища.

Поховані жителі села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

Серед похованих Касай Ялосвета Андріївна (1914 – 1933). На могилі встановлено металевий хрест (1,65 x 1,3 м),

у середохресті якого закріплена дошка з металокераміки (0,17 x 0,24 м) з фотографією та пам'ятним написом: «Касай Ялосвета Андріївна (1914 – 1933)».

У 2008 р. біля входу, перед ритуальною стелою, встановлений металевий хрест (2,8 x 1,5 м), в середохресті якого закріплена металева дошка (0,4 x 0,6 м) з пам'ятним написом: «Жертвам Голодомору».

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-953; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко,

В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 292.

Л.А. Головка

265. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в центрі села, у парку, біля сільської ради.

Встановлено у 2008 р. в пам'ять про жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

Бетонна стела (1,34 x 0,47 м), у центрі якої дошка з металокераміки (0,6 x 0,27 м) із зображенням хреста та пам'ятним написом під ним:

«Ще й досі
Блукають їх душі, мов тіні,
І хліба шукають
по всій Україні...»

Землякам нашим, старим, молодим і ненародженим Жертвам Голодомору 1932 – 1933 р.р.»

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-953; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 292.

Л.А. Головка

**Нижня Жужманівка, с.
Солоницька
сільська рада**

266. Курганний могильник I, III – II тис. до н. е., епоха бронзового віку (археол.)

Розташований на підвищенні першої тераси правого берега р. Лизька, правобічної притоки р. Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро), заввишки 75 м у Балтійській системі вимірів та 3,0 м над рівнем заболоченої заплави, за 0,62–0,64 км на південний захід від околиці села (азимуту 189° і 192°).

Обстежувався О. Б. Супруненкою восени 2015 р. Більший курган позначений на великомасштабній карті третьої чв. XX ст. як вершина підвищення з абсолютною висотою 75,2 м.

Складається з трьох помітних з північного сходу (від автодороги О 1709128 до с. Комінтерн) розораних насипів, розміщених майже за меридіональною віссю на загальній відстані 115 м, в оточенні курганоподібних підвищень під колишніми будівлями хут. Матвійців кін. XIX – поч. XX ст. Насипи мають висоту 0,35; 0,55 та 0,80 м при діаметрах 18, 26 і 32 м. Географічні координати їх умовних центрів: № 1 (найбільшого) – 49°07'46,517" північної широти, 33°44'25,700" східної довготи; № 2 – 49°07'50,517" північної широти, 33°44'24,927" східної довготи; № 3 – 49°07'50,859" північної широти, 33°44'25,679" східної довготи.

На поверхні більшого кургану виявлені уламки стінок ліпного посуду доби пізнього бронзового віку.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Пам'ятки археології на території Солоницької сільської ради Козельщинського району Полтавської області (Матеріали до проекту «Схеми детального планування території Солоницької сільської ради Козельщинського району») / Супруненко О. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 761. – Арк. 23; Карта:

X-40-63-A-6. – М 1: 50 000. – Съемка 1953 г. – М.: ГУТК при СМ СССР, 1969.

О.Б. Супруненко

267. Курганний могильник II (археол.)

Розташований на підвищенні другої тераси лівого берега р. Лизька, правобічної притоки р. Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро), заввишки 77,5 м у Балтійській системі вимірів та 6,5 м над рівнем заболоченої заплави, за 1,2 – 1,3 км на північний схід від околиці села, по обидві сторони від польової дороги до сс. Бутоярівка і Пашківка.

Обстежувався О. Б. Супруненком восени 2015 р. Кургани позначені на великомасштабній карті третьої чв. XX ст. з відносною висотою близько 1 м.

Складається з двох розораних насипів, розміщених майже за меридіональною віссю на відстані у 85 м, в оточенні курганоподібних підвищень під колишніми будівлями і млинами хут. Безуглого кін. XIX – поч. XX ст. Насипи мають висоту 0,45 та 0,70 м при діаметрах 19 і 25 м.

На поверхні курганів виявлені поодинокі уламки стінок ліпного посуду доби пізнього бронзового віку.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Пам'ятки археології на території Солоницької сільської ради Козельщинського району Полтавської області (Матеріали до проекту «Схеми детального планування території Солоницької сільської ради Козельщинського району») / Супруненко О. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ //

НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 761. – Арк. 24; Карта: X-40-63-A-6. – М 1: 50 000. – Съемка 1953 г. – М.: ГУТК при СМ СССР, 1969.

О.Б. Супруненко

268. Курганний могильник III, II – I тис. до н. е., бронзовий – ранній залізний віки (археол.)

Розташований на краю підвищеного крутого виступу в основі третьої тераси лівого берега р. Лизька, правобічної притоки р. Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро), з абсолютною висотою 96,0 м у Балтійській системі вимірів, за 1,85 км на північний схід від околиці села (азимуту 68° і 71°), безпосередньо по обидва боки від польової дороги до сс. Бутоярівка і Пашківка.

Обстежувався О. Б. Супруненком восени 2015 р. Кургани позначені на великомасштабній карті третьої чв. XX ст. з відносною висотою більше 1 м та як обваловане кладовище з насипом значного кургану в центрі. На дрібномасштабних мапах кін. XX ст. існують тільки позначки кладовища.

Складається з двох – розораного (№ 2) – з північного боку, і вкритого кущами (№ 1) – з півдня насипів, розміщених за меридіональною віссю на відстані 25 м.

Задернований і щільно вкритий кущами, просліми горбиками могил кол. хут. Чемереси насип № 1 має висоту 2,15 м, діаметр 40 м. Поли на відстані 2 – 5 м обваловані у формі прямокутника за сторонами світу (висота 0,5–0,9 м, розміри 45 x 55 м). На вершині помітні сліди старого тригопункту. Поверхня всуціль поросла кущами, по обвалуванню – деревами. Форма насипу в плані кругла, у перетині – правильного сегменту кулі. З північного і північно-східного боків обвалування підрізає узвіз польової дороги.

Розораний насип № 2 з південного боку підрізаний узвозом тієї ж дороги, здіймається на висоту 0,75 м при діаметрі не більше 15 м. На поверхні виявлені фрагменти стінок ліпного посуду доби пізнього бронзового віку та скіфського часу.

Географічні координати умовних центрів курганів: № 1 (великого) – 49°08'41,716" північної широти, 33°47'42,332" східної довготи; № 2 – 49°09'38,015" північної широти, 33°48'07,760" східної довготи.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Пам'ятки археології на території Солоницької сільської ради Козельщинського району Полтавської області (Матеріали до проекту «Схеми детального планування території Солоницької сільської ради Козельщинського району») / Супруненко О. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 761. – Арк. 25; Карти: Х-40-63-А-6. – М 1: 50 000. – Съемка 1953 г. – М.: ГУГК при СМ СССР, 1969; М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Днепродзержинское водохранилище. – М 1: 50 000. – К., 2010.

О.Б. Супруненко, О.В. Сидоренко

269. Курган (археол.)

Розташований біля краю схилу розораного плато вододілу рр. Лизька, Сухий Кобелячок та Рудька (басейн р. Дніпро), з абсолютною висотою 92,5 м у Балтійській системі вимірів, за 2,63 км на схід від південно-східної околиці села (азимут 91°), за 0,26 км на південний захід від польової дороги сс. Нижня Жужманівка – Бутоярівка – Пашківка.

Обстежувався О. Б. Супруненком восени 2015 р. Курган позначений на великомасштабній карті третьої чв. XX ст. з відносною висотою більше 1 м та абсолютною 94,2 м. На дрібномасштабній мапі кін. XX ст. вказаний з позначкою висоти у 2 м.

Наразі дуже розораний насип має висоту 0,65 м і діаметр 30 м. Археологічні дослідження не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Пам'ятки археології на території Солоницької сільської ради Козельщинського району Полтавської області (Матеріали до проекту «Схеми детального планування території Солоницької сільської ради Козельщинського району») / Супруненко О. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 761. – Арк. 25; Карти: Х-40-63-А-6. – М 1: 50 000. – Съемка 1953 г. – М.: ГУГК при СМ СССР, 1969; М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.

О.Б. Супруненко, Є.Є. Пономаренко

270. Майдан, III – I тис. до н. е., бронзовий – ранній залізний віки, XVII ст., козацький час (археол.)

Розташований над краєм схилу розораного підвищення плато вододілу рр. Лизька, Сухий Кобелячок та Рудька (басейн р. Дніпро), з абсолютною висотою 96,8 м у Балтійській системі вимірів, за 1,92 км на південний схід від околиці села (азимут 98°).

Обстежувався О. Б. Супруненком восени 2015 р. Відомий за картографічними матеріалами з сер. XIX ст., де позначений як кладовище хут. Гнойового. На великомасштабній карті третьої чв. XX ст. міститься позначка насипу кургану висотою 2,5 м, а з південно-західного боку – овальної за формою великої ями завглибшки 3,5 м, в оточенні кущів. На дрібномасштабних мапах кін. XX ст. вказується наявність лише обвалованого кладовища.

Оточений смутою кущів, порослий деревами насип майдану у вигляді валу круглої в плані форми, висотою 1,6 – 2,5 м і завширшки 2,5 – 6,0 м, має діаметр 55 х 60 м. Він спотворений обвалуванням, просілими горбиками могил старого кладовища без решток хрестів. Має проходи з меридіональних боків, в т. ч. добре виражений – з півдня. В центрі містяться рештки оплилої і дуже порослої кущами ями діаметром більше 25 м, завглибшки 1,3 м. З південно-західного боку від останця зруйнованого селітроварниками кургану помітні заорані сліди засипаної в 1960-ті рр. ями.

Географічні координати країв широтних піл та умовного центру майдану: відповідно, 49°07'59,672" північної широти, 33°47'08,865" східної довготи; 49°07'59,572" північної широти, 33°47'10,449" східної довготи і 49°07'59,950" північної широти, 33°47'09,794" східної довготи.

Археологічні розкопки не проводилися.

Майдан є рештками зруйнованого видобуванням селітри кургану доби бронзового – раннього залізного віків, одним із порівняно добре збережених промислових об'єктів козацької епохи на південному сході Козельщинського району.

Джерела: Супруненко О. Б. Пам'ятки археології на території Солоницької сільської ради Козельщинського району Полтавської області (Матеріали до проекту «Схеми детального планування території Солоницької сільської ради Козельщинського району») / Супруненко О. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 761. – Арк. 26; Карти: Х-40-63-А-6. – М 1: 50 000. – Съемка 1953 г. – М.: ГУГК при СМ СРСР, 1969; М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.

О.Б. Супруненко, Є.Є. Пономаренко,
О.В. Сидоренко

271. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в старій частині кладовища.

Поховані жителі села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

У пам'ять про жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр., у листопаді 2008 р. встановлено бетонний хрест (1,83 х 0,5 м), в нижній частині якого дошка з чорного граніту (0,4 х 0,3 м) з пам'ятним написом: «Пам'яті загиблих під час Голодомору 1932 – 1933 рр.»

Джерела: НА ІКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-954; Свідчення голови Солоницької сільської ради І. В. Пугача // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

В.А. Андрієць

Нижня Мануйлівка, с. Мануйлівська сільська рада

272. Могили жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходяться на старому кладовищі.

Встановлено у 2008 р. в пам'ять про жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

Бетонна стела (1,34 х 0,47 м), у центрі якої дошка з металокераміки (0,6 х 0,27 м) із зображенням хреста та пам'ятним написом під ним:

«Ще й досі блукають
Їх душі, мов тіні,
І хліба шукають
По всій Україні...

Землякам нашим, старим, молодим
і ненародженим Жертвам Голодомору
1932 – 1933 р.р.»

Джерело: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-953; Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

В.О. Мокляк, Л.А. Головка

Нова Галещина, с. Новогалещинська сільська рада

273. Курган I, IV – II тис. до н. е., епоха енеоліту – бронзового віку (археол.)

Розташований на підвищенні другої тераси лівого берега р. Рудька – лівої притоки р. Псел (басейн р. Дніпро), із західного боку від залізниці м.м. Полтава – Кременчук, у південно-західній частині

селища, по вул. Горького (навпроти дво-поверхового будинку № 58), зліва (за 30 м) від полотна автодороги обласного значення О 1711146, що веде до с. Бондарі.

Обстежувався Г. М. Некрасовою в 1986, О. Б. Супруненок і В. В. Шерстюком у 2006 та 2014 рр.

Насип великого кургану висотою 3,7 м і діаметром 45 x 50 м, всуціль зайнятий діючим («старим») Новогалещинським кладовищем, з кількома сотнями могил, у т. ч. – з похованнями, над якими встановлені гранітні й лабрадоритові пам'ятники та стели. На кургані наявні кілька могил учасників Другої Світової війни, влаштованих у 1960 – 1970-х рр., розташованих у центральній та західній частинах насипу.

До кургану з південного заходу прилягає лісосмуга. На кладовищі продовжують здійснюватися поховання, котрі переважно розміщуються від південної поли кургану на південь і південний схід – вздовж вул. Горького.

Джерела та література: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчёт об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской обл., в 1986г. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1986/316. – Арк. 51; Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Звіт про археологічні обстеження території та округи Біланівського родовища залізистих кварцитів на території Дмитрівської сільської ради м. Комсомольськ та Кременчуцького району Полтавської області в 2006 р. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2006/63; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 439. – Арк. 54. – № 58. – Рис. 4 – 5: 58; 128 – 129; Карті: Ряд XXV. Лист 12. Военно-

топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й. – [Изд. 1850-х гг.]; Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863–1878. – Атлас. – Л. 12; М-36-104. – с. Манжеля. – М 1: 100 000. – По съемкам 1931, 1932 гг. – Ген. штаб Красной Армии. – Первое изд. – М., 1941 г.; М-36-104-В. – Kosselshchina. – Deutsche Heereskarte. Rußland 1: 50 000. – Grundmaterial: Rußland karta 1: 50 000 stand 1932. – Truppenausgabe Nr. 1, 1943; X-40-63-В-г-4. – М 1: 10 000. – Съёмка 1975 г. – ГУГК при СМ СССР. – 13-ХІ-78 г.; М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Днепродзержинское водохранилище. М 1: 50 000. – К., 2010; Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Нові археологічні дослідження на Кременчуччині. – К. – Полтава: ЦІ НАНУ і УТОПК, 2006. – С. 50, 51. – Рис. 1: 58; 64.

Г.М. Некрасова, О.Б. Супруненко

274. Курган II (археол.)

Розташований на підвищенні першої тераси лівого берега р. Рудька – лівої притоки р. Псел (басейн р. Дніпро) заввишки близько 3 м над рівнем заплави, за 0,12 км зі східного боку від залізниці м. Полтава – Кременчук, 0,75 км на північний схід від околиці кутка Сохнівка селища (азимут 53°), ліворуч від асфальтованої автодороги О 1711146 на ділянці автопід'їзду від залізничної станції Галещина до шосе Н-22 мм. Олександрія – Полтава.

Обстежувався О. Б. Супруненком восени 2015 р. Позначений на великомасштабних картах третьої чв. ХХ ст. як курган поряд із загоном для худоби з відносною висотою понад 1,1 м.

Задернований насип невеликого кургану і досі має висоту бл. 1,0 м та діаметр

26 м. Розташований на випасах біля лісо-смуги вздовж полотна залізниці. Площа ділянки, зайнятої насипом – 0,049 га.

Джерела: Супруненко О. Б. Пам'ятки археології на території Новогаleshинської селищної ради Козельщинського району Полтавської області (Матеріали до проекту «Схеми детального планування території Новогаleshинської селищної ради Козельщинського району») / Супруненко О. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 762. – Арк. 9; Карта: X-40-63-Б-а. – М 1: 50 000. – Съёмка 1953 г. – М.: ГУГК при СМ СССР, 1969.

О.Б. Супруненко

275. Курган III (археол.)

Розташований на невеликому залуженому підвищенні першої тераси лівого берега р. Рудька – лівої притоки р. Псел (басейн р. Дніпро) заввишки близько 2,5 м над рівнем заплави, за 0,3 км зі східного боку від залізниці м. Полтава – Кременчук, в 1,5 км на північний схід від забудови кутка Сохнівка селища (азимут 50°), ліворуч від асфальтованої автодороги О 1711146 на ділянці від залізничної станції Галещина до шосе Н-22 мм. Олександрія – Полтава.

Обстежувався О. Б. Супруненком восени 2015 р. Позначений на великомасштабних картах третьої чв. ХХ ст. як курган з відносною висотою понад 0,7 м та абсолютною 77,7 м над рівнем Балтійського моря.

Задернований насип має висоту бл. 0,5 м і діаметр 22 м. Розташований на випасах біля пересохлого болітця, що пролягає вздовж полотна залізниці. Площа ділянки, зайнятої насипом, – близько 0,038 га.

Джерела: Супруненко О. Б. Пам'ятки археології на території Новогаleshинської селищної ради Козельщинського району Полтавської області (Матеріали до проекту «Схеми детального планування території Новогаleshинської селищної ради Козельщинського району») / Супруненко О. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 762. – Арк. 9; Карта: X-40-63-Б-а. – М 1: 50 000. – Съёмка 1953 г. – М.: ГУГК при СМ СССР, 1969.

О.Б. Супруненко

276. Могила Батир Руслана Івановича (2015) (іст.)

Знаходиться в південно-західній частині кладовища, біля геологорозвідки.

Похований **Батир Руслан Іванович** – (16.05.1982, с-ще Нова Галещина Козельщинського р-ну – 31.07.2015, м. Авдіївка Донецької обл.). Учасник АТО.

33 роки.

Закінчив Новогалещинську загальноосвітню школу I – II ступенів, згодом Кременчуцьке професійно-технічне училище № 24. Останній час – охоронник ТОВ «Ратник» на Кременчуцькому автомобільному заводі.

Мобілізований 4.02.2015 р.

Загинув в результаті обстрілу російськими бойовиками позицій Збройних Сил України під м. Авдіївка Донецької обл.

Похований 1.08.2015 р. на кладовищі в смт Нова Галещина Козельщинського р-ну.

На могилі встановлено дерев'яний хрест (1,3 м) з прізвищем загиблого.

Література: Устименко С. Він любив життя і допомагав людям // Зоря Полтавщини. – 2015. – № 112 – 113 (22642 – 22643). – 11 серпня. С. 3, портр.; Ще одна страшна втрата Козельщинського краю [Про Р. Багіря] // Козельщинські вісті. – 2015. – № 32 (10350). – 7 серпня. – С. 2; Ще одна страшна втрата Козельщинського краю // Козельщинські вісті. 2015. – № 32 (10350). – 7 серпня. – С. 2, 7.

В.О. Мокляк

277. Могила воїна Червоної Армії (1943) (іст.)

Знаходиться в центральній частині кладовища.

Похований воїн, який загинув у повітряному бою з гітлерівськими загарбниками. У 1943 р. літак впав на полі, льотчик був поранений і обгорілий.

У 1950-х рр. на могилі встановлений металевий обеліск, увінчаний зіркою (вис. 1,25 м).

Джерело: Свідчення Копил Людмили Михайлівни // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

В.А. Андрієць

278. Могила воїна Червоної Армії (1941) (іст.)

Знаходиться біля залізничної станції, у посадці.

Похований воїн із частин і підрозділів 1049-го стрілецького полку 300-ї стрілецької дивізії 38-ї Армії Південно-Західного фронту, який загинув у боях з гітлерівськими загарбниками за залізничну станцію Нова Галещина 14 вересня 1941 р.

Прізвище невідоме.

Могила не означена.

Джерела та література: ДАПО. – Ф.Р. 1876. – Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 28; Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Спогади Грачевської Марії Крисантіївни // Там само.

В.А. Андрієць

279. Пам'ятний знак полеглим землякам, могила Шелашського Миколи Миколайовича (іст.)

Знаходяться в північній частині селища, біля прохідної Галещинської біофабрики.

На фронтах Другої світової війни в 1941 – 1945 рр. загинуло 192 воїни – жителі сс. Нова Галещина, Велика Безуглівка, Горбані. Згідно з рішенням Козельщинської районної ради депутатів трудящих від 15.01.1937 р № 5 9 травня 1959 р. в пам'ять про воїнів-земляків, які загинули на фронтах Другої світової війни 1941 – 1945 рр., встановлено пам'ятник – залізобетонна скульптурна група воїна і партизанки (2,8 х 1,5 х 1,5 м) на цегляному поштукатуреному постаменті (вис. 2,66 м) надвоступінчастому цегляному, поштукатуреному цоколі, (0,3 х 4,0 х 3,0 м., 0,4 х 6,0 х 7,0 м). У нижній частині постаменту дошка з гранітної крихти (0,5 х 0,3 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни».

У 1980 р. ліворуч і праворуч від пам'ятника встановлені дві цегляні оштукатурені горизонтальні стели (2,0 х 2,5 м), на яких розміщено по 6 дошок з чорного граніту (1,0 х 0,7 м) з пам'ятним написом: «Вічна пам'ять односельцям, які загинули в боях за свободу і незалежність нашої Баиьківщини» і прізвищами 180 воїнів-земляків жителів селища Нова Галещина, та сіл Велика Безуглівка, Горбані, Верхня Жужманівка, Комітерн, Нижня Жужманівка, Солониця, Шевчен-

ки, які полягли на фронтах Другої світової війни в 1941 – 1945 рр.

За Книгою Пам'яті України відомо 434 прізвища воїнів-земляків.

Під час тимчасової німецької окупації в 1941 – 1943 рр. у 1942 р. був розстріляний Гребенюк Семен Іванович, голова колгоспу імені Калініна, Новогалещинської сільської ради; померла від ран у Кременчуцькій лікарні у 1941 р. Павленко Євдокія, 1929 р.н.; помер від ран у 1941 р. Приходько Іван Кіндратович, касир біофабрики, житель с. Нова Галещина.

За пам'ятником похований Шелашський Микола Миколайович, перший післявоєнний директор Галещинської біофабрики. На могилі встановлений металевий обеліск (1,2 х 0,5 х 0,5 м).

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР – № 2.4.656-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського: Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5: Кобеляцький район. Козельщинський район. Котелевський район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1998. – С. 481 – 488.; Архів ЛВММ. – Ф. 2184 евакуаційного госпіталю; Книга Скорботи України: Полтавська область. Т. 3. – Полтава: «Полтавський літератор», 2005. – С. 282, 284.

В.А. Андриєць

Нова Україна, с. Рибалківська сільська рада

280. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на південь від села, зліва від польової дороги на с. Рибалки, на лівому березі р. Вовча, правобічної притоки р. Кобелячок, річкової системи Ворскла – Дніпро.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1986 р.

Складається з трьох курганів і майда-ноподібного насипу, розташованих ком-

пактною групою. Висота центрального кургану – 1,7 м, діаметр – 25 м, решта – висотою 0,3 – 0,5 м і діаметром 15 – 20 м. Висота майданоподібного – 0,5 м, діаметр – бл. 25 м. Всі насипи розорюються.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22128.; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 25; Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Альбом иллюстраций к отчету об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22129.; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/2. – Рис. 99 : 6,7,8,9.

І.С. Мельникова

281. Курган I (археол.)

Знаходиться за 0,3 км на схід від села та за 0,25 – 0,30 км на південь від насипу старої недобудованої залізниці поч. ХХ ст. Плобине – Кобеляки – Царичанка, на похилому відрігноподібному виступі лівого берега р. Вовча, правобічної притоки р. Кобелячок, річкової системи Ворскла – Дніпро.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1986 р.

Висота – бл. 1 м, діаметр – 20 м. Насип розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22128.; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 25; Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Альбом иллюстра-

ций к отчету об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22129.; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/2. – Рис. 99: 13.

І.С. Мельникова

282. Курган II (археол.)

Знаходиться за 1,8 км на захід від села та за 0,2 км на південь від автотраси Н-22 мм. Олександрія – Полтава, на панівному підвищенні вододілу р. Рудька, лівобічної притоки р. Псел (річкова система Псел – Дніпро) та р. Вовча, правобічної притоки р. Кобелячок (річкова система Ворскла – Дніпро).

Обстежувався Л. М. Луговою та І. М. Кулатовою у 1985 р. (зафіксований як курган № 7 із прив'язкою до с. Рибалки Рибалківської сільської ради), І. С. Мельниковою у 1986 р.

Висота – бл. 2 м, діаметр – бл. 35 м. Насип розорюється, через східну полу пролягає польова дорога.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Кулатова И. Н. Отчет об обследовании курганов-майданов в Козельщинском и Кобелякском районах Полтавской области 23-24 мая 1985 г. // НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-218. – Арк. 2. – Рис. 1; Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22128.; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 25; Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Альбом иллюстраций к отчету об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22129.; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 03-260/2. – Рис. 99 : 12.

І.С. Мельникова, Л.М. Лугова,

І.М. Кулатова

283. Курган III (археол.)

Знаходиться за 1,6 км на південь від села на лівому березі р. Вовча, лівобічної притоки р. Кобелячок річкової системи Ворскла – Дніпро.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1986 р.

Висота – понад 1 м, діаметр – 23 м. Насип розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22128.; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 25; Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Альбом иллюстраций к отчету об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22129.; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/2. – Рис. 99 : 5.

І.С. Мельникова

талокераміки (0,17 x 0,23 м) з пам'ятним написом: «Жертвам Голодомору та сталінських репресій Промада села».

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-953; Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 218; Міщенко О. Безкровна війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ВЛКСМ (МДС) «Молодь», 1991. – С. 57 – 61.

Л.А. Головка

284. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. та сталінських репресій (2008) (іст.)

Знаходиться при вході на кладовище.

За свідченням книги О. Міщенка «Безкровна війна» під час Голодомору 1932 – 1933 рр. померло 63 особи. Поховані вони у старій частині кладовища.

У родині Дімича Віктора померло 6 чоловік, у Телятника Грицька Павловича померло 2 чоловіки, у Телятника Гната Павловича – 3 чоловіка, у Телятника Йосипа Петровича помер син. Померли Хміль Онисько Іванович, рідні сестри Явдоха та Ганна Литвиненко.

У пам'ять про жителів села, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр. та жертв сталінських репресій, у 2008 р., у новій частині кладовища, встановлено бетонний хрест (вис. 1,34 x 0,8 м), у середохресті якого закріплена дошка з ме-

Новоселівка, с. Бреусівська сільська рада

285. Курганний могильник, майдани пізнь середньовіччя (археол.)

Знаходяться за 0,6–1,0 км на південь–південний захід від села, на правому березі р. Вовча, правої притоки р. Кобелячок річкової системи р. Ворскла – р. Дніпро.

Обстежувалися І. С. Мельниковою у 1987 р.

Складається з двох майданів та двох курганів. Майдани висотою 2 м і 2,5 м,

діаметр – бл. 40 м, глибина ям – понад 3,00 м. Насипи майданів майже стикаються полами і від кожного з них у східному напрямку тягнуться по одному бурту довжиною 30 – 35 м. Майдани і бурти задерновані, на їх насипах розташоване сільське кладовище. Поруч знаходяться два кургани. Один з них, за 80 м на схід від майданів, висотою – 1,5 м, діаметром – 25 м, задернований. Інший – за 0,15 км на північ, висотою – бл. 1 м, діаметром – 22 м, насип розорюється, через південну полу прокладена польова дорога.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 51 – 52; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 166, 167.

І.С. Мельникова

ло близько 300 осіб. Бібліотекар Василівської бібліотеки Горпинченко Микола Олексійович зібрав прізвища односельців, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр. Відомо 195 прізвищ померлих.

У пам'ять про земляків, які померли в роки Голодомору 1932 – 1933 рр., у східній частині кладовища, у 2008 р., встановлено бетонну стелу (1,15 x 0,5 м), із закріпленою в центрі дошкою з металокараміди (0,6 x 0,3 м), у верхній частині якої зображення хреста, під яким пам'ятний напис:

«Ще й досі блукають
Їх душі мов тіні,
І хліба шукають
По всій Україні...»

Землякам нашим, старим, молодим і ненародженим жертвам Голодомору 1932 – 1933 р.р.»

Джерела та література: Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 287; Міщенко О. Безкровна війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ВЛКСМ (МДС) «Молодь», 1991. – С. 36 – 38.

В.А. Андрієць

Олександрівка, с. Василівська сільська рада

286. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в старій частині кладовища.

Поховані жителі села, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр.

За свідченням книги О. Міщенко «Безкровна війна» у селі з голоду помер-

Олександрівка Друга, с. Бреусівська сільська рада

287. Курган I, IV – II тис. до н. е.. неоліт – бронзовий вік (археол.)

Розташований на північний схід – північ від села, за 2,5 км від житлової забудови, за 0,4 км на південь від насипу старої недобудованої поч. ХХ ст. залізничі Плюбине – Кобеляки – Царичанка.

Обстежувався О. Б. Супрунечком у 2007 р. Стан збереження перевірений 2012 р.

Знаходиться на північному краю пауючого підвищення вододілу рр. Вовча і Кобелячок (рр. Вовча – Кобелячок – Ворскла – Дніпро), на правому високому березі першої річки.

Розорюється. Вершина задернована, із залишками тригопункту. Висота – 1,1 м, діаметр – близько 20 м, абсолютна позначка висоти для колишнього тригопункту – 114,0 м.

За картографічною основою сер. ХХ ст. висота насипу становила понад 2 м. Поли підрізані підорюванням. На насипу виявлені дрібні фрагменти ліпної кераміки доби раннього бронзового віку.

Джерела: Супрунечко О.Б. Звіт про археологічні обстеження у Кобеляцькому та Козельщинському районах Полтавської області у грудні 2007 р. (розвідки по «Зводу пам'яток історії та культури») // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/152; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 504. – Арк. 6–7. – Рис. 2; 3; Карта: М-36-105. – Кобеляки. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – М.: ГУТК, 1989.

О.Б. Супрунечко

288. Курган II (археол.)

Розташований за 0,6 км на північний захід від села та 0,75 км на північ від дороги на с. Чечужине.

Обстежувався О. Б. Супрунечком у 2007 р.

Знаходиться на відрозі надзаплавної тераси лівого берега безіменного струмка – правої притоки р. Вовча (вододіл

рр. Вовча і Кобелячок – Ворскла – Дніпро), заввишки 2–3 м над рівнем заплави.

Розорюється. Є свідчення щодо існування на вершині кургану у 1970-х рр. тригопункту. Висота – 0,9 м, діаметр – 22 м.

На картографічній основі 1953 р. зазначена висота насипу в 1,0 м.

Джерела: Супрунечко О.Б. Звіт про археологічні обстеження у Кобеляцькому та Козельщинському районах Полтавської області у грудні 2007 р. (розвідки по «Зводу пам'яток історії та культури») // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/152; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 504. – Арк. 7. – Рис. 2; 3; Карта: М-36-105. – Кобеляки. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – М.: ГУТК, 1989.

О.Б. Супрунечко

289. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943) (2008) (іст.)

Знаходиться в східній частині кладовища.

Поховано 27 воїнів із частини і підрозділів 132-ої танкової бригади, 1053-го стрілецького полку 300-ї стрілецької дивізії, 5-го кавалерійського корпусу 38-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули 14 вересня 1941 р. в боях із гітлерівськими загарбниками за село і воїни 84-ої, 89-ої гвардійської стрілецьких дивізій, які загинули 25 вересня 1943 р. при звільненні села від гітлерівських загарбників.

Прізвища невідомі.

У 2001 р. на могилі встановлено брилу з сірого граніту (вис. 1,07 x 1,75 м), у

центрі – дошка з чорного граніту (0,85 x 0,67 м) з написом: «Вічна пам'ять героям, що віддали життя за Перемогу».

Джерела: ЦАМО РФ. – Ф. 1237. – Оп. 23. – Спр. 9. – Арк. 172; Там само. – Ф. 002-45, вх. 1323-1941. – Спр. 58; Там само. – Ф. 1512. – Оп. 1. – Спр. 18. – Арк. 96; Там само. – Спр. 24. – Арк. 213; Там само. – Ф. 3068. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 89; Там само. – Ф. 229. – Оп. 1619112. – Спр. 508 – 512; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр.83. – Арк. 7.

В.А. Андрієць

290. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (2008) (іст.)

Знаходиться в східній частині кладовища.

За свідченням Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. в Україні у селі померло з голоду 10 осіб.

У пам'ять про жителів села, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр., в 2008р. встановлений пам'ятний знак – бетонну стелу (1,42 x 0,5 м), у центрі якої закріплена дошка з металокераміки (0,17 x 0,25 м) з написом: «Жертвам Голодомору 1932 – 1933».

Література: Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. в Україні: Полтавська область, Полтава, «Оріяна» 2008. – С. 286.

В.А. Андрієць

291. Пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходиться в центрі села, біля клубу.

На фронтах Другої світової війни в 1941 – 1945 рр. загинуло 85 воїнів-земляків із сс. Олександрівка Друга, Хмарине, Чечужене.

Згідно з рішенням виконкому Бреусівської сільської ради депутатів трудящих від 15.01.1957 р. № 5, 9 травня 1957 р. встановлено пам'ятник, виготовлений Харківським скульптурним комбінатом. Скульптор – О. Г. Савельєв.

Залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,3 м) встановлена на цегляному поштукатуреному постаменті (2,8 x 1,2 x 1,2 м). Цоколь цегляний, поштукатурений (0,4 x 2,1 x 2,1 м). У нижній частині постаменту бетонна дошка (0,5 x 0,3 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни», у центральній частині – дошка з білого мармуру (1,5 x 0,7 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, які загинули в боротьбі з фашизмом за свободу нашої Батьківщини» і прізвищами полеглих воїнів: с. Олександрівка Друга – 38, с. Хмарине – 24, Чечужене – 23. Перед пам'ятником покладена бетонна плита (1,2 x 0,8 м) з пам'ятним текстом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни 1941 – 1945 рр.»

Згідно Книги Пам'яті України відомі прізвища: по с. Олександрівка Друга – 42, с. Хмарине – 30, с. Чечужене – 26.

Гузченко Іван Олександрович, 1939 р.н. Помер від осколочного поранення 10.10.1943 р.; Кругляк Іван Петрович. 1935 р.н. Помер від осколочного поранення 31.05.1943 р.; Побіжко Анатолій Павлович, 1932 р.н. загинув у результаті вибуху снаряду 5.10.1943 р.; Побіжко Валентина Павлівна, 1939 р.н. загинула в результаті вибуху снаряду 6.10.1943 р. – поховані с. Олександрівка Друга.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.538-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5: Кобеляцький район. Козельщинський район. Котелевський район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1998. – С. 395 – 400; Книга Скорботи України: Полтавська область. Т. 3. – Полтава: «Полтавський літератор», 2003. – С., 282, 284, 676.

В.А. Андриєць

зі р. Рудька, лівобічної притоки р. Псел річкової системи Псел – Дніпро.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Задернований курган висотою до 3,00 м (абсолютна висота у Балтійській системі висот – 121 м), діаметром бл. 35 м. Насип оборюється зі сходу, західна частина – поросла деревами лісосмути.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 50; Мельникова І. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 168, 163.

І.С. Мельникова

Оленівка, с. Оленівська сільська рада

292. Курган (археол.)

Знаходиться за 0,8 км на північний захід від села, праворуч від дороги на с. Бригадирівка, на панівному пагорбі вододілу, що знаходиться на правому бере-

293. Могили жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходяться в північно-західній частині старого кладовища.

Поховані жителі села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

У пам'ять про померлих односельців під час Голодомору 1932 – 1933 рр., в 2008 р. встановлена бетонна стела (1,26 х 0,55 м), на чільній стороні якої вмонтована дошка з чорного граніту (0,4 х 0,28 м) з

пам'ятним написом: «Жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр.».

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-953; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С. 293.

Л.А. Головка

294. Пам'ятний знак полеглим землякам (2001) (іст.)

Розташований у центрі села.

Встановлений у 2001 р. в пам'ять 79 воїнів – жителів села, які загинули на фронтах Другої світової війни в 1941 – 1945 рр.

Прямокутна цегляна стела (1,52 x 4,55 м) обкладена декоративною цеглою, на якій закріплено дошку з пластику (0,9 x 0,78 м) з барельєфним зображенням жінки з дитиною та 4 подвійних дошки з сірого граніту (0,9 x 0,26 м) з пам'ятним написом: «Воїнам-землякам, які загинули в Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 р.р.» і прізвищами 79 загиблих воїнів-земляків.

Виготовлено пам'ятник на кошти благодійного фонду «ПНЕРРУ».

Література: Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5: Кобеляцький район. Козельщинський район. Котелевський район. – Полтава: «Полтавський літератор» 1998. – С. 505 – 509.

В.А. Андрієць

295. Пам'ятник Фрунзе Михайлу Васильовичу (1967) (іст.)

Знаходиться в центрі села.

Пам'ятник М. В. Фрунзе встановлено на виконання заходів Козельщинського райкому Компартії України та виконкому Козельщинської районної ради до 50-річчя «Великого Жовтня». Скульпту-

ра виготовлена Одеським живописно-скульптурним комбінатом (масова копія).

Фрунзе Михайло Васильович (21.01. (2.11.) 1885, м. Пішпек, згодом м. Фрунзе, нині м. Бішкек – 31.10.1925, м. Москва, Червона площа) – радянський, партійний, державний і військовий діяч.

Народився в родині військового фельдшера. У 1904 – 1917 рр. проводив революційну роботу в м. Петербург, Іваново-Вознесенськ, Шуя, в Забайкаллі, Білорусії. Двічі був засуджений до страти. Учасник Жовтневого збройного повстання в Москві. У 1918 – 1920 рр. – командуючий 4-ю Армією Східного фронту, Південною групою Східного фронту, Туркестанським і Південним фронтами. З грудня 1920 р. – уповноважений Реввійськара-

дою Республіки на Україні, командуючий збройними силами України і Криму. Здійснював загальне керівництво ліквідацією повстанського руху на Україні. З лютого 1922 до березня 1924 рр. – заступник голови Раднаркому УРСР, заступник голови Української Економічної Ради. У 1924–1925 рр. – заступник голови і нарком у військових і морських справах СРСР, одночасно начальник штабу РСЧА, член Ради Праці і Оборони. З 1921 р. – член ЦК РКП(б), з 1924 р. – кандидат у члени Політбюро ЦК. На V – VII конференціях КП(б)У обраний членом ЦК, у 1924 – 1925 рр. – Член Політбюро ЦК КП(б)У, член ВЦВК і ЦВК СРСР. Помер під час операції за нез'ясованих обставин.

Залізобетонна скульптура (3,0 x 0,8 x 0,75 м) встановлена на цегляному, поштукатуреному постаменті (1,65 x 1,35 x 1,35 м). Цоколь (0,23 x 3,0 x 3,0 м) – оштукатурена цегла.

М. В. Фрунзе зображений на повний зріст, у шинелі, будьонівці, права рука в кишені, ліва – опушена до низу, на ліво-му боці.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – № 4.1.(2.3.)573.-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Українська радянська енциклопедія: – 2-е вид. – К.: Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1985. – Т. 12. – С. 67.

Н.М. Сиволап

Ольгівка, с. Пашківська сільська рада

296. Курганний могильник I, IV – I тис. до н. е., енеоліт – ранній залізний вік (археол.)

Знаходиться за 0,78 км на південний захід від села (азимут 232°), праворуч від ґрунтової дороги на смт Нова Галещина,

на панівному останцеподібному пагорбі вододілу рр. Сухий Кобелячок – Рудька, ближче до краю корінної тераси лівого берега р. Псел, у річковій системі рр. Псел – Дніпро, з абсолютною висотою 147,0 м над рівнем Балтійського моря.

Як окремо розташований більший задернований курган обстежувався І. С. Мельниковою в 1987 р., як група у складі 4-х насипів – О. Б. Супруненкою восени 2015 р. Найбільший насип групи відомий за картографічними матеріалами з сер. XIX ст. За топографічною зйомкою 1953 р. позначений із відносною висотою 3,1 м та абсолютною 142,4 м. На дрібно-масштабних мапах кін. XX ст. нанесений лише як кладовище.

Центральним є великий задернований курган висотою близько 4,3 м (абсолютна висота у Балтійській системі вимірювань – 142,4 м), діаметром 40 x 44 м, з крутизною схилів 18 – 25°, розташований з північної сторони могильника, край вершини вододілу. Насип задернований, оборюється за 3 – 5 м від підшви з північно-західного і північно-східного боків. Форма в плані – округла, в перетині – напівкуляста, вершина дещо сплюснена. На ній є рештки знищеного тригопункту у вигляді прямокутної заглибини обвалування завглибшки близько 1 м з рівчаком навколо свого часу існуючого триангуляційного знаку, квадратних обрисів розмірами 3 x 3 м. Із західної сторони на схилах існують горбики могил кладовища XIX – сер. XX ст. Щикутиного чи Кузьменкового хуторів. Збереглися чотири дерев'яні і сталеві хрести. Північна пола пошкоджена норкою борсука.

Південна підшва край півніжжя кургану у кін. XIX – на поч. XX ст. використовувалася як кладовище. За розповідями місцевих жителів відомо, що тут існують поховання першої третини XX ст., частина з яких належить до часу Голодомору 1932 – 1933 рр. Біля південної поли росте дерево.

Географічні координати умовного центру насипу № 1 – 49°09'45,941" північної широти і 33°49'26,038" східної довготи.

На вершині та південному схилі є угруповання зникаючої степової рослинності, зокрема, скупчення ковили волохистої і тирси.

З південного сходу, за 60 м, розташований задернований насип кургану № 2 заввишки 1,1 і діаметром 25 м. Він добре зберігся, вкритий суцільним килимом степових трав, куциками ожини. Форма насипу в плані округла, у перетині сегментоподібна. На ньому також існують горбки могил кладовища. Географічні координати умовного центру насипу № 2 – 49°09'44,299" північної широти і 33°49'26,459" східної довготи.

Із південної сторони, в межах масиву задернування, збереглися чотири глибокі ями від господарських споруд поч. XX ст. завглибшки 1,1 – 1,5 м.

На захід (азимут 270°) і південний захід (азимут 234°) від насипу № 1, за 65 і 95 м на ріллі, помітні розорані останці невеликих курганів №№ 3 – 4 заввишки 0,5 – 0,6 м і діаметром 28 та 20 x 27 м. Географічні координати умовних центрів цих насипів – відповідно 49°09'45,988" та 49°09'47,903" північної широти,

33°49'23,857" і 33°49'22,953" східної довготи. На їх поверхні відзначені окремі уламки ліпного посуду доби середнього і пізнього бронзового віків.

Археологічні розкопки курганів комплексу не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 50; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к Отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 168, 163; Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. Губ. Полтавской. Исправл. по рекогносц. 1869 г. // Воен.-топограф. карта Полтавской губ. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб. : Воен.-топограф. Депо, 1863-1878. – Атлас: X-40-63-Г-в. – М 1: 25 000. – Съёмка 1953 г. – М.: ГУГК, 1969; М-36-104. – Комсомольск. – Ген. штаб. – Сост. местн. 1982 г. – М.: ГУГК, 1983; Польові обстеження з підготовки «Зводу» восени 2015 р.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

297. Курганний могильник II, IV – I тис. до н. е., епоха енеоліту – раннього залізного віку (археол.)

Знаходиться за 0,4 – 0,5 км на південь від села (азимуту 165 – 201°), з обох боків від польової дороги до сс. Бутоярівка та Верхня Жужманівка, на пануючому підвищенні вододілу р. Рудька (басейн р. Псел) та р. Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро) з абсолютною висотою понад 145 м у Балтійській системі вимірювань.

Обстежувався І. С. Мельниковою в 1987 р., О. Б. Супруненокм восени 2015 р. Кургани відомі за топографічними обмірами з сер. XIX ст., принаймні, три з них – №№ 1, 3 та 5, у т. ч. останній – із абсолютною висотою 59,02 саж. Під час топографічної зйомки 1953 р. відображення на

мапах отримали чотири – №№ 1, 3, 5 і 6, причому найбільший з відносною висотою 3,8 м та абсолютною 149,5 м. На дрібномасштабних картах кін. ХХ ст. позначені лише два найбільші задерновані насипи.

Складається з восьми виразних курганів, розташованих ланцюгом майже по широтній лінії вздовж гребеню підвищення на відстані 25 – 130 м один від одного та загальною протяжністю 0,48 км. Насипи двох найбільших курганів висотою 2,7 м і 3,8 м, діаметрами 35 та 48 м задерновані, їх поли підорані. Могильник розподілений на дві нерівні частини польовою дорогою. Менші кургани розорюються, маючи висоту від 0,3 до 1,4 м при діаметрах 20 – 25 x 50 м.

Західну частину могильника утворюють невеликі розорані кургани №№ 2, 3, 8 та задернований насип № 1.

Курган № 1 округлої в плані, сплющеної сегментоподібної у перетині форми, має висоту 2,7 м при діаметрі 35 м. Його поли на 3 – 8 м зі всіх боків оборані, утворюють уступ в основі збереженої частини насипу 0,3 – 0,5 м. На вершині росте скупчення ковили волосистої, інші зникаючі степові рослини. На поверхні помітні рештки нір землеривів, можливо, сліди пограбувань скарбопукачами поч. ХХ ст. Географічні координати широтних півл кургану – 49°09'37,300" і 49°09'37,037" північної широти та 33°50'16,714" і 33°50'18,291" східної довготи.

Дуже розораний насип кургану № 2, розташований за 90 м з південної сторони, має округлу в плані сегментоподібну в перетині форму. Зберігся на висоту 0,5

м при діаметрі в 20 м. Із південно-східної сторони підрізаний польовою дорогою. Географічні координати широтних півл кургану – 49°09'34,687" і 49°09'34,795" північної широти та 33°50'17,380" і 33°50'17,024" східної довготи.

Розораний насип кургану № 3, розташований за 130 м на північний захід від першого, має округлу в плані й сегментоподібну в перетині форму. Зберігся на висоту 0,7 м при діаметрі 26 м. За результатами топографічної зйомки 1953 р. перевищував за висотою 1,8 м. На поверхні виявлені уламки ліпного енеолітичного посуду та кераміки доби пізнього бронзового віку. Географічні координати широтних півл – 49°09'38,225" і 49°09'38,571" північної широти та 33°50'10,091" і 33°50'09,540" східної довготи.

Дуже розораний насип № 8 зберігся на висоту 0,3 м при діаметрі у 18 м. Розташований за 70 м на північний захід від кургану № 1.

Умовну східну частину могильника утворюють кургани №№ 4 – 7.

Розорюваний насип № 4 належить до так званих «довгих», широтно видовжених курганів, споруджених населенням доби середнього бронзового віку, і прилягає східною полою до задернованого насипу № 5. Його розміри – 22 – 24 x 55 м, максимальна висота зі східного боку перевищує 1,6 м. Географічні координати широтних півл – 49°09'35,637" і 49°09'34,892" північної широти та 33°50'19,018" і 33°50'20,145" східної довготи.

Найбільшим у складі могильника є задернований курган № 5. Це велична поховальна споруда з ґрунту заввишки 3,8 м з діаметром 45 x 48 м. Форма в плані округла, в перетині – напівкуляста, з дещо «загостреною» вершиною. Її сплющений верх увінчує кругле (діаметр 3 м) обвалування знищеного тригопункту, заглиблене на 0,8 м, на східній полі помітні сліди оплилого грабінницького «колодязя». Поли із заходу та північного заходу підорані. Географічні координати широтно зорієнтованих півл кургану – 49°09'34,777" і 49°09'34,395" північної

широти та 33°50'20,462" і 33°50'22,701" східної довготи.

Досить значний насип кургану № 6, розміщений за 90 м на схід від найбільшого, зростає на висоту 1,5 м, має діаметр 36 м та має округлу в плані форму. Розорюється. Географічні координати широтних півл – 49°09'33,390" і 49°09'32,836" північної широти та 33°50'25,210" і 33°50'26,855" східної довготи.

Могильник зі сходу «замикає» розораний насип кургану № 7 заввишки 0,6 м і діаметром 24 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 55; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к Отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 181, 183, 184; Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. Губ. Полтавской. Исправл. по рекогносц. 1869 г. // Воен.-топограф. карта Полтавской губ. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб. : Воен.-топограф. Дело, 1863-1878. – Атлас: X-40-63-Г-в. – М 1: 25 000. – Съёмка 1953 г. – М.: ГУГК, 1969; М-36-104. – Комсомольск. – Ген. штаб. – Сост. местн. 1982 г. – М.: ГУГК, 1983; Польові обстеження з підготовки «Зводу» восени 2015 р.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

298. Курганний могильник III (археол.)

Знаходиться за 0,62 км на південь від села (азимуту 180 – 184°), у відрогоподібному розораному надсхиллі підвищення вододілу рр. Рудька (басейн р. Псел) та Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро).

Обстежувався О. Б. Супруненкою восени 2015 р.

У складі могильника – рештки двох насипів курганів заввишки 0,4 – 0,7 м і діаметром 18 – 25 м, вишикуваних у напрямку північний захід – північ – південний схід – південь на відстані 0,1 км. Розорюються. Станом на 1953 р. висота курганів перевищувала 1,0 м.

Археологічні розкопки не проводилися.
Джерела: Карта: X-40-63-Г-в. – М 1: 25 000. – Съёмка 1953 г. – М.: ГУГК, 1969; Польові обстеження О. Б. Супруненка з підготовки «Зводу» восени 2015 р.

О.Б. Супруненко

299. Курган (археол.)

Знаходиться за 0,52 км на південний захід від села (азимут 210°), на підвищенні вододілу рр. Рудька (басейн р. Псел) та Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро).

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987, О. Б. Супруненкою восени 2015 рр.

Свого часу задернований курган заввишки понад 1,8 м і діаметром близько 40 м нині розорюється. На ньому містилося старе кладовище, зовнішніх ознак якого непомітно. На час останнього обстеження висота кургану становить близько 1,4 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 50; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 168, 163; Карта: X-40-63-Г-в. – М 1: 25 000. – Съёмка 1953 г. – М.: ГУГК, 1969; Польові обстеження з підготовки «Зводу» восени 2015 р.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

300. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1985), пам'ятний знак жертвам Голодомору та сталінських репресій (2008) (іст.)

Знаходяться в центрі села.

Поховано 42 воїни із частин і підрозділів 132-ої танкової бригади, 205-го гаубичного артилерійського полку 304-ої стрілецької дивізії, 465-го гарматного артилерійського полку 199-ої стрілецької дивізії, 6-ої гвардійської кавалерійської дивізії 38-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули в оборонних боях із гітлерівськими загарбниками за село 7 – 8 вересня 1941 р. та воїни із підрозділів 34 танкового полку 252-ї стрілецької дивізії, які загинули 26 вересня 1943 р. при звільненні сс. Ольгівки та Кушівки. Два воїни із підрозділів 34-го танкового полку гвардії сержант Зеленов Михайло Петрович та лейтенант Сорокін Макар Овер'янович 26.09.1943р. у бою з гітлерівськими загарбниками зникли безвісти в районі с. Ольгівка

Прізвища відомі 7 воїнів.

У 1985 р. біля могили встановлена скульптура воїна із сірої мармурової крихти (вис. 3,5 м) на залізобетонному постаменті (1,27 x 1,2 x 1,1 м), з обох сторін встановлені дві плити з сірого граніту (0,9 x 0,6 м) з прізвищами 53 воїнів, жителів села, загиблих на фронтах Другої світової війни в 1941 – 1945 рр.

На могилі – плита з сірого граніту (0,6 x 0,8 м) з пам'ятним написом і прізвищами

полеглих воїнів: «В цій могилі поховані 42 воїни Червоної Армії, які загинули в с. Ольгівка в період Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 років. Рядовий Глот І. Ю. Рядовий Бойко В. І. к-бат Зеленов М. П. сержант Козлов Ю. П. сержант Севостьянов М. О. Вічна їм пам'ять!».

Під час Голодомору 1932 – 1933 рр. у селі померло з голоду 62 особи. Встановлено імена 21.

У листопаді 2008 р. біля братської могили встановлено пам'ятний знак в пам'ять жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр. та жертв сталінських репресій. На залізобетонному постаменті (0,85 x 0,88 x 0,88 м) встановлено бетонний хрест (1,35 x 1,16 м), в середохресті якого закріплена овална металокерамічна табличка (0,17 x 0,12 м) з пам'ятним написом: «Жертвам Голодомору 1932 – 1933 та сталінських репресій. Промада села.».

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 11458. – Спр. 195, 540; Там само. – Ф. IX відділ, вх. 48416; Там само. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 811, 1016, 1091; Там само. – Ф. 58. – Оп. А-83627. – Спр. 5397; Там само. – Ф. 1199. – Оп. 2. – Спр. 15. – Арк. 34, 82, 83; Там само. – Ф. IX відділ, вх. 1324-41. – Арк. 60; Там само. – Ф. 3068. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 78; Там само. – Ф. 3539. – Оп. 1. – Спр. 36. – Арк. 116; Ф. 1536. – Оп. 1 – Спр. 22. – Арк. 66; Там само. – Оп. 2. – Спр. 32. – Арк. 84; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 29; Паспорт пам'ятки історії і культури СРСР. – № 2.4 568-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Архів Козельщинського райвійськкомату; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5: Кобеляцький район. Козельщинський район. Котелевський район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1998. – С. 537 – 539; Міщенко О. Безкровна війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦКЛКСМУ (МДС) «Молодь», 1991. – Спр. 115 – 117; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С. 294.

В.А. Андрієць, Л.М. Кушко

Омельниче, с. Козельщинська селищна рада

301. «Хорунжівський» – гідрологічний заказник місцевого значення (природа)

Розташований в околицях с. Омельниче в заплаві р. Рудьки. Знаходиться у віданні Козельщинської селищної ради.

Охороняється згідно з рішенням п'ятнадцятої (позачергової) сесії Полтавської обласної ради народних депутатів двадцять першого скликання від 13.12.1993 р.

Обстежувався Н. О. Стецюк, М. В. Слюсарем (2008 р.); О. О. Шиян (2014 р.).

Площа 25 га.

Заповідний об'єкт створено з метою збереження цінних водно-болотних угідь із типовим рослинним та тваринним світом. Місце розмноження та відтворення тварин біляводного фауністичного комплексу, місце гніздування водоплавних птахів.

Територія заказника є цінними водно-болотними угіддями з типовим рослинним світом. Основні площі заказника зайняті угрупованнями справжніх та засолених лук. Зростають скорзонера дрібноквіткова, конюшина суницевидна, молочка приморська, алтея лікарська, кульбаба бессарабська. Зустрічаються ділянки із домінуванням поківниці розставленої, солончакової айстри звичай-

ної, кермека замшевого. Угруповання утворюють тонконіг болотний, бекманія звичайна, лепешняк плаваючий. Зустрічаються також ценози евтрофних високотравних та низькотравних боліт. У цілому лучно-болотна рослинність є типовою для півдня Лівобережного Придніпров'я.

У складі флори близько 350 видів рослин, червонокнижних та регіонально-рідкісних видів не виявлено.

Фауна досить різноманітна. Зустрічаються тварини занесені до Червоної книги України: лунь польовий, баранець великий, журавель сірий, кульон великий, мартин каспійський, сиворакша, хом'як звичайний, горностаї.

Виявлені види тварин, занесені до регіонального списку: чапля біла велика, пилохвіст, широконоса, боривітер звичайний, веретенник малий, кібчик, куріпка сіра, турухтан, кропивник, щеврик лучний, чиж, просянка, часничниця звичайна.

Територія заказника виступає стабілізатором мікроклімату, регулятором ґрунтових вод, виконує екологічні та природоохоронні функції.

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 01-116. – Арк. 79; Червона книга України: Тваринний світ / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України І. А. Акимова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 420, 442, 453, 455, 459, 471, 531, 539.

Н.О. Стецюк, О.О. Шиян

302. Курган, енеоліт – ранній залізний вік (археол.)

Розташований безпосередньо на західній околиці села, на надзаплавній терасі правого берега р. Рудька, лівої притоки р. Псел лівобережного басейну р. Дніпро.

Був об'єктом топографічних обстежень сер. XIX – сер. XX ст. Оглядався В.В. Шерстюком у 2013 р.

Насип кургану висотою 2,00 – 2,30 м та діаметром 41 м, заріс чагарниками та деревами, повністю зайнятий кладовищем села, яке, за свідченням картографічних джерел, виникло тут у середині XX ст.

Курган показаний на військово-топографічних картах видань кінця 1850-х рр. – 1921 р. Значиться картах 1930 – 1941 рр. випусків, з відносною висотою 2,5 м. Як курган на кладовищі, з відносною висотою 7,0 м [певно, помилково – Авт.] показаний на мапі рекогносцировки 1950-х рр.

Археологічні розкопки не проводилися.

Курган біля с. Омельниче – об'єкт археології, курганний некрополь доби енеоліту – раннього залізного віку.

Джерела: Шерстюк В. В. Звіт від 13 травня 2015 р. про археологічне обстеження земельних ділянок на території Козельщинського району Полтавської області // Робочий архів ЦОДПА; М-36-104. С. Манжеля. М 1:100 000. По съемкам 1931, 1932 гг. – Генеральный штаб Красной Армии. Первое издание 1941 г.; М-36-104-А (С. Манжеля). УССР. Харьковская область. М 1:50 000. – Управление военных топографов РККА. 1931 г. Рекогносц. 1932 г.; Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской / Прав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горы чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й. – [Изд. 1850-х гг.]; Х-40-63-Г-а. М 1:25 000. Съемка 1953 г. – Плавное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР. 9-1-69 г.

В.В. Шерстюк

303. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходяться в центральній частині кладовища.

Похована невідома кількість воїнів із частин і підрозділів 304-ої стрілецької дивізії, 132-ї танкової бригади 38-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули в боях із гітлерівськими загарбниками за село 15 вересня 1941 р. і воїни 233-ої стрілецької дивізії, котрі загинули при звільненні села від гітлерівських загарбників 25 вересня 1943 р.

Прізвище відоме одного воїна – Бажанов Аркадій Ол., рядовий. Загинув у 1941 р. Похований у с. Омельниче.

Згідно з рішенням виконкому Козельщинської районної ради № 5 від 15.01.1957 р. у 1957 р. на могилі встановлений цегляний, поштукатурений обеліск (вис. 3,75 м) на цегляному поштукатуреному постаменті (0,25 x 3,7 x 4,2 м), з трьох сторін обеліска були встановлені металеві дошки (1,5 x 1,2 м) з прізвищами 93 воїнів-земляків, полеглих на фронтах Другої світової війни в 1941 – 1943 рр. У 2007 р. відбулася заміна – встановлена горизонтальна з художньої цегли стела (1,9 x 3,64 м), на якій розміщено 11 дошок із чорного граніту (0,6 x 0,4 м) з прізвищами 142 воїнів-земляків жителів сс. Омельниче, Павлівка, Квіти, які загинули на фронтах Другої світової війни в 1941 – 1945 рр.

У верхній частині стели, в центрі, розміщена дошка з чорного граніту (0,5 x 0,9 м) з пам'ятним написом: «Вічна пам'ять загиблим на фронтах ВВВ в 1941 – 1945 роках».

Відкрито пам'ятний знак 9 травня 2007 р.

Згідно Книги Пам'яті України відомо 153 прізвища.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 1512. – Оп. 1. – Спр. 24. – Арк. 213; Там само. – Ф. 1199. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 2; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 83. – Арк. 26; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.535-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.; Архів Козельщинського райвійськкомату; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5: Кобеляцький район. Козельщинський район. Котелевський район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1998. – С. 359 – 361, 369 – 376.

В.А. Андрієць

304. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в північній частині нового кладовища, при вході, ліворуч.

Встановлено у 2008 р. в пам'ять жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

Бетонний хрест (1,7 x 0,87 м), в середохресті якого закріплена дошка з металокераміки (0,15 x 0,19 м) з пам'ятним написом: « Жертвам Голодомора 1932 – 1933».

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-953; Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

А.А. Лавріненко

305. Пам'ятник Чапаєву Василю Івановичу (1968) (іст.)

Знаходиться в центрі села.

Пам'ятник В.І. Чапаєву встановлено на виконання заходів Козельщинського райкому Компартії України та виконкому Полтавської обласної ради депутатів трудящих до 50-річчя «Великої Жовтневої соціалістичної революції».

Чапаєв Василь Іванович (28.01(9.11).1887, с. Будайка Чебоксарського повіту Казанської губ., тепер у межах м. Чебоксари – 5.09.1919, лівий берег р. Урал м. Лбищенськ, тепер м. Чапаєв Ақтаїнського р-ну Західно-Казахстанської обл., Казахстан) – герой

громадянської війни. Учасник Першої світової війни, підпрапорщик. У 1917 – 1918 рр. брав участь у встановленні радянської влади в Поволжі. Після навчання в Академії Генштабу – командир Олександр-Гайської групи 4-ї Армії. З квітня 1919 р. – командир 25-ї стрілецької дивізії, яка вела бої проти армії Колчака Олександра Васильовича. Загинув у бою. В подальшому образ В. І. Чапаєва був ідеалізований, героїзований та обрис легендами.

Скульптуру виготовив Миколаївський скульптурно-живописний комбінат (масова копія низького художнього рівня).

Залізобетонна скульптура В. І. Чапаєва (3,0 x 1,2 x 1,2 м) встановлена на бетонному постаменті (1,93 x 1,45 x 1,45 м), на чільній стороні якого дошка з чорного граніту (0,6 x 0,8 м) з написом: «В. І. Чапаєв».

В. І. Чапаєв зображений на повний зріст, у папасі, військовій формі, у бурці.

Відкрито пам'ятник 1968 р.

Подібні пам'ятники встановлювалися в рамках комуністичної ідеологічної політики з метою нав'язування широким народним масам комуністичної ідеології. Як правило їх виготовляли серійно на замовлення партійних органів чи колгоспів і радгоспів і встановлювали майже в кожному більш-менш значному населеному пункті. Зауважимо також, що жодного відношення до Полтавщини В. І. Чапаєв ніколи не мав.

Джерела і література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – № 4.1.(2.3.)569.-2.16.9 // Робочий архів науково-

дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Українська радянська енциклопедія. – 12-е вид. – К.: Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1985. – Т. 12. – С. 245.

А.М. Скирда.

Павлівка, с. Козельщинська селищна рада

306. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на північний схід від села, на вододілі р. Рудька та її правобічної притоки р. Крива Руда річкової системи Псел – Дніпро.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Складається з трьох курганів розташованих компактно. Один насип – висотою 1,2 м, діаметром понад 15 м. Два інших – заввишки 0,3 – 0,5 м і діаметрами – 15 – 20 м. Кургани розорюються, їх насипи майже зливаються полями.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 48 – 49. Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені

Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 150.

І.С. Мельникова

307. Курган (археол.)

Знаходиться за 0,15 км на південь від села та за 0,1 км на південь від насипу старої недобудованої залізниці поч. ХХ ст. Глобине – Кобеляки – Царичанка, на підвищенні вододілу р. Рудька та її правобічної притоки р. Крива Руда, лівобічних притоків р. Псел річкової системи Псел – Дніпро.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Висота – 3,2 м, діаметр – понад 25 м, насип задернований, оборюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 48; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 150, 156.

І.С. Мельникова

308. Майдан, пізньосередньовіччя (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на північ від села та за 0,4 км на схід від дороги сс. Олександрівка – В'язівка, на підвищенні вододілу р. Рудька та її правобічної

притоки р. Крива Руда річкової системи Псел – Дніпро.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Майдан має вигляд кільцеподібного насипу висотою бл. 4 м, діаметром 30 – 35 м, який оточує яму глибиною до 4 м. На південний захід і південний схід від нього простежуються насипи-бурти. Насип майдану задернований і оборюється з усіх сторін, окрім західної, яка знаходиться в лісосмузі. Південно-західний бурт теж задернований і поріс деревами лісосмуги.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 48; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 150, 155.

І.С. Мельникова

309. Місця поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходяться в північній частині старого кладовища.

Поховані жителі села, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр. Загальна кількість жертв невідома.

Пам'ятний знак не встановлено.

Джерела: Спогади Коженко Зінаїди Дмитрівни, 1935 р. народження // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Інформація Козельщинської селищної ради // Там само.

Л.А. Головка

310. Могила воїна Червоної Армії (1943) (іст.)

Знаходиться в південній частині кладовища.

Похований воїн із підрозділів 233-ї стрілецької дивізії, який загинув 25 вересня 1943 р. при звільненні села від гітлерівських загарбників. Воїн був поранений, помер від ран. Прізвище невідоме. Коженко Зінаїда Дмитрівна, 1935 р.н., разом з односельцями поховали воїна. Все, що відомо про нього, так це те, що він був родом із Дніпропетровської області, мав сина і дочку.

На могилі встановлено металевий обеліск, увінчаний зіркою (1,07 x 0,24 x 0,24 м). Навколо могили огradка виконана місцевими майстрами із металевих прутів і кутиків.

Джерела: ЦАМО РФ. – Ф. 1512. – Оп. 1. – Спр. 24. – Арк. 213; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 30; Спогади Коженко Зінаїди Дмитрівни, 1935 р. народження // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Васи-

ля Кричевського; Інформація Козельщинської селищної ради // Там само.

Д.І. Пищаний

Панасівка, с. Пригарівська сільська рада

311. Курганний могильник I (археол.)

Знаходиться за 0,4 – 0,6 км на північ та північний захід від села (азимут 0° , 24° і 351°) на підвищенні вододілу рр. Рудька (басейн р. Псел) та Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро), зліва від дороги з твердим покриттям С 170925 на с. Миргородщина.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987, О. Б. Супруненьком восени 2015 рр. Позначений на великомасштабних мапах третьої чв. ХХ ст.

Складається з трьох розораних курганів заввишки 0,5 – 0,7 м та діаметром 18 – 27 м, розташованих ланцюгом уздовж вершини підвищення і схилу балки в напрямку з північного заходу на південний схід. Станом на 1953 р. більший курган із південно-східного боку мав відносну висоту 0,9 м та абсолютну 147,5 м; децю менший був позначений із абсолютною висотою 144,1 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилловском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 56; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилловском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов

к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 185; Карта: Х-40-63-Г-г. – М 1: 25 000. – Съемка 1953 г. – М.: ГУГК, 1969; Польові обстеження О. Б. Супруненька восени 2015 р.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненько

312. Курганний могильник II, IV – I тис. до н. е., енеоліт – ранній залізний вік (археол.)

Знаходиться за 1,56 км на захід від північно-західної околиці села (азимут 268°), край вершини плато вододілу р. Рудька – лівої притоки р. Псел та р. Сухий Кобелячок – лівої притоки р. Дніпро, з абсолютною висотою 152,5 м, у виотаках залісної обводненої балки.

Обстежувався О. Б. Супруненьком, за участі І. С. Мельникової, восени 2015 р. Складається з чотирьох насипів – задернованого та трьох розораних заввишки 0,4 – 3,4 м і діаметром 18 – 45 м. Позначений на топографічних картах з сер. ХІХ ст. як група з трьох курганів біля кол. хут. Тихони. Два більші кургани вказані на великомасштабних мапах третьої чв. ХХ ст. та як поодинокий курган – на дрібномасштабних картах кін. ХХ ст., з абсолютною висотою 155,3 м і відносною – понад 3,0 м.

Кургани скупчені компактним, видовженим у наближеному до меридіонального напрямку, ланцюгом на відстань у 0,21 км.

Найбільший курган № 1 прилягає до насаджень лісосмути, оборюється, має округлу в плані, сегментоподібну в пере-

тині форму. Поли із заходу та південного заходу підорані на 3 – 4 м. На вершині, в центрі, міститься яма завглибшки 1,2 м і діаметром 2 м, вирита на місці вибирання основи тригопункту, слідів обвалування якого непомітно. На поверхні є старі заплилі ями, можливо, від грабіжницьких пошуків поч. ХХ ст. та окопи позицій часу Другої світової війни. Поверхня задернована, на схилах і на вершині росте кілька кущів, північна поля розташована в лісосмузі. На південному схилі є нори великих землерійв. Висота кургану – 3,4 м, діаметр – 45 м. Географічні координати умовного центру – 49°10'31,278" північної широти, 33°53'44,103" східної довготи. Площа ділянки, зайнятої насипом кургану, – 0,1624 га.

Позначений на дрібномасштабних картах курган № 2, розташований за 90 м на північний захід від попереднього, має висоту 1,4 м та діаметр 30 м, розорюється. Географічні координати умовного центру – 49°10'28,600" північної широти, 33°53'45,658" східної довготи.

За 60 – 90 м із південно-західного боку від кургану № 1 знаходяться два розорані насипи №№ 3 і 4. Один із них – порівняно значний, заввишки 1,6 м та діаметром 32 м. Другий – невеликий, 0,4 м у висоту, при діаметрі близько 18 м. Географічні координати їх умовних центрів, відповідно, – 49°10'31,804" та 49°10'36,019" північної широти, 33°53'43,080" і 33°53'43,325" східної довготи. Площа ділянок, зайнятих насипами розораних курганів, – 0,1654 га.

Археологічні розкопки не проводилися.

Курганний могильник є доволі виразною комплексною археологічною пам'яткою, з порівняно добрим станом збереженості, а разом із тим – домінантою історичного ландшафту території Пригарівської сільської ради.

Джерела: Карти: Ряд ХХV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Прав. конт.

топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863-1878. – Атлас: Х-40-63-Г-г.-М1:25000.-Съемка 1953г.-М.: ГУГК, 1969; М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Польові обстеження з підготовки «Зводу» восени 2015 р.

О.Б. Супруненко, І.С. Мельникова

313. Курган I (археол.)

Знаходиться за 0,76 км на північний схід від кутка Тристани села (азимут 54°), на підвищенні вододілу рр. Рудька (басейн р. Псел) та Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро), справа від дороги з твердим покриттям С 170925 на с. Миргородщина.

Обстежувався О. Б. Супруненком восени 2015 р. Позначений на великомасштабних мапах третьої чв. ХХ ст.

Курган висотою 0,45 м і діаметром 20 м розташований на вершині помітного пагорбу, розорюється. Станом на 1953 р. мав відносну висоту 0,7 м та абсолютну 121,8 м. Неподалік, із південного заходу, існувала наразі загорнута й зарана заглибина бл. 2 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Карта: Х-40-63-Г-г. – М 1: 25 000. – Съемка 1953 г. – М.: ГУГК, 1969; Польові обстеження восени 2015 р.

О.Б. Супруненко

314. Курган II (археол.)

Знаходиться за 1,54 км на північний схід від села (азимут 56°), на вододілі рр. Рудька (басейн р. Псел) та Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро), справа від дороги з твердим покриттям С 170925 на с. Миргородщина.

Обстежувався О. Б. Супруненком восени 2015 р. Позначений на великомасштабних картах третьої чв. ХХ ст.

Курган заввишки 0,6 м і діаметром 25 м розташований на підвищенні поряд із кол. хут. Білоуським, розорюється. Станом на 1953 р. мав відносну висоту 1,4 м та абсолютну – 118,8 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Карта: X-40-63-Г-г. – М 1: 25 000. – Съемка 1953 г. – М.: ГУТК, 1969; Польові обстеження восени 2015 р.

О.Б. Супруненко

315. Курган III (археол.)

Знаходиться за 0,64 км на південний захід від центру села й сільського клубу (азимут 232°), на плато вододілу р. Рудька у басейні р. Псел та р. Сухий Кобелячок басейну р. Дніпро, справа від дороги з твердим покриттям С 170925 на с. Пригарівка (за 0,32 км) та польової дороги вздовж вибалку до цього ж села.

Обстежувався О. Б. Супруненком восени 2015 р. Позначений на великомасштабних мапах третьої чв. ХХ ст.

Курган ледь помітний на тлі ріллі, має збережену висоту 0,4 м і діаметр близько 20 м, тривалий час розорується. Станом на 1953 р. мав відносну висоту 0,9 м та абсолютну 129,8 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Карта: X-40-63-Г-г. – М 1: 25 000. – Съемка 1953 г. – М.: ГУТК, 1969; Польові обстеження восени 2015 р.

О.Б. Супруненко

316. Братські могили воїнів Червоної Армії (2) (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам, пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932–1933 рр. (іст.)

Знаходяться в північно-східній частині кладовища.

У першій братській могилі поховано 52 воїни, серед яких воїни із частин і підрозділів 199-ої, 300-ої, 304-ої стрілецьких дивізій, 132-ої танкової бригади 38-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули в боях із гітлерівськими загарбниками за сс. Білоусівку, Панасівку, Матвійці, Лисівці, Тристани 15 вересня 1941 р., та воїни із частин і підрозділів 89-ї гвардійської стрілецької дивізії, які загинули 25 вересня 1943 р. при звільненні сс. Білоусівка, Панасівка, Матвій-

ці, Лисівці, Тристани, у другій могилі – 6 воїнів екіпажу 82-го гвардійського бомбардувального авіаційного полку 164-ої гвардійської бомбардувальної авіаційної дивізії, які загинули 4 січня 1944 р. при перельоті за маршрутом Полтава – Кобеляки.

Прізвища відомі 6 воїнів.

У 1964 р. на могилі воїнів встановлений металевий обеліск (вис. 1,8 м); на могилі льотчиків – тимчасова дошка з прізвищами: «Здесь похоронены ленчики-гвардейцы погибшие 4 января 1944 г. майор Тушинский И. м-л. л-нт Андрианов М. ст. л-нт. Ефремцев В. ст. л-нт Костин В. старшина Воронкин К. рядовая Зажогина К. С.».

У 1990 р. на братській могилі воїнів на залізобетонному постаменті, обкладеному плитами рожевого граніту (1,62 x 1,28 x 1,23 м), встановлена залізобетонна скульптура воїна (вис. 3,0 м), ліворуч і праворуч від пам'ятника покладено по 2 плити з сірого граніту (0,8 x 0,6 м) з пам'ятним написом: «Воїнам-односельцям, які загинули в період Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 років» і прізвищами 71 воїна-земляка, які полягли на фронтах Другої світової війни в 1941 – 1945 рр.

Згідно Книги Пам'яті України відомо 71 прізвище полеглих воїнів-земляків.

На могилі льотчиків встановлена металева конструкція (вис. 1.4 м), у верхній частині якої фото старшого лейтенанта В. Г. Костина і напис: «Костин Василий Георгиевич 1918 – 1944», на могилі плита з рожевого граніту (0,6 x 0.75 м) з прізви-

щами загиблих льотчиків «У цій могилі поховані 12 невідомих воїнів Червоної Армії які загинули в с. Панасівка в 1941 – 1943 роках. Льотчики – гвардійці майор Тушинский І. Ю. к-н. лт. Андріанов М. Г. ст. лт. Єфремцев В.О . ст. лт. Костін В. Г. ст.-на Воронкін К. В. ряд. Зажогіна К.С. які загинули 4 січня 1944 року. Вічна їм пам'ять.».

Згідно документів ЦАМО РФ старшина Воронкін К. В. і рядова Зажогіна К. С., які загинули під час аварії літака ПЕ-2 при перельоті за маршрутом Полтава – Немудри 4.01.1944 р., були поховані на х. Немудри Кобеляцького р-ну Полтавської обл.

За свідченням книги О. Міщенко «Безкровна війна» у с. Панасівка, давня назва Погребняки, під час Голодомору 1932 – 1933 рр. померло понад 100 осіб. За свідченням Тристана Павла Вустимовича, 1913 р.н., вимер увесь його рід: батько, мати, брат Василько, сестра Наталочка, рідний дядько, їх поховали в одній ямі.

У 2008 р. в пам'ять про односельців, що стали жертвами Голодомору 1962 – 1933 рр. праворуч від братської могили встановлено хрестоподібну стелу з мармурової крихти (вис. 1,13 м), в центрі якої закріплена дошка з металокераміки (0,27 х 0,17 м) з пам'ятним написом: «Пам'ять жертвам Голодомору 1932 – 33 років. Від жителів села Панасівка».

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 11458. – Спр. 298; Там само. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 855; Там само. – Ф. 20001. – Оп. 2. – Спр. 3. – Арк. 23; Там само. – Ф. 3068. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 79, 80, 82; Там само. – Ф. 1252. – Оп. 2. – Спр. 35. – Арк. 62 (89 гвсд); Там само. – Ф. ІХ відділ вх. 0700-44-22; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 30; Архів Козельщинського райвійськкомату; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С. 295; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5: Кобеляцький район. Козельщинський район. Котелевський район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1998. – С. 568 - 572; Міщенко О. Безкровна війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ЛКСМУ (МДС) «Молодь», 1991. – С. 83 – 85.

В.А. Андрієць

Пашенівка, с. Хорішківська сільська рада

317. «Пашене» – ландшафтний заказник місцевого значення (природа)

Розташований між сс. Пашенівка та Буняківка на території Радянського лісництва, кв. 26 – 31, 32, (виділи 1 – 15).

Знаходиться у віданні ДП «Кременчуцький лісгосп».

Обстежувався: Т. Л. Андрієнко, О. М. Байрак (1994 р.); О. М. Байрак, Н. О. Стецюк, М. В. Слюсарем (2003 р.), О. О. Шиян (2014 р.).

Площа – 518,0 га, охороняється згідно з рішенням другої сесії Полтавської обласної ради народних депутатів двадцять другого скликання від 27.10.1994 р.

Мета створення: збереження ландшафтів долини р. Псел на лівому березі, зайнятих кленово-липово-дубовими лісами на заплаві, вільшняком у притерасній частині, сосновими насадженнями на боровій терасі з типовим рослинним та тваринним світом.

Територія заказника являє собою типовий лісовий масив на заплаві, в притерасній частині та на боровій терасі р. Псел. Притерасний комплекс включає заболочений вільшняк, а по підвищеній гриві – кленово-липово-дубовий ліс. У вільшняка трав'янистий покрив

утворюють типові вологолюбні рослини – осока омська, вех широколистяний, гадючник в'язолистий, лепешняк великий, півники болотні, живокіст лікарський. Виявлені куртини м'яти кільчастої (перше місцезнаходження в області). Широколистяний ліс у притерасній частині має типовий склад деревного ярусу та трав'янистого покриву, який в основному розріджений і флористично небагатий. У трав'янистому ярусі виявлені чистотіл великий, нечуйвітер волохатенький, тонколіг дібровний, пирій повзучий, підмаренник руський, зіновать руська. Заплавна діброва характеризується наявністю вікових дубів. У цій частині лісу знаходиться притерасна стариця р. Псел із заростями верб та прибережно-водного високотрав'я. Основна частина заказника знаходиться на борівій терасі р. Псел із середньовіковими насадженнями сосни звичайної, де на узліссях зустрічаються береза бородавчата, осика, терен колючий, аморфа кушова. Відмічені незначні популяції кущистого лишайника цетрарії. У складі флори близько 500 видів рослин. Серед типової рослинності зустрічаються види рослин, занесені до регіонального списку: конвалія звичайна, очиток пурпуровий, проліска сибірська, пухирник звичайний, щавель український. Тваринний світ багатий на види тварин, занесених до Червоної книги України: гоголь, скопа, орел-карлик, підорлик великий, підорлик малий, змієїд. Із регіонально рідкісних тварин поширені боривітер звичайний, кібчик, куріпка сіра, вальдшнеп, голуб-синяк, кропивник, чиж, часничниця звичайна. Територія заказника, на момент останнього обстеження (2014 р.), знаходилася в гарному стані, були відсутні сухоруки, повалені стовбури дерев, антропогенне навантаження незначне. Серед тварин відмічено черепаху болотну, на узліссі – сліди косулі.

На території заповідного об'єкта (Радянське лісництво, квартал 32) зростає дуб черешчатий, названий на честь видатного українського математика, уродженця села Пашенівка, М. В. Остро-

градського. Вік дерева понад 600 років, обхват стовбура складає 6,2 м, висота – 25 м.

Природоохоронний об'єкт виконує екологічні, природоохоронні функції.

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 01-115. – Арк. 56; НА Там само. – Спр. № 01-116. – Арк. 82 зв.; Байрак О. М., Проскурня М. І., Стецюк Н. О., Слюсар М. В., Томін Є. М., Гостудим О. М. Еталони природи Полтавщини: Розповіді про заповідні території Полтавщини. Науково-популярне видання. – Полтава: Верстка, 2003. – С. 41; Байрак О. М., Стецюк Н. О. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини. – Полтава: Верстка, 2005. – С. 49, 70, 126; В гаю заграли проліски (розповіді про весняні рослини Полтавщини та їх охорону) / О. М. Байрак, В. М. Самородов, Н. О. Стецюк та ін. За ред. О. М. Байрак. – 2-ге вид., доп. – Полтава: Верстка, 2001. – С. 16, 46; Заповідна краса Полтавщини // Т. Л. Андриєнко, О. М. Байрак, М. І. Залудяк та ін. – Полтава: ІВА «Астрєя», 1996. – С. 46; Збережи, Н. О. Стецюк та ін. За ред. О. М. Байрак. – 2-ге вид., доп. – Полтава: Верстка, 2001. – С. 16, 46; Заповідна краса Полтавщини // Т. Л. Андриєнко, О. М. Байрак, М. І. Залудяк та ін. – Полтава: ІВА «Астрєя», 1996. – С. 46; Збережи, Н. О. Стецюк та ін. По сторінках Червоної книги Полтавщини. Рослинний світ / Кол. авторів, під заг. ред. О. М. Байрак. – Полтава: Верстка, 1998. – С. 141, 168, 196; Стан охорони лікарських рослин в природно-заповідній мережі Полтавської області // Ресурсознавство, колекціонування та охорона біорізноманіття: М-ли Міжнарод. наук.-практ. конф., присв. 90-річчю Д. С. Івашина (5 – 6 листопада 2002 р.). – Полтава: ПДПУ, 2002. – С. 241 – 245.; Червона книга України: Тваринний світ / за ред. І. А. Акімова – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 413, 417, 425, 426, 428, 429.

Н.О. Стецюк, Л.В. Чеботарьова

318. Курганний могильник I, майдан, бронзовий – ранній залізний віки, кін. III – I тис. до н. е., козацький час, XVII ст. (археол.)

Знаходиться за 0,5 – 0,6 км на південь і південь – південний схід від села, обабіч шосе Т-17-36 ст. Потоки – смт Решетилівка, на підвищенні другої надзапальної тераси лівого берега р. Псел (рр. Псел – Дніпро).

Обстежувався І. С. Мельниковою в 1987, О. Б. Супруненкою улітку 2015 рр.

Складається з великого майдану і трьох насипів курганів. Майдан позначе-

ний на картографічних матеріалах із сер. XIX – XX ст., в т. ч. великомасштабних мапах Полтавської обл. з абсолютною висотою 101,0 м.

Рештки найбільшого насипу – майдану – розташовані на південний схід від перехрестя вказаного шосе з асфальтованими і ґрунтовими автопід'їздами до сс. Пашенівка, Юрівка та Костівка. Один із розораних курганів (№ 2) знаходиться за 90 м на південний захід від майдану, на протилежному боці польової дороги до с. Юрівка, ще два насипи (№ 3 – 4) – дещо південніше від автопід'їзду (60 – 100 м) з твердим покриттям на с. Пашенівку, з протилежного боку шосе, за 180 – 230 м від майдану.

Майдан має кільцеву в плані форму. Висота його насипу становить 3,2 – 4,8 м, діаметр – близько 70 м. У центрі міститься округлий котлован-вибірка чорноземного масиву, діаметром 40 м і завглибшки 2,5 м. На північний схід – схід від насипу простежується видовжений розораний вус розмірами 12 x 30 м. Насип задернований, із західного боку на підвищенні валоподібного останця збереглися рештки геодезичного знаку у вигляді горбка з обвалуванням. Південно-західна пола підрізана розорюванням, а з північно-східного боку – основа насипу підорюється. Котлован і східна частина масиву поросли кущами терну і грушами-дичками. З північного боку росте кілька порівняно великих дерев. Місцями на східному, західному і переважно північно-західному схилах помітні задерновані траншеї окопів 1941 та 1943 рр. завглибшки 0,5 – 1,2 м і завширшки бл. 1,0 м.

Курган № 2 має округлу в плані форму, розорюється, здіймаючись на висоту 0,7 м при діаметрі близько 20 м. Розорані насипи №№ 3 – 4 мають висоту 1,0 і 0,6 м, діаметри – 31 та 24 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 39; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 116, 117; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 29. – Рис. 40-42; Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Прав. конт. топ. Менгин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863-1878. – Атлас. – Л. 12; Полтавская область. – М 1: 200 000. – К.: МО Украины, 1992.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

319. Курганний могильник II (археол.)

Знаходиться за 0,8 – 1,0 км на південний захід від села, за 0,08 – 0,10 км від північного узбіччя шосе Т-17-36 залізнична станція Потоки – смт Решетилівка, на підвищенні плато другої надзаплавної тераси лівого берега р. Псел (рр. Псел – Дніпро).

Обстежувався І. С. Мельниковою в 1987, оглядався О. Б. Супруненьком у 2015 рр.

Складається з двох розораних, округлої в плані форми, насипів курганів, розташованих на відстані 0,15 км один від одного. Висота курганів 1,0 – 1,2 м, діаметр 24 – 35 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилловском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова І. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 39; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилловском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова І. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 116, 117; Супруненько О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненько А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 27. – Рис. 39; Карта: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горнич. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863-1878. – Атлас. – Л. 12.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненько

320. Курган І (археол.)

Знаходиться за 1,1 км на південний захід (азимут 213°) від села, за 60 м від західного узбіччя шосе Т-17-36 залізнична станція Потоки – смт Решетилівка, на підвищенні другої надзаплавної тераси лівого берега р. Псел (рр. Псел – Дніпро).

Обстежувався О. Б. Супруненьком у 2015 р.

Розорюється. Має округлу в плані форму. Висота – 0,7 м, діаметр – 28 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненько О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненько А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 27. – Рис. 39.

О.Б. Супруненько, І.С. Мельникова

321. Курган ІІ (археол.)

Знаходиться за 1,25 км на південний захід (азимут 292°) від околиць села, справа від польової дороги на с. Хорішки під лісосмугою, ліворуч від шосе Т-17-36 залізнична станція Потоки – смт Решетилівка.

Розташований на підвищенні плато другої надзаплавної тераси лівого берега р. Псел (рр. Псел – Дніпро) з відносною висотою 13 м над рівнем заплави та абсолютною більше 85,0 м. Позначений на одно- і двокілометрових та більш дрібномасштабних картах третьої чв. – кін. ХХ ст.

Обстежувався І. С. Мельниковою і О. Б. Супруненьком у 2015 р.

Південна половина насипу розорюється, північна – зайнята кущами та поодинокими деревами, прилягаючи до пересохлого болітця, оточеного насадженнями лісосмути. Має круглу в плані та виражену сегментоподібну в перетині форму. Висота – 1,25 м, діаметр – близько 30 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненько О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненько А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 31. – Рис. 45; Карти: Х-40-63-Б-в. – М 1: 25 000. – М.: ГУТК, 1969; Полтавская область. – М 1: 200 000. – К.: МО України, 1992.

О.Б. Супруненько, І.С. Мельникова

322. Курган III (археол.)

Знаходиться за 0,93 км на південний захід (азимут 302°) від околиці села, за 2,08 км на південний схід від с. Хорішки (азимут 134°), поряд із лісосмугою, що відділяє угіддя навколо цих сіл, за 1,04 км на північ від шосе Т-17-36 залізнична станція Потоки – смт Решетилівка.

Розташований на підвищенні плато другої надзаплавної тераси лівого берега р. Псел (рр. Псел – Дніпро) з абсолютною висотою понад 85,0 м. Позначений на «кілометрових» і більш дрібномасштабних картах третьої чв. – кін. ХХ ст.

Обстежувався І. С. Мельниковою та О. Б. Супруненьком у 2015 р.

Розорюється. Має округлу в плані й сегментоподібну в перетині форму. Висота – 1,4 м, діаметр – близько 32 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненько О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненько А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 31. – Рис. 45; Карті: Х-40-63-Б-в. – М 1: 25 000. – М. : ГУГК, 1969; Полтавская область. – М 1: 200 000. – К. : МО Украины, 1992.

О.Б. Супруненько, І.С. Мельникова

323. Курган IV (археол.)

Знаходиться за 1,76 км на південний захід (азимут 242°) від околиці села, за 2,34 км на південний схід від с. Хорішки (азимут 126°), біля лісосмуги, що відділяє угіддя навколо цих сіл, за 0,09 км на північ від шосе Т-17-36 залізнична станція Потоки – смт Решетилівка.

Розташований на підвищенні плато другої надзаплавної тераси лівого берега р. Псел (рр. Псел – Дніпро). Позначений на дрібномасштабних картах третьої чв. – кін. ХХ ст.

Обстежувався І. С. Мельниковою та О. Б. Супруненьком у 2015 р.

Західна частина насипу розорюється, східна знаходиться в лісосмузі. Має округлу в плані, сегментоподібну в перетині форму. Висота – 1,2 м, діаметр – близько 28 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненько О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненько А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 31. – Рис. 45; Карті: Х-40-63-Б-в. – М 1: 25 000. – М. : ГУГК, 1969; Полтавская область. – М 1: 200 000. – К. : МО Украины, 1992.

О.Б. Супруненько, І.С. Мельникова

324. Братська могила учасників громадянської війни (1921) (іст.)

Знаходиться в центральній частині старого кладовища.

Поховано трьох учасників громадянської війни – Михайла Васильовича Найдьона (1898 – 1921), Володимира Васильовича Найдьона (1900 – 1921), Василя Андрійовича Перепелицю (1900 – 1921), які були убиті військовими формування-

ми Н. І. Махна 2 травня 1921 р. в с. Хорішки.

У 1974 р. на могилі встановлений металевий пірамідальний обеліск (вис. 1,65 м), увінчаний хрестом, в центрі якого закріплена дошка з нержавіючої сталі (0,35 x 0,2 м) з пам'ятним текстом: «Борцям за владу Рад Найдьон М. В. Найдьон В. В. Перепелиця В. А. загинули 2.V.1921 р.».

Джерело: Памятники истории и культуры Украинской ССР: Каталог-справочник. – К., 1987. – С. 408.

М.О. Авдеева

325. Місце поховання жертв Голодомору 1932 – 1933 р.р. (іст.)

Знаходиться в східній частині старорог кладовища.

Поховані жителі села, які померли під час Голодомору 1932-1933 рр.

У 2008 р. в пам'ять про селян, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр., встановлено бетонну стелу (1,08 x 0,38 м) на бетонному постаменті (0,55 x 0,3 x 0,51), у центрі дошка з металокераміки (0,59 x 0,27 м), у верхній частині хрест, під ним напис: «Ще й досі блукають їх душі мов тіні і хліба по всій Україні. Старим, молодим і ненародженим жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр».

Джерела та література: Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Л.А. Головка

326. Місце поховання родини Остроградських (іст.)

У старій частині кладовища знаходиться родинний склеп представників відомої родини Остроградських, що мала козацьке походження. Поховано 17 осіб.

У 1920 р. під час громадянської війни банда Лактуха розгромила і пограбувала

поховання – гроби були розкриті, останки розкидані по підлозі.

У 1924 р.н. склеп був розібраний на ремонт школи і лікарні. А гроби в ямі були засипані сміттям.

У 1989 р. на місці склепу та колишніх поховань встановлено гробницю та хрест на постаменті з біломармурової крихти (0,3 x 0,39 x 0,65 м), у нижній частині якого закріплена дошка з сірого граніту (0,18 x 0,3 м) з пам'ятним написом: «На цьому місці був родовий склеп Остроградських –нащадків козацьких старшин XVII – XVIII ст., у тому числі і перше поховання вченого-математика М. В. Остроградського».

Джерела та література: Остроградський Михайло Васильович // Українська радянська енциклопедія. – К., 1982. – Т. 8. – С. 91; Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область / Голов. ред. кол. Тронько П. Т., Бажан М. П., Білодід І. К. та ін.; Ред. кол. Буланій І. Т., Бардик Г. С., Бевзо О. А. та ін. – К.: Голов. Ред. УРЕ, 1967. – С. 434; Віцєня Л. Нашадок козаків, всесвітньовідомий вчений // Зоря Полтавщини. – 2011. – № 151 (21828). – 28 вересня. – С. 4; Історія Полтавського краю. Серія 3. М. В. Остроградський – перший український математик світового масштабу. – Полтава, 2002. – 65 с.; Пниденко Б. В. Погребыский И. Б. Михаил Васильевич Остроградский 1801 – 1862: Жизнь и работа. Научное и педагогическое наследие. – М.: Издательство Академии Наук СССР, 1968. – 270 с.; Шалков Б. Перепоховання в нову могилу академіка В. Остроградського // Радянське село. – 1996. – № 89 (8910). – 27 листопада. – С. 3.

В.А. Андрієць, В.О. Мокляк

327. Могила Остроградського Михайла Васильовича (іст. мист.)

Знаходиться в центральній частині кладовища.

Похований Михайло Васильович Остроградський (12(24).IX.1801, с. Пашенне Кобеляцького повіту Полтавської губ. – 20.XII.1861(2.1.1862), м. Полтава, похований в с. Пашенівка Козельщинського р-ну Полтавської обл.) – російський і український математик, академік Петербурзької Академії Наук (з 1830 р.).

Народився М. В. Остроградський у родині збіднілих дворян, які мали козацьке коріння. У 1809 р. батьки віддали М. В. Остроградського в пансіонат при Полтавській гімназії, до так званого будинку виховання збіднілих дворян. Заступником директора пансіонату був відставний штабс-капітан І. П. Котляревський, саме він розбудив у вихованця бажання стати військовим. Восени 1810 р. він вступив до Полтавської гімназії. У перший рік навчання оцінки були задовільні, а потім за 1813 – 1814 рр. – посередні. Не закінчивши курсу, за батьковим бажанням, М. В. Остроградський залишив гімназію. У 1816 р. його відвезли до м. Петербург для зарахування в один із гвардійських полків, але на шляху до столиці він зустрівся з дядьком, який рішуче наполіг, щоб Михайло продовжив навчання у Харківському університеті. У 1817 р. М. В. Остроградського зарахували до Харківського університету сту-

дентом фізико-математичного факультету, але він мріяв про військову службу. Під впливом видатного вченого, ректора університету Т. Ф. Осиповського та викладача математики А. Ф. Павловського наступив перелом у ставленні до науки. У 1818 р. він блискуче складає екзамени за трирічний курс університету і одержує атестат, після чого, пробувши рік у селі в батька, остаточно вирішив присвятити себе математиці й до початку 1819 – 1820 навчального року повертається до університету для «усовершенствования себя по части наук, относящихся к прикладной математике». 30 серпня 1820 р. Остроградський здає всі екзамени, але не отримує кандидатського диплому через те, що не відвідував лекції з богослов'я і філософії через свої антирелігійні погляди. У травні 1822 р. М. В. Остроградський їде в м. Париж для удосконалення математичних знань. Уже через рік він подає до Паризької Академії Наук свою першу працю «Теорія хвиль у посудині циліндричної форми», в якій успішно розв'язав одну з проблем гідродинаміки. У 1822 – 1827 рр. слухав у Парижі лекції А. М. Ампера, О. Л. Коші, П. С. Лапласа, С. Д. Пуассона, Ж. Б. Ж. Фур'є, Біо, Дюлонга, Гей-Люссака. У Парижі він прожив 6 років і спромігся заявити про себе на повний голос, працював викладачем в одному з колегіумів. Залишивши цю посаду у 1828 р., їде до Росії, де потрапляє під пильний нагляд поліції. У Парижі М. В. Остроградський близько потоваришував з Віктором Яковичем Буняківським, талановитим математиком, майбутнім колегою по Петербурзькій Академії Наук, згодом обидва працювали викладачами, потім – професорами у вищих навчальних закладах. У 1828 р. він був обраний ад'юнктом Петербурзької Академії Наук, а в 1830 р. – обирається дійсним членом (академіком) Петербурзької Академії Наук. Також був обраний членом Академії Наук у Нью-Йорку (1834 р.), Туринської Академії (1841 р.), Академії Лінчєєв у Римі (1853 р.), членом-кореспондентом Паризької Академії Наук (1856 р.). Був професором офіцерських

класів Морського кадетського корпусу (з 1828 р.), інституту інженерних шляхів сполучення (з 1830 р.), Головного педагогічного інституту (з 1832 р.), Головного інженерного інституту (з 1840 р.), Головного артилерійського училища (з 1841 р.) у Петербурзі. Діапазон творчості М. Остроградського був надзвичайно широким. Основні праці вченого стосуються математичної фізики, математичного аналізу, теоретичної механіки; відомі також його праці з теорії чисел, алгебри та теорії імовірностей.

У Петербурзькій Академії Мистецтв Т. Г. Шевченко під час навчання слухав лекції М. В. Остроградського. Саме тоді зародилася тривала і дуже міцна дружба. Після повернення із заслання до Петербурга Т. Шевченко відновив своє давнє знайомство. 13 квітня 1858 р. поет писав у щоденнику про зустріч з М. В. Остроградським: «великий математик прийняв мене з розкритими обіймами, як земляка і свого родича, що кудись надовго відлучився...», учений, як стверджують біографи, напам'ять знав увесь «Кобзар» та вмів його майстерно декламувати.

М. В. Остроградський майже кожного року на літні канікули приїздив у Полтавську губернію, у свій маєток, любив українську мову, спілкувався з селянами, навіть у Петербурзі вставляв українські слова у свою мову, користувався ними і на лекціях.

Влітку 1861 р. М. В. Остроградський був у відпустці на Україні, у своєму селі Генералівці, в цей час у нього був виявлений нарив, який вилкували, але зго-

дом пухлина почала прогресувати, була проведена операція і лікарі направили його для консилиуму до м. Харкова. Але він зупинився у друзів у родині Старицьких, у м. Полтаві й вирішив не їхати до Харкова. Він говорив: «Если уж суждено умереть, то лучше умру между своими и на Родине». Під час хвороби він зустрічався з викладачем математичних наук Петровського Полтавського кадетського корпусу В. Ф. Барсовим, цікавився, як ідуть екзамени з математичних наук у Корпусі. Він почувався краще, з 4 грудня почав ходити по кімнаті, але з 8 грудня йому стало гірше й 20 грудня 1861 р. (2 січня 1862 р.) М. В. Остроградський помер.

М. В. Остроградський був передовим ученим, стояв на позиціях природничо-наукового матеріалізму. Критерієм цінності математичного дослідження для вченого була практика. Він один із засновників Петербурзької математичної школи. Його учнями були російські вчені: І. О. Вишнеградський, Д. І. Журавський, І. П. Колонг, М. П. Петров та інші. М. В. Остроградський багато зробив для розвитку педагогічної справи. Поряд із В. Я. Буняковським і І. П. Чебишевим відіграв важливу роль у підвищенні наукового рівня викладання математики у вищій школі, був автором кількох підручників.

Ще на початку ХХ ст. громадськість Полтави широко відзначила сторіччя від дня народження великого вченого і математика. Було засновано стипендії його імені з капіталом 1600 карбованців для найобдарованішого учня з математичних предметів Полтавської чоловічої гімназії.

Під час громадянської війни на Україні ні sklep, в якому покоївся прах М. В. Остроградського, був зруйнований. У 1931 р. з ініціативи вчителя місцевої школи М. І. Кушніренка було вирішено перепоховати останки М. В. Остроградського з його родинного склепу на видне місце. На могилі був встановлений дерев'яний обеліск і огорожа.

У 1951 р., коли відзначали 150-річчя від дня народження вченого, на його

могили встановлений новий пам'ятник. У 1975 р. він був замінений на стелу з нежвавючої сталі з написом: «Видатний математик і механік Михайло Васильович Остроградський 1801 – 1861 рр.».

У 1989 р. на могилі встановлена стела з сірого граніту (1,7 x 0,64 м) з бронзовим барельєфним зображенням вченого (0,45 x 0,45 м), в нижній частині якого бронзова дошка (0,30 x 0,44 м) з пам'ятним написом:

«Видатний математик і механік, академік Михайло Васильович Остроградський 1801 – 1862», постамент із чорного граніту (вис. 0,4 м), на могилі – плита з чорного граніту (1,86 x 0,5 м). Огорожа з чорного лабрадориту.

Автори: арх. Ф. В. Квас, скульптор В. І. Білоус. Пам'ятник на могилі встановлений згідно з постановою бюро Полтавського обкому КП України та виконкому Полтавської обласної ради депутатів трудящих № 157 від 14.07.1969 р. «Про уроччєння пам'яті академіка Остроградського М. В.».

Джерела та література: Остроградський Михайло Васильович // Українська радянська енциклопедія. – К., 1982. – Т. 8. – С. 91; Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область / Голов. ред. кол. Тронько П. Т., Бажан М. П., Білодід І. К. та ін.; Ред. кол. Буланій І. Т., Бардик Г. С., Бєвзо О. А. та ін. – К.: Голов. Ред. УРЕ, 1967. – С. 434; Віцєня Л. Нашадок козаків, всєсвітньовідомий вчений // Зоря Полтавщини. – 2011. – № 151 (21828). – 28 вересня. – С. 4; Історія Полтавського краю. Серія 3. М. В. Остроградський – перший український математик світового масштабу. – Полтава, 2002. – 65 с.; Пниденко Б. В. Погребыский И. Б. Михаил Васильевич Остроградский 1801 – 1862: Жизнь и работа. Научное и педагогическое наследие. – М.: Издательство Академии Наук СССР, 1968. – 270 с.; Барабаш О. Шана академіку з Пашенної // Козельщинські вісті. – 1999. – № 1 (9120). – 6 січня. – С. 1.; Шалков Б. Перепоховання в нову могилу академіка В. Остроградського // Радянське село. – 1996. – № 89 (8910). – 27 листопада. – С. 3; Кап'як Д. Пам'ятний знак М. В. Остроградському // Радянське село. – 1986. – № 126 (7039). – 21 жовтня. – С. 4.

В.А. Андриєць, В.О. Мокляк

Пашківка, с. Пашківська сільська рада

328. Курганний могильник I (археол.)

Знаходяться за 0,15 – 0,20 км на північ від села (азимуту 354° – 356°), на панівному підвищенні плато вододілу р. Рудька, лівобічної притоки рр. Псел, та Сухий Кобелячок, лівої притоки р. Дніпро, з абсолютною відміткою 145 м.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987, О. Б. Супруненкою восени 2015 рр. Кургани позначені на топографічних картах із сер. XIX ст. На дрібномасштабних мапах третьої чв. XX ст. показані три насипи з відносними висотами більше 1,0 і 1,2 м. На сучасних дрібномасштабних картах вказаний лише один із курганів із відносною висотою близько 2 м та абсолютною – 145,9 м.

Складається з трьох насипів, розташованих спрямованим із північного за-

ходу на південний схід і дещо скривленим ланцюгом на відстані 20 – 40 м один від одного. Два кургани розорюються, один знаходиться в лісосмузі.

Насип найбільшого кургану № 1, розташованого з північно-західного боку, до 1980-х рр. був зайнятий шовківником. Вершина на місці встановлення тригопункту задернована, поли оборюються. Висота – 1,7 м, діаметр – 34 м. Географічні координати умовного цен-

тру – 49°09'19,065" північної широти, 33°51'28,443" східної довготи.

Невеликий розораний курган № 2 між першим насипом та лісосмугою зберігся на висоту 0,3 м, має діаметр 15 м.

Найкраще збережений – задернований насип кургану № 3 зі сплющеною вершиною, що знаходиться в лісосмузі. Його широтні поли підрізані польовими дорогами. На насипу ростуть три ряди дерев, чимало кущів. Висота кургану – 1,4 м, діаметр – 28 м. Поверхня здебільшого задернована. Географічні координати умовного центру – 49°09'17,186" північної широти, 33°51'32,648" східної довготи.

За 50 м на південь від останнього, на краю лісосмуги і поряд з газорозподільчою установкою, знаходиться курганоподібний насип зі стрімкими схилами, заввишки 1,8 м та діаметром 22 м, з великою ямою в центрі, зовні схожий на пограбований на поч. ХХ ст. курган. Проте його масив досить рихлий, а яма діаметром 12 м в центрі вщент засмічена, що не дозволяє впевнено визначитися із походженням об'єкту.

Могильник є виразною доміантою історичного ландшафту на околиці села і помітним комплексом стародавніх поховальних споруд.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова І. С.; ПКМ

імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 56; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова І. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 181; Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Прав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб. : Воен.-топограф. депо, 1863-1878. – Атлас; X-40-63-Г-г.-M1:25000.-Съемка 1953г.-М. : ГУТК, 1969; M-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Польові обстеження восени 2015 р.

І.С. Мельникова, О.Б. Супрунченко

329. Курганний могильник II (археол.)

Знаходиться за 3,33 км на південний захід від приміщення Пашківської сільської ради (азимуту 228° – 230°), на розораному відрогopodobному підвищенні в основі вододільного плато р. Рудька (басейн р. Псел) та р. Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро) з абсолютною висотою понад 100,0 м, справа від польової дороги до кол. с. Осначі, за 0,3 км на північний схід від решток останнього й на північний схід від польової дороги на с. Булахи.

Обстежувався О. Б. Супрунченко, за участі І. С. Мельникової, восени 2015 р. Два кургани могильника позначені на дрібномасштабних картах кін. ХХ ст., в т. ч. один – із відносною висотою понад 2 м.

Дуже пошкоджені розорюванням. Збереглися два насипи на відстані в 60 м один від одного по вісі північний захід – південний схід. Мають висоту 0,7 та 0,5 м при діаметрах 24 і 30 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Карта: М-36-104. – Комсомольськ. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Польові обстеження восени 2015 р.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

330. Курганний могильник III (археол.)

Знаходиться за 4,8 – 4,6 км на південний захід від приміщення Пашківської сільської ради (азимуту 238° – 243°), на розораному підвищенні вододілу рр. Лизька і Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро) з абсолютною висотою понад 95,0 м, справа від лісосмуги, за 0,23 – 0,35 км на північний захід та захід від решток кол. с. Осначі.

Обстежувався О. Б. Супруненком восени 2015 р. Два помітні кургани могильника позначені на дрібномасштабних картах кін. ХХ ст., в т. ч. один – з відносною висотою понад 2 м.

Збереглися три насипи, вишикувані ланцюгом на відстані в 0,4 км по вісі північний захід – південний схід. Кургани мають висоту 0,6 – 1,2 м, діаметри 22 – 34 м. Розорюються.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Карта: М-36-104. – Комсомольськ. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Польові обстеження восени 2015 р.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

331. Курган I (археол.)

Знаходиться за 1,25 км на південний схід від приміщення Пашківської сільської ради (азимут 133°), на підвищенні вододільного плато рр. Рудька (басейн р. Псел) і р. Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро) з абсолютною висотою понад 122,5 м, зліва від вибалку, що звернений до північної околиці села, неподалік лісосмуги.

Обстежувався О. Б. Супруненком восени 2015 р.

Курган висотою 1,4 м і діаметром 32 м позначений на топографічних основах з сер. ХІХ ст. На великомасштабних кар-

тах третьої чв. і дрібномасштабних кін. ХХ ст. значиться з відсною висотою понад 1,0 м та абсолютною – 124,2 м, в т. ч. як тригопункт.

Округлий у плані насип сегментоподібного перетину, з виразними похилими полами, вкритий кущами й деревами, частково задернований. У центрі помітні рештки зруйнованого пункту триангуляції. За 2 – 7 м від піл масив насаджень, що вкриває курган, оборюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Карти: Ряд ХХV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб. : Воен.-топограф. депо, 1863-1878. – Атлас; Карта: Х-40-63-Г-г. – М 1: 25 000. – Съемка 1953 г. – М. : ГУГК, 1969; М-36-104. – Комсомольськ. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Польові обстеження восени 2015 р.

О.Б. Супруненко

332. Курган II (археол.)

Знаходиться за 4,0 км на південний захід від приміщення Пашківської сільської ради (азимут 212°), на розораному незначному підвищенні вододілу рр. Лизька та Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро) з абсолютною висотою понад 92,5 м, безпосередньо зліва від польової дороги до с. Булахи.

Обстежувався О. Б. Супрунечком, за участі І. С. Мельникової восени 2015 р. Невеликий насип кургану знайшов відображення на дрібномасштабних картах кін. ХХ ст. як пункт триангуляції з абсолютною висотою 94,7 м.

Рештки розораного насипу мають висоту 0,6, діаметр 16 м. Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Карта: М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Польові обстеження восени 2015 р.

І.С. Мельникова, О.Б. Супрунечко

333. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходяться в південно-західній частині села, біля тракторної бригади, за адресою: вул. Щорса.

Поховано 11 воїнів із частин підрозділів 132-ої танкової бригади, 11-ї танкової дивізії, 205-го гаубичного артилерійського полку 304-ої стрілецької дивізії, 465-го гарматного артилерійського полку 199-ої стрілецької дивізії 38-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули в боях за село із гітлерівськими загарбниками 7–8 вересня 1941 р. Прізвища відомі 7 воїнів.

Згідно з рішенням виконкому Козельщинської районної ради від 15.01.1957 р. на могилі встановлено пам'ятник, виготовлений Харківським скульптурним комбінатом. Автори – Л.Ю. Білостоцький, О.І. Супрун.

Залізобетонна скульптурна група матері з суворовцем (2,5 x 0,9 x 0,8 м) встановлена на цегляному, поштукатуреному постаменті (вис. 2,2 м). Ліворуч і праворуч до постаменту примикають цегляні оштукатурені стели, (1,2 x 3,5 м) із барельєфними вставками із зображенням військової арматури та батальних суен.

Біля підніжжя постаменту – бетонна плита (1,48 x 0,8 м) з пам'ятним написом і прізвищами полеглих воїнів: «Никто не забыт и ничто не забыто Здесь похоронены: рядовой Бойко Владимир Иванович рядовой Плот Иван Ефимович сержант Козлов Юрий Павлович старшина Севастьянов Николай Алексеевич село Ольговка

Куда б ни шел, не ехал ты
но здесь остановись
могиле этой дорогой
Всем сердцем поклонись».

Слід зазначити, що на плиті вибиті прізвища воїнів: рядовий Плот Іван Юхимович, сержант Козлов Юрій Павлович, старшина Севастьянов Микола Олексійович, але згідно з документами даних ЦАМО РФ вони поховані у с. Ольгівка. На плиту помилково занесене прізвище рядового Бойка Володимира Івановича 1924 р. із підрозділів 8-ї гвардійської повітряно-десантної дивізії, який був поранений 14.09.1943 р. і помер від ран 18.09.1943 р., похований у с. Плинське Зіньківського р-ну Полтавської обл.

У 1987 р. перед могилою встановлена горизонтальна цегляна, оштукатурена стела (2,0 x 0,27 м), на якій розміщено 3 плити з сірого граніту (0,8 x 0,6 м) з прізвищами 58 воїнів, уродженців сс. Пашківка та Бутоярівка, які загинули на фронтах Другої світової війни в 1941–1945 рр.

По Книзі Пам'яті відомо 26 прізвищ.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 818884. – Спр.47; Там само. – Ф. 1199. – Оп. 2. – Спр. 15. – Арк. 34, 82, 83; Там само. – Ф. ІХ відділ, вх. 1324-41. – Арк. 60; Там само. – Ф. 3068. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 78; Там само. – Ф. 3539. – Оп. 1. – Спр. 36. – Арк. 116; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 83. – Арк. 28; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.568-2.16.9 // Робочий архів

науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5: Кобеляцький р-н, Козельщинський р-н, Котелевський р-н. – Полтава: «Полтавський літератор», 1996. – С. 529 – 530, 532 – 534.

Л.М. Кушко

334. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр., пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. і політичних репресій (іст.)

Розташовані у старій частині кладовища, при вході.

Поховані жителі села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр. Серед померлих родина Глуценка Д. Г.: Глуценко Д. Г., 1887 р.н. – батько, Глуценко Д. Д., 1905 р.н. – дочка, Глуценко В. Д., 1908 р.н. – син, Глуценко М. Д., 1914 р.н. – син, усі поховані на Сохнівському кладовищі. За свідченням Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. в Україні встановлено загиблих 38 осіб, встановлено 36 імен.

Через репресивну машину, яка перемелювала людські долі й життя, пройшли і жителі села. Реабілітовані вони були лише в кінці ХХ ст. Серед репресованих: житель с. Калашники Свистун Пантелеймон Іванович (1890 – 28 липня 1938 р.), який є учасником громадянської війни на Полтавщині, працював у Крюківських вагоноремонтних майстернях. У 1917 р. – голова робітничої секції Полтавської ради робітничих і солдатських депутатів. Член Полтавського ревкому, перший секретар Кременчуцького губкому КП(б)У. Після громадянської війни – на партійній роботі. Був учасником будівництва найбільшого в Україні Харківського тракторного заводу. На початку 1930 р. П. І. Свистуна було призначено начальником будівництва, а потім директором заводу. 26 травня 1938 р. за розпорядженням наркома Внутрішніх справ УРСР комісара державної безпеки 3-го рангу О. Успенського Пантелеймон Іванович Свистун був заарештований

і направлений спеціальним конвоем у розпорядження НКВС СРСР до м. Москви. Його звинуватили в участі в антирадянській націоналістичній організації м. Харкова. Почалася серія виснажливих допитів. Питання повторювалися в різних варіантах, слідчі змінювали один одного, атмосфера була нестерпною. Усвідомивши безвихідь становища, П. І. Свистун врешті-решт визнав себе винним, підтвердив, як вимагали слідчі, свою участь в неіснуючій антирадянській націоналістичній організації у Харкові. 27 липня 1938 р. звинувачувальний висновок затвердив прокурор Союзу РСР А. Я. Вишинський. Військова Колегія Верховного Суду Союзу РСР на своєму виїзному засіданні 28 липня 1938 р. визнала Свистуна П. І. винним в уявних злочинах і відповідно до ст. 58 пп. 6, 7, 8, 9, 11 КК РРФСР засудила його до вищої міри покарання – розстрілу. В цей же день вирок було виконано. У 1956 р. було переглянуто справу П. І. Свистуна. Як виявилось, вона повністю була сфальсифікована. Юристи встановили, що в прилучених до справи машинописних копіях свідчень та їх оригіналах відсутні відомості про контрреволюційну діяльність П. І. Свистуна. Військова Колегія Верховного Суду СРСР вирок відмінила, а справу припинила за відсутністю складу злочину.

– Ляшенко Матвій Андрійович, 1906 р.н., с. Пашківка Козельщинського р-ну Полтавської обл., українець, із селян, освіта початкова. Проживав на х. Софіївка Карлівського р-ну Полтавської обл. Коваль колгоспу. Заарештований 29 серпня 1937 р. Засуджений Особливою трійкою при УНКВС Харківської обл. 16 жовтня 1937 р. за ст. 54-10 ч. 1 КК УРСР до 10 років позбавлення волі. Реабілітований Полтавською обласною прокуратурою 16 червня 1989 р.

– Тристан Микита Павлович, 1885 р.н., с. Пашківка Козельщинського р-ну Полтавської обл., українець, із селян, освіта початкова. Проживав у с. Пригарівка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Селянин-одноосібник. Заарештований 19 жовтня 1930 р. Засуджений Особливою нарадою при Колегії ДПУ УРСР 26 лютого 1931 р. за ст. 54-10 ч.1 КК УРСР до 8 років позбавлення волі. Реабілітований Полтавською обласною прокуратурою 23 квітня 1990 р.

Під час колективізації були вивезені до Сибіру жителі села: Старчик Дмитро Йосипович, його дружина Єфросинія і син Іван; Старчик Петро Якимович із родиною; Старчик Василь Якимович, Старчик Антон Онуфрійович, Старчик Пилип Васильович, Фидря Павло, Бражник Григорій Кузьмович, Чирва Панас Леонтійович, Костина Денис Васильович; родина Манців із с. Ольгівка. Частина з них залишилися там назавжди, лише деякі повернулися до рідного села.

У листопаді 2008 р. в пам'ять земляків встановлений пам'ятний знак – на залізобетонному постаменті (0,85 x 0,88 x 0,88 м) встановлений хрест із мармурової крихти (1,33 x 0,88 м) на постаменті (0,3 x 0,65 x 0,25 м). У центрі табличка з металокераміки (0,17 x 0,8 м) з пам'ятним написом: «Жертвам голодомору 1932 – 1933 та сталінських репресій. Промада села». Перед хрестом встановлена скульптура скорботної Божої Матері (0,87 x 0,5 м).

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-954; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 рр. в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С. 294; Полтавщи-

на: Енциклопедичний довідник / За ред. А. В. Кудрицького. – К.: «Українська Енциклопедія» імені М. П. Бажана, 1992. – С. 638; Реабілітовані історією: Полтавська область. – К.-Полтава, 2005. – Кн. III. – С. 279; Реабілітовані історією: Полтавська область. – К.-Полтава, 2006. – Кн. IV. – С. 347; Реабілітовані історією: Полтавська область. – Полтава, 2007. – Кн. V. – С. 536–539.; Писаренко С. Кризь віхоли життя // Зоря Полтавщини. – 1988. – № 159 (16959). – 10 липня. – С. 3.

В.А. Андрієць, Л.М. Кушко

Підгорівка, с. Козельщинська селищна рада

335. Курган I (археол.)

Розташований на незначному підвищенні другої тераси лівого берега р. Рудька – лівої притоки р. Псел (басейн р. Дніпро), заввишки 87,5 м у Балтійській системі вимірів, з південно-східного боку від шосе Н-22 мм. Олександрія – Полтава.

Обстежувався О. Б. Супруненкою восени 2015 р. Позначений на топографічній карті «триверстовці» третьої чв. XIX ст. на південний схід від хут. Маньки, на великомасштабних мапах третьої чв. XX ст. як курган в околицях села заввишки більше 1,1 м та з абсолютною висотою 88,2 м.

Насип наразі невеликого кургану висотою 0,7 м і діаметром 27 м розорюється, знаходячись поряд із насадженнями кущів.

Розкопки не проводилися. Площа ділянки, зайнятої насипом кургану, – 0,057 га.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 65; Карті: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской.

Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб. : Воен.-топограф. Депо, 1863-1878. – Атлас. – Л. 12; Карта: X-40-63-Г-в. – М 1: 25 000. – Съёмка 1953 г. – М. : ГУТК, 1969.

О.Б. Супруненко

336. Курган II (археол.)

Розташований на підвищенні в основі відрогу першої тераси лівого берега р. Рудька – лівої притоки р. Псел (басейн р. Дніпро), заввишки 75,0 м у Балтійській системі вимірів, за 0,47 км з північно-західного боку від залізниці Полтава – Кременчук, майже навпроти великого задернованого кургану II поблизу с. Василівка (Див. поз. № 66) на протилежному березі річки.

Обстежувався О. Б. Супруненком восени 2015 р. Позначений на великомасштабній карті третьої чв. XX ст. як курган на північ від села заввишки більше 1,1 м.

Насип висотою 0,5 м і діаметром 22 м розорюється. Розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 65; Карта: X-40-63-Г-в. – М 1: 25 000. – Съёмка 1953 г. – М. : ГУТК, 1969.

О.Б. Супруненко

337. Курган III, III – II тис. до н. е., епоха бронзового віку (археол.)

Розташований на підвищенні відрогу лівого корінного берега р. Рудька – лівої притоки р. Псел (басейн р. Дніпро), заввишки 115,0 м у Балтійській системі вимірів, за 0,37 км з північно-західного боку від шосе Н-22, над північно-східною околицею села.

Обстежувався О. Б. Супруненком восени 2015 р. Позначений на великомасштабній карті третьої чв. XX ст. як

курган заввишки більше 1,8 м з абсолютною висотою 116,8 м. На дрібномасштабних мапах кін. XX ст. вказується як курган із відносною висотою 2 м та тим же значенням абсолютної висоти.

Насип кургану розорюється. Має висоту 1,2 м та діаметр 32 м. Розкопки не проводилися.

На поверхні виявлені уламки ліпного посуду доби раннього бронзового віку.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 65; Карта: X-40-63-Г-в. – М 1: 25 000. – Съёмка 1953 г. – М. : ГУТК, 1969; М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.

О.Б. Супруненко, Є.Є. Пономаренко

338. Місце падіння літака (1941) (іст.)

Знаходиться між селами Підгорівка та Лозки.

У журналі бойових дій 132-ї танкової бригади вказано, що «В 17.00–12.9.1941 г. в районі Козельщина – Подгоровка наш бомбардировщик вел бой с 7 мессершмитами. Бомбардировщик упал южнее высоты 116,8, экипаж сгорел. Найдены документы летчика – майор Афанасьев Николай Ефимович из Гомеля (из боевого донесения № 06, штаб бригады 12.9.18.00)».

Згідно документів ЦАМО РФ в літаку було 5 воїнів, які 12.09.1941 р. не повернулися з бойового завдання за маршрутом Махнівка – Кобеляки:

– Афанасьєв Микола Юхимович, майор 230 авіаційного полку, заступник командира полку, 1906 р.н., м. Гомель;

– Маяцький Петро Васильович, капітан, штурман полку, 1912 р.н., Саратовська обл., Самойловський р-н, с. Самойловка;

– Ганженко Аркадій Никифорович, старшина, стрілок-радист, 1915 р.н., Ростовська обл., станція Костянтинівка;

– Новіков Леонтій Петрович, лейтенант, льотчик, 1914 р.н., Новосибірська обл., Крашевінський р-н, с. Дяченкове;

– Євламів Григорій Федорович, начальник армійської служби, 1909 р.н. Ярославська обл., м. Переяслав.

Жителька села Ольгівка Мірошніченко Ольга Дмитрівна, 1965 р.н., згадує, як батько і бабуся розповідали, що під час бою був збитий літак Червоної Армії, на парашуті спустилися один чи два воїни. Літак пішов під землю, видно було лише хвостову частину. Можливо кілька льотчиків залишилось в літаку, частина якого знаходиться в землі.

Джерела: ЦАМО РФ. – Ф. 3068. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 86; ЦАМО РФ – Ф. IX відділ. – Оп. 818883. – Спр. 101-581-1. – Арк. 61; Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

В.А. Андрієць,

339. Пам'ятник землякам (1985), пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходяться в південній частині кладовища.

Споруджено у 1985 р. в пам'ять про 27 воїнів-земляків, які полягли на фронтах Другої світової війни в 1941 – 1945 рр.

Стела з сірого полірованого граніту (1,6 x 0,81 м), встановлена на цегляному, поштукатуреному постаменті (вис. 0,8 м), цоколь – цегляний, двохступінчастий (0,47 x 3,24 x 1,3 м, 0,25 x 0,83 x 1,5 м). У центральній частині стели пам'ятний на-

пис: «Никто не забыт и ничто не забыто» і прізвища 19 полеглих воїнів-земляків.

Під час Голодомору 1932 – 1933 рр. в селі померло 53 жителі.

У пам'ять про померлих з голоду жителів села у листопаді 2008 р. поряд із пам'ятником воїнам-землякам встановлено пам'ятний знак – бетонний хрест (1,65 x 0,87 м), у середохресті якого закріплена металева табличка на емалі (0,14 x 0,2 м) з пам'ятним написом: «Жертвам голодомору 1932 – 1933».

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-954; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5: Кобеляцький район. Козельщинський район. Котелевський район. – Полтава: «Полтавський літератор» 1996. – С. 376 – 378; Міщенко О. Безкровна війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ВЛКСМ (МДС) «Молодь», 1991. – С. 117.

Л.А. Головка

Піски, с. Пісківська сільська рада

340. «Буртівський» – гідрологічний заказник місцевого значення (природа)

Розташований в околицях с. Піски.

Перебуває у віданні Пісківської сільської ради.

Обстежувався: Н.О. Стецюк, М.В. Слюсарем (2008 р.).

Площа – 150,0 га. Охороняється згідно з рішенням виконавчого комітету Полтавської обласної ради депутатів трудящих № 437 від 16.11.1979 р.

Створений із метою збереження цінних водно-болотних угідь басейну р. Псел.

Основну площу заказника займає високотравне болото. Рослинність представлена угрупованнями очерету звичайного, рогозу вузьколистого, осок ом-

ської та гостровидної. Основне флористичне ядро утворюють типові гігрофіти. По периферії болота на екотонних ділянках значна участь тонконого болотного, осоки омської, шорсткої, герані болотної, жовтеців їдкою та повзучого, перстачу гусячого, вербозілля лучного, суховершок звичайних. Підвищені у рельєфі ділянки представлені ценозами заболочених та справжніх лук.

Для лучно-болотних ділянок, розміщених на зниженнях, характерне формування галофітних угруповань. У цілому, лучно-болотні заплавні комплекси заказника за характеристиками рослинного світу є типовими для регіону.

У складі флори нараховується близько 350 видів рослин.

Серед представників тваринного світу зустрічаються види, занесені до Червоної книги України: лунь польовий, лунь лучний, журавель сірий, шуліка чорний, сиворакша, горностай.

До регіонального списку включені: чапля біла велика, чапля біла мала, боривітер звичайний, веретенник малий, кібчик, дупель, турухтан, куріпка сіра, чиж, просянка.

Місце гніздування та перебування під час міграцій птахів біляводного фауністичного комплексу, в т.ч. білих лебедів. Стабілізатор мікроклімату, регулятор ґрунтових вод та водного режиму річки. Виконує екологічні, природоохоронні функції (місце відтворення болотної та водоплаваючої дичини).

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 01-116-Арк. 7; Андрієнко Т. Л., Байрак О. М., Клестов М. Л., Литвиненко В. Г., Самородов В. М., Стецюк Н. О. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава: ІВА «Астрей», 1996. – С. 162, 175; Природно-заповідний фонд Української РСР / за ред. М. А. Воїнственського. – К.: Урожай, 1986. – С. 112; Регіональна екомережа Полтавщини / за заг. ред. О. М. Байрак. – Полтава: Верстка, 2010. – С. 116, 178; Червона книга України: Тваринний світ / за ред. І. А. Акимова – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 419, 420, 422, 442, 471, 539.

Н.О. Стецюк, А.А. Лаврінченко

341. «Псільський» – ландшафтний заказник місцевого значення (природа)

Розташований між сс. Піски та Нижня Мануйлівка, на території Радянського лісництва – кв. 35, 39, 41, 43, 46 (виділи 1 – 18), кв. 48, 49.

Нижня Мануйлівка с., Мануйлівська сільська рада, Піски с., Пісківська сільська рада (частина розташована на території Пюбинського району).

Перебуває у віданні ДП «Кременчуцький лісгосп».

Обстежувався: Т. Л. Андрієнко, М. Л. Клестовим, О. М. Байрак (1993 р.); Н. О. Стецюк, М. В. Слюсарем (2003 р.); О. О. Шиян, Л. В. Чеботарьовою, А. А. Лаврінченко (2014 р.).

Площа – 362,0 га. Охороняється згідно з рішенням другої сесії Полтавської обласної ради народних депутатів двадцять другого скликання від 27.10.1994 р.

Створено з метою збереження ландшафтів долини р. Псел із заплавними тополевыми, кленово-липово-дубовими лісами з великими лучними галявинами та староріччями з типовим рослинним та тваринним світом.

Територія заказника репрезентує заплавний ліс, переважно із тополею білою у деревному ярусі, рідше – ділянки кленово-липово-дубового лісу із значними за площею лучними галявинами та окремими водоймами – старицями. На ділянках старого тополевого лісу (кв. 43, 46) спостерігається рідкісне явище – дикий виноград п'ятилисточковий утворює

суцільні зарості на стовбурах дерев тополі білої, піднімаючись на висоту до 14–18 м. Трав'янистий покрив тут досить розріджений із окремими куртинами конвалії звичайної та кропиви дводомної, що є характерним для заплавних лісів південної частини Лівобережного Лісостепу. Багате різнотрав'я галявин та узлісь утворене типовими лучними та лучно-степовими видами. Окремі куртини створені малопоширеними та рідкісними рослинами – фіалка висока, очиток пурпуровий, серпій увінчаний. На деяких лучно-болотних ділянках виявлені косарики тонкі та рябчик малий. На більш сухих ділянках лук під покривом чагарників наявні куртини лучно-степової рослини ломинісу цілолистого. У водоймах зростає сусак зонтичний, стрілолист стрілолистий. Угрупування останнього занесені до Зеленої книги України.

У складі флори налічується близько 650 видів рослин. Види рослин, занесені до Червоної книги України: косарики тонкі, рябчик малий. З регіонально рідкісних відмічені: хвоц зимуючий, ломиніс цілолистий, очиток пурпуровий, валеріана висока, серпій увінчатий, скорзона пурпурова, проліска сибірська, конвалія звичайна. Зустрічаються види тварин, занесені до Червоної книги України: орлан-білохвіст і могильник (одночасно належать до Світового та Європейського Червоних списків), підорлик малий, лунь польовий, орел-карлик, голуб-синяк, видра річкова, горностай. Із регіонально рідкісних: боривітер звичайний, кібчик, куріпка сіра, слуква (вальдшнеп), волове очко (кропивник), вівчарик весняний, часничниця звичайна (землянка звичайна).

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 01-115. – Арк. 55; Там само. – Спр. № 01-116. – Арк. 83; Андрієнко Т. Л., Байрак О. М., Залудяк М. І. та ін. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава: ІВА «Астрєя», 1996. – С. 45, 104; Байрак О. М., Стецюк Н. О. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини. – Полтава: Верстка, 2005. – С. 14, 38, 70, 104, 153, 154, 162, 170, 172, 176; Збережи, де стоїш, де живеш: По сторінках Червоної книги Полтавщини. Рослинний світ /

Під заг.ред. О. М. Байрак. – Полтава: Верстка, 1998. – С. 183; Зелена книга України / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України Я. П. Дідуха. – К.: Альгерпрес, 2009. – С. 345, 346; Червона книга України: Рослинний світ / Під заг.ред. Я. П. Дідуха. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 127, 138; Червона книга України: Тваринний світ / Під заг. ред. І. А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 420, 426, 429, 430, 432, 462, 539, 543.

Н.О. Стецюк, С.Л. Кизим

342. Курганний могильник I (археол.)

Знаходиться за 1,39 – 1,63 км на південний схід від села (азимут 41° – 43°), за 0,25 км на північний схід (азимут 8° – 14°) від перехрестя шосейних шляхів Т-17-36 залізнична станція Потоки – смт Решетилівка та Т-17-21 смт Козельщина – с. Піски, з північної сторони вододільного підвищення другої надзаплавної тераси лівого берега р. Псел та його притоки р. Рудька (рр. Рудька – Псел – Дніпро) з абсолютною висотою понад 92,5 м.

Кургани позначені на дрібномасштабних картах другої пол. ХХ ст., в т. ч. більший – із абсолютною висотою 94,4 м.

Обстежувалися І. С. Мельниковою у 1987, О. Б. Супруненкою влітку 2015 рр.

Складається з двох розораних насипів заввишки 0,5 м і бл. 1,0 м, діаметром 25 – 32 м. За результатами топографічної зйомки 1953 р., перший із курганів мав висоту – більше 0,7 м, другий – 1,4 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 42; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ

імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 127; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАН України; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 34. – Рис. 47; Карта: Х-40-63-В-6. – М 1: 25 000. – Сьёмка 1953 г. – М.: ГУГК, 1969;

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

343. Курганний могильник II Могили Бородінової (археол.)

Знаходиться за 2,09–2,12 км на схід–південний схід від села (азимут 106°–108°), за 0,25 км на північний схід (азимут 8°–14°) від перехрестя шосейних автошляхів Т-17-36 залізнична станція Потоки – смт Решетилівка та Т-17-21 смт Козельщина – с. Піски, за 0,11–0,14 км з північного боку від першої автодороги, на вододільному підвищенні другої надзаплавної тераси лівого берега р. Псел та його притоки р. Рудька (рр. Рудька–Псел–Дніпро) з абсолютною висотою понад 92,5 м.

Кургани позначені на топографічних картах із сер. ХІХ ст.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987, О. Б. Супрунєнком у 2015 рр.

Складається з трьох розораних насипів заввишки 0,5–2,8 м і діаметром 22–38 м, розташованих на відстані близько 0,1 км своєрідним трикутником. За результатами топографічної зйомки 1953 р., більший із курганів із власною назвою «Могила Бородінова» мав висоту понад 4,6 м (абсолютна висота 98,6 м), другий – середній за розмірами – відносну висоту від рівня околу 2,5 м. На-

сипи пошкоджені розгортанням у 1970–1980-х рр. та розорюванням. Курган Могила Бородінова має видовжену в широтному напрямку в плані форму.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 42; Мельникова І. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 127, 129; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 34. – Рис. 47, 52; Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Прав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863-1878. – Атлас. – Л. 12; Х-40-63-В-6. – М 1: 25 000. – Сьёмка 1953 г. – М.: ГУГК, 1969; Полтавская область. – М 1: 200 000. – К.: МО Украины, 1992.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

344. Курганний могильник III, майдан II, епоха енеоліту, бронзи, ранній залізний вік, козацький час, IV – I тис. до н. е., XVII ст. (археол.)

Знаходяться за 2,56 км на схід – північний схід (азимуту 82°–84°) від села, за 1,52 км на північний схід (азимуту 43° –

45°) від майдану I, зліва (за 0,13 – 0,30 км на північний захід) від автошляху Т-17-36 «станція Потоки – Решетилівка», на вододільному підвищенні другої надзаплавної тераси лівого берега р. Псел та його притоки р. Крива Руда (рр. Крива Руда – Рудька – Псел – Дніпро) з абсолютною висотою понад 95,0 м.

Майдан і три кургани, розташовані з південно-західного боку, відомі біля кол. хутора Гречука за картографічними матеріалами з сер. XIX ст. Цей же майдан і два більші кургани позначені майже на всіх дрібномасштабних картах другої половини XX ст.

Майдан обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р., 5 курганів та майдан – О. Б. Супруненко влітку 2015 р.

Майдан має вигляд кільцеподібного останця насипу великого кургану округлої в плані форми, заввишки 3,0 – 3,4 м і діаметром 54 x 60 м. З південно-східного боку (від шосе Т-17-36) кільцеподібний «вал» здіймається на більшу висоту і має ширину 5 – 7 м, де збереглися залишки тригопункту. Із західного боку помітні сліди заораного вуса (вусів) заввишки 0,3 – 0,5 м, форму і розміри якого в посівах встановити важко. Посеред майдану знаходиться овальної форми заглибина діаметром близько 25 x 30 м, завглибшки 2,83,5 м, що поросла дрібними деревами та чагарниками. Рештки насипу задерновані, з окремими кущами, зі всіх боків обростаються, поли підрізані оранкою. Західна поля поросла деревами, зі східного боку їх нараховується лише три. З-поміж трав'яної рослинності є рідкісні і зникаючі види.

За 0,08 – 0,15 км на північний схід, північ та північний захід від майдану розташовані насипи п'яти курганів висотою 0,4 – 1,5 м та діаметром 16 – 40 м, що розорюються. Між ними, вірогідно, наявні й менші кургани, непомітні у щільних посівах.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Архівні матеріали: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилевском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Пол-

тавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 43; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилевском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 129; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАН України; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 33. – Рис. 47, 50; Картографічні матеріали: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863-1878. – Атлас. – Л. 12; Х-40-63-В-6. – М 1: 25 000. – Съемка 1953 г. – М.: ГУГК, 1969; Полтавская область. – М 1: 200 000. – К.: МО Украины, 1992.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

345. Майдан «Могила Близнюки», епоха бронзи, ранній залізний вік, козацький час (археол.)

Знаходиться за 1,96 км на південний схід (азимут 137°) від села, на перехресті автошляхів Т-17-36 залізнична станція Потоки – смт Решетилівка та Т-17-21 смт Козельщина – с. Піски, безпосередньо з північно-східної сторони від останніх, на вододільному підвищенні другої надзаплавної тераси лівого берега р. Псел та його притоки р. Рудька (рр. Рудька – Псел – Дніпро) з абсолютною висотою понад 92,5 м.

Відомий за картографічними матеріалами з сер. XIX ст. із абсолютною висо-

тою 50,27 саж. Позначений практично на всіх дрібномасштабних мапах і картах одно-двокілометрового масштабу другої пол. XX ст. з абсолютними висотами 96,0 та 96,6 м та з власною назвою – Могила Близюки. Ця назва походила від місцезнаходження поряд (із південно-західного боку) насипу іншого кургану зі слідами діяльності селітроварів, знищеного шляховим будівництвом у 1970-х рр. Зруйнований насип позначений на картах сер. XIX – поч. XX ст.

Майдан обстежувався І. С. Мельниковою у 1987, О. Б. Супруненко влітку 2015 рр.

Має вигляд кільцеподібного останця насипу великого кургану овальної в плані форми, видовженого за віссю північний схід – південний захід, заввишки 3,0 – 4,2 м та діаметром 70 x 90 м. З північно-східного боку (від автодороги Т-17-36) кільцеподібний «вал» має більшу висоту та ширину, залишки тригопункту з обвалуванням із південної сторони. Насип підрізаний влаштуванням шляхового полотна, з відслоненнями урвищ від руйнувань навпроти знесеної автобусної зупинки «Піски». Прохід завширшки близько 4 м влаштовано з північно-західного боку. По обидві сторони від нього, з північного сходу й південного заходу, розташовані розорані насипи двох вусів завдовжки 25 – 30 м і висотою 0,4 – 0,7 м.

Всередині майдану міститься овальної в плані форми заглибина 50 x 60 м, в якій знаходиться друге кільце валоподібних підвищень від складування переміщеного селітроварами ґрунту (30 x 40 м), проте меншої висоти (2,0 – 2,5 м) та ши-

рини (3 – 5 м), з купами перебраних масивів чорнозему й суглинку всередині і вузьким проходом у вже вказаному напрямку. Діаметр внутрішньої заглибини – близько 20 м, глибина цього котловану – понад 2,5 м.

Насип майдану задернований, із усіх сторін, крім південно-східного, обростає, поли підрізані оранкою. З південно-східної сторони схили круті та зруйновані влаштуванням узбіччя автошляху, що незначно огинає об'єкт. Із південного сходу росте кілька дерев та більших кущів, уздовж схилів наявна степова реліктова рослинність.

За 0,15 км на південний захід на ріллі, з протилежного боку від автодороги Т-17-21, помітне розоране підвищення

(0,3 – 0,5 м) діаметром близько 60 м від останця знесеного шляховими роботами кургану або майдану.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова І. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 42; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова І. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ

імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 127, 128, 128-а, 128-б; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 33. – Рис. 47 – 49; Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863-1878. – Атлас. – Л. 12; X-40-63-B-6. – М 1: 25 000. – Съёмка 1953 г. – М.: ГУТК, 1969; Полтавская область. – М 1: 200 000. – К.: МО Украины, 1992.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

346. Братська могила учасників громадянської війни (1920), радянських воїнів (1941, 1943), жертв нацизму, пам'ятник землякам (1957) (іст.)

Знаходяться в центрі села, біля клубу.

На території Пісківської волості Кременчуцького повіту під час громадянської війни загинуло 16 односельців с. Піски.

У цей час у с. Піски партизанську групу утворили Терентій Гірман, Демид Таранута, Антон Кальницький, Федір Омеляненко, Семен Іванович Паскевич.

До складу таких бойових груп входили колишні голови ревкомів, солдати-фронтовики, працівники міліції.

У перший період боротьби всі партизани жили вдома, вдень займалися звичайною роботою і тільки вночі, за наказом керівника, бойові групи збиралися в призначеному місці для одержання інформації, для виконання бойового завдання. Бойові групи повинні були вести революційну пропаганду і розповсюджувати більшовицьку літературу, викривати контрреволюційні справи, влаштовувати диверсії.

2 травня 1920 р. село захопило антибільшовицьке формування Н. Махна. Вони розгромили волосний ревком, і одразу ж розстріляли вартового міліціонера Артема Пилиповича Герашенка (Див. поз. № 73) та завідуючого продвідділом Олексу Тимофійовича Діденка, вчителя школи Романа Митрофановича Тарана. Останнього зв'язаним посадили на тачанку і на околиці села по-звір'ячому замордували. Семен Іванович Паскевич, уродженець с. Піски, брав участь у боях під Перекопом, а повернувшись додому сприяв встановленню радянської влади на селі, організував колективне господарство у с. Шепелівка, клуб «Червоний промінь», бібліотеку, літній кінотеатр для дітей, приділяв увагу роботі школи. За його пропозицією в селі були зосереджені в одному місці відібрані у поміщиків тягло і сільськогосподарський інвентар, на базі яких була створена прокатна станція, послугами якої користувалися селяни-бідняки. У липні 1920 р. під час збирання врожаю на поле налетіли махновці, якими в с. Юрки і був вбитий С. І. Паскевич, після чого тіло вкинули у р. Псел. 21 червня 1968 р. ім'я С. І. Паскевича присвоєне будинку культури в с. Піски.

Поховано 5 воїнів, серед яких воїни із частин і підрозділів 199-ої, 300-ої, стрілецьких дивізій 38-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули в оборонних боях із гітлерівськими загарбниками за село 15 вересня 1941 р., та воїни із підрозділів 233-ї стрілецької дивізії, та 1-го механізованого корпусу, які загинули

при звільненні села від гітлерівських загарбників 25 вересня 1943 р. Спочатку вони були поховані в урочищах Карпенкове і Бородисті сади. У 1957 р. останки перенесені в центр села.

У вересні 1943 р. три літаки супроводжували бійців Червоної Армії коли знацька з Манжелівської гори вдарили німецькі зенітки. Один літак загорівся і впав за селом. Місцеві жителі поховали льотчика під вербою, згодом останки перенесли в центр села до братської могили.

Прізвище відоме одного воїна.

Під час тимчасової німецької окупації села в 1941 – 1943 рр. гітлерівськими окупантами було розстріляно 10 мирних жителів села: Троцький П. П., Пиріг В. К., Пиріг Н. Г., Рогізний С. Г., Рогізний В. Г., Сук Б. А., Гаврилець О. А., Яценко П. Д., Береговий Г. Г., Паскевич А. І. Розстріляні вони були за «большаком», згодом їх останки перенесли до братської могили. Житель Пісківської сільської ради Звїзданов Анатолій Володимирович, 1935 р.н., загинув в результаті вибуху снаряду 26.12.1944 р.

Згідно з рішенням загальних зборів колгоспників колгоспу «Червоний партизан» біля могили 9 травня 1957 р. встановлено пам'ятник, виготовлений Харківським скульптурним комбінатом. Скульптор – О. Г. Щербина.

Залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,8 м) на цегляному, поштукатуреному постаменті (вис. 2,6 м). На могилі бетонна плита (1,15 x 1,46) з сірого граніту з пам'ятним текстом: «Никто не забыт и ничто не забыто здесь похоронены рядовой Груздев Иван Степанович рядовой Поляк Яков Владимирович село Пески

Куда не шел не ехал ты,
но здесь остановись
Могиле этой дорогой
всем сердцем поклонись

1941 – 1945». У верхній частині плити барельєфне зображення – ордену Вітчизняної війни.

За документами ЦАМО РФ. Груздев Іван Степанович, рядовий, кавалерист 3-го кавалерійського корпусу 158-го ка-

валерійського полку. 1918 р.н. загинув 4.10.1941 р. Похований у с. Бутенки Кобеляцького р-ну Полтавської обл. тому помилково занесений на плиту братської могили.

У 1965 р. перед пам'ятником встановлено дві цегляні стели (1,2 x 0,8 м), в які вмонтовані дві дошки з білого мармуру (1,0 x 0,6 м) з пам'ятним написом: «Загинули за встановлення радянської влади» і прізвища 16 осіб, «Загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр.» і прізвища 162 воїнів-земляків, «Загинули в роки Великої Вітчизняної війни 1941-1943 рр. і 8 прізвищ жертв нацизму».

У 1983 р. відбулася реконструкція. Залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,8 м) встановлена на цегляний постамент поштукатурений під «шубу» (2,2 x 1,2 x 1,2 м), у центральній частині якого орден Вітчизняної війни. Перед пам'ятником розміщено 5 плит із сірого граніту (1,15 x 1,46 м) з пам'ятними написами: «Загинули від рук фашистів в час окупації села» і прізвища 8 осіб, «Загинули за встановлення радянської влади» і прізвища 16 осіб, «Вічна слава односельцям що загинули за свободу і незалежність нашої Вітчизни 1941 – 1945 рр.» і прізвищами 210 воїнів-земляків, які загинули на фронтах Другої світової війни в 1941 – 1945 рр.

Згідно Книги Пам'яті України відомо 237 прізвищ.

Джерела та література: ЦАМО. РФ. – Ф. 1512. – Оп. 1. – Спр. 27. – Арк. 24; Там само. – Ф. 3423. – Оп. 1. – Спр. 22.; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 83. – Арк. 22; Архів Козельщинського райвійськкомату; Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А. В. Кудрицького. – К.: «Українська енциклопедія імені М. П. Бажана 1992. – С.672; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5: Кобеляцький район, Козельщинський район, Котелевський район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1996. – С. 541 – 552; Книга Скорботи України: Полтавська область. Т. 3. – Полтава: «Полтавський літератор», 2005. – С. 283, 284, 285; Омеляненко Г. Пам'ять. У Пісках 45 років тому // Радянське село. – 1988. – № 125 (7990). – 1 жовтня. – С. 2; Руденко В. Пам'яті великого земляка // Радянське село. – 1987. – № 68 (7776). – 8 червня. – С. 4; Попов Ф. Рассказ о небывалом. – К.,

1961. – С. 136 – 142; Попов Ф. Бойові діла кременчуцьких партизан // Зоря Полтавщини. – 1958. – № 112 (8045). – 8 червня. – С. 2 – 4; Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область / Голов. ред. кол. Тронько П. Т., Бажан М. П., Білодід І. К. та ін.; Ред. кол. Буланій І. Т., Бардик Г. С., Бевзо О. А. та ін. – К.: Голов. Ред. УРЕ, 1967. – С. 446; Різник М. Пісківчани // Радянське село. – 1972. – № 141 (4696). – 28 листопада. – С. 4; Книга пам'яті: Омська область. Город Омск. Т. 3. – С. 140: Корецький В. Вони були першими // Радянське село. – 1972. – № 4 (4558). – 8 січня. – С. 2: Коваленко О. Рядовий партії // Зоря Полтавщини. – 1968. – № 137 (10877). – 13 червня. – С. 2.

В.А. Андрієць

347. Місце поховань жертв

Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в старій частині кладовища.

Поховано жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

За свідченням Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. у с. Піски загинуло 33 особи, встановлено імена 32.

У жовтні 2008 р. в пам'ять про загиблих, у північній частині нового кладовища встановлено бетонну стелу (вис. 1,23 х 0,5 м), у центрі якої дошка з металокераміки (0,6 х 0,3 м), із зображенням хреста та пам'ятним написом під ним:

«Ще й досі блукають
їх душі, мов тіні,
І хліба шукають
По всій Україні...

Землякам написи, старим, молодим і ненародженим жертвам Голодомору 1932 – 1933 р.р.».

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-953; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С. 295; Литвин Н. Скажіть чи це насправді так було // Козельщинські вісті. – 2008. – № 78 – 79 (9989 – 9990). – 25 квітня. – С. 2.

Л.А. Головка

348. Могила символічна воїнів Червоної Армії (1941, 1943) (іст.)

Розташована в центральній частині старого кладовища.

Під час оборонних боїв за село з гітлерівськими загарбниками 15 вересня 1941 р. загинули воїни із частин і підрозділів 199-ої, 300-ої стрілецьких дивізій 38-ї Армії Південно-Західного фронту та

воїни 233-ої стрілецької дивізії, які загинули при звільненні села 25 вересня 1943 р. Полегли воїни поховані у братській могилі в центрі села, куди були перенесені з місця первинного захоронення.

Прізвища відоме 1 воїна.

У 1963 р. в пам'ять про воїнів на символічній могилі встановлений металевий обеліск зіркою (вис. 1,8 м).

Джерела та література: ЦАМО. РФ. – Ф. 1512. – Оп. 1. – Спр. 24 – Арк. 214; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 83. – Арк. 22; Омеляненко Г. Пам'ять. У Пісках 45 років тому // Радянське село. – 1988. – № 125 (7990). – 1 жовтня. – С. 2.

С.П. Тесленко

Пригарівка, с. Пригарівська сільська рада

349. Курганний могильник I (археол.)

Знаходиться за 1,22 км на північний захід від околиці села (азимут 321 – 322°), на дещо пониженому виступі плато вододілу рр. Рудька (басейн р. Псел) та Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро) з абсолютною висотою понад 135 м, над вибалком, справа від асфальтованої автодороги обласного значення О 1709126 до смт Козельщина (за 0,65 км на північний схід).

Обстежувався О. Б. Супруненьком восени 2015 р. У складі наявні два насипи, більший із яких розташований у лісо-смузі, менший – розорюється. Як група з трьох насипів позначений на топографічних картах з сер. XIX ст. Два з них вказані на великомасштабних мапах третьої чв. XX ст., в т. ч. з відсносною висотою 2,4 м.

Насип більшого кургану вкритий насадженнями акації та кущами. На вершині є сліди тригопункту, на схилі – яма від грабіжницьких пошуків поч. 2010-х рр. Має висоту понад 2,6 м і діаметр 45 м.

Менший курган розташований за 30 м на північний захід, зберігся на висоту 0,5 м, його діаметр 20 м. Сліди третього насипу виявити не вдалося.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской і Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын і Зиновьев; Вырез. слова Поповцев і Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863-1878. – Атлас: Х-40-63-Г-г. – М 1: 25 000. – Съемка 1953 г. – М.: ГУТК, 1969; Польові обстеження восени 2015 р.

О.Б. Супруненько

350. Курганний могильник II (археол.)

Знаходиться за 1,75 км на схід від центру села та приміщення Пригарівської сільської ради (азимуту 84 – 90°), на підвищенні плато вододілу рр. Рудька (басейн р. Псел) та Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро) з абсолютною висотою понад 115 м, зліва від асфальтованої автодороги місцевого значення С 1709126 на с. Сушки (за 0,62 – 0,81 км на північ).

Обстежувався О. Б. Супруненьком восени 2015 р.

Складається з двох розораних насипів, розташованих зі східного боку від лісосмуги і польової дороги. Як група з двох курганів позначена на великомасштабних картах третьої чв. XX ст. з відносними висотами близько 1,0 та 1,4 м, абсолютною для більшого – 117,4 м.

Насипи курганів збереглися на висоту 0,4 – 0,6 м. Їх діаметри 21 – 25 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Карта: Х-40-63-Г-г. – М 1: 25 000. – Съемка 1953 г. – М.: ГУТК, 1969; Польові обстеження восени 2015 р.

О.Б. Супруненько

351. Група курганоподібних насипів, XVIII ст., фінал козацького часу (іст.)

Знаходиться за 0,17 – 0,20 км на північ від східної околиці села, за 0,82 – 0,90 км на схід – південний схід від приміщення Пригарівської сільської ради (азимуту 107 – 108°), на вододільному плато рр. Рудька (басейн р. Псел) і Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро) з абсолютною висотою понад 120 м, зліва від автодороги обласного значення О 1709126 на с. Сушки.

Обстежувалася О. Б. Супруненьком восени 2015 р.

Складається з двох розораних рукотворних підвищень, розташованих майже у широтному напрямку на відстані у 80 м зліва від польової дороги. Як група з двох курганоподібних насипів позначена на великомасштабних картах третьої чв. XX ст. з відносними висотами в 1,0 та

більше 1,1 м, абсолютною висотою для більшого – 122,2 м.

Насипи збереглися на висоту 0,4 – 0,7 м, мають правильну округлу форму, сегментоподібний перетин. Їх діаметри 18 – 28 м. Проте ґрунт обох підвищень відрізняється інтенсивно попелястим вмістом. На поверхні зібрані виразні зразки гончарної кераміки, уламки гутного скла та виробів із заліза другої пол. XVIII ст. Вірогідно, насипи утворилися на місці існування господарських будівель поміщицького маєтку.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Карта: Х-40-63-Г-г. – М 1: 25 000. – Съемка 1953 г. – М.: ГУГК, 1969; Польові обстеження восени 2015 р.

О.Б. Супруненко

352. Курган I (археол.)

Знаходиться за 0,35 км на південний захід від околиці села, на краю висілку (кутка) Степанівка, за 1,52 км на захід від приміщення Пригарівської сільської ради (азимут 277°), на підвищенні вододільного плато р. Рудька (басейн р. Псел) і р. Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро) з абсолютною висотою понад 130 м, зліва від асфальтованої автодороги обласного значення С 1709130 до с. Пашківка (за 0,55 км на південний схід).

Обстежувався О. Б. Супруненком восени 2015 р.

Рештки розораного насипу розташовані за 0,1 км на схід від забудови й городів висілку, зліва від польової дороги до південної частини села. Позначений на великомасштабних картах третьої чв. XX ст. з відносною висотою 0,8 м, абсолютною – 133,2 м.

Насип зберігся на висоту 0,4 м, має правильну округлу форму, діаметр 16 м. Інтенсивно розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Карта: Х-40-63-Г-г. – М 1: 25 000. – Съемка 1953 г. – М.: ГУГК, 1969; Польові обстеження восени 2015 р.

О.Б. Супруненко

353. Курган II (археол.)

Знаходиться за 0,4 км на схід – південний схід від околиці села (азимут 116°), обіч перехрестя асфальтованих автодоріг С 170924 на с. Бреусівка та О 1709126 до с. Сушки, за 1,72 км на південний схід від приміщення Пригарівської сільської ради (азимут 115°), на підвищенні вододільного плато р. Рудька (басейн р. Псел) і р. Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро) з абсолютною висотою понад 115 м, безпосередньо справа від першої з доріг.

Обстежувався О. Б. Супруненком восени 2015 р.

Рештки розораного насипу мають висоту 0,3 м, діаметр 20 м. Позначені на великомасштабних картах третьої чв. XX ст. з відносною висотою понад 0,5 м та абсолютною – 117,0 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Карта: Х-40-63-Г-г. – М 1: 25 000. – Съемка 1953 г. – М.: ГУГК, 1969; Польові обстеження восени 2015 р.

О.Б. Супруненко

354. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходяться в центрі села, біля будинку культури.

Поховано 109 воїнів із частин і підрозділів 617-го, 584-го, 492-го стрілецьких полків, 465-го гарматного артилерійського полку, 257-ої окремої мотострілецької розвідувальної роти 199-ої та

300-ої стрілецької дивізії, 602 окремого саперного батальйону 304-ї стрілецької дивізії, 3-ї окремої, 132-ої танкових бригад 38-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули 6 – 11 вересня 1941 р. в оборонних боях із гітлерівськими загарбниками за с. Пригарівка, а також воїни 89-ї гвардійської стрілецької дивізії, які загинули при звільненні села 25 вересня 1943 р.

Прізвища відомі 38 воїнів.

Пам'ятник встановлено згідно з рішенням виконкому Козельщинської районної ради депутатів трудящих № 5 від 15.01.1957 р., скульптура виготовлена Харківським скульптурним комбінатом. Скульптор – О. Г. Щербина. Відкрито 9.05.1959 р.

Біля могили встановлено залізобетонну скульптуру воїна (вис. 2,8 м) на цегляному поштукатуреному постаменті (вис. 2,6 м), в центрі якого дошка з гранітної крихти (0,55 х 0,3 м) з пам'ятним написом. На могилі залізобетонна плита (1,2 х 0,6 м) з пам'ятним написом і прізвищами загиблих воїнів.

У 1987 р. відбулася реконструкція – скульптура воїна (вис. 2,8 м) була окута міддю, постамент (1,9 х 1,0 м) облицьований плитами з рожевого граніту. Праворуч від пам'ятника встановлена горизонтальна цегляна стела (вис. 1,25 х 3,9 м), на якій закріплено 5 дощок із рожевого граніту (1,0 х 0,5, 1,0 х 0,6 м). На першій дошці зображено орден Вітчизняної війни з лавровою гілкою під ним. На другій – пам'ятний напис: «Воїни, які похоронені в братській могилі села Пригарівка» і прізвища 16 загиблих воїнів, на 3-х останніх дошках – прізвища 71 воїнів-земляків, полеглих на фронтах Великої Вітчизняної війни, внизу на дошках напис: «Ніхто не забутий і ніщо не забуто».

У 1954 р. останки воїнів, які загинули в оборонних боях за с. Штефани, були перенесені до братської могили. У 1980 р. при побудові дороги знайшли останки радянського воїна В. Г. Староверова, які також були тут перезахоронені.

Згідно Книги Пам'яті України відомо 109 прізвищ воїнів-земляків.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 1459. – Оп. 2. – Спр. 9. – Арк. 7; Там само. – Спр. 7. – Арк. 47; Там само. – Оп. 17. – Спр. 67. – Арк. 28; Там само. – Ф. IX відділ. – Спр. 00101-32-1. вх. 39с-42; Там само. – Ф. IX відділ. – Спр. 002-45. вх. 1323-41. , – Арк. 65; Там само. – Ф. IX відділ. вх. 1271с. – Спр. 41002-45. – Арк. 41; Там само. – Ф. 1456. – Оп. 2. – Спр. 8. – Арк. 143, 153, 179; Там само. – Ф. 3068. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 78 – 82, 85; ЦАМО РФ. – Ф. 3065. – Оп. 1. – Спр. 1. – Арк. 7; Там само. – Оп.2. – Спр.2.; ЦАМО РФ. – Ф. 1199. – Оп.1. – Спр.2. – Арк. 2; Там само. – Ф. 1199. – Оп.1. – Спр. 5. – Арк. 1; Там само. – Ф. 1199. – Оп. 2. – Спр. 25. – Арк. 34; Там само. – Ф. 58. – Оп. 818884. – Спр. 47; Там само. – Ф. 58. – Оп. 818883. – Спр. 376; Там само. – Ф. 1252. – Оп. 2. – Спр. 35. – Арк. 62 (89 гвсд); ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 83. – Арк. 26; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.560-2.16.23 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5: Кобеляцький район. Козельщинський район. Котелевський район. – Полтава: «Полтавський літератор» 1998. – С. 561 – 566.

В.А. Андрієць, І.С. Дашівець

355. Меморіальна дошка на честь земляків Гасан Ганни Семенівни, Білоуська Івана Порфіровича, Трестана Івана Семеновича (2012) (іст.)

Встановлена біля входу до Пригарівської загальноосвітньої школи I–III ступенів.

Історія шкільної освіти в с. Пригарівка розпочалася в 1871 р., коли священик місцевої церкви Симон Сокологорський почав навчати дітей грамоті. У 1872 р. Полтавським єпархіальним управлінням школа в селі була затверджена.

У 1874 р. згаданий священик будує приміщення для школи розраховуючи його на 50 учнів. Будівля мала одну класну кімнату, приміщення для вчителя та сторожа і «варисту піч». Навчання в новій школі було платним.

У 1884 р. школу відвідав дворянин Михайло Угрін-Тремблінський, і дізнавшись, що учні тісняться у малому приміщенні, подарував їй 10 десятин орної

землі й садибу з великим садом. Викладачам доручив отриманий від землі прибуток спрямувати на будівництво нового шкільного будинку, яке й розпочалося в 1891 р. А через рік зведення нової школи на 150 учнів завершилося.

До 1930-х рр. школа у с. Пригарівка була початковою, тут навчалося більше 120 учнів і працювало 4 вчителі, у 1931 р. школа стала семирічною.

Під час Другої\ світової війни випускники навчального закладу боронили Вітчизну на всіх її фронтах.

У різні роки в цій школі працювали і навчалися: вчителька Гасан Ганна Семенівна (1879 – 1962), Герой Соціалістичної Праці Білоусько Іван Порфирович (1931 – 2010), Тристан Іван Семенович (1918 – 1943).

Гасан Ганна Семенівна (2.02.1879, м. Краснодар Краснодарського краю – 1962, м. Одеса) – заслужений вчитель України.

Закінчила Ставропольське єпархіальне училище. Працювала у школі вчителем початкових класів і співів. Працювала у хоровому колективі села, який був переможцем районних та обласних конкурсів. У 1938 р. за успіхи в навчально-виховній роботі та в роботі з громадськістю села – Г. С. Гасан присвоєно звання Заслужений вчитель України.

Білоусько Іван Порфирович (28.06.1936, х. Білоуськи Козельщинського р-ну Харківської обл., тепер не існує, частково увійшов до складу с. Панасівка Козельщинського р-ну – 08.06.2010, м. Кременчук) – новатор промислового

виробництва, Герой Соціалістичної Праці, Почесний громадянин м. Кременчук.

Народився у багатодітній селянській родині. У 1952 р. закінчив 7 класів на відмінно і вступив до Кременчуцького залізничного училища № 2, де здобув професію слюсаря з ремонту промислового обладнання. Працювати почав на Кременчуцькому мостовому заводі, а потім ковалем Кременчуцького автомобільного заводу імені 50-річчя Радянської України Кременчуцького об'єднання з виробництва великовантажних автомобілів. Без відриву від виробництва закінчив середню школу, а потім школу майстрів. Працюючи на заводі зарекомендував себе ерудованим, ініціативним, вольовим робітником з високими діловими якостями. За успішне виконання X-ї п'ятирічки, видатні виробничі успіхи, високі показники праці в галузі автомобілебудування Указом Президії Верховної Ради СРСР від 31.03.1981 р. ковалю виробничого об'єднання «АвтоКрАЗ» І. П. Білоуську присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці з врученням золотої медалі «Серп і молот» та ордена Леніна. Обирався депутатом Кременчуцької міської ради трьох скликань, упродовж 20-ти років був засідателем народного суду Автозаводського р-ну м. Кременчук, членом міської ради ветеранів, членом парткому «АвтоКрАЗ», завкому профспілки.

Нагороджений: орденами «Знак Пошани» (1966), Трудового Червоного Прапора, Жовтневої революції (1971); медалями: «За трудову доблесть» (1971), «Золота Зірка»; кількома почесними знаками «Переможець соціалістичного змагання». У 2003 р. присвоєно звання «Почесний громадянин м. Кременчук».

Тристан Іван Семенович (1918, х. Тристани Кобеляцького повіту Полтавської губ., тепер с. Панасівка Козельщинського р-ну – 21.04.1943, острів АСПЕ, Фінляндія) – льотчик.

Іван Семенович Тристан навчався у Пригарівській школі, а потім працював у Криму, в м. Керч, звідки пішов на війну. Навчався у м. Ленінград на моториста, а в липні 1942 р. був направлений до авіа-

ційної школи, після закінчення якої став льотчиком-винищувачем. Ліквідувати військові склади гітлерівців з таким бойовим завданням піднялися в повітря літаки «Лл-2» 71-го мінно-торпедного авіаційного полку під прикриттям чотирьох винищувачів. Літаки на висоті 3000 м підлетіли до ворожих позицій. Зенітники ворога, помітивши їх, відкрили вогонь І. С. Тристан повів свого «Лл-2» в атаку і почав бомбувати склади з боєприпасами, в цей час в його літак влучив снаряд і розірвався всередині. Літак перетворився на летючий факел. І. С. Тристан не припиняючи атаки спрямував літак на склад боєприпасів. Іван Семенович Тристан 21 квітня 1943 р. повторив подвиг М. Гастелло.

У 2012 р. на будинку школи в пам'ять про земляків – колишніх учнів школи Г. С. Гасан, І. П. Білоуська, І. С. Тристана встановлена дошка з чорного граніту полірованого (0,5 x 0,6 м) з написом: «Гасан Ганна Семенівна 1879 – 1962 Працювала в школі. Заслужений вчитель 1938 року. Білоусько Іван Порфирійович 1936 – 2010 Коваль заводу КраЗ. Герой Соціалістичної Праці. Тристан Іван Семенович 1918 – 1943 Льотчик. Повторив подвиг Гастелло. Уродженці с. Панасівки, навчалися в школі. Рідній школі від випускника 1947 р. Дяченка Олексія Васильовича 3 нагоди 140-річчя школи».

Джерела та література: Центральний військовий морський архів Міністерства оборони Російської Федерації. – Ф. 1787. – Оп. 2 – Спр. 246. – Арк. 171; Інформація Пригарівської

ЗОШ І–ІІІ ступенів // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; 125-річний ювілей сільської школи // Полтавщина. – 1996. – № 35 (308). – 30 серпня – 5 вересня. – С. 3; Білоусько Іван Порфирійович [Некролог] // Вісник Кременчука. – 2010. – № 23 (1505). – 10 червня. – С. 7; Ушел последний герой! // Вісник Кременчука. – 2010. – № 24 (1506). – 17 червня. – С. 17; Герої землі Полтавської: Довідник. Вип. 2: Герої Соціалістичної Праці. – Полтава: ТОВ «АсмІ», 2011. – С. 13; Біленко В. Із завдання не повернувся // Радянське село. – 1987. – № 56 (7755). – 9 травня. – С. 2; Дашівець І. Безсмертний подвиг земляка // Зоря Полтавщини. – 2012. – № 77 (21956). – 23 травня. – С. 2; Дашівець І. 140 років на варті знань // Зоря Полтавщини. – 2012. – № 8 (21896). – 18 січня. – С. 2.

В.О. Мокляк, В.А. Андрієць

356. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в центрі села, на старому кладовищі.

Згідно з повідомленням у книзі О. Міщенко «Безкровна війна» під час Голодомору 1932 – 1933 рр. у селі померло з голоду 147 жителів села. В пам'ять про них у 2008 р. встановлений хрест із мармурової крихти (1,7 x 0,68 м), в середохресті якого закріплена дошка з сірого полірованого граніту (0,2 x 0,31 м) з пам'ятним написом: «Пам'ять жертвам Голодомору 1932 р. – 1933 р. Від жителів села Пригарівка».

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-954; Міщенко О. Безкровна війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ВЛКСМ (МДС) «Молодь»,

1991. – С. 89 – 100; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт.– Полтава: Оріяна, 2008. – С. 296.

Л.А. Головка

357. Пам'ятний знак церкви Різдва Іоанна Предтечі (іст.)

Знаходиться в центрі села. Увічнює пам'ять церкви Різдва Іоанна Предтечі.

Церква на честь Різдва Іоанна Предтечі, збудована у 1870 р. Чин освячення здійснено 12.12.1870 р. Церква, дерев'яна, холодна, в одному зв'язку з дзвіницею, тривітварна. Головний вівтар освячений на честь Різдва Іоанна Предтечі, другий – Казанської ікони Божої Матері, третій – в ім'я Георгія Побідоносця. Першим священиком нової церкви було призначено Симеона Степановича Сокологорського. Вірогідно як культова споруда була закрита під час антирелігійної кампанії 1930-х рр. Очевидно тоді ж демонтували верхні яруси дзвіниці та центральний барабан із куполом. Будівлю церкви спочатку переобладнано під клуб а в 1960-ті рр. повністю розібрано. Залишився лише фундамент нині частково зруйнований, засипаний землею та задернований. Згодом перед фундаментом колишньої церкви, у 1964 р. був збудований сільський будинок культури. Відомо, що навколо церкви існувало кладовище, що нині повністю знівельоване.

28 вересня 2015 р. на місці церкви встановлено профільовану стелу з сірого граніту (1,18 х 0,6 х 0,1 м) на якій у верх-

ній частині закріплено хрест із білого матеріалу під яким три дошки з чорного полірованого граніту. На верхній (0,3 х 0,4 м) – зображення зруйнованого храму, нижче дошка (0,3 х 0,4 м) з пам'ятним текстом: «На цьому місці у 1870 – 1960 роках стояла церква Різдва Іоанна Предтечі села Пригарівки Кобеляцького уїзду Полтавської губернії». В нижній частині пам'ятника, на постамені – третя дошка з того ж матеріалу (0,14 х 0,4 х 0,16 м) з викарбуваним написом: «Встановлено стараннями Мочкаляна Гамлета Сергеевича».

У кільком метрах за пам'ятним знаком встановлено дерев'яний хрест (3,5 х 2,0 м) з вирізьбленим написом «Спаси і сохрани».

Джерела та література: Полтавка. Полтавська енциклопедія. Том 12: Релігія і церква / Голов. ред. О.А. Білоусько; Ред. колегія: Ю.М. Варченко, А.М. Киридон, В.О. Мокляк, Т.П. Пустовіт, В.М. Ханко, С.В. Хорев. – Полтава: Видавництво «Полтавський літератор», 2009. – С. 547.

В.О. Мокляк

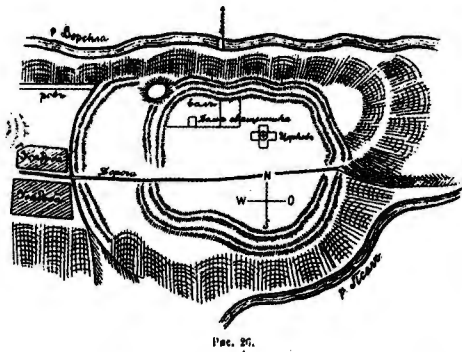
Приліпка, с. Приліпська сільська рада

358. Городище літописного міста Голтав, сотенного містечка Голтва, XI – XIV ст., XVII – XVIII ст. (археол.)

Знаходиться на останці корінної тераси правого берега р. Псел лівобережного басейну р. Дніпро, в ур. Шар-гора.

Уперше поселення Голтав (Голтов) згадується в 1096, за інш. джерелами в 1095 р. в «Повчанні» Володимира Мономаха. Цього року війська великого князя Київського розбили під містом орду половецького хана Ітларя. Згадки про Голтву зустрічаються в давньоруських літописах також під 1105, 1109 та 1111 рр. Зго-

дом місто було зруйноване половцями й остаточно поступово занепало після походу хана Батия на Русь. Певний час територія Голтава входить до золотординських володінь, а потім до складу Велико-го Князівства Литовського.

Залишки городища описані на початку ХХ ст. В.Г. Ляскоронським, Обстежували О.Б. Супруненок у 1981, Л.М. Луговою у 1983, Л.М. Луговою і І.С. Мельниковою у 1986, В.В. Шерстюком у 2007, В.О. Мокляком у 2015 рр.

Укріплення городища знаходяться в дальшій частині гори, що нависає над р. Псел. Як зазначав В.Г. Ляскоронський вони склалися із системи ровів, валів, різноманітних окопів, залишків підземель – «пещерних сводов». Додамо сюди ще ескарповані схили Шар-гори. Станом на поч. ХХ ст. городище мало 120 сажнів у довжину та від 80 до 100 сажнів у ширину. Загалом укріплення нагадували неправильний овал, який контурами вписувався у відрогopodobний виступ

Шар-гори в сторону р. Псел. Вал іде по контуру цього виступу і є внутрішньою найбільш високою частиною укріплень. Станом на поч. ХХ ст. він мав добрий стан збереженості й у найвищих місцях мав висоту 1 – 2 сажні. Із його зовнішньої сторони, біля підшви знаходився рів шириною 2 – 3 сажні та глибиною до 1 сажня оточуючи навколо усе городище. Із зовнішньої сторони рову був вал невеликих розмірів який перегороджував гору та йшов паралельно рову від одного урвистого краю гори до іншого. Загалом вали найкраще були збережені в західній частині городища, біля в'їзду та зі східної сторони. В інших місцях укріплення зазнали природних руйнувань частково почавши нівелюватися від часу поступово осідаючи. Із заходу на схід, через городище, в напрямку до річки проходить дорога, що вірогідно є давнім шляхом, котрим у стародавні часи можна було потрапити до міста.

Звичайно, укріплення, що їх описав В.Г. Ляскоронський були ближчими за часом до козацької доби і належали сотенному містечку Голтва яке однак виникло не на пустому місці. Поселенці для розміщення нового населеного пункту використали старі укріплення давньоруського часу. Що це так підтверджують знайдені в 1981 р. О.Б. Супруненок залишки керамічного посуду XII – XIII та XIV ст. та локалізація в 2007 р. В.В. Шерстюком в околицях городища давньоруського курганного некрополю XI ст.

Необхідно також зауважити про наявність станом на поч. ХХ ст. в центральній частині городища церкви Покрова Пресвятої Богородиці зруйнованої за радянського часу.

Станом на сьогоднішній день городище має загалом добрий стан збереженості. Однак, укріплення частково пошкоджені уже в наш час при облаштуванні тут сценічного майданчика та антуражу навколо нього для проведення щорічного козацького свята на Шар-горі.

Пам'ятка потребує детального вивчення і фіксації.

Джерела та література:

Л.Н. Отчет о раскопках археологической экспедиции Полтавского краеведческого музея 1983 г. у сс. Байрак Великобагачанского, Прилипка Козельщинского и Манжелия Любинского районов Полтавской области / Луговая Л.Н.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1983/124. – №№ 21077-21078; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-208-210. – Арк. 5 – 11. – Рис. 11 – 40 (альбом); Луговая Л.Н. Отчет об охранных раскопках археологической экспедиции Полтавского краеведческого музея у с. Прилипка Козельщинского района и у пгт. Белики Кобелянского района Полтавской области в 1984 г. / Луговая Л.Н.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1984/66. – №№ 21338-21339; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-215/1, 2. – Арк. 1 – 3. – Рис. 1 – 6, 10 – 14, 23: 1, 2 (альбом); Луговая Л.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. / Л.Н. Луговая, И.С. Мельникова, А.Н. Некрасова; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1986/316. – №№ 22128-22129; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1, 2. – Арк. 27 – 28. – Рис. 106 – 117 (альбом); Шерстюк В. В. Звіт про науковорятівні археологічні дослідження кургану в ур. Шар-Гора поблизу с. Приліпка Козельщинського району Полтавської області навесні 2007 р. – Полтава, 2008. // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 522. – Арк. 13 – 16. – Рис. 4, 25-37; Шерстюк В. В. Звіт про дослідження Говтвянського городища та його околиць біля с. Приліпка Козельщинського району Полтавської області у 2014 р. – Полтава, 2015 // НА ЦОДПА; Лаврентьевская летопись // ПСРЛ. – Т. 1. – СПб.: В типогр. Э. Праца, 1846. – С. 104; Ипатьевская летопись // ПСРЛ. Т. 2. – СПб: в типогр. Э. Праца, 1845. – С. 2§ Ляскоронський В. Гродища, кургани і довгі (змієві) вали за течією рр. Псла та Ворскли. – Полтава: ВЦ «Археологія», 1995. – 56 с. – С. 5 – 8, 17; Шерстюк В. Археологічні дослідження в околицях с. Приліпка у 2007 р. / В.В. Шерстюк // Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток: зб. наук. статей [ред. кол. : Волошин Ю. В., Киридон А. М., Мокляк В. О. та ін.] – Полтава : Полтавський літератор, 2010– Випуск V. – С. 120 – 130.

В.О. Мокляк

359. Поселення, неоліт, бронзовий вік, ранній залізний вік, ранне середньовіччя (археол.)

Знаходиться за 3,0 км на північний захід від центральної частини села, в заплаві правого берега р. Псел в ур. Топіршки.

Виявлене і обстежувалося Л.М. Луговою у 1984 і 1986 рр.

Багатошарове поселення розташоване на підвищенні, утвореному виносом зі стародавнього яру, площею до 500 м² (90 x 50 м) і висотою 1,5 – 2,0 м над заплавою (4,0 – 4,5 м над рівнем урізу вод улітку). З південного заходу оточене високими і крутими схилами правого корінного берега р. Псел, порізаного балками та ярами, з півночі – лісовими насадженнями 1928 – 1929 рр. на місці колишнього хутора, з південно-східного боку – невеликим яром. Північно-східний край поселення розмивається річкою, яка в цьому місці робить крутий поворот. Поверхня поселення задернована.

Під час обстежень проведено зачистку обриву берега протяжністю бл. 70 м, простежено стратиграфію пам'яток, зібрано підйомні матеріали. Нижній культурний шар із темно-сірого піску потужністю 1,2 м, з неолітичними матеріалами у верхній частині (товщ. 0,3 – 0,4 м), залягає на глибині 3 м від денної поверхні. Він підстиляється піщано-глинистими зеленувато-сірими з коричневими вкрапленнями лесовими відкладеннями, а зверху перекривається шаром стерильної в археологічному відношенні світложовтої глини товщиною 1,0 – 1,2 м. Над ним зафіксовано шар суглинку товщиною 1,8 м, більш щільного світложовтого – в нижній частині та більш пухкого темно-сірого – у верхній. Із нього походять матеріали епохи бронзи та I тис. н. е. Найбільше знахідок траплялося в його нижній частині товщиною 0,7 м. Тут же простежено два вуглисті прошарки завтовшки 5 – 7 см і довжиною 2 – 3 м. Верхні культурні нашарування перекриті півметровим шаром черноземи в південно-східній частині поселення

та глини в північно-західній. Таким же шаром глини перекрите і русло давнього яру, заповненого світло-жовтим наносним суглинком, який поділив поселення на дві частини. Його дно досягає неолітичного горизонту.

Найчисленнішу групу знахідок складають уламки глиняного посуду. В невеликій кількості траплялися також крем'яні вироби та кістки тварин.

Колекція знахідок доби неоліту представлена матеріалами дніпро-донецької культури (V – IV тис. до н. е.) та культури ямково-гребінцевої кераміки (IV – III тис. до н. е.). Із матеріалів епохи бронзи найвиразніше виділяється два основних керамічних комплекси: катакомбної (XXII – XVII ст. до н. е.) і бабинської (XVII – XV ст. до н. е.) культур. Знахідки I тис. н. е. поділяються на дві культурно-хронологічні групи: пізньозарубинецькі старожитності перших століть н. е. (третя чверть I – II ст. н. е.) та пенківської культури ранньослов'янського часу (V – VII ст. н. е.).

Варто відмітити, що ця пам'ятка є однією з небагатьох, відомих на Полтавщині археологічних об'єктів із пізньозарубинецьким горизонтом, проте вона може бути втрачена в результаті інтенсивного розмиву річкою.

Колекція зберігається у Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського. Крім того, кілька випадкових знахідок із ур. Топіршки (дві крем'яні платівки, кам'яна сокира й уламок сокири епохи неоліту-бронзи, два уламки бронзових наконечників стріл скіфського часу) передав до музею директор Приліпської восьмирічної школи В.Т. Прокопенко, завдяки повідомленню якого було виявлено давнє поселення.

Джерела та література: Луговая Л.Н. Отчет о раскопках археологической экспедиции Полтавского краеведческого музея у с. Прилипка Козельщинского и пгт. Велики Кобелякского районов Полтавской области в 1984 г. / Л.Н. Луговая; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1984/66. – №№ 21338 – 21339; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-215/1, 3. – Арк. 3. – Рис. 9: 24 – 33 (альбом); Луговая Л.Н. Отчет об археологических исследованиях разведо-

вряды Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. / Л.Н. Луговая, И.С. Мельникова, А.Н. Некрасова; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1986/316. – №№ 22128 – 22129; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1, 2. – Арк. 27 – 28. – Рис. 106 – 117 (альбом); Лугова Л.М. Знахідки I тис. н. е. з поселення біля с. Прилипка на Пслі / Л.М. Лугова, Д.І. Левченко // АЛЛУ. – Полтава, 1999. – № 2. – С. 33 – 34. – Рис. 1.

Л.М. Лугова

360. Курганний могильник I, майдан (археол.)

Знаходиться за 1,1 – 1,2 км до північного заходу від села і за 0,8 – 1,0 км у тому ж напрямку від колгоспного двору, обабіч автошляху сс. Приліпка – Великі Кринки, на краю плато правого високого корінного берега р. Псел.

Обстежувався Л.М. Луговою у 1983, Л.М. Луговою і І.С. Мельниковою у 1986, С.В. Сапегінім у 2003 рр. Останнім знято план майдану з прив'язкою його до с. Глибока Долина (Глибока Долина-1).

Майдан знаходиться за 20 м праворуч від дороги. Висота насипу округлої в плані форми – 4 м, діаметр – 50 м. У центрі насипу простежуються дві великі ями завглибшки до 3 м. Із північного боку схили досить круті, а з південного – більш похилі. Бурти і вуса відсутні. Насип задернований, поріс деревами та кущами, з усіх сторін оборюється.

За 80 – 300 м на схід та південь від нього, по обидва боки дороги знаходяться 10 курганів висотою від 0,3 до 1,0 м діаметром 10 – 20 м. Усі кургани розорюються.

Майдан відомий із кін. XIX – поч. XX ст. На німецькій топографічній карті 1943 р., складеній на основі радянських карт РСЧА, позначений із абсолютним значенням висоти 129,8 м. На сучасній топографічній карті масштабу 1:100 000 видання 1987 р. майдан показаний із відносним значенням висоти 5 м, а ще два кургани, розташовані на схід і південний схід від нього, – 3 м.

За результатами розвідок 1983 р. кургани включені до складу великої курганної групи, розташованої між сс. Приліпка і Плибока Долина, яка складалася з окремих курганів та мікрогруп і нараховувала 32 насипи (№ 18 – 28).

У 1983 – 1984 рр. у зв'язку з будівництвом зрошувальної системи, дев'ять насипів групи досліджено експедицією Полтавського краєзнавчого музею. Кургани №№ 2, 3, 6, 7 – 9 були споруджені в епоху бронзи (3000/2900 – 900/800 рр. до н. е.) і містили поховання ямної (8), бабинської (1) та зрубної (4) культур, а насипи № 1, 4, 5, очевидно, слід пов'язувати з виробництвом селітри, смоли, дьогтю чи деревного вугілля у XVII – XVIII ст.

Археологічні знахідки з розкопок зберігаються в Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського: гостроденний глиняний ліпний горщик із трикутником врізним орнаментом, серцеподібний виріб із вохри, крем'яні знаряддя та кістяні вироби – деталі «флейти Пана» із поховань ямної культурно-історичної спільноти, характерна для носіїв культури багатоваликової кераміки (бабинської) кістяна овальна пряжка з центральним великим отвором та боковим маленьким, а також глиняні ліпні горщики зрубної культури.

Рішенням Полтавського облвиконкому № 165 від 23.04.1984 р. групу як об'єкт археології було взято на облік та під охорону держави.

Джерела та література: Луговая Л.Н. Отчет о раскопках археологической экспедиции Полтавского краеведческого музея 1983 г. у сс. Байрак Великобагачанского, Приліпка Козельщинского и Манжеля Глобинского районов Полтавской области / Луговая Л.Н.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1983/124. – №№ 21077-21078; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-208-210. – Арк. 5 – 11. – Рис. 11 – 40 (альбом); Луговая Л.Н. Отчет об охранных раскопках археологической экспедиции Полтавского краеведческого музея у с. Приліпка Козельщинского района и у пгт. Велики Кобелякского района Полтавской области в 1984 г. / Луговая Л.Н.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1984/66. – №№ 21338 – 21339; НА ПКМ імені Василя Кричевського. –

Спр. № 03-215/1, 2. – Арк. 1 – 3. – Рис. 1 – 6, 10 – 14, 23: 1, 2 (альбом); Луговая Л.Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. / Луговая Л.Н., Мельникова И.С., Некрасова А.Н.; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1986/316. – №№ 22128 – 22129; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260. – Арк. 29. – Рис. 105: 18 – 28 (альбом); Deutsche Heereskarte Rußland 1: 50 000. М-36-90-D. Ssuchorabowka. 1943; Карта. – Генеральный штаб. М-36-92. Остапье. – М., 1987; Луговая Л.Н. Работы в нижнем течении р. Псел / Л.Н. Луговая // АО 1983 г.: сб. науч. ст. / АН СССР, Ин-т археол.; [отв. ред. В.П. Шилов]. – М.: Наука, 1985. – С. 307; Луговая Л.Н. Раскопки Полтавского краеведческого музея / Л.Н. Луговая // АО 1984 г.: сб. науч. ст. / АН СССР, Ин-т археол.; [отв. ред. Б.А. Рыбаков]. – М.: Наука, 1986. – С. 263 – 264; Луговая Л.Н. Археологические исследования Полтавского краеведческого музея / Л.Н. Луговая // Обл. науч.-практ. конф., посвящ. 100-летию со дня рождения М.Я. Рудинского (26 – 28 марта 1987 г.): ТДС / Полтав. обл. управл. культуры; ПКМ; Полтав. обл. орг. УООПИК; [ред. кол.: Кальной Д.П., Онишко М.Д. (отв. ред.), Супруненко А.Б. и др.]. – Полтава: РИО Облстатуправления, 1987. – С. 39 – 41; Луговая Л.Н. Погребения с костяными пряжками в Среднеднепровском Левобережье / Л.Н. Луговая // Охорона та дослідження пам'яток археології Полтавщини: Третій обл. науч.-практ. семінар (квітень, 1990 р.): ТД / ПКМ; Полтав. обл. орг. УТОПІК; Лубен. КМ; [ред. кол.: Вілоус Г.П., Кулатова І.М., Супруненко О.Б. та ін.]. – Полтава: Вид-во «Полтава», 1990. – С. 107 – 109. – Рис. 12; Лугова Л.М. Ранньозрубні поховання басейну Псла / Л.М. Лугова // Пам'ятки археології Полтавщини: зб. науч. ст. / ПКМ; [від. ред. Супруненко О.Б.]. – Полтава, 1991. – С. 3 – 13; Падалка Л.В. О древних городках, городищах и насыпных валах на территории нынешней Полтавской губ. / Л.В. Падалка // Тр. ПУАК: сб. науч. тр. / ПУАК. – Полтава: тип. Дохмана, 1905. – Вып. 1. – С. 192. План № 9; Памятники материальной культуры древней и средневековой Полтавщины: Каталог выставки / Гороховский Е.Л., Кулатова И.Н., Луговая Л.Н., Моргунов Ю.Ю., Супруненко А.Б.; Полтав. обл. управл. культуры; ПКМ; [редкол.: Онишко М.Д. (отв. ред.), Кулатова И.Н., Супруненко А.Б.]. – Полтава, 1985. – С. 10, 17 – 18, 20. – №№ 29-34, 54, 67 – 69; Сапегін С.В. Пам'ятки селітрового виробництва Полтавщини та їх висвітлення у «Зводі пам'яток історії та культури» / Сапегін

С.В.// Охорона та дослідження пам'яток археології: Матеріали 7-го науково-практичного семінару: Зб. наук. статей / ЦОДПА; редкол.: Гаврилюк Н.О., Годзенко В.Д., Супруненко О.Б. та ін.. – Полтава: Вид-во «Фірма «Техсервіс», 2006. – С. 51 – 54. – Рис. 7; Супруненко О.Б. Кургани Нижнього Прип'ялля / О.Б. Супруненко, В.В. Шерстюк; ІА НАН України; ЦП НАНУ і УТОПК; ЦОДПА; [наук. ред. С.А. Скорий]. – К., 2011. – С. 35–36. – Рис. 15, 18–21.

Л.М. Лугова

361. Курганний могильник II, неоліт – ранній залізний вік, ур. Шар-гора (археол.)

Знаходиться за 0,14 – 0,58 км на північ від північної межі східної частини с. Приліпка, на останці корінної тераси правого берега р. Пселл дівобережного басейну р. Дніпро, в ур. Шар-гора.

Кургани групи були об'єктами топографічних обстежень сер. – 2 пол. XX ст. Можливо, судячи з опису їх розміщення [на плані їх розташування дещо відрізняється – Авт.], два насипи зі складу цього комплексу оглядалися Л.М. Луговою у 1983 р. Вони описані як насипи №№ 29 – 30 у складі групи курганів I, і потрапили до «Реєстру пам'яток археології Полтавської області місцевого значення» (рішення Полтавського облвиконкому № 165 від 23 квітня 1984 р.). Обстежувалися Л.М. Луговою та І.С. Мельниковою у 1986 р., В.В. Шерстюком у 2007 та 2014 рр.

Комплекс розподілений на дві частини, мікрогрупи.

Мікрогрупа I розміщена розсіяним угрупованням на розорюваній під посіви площі центральної частини гори.

Складається з 5 курганів (№№ 1 – 5). Ще один курган, що обстежувався в 2007 р., біля насипу № 4 віднесений до хатищ; не виключено, що й сам курган № 4 є таким.

Усі насипи розорюються, мають висоту 0,60 – 1,20 м та діаметр – 10 – 20 м. Частина з них зазнає руйнування в результаті ерозійних процесів.

№ кургану	висота	діаметр	стан
1	2,00	30	Розорюється.
2	1,60	44	Розорюється.
3	0,50	25	Розорюється.
4	0,70	25	Розорюється, можливо хатище.
5	0,40	10 x 13	Підрізаний по полі дорогою, від чого має дещо видовжену форму.

Мікрогрупа II розміщена компактним угрупованням на задернованій ділянці південно-західної частини гори.

Складається з 4-х збережених курганів (№№ 6 – 9). Насип № 10 був археологічно досліджений у 2007 р. Тоді ж, одні із насипів, за результатами обстежень був виключений зі списку курганія, як такий, що до них не належить.

Усі насипи задерновані, мають висоту 0,60 – 1,20 м та діаметр 10 – 20 м. Частина з них зазнає руйнування під дією ерозійних процесів.

№ кургану	висота	діаметр	стан
6	1,00	18	Задернований, на краю схилу.
7	1,20	19 x 26	Задернований, поряд із ґрунтовою дорогою.
8	0,60	19	Задернований, поруч – заглибина.
9	1,00	10 x 20	Задернований, значною мірою обвалився в урвище. Невеликі сміттєві ями на поверхні.
10	-	-	Досліджений у 2007 р.

Насипи №№ 1 – 2, 5 – 6 показані на карті 1941 р. випуску, та на німецькій копії мап РСЧА 1943 р. На мапах рекогносцировки 1950-х рр. насип № 6 має відносну висоту 2,0 м. На дрібномасштабній карті видання кін. 1970 – поч. 1980-х рр. кургани мають значення відносних висот 0,80 м.

У 2007 р. В.В. Шерстюком здійснені охоронні розкопки кургану № 10. У великий насип ямного(?) часу, з ямоу-кенотафом чи дитячим похованням у основі, було впущено іще два захоронення зрубної культури, одне з яких супроводжувалося виразною гострореберною чашою з візним геометричним орнаментом.

Знахідка з розкопок зберігається в Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського.

Курганний могильник II біля с. Приліпка в ур. Шар-гора – відомий комплексний об'єкт археології, курганний могильник доби енеоліту – раннього залізного віку, що частково включений рішенням Полтавського облвиконкому за № 165 від 23 квітня 1984 р. до переліку пам'яток археології Полтавської області місцевого значення.

Джерела та література: Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 году / Машинопис; список иллюстр., алфав. список, альбом иллюстраций. – Полтава, 1987 // НА ІА НАНУ. – Спр. 1986/31 “б”. – 56 арк., 214 рис.; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 15-15а. – Арк. 29. – Рис. 105; Шерстюк В. В. Звіт про науковорядивні археологічні дослідження кургану в ур. Шар-Гора поблизу с. Приліпка Козельщинського району Полтавської області навесні 2007 р. – Полтава, 2008. // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 522. – Арк. 5 – 13; Шерстюк В. В. Звіт про дослідження Говтвянського городища та його околиць біля с. Приліпка Козельщинського району Полтавської області у 2014 р. – Полтава, 2015 // НА ЦОДПА: М-36-92-D. Ssuchorabowka. Deutsche Heereskarte. RuЯland 1:50 000. Grundmaterial : RuЯland karte 1:50 000. Stadt. 1931. – Herausgegeben vom OKH Gen St d H. 1943; Курганная группа эпохи бронзы II тыс. до н.э. Полтавская область, Козельщинский район, Говтвянский сельский Совет, с. Прилипка : Облікова картка. [Л. Н. Луговая. 2 октября 1983 г.] // Робочий архів ЦОДПА. – 2 арк.; М-36-92. (Остапье). М 1:100 000. [По съемкам] 1931 г. – Генеральный штаб Красной Армии. Первое издание 1941 г.; X-40-63-Б-а-4. М 1:10 000. Съемка 1981 г. – Главное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР. 1982 г.; X-40-63-Б-а. М 1:25 000. Составление 1956 г. – Главное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР. 9-І-69 г.; Шерстюк В. Археологічні дослідження в околицях с. Приліпка у 2007 р. / В.В. Шерстюк // Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток: зб. наук. статей [ред. кол. : Волошин Ю. В., Киридон А. М., Мокляк В. О. та ін.] – Полтава : Полтавський літератор, 2010– Випуск V. – С. 120 – 129.

В.В. Шерстюк

**362. Курганний могильник
III, курганний могильник
літописного міста Голтов,
давньоруський час, XI ст.
(археол.)**

Знаходиться за 0,25 км на північ від північної межі центральної частини села, на схилі корінної тераси правого берега р. Псел лівобережного басейну р. Дніпро, в ур. Лиса гора.

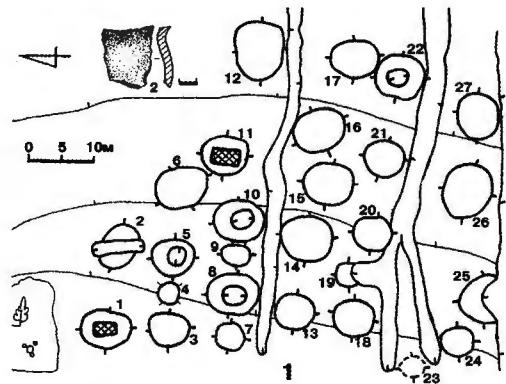
Виявлений В.В. Шерстюком у 2007 р. Оглядався ним же в 2014 р. Тоді ж було розкопано частково зруйнований насип № 1 могильника.

Комплекс розміщений на східному схилі підвищення правого корінного берега р. Псел, на ділянці, що носить назву ур. Лиса гора, на краю схилу, який спускається до низу яру і відділяє Лису гору від Шар-Гюри. По ній проходить дорога та вул. Козацька села. Із західної боку до курганів прилягає розлоювана ділянка.

Територія могильника повністю задернована, по його краях ростуть кілька дерев і чагарників. Відзначено лінійну структуру розміщення курганів: так, у ньому, налічується щонайменше 6 рядів могил. Ряди розміщуються в широтному напрямку.

Цікаво відзначити пролягання між деякими рядами насипів невеликих і більш значних за розмірами ерозійного походження вибалків.

Висота курганів коливається від 0,25 до 0,8 м, діаметр – 9 – 3,5 м. Невелике підвищення висотою 0,2 м курганоподібно-

го насипу 23, можливо має природне походження.

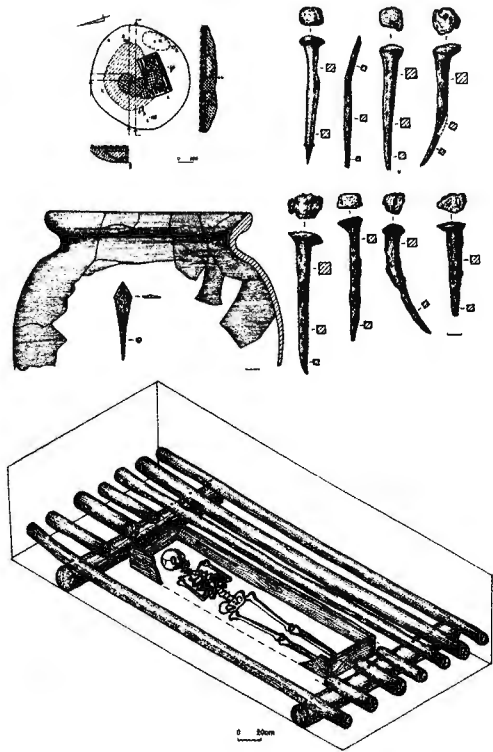
Кілька курганів групи по краях вибалків, руйнуються ерозійними процесами. Зокрема, насипи №№ 19, 20, 25.

Кургани № 1 (досліджений) і № 11 постраждали від новітніх руйнувань. Ще кілька курганів – №№ 5, 8, 10, 22, – мають на своїх вершинах невеликі заглибі округлі провали-просіви. Це можуть бути як рештки провалів могил, так і сліди стародавніх пограбувань чи розкопок.

№	Вис., м	Діам., м	Стан
1	0,8	8	Розкопаний
2	0,7	7	Задернований. Із півдня на північ проходить заплила підпрямокутна траншея-шурф, можливо – сліди давніх розкопок чи пограбувань.
3	0,8	6	Задернований.
4	0,35	3	Задернований, оплилий.
5	0,6	8	Задернований. В центрі – округлий оплилий невеликий провал.
6	0,6	8	Задернований.
7	0,4	4	Задернований.
8	0,6	8	Задернований. В центрі – округлий оплилий невеликий провал.
9	0,3	4	Задернований.
10	0,8	8	Задернований. В центрі – округлий оплилий невеликий провал.

11	0,75	7	Задернований, на вершині – свіжий грабницький шурф правильних прямокутних форм, глибиною до 0,8 м. Край його лише частково обсіпався. Певно, утворений одночасно із шурфом на кургані № 1.
12	0,8	9	Задернований. Один із найбільших у групі.
13	0,45	6,5	Задернований.
14	0,5	8	Задернований.
15	0,6	8	Задернований.
16	0,7	8	Задернований.
17	0,7	7	Задернований.
18	0,8	6	Задернований.
19	0,5	6	Задернований. Південна пола зруйнована розмиванням і зсувом краю вибалка.
20	0,5	6	Задернований. З південної поли починаються ерозійні процеси у вибалку, що руйнують край кургану.
21	0,5	6	Задернований.
22	0,7	8	Задернований. У центрі – округлий оплилий невеликий провал.
23	0,2	3,5	Задернований. Можливо, природне невелике підвищення.
24	0,25	5	Задернований. Невеликий насип.
25	0,6	7	Задернований на S. Близько половини зсунулася у вибалок. Контурів ями у розмиві не відзначено, схил легко задернований. Поруч знайдено привінце-ву частину давньоруського кружального горщика.
26	0,7	8	Задернований.
27	0,6	7	Задернований.

кладено за християнськими звичаями у випростаному стані головою на захід. Похований лежав всередині дерев'яної дощатої рами, що була перекрита збитим з масивних колод «щитом».

Курганний могильник III біля с. Приліпка в ур. Лиса гора – курганний могильник літописного міста Голтов давньоруського часу, виразна пам'ятка XI ст., найпівденніша з-поміж синхронних комплексів Полтавщини та Лівобережжя Дніпра взагалі. Крім того, територія могильника та прилеглих ділянок суцільно вкрита добре збереженою незайманою степовою рослинністю з ковилою, що може стати предметом природоохоронних досліджень.

Джерела та література: Шерстюк В. В. Звіт про науково-рягівні археологічні дослідження кургану в ур. Шар-Гора поблизу с. Приліпка Козельщинського району Полтавської області навесні 2007 р. – Полтава, 2008. // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 522. – Арк. 13 – 16. – Рис. 4, 25-37; Шерстюк В. В. Звіт про дослідження Говтвянського городища та його околиць біля с. Приліпка Козельщинського ра-

У 2014 р. В.В. Шерстюком було досліджено частково зруйнований курган № 1 могильника. У насипі, зведеному над єдиним основним камерним захороненням, трапилися наконечник стріли та розвал горщика сер. – 2 пол. XI ст. До цього ж часу належить безінвентарне захоронення, в якому небіжчика було по-

йону Полтавської області у 2014 р. – Полтава, 2015 // НА ЦОДПА; Шерстюк В. Археологічні дослідження в околицях с. Приліпка у 2007 р. / В.В. Шерстюк // Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток: зб. наук. статей [ред. кол. : Волошин Ю. В., Киридон А. М., Мокляк В. О. та ін.] – Полтава : Полтавський літератор, 2010 – Випуск V. – С. 128; Шерстюк В. В. Літописний Голтов у Нижньому Попселі та його округа / Шерстюк В. В. // Стародавній Іскоростень і слов'янські гради : зб. наук. праць Міжнарод. археол. конференції, м. Коростень, 30 вересня – 3 жовтня 2008 р. / у 2-х т. Том 2 / ред. кол. : Моця О. П., гол. ред., Івакін Г. Ю., Магомедов Б. В. та ін. – Коростень : МПП «Триада С», 2008. – С. 230 – 234.

В.В. Шерстюк

363. Курганний могильник IV, майдан I, енеоліт – ранній залізний вік, XVII ст. (археол.)

Знаходиться за 0,20 км на північ від північної межі центральної частини села, на останці корінної тераси правого берега р. Псел лівобережного басейну р. Дніпро, в ур. Лиса гора.

Окремі деталі майдану були об'єктом топографічних обстежень сер. ХХ ст. Майдан, використовуючи повідомлення місцевих козаків П. Д. Хохулі й А. І. Пивоваренка, описує Л.В. Падалка як «... хорошо сохранившиеся остатки небольшого земляного укрепления позднейшего происхождения, по-видимому, приспособленного к действию артиллерии». Рештки цього «укріплення» «підпрямокутної форми» на своєму плані відобразив той

же П.Д. Хохуля. Комплекс обстежувався В.В. Шерстюком у 2007 р.

За результатами розвідок 2007 р. могильник складається з майданоподібного насипу (майдан I) та групи курганоподібних насипів (кургани №№ 1 – 3); усі розорюються. Центральним у групі є округлий в плані майдан із одним виходом на північний схід, висотою 0,75 м, та до 50 м в діаметрі. Зі сходу та заходу простежено три невеликі насипи висотою 0,4 – 0,6 м та діаметром 13 – 25 м. Є припущення, що кургани навколо майдану – це рештки вибраного з центральної частини великого колись кургану ґрунту.

Як показує вивчення аерофотознімків останніх років дійсно, аерофіше за все насипи №№ 2 – 3 на північний схід та схід від кільцеподібного останця є рештками дуже заораних вусів згаданого майдану, що таким чином має класичну форму з парою вусів та виходом на північний схід-схід.

На місці розташування майдану на мапах рекогносцировки 1950-х рр. показана западина з відносною глибиною -1,0 м.

Археологічні розкопки не проводилися, лише в XVII ст. масив центральної частини майдану був вибраний, виварений (вилужений) для отримання селітри та залишений поряд.

Курганний могильник IV, майдан I біля с. Приліпка в ур. Лиса гора – різновидовий об'єкт археології, курганний могильник доби енеоліту – раннього залізного віку, що має комплексний предмет охорони як суто археологічний курганний некрополь доби енеоліту – раннього залізного віку й місце промислової розробки козацької доби.

Джерела та література: Шерстюк В. В. Звіт про науково-рятівні археологічні дослідження кургану в ур. Шар-Гора поблизу с. Приліпка Козельщинського району Полтавської області навесні 2007 р. – Полтава, 2008. // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Стр. 522. – Арк. 16. – Рис. 4; 28-39; Х-40-63-Б-а-4. М 1:10 000. Съемка 1981 г. – Главное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР. 1982 г.; Падалка Л. О древних городках, городищах и насыпных валах на территории нынешней

Полтавской губ.: (Древние земляные сооружения в пределах Полтавской губ.) / Л. Падалка // Труды ПУАК. – Полтава, 1905. – Вып. 1. – С. 153 – 214. – С. 191 – 192. – Чертеж № 9.

В.В. Шерстюк

364. Курганний могильник V Гострої Могили, енеоліт – ранній залізний вік, ур. Лиса гора (археол.)

Знаходиться за 0,17 – 0,2 км на північ від центральної частини села, на останці корінної тераси правого берега р. Псел лівобережного басейну р. Дніпро, в ур. Лиса гора.

Центральний насип групи був об'єктом топографічних обстежень сер. – 2 пол. XX ст. Оглядався В.В. Шерстюком у 2007 р.

Майданчик Лисої гори розподіляється на майже дві рівні частини двома новітніми ярами між якими частинами залишився перешийок. На обох ділянках розташовані 9 курганів та курганоподібних насипів висотою 0,25 – 3,4 м та діаметром 10 – 35 м.

На східній частині Лисої гори, уздовж північного краю урвища корінного берега, ланцюгом розміщено щонайменше 6 курганоподібних насипів, більшість із яких у різній мірі зруйновані зсувами ґрунту по схилу. Безсумнівне їх антропогенне походження, так як у відслоненнях добре помітна мішана чорноземна структура, хоча контурів ям не відзначено. Частково схили зсувів уже набули задернування.

Один із курганоподібних насипів розміщений глибше до середини плато, і має видовжену форму, на зразок т.зв. «довгого» кургану.

Із іншої сторони гори, розміщено два кургани, один із яких (№ 1), центральний у групі має власну назву – Гостра могила. Насип № 4, можливо має природне походження, дуже розораний, нечіткий.

№	Висота, м	Діаметр, м	Стан
1.	3,4	30-35	Місцева назва – Гостра могила. Переважна частина задернована, поли із заходу, сходу та півдня підорюються. На вершині – сліди тригопункту. З півночі поля прилягає до дороги та урвища схилу. По обидві необорювані сторони є обваловка.
2.	0,45	22x10	Задернований, невелике підвищення, зсунувся приблизно на S, добре помітний масив рушеного чорноземного ґрунту у відслоненні схилу. У профілі оголення є контур заглиблення.
3.	1,20	40x15	Розорюється, видовжений у широтному напрямку, зі сходу на захід, валоподібний.

4.	0,25	10	Розорюється, невелике курганоподібне підвищення.
5.	1,0	22x12	Задернований, приблизно S частина знищена.
6.	0,5	12-10	Задернований, близько зсунулося. Поруч із ним – два запліли шурфи розмірами 1 x 3 м.
7.	1,8	30x15	Задернований, близько 3/5 знищено, південна пола підорюється, є стежка, на кургані – заплілий шурф 1 x 2 м. Між ним та наступним насипом – невелике підвищення.
8.	1,8	15x20	Задернований, близько половини насипу зсунулося і зруйновано, південна пола розорюється, зрісся західною полою із наступним насипом.
9.	1,65	30x15	Задернований, близько 2/3 осунулося по схилу, біля західної поли – дерева, є стежка. Між нею і схилом – шурф 2 x 3 м.

Насипи № 1 показаний показаний на карті 1941 р. випуску, та на німецькій копії мап РСЧА 1943 р. На мапах рекогносцировки 1950-х рр. він має відносну висоту 2,5 м. На дрібномасштабній карті видання кін. 1970 – поч. 1980-х рр. значення його висот (відносної та абсолютної відповідно) 2,0 і 117,1 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Курганний могильник V Могилі Гв-строї біля с. Приліпка в ур. Лиса гора

–комплексний об'єкт археології, курганний могильник доби енеоліту – раннього залізного віку.

Джерела: Шерстюк В. В. Звіт про науково-рятвнні археологічні дослідження кургану в ур. Шар-Гора поблизу с. Приліпка Козельщинського району Полтавської області навесні 2007 р. – Полтава, 2008. // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 522. – Арк. 5 – 13; М-36-92-D. Ssuchorabowka. Deustche Heereskarte. RuЯland 1:50 000. Grundmaterial : RuЯland karte 1:50 000. Stadt. 1931. – Herausgegeben vom OKH Gen St d N. 1943; М-36-92. (Остапье). М 1:100 000. [По съемкам] 1931 г. – Генеральный штаб Красной Армии. Первое издание 1941 г.; X-40-63-Б-а-4. М 1:10 000. Съемка 1981 г. – Главное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР. 1982 г.; X-40-63-Б-а. М 1:25 000. Составление 1956 г. – Главное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР. 9-1-69 г.

В.В. Шерстюк

365. Група майданів Розритої Могили, енеоліт – ранній залізний вік, XVII ст., ур. Шар-гора (археол.)

Знаходиться за 0,48 – 0,52 км на північний захід від північної межі східної околиці села, на останці корінної тераси правого берега р. Псел лівобережного басейну р. Дніпро, в ур. Шар-гора.

Насипи майданів були об'єктами топографічних обстежень сер. – 2 пол. ХХ ст. За свідченням Ш. Окольського у 1638 р. під час Говтвянської битви «курган перед валом городища» [тут, певно, мається на увазі насип № 2, адже згадка курганів не у множині схиляє до думки що майдан № 1 був уже не курганом, а вивареним – Авт.] був облаштований козаками як артилерійське укріплення для оборони фортеці.

Майдани, використовуючи повідомлення місцевих козаків П. Д. Хохулі та А. І. Пивоваренка, описує Л.В. Падалка. Один із них, показаний на плані першого із інформаторів, і має власну назву – Розрита Могила. Останній майдан, розміщений на захід від решток фортечних укріплень, оглядався і описаний В.Г. Ляскоронському у 1907 р. Комплекс обстежував-

ся Л.М. Луговою у 1983 р. Описані як насипи №№ 31 – 30 у складі групи курганів I, і потрапили до «Реєстру пам'яток археології Полтавської області місцевого значення» (рішення Полтавського облвиконкому № 165 від 23 квітня 1984 р.). Обстежувалися Л.М. Луговою та І.С. Мельниковою у 1986 р., С.В. Сапегіним у 2003 р. та В.В. Шерстюком у 2007 і 2014 рр.

Майдан № 1 знаходиться на периферії неукріпленого селища давньоруського і козацького часів Говтвянського городища. Має класичну форму – кільцевий останець насипу кургану з парою вусів. Кільцевий останець дуже заораний, заглибина слабко помітна, його розорана поверхня містить численні підйомні матеріали селища. Розміри бл. 42 x 58 м, довгою віссю він видовжений у напрямку оранки, з півночі на південь. На захід від останця простежується прохід, по обидві сторони від якого є два задернованих вуси. Останні сильно забур'янені, пошкоджені часом. Максимальні розміри майдану 84 x 110 м, висота до 3,00 – 3,30 м. У південній, найвищій, частині останця збереглися рештки обвалування пункту триангуляції.

Майдан № 2 максимальними розмірами 53 x 56 м, висотою до 3,50 м. Вуса відсутні. З північного заходу та південного сходу простежується два проходи.

Група майданів, зокрема, насип № 2, згадується в якості активної фігури в описі подій 1638 р. а отже є комплексною одиницею місця Говтвянської битви. Не виключено, що сліди розкопок верхівки цього насипу є не наслідками «селітряного виробництва», а результатом облаштування тут оборонної артилерійської позиції козаків.

На мапі рекогносцировки 1950-х рр. майдан № 2 значиться як тригонометричний пункт з абсолютною висотою 131,3 м на насипі кургану відносно висотою 3,5 м. На дрібномасштабній карті видання кін. 1970 – поч. 1980-х рр. кургани мають значення відносних висот 0,80 м. майдан № 1 показаний як скупчення курганів, насип № 2 – як пункт державної геодезичної сітки з абсолют-

ним значенням висоти 131,3/131,6 м на кургані висотою 2,5 м. На карті 1991 р. видання майдан № 2 показаний як пункт державної геодезичної сітки з абсолютним значенням висоти 131,1 м.

У XVII ст. масив центральної частини майданів був вибраний, виварений (вилужений) для отримання селітри; у випадку майдану № 1 – залишений поряд.

Археологічні розкопки не проводилися.

Група майданів Розритої Могили біля с. Приліпка в ур. Шар-гора – комплексний об'єкт археології, складова частина історико-археологічного комплексу пам'яток в ур. Шар-гора, що має комплексний предмет охорони як суто археологічний курганний некрополь доби енеоліту – раннього залізного віку й місце промислової розробки козацької доби.

Джерела та література: Курганная группа эпохи бронзы II тыс. до н.э. Полтавская область, Козельщинский район, Говтвянский сельский Совет, с. Прилипка : Облікова картка. [Л. Н. Луговая. 2 октября 1983 г.] // Робочий архів ЦОДПА. – 2 арк.; Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 году / Машинопис: список ілюстр., алфав. список, альбом ілюстрацій. – Полтава, 1987 // НА ІА НАНУ. – Спр. 1986/31 "б". – 56 арк., 214 рис.; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 15 – 15а. – Арк. 29. – Рис. 105; Сапегін С.В. Звіт про археологічні розвідки та розкопки 2003 року в Решетилівському та Полтавському районах Полтавської області експедицією Державного музею-заповідника А.С.Макаренка. – Полтава-Ковалівка, 2003 //

НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 392. – Арк. 6. – Рис. 26: 1; Шерстюк В. В. Звіт про науково-рятівні археологічні дослідження кургану в ур. Шар-Гора поблизу с. Приліпка Козельщинського району Полтавської області навесні 2007 р. – Полтава, 2008. // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 522. – Арк. 11 – 12. – Рис. 4; Шерстюк В. В. Звіт про дослідження Говтвянського городища та його околиць біля с. Приліпка Козельщинського району Полтавської області у 2014 р. – Полтава, 2015 // НА ЦОДПА; М-36-92. Остатъе. М 1:100 000. Украина. Полтавская обл. Состояние местности на 1987 г. – Главный штаб. Издание 1991 г.; Падалка Л. О древних городках, городищах и насыпных валах на территории нынешней Полтавской губ.: (Древние земляные сооружения в пределах Полтавской губ.) / Л. Падалка // Труды ПУАК. – Полтава, 1905. – Вып. 1. – С. 153 – 214. – С. 192. – Чертеж № 9; X-40-63-Б-а-4. М 1:10 000. Съёмка 1981 г. – Главное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР. 1982 г.; X-40-63-Б-а. М 1:25 000. Составление 1956 г. – Главное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР. 9-I-69 г.; Okolski S. Dyaryusz transakcyi wojennej między wojskiem koronnem i zaporoskiem w r. 1637; Kontynuacya dyaryusza wojennego [...] nad zawziętymi w uporze krzywoprzysięgłych i swowolnych kozakami w roku 1638 odprawiona / Ks. Szymona Okolskiego. – Krakow : Wydanie Kazimierza Jozefa Turowskiego, 1858. – S. 91 – 102; Дневник Симеона Окольского (1637-1638 г.) // Мемуары относящиеся к истории Южной Руси. Выпуск II [переводчик : К. Мельник; под ред. В. Антоновича]. – К. : Типография Г. Т. Корчак-Новицкого, 1896. – С. 222; Ляскоронский В. Г. Городища, курганы и длинные (змиевые) валы по течению рр. Псла и Ворсклы / В. Г. Ляскоронского // Труды XIII АС. – М., 1907. – Т. I. – С. 160. – Рис. 26; Ляскоронский В. Городища, курганы і довгі (змівні) вали за течією рр. Псла та Ворскли : вид. 2-е, репр., доп. / Василь Ляскоронський / Упор. і передмова О. Б. Супруненко. – Полтава : Археологія, 1995. – С. 8. – Рис. 26.

В.В. Шерстюк

366. Братська могила воїнів Червоної Армії (1943) (іст.)

Знаходиться в центрі села.

Поховано 20 воїнів, серед яких воїни із частин і підрозділів 95-ої гвардійської стрілецької дивізії, які загинули 25 вересня 1943 р. при звільненні села від гітлерівських загарбників, і воїни,

які померли від ран в інфекційному госпіталі № 834 та хірургічному польовому пересувному госпіталі № 4198 в жовтні – листопаді 1943 р., що розміщувалися в будинку старої школи.

Прізвища відомі 13 воїнів.

Під час тимчасової окупації села гітлерівцями була звалтована і кинута у вогонь Сірик Палажка, 1915 р.н. Похована в с. Приліпка на колишній садибі І. А. Гурпинченко.

Пам'ятник встановлено на виконання рішення загальних зборів колгоспників колгоспу «Зоря». Скульптура виготовлена Харківським скульптурним комбінатом (масова копія).

У 1959 р. на постамент із сірих гранітних блоків (2,6 x 1,1) встановлена залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,8 м). На чільній стороні постаменту дошка з гранітної крихти (0,5 x 0,3 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни», біля підніжжя – бетонна плита (1,5 x 0,95 м) з пам'ятним написом і прізвищами полеглих воїнів: «Никто не забыт и ничто не забыто. Здесь похоронены: рядовой Бужинский Фёдор Яковлевич рядовой Воробьёв Василий Филиппович сержант Денисов Анатолий Фёдорович рядовой Иващенко Михаил Иванович рядовой Триполев Филипп Андреевич село Прилипка

Куда б ни шел, не ехал ты
но здесь остановись.

Могиле этой дорогой

всем сердцем поклонись 1941 – 1945».

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 1267. – Оп. 1. – Спр. 25. – Арк. 132; Там само. – Ф. IX відділ. – Спр. 101-1190-1943. – Арк. 119; Там само. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 956, 981, 1209; Там само. – Ф. 58. – Оп. А-83627. – Спр. 2182; Архів військово-медичного музею Міністерства оборони Російської Федерації. – Ф. 834 П. – Арк. 10; ДАПО. – Ф.Р-Ф. 1876. – Оп. 8. – Спр. 83. – Арк. 18; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР – № 2.4.548– 2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Архів Козельщинського райвійськкомату; Книга Памяти: Астраханская область. Т. 1. – С. 457; Книга Памяти: Вологодская область. Т. 1. – С. 26; Книга Скорботи України: Полтавська область. Т. 3. – Полтава: «Полтавський літератор», 2005. – С. 284.

В.А. Андрієць

367. Братська могила учасників громадянської війни (1918) (іст.)

Знаходиться на Шар Горі, у північній частині старого кладовища, над р. Псел.

Похована невідома кількість учасників громадянської війни на селі, які загинули в бою з антибільшовицьким формуванням у 1918 р. Жодних свідчень про поховані не виявлено.

На могилі встановлений металевий обеліск увінчаний зіркою (1,62 x 0,32 x 0,32 м) у центральній частині якого закріплена металева пластина (0,36 x 0,28 м) з написом: «Вічна слава героям, які боролися за владу Рад 1918».

Джерело: Свідчення Л.В. Зарівчацької // Робочий архів науково-дослідного методично-

го відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського

В.А. Андрієць

368. Місце Говтвянської битви 1638 року, ур. Шар-гора (археол., іст.)

Знаходиться більшою мірою за 0,10 – 0,60 км на північ від північної околиці східної частини села, на останці правого корінного берега р. Псел лівобережного басейну р. Дніпро, в ур. Шар-гора, а також на лівому березі р. Псел і р. Говтва.

Чи не єдиним, і головне – розгорнутим, документальним джерелом опису місця та ходу битви 1638 р. є свідчення щоденника очевидця цих подій, священика в стані польського табору, Ш. Окольського. Територія урочища Шар-гора обстежувалася багатьма дослідниками, але в контексті пошуку місця баталії таких розшуків майже не відбувалося. Можемо назвати лише обстеження В.В. Шерстюком у 2014 р., коли розвідками було охоплено увесь масив гори, у т.ч. – з метою локалізації ділянки проведення бойових дій зазначеного періоду.

Місце битви займає територію усієї ділянки плато корінного берега останця в ур. Шар-гора, тобто, площу бл. 65 га: сюди ж включено й територію городища. Козацьке військо укріпилося в самому городищі, де замок і місто були укріплені міцним частоколом, усі ворота засипані землею й укріплені. Перед городищем («палісадом») оборонці насипали «від од-

ної ріки до іншої] [тобто, перерізавши з півночі на південь увесь перешийок гори – Авт.] міцний вал, а «курган, що розміщувався перед цим валом, обернули на сильний редут і посилили його артилерією».

Місце розміщення цього додаткового валу можна локалізувати між двома глибокими ярами, які своїми вершинами доволі глибоко вриваються в масив гори, зменшуючи таким чином потенційну лінію оборони. На лінії сполучення верхівок цих ярів знаходиться майдан I Розрита Могила, що, здається, був включений у систему цих додаткових укріплень.

Розвідками 2007 та 2014 рр. на ділянці селища Говтвянського городища було знайдено величезну кількість свинцевих куль, картечі тощо.

«Артилерійський передовий редут» перед валом ототожнюється із майданом № 2 цієї.

Оборонні споруди польського війська розміщувалися безпосередньо на горі навпроти городища. Коронна піхота облаштувала для захисту і зручності стрільби окоп із бруствером, що також перерізав усю ділянку останця гори «від ріки до ріки», тобто, з півночі на південь. Перед цим окопом було влаштовано 3 передових шанці.

Так, як ці польські редуту будувалися для облаштування табору, а не для наступу, цілком логічним є припущення, що вони розташовувалися поза межею можливого ураження вогнепальною зброєю, до початку штурму. На 1 пол. XVII ст. польова артилерія оснащувалася гарматами калібром не більше 6 фунтів, переважно, меншого.

Таким чином, відстань від цих шанців до передової оборонної позиції повсталих, за джерелами кін. 1-ї чв. XVIII ст., мала сягати бл. 350 – 450 м, а можливо й менше («кілька сотень кроків»), зважаючи на майже столітню різницю в наведених даних статистики. Тим більше, що пізніше прямо з цих передових шанців із обох сторін на початку штурму вели доволі прицільну перестрілку.

Отже, не менше третини плато гори (а то й половина), її західна частина, цілком підходила за наведеними описами для облаштування такого табору.

Штурм відбувся з напільного боку, козацькі загони також під час штурму подекуди заходили в тил та з флангів польському війську.

Окрім того, окремі події битви пов'язані зі спробою захоплення поляками та обороною козаками єдиного мосту-переправи через р. Псел, місце якого локалізується приблизно на ділянці розміщення сучасного мосту через річку, можливо, дещо східніше, угору по течії річки. Іще одне місце боїв цієї битви розміщується на лівому березі р. Псел, куди переправилися і укріпилися загони німецьких піхотинців-найманців. Пізніше вони були оточені та майже повністю знищені козаками. Місце цієї локальної сутички точно не локалізоване, є припущення про її розміщення на території археологічного об'єкту Буняківка I.

Археологічні розкопки місця битви не проводилися.

Місце Говтвянської битви 1638 року в ур. Шар-гора біля с. Приліпка – виразний комплексний історико-археологічний об'єкт (поле давніх битв), що має рідкісні для 1 пол. XVII ст. детальний опис та територіальну локалізацію, може мати широку основу для здійснення екскурсійних та реконструктивних заходів.

Джерела та література: Шерстюк В. В. Звіт про дослідження Говтвянського городища та його околиць біля с. Приліпка Козельщинського району Полтавської області у 2014 р. – Полтава, 2015 // НА ЦОД-ПА; Okolski S. Dyaryusz transakcyi wojennej między wojskiem koronnem i zaporoskiem w r. 1637; Kontynuacya dyaryusza wojennego [...] nad zawziętymi w uporze krzywoprzysięgłych i swowolnych kozakami w roku 1638 odprawiona / Ks. Szymona Okolskiego. – Krakow : Wydanie Kazimierza Jozefa Turowskiego, 1858. – S. 91 – 102; Барбасов А. П. Оформление артиллерии как рода войск русской регулярной армии (первая четверть XVIII в.) / А. П. Барбасов // Сборник исследований и материалов артиллерийского исторического музея. – Выпуск IV. – Л., 1959. – С. 95 – 111. – Табл. 2; Дневник Симеона Окольского (1637-1638 г.) // Мемуары

относящиеся к истории Южной Руси. Выпуск II [переводчик : К. Мельник; под ред. В. Антоновича]. – К. : Типография Г. Т. Корчак-Новицкого, 1896. – С. 220 – 225.

В.В. Шерстюк В.А. Яремченко

369. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться на Шар-горі, у старій частині кладовища.

Поховані жителі села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

За свідченням Національної книги пам'яті жертв Голодомору в Україні відомо, що в селі померло з голоду понад 200 осіб. Житель села Оніщенко Андрій Федорович на основі спогадів жителів села склав список жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. Відомо 164 прізвища.

Серед похованих Кисіль Тимофій Тимофійович, помер від голоду у 1933 р. На могилі М. М. Кисіля встановлено дерев'яний хрест (вис. 1,05 м), у його середохресті дошка з нержавіючої сталі (0,15 x 0,2 м) з прізвищем померлого: «Кисіль Тимофій Тимофійович 1933».

Землякам нашим, старим, молодим і ненародженим жертвам Голодомору 1932 – 1933 р.р.».

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-953; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 296-297; Міщенко О. Безкровна війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ВЛКСМ (МДС) «Молодь», 1991. – С. 156 – 157.

Н.М. Сиволап

У 2008 р. при вході на нове кладовище на цегляному, поштукатуреному постаменті (0,25 x 0,65 x 0,65 м) встановлено бетонну стелу (1,05 x 0,43 м), із металоокерамічною дошкою (0,6 x 0,27 м) із зображенням хреста та пам'ятним написом під ним:

«Ще й досі блукають їх душі, мов тіні,
І хліба шукають по всій Україні...»

370. Могила жертв нацизму (1943) (іст.)

Знаходиться на колишній садибі І. А. Горпинченка, в кінці садиби, біля р. Псел.

Похована Палажка Сірик (1915 – 1943 рр.)

У вересні 1943 р., коли при відступі з села німці почали палити будинки Палажка Сірик почала просити не підпалювати її хату, натомість вони її згвалтували і вкинули у вогонь.

При звільненні села воїни Червоної Армії поховали останки загиблої на березі річки.

На могилі встановлено металевий хрест (1,3 x 0,95 м) у середохресті якого закріплена дошка з нержавіючої сталі (0,19 x 0,27 м) з пам'ятним написом: «Тут, в серпні 1943 р., воїнами Червоної Армії

похована Сірик Палажка 28 років, заму-чена німецько-фашистськими загарбни-ками». У тексті помилка – село звільняли від німців 25 вересня 1943 р., а не в серпні.

Джерела та література: ДАПО. – Ф.Р. 1876. – Оп. 8. – Спр. 83. – Арк. 2, 18; Свідчення жительки села Л. В. Зарівчацької // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

В.А. Андрієць

371. Могила Маслія Антона Олександровича (2015) (іст.)

Знаходиться в південно-східній частині кладовища на Шар-горі.

Похований Маслій Антон Олександрович – (8.08.1989, с. Приліпка Козельщинського р-ну – 7.06.2015, м. Маріуполь).

поль). Учасник АТО. Житель с. Приліпка Козельщинського р-ну.

Закінчив 9 класів у Загальноосвітньої школи I-II ступенів у школі с. Приліпка, згодом навчався в школі в с. Хорішки, яку закінчив у 2006 р. Працював у приватному сільськогосподарському підприємстві «Деметра». Із 2007 р. – контрактник Збройних Сил України. Проходив службу на прикордонному катері UMS – 1000 (BG 22) в Маріупольському загоні морської охорони. 7.06.2015 р. прикордонний катер UMS-1000 (BG 22) підірвався на вибуховому пристрої встановленому сепаратистами в водах Азовського моря. Вибух стався під час виходу катера з бухти стоянки загону на патрулювання прибережних вод. В результаті підризу п'ятеро бійців було поранено і двоє загинуло. Серед останніх і командир катера, головний старшина А.О. Маслій.

Тіло ідентифіковане за аналізом ДНК.

Похований 17.07.2015 р. у с. Приліпка Козельщинського р-ну.

Література: Литвин Н. Він нас усіх закрив собою // Полтавська думка. – 2015. – №32(1081). – 6 серпня. – С. 3, портр.; Литвин Н., Тараненко К. Він нас усіх закрив собою [Про А. Маслія] // Козельщинські вісті. – 2015. – № 30(10348). – 24 липня. – С. 1.

В.О. Мокляк

372. Пам'ятний знак на честь 900-річчя заснування містечка Говтва (іст.)

Встановлений на честь 900-річчя заснування містечка Говтва, відомого із давньоруських літописів.

У 1995 р. на території сільської ради започатковано проведення на Шар-горі обласного літературно-мистецького свята «Козацької Слави – цілоще джерело», яке вперше відбулося 30 вересня 1995 р. Ініціаторами і засновниками свята виступили обласний центр народної творчості та відділ культури Козельщинської райдержадміністрації. Захід щороку відбувається за підтримки районної ради, райдержадміністрації, управління культури Полтавської облдержадміністрації. 3 вересня 1995 р. на Шар-горі встанов-

лено пам'ятний знак на честь 900-річчя першої згадки про поселення Говтва. З того часу, щороку на Шар-горі в останню суботу травня, проводиться чудове дійство за участю творчих колективів Полтавської області та громадської організації «Спадкoємці Богдана Хмельницького». Пам'ятний знак встановлений згідно з розпорядженням Козельщинської районної ради № 219 від 06.07.1995 р.

Історична місцевість надихала багатьох творчих особистостей: І. П. Котляревського, М. Горького, О. Вишню, А. Головка. Бував тут у 1930-х роках П. Тичина. У Приліпці працював О. Юренко, змальовував припільські краєвиди художник І. Дряпаченко, часто приїжджали на говтвянську землю О. Гончар, Д. Косарик.

Брила з сірого необробленого граніту (1,6 x 1,0 x 10 м) встановлена на цегляному, поштукатуреному постаменті (0,45 x 1,8 x 1,45 м), у її центрі – дошка з чорного граніту (0,67 x 0,51 м), дата 1095 і герб сотенного містечка XVII – XVIII ст. Говтва, над ним – дата «1095» а під гербом пам'ятний напис: «Цей пам'ятний знак встановлено на честь 900-річчя з часу перших спогадів про одне з найдавніших поселень на Україні – Говтву. 1995».

Відкрито пам'ятний знак 30.09.1995 р.

У 2013 р. була побудована дерев'яна сторожова вежа, у центральній частині якої, над входом до фортеці на дерев'яній дошці підвішеній на ланцюгах, напис: «Останній форпост Київської Русі». Перед входом до фортеці, праворуч встановлений дерев'яний хрест (вис. 3, 5 м) і дерев'яний стовп (вис. 1, 8 м) з вирізьбленим написом: «Поклоніться древній землі предків наших пом'яніте їх в мислях своїх».

На території фортеці праворуч від вежі знаходиться свіжий камінь із сірого граніту (0,8 x 1,5 x 1,2 м), що за всіма ознаками нагадує брилу з каменоломні, біля якої встановлено дерев'яний стовп

із заокругленою верхівкою та вирізбленим написом: «Кукаган надгробний камінь похованого тут в кінці VI ст. Гелеса Юргана з роду Атілли, вождя гунів. Кукамінь, каган – правитель». Камінь піднято на гору у 2013 р.». У даному випадку необхідно зауважити, що приводом для встановлення каменю та стовпа з написом послугувала антинаукова, так звана «давньобулгарська» теорія полтавського краєзнавця й історика В. Н. Жук, не підкріплена ані жодним писемним джерелом, ані знахідками залишків матеріальної культури вказаного історичного періоду.

Джерела та література: Снягівський О. Над Говтвою день величавий: грають сурми, ідуть козаки // Козельщанські вісті. – 2007. – № 40 (99854). – 2 червня. – С. 2 – 3; Юренко О. Не проспати роси // Комсомолец Полтавщини. – 1978. – № 40 (3105). – 1 квітня. – С. 3; Величко С. В. Літопис. / Пер. з книжної української мови, вступ. стаття, комент. В. О. Шевчука. – К.: Дніпро, 1991. – Т. 1. – 371 с. Романченко Н. Хай живе козацька воля, хай живе козацький дух // Козельщанські вісті. – 2013. – № 22 (0237). – 31 травня. – С. 2 – 3.

В.О.Мокляк

Рибалки, с. Рибалківська сільська рада

373. Курганний могильник, майдан, пізні середньовіччя (археол.)

Знаходяться за 0,75 – 1,00 км на південь від села, за 0,1 км на північ від дороги яка прямує від шосе Н-22 Олександрія – Полтава до с. Чапаївка, на плато вододілу р. Рудька, лівобічної притоки р. Псел та р. Сухий Кобелячок, лівобічної притоки р. Дніпро.

Обстежувався Л. М. Луговою та І. М. Кулатовою у 1985, І. С. Мельниковою у 1986 рр.

Складається з трьох курганів і майдану, розташованих уздовж дороги. Майдан висотою 2,5 – 3 м і діаметром 25 – 30 м задернований, оборюється. Плибина вибраної ями – бл. 4 м. На південно-західному боці насипу є сліди геодезичного знаку. До кільцеподібного насипу, з південно-східного боку прилягає насип бурту висотою 0,5 м, який розорюється. Кургани знаходяться за 25 – 40 м на захід і південний захід, схід від майдану. Висота їх – від 0,6 м до 1,0 м, діаметр – 1525 м, насипи розорюються.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Кулатова И. Н. Отчет об обследовании курганов-майданов в Козельщинском и Кобелякском районах Полтавской области 23-24 мая 1985 г. // НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-218. – Акр. 2. – Рис. 1; Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; Ин-т археол. АН УССР; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22128.; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 24-25; Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Альбом иллюстраций к отчету об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22129; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/2. – Рис. 97.

*І.С. Мельникова, Л.М. Лугова,
І.М. Кулатова*

374. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходяться в центрі села, в лісопарку.

Поховано 33 воїни із частин і підрозділів 132-ї танкової бригади, 304-ї стрілецької дивізії 38-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули в боях

із гітлерівськими загарбниками за сс. Рибалки, Миргородщина, Телятники, Черноглазівка 15 вересня 1941 р., і воїни 89-ї гвардійської, 299-ї стрілецьких дивізій, які загинули при звільненні села від гітлерівських загарбників 25 вересня 1943 р.

Прізвища відомі 6 воїнів.

У 1957 р. встановлено пам'ятник – залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,6 м) на постаменті з сірих гранітних блоків (2,0 x 1,1 x 1,1 м), на чільній стороні якого закріплена дошка з гранітної крихти (0,6 x 0,3 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни». Біля підніжжя пам'ятника цегляна, оштукатурена тumba (0,7 x 0,57 x 1,54 x 2,0 м), на якій розміщені дві плити з чорного граніту (1,76 x 0,6 м) з прізвищами 139 воїнів-земляків – жителів сс. Нова Україна, Миргородщина, Рибалки, які загинули на фронтах Другої світової війни в 1941 – 1941 рр.

У 1958 р. останки воїнів, які були поховані у с. Миргородщина, перенесені до братської могили.

Книга Пам'яті подає 151 прізвище воїнів-земляків.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 977533. – Спр. 10; Там само. – Ф. 1199. – Оп. 2. – Спр. 15. – Арк. 17; Там само. – Ф. 1252. – Оп. 1. – Спр. 12. – Арк. 62; Там само. – Ф. 1604. – Оп. 1. – Спр. 97. – Арк. 53; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 83. – Арк. 6; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР – № 2.4.565–2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Кни-

га Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5: Кобеляцький район. Козельщинський район. Котелевський район. – Полтава: «Полтавський літератор» 1998. – С. 525 – 528.

В.А. Андрієць

375. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться з правої сторони від кладовища.

За свідченням книги О. Міщенка «Безкровна війна» у 1932 – 1933 рр. в селі померло з голоду понад 100 осіб. Серед померлих сім'я Титаря Якова Івановича – він сам, дружина та п'ятеро синів; у Василя Федоровича Бойка – померло п'ять

душ, у Бойка Дем'яна Федоровича – вся його сім'я.

У пам'ять про жителів села, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр., у 2008 р. встановлено бетонну стелу (1,22 x 0,5 м), в центрі якої дошка з чорного полірованого каменю (0,6 x 0,3 м) із зображенням хреста та пам'ятним написом під ним: «Жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр.».

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-954; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Орляна, 2008. – С. 298; Міщенко О. Безкровна війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ВЛКСМ (МДС) «Молодь», 1991. – С. 61 – 70.

Н.М. Сиволап

Солониця, с. Солоницька сільська рада

376. Курганний могильник I Бутової могили, IV – II тис. до н. е., епоха енеоліту – бронзового віку (археол.)

Розташований за 3,52 км на південний схід (азимут 234°) від приміщення Солоницької сільської ради, за 1,01 км на схід (азимут 74°) від східної околиці південної частини с. Базалуки Дмитрівської сільської ради м. Комсомольська, за 0,86 км на південь (азимут 191°) від шосе М-22 мм. Олександрія – Полтава з вказівником розмежування Козельщинського і Кременчуцького районів. Географічні координати умовного центру великого кургану (datum WGS 84): 49°07'48,51" північної широти та 33°42'21,96" східної довготи.

Обстежувалася О. Б. Супрунечком і В. В. Шерстюком у 2006 р., О. Б. Супрунечком (з метою укладання облікової документації та включення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України) – восени 2014 р.

Кургани споруджені на відроноподібному підвищенні третьої надзаплавної тераси лівого берега р. Псла, за 1,2 км на захід від її краю, заввишки 74,5 м над рівнем Балтійського моря та 8,5 м над заболоченою основою тераси, за 0,34 км на захід – північний захід від лісосмуги

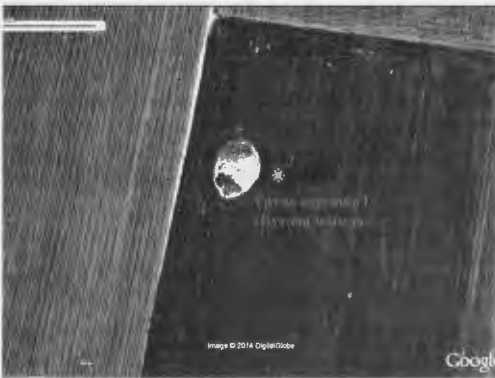
між сс. Солониця і Комінтерн. За 0,12 – 0,30 км на північний схід від більшого з курганів розташовані три заглибини зарослих степових «блюдець». Повз них свого часу пролягала наразі розорана польова дорога.

Могильник у складі двох насипів займає підвищений край відроноподібного утворення плато на північний схід від с. Базалуки. Великий задернований насип № 1 (із власною назвою «Бутова могила») має висоту 5,1 м, діаметр 40 x 51 м, дещо видовжений із північного сходу на південний захід, має овальну в плані форму. На топографічних основах масштабу 1: 10000 см сер. – останньої чв. ХХ ст. курган вказаний із відносною висотою у 5 м та абсолютною висотою над рівнем моря 79,6 – 80,1 м.

Зі сходу та південного заходу курган поріс деревами і щільною смугою кущів терену. Здіймається над околострімким у перетині (у формі сегмента кулі) високим рукотворним підвищенням, з дещо сплюсненою вершиною і підораними полами. На вершині з північно-східного боку наявні рештки обвалування і підсіпки тригопункту діаметром 5 м. Поверхня місцями пошкоджена лисячими норами, які свого часу розкопувалися мисливцями, від чого є невеликі, проте досить глибокі просілі ями.

Перша згадка про курган пов'язана зі вміщенням до списку заселених місць Малоросійської губернії 1799 – 1801 рр. серед поселень Кременчуцького повіту – хутора Бутової Могили (з 1 мешканцем).

Не пізніше сер. ХІХ ст. на кургані з'явилася кладовище, про що свідчать картографічні джерела (можливо, власне хут. Бутової Могили, так як на сер. ХІХ ст. населених пунктів у найближчій окрузі не існувало). На картах 1930-х – 1941 рр. об'єкт показаний як курган із відносною висотою 5,7 м. У 1955 р. – насип поданий у масштабі з відносною висотою 4,4 м, що мав власну назву «курган Могила Бута» і розташовану зверху точку знімальної сітки з абсолютним значенням висоти 79,7 м. Як масштабний курган із відносною висотою 5,0 м та пунктом

триангуляції на вершині, об'єкт показаний на дрібномасштабній карті 1982 р. За картографічною основою 2010 р. позначений із абсолютною висотою 79 м і власною назвою – «курган Могила Бута».

Курган № 2, розташований зі східного боку, за 14 м від поли кургану № 1 – розтягнутий розорюванням, хоча має правильну округлу в плані форму. Його висота – 0,3 м, діаметр – 15 м. Посередині є пляма розораного материкового викиду від одного з поховань.

За 0,1 км на південний схід від задернованого насипу № 1 знаходиться розорана «пляма» решток насипу і викиду від зруйнованого оранкою кургану діаметром близько 25 м.

Поряд із насипами та на меншому з них виявлені уламки ліпного посуду постмаріупольської, ямної, катакомбної і зрубної культур, неподалік на захід – фрагменти гончарної кераміки ХІХ ст. Ці знахідки є підставою для датування об'єктів комплексу.

Площа, зайнята курганами, включаючи підорані поли, складає орієнтовно 0,1750 га. Стан збереження кургану № 1 – Бутової могили – ближче до доброго; кургану № 2 – незадовільний.

Джерела та література: Супруненко О.Б., Шерстюк В.В. Звіт про археологічні обстеження території та округи Біланівського родовища залізистих кварцитів на території Дмитрівської сільської ради м. Комсомольськ та Кременчуцького району Полтавської області в 2006 р. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2006/63; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 439. – Арк. 69-70. – Рис. 4: 72; 5: 72; 177-178; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи

на території Полтавської області в 2014 р. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2014; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 739; Карті: Ряд ХХV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горы чин. Наговицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й. – [Изд. 1850-х гг.]; Ряд ХХV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Наговицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Военно-топографическая карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Военно-топографическое депо, 1863 – 1878. – Атлас. – Л. 12; Ряд ХХV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. Железная дорога нанесена по съемке 1887 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горы чин. Наговицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й – [Изд. 1900 – 1917 гг.]; М-36-104. – с. Манжеля. – М 1:100 000. – По съемкам 1931, 1932 гг. – Ген. штаб Красной Армии. – Первое изд. – 1941 г.; М-36-104-В. – (Потоки). – М 1:50 000. – УССР. Киевская обл. – Управл. воен. топографов, 1931. – Рекогносц. 1932 г.; М-36-104-В-б. – Солоница. – М 1: 25 000. – УССР. Полтавская обл. – ГУГК МВД СССР. – Сост. 1954 р. по материалам съемки 1953 г. – Отпеч. в 1955 г.; Х-39-63-А-б-2. – М 1: 10 000. – Съемка 1975 г. – М.: ГУГК при СМ СССР. – 13-ХІ-78 г.; Днепродзержинское водохранилище. – М 1: 50 000. – К., 2010; Сидоренко Г. О. Довідник з археології України. Полтавська область / Г. О. Сидоренко, Є. В. Махно, Д. Я. Телегін / АН УРСР, Ін-т археол.; УТОПК. – К.: Наукова думка, 1982. – С. 60; Описи Лівобережної України кінця ХVІІІ – початку ХІХ ст.: описово-статистичні джерела / Упорядк., передм. Ананьєва Т. Б. – К.: Наукова думка, 1997. – С. 174; Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Нові археологічні дослідження на Кременчуччині. – К. – Полтава: ЦП НАНУ і УТОПК, 2006. – С. 69. – Рис. 1 : 72; 88.

О.Б. Супруненко, В.В. Шерстюк

**377. Курганий могильник II
(археол.)**

Розташований на підвищенні вододільного плато рр. Псел та Лизька, правобічної притоки р. Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро), заввишки 72,5 м у Балтійській системі вимірів, за 1,13 – 1,23 км на південь від центру села та приміщення Солоницької сільської ради (азимуту 173° – 174°).

Обстежувався О. Б. Супруненко восени 2009 і 2015 рр. Позначений на крупномасштабних картах третьої чв. XX ст. як два насипи курганів висотою більше 1,2 – 1,3 м.

Два розорані насипи, розміщені за меридіональною віссю на відстані 125 м, в оточенні курганоподібних підвищень на місці будівель хутора кін. XIX – поч. XX ст., неподалік від скупчення старих дерев серед масиву орних угідь, мають висоту 0,50 та 0,75 м, діаметри 25 – 28 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Пам'ятки археології на території Солоницької сільської ради Козельщинського району Полтавської області (Матеріали до проекту «Схеми детального планування території Солоницької сільської ради Козельщинського району») / Супруненко О. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ», ІА НАНУ // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 761. – Арк. 18–19; Карта: X-40-63-A-6. – М 1: 50 000. – Съемка 1953 г. – М.: ГУГК при СМ ССРСР, 1969.

О.Б. Супруненко

**378. Курганий могильник III
(археол.)**

Розташований на незначному підвищенні вододільного плато рр. Псел та Лизька, правобічної притоки р. Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро), заввишки 72,5 м у Балтійській системі вимірів, за 1,35 км на південь – південний схід від центру села та приміщення Солоницької сільської ради (азимуту 163°–169°).

Обстежувався О. Б. Супруненко восени 2015 р. Позначений на крупномасштабних картах третьої чв. XX ст. як широтно вишикувана група з трьох насипів заввишки близько та більше 1,0 м.

Три розорані кургани розміщені за віссю північний схід – південний захід доволі компактним скупченням на відстані в 90 м, за 0,3 км від групи старих дерев посеред масиву орних угідь, мають висоту 0,30 – 0,80 м, діаметри 15 – 26 м. Географічні координати їх умовних центрів: № 1 (найбільшого) – 49°08'07,635" північної широти, 33°43'53,514" східної довготи; № 2 – 49°08'06,663" північної широти, 33°43'51,581" східної довготи; № 3 – 49°08'07,030" північної широти, 33°43'53,791" східної довготи.

Археологічні дослідження не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Пам'ятки археології на території Солоницької сільської ради Козельщинського району Полтавської області (Матеріали до проекту «Схеми детального планування території Солоницької сільської ради Козельщинського району») / Супруненко О. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ», ІА НАНУ // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 761. – Арк. 21; Карта: X-40-63-A-6. – М 1: 50 000. – Съемка 1953 г. – М.: ГУГК при СМ ССРСР, 1969.

О.Б. Супруненко, Є.Є. Пономаренко

**379. Курган I, пам'ятний знак
жертвам Голодомору, IV – II
тис. до н. е., епоха енеоліту –
бронзового віку, XIX – XX ст.,
1932 – 1933 рр. (археол., іст.)**

Розташований по пров. Колгоспному, за 0,158 км на схід (азимут 91°) від приміщення Солоницької сільської ради, за 0,077 км на схід (азимут 94°) від примі-

Знаходиться за 60 м від огороженої парканом садиби гр. В. В. Ткачука.

Насип округлої в плані форми розтягнутий в центрі влаштуванням групи поховань сільського кладовища. Має оплилу сегментоподібну в перетині форму, задернований. На поверхні є добре розпізнавані горбики більше 50 поховань XIX – XX ст.,

у центральній сплюсненій частині – просіла заглибина від грабіжницьких розкопок рубежу XIX – XX ст. (3,5 x 4,5 м) та завглибшки 0,6 м. Частина захоронень третьої чв. XX ст. оточена металевими огорожами і має хрести чи надгробки, з-поміж яких ростуть кілька кущів.

Кладовище з'явилося не пізніше сер. XIX ст. Можливо, певний час насип був прицерковним цвинтарем, храм якого розміщувався між курганом та центральною вулицею села (вул. Жовтнева).

Розкопки не проводилися. Наприкінці 2014 р. здійснені інвентаризаційні обстеження і підготовлена облікова документація для включення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України як комплексної пам'ятки археології та історії місцевого значення.

Курган споруджений на підвищенні третьої надзаплавної тераси лівого берега р. Псел, заввишки 75,2 м над рівнем Балтійського моря та 5,8 м над колишньою заплавою р. Рудька, у центрально-східній частині сучасного села.

Обстежувався О. Б. Супруненок у 2006, О. Б. Супруненок і В. В. Шерстюком у 2007, ними ж та В. А. Андрієць – з метою укладання облікової документації для включення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України – восени 2014 рр.

Поодинокий курган заввишки 2,1 м і діаметром близько 40 м займає вершину незначного підвищення плато за 0,06 – 0,08 км на північний схід від приміщення церкви та меморіалу. Його розташування пов'язується переважною більшістю мешканців зі старим сільським кладовищем, на якому вже не здійснюються поховання.

На кургані наявні близько 30 просілих горбків захоронень другої чверті XX ст., можливо, пов'язаних із часом Голодомору. За спогадами односельців, на місці кладовища здійснювалися захоронення жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (від 20 до 30 осіб). (Див. поз. № 389).

Стан кургану, зважаючи на наявність кладовища, – ближче до задовільного (площа – 0,1256 га).

Місце розташування кургану на підвищенні плато третьої тераси вказує на його належність до числа пам'яток доби пізнього енеоліту – раннього бронзового віку. Місцезнаходження на ньому численних поховань, в тому числі жертв Голодомору, перетворює археологічний об'єкт в археолого-історичний комплекс, що репрезентує трагічні історичні реалії розвитку краю за новітнього часу.

Джерела та література: Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Звіт про археологічні обстеження території та округи Галещинського родовища залізистих кварцитів на території Кременчуцького та Козельщинського районів Полтавської області у 2007 р. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/150. – Арк. 48. – Рис. 91–92; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2014 р. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2014; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 739; Карти: Ряд XXV. Лист 11. Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. Губ. Киевской, Херсонской и Полтавской. / Грав.: конт. Вольн. Грав. Борнмиллер и Топог. Михайлов, 3-й пред. и горы Вольн. Гр. Борнмиллер и Чин. Антонов; Врез. слова Чин. Захаров, Васильев и Вольн. Гр. Борнмиллер. – [Изд. кон. 1850-х гг.]; Ряд XXV. Лист 11. Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. Губ. Киевской, Херсонской и Полтавской. Часть Киев. губернии исправ. по рекогносц. 1868 г., Херсонс. – 1869 г., Полтавск. – 1869 г. Желез. дор. нанесена по съемке 1877 / Грав.: конт. Вольн. Грав. Борнмиллер и Топог. Михайлов, 3-й пред. и горн. Вольн. Гр. Борнмиллер и чин. Антонов; Врез. слова чин. Захаров, Васильев и Вольн. Гр. Борнмиллер // Военно-топографическая карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб. : Воен.-топогр. депо, 1863-1878. – Атлас. – Л. 11; Ряд XXV. Лист 11. – (Чигирин). – Воен.-топограф. карта. – Масштаб 3 версты в дюйме. Украинская ССР. Часть Киев. губернии исправ. по рекогносц. 1868 г., Херсонс. – 1869 г., Полтавск. – 1869 г. Желез. дор. нанесена по съемке 1877-1887 гг. – М.: Управл. воен. топографов [Изд. после 1918 г.] // НА ЦОДПА. – Ф. 7 к/м. – Спр. 15. – Арк. 15; М-36-104-В. – (Потоки). – М 1:50 000. – УССР. Киевская обл. – Управл. воен. топографов, 1931. – Рекогносц. 1932 г.; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 рр. в Україні: Полтавська область. – Полтава: Ори-

яна, 2008. – С. 299; Міщенко О. Безкровна війна. Книга свідчень. – К.: Вид-во «Молодь», 1991. – С. 88; Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А. В. Кудрицького. – К.: Українська Енциклопедія, 1992. – С. 589.

О.Б. Супруненко

380. Курган II (археол.)

Розташований на підвищенні вододільного плато рр. Псел та Лизька, правобічної притоки р. Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро), заввишки 74 м у Балтійській системі вимірів, за 0,2 км на північ від околиці села (азимут 359°), посеред садових насаджень поряд із кол. хут. Пархоми.

Обстежувався О. Б. Супруненком восени 2009 і 2015 рр. Позначений на великомасштабних картах третьої чв. XX ст. як курган заввишки більше 0,7 м з абсолютною висотою 74,2 м.

Задернований насип має висоту 0,6 м і діаметр 24 м. Знаходиться серед садових насаджень навколо промислової зони смт Нова Галещина. Площа ділянки, зайнятої насипом, – 0,045 га.

Джерела: Супруненко О. Б. Пам'ятки археології на території Солоницької сільської ради Козельщинського району Полтавської області (Матеріали до проекту «Схеми детального планування території Солоницької сільської ради Козельщинського району») / Супруненко О. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 761. – Арк. 18; Карта: Х-40-63-А-б. – М 1: 50 000. – Съемка 1953 г. – М.: ГУГК при СМ ССРС, 1969.

О.Б. Супруненко

381. Курган III (археол.)

Розташований на підвищенні вододільного плато рр. Псел та Лизька, правобічної притоки р. Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро), висотою понад 75 м у Балтійській системі вимірів, за 0,81 км на південний захід від околиці села та шосе Н-22 Олександрія – Полтава (азимут 193°), на розораному масиві угідь, орендованому ФГ В. О. Вітченка.

Обстежувався О. Б. Супруненком восени 2012 і 2015 рр. Позначений на великомасштабних картах третьої чв. XX ст. як курган заввишки більше 1,0 м.

Дуже розораний насип має висоту 0,5 м і діаметр бл. 22 м. Площа ділянки, зайнятої насипом, – 0,038 га.

Джерела: Супруненко О. Б. Пам'ятки археології на території Солоницької сільської ради Козельщинського району Полтавської області (Матеріали до проекту «Схеми детального планування території Солоницької сільської ради Козельщинського району») / Супруненко О. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 761. – Арк. 19; Карта: Х-40-63-А-6. – М 1: 50 000. – Съемка 1953 г. – М.: ГУГК при СМ СССР, 1969.

О.Б. Супруненко

382. Курган IV (археол.)

Розташований на краю незначного підвищення вододільного плато рр. Псел та Лизька, правобічної притоки р. Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро), з абсолютною висотою 72,5 м, за 1,05 км на південний схід від центру села та приміщення Солоницької сільської ради (азимут 163°30').

Обстежувався О. Б. Супруненком восени 2015 р. Позначений на великомасштабних картах третьої чв. ХХ ст. як насип заввишки більше 1,0 м.

Розораний курган, що знаходиться за 0,13 км на захід від асфальтованої автодороги О 1709128 серед масиву орних угідь, має висоту 0,40 м, діаметр 18 м. Географічні координати умовного центру – 49°08'10,355" північної широти, 33°44'08,104" східної довготи.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Пам'ятки археології на території Солоницької сільської ради Козельщинського району Полтавської області (Матеріали до проекту «Схеми детального планування території Солоницької сільської ради Козельщинського району») / Супруненко О. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 761. – Арк. 22; Карта: Х-40-63-А-6. – М 1: 50 000. – Съемка 1953 г. – М.: ГУГК при СМ СССР, 1969.

О.Б. Супруненко

383. Курган V (археол.)

Розташований на розораному підвищенні вододільного плато рр. Псел та

Лизька, правобічної притоки р. Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро), заввишки 75 м у Балтійській системі вимірів, за 1,12 км на південний захід – південь від центру села і приміщення Солоницької сільської ради (азимут 229°), між шосе Н-22 мм. Олександрія – Полтава на ділянці сс. Базалуки – Солониця та лісо-смугою, спрямованою за віссю північний схід – південний захід у бік с. Комінтерн.

Обстежувався О. Б. Супруненком восени 2010 і 2015 рр. Позначений на великомасштабних картах третьої чв. ХХ ст. як курган заввишки більше 1,3 м.

Розораний насип має висоту 0,7 м та діаметр 26 м, знаходиться на розпайованих угіддях. Площа ділянки, зайнятої насипом, – 0,053 га.

Джерела: Супруненко О. Б. Пам'ятки археології на території Солоницької сільської ради Козельщинського району Полтавської області (Матеріали до проекту «Схеми детального планування території Солоницької сільської ради Козельщинського району») / Супруненко О. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 761. – Арк. 17; Карта: Х-40-63-А-6. – М 1: 50 000. – Съемка 1953 г. – М.: ГУГК при СМ СССР, 1969.

О.Б. Супруненко

384. Курган VI (археол.)

Розташований на підвищенні вододільного плато рр. Псел та Лизька, правобічної притоки р. Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро), заввишки бл. 75 м у Балтійській системі вимірів, за 1,43 км на південний захід від центру села і приміщення Солоницької сільської ради (азимут 226°), між шосе Н-22 мм. Олександрія – Полтава на ділянці сс. Базалуки – Солониця та лісо-смугою.

Обстежувався О. Б. Супруненком восени 2010 і 2015 рр. Позначений на великомасштабних картах третьої чв. ХХ ст. як курган заввишки більше 1,4 м.

Розораний насип наразі має висоту 0,8 м та діаметр 30 м, знаходиться на розпайованих угіддях. Площа ділянки, зайнятої насипом, – 0,0706 га.

Джерела: Супруненко О. Б. Пам'ятки археології на території Солоницької сільської ради Козельщинського району Полтавської області (Матеріали до проекту «Схеми деталь-

ного планування території Солоницької сільської ради Козельщинського району) / Супруненко О. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 761. – Арк. 17–18; Карта: Х-40-63-А-6. – М 1: 50 000. – Съемка 1953 г. – М.: ГУГК при СМ ССРСР, 1969.

О.Б. Супруненко

385. Курган VII (археол.)

Розташований на пануючому підвищенні вододільного плато рр. Псел та Лизька, правобічної притоки р. Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро), висотою понад 72,5 м у Балтійській системі вимірів, за 1,51 км на південний захід від центру села і приміщення Солоницької сільської ради (азимут 183°), посеред розораного масиву угідь, орендованого ФГ В. О. Вітченка.

Обстежувався О. Б. Супруненком восени 2009 і 2015 рр. Позначений на великомасштабних картах третьої чв. ХХ ст. як курган заввишки більше 1,3 м з абсолютною висотою 73,6 м.

Дуже розораний насип наразі має висоту 0,45 м і діаметр бл. 20 м. Площа ділянки, зайнятої рештками кургану, – 0,031 га.

Джерела: Супруненко О. Б. Пам'ятки археології на території Солоницької сільської ради Козельщинського району Полтавської області (Матеріали до проекту «Схеми детального планування території Солоницької сільської ради Козельщинського району») / Супруненко О. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 761. – Арк. 22; Карта: Х-40-63-А-6. – М 1: 50 000. – Съемка 1953 г. – М.: ГУГК при СМ ССРСР, 1969.

О.Б. Супруненко

386. Курган VIII (археол.)

Розташований за 3,1 км на південний схід від приміщення Солоницької сільської ради, за 1,4 км на схід від південної частини с. Базалуки Дмитрівської сільської ради м. Комсомольська, за 0,4 км на північний схід від групи курганів Бутової Могили.

Обстежений О. Б. Супруненком і В. В. Шерстюком у 2006 р., стан збереження засвідчений оглядом восени 2014 р.

Споруджений на незначному підвищенні третьої надзаплавної тераси лі-

вого берега р. Псел, неподалік заглибин заораних степових «блюдець», поряд зі старою польовою дорогою.

Дуже розораний, має висоту 0,4 м і діаметр бл. 15 x 18 м.

Джерела та література: Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Звіт про археологічні обстеження території та округи Біланівського родовища залізистих кварцитів на території Дмитрівської сільської ради м. Комсомольськ та Кременчуцького району Полтавської області в 2006 р. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2006/63; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 439. – Арк. 69–70. – Рис. 5: 72; Карта: Х-39-63-А-6-2. – М 1: 10 000. – Съемка 1975 г. – М.: ГУГК при СМ ССРСР. – 13-ХІ-78 г.; Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Нові археологічні дослідження на Кременчуччині. – К. – Полтава: ЦП НАНУ і УТОПІК, 2006. – С. 69. – Рис. 1: 72; 88.

О.Б. Супруненко, В.В. Шерстюк

387. Братська могила учасників громадянської війни (1921), воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходяться біля Солоницької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів.

Поховано 16 працівників міліції та червоноармійців м. Кременчук, які загинули в боях з антибільшовицьким формуванням у 1921 р., серед них 4 активісти села: брати Іван, Григорій, Касьян та Леонтій Матвійці.

Під час оборонних боїв із гітлерівськими загарбниками за сс. Солониця, Гнойове, Матвійці 3, 6–7 вересня 1941 р. загинула невідома кількість воїнів із частин і підрозділів 1053-го, 1049-го стрілецьких полків 300-ї, 304-ї стрілецьких дивізій, 6-ї гвардійської кавалерійської дивізії 38-ї Армії Південно-Західного фронту та воїни 956-го стрілецького полку 299-ї стрілецької дивізії, які загинули 27 вересня 1943 р. при звільненні сс. Солониця та, Гнойове від гітлерівських загарбників, або ж померли від ран в хірургічному похідно-польовому госпіталі № 4353.

Прізвища відомі 156 воїнів, увічнено 71.

Грабко Микола Терентійович, Солоницька сільська рада, помер від осколочного поранення 26.07.1946 р.

Згідно з рішенням загальних зборів колгоспників колгоспу ім. Калініна на братській могилі в 1957 р. встановлено пам'ятник, виготовлений Харківським скульптурним комбінатом. Скульптор – О. І. Щербина.

Залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,8 м) встановлена на целяному, поштукатуреному постаменті (вис. 2,3 м), на могилі – залізобетонна плита (1,5 x 1,0 м) з пам'ятним написом і прізвищами загиблих воїнів. У 1978 р. на могилі учасників встановлення радянської влади встановлено плиту з чорного граніту (1,6 x 0,6 м) з пам'ятним написом і прізвищами загиблих: «Братам Івану, Григорію, Касьяну і Леонтію Матвійцям, які загинули у 1920 р. у боротьбі за владу рад та 12 червоноармійців».

У 1993 р. відбулася реконструкція пам'ятника: залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,8 м) встановлена на постамент із сірих бетонних блоків (2,25 x 0,9 x 1,04 м), на могилі покладена плита з чорного граніту (1,3 x 0,57 м) з пам'ятним написом і прізвищами загиблих учасників громадянської війни: «Братам Івану, Григорію, Касьяну і Леонтію Матвійцям, які загинули у 1920 р. у боротьбі за владу рад та 12 червоноармійців». Ліворуч встановлена горизонтальна стела з декоративної цегли (1,5 x 5,2 x 0,35 м), на якій встановлено 6 подвійних дощок з чорного граніту (0,9 x 0,52 м) з пам'ятним написом: «Воїнам, які полягли в бою за визволення с. Солониця. 1943 р.» і прізвищами 71 полеглого воїна, «Односельців, які загинули на фронтах Великої Вітчизня-

ної війни 1941 – 1945 р.р.», і прізвища 267 воїнів-земляків уродженців сс. Солониця, Верхня Жужманівка, Комітерн (колишне с. Пнойове), Нижня Жужманівка, Шевченки, які полягли на фронтах Другої світової війни в 1941 – 1945 рр. Серед загиблих односельців Герой Радянського Союзу Нагнибіда Семен Макарович (Див. поз. № 388).

Згідно Книги Пам'яті України відомо 96 прізвищ воїнів-земляків.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 11458. – Спр. 11; Там само. – Ф. 33. – Оп. 11459. – Спр. 14; Там само. – Ф. 33. – Оп. 594261. – Спр. 37; Там само. – Ф. 33. – Оп. 563784. – Спр. 11, 16, 34; Там само. – Ф. 33. – Оп. 563785. – Спр. 8; Там само. – Ф. 33. – Оп. 563786. – Спр. 2; Там само. – Ф. 33. – Оп. 563787. – Спр. 1; Там само. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 1037, 1175, 1186; Там само. – Ф. 58. – Оп. 977520. – Спр. 404; Там само. – Ф. 58. – Оп. 977528. – Спр. 54; Там само. – Ф. 58. – Оп. 818883. – Спр. 127 (300 сд.); Там само. – Ф. 1247. – Оп. 1. – Спр. 159. – Арк. 103, 105; Там само. – Ф. 3068. – Оп. 1. – Спр. 37. – Арк. 111; Там само. – Ф. 3539. – Оп. 1. – Спр. 36. – Арк. 116; Там само. – Ф. 3539. – Оп. 1. – Спр. 37. – Арк. 112; Там само. – Ф. 1247. – Оп. 2. – Спр. 5. – Арк. 1, 12, 15, 38, 51; Там само. – Ф. 1604. – Оп. 1. – Спр. 97. – Арк. 23; Там само. – Ф. 1609. – Оп. 2. – Спр. 20. – Арк. 163; Там само. – Ф. IX віддл. – Оп. 18001. – Спр. 101-1514-3. – Арк. 238; Там само. – Ф. IX віддл. – Оп. 18001. – Спр. 101-1277; Там само. – Ф. 18001. – Спр. 1054. – Арк. 21; Там само. – Ф. IX віддл. – Оп. 818883. – Спр. 127. – Арк. 47, 50 – 52, 56; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 83. – Арк. 21; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР – № 2.4.557.-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5: Кобеляцький район. Козельщинський район. Котелевський район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1998. – С. 498 – 502; Архів Козельщинського райвійськкомату; Книга Памяти: Кировская область., Т. 11. – С. 390; Книга Памяти: Кировская область. Т. 10. – С. 346; Книга Памяти: Оренбургская область. Т. 1. – С. 145; Книга Памяти: Нижегородская область. Т. 9. – С. 399; Книга Памяти: Нижегородская область. Т. 4. – С. 638; Книга Памяти: Орловская область. Т. 6. – С. 526; Книга Пам'яті воїнів-євреїв загиблих у боях з нацизмом. Т. 6 – С. 389; Подвигу народному жити у віках: Матеріали науково-практичної кон-

ференції 19 квітня 2000 р. – Полтава, 2000. – С. 20, 21.

В.А. Андрієць, Б.І. Чернушенко

388. Будинок земської школи, в якій навчалися Нагнибіда Семен Макарович, Лук'янченко Віктор Дмитрович (іст.)

Час відкриття школи у с. Солониця Кременчуцького повіту Полтавської губ. невідомий. Відомо лише, що на поч. ХХ ст. в селі існували дві школи. Одна з них мала статус церковнопарафіяльної чотирикласної. Розміщувалася вона на території, де згодом був збудований гараж колгоспу ім. Калініна. Із викладачів цього часу відомий лише учитель Закону Божого священник Кубинський. Нинішнє приміщення було збудоване в 1912 – 1914 рр. Кобеляцьким повітовим земством. Первісно будівля планувалася як двоповерхова, але через початок Першої світової війни було зведено лише перший поверх. Станом на цей час школа мала статус вищої початкової школи і називалася Солоницька вища початкова школа.

До закладу приймали учнів із навколишніх сіл, які вже закінчили чотири класи церковнопарафіяльних шкіл. Утримувався заклад за рахунок селян, чії діти в ньому навчалися. Споруда мала п'ять кімнат, із яких четверта та п'ята з'єднувалися широкими дверима, при відчиненні яких два класи перетворювалися на один великий зал, у якому можна було проводити різноманітні святкування чи збори громади. Окрім

навчальних кімнат будівля мала роздягальню, учительську кімнату та квартиру для шкільного сторожа. Таке планування споруди зберігалось до 1975 р. Нині це одноповерхова, цегляна, пофарбована, П-подібна в плані будівля, що має 14 кімнат із просторим вестибюлем та коридором. Загальна площа 1399 кв. м. Спочатку школа існувала як чотирирічна. Навчання в ній розпочалося в січні 1916 р. Проводилося воно російською мовою Викладання української мови було введено лише в 1917 – 1918 рр. Одразу після відкриття навчального закладу тут вивчалися Закон Божий, російська мова, слов'янська, мова, арифметика, історія, географія та чистописання. Першим завідуючим навчальним закладом став Антон Федорович Демиденко, а з учителів відомі: Валентина Андріївна Демиденко (Литвиненко), Марія Михайлівна Варакута (Нагнибіда), Демид Ульянович Оричко, Аврам Дмитрович Хаврус (згодом очолив заклад).

Перший випуск учнів 10 класу відбувся 22 червня 1941 р. З окупацією села школа спершу перетворилася на казарму для німецьких солдат, а невдовзі – на стайню. Школа у вказаному приміщенні працювала до 1975 р. Згодом воно використовувалося для побутових потреб – тут розміщувалися комбінат, магазин, майстерня, а пізніше протягом 15 років приміщення стояло занедбаним. У 1989р. завдяки клопотанню жителів села перед правлінням колишнього колгоспу ім. Калініна керівники останнього виділили кошти на відновлення будівлі. 1.09.1989 р. у школі знову розпочалося навчання.

У різні роки в школі навчалися Семен Макарович Нагнибіда – Герой Радянського Союзу та Віктор Дмитрович Лук'янченко – член підпільної організації м. Краснодон «Молода гвардія».

Нагнибіда Семен Макарович (1905, Солоницька волость Кременчуцького повіту Полтавської губ., нині с. Солонці Козельщинського р-ну – 10.10.1943 р., зник безвісти) – Герой Радянського Союзу. Нар. в родині селянина-бідняка. Навчався у земській школі с. Солониця.

Трудовий шлях розпочав у дитинстві наймитуючи в місцевих багатіїв. Був одним із організаторів колгоспу «Ударник Будьонного», в якому працював до початку радянсько-німецької війни. На фронті з липня 1941 р. Пройшов шлях від Сталінграду до Дніпра.

Восени 1943 р. воїни 269-го Павлоградського окремого саперного батальйону (12-та Армія Південно-Західного фронту) отримали наказ форсувати р. Дніпро біля с. Петросвистунове Солоницького р-ну Дніпропетровської обл. 26.09.1943 р. одним із перших переправився через р. Дніпро. Влучним пострілом підбив кілька гітлерівських машин. Під час одного з наступних боїв за розширення плацдарму загинув. Згідно з документами ЦАМО РФ біля с. Капуста Запорізької обл., нині с. Капустине Вільнянського р-ну Запорізької обл.

Указом Президії Верховної Ради СРСР від 19.03.1944 р. С. М. Нагнибіді присвоєне звання Герой Радянського Союзу (по смертно).

Нагороджений: орденами Леніна, Вітчизняної війни II ст., медалями.

У 2010 р. на фасаді будинку школи, праворуч, встановлена дошка з чорного граніту (0,3 x 0,55 м) з викарбуваним пам'ятним написом: «У цій школі в 1914 р. навчався Герой Радянського Союзу Нагнибіда Семен Макарович».

Лук'янченко Віктор Дмитрович (22.04.1927, х. Шевченки Козельщинського р-ну – 31.01.1943, м. Краснодар) – член підпільної організації м. Краснодар «Молода гвардія».

Дитинство пройшло на Полтавщині. У 1934 – 1938 рр. навчався в школі с. Солониця Козельщинського р-ну. У 1938 р. родина переїхала до м. Краснодар.

У 1941 р. у віці 14 років продовжував навчання в школі, разом із дорослими працював на будівництві оборонних споруд. З початком окупації стає активним членом підпільної молодіжної організації «Молода гвардія». У складі групи С. Тюленіна виконує завдання штабу, пише і розповсюджує листівки.

5.12.1942 р. брав участь у підпалі біржі праці, в полум'ї якої згоріли списки молодих людей, призначених до відправки на каторжні роботи в Німеччину.

12.01.1943 р. був арештований прямо на вулиці, але через відсутність у поліції прямих доказів про приналежність до «Молодої гвардії» був відпущений. Додому з'явився повернувся дуже побитий. Повторно заарештований 27.01.1943 р. Розстріляний після жорстоких тортур 31.01.1943 р. Тіло скинуте в шурф шахти № 5.

У Акті районної комісії про розслідування злочинів нацистів у Краснодарському районі, заподіяних у період з 20 липня 1942 р. по 14 лютого 1943 р., від 20 липня 1943 р. вказано, що 15, 16, 31 січня вночі після неодноразових жорстоких катувань, нацисти та зрадники Батьківщини розстріляли, а частину кинули живими в шурф шахти № 5 71-го патріота. Серед них – комсомольців, членів організації «Молода гвардія», які вели боротьбу проти гітлерівських загарбників, виявлено 49 чоловік. Похований разом із іншими в братській могилі м. Краснодар.

Нагороджений: орденом Вітчизняної війни I ст.; медаллю: «Партизан Вітчизняної війни» I ст.

Ліворуч від входу до будинку встановлена дошка з чорного граніту (0,4 x 0,55 м) з викарбуваним пам'ятним написом: «В цій школі в 1934 – 1938 рр. навчався наш земляк, член підпільної організації «Молода гвардія» м. Краснодар Лук'янченко Віктор Дмитрович».

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 58.- Оп. 977521. – Спр. 11; Чернушенко Б. Тут панує атмосфера, яку визначають воля, думки і свобода творчості // Козельщинські вісті. – 2014. – 14 лютого. – С. 10; Молода гвардія: Збірник документів і спогадів про героїчну боротьбу підпільників Краснодона у дні тимчасової нацистської окупації (липень 1942 – лютий 1943). – К.6 «Молодь», 1960. – С. 256; Молодогвадрийці: Биографический очерк о членах краснодонского партийно-комсомольского подполья. – Донбасс, 1981. – С. 76 – 77; Чернушенко Б.І. Житиме школа – житиме й село! // Козельщинські вісті. – 2010. – № 14 (10074). – 20 квітня. – С. 9.

В.О. Мокляк

389. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в північно-східній частині кладовища, на кургані (Див. поз. № 379).

Під час Голодомору 1932 – 1933 рр. у селі померло з голоду понад 100 осіб.

В пам'ять про жителів села у листопаді 2008 р. встановлений бетонний хрест (1,42 x 0,5 м), в нижній частині якого – дошка з чорного граніту (0,3 x 0,25 м) з пам'ятним написом: «Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 рр.».

Серед похованих – Матвієць Гордій Гордійович (20.04.1886 – 14.09.1932), на могилі встановлений металевий хрест (1,75 x 0,9 м), в центрі металева табличка (0,2 x 0,32 м) з прізвищем померлого: «Матвієць Гордій Гордійович (1886.20.04 – 1932.14.09)».

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-954; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 299; Міщенко О. Безкровна війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ВЛКСМ (МДС) «Молодь», 1991. – С. 88.

Б.І. Чернушенко

Сохинівка с., тепер не існує.

390. Могила радянського воїна (1943) (іст.)

Див. с. Нова Галещина могила воїна Червоної Армії (1943) (іст.) (Поз. № 277).

Сухий Кобелячок, с. Пригарівська сільська рада

391. Братські могили (2) воїнів Червоної Армії (1941) (іст.)

Знаходяться в південній частині старого кладовища колишнього с. Федорівка.

У двох могилах поховано 4 воїни із частин і підрозділів 617-го стрілецького полку 199-ої стрілецької дивізії, 3-ої танкової бригади, 38-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули в оборонних боях за село з гітлерівськими загарбниками 15 вересня 1941 р.

Прізвища невідомі.

У 1950 р. на могилах встановлені увінчані зірками металеві обеліски (вис. 1,1 м). Між могилами покладена залізобетонна плита із зображенням ордену Вітчизняної війни та пам'ятним написом під ним: «Никто не забыт и ничто не забыто. Здесь похоронены ... 28 прізвищ ... село Сушки».

Куда б нишел, ни ехал ты,
но здесь остановись.

Могиле этой дорогой

Всем сердцем поклонись.

1941 – 1945». На жаль, пояснити, як на могилу в с. Сухий Кобелячок потрапила плита, на якій значиться с. Сушки, неможливо через повну відсутність інформації, адже вона мала знаходитися на центральному кладовищі, в його східній частині, на кургані в згаданому нижче с. Сушки (Див. поз. № 399).

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 3068. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 79; Там само. – Ф. 1459. – Оп. 2. – Спр. 8. – Арк. 116; ДАПО. – Ф. 1876. – Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 30зв; Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського

В.А. Андрієць

392. Місце поховань жертв Голодомору (іст.)

Знаходиться в старій частині кладовища колишнього с. Федорівка.

За свідченням книги О. Міщенка «Безкровна війна» у 1932 – 1933 рр. з голоду померло 113 осіб. Серед померлих – Іван

Ладимирівський, якого вкинули до померлих іще живого.

Пам'ятний знак не встановлено.

Джерела та література: Спогади жителя с. Сушки М. П. Лашка // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Міщенко О. Безкровна війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ВЛКСМ (МДС) «Молодь», 1991. – С. 85 – 86.

Л.А. Головка

Сушки, с. Пригарівська сільська рада

393. Курганний могильник I (археол.)

Знаходиться за 0,2 км на північ від села, ліворуч від узбіччя автошляху на с. Бреусівка, на панівному підвищенні правого берега р. Сухий Кобелячок, лівобічної притоки р. Дніпро.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Складається з двох курганів. Задернований курган № 1 висотою до 2 м і діаметром – бл. 30 м розташований на кладовищі у північній околиці села. На насипу знаходяться численні могили. На північний захід від нього, за 50 м (за територією кладовища), знаходиться курган № 2 – висотою бл. 1 м і діаметром 12 – 15 м. Че-

рез його східну полу пролягає польова дорога, а більша частина насипу розташована в лісосмузі.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 53; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 171, 172.

І.С. Мельникова

394. Курганний могильник П, IV – I тис. до н. е., енеоліт – ранній залізний вік (археол.)

Знаходиться за 2,25 км на північний захід від села (азимуту 341° – 344°), ліворуч від автодороги обласного значення

О 1709126 на с. Пригарівка (за 1,15 км на захід), на підвищенні другої тераси правого берега р. Сухий Кобелячок, лівобічної притоки р. Дніпро.

Обстежувався О. Б. Супруненьком восени 2015 р. Позначений на топографічних картах з сер.

XIX ст. На мапах третьої чв. – кін. XX ст. один із курганів показаний із відносною висотою понад 2 м.

Розорані насипи, вишикувані ланцюгом у широтному напрямку на відстань 0,12 км, збереглися з висотою 0,4 – 1,8 м. Їх діаметри – 14 – 35 м.

Більшим у складі могильника є округлий за формою, виразного сегментоподібного перетину курган № 1 заввишки 1,8 м і діаметром 35 м, розташований із західного боку. Він почав розорюватися з кін. 1990-х та позначений на великомасштабних картах кін. XX ст. з відносною висотою бл. 2 м. Географічні координати умовного центру насипу – 49°07'43,081" північної широти, 33°54'15,049" східної довготи.

Децю менший, подібний за обрисами, курган № 2, розміщений на підвищенні над незначним вибалком зі сходу, заввишки 1,6 м і діаметром 30 м. Географічні координати умовного центру насипу – 49°07'42,314" північної широти, 33°54'19,391" східної довготи.

Між ними розташований маленький і дуже розораний курган № 3 висотою 0,4 м, діаметром 14 м, децю зміщений від вісі загального розташування на-

сипів могильника на південь. Географічні координати умовного центру на сипу – 49°07'42,016" північної широти, 33°54'16,536" східної довготи.

Кургани – досить виразний об'єкт історичного ландшафту підвищеної надзаплави р. Сухий Кобелячок в околицях села і помітний комплекс стародавніх поховальних об'єктів.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863-1878. – Атлас; М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Польові обстеження восени 2015 р.

О.Б. Супруненко

395. Курган I (археол.)

Знаходиться за 1,25 км на північний схід від села (азимут 37°), праворуч від автодороги обласного значення О 1709126 до с. Пригарівка (за 1,1 км на схід), на підвищенні другої тераси правого берега р. Сухий Кобелячок, лівобічної притоки р. Дніпро.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987, О. Б. Супруненкою восени 2015 рр. Позначений на топографічних картах із сер. XIX ст. На мапах третьої чверті – кін. XX ст. показаний із відносною висотою бл. 2 м та абсолютною 98,7 м.

Розораний насип кургану зберігся на висоту 1,1 м при діаметрі понад 30 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Ва-

силя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 53; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотряда Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к «Своду памятников») / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 171, 172; Карты: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863-1878. – Атлас; М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Польові обстеження восени 2015 р.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

396. Курган II (археол.)

Знаходиться за 3,04 км на північний схід від села (азимут 16°), праворуч від автодороги обласного значення О 1709126 на с. Пригарівка (за 1,02 км на схід), на підвищенні другої тераси правого берега р. Сухий Кобелячок, лівобічної притоки р. Дніпро.

Обстежувався І. С. Мельниковою та О. Б. Супруненкою восени 2015 р. Позначений на топографічних картах із сер. XIX ст. На мапах кін. XX ст. показаний із відносною висотою понад 2 м.

Розораний насип зберігся на висоту 1,0 м при діаметрі понад 30 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Карты: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюй-

ме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863–1878. – Атлас; М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Польові обстеження восени 2015 р.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

397. Курган III (археол.)

Знаходиться за 0,35 км на північ – північний схід від околиці села (азимут 6°), на підвищенні другої тераси правого берега р. Сухий Кобелячок, лівобічної притоки р. Дніпро, під лісосмугою.

Обстежувався І. С. Мельниковою та О. Б. Супруненком восени 2015 р. Позначений на топографічних картах кін. ХХ ст. як пункт триангуляції з абсолютною висотою 102,3 м.

Розораний курган має висоту 0,5 м при діаметрі 20 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Карта: М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Польові обстеження восени 2015 р.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

398. Курган IV (археол.)

Знаходиться за 2,3 км на південний захід від села (азимут 240°), на краю підвищення другої тераси правого берега р. Сухий Кобелячок, лівобічної притоки р. Дніпро, неподалік лісосмути.

Обстежувався О. Б. Супруненком восени 2015 р. Позначений на топографічних картах кін. ХХ ст. як насип кургану висотою більше 2 м.

Розораний курган нині має висоту 1,2 м при діаметрі бл. 30 м. Поряд помітні два курганоподібних підвищення, які можуть належати розораним курганам у складі невеликої групи поховальних споруд.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Карта: М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.; Польові обстеження восени 2015 р.

О.Б. Супруненко

399. Братська і одиночна могили радянських воїнів (1941) (іст.)

Знаходиться в східній частині центрального кладовища, на кургані (Див. поз. № 393).

У братській могилі поховано 28 воїнів із підрозділів 267-го, 270-го гвардійських стрілецьких полків 89-ої гвардійської стрілецької дивізії, які померли від ран в 595-му окремому медико-санітарному батальйоні.

Прізвища відомі 7 воїнів.

У другій могилі похований воїн із підрозділів 3-ої танкової бригади, який загинув в оборонних боях за село 15 вересня 1941 р. Прізвище невідоме.

У 1950 р. на могилах встановлені металеві обеліски, виготовлені з металевих кутиків і прутів, увінчані зірками (вис. 1,7 та 1,5 м). Навколо могили металева огорожа, виконана місцевими майстрами з металевих прутів та кутиків.

У с. Сухий Кобелячок на братських могилах воїнів Червоної Армії лежить бетонна плита з пам'ятним написом *Здесь похоронены ... 28 прізвищ ... село Сушки.*

*Куда б нишел, ни ехал ты,
но здесь остановись.*

Могиле этой дорогой

Всем сердцем поклонись.

1941 – 1945». Пояснити, на жаль, за браком інформації цю ситуацію не можливо. (Див. поз. № 391).

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 1071; ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. А-71693. – Спр. 2565; Там само. – Ф. 267 гвардійського стрілецького полку. – Оп.

238837. – Спр. – Арк. 12; ДАПО. – Ф. 1876. – Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 30.

В.А. Андрієць

400. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1959) (іст.)

Знаходиться в центрі села.

Поховано 128 воїнів із частин і підрозділів 584-го стрілецького полку 199-ої стрілецької дивізії, 3-ої танкової бригади 38-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули в боях із гітлерівськими загарбниками за сс. Сушки, Лошкани та Фещенки, 15 вересня 1941 р.; воїни 89-ої гвардійської стрілецької дивізії, які загинули 25 вересня 1943 р. при звільненні села від гітлерівських загарбників. Воїни, які загинули при обороні сс. Лошкани й Фещенки, у 1958 р. перенесені у с. Сушки.

Пам'ятник встановлено згідно з рішенням виконкому Козельщинської районної ради депутатів трудящих № 31 від 17.XII. 1958 р. Пам'ятник виготовлено Харківським скульптурним комбінатом.

У 1959 р. біля могили встановлено пам'ятник – залізобетонна скульптура воїна (вис. 3,5 м) на постаменті з сірих гранітних блоків (вис. 2,5 м). У центральній частині постаменту дошка (0,5 x 0,3 м) з мармурової крихти з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни». Біля підніжжя пам'ятника встановлено три бетонні плити (1,3 x 0,5, 1,3 x

1,0 м) з пам'ятним написом і прізвищами полеглих 28 воїнів та воїнів-земляків.

У 2005 р. відбулася реконструкція. Біля підніжжя постаменту встановлена цегляна стела (0,25 x 0,57 x 2,3 x 2,5 м), обкладена плиткою, на ній розміщено 7 плит із сірого граніту (0,6 x 0,6 м) з пам'ятним написом: «Вічна пам'ять воїнам-односельцтвам, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни» і прізвищами 188 воїнів-земляків.

Згідно Книги Пам'яті України відомо 164 прізвищ.

Під час чергової реконструкції на могилі встановлена горизонтальна цегляна оштукатурена стела (0,66 x 0,25 x 1,7 x 2,5 м), обкладена плиткою, на якій розміщено 4 плити з сірого граніту (0,87 x 0,62, 0,6 x 0,57, 0,6 x 0,57, 0,2 x 0,4 м) з пам'ятним написом: «Ніхто не забутий ніщо не забуте 1941 – 1945. Вони загинули за визволення села Сушки» і прізвища загиблих 30 воїнів, на 4 плиті напис: «Йорданов Едуард Карпович 1.10.1911 – 11.09.1941». Згідно з документами ЦАМО РФ Йорданов Е. К. зник безвісти 11.09.1941 р. в районі с. Сушки.

Частина імен занесена на надгробок помилково: згідно документів ЦАМО РФ Антонов Прокіп Антонович, сержант, командир відділення 861-го стрілецького полку 294-ї стрілецької дивізії, 1912 р.н., Мурманська обл., Кандалакський р-н, с. Княже, призваний Кандалакським райвійськкоматом Мурманської обл., загинув 3.10.1943 р. і був похований у с. Сушки Черкаської обл.; Корнілов Тимофій Дмитрович, рядовий, стрілець 861-го стрілецького полку 294-ї стрілецької дивізії, 1915 р.н., Чкаловська обл., Абдулинський р-н, с. Василівка, призваний Абдулинським райвійськкоматом Чкаловської обл., загинув 2.10.1943 р., і був похований у с. Сушки Черкаської обл.; Федоров Федір Макарович, рядовий, стрілець 294-ї стрілецької дивізії, 1907 р.н., Смоленська обл., Знаменський р-н, с. Луш, призваний Сухолозьським райвійськкоматом Свердловської обл., загинув 4.10.1943 р. і був похований у с. Сушки Черкаської обл.; Чупрасов

Павло Михайлович, рядовий, 294-ї стрілецької дивізії, 1920 р.н., Алтайський край, Ойрот-Турський р-н, с. Аймак, с. Манжерок, призваний Ойрот-Турським райвійськкоматом Алтайського краю, загинув 8.10.1943 р. і був похований у с. Сушки Черкаської обл.; Павлов Микола Павлович, рядовий 294-ї стрілецької дивізії, 1900 р.н. Чуваська АРСР, Чебоксарський р-н, с. Акулево, призваний Чебоксарським райвійськкоматом Чуваської АРСР, загинув 4.10.1943 р. і був похований у с. Сушки Черкаської обл. Врачев Петро Тимофійович, сержант 369-ї окремої розвідувальної роти 294-ї стрілецької дивізії, 1924 р.н., Башкирська АРСР, Татишлинський р-н, с. Петро-Павлівка, призваний Невянським райвійськкоматом Свердловської обл., загинув 17.10.1943 р. і був похований у с. Сушки Черкаської обл.; Остріков Василь Григорович, рядовий, сапер 388-го саперного полку 218-ї стрілецької дивізії, призваний Любинським райвійськкоматом Омської обл., загинув 26.09.1943 р. і був похований у с. Сушки Черкаської обл.; Глазунов Павло Петрович, сержант, командир відділення зв'язку 375-ї стрілецької дивізії, 1898 р.н., Свердловська обл., Верхньотурський р-н, с. Глазуно, призваний Арамільським райвійськкоматом Свердловської обл., загинув 27.09.1943 р. і був похований у с. Суки, перепохований у м. Комсомольськ Полтавської обл.; Корнеев Павло Петрович, рядовий, стрілець 1241-го стрілецького полку 375-ї стрілецької дивізії. 1911 р.н. Красноярський край, Уярський р-н, с.Ново-п'ятницьке. Призваний Уярським райвійськкоматом Красноярського краю. Загинув 9.09.1943р. Похований с. Суки, перепох. м. Комсомольськ Полтавської обл.; Косвін Беня Ілліч, рядовий, стрілець 212-ї стрілецької дивізії, 1912 р.н., Ростовська обл., Каширський р-н, призваний Смілянським райвійськкоматом Київської обл., загинув 31.10.1941 р. і був похований у с. Суки, перепохований у м. Комсомольськ Полтавської обл.; Приходько Василь Григорович, рядовий, стрілець 212-ї стрілецької дивізії, 1913 р.н.,

Київська обл., Броварський р-н, призваний Бориспільським райвійськкоматом Київської обл., загинув 31.10.1941 р. і був похований у с. Суки, перепох. м. Комсомольськ Полтавської обл.; Старик Григорій Іванович, рядовий, стрілець 212-ї стрілецької дивізії, 1911 р.н., призваний Петровським райвійськкоматом Київської обл., загинув 31.10.1943 р. і був похований у с. Суки, перепох. м. Комсомольськ Полтавської обл.

Дубина П.І., 1938 р.н., учень, Лещенко М.С., 1930 р.н., загинули 18.04.1946 р. в результаті вибуху снаряду при обробітці землі під буряк, поховані с.Сушки.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 3065. – Оп. 2. – Спр. 2; Там само. – Ф. 1459. – Оп. 2. – Спр. 9. – Арк. 12; Там само. – Спр. 8. – Арк. 116; Там само. – Ф. ІХ відділ, вх. 1271. – С. 41-002-45. – Арк. 41; Там само. – Ф. 1252. – Оп. 1. – Спр. 24. – Арк. 25; Там само. – Ф. 229. – Оп. 166. – Спр. 53. – вх. 1271с-42002-45; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8 –Спр. 62. – Арк. 30 зв; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5: Кобеляцький район. Козельщинський район. Котелевський район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1998. – С. 347, 574 – 582.; Книга Скорботи України: Полтавська область. – Полтава: «Полтавський літератор», 2005. – Т. 3. – С. 282, 283.

В.А. Андрієць І.С. Дашівець

401. Братські могили воїнів Червоної Армії (2) (1941) (іст.)

Знаходяться в центральній частині кладовища, біля садиби Загребельних.

У двох могилах поховано 82 воїни із частин і підрозділів 99-го кавалерійсько-го полку 6-ї гвардійської кавалерійської

дивізії, 584-го стрілецького полку 199-ої, 300-ї, 304-ї стрілецьких дивізій, 132-ї, 3-ї танкових бригад 38-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули в боях із гітлерівськими загарбниками за с. Сушки 14 – 16 вересня 1941 р.

Прізвища невідомі.

У 1950 р. на могилах встановлені металеві обеліски, увінчані зірками (вис. 1,7 м), виготовлені місцевими майстрами з кутиків. Навколо могил огорожа із металевого заводського профілю.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 3065. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 78; Там само. – Оп. 2. – Спр. 2; Там само. – Ф. 1459. – Оп. 2. – Спр. 9. – Арк. 12; Там само. – Оп. 1. – Спр. 20. – Арк. 77; Там само. – Оп. 17. – Спр. 6. – Арк. 28; Там само. – Спр. 8. – Арк. 116; Там само. – Оп. 2. – Спр. 20. – Арк. 81; Там само. – Ф. IX відділ, вх.1271. – Спр. 41-002-45. – Арк. 41; Там само. – Ф. 229. – Оп. 166. – Спр. 53. – вх. 1271с-42002-45; Там само. Оп. 1619112. – Арк. 228, 508 – 512; Там само. – Ф. 3068. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 80, 83, 85; Ф. 3539. – Оп. 1. – Спр. 36. – Арк. 116; Там само. – Ф. IX відділ. – Оп. 818883с. – Спр. 127. – Арк. 78; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 29 зв., 30 зв; Гречко А. Годы войны. М., 1976. – С. 52.

В.А. Андрієць

402. Братські могили воїнів Червоної Армії (2) (1941) (іст.)

Знаходяться в західній частині Горянського кладовища.

Поховано 80 воїнів із частин і підрозділів 99-го кавалерійського полку 6-ї гвардійської кавалерійської дивізії, 584-го стрілецького полку 199-ої, 300-ї, 304-ї стрілецьких дивізій, 132-ї, 3-ї танкових

бригад 38-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули в боях з гітлерівськими загарбниками за с. Сушки 14 – 16 вересня 1941 р.

Прізвища невідомі.

В 1950 р. на могилах встановлені металеві обеліски (вис. 1,3 м), увінчані зірками, виготовлені місцевими майстрами з металевих кутиків. Нині обеліски відсутні, могили не впорядковані. Навколо огорожа з дерев'яного штахету, що розвалюється від часу.

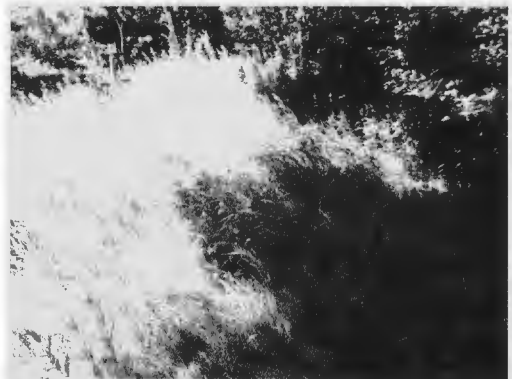
Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 3065. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 78; Там само. – Оп. 2. – Спр. 2; Там само. – Ф. 1459. – Оп. 2. – Спр. 9. – Арк. 12; Там само. – Оп. 1. – Спр. 20. – Арк. 77; Там само. – Оп. 17. – Спр. 6. – Арк. 28; Там само. – Спр. 8. – Арк. 116; Там само. – Оп. 2. – Спр. 20. – Арк. 81; Там само. – Ф. IX відділ, вх.1271. – Спр. 41-002-45. – Арк.41; Там само. – Ф.1324-41. – Арк. 64; Там само. – Ф. 229. – Оп. 166. – Спр. 53, вх. 1271с-42002-45; Там само. – Оп. 1619112. – Арк. 228, 508 – 512; Там само. – Ф. 3068. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 80, 83, 85; Там само. – Ф. 3539. – Оп. 1. – Спр. 36. – Арк. 116; Там само. – Ф. IX відділ. – Оп. 818883с. – Спр. 127. – Арк. 78; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8 – Спр. 62. – Арк. 29 зв., 30 зв; Гречко А. Годы войны. – М., 1976. – С. 52.

В.А. Андрієць

403. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в старій частині Лошківського кладовища.

За свідченням книги О. Міщенка «Безкровна війна» під час Голодомору 1932 – 1933 рр. у селі померло з голоду понад 300 осіб. Прізвища відомі 47.

Похована невідома кількість жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

Пам'ятний знак не встановлений.

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. – № 09-954; Міщенко О. Безкровна війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ВЛКСМ (МДС) «Молодь», 1991. – С. 103.

Л.А. Головка

404. Могила воїна Червоної Армії (1941) (іст.)

Знаходиться на колишній садибі Тригубенко Г. Г.

Похований воїн – розвідник із підрозділів 89-ої гвардійської стрілецької дивізії, який був убитий снайпером при визволенні села від гітлерівських загарбників 25 вересня 1941 р.

Прізвище невідоме.

У 1950 р. на могилі встановлено металевий обеліск, увінчаний зіркою, (вис. 1,25 м) та металева гробниця (1,8 x 0,45 м). У 2013 р. житель села Сушки В. І. Матяш встановив на могилі металеву конструкцію, увінчану зіркою (вис. 0,97 м), і металевий нагробок (1,17 x 0,48 м).

Джерело: ДАПО. – Ф. 1876. – Оп. 8. – Спр. 62. – Арк. 30 зв.

О.Ф. Тригубенко

405. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 (іст.)

Знаходиться при вході на центральне кладовище.

За свідченням книги О. Міщенка «Безкровна війна» під час Голодомору 1932 – 1933 рр. в селі померло понад 300 осіб. Встановлено імен 47 чол.

Встановлений у 2008 р. в пам'ять жителів села, що померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

Стела хрестоподібної форми з мармурової крихти (вис. 1,13 м) із закріпленою в центрі дошкою на емалі (0,27 x 0,27 м) з пам'ятним написом: «Пам'ять жертвам Голодомору 1932 – 33 років. Від жителів села Сушки».

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-954; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 296; Міщенко О. Безкровна війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ВЛКСМ (МДС) «Молодь», 1991. – С. 103.

О.А. Скурда

406. Пам'ятник Куйбишеву Валер'яну Володимировичу (1968) (іст.)

Знаходиться в центрі села.

Пам'ятник Валер'яну Володимировичу Куйбишеву встановлено на виконання заходів Полтавського обкому Компартії України та виконкому Полтавської обласної ради депутатів трудящих до 50-річчя Радянської влади.

Куйбишев Валер'ян Володимирович (25.05(6.06).1888, м. Омськ – 25.01.1953, м. Москва) – радянський державний і партійний діяч. Нар. в родині офіцера.

Навчався в кадетському корпусі. У 16 років вступив до Омської організації РСДРП в 1904 р. У 1905 р., студентом Військово-медичної академії брав активну участь у діяльності Петербурзької організації більшовиків, за що в 1906 р. був виключений з академії. У 1906 – 1916 рр. веде революційну роботу в мм. Омськ, Каїнськ, Томськ, Петропавловськ, Нарим, Барабинськ, Петербург, Вологда та Харків. 4 рази засуджений до заслання в Сибір. Після лютневих подій 1917 р. очолив Самарську борганізацію більшовиків, був головою Саратовського ревкому та губкому партії. У 1918 – 1919гг рр. – на воєнно-політичній роботі в Червоній Армії – перебував на Східному і Туркестанському фронтах. Після закінчення громадянської війни займається профспілковою і господарською роботою. З 1920 р. член Президії ВЦРПС, з 1921 р. – член Президії ВРНГ, з листопада того ж року – начальник Головенерго. У 1922–1923 рр. – секретар ЦК РКП(б), у 1923 – 1926 рр. – голова ЦКК – РСІ – нарком РСІ СРСР, заступник голови РНК і Ради Праці та Оборони СРСР, у 1926 – 1930 рр. – голова ВРНГ СРСР, з 1930 р. – голова Держплану СРСР, одночасно обіймав посаду заступника Голови Раднаркому і Ради Праці та Оборони СРСР, з лютого 1934 р. – голова Комісії рад. контролю при Раднаркомі СРСР, з травня 1934 р. – 1-й заступник Голови Раднаркому і Ради Праці та Оборони СРСР. Учасник ряду з'їздів РКП(б) – обирався кандидатом у члени ЦК та членом ЦК РКП(б), членом ЦКК. З 1927 р. – член Політбюро ЦК ВКП(б). Похований біля Кремлівської стіни у м. Москва. У 1937 р. характеризувався як «крупнейший деятель коммунистической партии» та «один из лучших соратников великого Сталина».

Пам'ятник В. В. Куйбишеву виготовлений Харківським скульптурним комбінатом. Автори: скульптор Я. Й. Рик, архітектор Н. Г. Клейн.

Залізобетонна скульптура В. В. Куйбишева (вис. 3,0 м) встановлена на бетонний, прямокутної форми постамент

(вис. 2,5 м). У нижній частині постаменту напис: «Куйбишев».

В. В. Куйбишев зображений на повний зріст, в пальто, без головного убору, права рука у кишені.

Відкрито пам'ятник 23 вересня 1970 р.

Подібні пам'ятники встановлювалися в рамках комуністичної ідеологічної політики з метою нав'язування широким народним масам комуністичної ідеології. Як правило їх виготовляли серійно на замовлення партійних органів чи колгоспів і радгоспів. У даному випадку приводом для встановлення слугувало те, що місце це господарство носило ім'я цього діяча комуністичного режиму. Зауважимо також, що жодного відношення до Полтавщини В. В. Куйбишев ніколи не мав.

Джерела і література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – № 4.1.(2.3.)571.-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Куйбишев Валер'ян Володимирович // Українська радянська енциклопедія. Т. 5: Кантата – Кулики. – 2-е вид. – К.: Голов. ред. УРЕ, 1980. – С. 560 – 561; Куйбишев Валеріан Владимирович // Большая советская энциклопедия. Т. 35: «Крестьянская газета» – Ларсон. – М.: Гос. Институт «Советская энциклопедия», 1937. – С. 410 – 415.

В.О. Мокляк

Трудовик, с. Василівська сільська рада

407. Курганний могильник (археол.)

Знаходиться за 1,15 км на північний захід (азимуту 284° – 286°) від північної околиці села, праворуч (за 0,1 – 0,2 км на північ) від польової дороги до с. Книшівка та автодороги Т-17-36 ст/Потоки – Решетилівка, на вододілі рр. Псел і Крива Руда (рр. Крива Руда – Рудька – Псел – Дніпро),

на невеликому підвищенні з абсолютною висотою бл. 80,0 м.

Більший насип позначений на картографічних матеріалах із сер. XIX ст., обидва у складі могильника – на дрібно-масштабних картах сер. XX ст., як кургани з відносною висотою більше 1,8 м та бл. 1,0 м.

Обстежувався О. Б. Супруненко навесні 2015 р.

Висота розораних насипів – 1,2 і 0,7 м, діаметри – 37 та 26 м. Кургани прилягають полами й розташовані за віссю північ – північний схід – південь – південний захід.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 38. – Рис. 52; Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо. 1863–1878. – Атлас. – Л. 12; X-40-63-Б-б. – М 1 : 25 000. – По топогр. съёмке 1953 г. – М. : ГУГК, 1969.

О.Б. Супруненко

408. Курган I (археол.)

Знаходиться за 0,16 км на південний захід (азимут 170°) від південної околиці села, ліворуч (за 0,15 км на схід) від польової дороги на с. Бутенки, на вододілі рр. Псел і Крива Руда (рр. Крива Руда – Рудька – Псел – Дніпро), на підвищенні з абсолютною висотою понад 73,0 м.

Позначений на дрібно-масштабних картах сер. XX ст., як курган з відносною висотою більше 1,0 м. Обстежувався О. Б. Супруненко навесні 2015 р.

Висота розораного насипу – 0,6 м, діаметр – 24 м. Курган розташований між

двома меридіонально спрямованими лісосмугами.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 38. – Рис. 52; Карта: X-40-63-Б-б. – М 1 : 25 000. – По топогр. съёмке 1953 г. – М. : ГУГК, 1969.

О.Б. Супруненко

409. Курган II (археол.)

Знаходиться за 0,69 км на південний захід – південь (азимут 243°) від південної околиці села, безпосередньо праворуч від польової дороги на с. Бутенки, на вододілі рр. Псел і Крива Руда (рр. Крива Руда – Рудька – Псел – Дніпро), на підвищенні з абсолютною висотою понад 76,0 м, у лісосмузі.

Відомий за картографічними матеріалами з сер. XIX ст. Позначений на дрібно-масштабних картах сер. XX ст., як курган з відносною висотою понад 1,7 м та абсолютною висотою 78,1 м. Обстежувався О. Б. Супруненко навесні 2015 р.

Висота задернованого, свого часу розорюваного насипу – 1,5 м, діаметр – 35 м. Меридіональні поли вкриті кущами й окремими деревами, східна – використовується під польову дорогу.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 38. – Рис. 52; Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо. 1863–1878. –

Атлас. – Л. 12; X-40-63-Б-6. – М 1 : 25 000. – По топогр. съемке 1953 г. – М. : ГУГК, 1969.

О.Б. Супруненко

410. Курган III (археол.)

Знаходиться за 1,35 км на південний захід (азимут 259°) від південної околиці села, ліворуч (за 80 м на південь) від роздоріжжя польових доріг на сс. Бутенки, Трудовик і Зоряне (Зоряний), на південному краю відрогподібного підвищення вододілу рр. Псел і Крива Руда (рр. Крива Руда – Рудька – Псел – Дніпро), на підвищенні з абсолютною висотою понад 75,0 м.

Відомий за картографічними матеріалами з сер. XIX ст. Позначений на дрібномасштабних картах сер. XX ст., як курган з відносною висотою понад 2,9 м та абсолютною висотою 78,4 м. Обстежувався О. Б. Супруненком навесні 2015 р.

Висота розораного насипу – 1,8 м, діаметр – 40 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 39. – Рис. 52; Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863–1878. – Атлас. – Л. 12; X-40-63-Б-6. – М 1 : 25 000. – По топогр. съемке 1953 г. – М. : ГУГК, 1969.

О.Б. Супруненко

411. Курган IV (археол.)

Знаходиться на південно-східній околиці села, навпроти та за 2,1 км на захід (азимут 270°) від с. Зоряне (Зоряний), на відрозі першої тераси правого берега р. Кривої Руди і заболочених солонцюватих озер біля її витоків (вододіл рр. Псла

та Кривої Руди, рр. Крива Руда – Рудька – Псел – Дніпро), зліва від польової дороги до Зоряного, на підвищенні з абсолютною висотою понад 72,0 м.

Відомий за картографічними матеріалами з сер. XIX ст., де позначений як насип на південно-західній околиці хут. Троцького. Показаний на дрібномасштабних картах сер. XX ст., як значний курган із відносною висотою більше 1,6 м й абсолютною 74,3 м. Оглядався О. Б. Супруненком навесні 2015 р.

Висота задернованого насипу – бл. 1,7 м, діаметр – 37 м. Поли пошкоджені підорюванням і вибиранням ґрунту, є окремі кущі та дерева. В центрі наявні рештки тригопункту з обвалуванням (5 x 5 м). Помітні кілька горбиків, схожих на могили XIX – поч. XX ст.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 40. – Рис. 52; Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863–1878. – Атлас. – Л. 12; X-40-63-Б-6. – М 1 : 25 000. – По топогр. съемке 1953 г. – М. : ГУГК, 1969.

О.Б. Супруненко

412. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходяться в центрі села, біля будинку культури.

Похована невідома кількість воїнів із частин і підрозділів 199-ої, 300-ої стрілецьких дивізій, 132-ої танкової бригади 38-ї Армії, які загинули в боях за село з гітлерівськими загарбниками 15 вересня

1941 р.; воїни 233-ої, стрілецької дивізії, які загинули 26 вересня 1943 р. при звільненні села від гітлерівських загарбників.

Прізвища невідомі.

Згідно з рішенням виконкому Козельщинської районної ради депутатів трудящих від 9 травня 1956 р. 9 травня 1957 р. біля могили встановлено пам'ятник, виготовлений Харківським скульптурним комбінатом. Скульптор – О. Г. Савельєв.

Залізобетонна скульптура воїна (2,85 x 0,95 x 0,8 м) встановлена на постаменті з сірих гранітних блоків (вис. 2,8 x 1,2 x 1,2 м), у центральній частині якого дошка з мармурової крихти (0,5 x 0,3 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни».

У 1998 р. відбулася реконструкція. У центральній частині постаменту встановлена дошка з сірого граніту (0,6 x 0,7 м) з пам'ятним написом: «Вечная память и слава воинам-освободителям павшим в годы Великой Отечественной войны 1941 – 1945 г.г. с немецко-фашистскими захватчиками».

Перед пам'ятником встановлено горизонтальну цегляну оштукатурену стелу (0,44 x 0,3 x 1,22 x 2,53 м), на якій розміщено 5 плит із сірого граніту, одна плита (0,24 x 0,6 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава односельцям, що загинули в боях за свободу і незалежність Вітчизни

1941 – 1945 р.р.», «Не буває безіменних героїв були люди які мали своє ім'я своє обличчя, свої бажання і надії» і 4 плити (0,7 x 0,53 м) з прізвищами 144 воїнів, жителів сс. Вишняки, Трудовик, Троцьки-Пінчуки, Гайове, які полягли на фронтах Другої світової війни в 1941 – 1945 рр. На могилі плита з чорного граніту (1,73 x 1,0 м) з пам'ятним написом: «Ніщо не забуте – ніхто не забутий».

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 1512. – Оп. 1. – Спр. 24. – Арк. 214; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5: Козельщинський район. Котелевський район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1996. – С. 414–415; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.535-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

В.А. Андрієць

Улинівка, с. Улинівська сільська рада

413. Курганний могильник, майдан (археол.)

Знаходяться за 1,2 км на північ від села, справа автошляху на с. Чапаївка, на підвищенні вододілу рр. Псел і Ворскла, за 1,5 км на північ від долини пересихаючої р. Осмачка, правобічної притоки р. Ворскла.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Складається з майдану та трьох курганів. Майдан відноситься до групи про-

стих і складається з кільцевого валу висотою 2,0 – 2,5 м, діаметром 40 – 45 м і котловану по центру глибиною бл. 3 м, діаметром до 25 м. У північно-східному та північно-західному напрямках до валу примикають насипи-бурти висотою – 1,2–1,5 м. Насип майдану задернований, оборюється, на дні заглибини та на схилах буртів ростуть дерева. Насипи буртів частково розорюються. На південному боці насипу майдану встановлено геодезичний знак. За 50 – 60 м на північний захід від майдану розташований курган висотою 0,5 м, діаметром бл. 20 м. Його насип видовженої форми розорюється. Другий курган висотою 0,3 м, діаметром 10 м знаходиться за 0,1 м на схід від майдану і також розорюється. Третій – за 0,25 км на захід від майдану, на східному узбіччі дороги на с. Чапаївка. Його висота становить бл. 1 м, діаметр – понад 20 м, насип розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 52; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 168, 169, 170.

І.С. Мельникова

414. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1960) (іст.)

Знаходяться в центрі села.

Поховані 21 воїн із частин і підрозділів 199-ої стрілецької дивізії, 3-ої танкової бригади 38-ї Армії Південно-Західного

фронту, які загинули в боях із гітлерівськими загарбниками 15 вересня 1941 р.; воїни 94-ої гвардійської стрілецької дивізії, які загинули при звільненні села від гітлерівських загарбників 27 вересня 1943 р., а також 3 воїни 820-го штурмового авіаційного полку 292-ої авіаційної дивізії. Капурін Абрам Іванович, 1917 р.н., військовий лікар 3-го рангу, зник безвісти у вересні 1941 р. під час оборонних боїв за село.

Прізвища відомі 8 воїнів.

Згідно з рішенням виконкому Козельщинської районної ради депутатів трудящих у 1960 р. встановлено пам'ятник, виготовлений Харківським скульптурним комбінатом. Скульптор – О. Г. Савельєв.

Залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,7 м) встановлена на цегляному, поштукатуреному постаменті (2,0 x 1,6 x 1,6 м) на триступінчастому поштукатуреному цоколі (0,2 x 2,4 x 2,4; 0,25 x 2,86 x 2,86; 0,34 x 3,7 x 3,7 м). На чільній стороні постаменту встановлена дошка з гранітної крихти (0,5 x 0,3 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни».

Біля підніжжя постаменту 2 бетонні плити. Перша (1,84 x 0,88 м) з пам'ятним написом і 4 прізвищами полеглих воїнів: «Никто не забыт и ничто не забыто. Здесь похоронены: рядовой Бида Николай Иванович военврач 3-го ранга Капурин Абрам Иванович ст. сержант Козин Яков Федорович сержант Самсонов Тихон Иванович село Улиновка.

Куда б ни шел, ни ехал ты,
но здесь остановись.

Могиле этой дорогой
всем сердцем поклонись.
1941 – 1945»

Нижче друга плита (1,46 x 0,78 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни 1941 – 1945».

Праворуч від пам'ятника встановлена металева конструкція (1,3 x 2,0 м) з пам'ятним написом: «Вічна пам'ять воїнам-односельцям, які загинули в В. В. війну 1941 – 1945» і 52 прізвищ воїнів-земляків, полеглих на фронтах Другої світової війни в 1941 – 1945 рр. «Воїни, які загинули при визволенні нашого села: Букрив Ф. Г., Бобров Г. В., Білоносов О. П., Біда М. І., Галич М. С., Гушин В. А., Коваленко Д. І., Міфтієв Х. Х., Робота А. Г., Самсонов Т. І., Шавцов В. М.».

Частина імен занесена на плиту помилково: згідно з документами ЦАМО РФ Бобров В. Г., рядовий, ПТР 7-ї механізованої бригади, 1915 р.н., Молотовська обл., Куєдинський р-н, с. Потураєвка, призваний Ревдинським райвійськкоматом Свердловської обл., загинув 24.10.1943 р., похований на північно-західній околиці с. Чапаєвка Золотоніського р-ну Полтавської обл.; Гушин В. А. рядовий, стрілець 299-ї стрілецької дивізії, 1901 р.н., м. Новосибірськ, призваний Новосибірським райвійськкоматом, загинув 21.11.1943 р. і був похований у 2 км східніше від с. Чикалівка Кременчуцького р-ну Полтавської обл.; згідно документів райвійськкомату Республіки Татарстан Міфтієв Ханафі Хайнат, рядовий, 1916 р.н., Татарська АРСР, Анастовський р-н, призваний Кабицьким райвійськкоматом Татарської АРСР, загинув 5.11.1943 р., був похований у с. Чапаєвка Золотоніського р-ну Полтавської обл.

Згідно з документами Козельщинського райвійськкомату Біда М. І., Букреєв Ф. Г., Білоносов О. П., Галич М. С., Коваленко Д. І., Робота А. Г., Самсонов Т. І., Шевцов В. М. увічнені біля братської могили воїнів в сс. Улинівка та Чапаєвка, місце поховання не уточнене.

Поруч із конструкцією встановлено макет гвинта літака (вис. 1,56 x 0,24 м) на

цегляному, поштукатуреному постаменті (0,25 x 0,36 x 0,36 м), у центрі – фото воїна на кераміці, нижче – дошка з нержавіючої сталі (0,1 x 0,17 м) з пам'ятним написом: «И вечный бой покой им только снится...».

Федоренко Андрій Іванович, 1932 р.н., с. Улинівка, загинув у результаті вибуху гранати 10.06.1944 р., похований у с. Улинівка.

Згідно Книги Пам'яті України відомо 56 прізвищ воїнів-земляків.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 1264. – Оп. 1. – Спр. 11. – Арк. 40 – 44; Там само. – Ф. IX відділ, донесення № 20888с від 8.5.1947 підстава 02765с-459; Там само. – Ф. 3065. – Оп. 2. – Спр. 2. – Арк. 5; ДАПО. – Ф. Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 83. – Арк. 4; Там само. – Ф. 58. – Оп. 18002. – Спр. 1007; Там само. – Ф. 58. – Оп. 920952. – Спр. 47, 60; Там само. – Ф. 33. – Оп. 563787. – Спр. 3; Там само. – Ф. 33. – Оп. 594262. – Спр. 66; Архів Полтавського облвійськкомату; Архів Козельщинського райвійськкомату; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5: Кобеляцький район. Козельщинський район. Котелевський район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1998. – С. 616 – 620. Книга Пам'яті України: Харківська область. Т. 2: Місто Харків, Ленінський, Московський, Орджонікідзевський, Червоногвардійський райони. – Харків: Наукова редакція Харківського обласного видання Книги пам'яті України, 1994. – С. 456; Книга Скорботи України: Полтавська область. Т. 3. – Полтава: «Полтавський літератор», 2005. – С. 285.

В.А. Андрієць

415. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться на кладовищі при в'їзді в село, зі сторони с. Чапаєвка.

За свідченням книги О. Міщенка «Безкровна війна» під час Голодомору 1932 – 1933 рр. в селі померло 84 особи.

Поховані жителі села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

У 2008 р. встановлено брилу сірого граніту (1,0 x 0,95 м), у центрі – якої закріплена дошка з чорного граніту (0,4 x 0,95 м) з пам'ятним написом: «Вічна пам'ять Жертвам Голодомору 1932 р. – 1933 р. с. Улинівка».

Позаду брили дві металеві, з'єднані між собою цифри «33» (2,4 x 0,94 м), увінчані металевим хрестом (вис. 0,75 м), під яким, поміж цифрами – дзвін (вис. 0,28 м).

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-953; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 рр. в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С. 300; Міщенко О. Безкровна війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ВЛКСМ (МДС) «Молодь», 1991. – С. 49–57.

А.М. Скурда

416. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться на кладовищі у частині села «Педанівка».

За свідченням книги О. Міщенка «Безкровна війна» під час Голодомору 1932 – 1933 рр. в селі померло 84 особи.

У 2008 р. в пам'ять жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр. встановлена бетонна стела

(1,65 x 0,88 м), у центрі якої закріплена дошка з металокераміки (0,17 x 0,23 м) з пам'ятним написом: «Жертвам Голодомору 1932 – 1933 Від односельців.».

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-953; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 рр. в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С. 300; Міщенко О. Безкровна війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ВЛКСМ (МДС) «Молодь», 1991. – С. 49–57.

В.А. Андрієць

Федорівщина, с. (тепер не існує) Оленівська сільська рада

417. Братська могила жертв Голодомору 1932 – 1933 рр., пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходяться в старій частині кладовища.

Під час Голодомору 1932 – 1933 рр. у селі померло 64 особи. У братській могилі поховано 47 жителів села.

На могилі встановлено дерев'яний хрест (1,7 x 0,8 м).

У 2008 р. в пам'ять про земляків, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 р.р., недалеко від могили, встановлено бетонну стелу (1,26 x 0,55 м), на чільній стороні якої зображення скорботної Божої Матері та вмонтована чорна гранітна дошка (0,4 x 0,28 м) з пам'ятним написом: «Жертвам Голодомору 1932 – 1933 р.р.». Перед стелою – бетонна квітниця (1,07 x 0,4 м).

Література: Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. в Україні: Полтавська область. – Полтава: «Оріяна», 2008. – С. 303; Міщенко О. Безкровна війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ВЛКСМ (МДС) «Молодь», 1991. – С. 140.

А.А. Лаврінченко

Харченки, с. Мануйлівська сільська рада

418. «Попенківський» – гідрологічний заказник місцевого значення (природа)

Розташований на південно-східній околиці с. Харченки.

Перебуває у віданні Мануйлівської сільської ради.

Обстежувався: Н. О. Стецюк, М. В. Слюсарем (2008 р.); О. О. Шиян (2014 р.).

Площа – 96,0 га. Охороняється згідно з рішенням Полтавського обласного виконавчого комітету № 437 від 16.11.1979 р.

Створений із метою збереження цінних водно-болотних угідь у басейні р. Псел. Місцева назва «Болото». Територія заказника є місцем гніздування та перебування під час міграцій птахів біляводного фауністичного комплексу.

Основні площі зайняті угрупованнями справжніх, засолених та заболочених лук. Домінантами справжніх лук виступають: грястиця збірна, костриця лучна, тонконіг лучний, китник лучний; засолених – костриця східна, осока розсунута, місцями – ситник Жерара, покісниця розставлена, солончакова айстра звичайна, кермек замшевий, подорожник солончаковий. Під болотистими луками зайняті менші площі. Угруповання утворюють тонконіг болотний, бекманія звичайна, лепешняк плаваючий. Зустрічаються також ценози евтрофних високо-травних та низькотравних боліт. Уцілому лучно-болотна рослинність є типовою для півдня Лівобережного Придніпров'я.

У складі флори близько 350 видів рослин, серед яких червонокнижних і регіонально рідкісних видів не виявлено.

Зустрічаються види тварин, занесені до Червоної книги України: гоголь, лунь польовий, лунь лучний, журавель сірий, кульон великий (кроншнеп великий), баранець великий (дупель), сиворакша, хом'як звичайний, горностай. Із регіонально рідкісних видів – бобер річковий, чепура велика (чапля велика біла), чепура мала (чапля мала біла), лебідь-шипун, шилохвіст, широконосіска, боривітер звичайний, кібчик, грицик великий (веретенник великий), брижач (турухтан), волове очко (кропивник), щеврик лучний, чиж, просянка, плиска жовта, часничниця звичайна (землянка звичайна).

Заказник є стабілізатором мікроклімату, регулятором ґрунтових вод та водного режиму річки. Виконує екологічні та природоохоронні функції. Використовується як мисливські угіддя.

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 01-116. –

Арк. 8; Андриєнко Т. Л., Байрак О. М., Залудяк М. І. та ін. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава: ІВА «Астрєя», 1996. – С. 162, 175; Природно-заповідний фонд Української СРСР: Реєстр-довідник / За ред. М. А. Воїнственського. – К.: Урожай, 1986. – С. 112; Червона книга України: Тваринний світ / Під заг. ред. І. А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 413, 420, 422, 442, 455, 471, 531, 539.

Н.О. Стецюк, С.Л. Кизим

419. Курганний могильник, енеоліт – ранній залізний вік (археол.)

Розташований за 1,37 км на південь від південно-східної околиці с. Харченки, на підвищенні заплави болотистих верхів'їв р. Крива Руда (Попенківського болота), правого допливу р. Рудька, лівої притоки р. Псел лівобережного басейну р. Дніпро.

Виявлений В.В. Шерстюком у 2013 р.

Комплекс у складі двох розорюваних курганів, розмічених на краю схилу до болотистої долини. ІАють висоту 0,40 та 0,35 м, діаметр – 20 – 25 та 15 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Курганний могильник біля с. Харченки – комплексний об'єкт археології, курганний некрополь доби енеоліту – раннього залізного віку.

Джерело: Шерстюк В. В. Звіт від 25 грудня 2013 р. про археологічне обстеження земельних ділянок на території Козельщинського району Полтавської області // Робочий архів ЦОДПА.

В.В. Шерстюк

420. Курган І (археол.)

Знаходиться за 3,00 км на південний схід від південної околиці села та за 0,5 км на північ від насипу старої залізниці поч. ХХ ст. Глобине – Кобеляки – Царичанка, на підвищенні межиріччя рр. Псел та Крива Руда (правобічний приток р. Рудька, басейн рр. Псел – Дніпро), з боку заболоченої заплави лівого берега останньої, в ур. Шепелівка.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Висота – 1 м, діаметр – 20 м. Насип розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова І. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 47; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова І. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 148.

І.С. Мельникова

421. Курган ІІ (археол.)

Знаходиться за 2,3 км на південний схід від південної околиці села та за 1,0 км на північ від насипу старої залізниці поч. ХХ ст. Глобине – Кобеляки – Царичанка, на підвищенні межиріччя рр. Псел та Крива Руда (правобічний приток р. Рудька, басейн рр. Псел – Дніпро) від заболоченої заплави лівого берега останньої, в ур. Шепелівка.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Висота – бл. 1 м, діаметр – бл. 20 м. Насип розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова І. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 47; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова І. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 148.

іни. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 148.

І.С. Мельникова

422. Курган III (археол.)

Знаходиться за 2,00 км на південний схід від південної околиці села та за 1,3 км на північ від насипу старої залізниці поч. ХХ ст. Глобине – Кобеляки – Царичанка, на підвищенні межиріччя Псла та Кривої Руди (правобічний приток р. Рудька, басейну рр. Псел – Дніпро) від заболоченої заплави лівого берега останньої, в ур. Шепелівка.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Висота – бл. 1 м, діаметр – понад 20 м. Насип розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 47; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 148.

І.С. Мельникова

423. Курган IV, енеоліт – ранній залізний вік (археол.)

Розташований за 1,41 км на схід (азимут 103°) від південної околиці села, на надзаплавному підвищенні болотистих верхів'їв лівого берега р. Крива Руда (Попенківського болота), правого допливу р. Рудька, лівої притоки р. Псел лівобережного басейну р. Дніпро.

Був об'єктом топографічних обстежень сер. – 2 пол. ХХ ст. Оглядався І.С. Мельниковою у 1987 р. і був описаний як насип № 4 у складі групи курганів І. У 2007 р. обстежувався В.В. Шерстюком.

Розорюваний курган має висоту 2,20 м та діаметр 33 м, на поверхні трапляються численні уламки антропологічного характеру та фрагменти ліпної кераміки доби бронзи та амфорної тари.

Значиться на мапах 1930 – 1940-х рр. видань із значеннями висот (відносної та абсолютної) 2,0 і 79,6 м. Він же показаний на карті рекогносцировки 1950-х рр. зі значенням відносної висоти 78,8 м. На мапі 1983 р. значиться зі значеннями висот (відносної та абсолютної) 2,0 і 78,8 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчёт об археологических разведках в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области (По подготовке материалов к Своду памятников). – Полтава, 1987 // НА ІА НАНУ. – Спр. 1987/41; НА ПКМ. – Спр. № 03-272/03-274; НА ЦОДПА – Ф. е. – Спр. 414 (звіт) – 415 (альбом). – Арк. 47. – Рис. 148; Шерстюк В. В. Звіт від 28 жовтня 2007 р. про археологічне обстеження земельних ділянок в адмінмежах Мануйлівської сільської ради Козельщинського району Полтавської області, на замовлення ДП «ПНД ПІЗ» // Робочий архів ЦОДПА; М-36-104. Комсомольск. М 1:100 000. Состояние местности на 1982 г. – Генеральный штаб. Издание 1983 г.; М-36-104. С. Манжелия. М 1:100 000. По съёмкам 1931, 1932 гг. – Генеральный штаб Красной Армии. Первое издание 1941 г.; М-36-104-Б (С. Козельщина). УССР. Харьковская область. М 1:50000. – Управление военных топографов РККА. 1931 г. Рекогносц. 1932 г.; Х-40-63-Г-а. М 1:25 000. Съёмка 1953 г. – Главное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР. 9-І-69 г.

В.В. Шерстюк, І.С. Мельникова

424. Курган V (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на схід від села, на вододілі рр. Псел та Крива Руда (правобічний приток р. Рудька, басейн рр. Псел – Дніпро), на підвищенні посеред заболоченої заплави лівого берега останньої.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Висота – бл. 3 м, діаметр – 35 м. Насип задернований.

Археологічні розкопки не проводилися.
Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилков-

ском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 47. Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 148, 149.

І.С. Мельникова

425. Курган VI, енеоліт – ранній залізний вік (археол.)

Розташований за 1,65 км на південь від південно-східної околиці с., у заплавному підвищенні болотистих верхів'їв р. Крива Руда (Поленківського болота), правого допливу р. Рудька, лівої притоки р. Псел лівобережного басейну р. Дніпро.

Був об'єктом топографічних обстежень сер. ХХ ст. Виявлений зав. відділом ЦОДПА В.В. Шерстюком у 2013 р. під час здійснення обстежень земельних ділянок, що плануються до відведення.

Розорюваний курган, висотою 0,50 м та діаметром 24 м.

Насип кургану з відносною висотою 1 м значиться на мапі рекогносцировки 1950-х рр.

Археологічні розкопки не проводилися

Джерела: Шерстюк В. В. Звіт від 25 грудня 2013 р. про археологічне обстеження земельних ділянок на території Козельщинського району Полтавської області // Робочий архів ЦОДПА\$ X-40-63-В-6. М 1:25 000. Съемка 1953 г. – Главное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР. 9-І-69 г.

В.В. Шерстюк

426. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 р.р. (іст.)

Знаходиться в старій частині кладовища.

Поховано жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

У 2008 р. у при вході на кладовище встановлено бетонну стелу (1,1 x 0,5 м), у центрі якої закріплена дошка з металокераміки (0,6 x 0,3 м) із пам'ятним написом:

«Ще й досі блукають
Їх душі, мов тіні,
І хліба шукають
По всій Україні...»

Землякам нашим, старим, молодим і ненародженим Жертвам голодомору 1932 – 1933 р.р.».

Джерела: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-953; Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Н.М. Сиволап

Хмарине, с. Бреусівська сільська рада

427. Курган (археол.)

Знаходиться за 0,3 – 0,4 км на південь від села, поблизу схилу балки на вододілі р. Кобелячок та її правої притоки р. Вовча, правобічних водозборів р. Ворскла.

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Висота – 0,5 м, діаметр – бл. 20 м. Насип розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова И. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 52; Мельникова И. С. Альбом иллюстраций к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 166.

І.С. Мельникова

У деревостані домінує тополя біла та місцями зустрічаються домішки верби білої і тополі чорної. Трав'янистий покрив одноманітний і флористично небагатий. Він представлений ожиною сизою, місцями – кропивою дводомною, на підвищених частинах – конвалією звичайною, ближче до берега – куртинами кремени несправжньої. На окремих ділянках утворює зарості хміль звичайний. На підвищених ділянках зростає дубово-кленово-липовий рідкотравний ліс. У найширшій частині заказника (з великою за площею старицею) знаходиться масив дубово-липово-кленового лісу з розрідженим трав'янистим покривом із конвалії звичайної та медунки темної. Навесні трав'янистий покрив утворений синюзіями ранньовесняних ефемероїдів із домінуванням рясту ущільненого, проліски сибірської, анемони жовтецевої, пшінки весняної, зірочок жовтих та ін. По берегах стариці зростають верби, на плесах – типова водна рослинність. Флора заказника нараховує близько 500 видів рослин, у т.ч. регіонально рідкісні (конвалія звичайна, проліска сибірська). На території заповідного об'єкту зустрічаються раритетні види тварин: горностаї, хом'ячок сірий, тушканчик великий, видра річкова, шуліка чорний, лелека чорний, скопа, яструб коротконогий (тювик європейський), голуб-синяк, орел-карлик, підорлик великий, журавель сірий, сорокопуд сірий, гадюка степова (Червона книга України), бобер, лунь лучний, боривітер звичайний, кібчик, куріпка сіра, вальдшнеп, сиворакша, дятел

Хорішки, с. Хорішківська сільська рада

428. «Хорішки» – ландшафтний заказник місцевого значення (природа)

Знаходиться в околицях с. Хорішки, Радянське лісництво, кв. 12 – 25.

Обстежувався: Т. Л. Андрієнко, О. М. Байрак, Н. О. Стецюк (1993 р.); О. М. Байрак, Н. О. Стецюк, М. В. Слюсарем (2003 р.); О. О. Шиян (2014 р.).

Площа – 735,0 га. Взято під охорону рішенням Полтавської обласної ради народних депутатів (Друга сесія двадцять другого скликання) від 27.10.1994 р. з метою збереження заплавлених ландшафтів р. Псел із типовим рослинним і тваринним світом.

Територія заказника являє собою ділянку прируслової частини р. Псел із заплавленим лісом і декількома старицями.

зелений, дрозди білобровий та оملюх, вівчарик весняний, чиж, просянка, часничниця звичайна (регіонально рідкісні). Заказник виконує екологічні та природоохоронні функції.

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 01-115. – Арк. 55 зв.; Там само. – Спр. № 01-116. – Арк. 83; Андрієнко Т. Л., Байрак О. М., Залудяк М. І. та ін. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава: ІВА «Астрєя», 1996. – С. 162, 178; Еталони природи Полтавщини: Розповіді про заповідні території / Під заг. ред. О. М. Байрак. – Полтава: Верстка, 2003. – С. 193; Регіональна екомережа Полтавщини / Під заг. ред. О. М. Байрак. – Полтава: Верстка, 2010. – С. 115, 116, додаток С. 8; Червона книга України: Тваринний світ / за ред. І. А. Акімова – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 397, 405, 417, 419, 423, 426, 428, 442, 462, 477, 525, 532, 539, 543.

Н.О. Стецюк, О.В. Халимон

429. Курган I (археол.)

Знаходиться за 0,34 км на схід (азимут 90°) від південно-східної околиці села, неподалік решток розібраної свиноферми, за 0,25 км на північ від польової дороги на с. Пашенівка та лівобіч від шосе Т-17-36 залізнична станція Потоки – смт Решетилівка.

Займає незначне розоране підвищення на другій надзаплавній терасі лівого берега р. Псел (рр. Псел – Дніпро) з абсолютною висотою бл. 84,0 м. Позначений на дрібномасштабних картах третьої чв. XX ст.

Обстежувався О. Б. Супруненко у 2015 р.

Розорується. Має круглу в плані й сплющено-сегментоподібну в перетині форму. Висота – 0,9 м, діаметр – 25 м, абсолютна висота – 85,0 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 30. – Рис. 45; Х-40-63-Б-в. – М 1: 25 000. – М.: ГУГК, 1969.

О.Б. Супруненко

430. Курган II (археол.)

Знаходиться за 1,05 км на схід – південний схід (азимут 93°) від південно-східної околиці села, з лівого боку (безпосередньо на північ) від повороту польової дороги на с. Пашенівка і лівобіч від шосе Т-17-36 залізнична станція Потоки – смт Решетилівка.

Займає край підвищення другої надзаплавної тераси лівого берега р. Псел (рр. Псел – Дніпро) над залісненим коліном стариці, з відносною висотою 11 м над рівнем заплави та абсолютною 85,0 м у Балтійській системі вимірів. Позначений на дрібномасштабних картах третьої чв. XX ст.

Обстежувався О. Б. Супруненко у 2015 р.

Розорується. Має округлу в плані й сегментоподібну в перетині форму. Північна пола немов би «нависає» над схилом тераси. Висота – 1,1 м, діаметр – 26 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 30. – Рис. 45; Карта: Х-40-63-Б-в. – М 1: 25 000. – М.: ГУГК, 1969.

О.Б. Супруненко, І.С. Мельникова

431. Курган III (археол.)

Знаходиться за 0,75 км на південний схід (азимут 105°) від південно-східної околиці села, між польовою дорогою на с. Пашенівка та лісосмугою, ліворуч від шосе Т-17-36 залізнична станція Потоки – смт Решетилівка.

Займає відрогподібне утворення біля краю підвищення другої надзаплавної тераси лівого берега р. Псел (рр. Псел – Дніпро) над залісненим коліном стариці, з відносною висотою 12 м над рівнем заплави та абсолютною 85,8 м. Позначений на «кілометрових» та більш дрібномасштабних картах третьої чв. XX ст.

Обстежувався О. Б. Супруненко у 2015 р.

Розорюється. Має чітку, круглу в плані й сегментоподібну в перетині форму. Висота – 1,2 м, діаметр – 30 м. У центрі помітна пляма розораного материкового викиду одного з поховань.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. В. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 31. – Рис. 45; Карта: Х-40-63-Б-в. – М 1: 25 000. – М.: ГУТК, 1969.

О.Б. Супруненко, І.С. Мельникова

432. Курган IV (археол.)

Знаходиться за 2,4 км на південний схід (азимут 132°) від південно-східної околиці села, поряд (за 0,13 км з північного боку) з шосе Т-17-36 залізнична станція Потоки – смт Решетилівка.

Займає північно-східний край видо-вженого підвищення на плато другої над-заплавної тераси лівого берега р. Псел (рр. Псел – Дніпро). Позначений на «кілометрових» та більш дрібномасштабних картах третьої чв. ХХ ст. Зокрема, за результатами топографічної зйомки 1956 р. мав відносну висоту 2,7 м й абсолютну 99,8 м.

Обстежувався І. С. Мельниковою та О. Б. Супруненком у 2015 р.

Розорюється. Найвний останець насипу має округлу в плані й сегментоподібну в перетині форму. Висота – 1,3 м, діаметр – бл. 30 м. Пошкоджений вибиранням ґрунту наприкінці 1970-х під час проведення шляхових робіт.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. В. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 31. – Рис. 45; Карти: Х-40-63-Б-в. – М 1: 25 000. – М.: ГУТК, 1969; Полтавская область. – М 1: 200 000. – К.: МО України, 1992.

О.Б. Супруненко, І.С. Мельникова

433. Курган V (археол.)

Знаходиться за 2,76 км на південь (азимут 186°) від південно-східної околиці села, за 0,40 км на північний схід від перехрестя шосе Т-17-36 залізнична станція Потоки – смт Решетилівка з автопід'їздами на сс. Хорішки та Юрочки, безпосередньо з північного боку обабіч автодороги (за 0,03 км).

Займає південно-західний край видо-вженого підвищення на плато другої над-заплавної тераси лівого берега р. Псел (рр. Псел – Дніпро). Курган позначений на «кілометрових» і дрібномасштабних картах третьої чв. ХХ ст. За результатами топографічної зйомки 1956 р. мав відносну висоту 1,5 м.

Обстежувався І. С. Мельниковою та О. Б. Супруненком у 2015 р.

Розорюється. Зберігся останець насипу округлої в плані форми. Його висота – 0,7 м, діаметр – 25 м. Пошкоджений вибиранням ґрунту наприкінці 1970-х рр. під час проведення шляхових робіт.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. В. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 31. – Рис. 45; Карта: Х-40-63-Б-в. – М 1: 25 000. – М.: ГУТК, 1969.

О.Б. Супруненко, І.С. Мельникова

434. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1956) (іст.)

Знаходяться в центрі села.

Поховано 8 воїнів, серед яких воїни із частин і підрозділів 38-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули в оборонних боях із гітлерівськими загарбниками 15 вересня 1941 р., та воїни із частин 1-го механізованого корпусу, 95-ї гвардійської стрілецької дивізії, які загинули 25 вересня 1943 р. при звільненні села від гітлерівських загарбників.

Прізвища відомі 2 воїнів.

Під час тимчасової окупації села німцями були розстріляні: Гладкий Михайло Остапович, бригадир колгоспу, Хорішківська сільська рада; Куличенко Сергій Микитович, бухгалтер колгоспу, патріот-одиночка, Хорішківська сільська рада; Гладкий Борис Васильович, 1932 р.н., с. Костівка, загинув у результаті вибуху снаряду 30.09.1946 р., похований у с. Костівка.

Згідно з рішенням загальних зборів колгоспників колгоспу «Перемога» біля братської могили встановлено пам'ятник, виготовлений Харківським скульптурним комбінатом. Скульптор – О. Г. Савельєв.

У 1956 р. біля могили встановлена залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,8 x 0,8 x 0,7 м) на цегляному, поштукатуреному постаменті (2,6 x 1,2 x 1,2 м). У нижній частині постаменту – дошка з біломармурової крихти (0,5 x 0,3 м) з пам'ятним написом, а на могилі – бетонна плита (1,2 x 0,5 м) з пам'ятним написом і прізвищами загиблих воїнів: «Вічна слава воїнам Великої Вітчизняної війни, які загинули при звільненні села Хорішки Басов Микола Єгорович Воропаєв Валентин Васильович Пальчик Микола Андрійович Васильєв Володимир Миколайович Колганов Іван Петрович Аїстов Петро Андрійович».

Майже всі воїни увічнені помилково: згідно з документами ЦАМО РФ

Басов Микола Єгорович, сержант ПТР 1-го гвардійського повітряно десантного стрілецького полку 5-ї гвардійської повітряно-десантної стрілецької диві-

зії, 1918 р.н., Іркутська обл., призваний Ленінським райвійськкоматом, загинув 31.08.1943 р., був похований східніше с. Котельва Опішнянського р-ну Полтавської обл.; Пальчик Микола Андрійович, гвардії сержант, командир відділення 5-ї десантної гвардійської дивізії, 1913 р.н., Полтавська обл., Козельщинський р-н, загинув 28.08.1943 р., похований у с. Михайлівка Перша Котелевського р-ну Полтавської обл.; Васильєв Володимир Миколайович, сержант, командир гармати 31-ї стрілецької дивізії. 1908 р.н., м. Дніпропетровськ, призваний Червоногвардійським райвійськкоматом м. Дніпропетровська, загинув 26.01.1944 р. Похований на х. Вівсянський Златопільського р-ну Кіровоградської обл.; Аїстов Петро Андрійович, сержант 41-го стрілецького полку 84-ї стрілецької дивізії, 1903 р.н., Воронежська обл., Велико-Грибановський р-н, с. Малабухи, призваний Грибановським райвійськкоматом Воронежської обл., помер від ран 21.10.1943 р., похований у с. Горішки (Горішні Плавні) Кременчуцького р-ну, нині м. Комсомольськ.

У 1984 р. відбулася реконструкція пам'ятника – постамент обкладено плитами з сірого граніту, на могилі встановлена плита того ж матеріалу (1,0 x 0,7 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава воїнам Великої Вітчизняної війни які загинули при звільненні села Хорішки» і прізвищами полеглих воїнів, біля підніжжя пам'ятника розміщено 6 плит із сірого граніту (1,0 x 0,8 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава воїнам-односельцтвам, які загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр.» і прізвищами 193 воїнів-земляків, полеглих на фронтах Великої Вітчизняної війни. 1941 – 1945 р.р.».

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 980; Там само. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 989; Там само. – Ф. 58. – Оп. 18002. – Спр. 253; Там само. – Ф. 1312. – Оп. 1. – Спр. II. – Арк. 154; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 83. – Арк. 17; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР – № 2.4.564– 2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Архів Козельщин-

ського райвійськкомату; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5: Кобеляцький район, Козельщинський район, Котелевський район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1996. – С. 582 – 590; Книга Скорботи України: Полтавська область. Т. 3. – Полтава: «Полтавський літератор», 2005. – С. 282, 283; Книга Пам'яті: Воронежская область. – Воронеж. – С. 42.

В.А. Андрієць

435. Братська могила учасників громадянської війни (1918, 1919, 1920) (іст.)

Знаходиться в північній частині кладовища.

Поховано 28 осіб, серед яких бійці партизанського загону, які загинули в бою з німецькими окупантами в 1918 р., активісти села, вбиті антибільшовицьким формуванням у серпні 1919 р.

У с. Бригадирівка була створена народна міліція, до складу якої увійшли Іван Неджеря та Олександр Нестеренко, очолював міліцію Микита Васильович Батир. Народна міліція отримала завдання поїхати у с. Хорішки, де було намічено провести святкування 1 травня. 1 травня 1920 р. о 10-й годині ранку, під час мітингу, в село вдерлося антибільшовицьке формування Н. І. Махна. У жорстокому бою увесь склад міліції в кількості 18 чоловік на чолі з головою тодішнього військового комісаріату Іваном Денисовичем Найдьоном загинули. Серед загиблих: Костянтин Федорович Касай, Василь Мусійович Лимар, Микита Дмитрович Ластівка, брати Михайло Васи-

льович та Володимир Васильович Найдьони, Василь Андрійович Перепелиця, Іван Федорович Віблій, Василь Гнатович Пловка, Тихін Кузьмович Пригожий, Федір Іванович Кисіль, Іван Федорович Коник, Петро Тригубенко, Ф. А. Скоба, В. А. Крися. Частина з них вірогідно після бою була забрана і похована в рідних селах, як-то М.В. Найдьон, В.В. Найдьон та В.А. Перепелиця могила яких знаходиться в с. Пашенівка (Див. поз. № 324).

У 1957 р. на могилі встановлений цегляний поштукатурений обеліск, (вис. 2,2 м), у центрі якого дошка під склом (0,2 х 0,2 м) з написом: «Вічна слава Героям, що полягли за нашу Батьківщину». Навколо могили огорожа з невисокого дерев'яного штахету.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.566-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Спогади учителя-пенсіонера села І. Я. Харченка // Там само; Яременко К. Згадаємо поіменно // Радянське село. – 1976.с– № 56 (5408).с– 11 травня. – С. 4; Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область / Глов. ред. кол. Тронько П. Т., Бажан М. П., Білодід І. К. та ін.; Ред. кол. Буланій І. Т., Бардик Г. С., Бевзо О. А. та ін. – К.: Голос. Ред. УРЕ, 1967. – С. 438; Нечипоренко І. Нас зустрічали кулями // Радянське село. – 1971. – № 108 (4548). – 11 вересня. – С. 24; Батир М. Уроки історії // Комсомолец Полтавщини. – 1967. – № 15 (1377). – 3 лютого. – С. 3.

М.О. Авдєєва, В.А. Андрієць

436. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в старій частині кладовища.

Поховані жителі села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

У пам'ять про односельців, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр., у 2008 р. встановлено бетонну стелу (1,08 х 0,38 м) на бетонному постаменті (0,2 х 0,28 х 0,5) У центрі стели дошка з металокераміки (0,59 х 0,27 м) із зображенням хреста та написом під ним:

«Ще й досі блукають їх душі, мов тіні,
І хліба шукають по всій Україні...»

Землякам нашим, старим, молодим і ненародженим – Жертвам голодомору 1932 – 1933 рр.».

Джерела: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-953; Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Л.А. Головка

437. Млин, комплекс споруд підприємства (XIX ст.) (іст.)

Знаходиться в північній частині села.

Збудований наприкінці XIX ст. місцевим поміщиком Погорелком.

Будівля цегляна, дах укритий на початку століття черепицею, а зараз шифером, загальна площа 260 кв. м. Первісно млин на той час був оснащений двигуном внутрішнього згорання і був дивом тогочасної техніки.

Зараз млин у робочому стані, оснащений електродвигуном.

Поруч із млином знаходиться ряд споруд, що складають із разом із ним єдиний господарський комплекс. Це – дві

комори, цегляні, одноповерхові споруди, дах вкритий шифером, загальна площа 101 кв. м та будинок сторожки – одноповерховий, цегляний, вкритий шифером загальною площею 80 кв. м.

Джерела: Хорішки – слава минувшина // Козельщинські вісті. – 2011. – № 16 (10129). – 22 квітня. – С. 34; Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

В.С. Мокієнко

Цибівка, с. Мануйлівська сільська рада

438. Курган I (археол.)

Знаходиться за 1,20 км на північ – північний захід (азимут 342°) від північної околиці села, за 0,40 км на південний схід від автодороги Т-17-36 залізнична станція Потоки – смт Решетилівка та 0,63 км на південний схід (азимут 124°) від кургану № 1 – Могили Бородінової – курганного могильника II поблизу с. Піски (Див. поз. № 343), над схилом вододілу рр. Псел і Крива Руда (рр. Крива Руда – Рудька – Псел – Дніпро), зверненому до витоків останньої, з абсолютною висотою понад 82,5 м.

Позначений на дрібномасштабних картах сер. ХХ ст., як курган з відносною висотою більше 1,6 м. Обстежувався О. Б. Супруненьком улітку 2015 р.

Висота задернованого насипу – бл. 1,6 м, діаметр – 28 м. Знаходиться на краю масиву кущів.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненько О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненько А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 39. – Рис. 53; Карта: Х-40-

63-Б-6. – М 1 : 25 000. – По топогр. съемке 1953 г. – М. : ГУГК, 1969.

О.Б. Супруненько

439. Курган II (археол.)

Знаходиться за 0,44 км на північний схід (азимут 45°) від східної околиці села, за 0,32 км на північний захід від старого кладовища колишнього хут. Цибів, на відрозі схилу вододілу рр. Псел і Крива Руда (рр. Крива Руда – Рудька – Псел – Дніпро), зверненому до витоків останньої, з абсолютною висотою бл. 89,0 м.

Позначений на дрібномасштабних картах сер. ХХ ст., як курган з відносною висотою більше 1,3 м та абсолютною 80,4 м.

Обстежувався О. Б. Супруненьком улітку 2015 р.

Висота розораного насипу – 0,8 м, діаметр – 30 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненько О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненько А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 39. – Рис. 53; Карта: Х-40-63-Б-6. – М 1 : 25 000. – По топогр. съемке 1953 г. – М. : ГУГК, 1969.

О.Б. Супруненько

440. Курган III (археол.)

Знаходиться за 0,67 км на північний схід (азимут 65°) від східної околиці села, за 1,19 км на захід – південний захід (азимут 179°) від с. Харченки, на відрозі схилу вододілу рр. Псел і Крива Руда (рр. Крива Руда – Рудька – Псел – Дніпро), зверненому до витоків останньої, з абсолютною висотою бл. 89,0 м.

Позначений на дрібномасштабних картах сер. ХХ ст., як курган з відносною висотою більше 1,0 м.

Обстежувався О. Б. Супруненьком улітку 2015 р.

Висота розораного насипу – 0,5 м, діаметр – 26 м. Курган розміщується неподалік лісоосути, за 0,32 км на південний схід від кургану II (Див. поз. № 439).

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; ІА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 39. – Рис. 53; Карта: Х-40-63-В-б. – М 1 : 25 000. – По топогр. съемке 1953 г. – М. : ГУГК, 1969.

О.Б. Супруненко

441. Курган IV, енеоліт – ранній залізний вік (археол.)

Розташований за 0,55 км на північний схід (азимут 49°) від південно-східного кутка села, на надзаплавному підвищенні болотистих верхів'їв правого берега р. Крива Руда, правого допливу р. Рудька, лівої притоки р. Псел лівобережного басейну р. Дніпро.

Був об'єктом топографічних обстежень сер. ХХ ст. Оглядався В.В. Шерстюком у 2007 р.

Висота насипу – 0,8 м, діаметр – до 25 м. На 2/3 розорюється і знаходиться у межах польового масиву, інша частина – задернована під луками.

Значиться на мапах 1930 – 1940-х рр. видань зі значеннями абсолютної висоти 79,7 м. Він же показаний і на карті рекогносцировки 1950-х рр. з відносною висотою 1,0 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Шерстюк В. В. Звіт від 28 жовтня 2007 р. про археологічне обстеження земельних ділянок в адмінмежах Мануйлівської сільської ради Козельщинського району Полтавської області, на замовлення ДП «ІНД ПІЗ» // Робочий архів ЦОДПА; М-36-104. С. Манжеля. М 1:100 000. По съемкам 1931, 1932 гг. – Генеральный штаб Красной Армии. Первое издание 1941 г.; М-36-104-А (С. Манжеля). УССР. Харьковская область. М 1:50 000. – Управление военных топографов РККА. 1931 г. Рекогносц. 1932 г.; Х-40-63-В-б. М 1:25 000. Съемка 1953 г. – Главное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР. 9-І-69 г.

В.В. Шерстюк

442. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в старій частині кладовища.

Поховані жителі села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

Серед похованих Хоменко Іларіон Кирилович (1875 – 1933). На могилі встановлено стелу з мармурової крихти (1,85 x 0,5м) з фото і прізвищем померлого та гробницю з мармурової крихти (1,6 x 0,6 м).

У 2008 р. з лівої сторони старого кладовища встановлено бетонну стелу (1,05 x 0,43 м), у центрі якої дошка з металокераміки (0,6 x 0,27 м), із зображенням хреста та пам'ятним написом під ним:

«Ще й досі лукають

Їх душі, мов тіні,

і хліба шукають

По всій Україні...

Землякам нашим, старим, молодим і ненародженим Жертвам голодомору 1932 – 1933 р.р.»

Джерела та література: ІА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-953; Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Н.М. Сиволап

Чапаєвка, с. Улинівська сільська рада

443. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), Могила Мохуня Григорія Миколайовича (1943), пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Знаходяться в центрі села, біля будинку культури.

Поховано 12 воїнів, серед яких воїни із частин і підрозділів 199-ої стрілецької дивізії 38-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули в боях за село з гітлерівськими загарбниками 15 вересня 1941 р. і воїни із частин і підрозділів 89-ої, 94-ої гвардійських стрілецьких дивізій, які загинули 27 вересня 1943 р. при звільненні села від гітлерівських загарбників.

Прізвища відомі 4 воїнів.

У другій могилі похований гвардії капітан Мохунь Григорій Миколайович (1922 р., с. Чапаєвка Козельщинського р-ну – 20.12.1943 р., с. П'ятихатки Дніпропетровської обл., перепохований у 1968 р., с. Чапаєвка Козельщинського р-ну). Навчався у Бреусівській середній школі. У 1940 р. після закінчення десятирічки вступив у військове училище. У Другій світовій війні з жовтня 1941 р. Воював на Калінінському фронті, був командиром роти. Згодом капітан Г. М. Мо-

хунь був призначений керівником ударної групи по визволенню с. Коровіно. Незважаючи на поранення, командир продовжував вести бій із переважаючими силами ворога, відбив дві контратаки, знищив до 40 німців. У боях із гітлерівськими загарбниками отримав тяжке поранення і не прийшовши до свідомості, помер від ран 20.12.1943 р. у госпіталі 5256 ППГ в с. П'ятихатки Дніпропетровської обл. За іншими свідченнями був похований за адресою: ст. Рядова Кіровоградської обл., південно-західна сторона станції. У 1968 р. останки воїна Г. М. Мохуня зі станції Рядова Кіровоградської обл. перенесені та поховані біля братської могили. На могилі встановлено обеліск із біломармурової крихти (вис. 1,7 м) з прізвищем (фото воїна втрачене) і пам'ятним написом: «Гвардії капітан Мохунь Г. Н. 1922 – 1943 Кудя б ни шел, не ехал ты но здесь остановись могиле этой дорогой Всем сердцем поклонись Память от мамы и сестры».

Згідно з рішенням виконкому Козельщинської районної ради депутатів трудящих № 5 від 15.01.1957 р. 8 травня 1957 р. біля могили встановлено пам'ятник. Залізобетонна скульптура жінки (2,5 x 0,75 x 0,4 м) встановлена на цегляному поштукагуреному постаменті (2,5 x 2,0 x 2,0 м). На могилі покладено дві бетонні плити (2,0 x 1,0 м) з пам'ятним написом і прізвищами полеглих воїнів. Праворуч від могили встановлена металева конструкція (2,0 x 1,0 м) з пам'ятним написом і прізвищами 123 полеглих воїнів-земляків.

У 1990 р. відбулася реконструкція – постамент обкладено плитами з темно-рожевого граніту (1,7 x 1,15 x 1,1 м). У нижній частині постаменту – металева дошка (1,0 x 0,55 м) із зображенням ордену Вітчизняної війни і дата «1941 – 1945», ліворуч встановлена бетонна стела (1,8 x 6,0 x 0,35 м), на якій розміщено 5 дошок із рожевого граніту (1,2 x 0,6 м) з прізвищами 123 воїнів-земляків, які полягли на фронтах Другої світової війни в 1941 – 1945 рр.

Перед стелою ліворуч знаходиться могила воїна Г. М. Мохуня (1923 – 1943 рр), який помер від ран 19.03.1943 р. на залізничній станції Рядова Кіровоградської обл. На могилі покладена плита з рожевого граніту (1,2 x 0,6 x 0,3 м) з прізвищем померлого: «Гв. капітан Мохунь Григорій Миколайович 1923 – 1943».

Згідно Книги Пам'яті України відомо 123 прізвищ.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. А-83627. – Спр. 7751; Там само. – Ф. 1252. – Оп. 1. – Спр. 12. – Арк. 61; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 83. – Арк. 4; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – № 2.4.541-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Архів Козельщинського райвійськкомату; Манець Д. Завдяки червоним слідопитам // Зоря Полтавщини. – 1968. – № 59 (10799). – 10 березня. – С. 4; Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5: Кобеляцький район. Козельщинський район. Котелевський район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1998. – С. 610 – 616; Дашівець І. Безсмертний подвиг земляка // Зоря Полтавщини. – 2012. – № 77 (21965). – 23 травня. – С. 2.

В.А. Андрієць

444. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в старій частині старого кладовища.

За свідченням книги О. Міщенка «Безкровна війна» під час Голодомору 1932 – 1933 рр. у селі померло близько 250 осіб. Прізвищ відомо – 168.

У пам'ять про померлих у 2008 р. встановлено бетонний хрест (1,65 x 0,88 м), у середохрестія якого закріплена дошка з металокераміки (0,7 x 2,3 м) з пам'ятним написом: «Жертвам Голодомору 1932 – 1933 Від односельців».

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-953; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 301 – 302; Міщенко О. Безкровна війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ВЛКСМ (МДС) «Молодь», 1991. – С. 75 – 83.

О.А. Скурда

Чечужине, с. Бреусівська сільська рада

445. Курган (археол.)

Знаходиться за 1 км на північний захід від села та за 0,3 км на північ від автошляху смт Козельщина – с. Олександрівка Друга, на лівому березі р. Вовча, правобічної притоки р. Кобелячок (басейн рр. Ворскла – Дніпро).

Обстежувався І. С. Мельниковою у 1987 р.

Висота – бл. 1 м, діаметр – понад 20 м. Насип розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчет об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к Своду памятников) / Мельникова И. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-272. – Арк. 51; Мельникова І. С. Альбом ілюстрацій к отчету об археологических разведках 1987 г. в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области разведотрядом Полтавского краеведческого музея (По подготовке материалов к

Своду пам'яток) / Мельникова І. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1987/42; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-274. – Рис. 166.

І.С. Мельникова

Чорноглазівка, с. Рибалківська сільська рада

446. Курган, III – II тис. до н. е., бронзовий вік (археол.)

Розташований поряд із східною околицею села, за 0,15 км від сучасної забудови, лівобіч від дороги на с. Славнівку Кобеляцького р-ну, за 0,1 км на північ від залізниці м. Полтава – Кременчук.

Обстежувався О. Б. Супруненьком у 2007 р. Стан збереження перевірений у 2013 р.

Займає відрогоподібне підвищення надзаплати (висота 3,5 м) лівого берега р. Вовча – правого допливу р. Кобелячок (рр. Кобелячок – Ворскла – Дніпро).

Розорюється. Висота насипу на час обстежень становила 0,8 м (за повідомленнями старожилів і картографічними матеріалами сер. – ост. чв. ХХ ст. – понад 2 м), діаметр – 25 м. На поверхні виявлені уламки ліпного посуду катакомбної культури доби раннього бронзового віку.

Наявність поряд незначних підвищень на ріллі може посередньо свідчити про існування решток інших розораних насипів курганів, що свого часу склали окрему групу.

Джерела: Супруненько О.Б. Звіт про археологічні обстеження у Кобеляцькому та Козельщинському районах Полтавської області у грудні 2007 р. (розвідки по «Зводу пам'яток історії та культури») // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2007/152; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 504. – Арк. 6. – Рис. 2; Карта: М-36-105. – Кобеляки. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – М.: ГУГК, 1989.

О.Б. Супруненько

447. Майдан, пізні середньовіччя (археол.)

Знаходиться на східній околиці села (за старою школою) та за 0,25 км на північ від залізниці м. Полтава – Кременчук, на відрогоподібному підвищенні лівого берега р. Вовча, правої притоки р. Кобелячок (басейн рр. Ворскла – Дніпро).

Обстежувався Л. М. Луговою й І. М. Кулатовою у 1985 та І. С. Мельниковою у 1986 рр.

Задернований майдан має висоту бл. 3 м, діаметр 40 – 45 м, з котлованом усередині глибиною бл. 4 м. Із південної сторони, впритул до насипу майдану, розташовані два задерновані бурти.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Луговая Л. Н., Кулатова И. Н. Отчет об обследовании курганов-майданов в Козельщинском и Кобеляцком районах Полтавской области 23-24 мая 1985 г. // НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-218. – Арк. 2-3. – Рис. 1, 2; Луговая Л. Н. Отчет об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) / Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н.; Ин-т № 22128.; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/1. – Арк. 25; Луговая Л. Н., Мельникова И. С., Некрасова А. Н. Альбом иллюстраций к отчету об археологических исследованиях разведотряда Полтавского краеведческого музея в составе ЛСРЭ ИА АН УССР на территории Полтавской области в 1986 г. (По подготовке материалов к Своду памятников) // НА ІА НАН України. – Ф. е. – 1986/316. – № 22129; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 03-260/2. – Рис. 99, 101.

*І.С. Мельникова, Л.М. Лугова,
І.М. Кулатова*

448. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр., пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. та сталінських репресій (іст.)

Знаходяться в старій частині кладовища.

Похована невідома кількість жителів села, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр.

Житель села Лазоренко Омелян Карпович, 1881 р.н., с. Черноглазівка Козельщинського р-ну, українець, із селян, освіта середня., проживав у с. Іванівка Кобеляцького р-ну Полтавської обл. Спеціаліст МТС. Заарештований 21 лютого 1938 р. Засуджений Полтавським обласним судом 29 вересня 1939 р. за ст. 54-10 ч. 1, КК УСРР до 4 років позбавлення волі. Реабілітований Прокуратурою УРСР 23 лютого 1995 р.

У пам'ять про жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. та сталінських репресій у 2008 р. встановлено бетонний хрест (1,32 x 0,8м), у середохресті якого закріплена дошка з металокераміки (0,18 x 0,24 м) з пам'ятним написом: «Жертвам Голодомору та сталінських репресій Промада села.».

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-953; Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Реабілітовані історією: Полтавська обл. – К. – Полтава, 2005. – Кн. III. – С. 196.

О.С. Лимар

Шевченки, с. Солоницька сільська рада

**449. Курганний могильник,
майдан, IV – I тис. до н. е.,
енеоліт – ранній залізний вік,
XVII ст., козацький час (археол.)**

Розташований на панівному підвищенні вододілу рр. Лизька – Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро) заввишки близько 105 м над рівнем Балтійського моря, на межі Солоницької сільської ради Козельщинського і Кобелячківської сільської ради Кременчуцького районів, за 1,9 – 2,1 км на південний схід – південь (азимуту 168° – 171°) від південної околиці села, зліва від польової дороги між сс. Шевченки – Малики (за 0,32 – 0,43 км на схід) та 1,7 – 1,8 км на південний схід від с. Комінтерн (азимут 101°).

Більші кургани обстежувалися І. С. Мельниковою в 1987 р., комплекс із метою зняття плану – О. Б. Супруненок та І. С. Мельниковою в 2015 р.

Складається з дванадцяти насипів, розташованих майже широтно видовженим скупченням завдовжки 0,35 км край вершини та на уступах підвищення, абсолютна висота якого складає на вищому кургані № 2 107,4 м. Рештки трьох насипів знаходяться в лісосмузі, край межі районів, четвертий (майдан) оборюється в межах сільськогосподарських угідь Солоницької сільської ради. Всі великі насипи задерновані (№№ 1 – 4), менші – роз-

орюються (№№ 5 – 12). Висота курганів – 0,5 – 3,1 м, діаметр – 15 – 60 м.

Курган № 1, розташований із південно-західного боку могильника в лісосмузі, має відносну висоту понад 2,0 м і діаметр бл. 30 м. Насип з північного заходу та заходу пошкоджений вибиранням ґрунту і будівельними роботами сер. ХХ ст. На вершині є рештки обвалування тригопункту, поверхня задернована, ростуть окремі дерева, кущі. Географічні координати умовного центру (datum WGS 84) – 49°06'15,4" північної широти та 33°46'30,0" східної довготи.

Курган № 2 висотою понад 3,0 м та діаметром 45 м на третину з північного сходу зруйнований вибиранням ґрунту. Південно-східна пола підорюється. Збережений масив задернований, вкритий окремими кущами лісосмуги. У центрі є рештки зруйнованого пункту триангуляції з абсолютною відміткою 107,4 м. Географічні координати умовного центру – 49°06'15,3" північної широти та 33°45'32,5" східної довготи.

Курган № 3, також розташований у лісосмузі за 35 м на схід – північний схід

від насипу № 2, майже наполовину зруйнований перекопами і влаштуванням бетонowanego бункеру в центрі. Насип притий траншеями металозбирачів, центральна частина знищена будівельними роботами з влаштування військової позиції ПВО в 1960-х рр. Нині задернований, на поверхні ростуть окремі дерева та кущі, з південного сходу має прокопаний рівчак-вхід до бункеру. Висота збереженої частини насипу 2,8 м, діаметр – близько 30 м. Географічні координати умовного центру – 49°06'16,7" північної широти та 33°46'35,8" східної довготи.

Майдан (насип № 4) знаходиться за 80 м на північний захід від лісосмуги та кургану № 2, оточений кільцем дерев, поріс кущами і насадженнями коноплі, оборюється. Насип зберіг форму кільця, з проходом шириною 2,5 м зі сходу, обкопаний смугою окопів завширшки 1,5 і глибиною до 2 м, в центрі – має круглий майданчик, що свого часу використовувався для розміщення ракет. Висота кільцевого валу – 1,6 – 2,1 м, діаметр – більше 60 м. Географічні координати умовного

центру – 49°06'18,5" північної широти та 33°46'35,2" східної довготи.

Навколо задернованих і частково пошкоджених насипів на відстані 0,02 – 0,21 км з північного, північно-західного та північно-східного боків знаходяться розорані кургани №№ 5 – 12. Вони мають висоту 0,5 – 1,4 м при діаметрі 18 – 32 м. Більший із-поміж них (№ 5) розташований безпосередньо з північно-східного боку від кільця майдану, має широтно видовжену форму з висотою 1,4 м і розмірами 24 x 32 м. Верхня частина вкрита рештками розораного материкового викиду. Географічні координати умовного центру – 49°06'19,6" північної широти, 33°46'36,5" східної довготи.

На поверхні кількох менших курганів виявлені фрагменти ліпного посуду доби пізнього бронзового віку, скіфського та сарматського часів. Перетини насипів здебільшого сегментоподібні, форма – округла.

Курганний могильник та майдан, пошкоджені влаштуванням військової позиції часу холодної війни, все ж залишаються помітною комплексною пам'яткою археології, у складі якої збереглися рештки поховальних об'єктів доби енеоліту – раннього бронзового віку та відлілі кургани з впускними похованнями ряду послідовуючих епох.

Площа, зайнята археологічними об'єктами, складає 1,605 га.

Археологічні розкопки курганів не проводилися.

Джерела: Мельникова І. С. Отчёт об археологических разведках в Решетилковском и Козельщинском районах Полтавской области (по подготовке мат-лов к «Своду памятников...») / Мельникова І. С.; ПКМ імені Василя Кричевського // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1987/41; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 414 – 415. – Арк. 54. – Рис. 176 – 177; Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2015 р. / Супруненко А. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ; ЦОДПА // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2015/2; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 753. – Арк. 40. – Рис. 65; Карта: М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.

І.С. Мельникова, О.Б. Супруненко

450. Курган I, IV – I тис. до н. е., енеоліт – бронзовий вік, скіфський час (археол.)

Розташований на підвищенні другої тераси лівого берега р. Лизька, правої притоки р. Сухий Кобелячок (рр. Лизька – Сухий Кобелячок – Дніпро), за 1,0 км на схід від села (азимут 103°).

Рештки кургану, відомого за картографічними матеріалами другої пол. XX ст. з відносною висотою понад 2 м, помічені О. Б. Супруненком навесні 2015 р.

Збереглася основа насипу, ґрунт з якого вибирався на влаштування тваринницького комплексу. Останець має висоту бл. 0,5 м і діаметр 28 м. Перетнутийнається польовою дорогою. На поверхні виявлені фрагменти ліпного посуду доби бронзового та раннього залізного віків. Археологічні дослідження не проводилися.

Курган залишається рештками поховальної споруди, в основі якої збереглися поховання ряду епох на загальній площі близько 0,0615 га. Потребує проведення невідкладних науково-рятивних досліджень.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2014 р. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2014; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 739. – Арк. 23; Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб.: Воен.-топограф. депо, 1863 – 1878. – Атлас; М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.

О.Б. Супруненко

451. Курган II, IV – II тис. до н. е., енеоліт – бронзовий вік (археол.)

Розташований на плато другої тераси лівого берега р. Лизька, правої притоки

р. Сухий Кобелячок (рр. Лизька – Сухий Кобелячок – Дніпро), за 1,5 км на південний схід від села (азимут 134°).

Курган, відомий за картографічними матеріалами другої пол. ХХ ст. з відносною висотою бл. 2 м. Обстежувався О. Б. Супруненко навесні 2015 р.

Насип має висоту 0,9 м і діаметр 30 м. Розорюється. Площа, зайнята курганом, становить 0,0730 га. Археологічні розкопки не проводилися.

На поверхні виявлені фрагменти ліпного посуду доби пізнього бронзового віку.

Джерела: Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської області в 2014 р. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 2014; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 739. – Арк. 23–24; Карти: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб. : Воен.-топограф. депо, 1863–1878. – Атлас; М-36-104. – Комсомольск. – М 1: 100 000. – Сост. местн. на 1982 г. – Ген. штаб. – Изд. 1983 г.

О.Б. Супруненко

452. Курган III (археол.)

Розташований на плато вододілу рр. Лизька та Сухий Кобелячок (басейн р. Дніпро), за 2,22 км на схід – південний схід від села (азимут 96°), поряд з кутом перехрещення лісосмуг.

Обстежувався О. Б. Супруненко восени 2015 р. Позначений на картах «триверстовках» з сер. ХІХ ст.

Насип має висоту 0,7 м, діаметр – 25 м, розорюється. Площа, зайнята курганом, становить 0,049 га.

Географічні координати умовного центру насипу – 49°07'43,411" північної широти, 33°47'27,253" східної довготи.

Археологічні дослідження не проводилися.

Джерела: Супруненко О. Б. Пам'ятки археології на території Солоницької сільської ради Козельщинського району Полтавської області (Матеріали до проекту «Схеми детального планування території Солоницької сільської ради Козельщинського району») / Супруненко О. Б.; ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 761. – Арк. 24; Карта: Ряд XXV. Лист 12. Военно-топографическая карта Полтавской губернии. – Масштаб 3 вер. в дюйме. – Г. Екатеринославской, Херсонской и Полтавской. Часть Херсонской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г., часть Полтавской Губернии исправл. по рекогносц. 1869 г. / Грав. конт. топ. Ментин, 3-й предм. учен. Лисицын, горн. чин. Нагавицын и Зиновьев; Вырез. слова Поповцев и Иванов 7-й // Воен.-топограф. карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. – СПб. : Воен.-топограф. депо, 1863–1878. – Атлас.

О.Б. Супруненко

453. Місце поховань жертв

Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в старій частині кладовища.

Поховані жителі с. Грицьки (нині с. Шевченки), які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

За свідченням книги О. Міщенка «Безкровна війна» померло з голоду 58 осіб.

У пам'ять про загиблих у листопаді 2008 р. у центральній частині нового кладовища встановлений бетонний хрест (1,83 x 0,5 м), в підніжжі якого дошка з чорного мармуру (0,4 x 0,3 м) з пам'ятним написом: «Пам'яті жертвам Голодомору 1932 – 1933».

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-954; Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Свідчення голови Солоницької с/р І. В. Пугача // Там само; Міщенко О. Безкровна війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ВЛКСМ (МДС) «Молодь», 1991. – С. 111 – 115; Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 293.

А.М. Скирда

Землякам нашим, старим, молодим і ненародженим Жертвам голодомору 1932 – 1933 р.р.».

Джерела: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-953; Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

О.А. Скирда

Юрівка, с. Високовакулівська сільська рада

454. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в старій частині кладовища.

Поховані жителі села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

У 2008 р. в пам'ять про загиблих встановлено бетонну стелу (1,1 x 0,5 м), цоколь бетонний (0,27 x 0,64 x 0,87 м), у центрі якої дошка з металокераміки (0,6 x 0,3 м) із зображенням хреста та пам'ятним написом під ним:

«Ще й досі блукають,
Їх душі мов тіні,
І хліба шукають
По всій Україні...

Юрки, с. Хорішківська сільська рада

455. Курган, енеоліт – ранній залізний вік (археол.)

Розташований за 1,29 км на захід (азимут 256°) від південної околиці села, на одній із надзаплавних терас лівого берега р. Псел лівобережного басейну р. Дніпро.

Був об'єктом топографічних обстежень сер. ХХ ст. Оглядався В.В. Шерстюком у 2007 р.

Розорюваний курган розміщений на вершині схилу, що йде вниз до зволоже-

ної западини-блюдця. Має висоту 0,45 – 0,5 м та діаметр – 23 – 25 м.

На мапі рекогносцировки 1950-х рр. курган показаний із відсносною висотою 1,0 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Курган біля с. Юрки – нововиявлений об'єкт археології, поховальний об'єкт доби енеоліту – раннього залізного віку.

Джерела: Шерстюк В. В. Звіт від 15 березня 2007 р. про археологічне обстеження земельних ділянок (6) на території Козельщинського району Полтавської області // Робочий архів ЦОДПА: Х-40-63-Б-в. М 1:25 000. Съёмка 1953, 1954 г.г. – Главное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР. 9-II-69 г.

В.В. Шерстюк

456. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943) (іст.)

Знаходиться в центрі села, біля клубу.

Поховано 5 воїнів із частин і підрозділів 38-ї Армії Південно-Західного фронту, які загинули в оборонних боях із гітлерівськими загарбниками 15 вересня 1941 р., та воїни із частин і підрозділів 1-го механізованого корпусу, 95-ї гвардійської стрілецької дивізії, які загинули 26 вересня 1943 р. при звільненні села від гітлерівських загарбників.

Прізвища невідомі.

Згідно з рішенням загальних зборів колгоспників колгоспу ім. Жданова у 1957 р. на могилі встановлена скульптура воїна, виготовлена Харківським скульптурним комбінатом. Скульптор – О. Г. Савельєв.

Залізобетонна скульптура воїна (2,8 x 0,9 x 0,8 м) встановлена на цегляному, поштукатуреному постаменті (2,62 x 1,15 м), у нижній частині якого дошка з мармурової крихти (0,6 x 0,4 м), з пам'ятним написом: «Вечная память героям, павшим в боях за свободу и независимость нашей Родины».

Джерела: ЦАМО РФ. – Ф. 1267. – Оп. 1. – Спр. 25; ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 83. – Арк. 9; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – № 2.4.567– 2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського

В.А. Андрієць

457. Будинок, в якому проживав Протопопов Віктор Павлович (іст.)

Знаходиться в центрі села.

Будинок збудований у 1950-х рр., однопверховий, глинобитний, обкладений плиткою, загальна площа 150 кв. м. Дах шиферний, чотирискільй.

Протопопов Віктор Павлович (10.(22. X.1880 р. – с. Юрки Кобеляцької волості Полтавської губ. – 22.XI.1957 р., м. Київ, похований на Байковому кладовищі) – український радянський психіатр, академік АН УРСР (із 1945 р.), заслужений діяч науки УРСР (з 1934 р.).

У 1906 р. закінчив військово-медичну академію у Петербурзі, де залишився працювати. Професор Пермського університету (1921 – 1923 рр.), Харківського медичного інституту (1923 – 1944 рр. Одночасно – директор інституту клініч-

ної психіатрії і соціальної психогієни (1926 – 1929 рр.), зав. психіатричною клінікою Психоневрологічного інституту Наркомздоров'я УРСР (1932 – 1941 рр.) у м. Харків. Із 1944 р. – професор Київського інституту удосконалення лікарів, одночасно (1944 – 1957 рр.) завідувачий відділом фізіології інституту ім. О. О. Богомольця АН УРСР. Був головним психіатром та головою Вченої ради Міністерства охорони здоров'я УРСР.

Праці присвячені проблемам фізіології та патології вищої нервової діяльності, психіатрії Створив патофізіологічний напрям у психіатрії заснований на застосуванні біохімічних та фізіологічних дослідження хворих. Впровадив вчення І. П. Павлова у психіатрію, вперше в СРСР застосував лікування сном, запропонував методи лікування шизофренії та маніакально-депресивного психозу та інш. Нагороджений 2 орденами Трудового Прапора, Леніна, багатьма медалями.

Підготував 11 докторів, 25 науковців медичних наук, більше 40 аспірантів та клінічних ординаторів. Ім'я академіка в даний час носить Львівська обласна психіатрична лікарня.

Усе своє життя В. П. Протопопов підтримував тісні зв'язки з рідним селом, цікавився життям і трудовими досягненнями колгоспників. У 1935 р., у день 30-річчя наукової діяльності вченого, трудівники села обрали його Почесним колгоспником.

У 2008 р. біля садиби встановлено пам'ятний знак – обеліск з двох сірих гранітних брил (1,03 x 1,8 м). У центрі дошка

з чорного граніту, з портретним зображенням ученого та пам'ятним написом: «В селі Юрки народився видатний вітчизняний психіатр і фізіолог, організатор науки, педагог, академік АН УРСР Віктор Павлович Протопопов 1880–1957».

Ініціатором спорудження пам'ятного знаку був С. О. Сьомкін – голова наглядової ради тов. АФ «Козацький стан».

Джерела та література: Протопопов Віктор Павлович // Українська радянська енциклопедія. – 2-е вид. – К.: Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1983. – Т. 9. – С. 158; Штефан О. Вшануємо на малій батьківщині вченого // Козельщинські вісті. – 2008. – № 44 – 45 (9955 – 9956). – 27 червня. – С. 8; Бутенко Т. Вшанувати пам'ять лікаря вченого // Козельщинські вісті. – 2008. – № 95 (21142). – 25 червня. – С. 2

В.А. Андрієць

458. Місце будинку, в якому народився Головка Андрій Васильович (1897, 1972) (іст.)

Головка Андрій Васильович (03.11.1897, Юрки с. Хорішківської волості Козельщинського повіту Полтавської губ., нині Козельщинського р-ну – 05.12.1972, м. Київ) – український письменник, один із основоположників української радянської прози.

Народився у багатій родині, батьки мали цегельний завод, у їх володінні були сс. Юрки та В'язівок. Через цю різницю у статках дружби з селянами в А. Гловка не було. У 1908 – 1914 рр. навчався в Кременчуцькому реальному училищі, звідки був виключений за участь у нелегально-

му літературному гуртку. Закінчив Чугуївське військове училище прапорщиків.

Із 1915 р. на фронтах Першої світової війни. У 1919 р. вийшла його збірка віршів «Самоцвіти». У 1920 р. добровільно вступив до лав Червоної Армії. Викладав у школі червоних старшин у м. Харкові. З 1922 р. перейшов на літературну працю, вступив до літературної організації «Плуг». Ранні збірки оповідань «Дівчинка з сходу» (1923); «Червона хустинка» (1924); «Можу» (1926); «Пилипко» (1928) мають риси революційного романтизму. Деякий час учителював, був секретарем при виконкомі у с. Білики Кобеляцького р-ну.

У довоєнний період А. Головка написав романи «Бур'ян» (1927) та «Мати» (1932) (друге видання перероблене в 1934 р.), в яких відобразив класову боротьбу на селі, життя українських селян.

У роки Другої світової війни 1941 – 1945 рр. А. Головка – військовий кореспондент газет «Комуніст» та «За честь Батьківщини», писав про подвиги воїнів Червоної Армії на фронтах.

Автор п'єс «В червоних тунелях»; «Райське яблуко» (обидві 1946), кіносценаріїв до фільмів «Митько Лелюк» (1937) та «Літа молоді» (1940).

Твори А. В. Головка перекладалися російською, болгарською, німецькою, польською, словацькою, угорською, чеською та іншими мовами.

На кіностудії імені Довженка екранізовано його твори «Бур'ян» та «Пилипко».

За роман-епопею «Артем Гармаш» А. В. Головка в 1968 р. удостоєний Державної премії Української РСР ім. Т. Г. Шевченка. Нагороджений: орденами Леніна, 2 орденами Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки, «Знак Пошани».

4 грудня 1977 р. з нагоди 80-річчя від дня народження на старому подвір'ї батьків А. В. Головка в урочистій обстановці відбулося відкриття пам'ятника відомому українському письменнику Андрію Васильовичу Головку. Пам'ятник – обеліск (2,15 x 0,96 м) з червоного граніту та постамент (1,16 x 0,45 x 1,0 м) із

чорного лабрадориту. У верхній частині обеліска портрет письменника, під яким пам'ятний напис: «На цьому місці стояла хата, в якій народився класик української радянської літератури Головка Андрій Васильович 1897 – 1972 р.р.».

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури УРСР – обліковий номер № 2.5., 1909–2.16.9. // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського; Головка Андрій Васильович // Українська радянська енциклопедія. – 2-е вид. – К., 1979. Т. 3. – С. 85; Письменники Радянської України. – К., 1966. – С. 134; Головка Андрій Васильович // Енциклопедія історії України. – К.: Наукова думка, 2004. – Т. 2. – С. 139 – 140; Пам'яті земляка нашого Андрія Головка // Радянське село. – 1977. – № 144 (5660). – 6 грудня. – С. 4.

В.О. Мокляк

459. Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться в старій частині кладовища.

Похована невідома кількість жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

Пам'ятний знак не встановлено

Джерела: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-953; Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Л.А. Головка

**460. Пам'ятний знак жертвам
Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)**

Знаходиться в центрі села.

Встановлено у 2008 р. в пам'ять жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933рр.

Бетонна стела (1,1 x 0,38 м) встановлена на постамент із сірого бутового каменю (1,05 x 0,48 x 0,86 м). У центрі сте-

ли закріплена дошка з металокераміки (0,59 x 0,27 м) із зображенням хреста та пам'ятним написом під ними:

«Ще й досі блукають їх душі, мов тіні,
І хліба шукають по всій Україні...

Землякам нашим, старим, молодим
і ненародженим – Жертвам голодомору
1932 – 1933 рр.».

Джерела: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-953; Експедиційний звіт по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Н.М. Сиволап

Список воїнів Червоної Армії, підпільників та партизан, які загинули, зникли безвісти на території Козельщинського району.

Абаєв Абрам Хаїмович, рядовий 41-го стрілецького полку. м. Самарканд, квартал Схід, вул. Дінаєвська, 83. Призваний Самаркандським міськвійськкоматом м. Самарканд. Поранений 18.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 10.11.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: дружина, Абаєва Бума, проживала за адресою: м. Самарканд, квартал Схід, вул. Дінаєвська, 83.

Абакумов Никифор Абакумович, сержант 776-го стрілецького полку 214-ї стрілецької дивізії. 1923 р.н. Наманганська обл., Панський р-н. Призваний Панським райвійськкоматом Наманганської обл. Загинув 25.09.1943 р. Похований у с. Василівка. Рідні: Афанасєва Ганна Іванівна, проживала за адресою: Наманганська обл., Панський р-н, с. Панське.

Абрамович Микола Іванович, молодший лейтенант, адъютант командира 809-го стрілецького полку 304-ї стрілецької дивізії. 1899 р.н. Призваний Сталінградським міськвійськкоматом. Зник безвісти 7.09.1941 р., в р-ні с. Булахи Полтавської обл. Рідні: дружина, Колотилова-Буковська Меланія Іванівна, проживала за адресою: м. Чернігів, вул. Фрунзе, 44.

Агаєв Федір Григорович, сержант. Загинув на території Козельщинського р-ну. Похований у с. Довге.

Адамов Юхим Юхимович, рядовий 304-ї стрілецької дивізії. 1919 р.н. Ленінградська обл., Полновський р-н, Рилєєвська сільська рада. Загинув 6.09.1941 р. Похований у с. Велика Жужманівка на х. Підгорний Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: Ленінградська обл., Полновський р-н, Рилєєвська сільська рада, с. Анасєєвка.

Азамаков Дадахади, рядовий 233-ї стрілецької дивізії. Поранений 16.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 20.10.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця.

Азетов Губайдула, рядовий 776-го стрілецького полку 233-ї стрілецької дивізії. 1923 р.н. Дагестанська АРСР, Ішимбаєвський р-н. Призваний Ішимбаєвським райвійськкоматом. Загинув 27.09.1943 р. Похований у с. Василівка.

Айпетов Альжан, лейтенант 61-го окремого офіцерського стрілецького полку. 1910 р.н. Павлодарська обл., Максимо-Горьківський р-н, Жовтнева сільська рада. Призваний Максимо-Горьківським райвійськкоматом Павлодарської обл. Помер від отриманих поранень 1.02.1944 р. у евакуаційному госпіталі № 1248. Похований – могила № 15. На залізничній станції Галєщина Полтавської обл. Рідні: дружина, Айпетова Божен, проживала за адресою: Павлодарська обл., Максимо-Горьківський р-н, Жовтнева сільська рада.

Акадіс Захар Михайлович, капітан, командир дивізії 555-го папє 38-ї Армії. 1906 р.н. м. Ленінград, вул. Володарського, 35, кв. 5. Призваний Ленінградським міськвійськкоматом м. Ленінград. Поранений 14.09.1941 р. Похований у с. Андрійки. Рідні: дружина, Акадіс Анастасія Агалівна, проживала за адресою: м. Ленінград, вул. Володарського, 35, кв. 5.

Акімов Степан Семенович, рядовий, механік-водій 3-ї окремої танкової бригади. 1918 р.н. Куйбишевська обл., Волоколамський р-н. Зник безвісти 11.09.1941 р. в районі с. Фесенки. Рідні: дружина Спиридонова А.І., проживала за адресою: Куйбишевська обл., с. Ключі.

Акімов Христофор Іванович, рядовий 921-го стрілецького полку. 1912 р.н. Горьківська обл., Уренський р-н, с. Клинове. Призваний Уренським райвійськкоматом Горьківської обл. Поранений 21.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 29.10.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: проживали за адресою: Горьківська обл., Уренський р-н, с. Клинове.

Акулов Семен Васильович, рядовий, телефоніст 214-ї стрілецької дивізії. 1923 р.н. Акмолинська обл., Акбасарський р-н, районна лікарня. Призваний Акмолинським райвійськкоматом Акмолинської обл. Поранений 28.09.1943 р. Помер від отриманих поранень 14.10.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: проживали за адресою: Акмолинська обл., Акбасарський р-н.

Алданов Олексій Семенович, рядовий, артилерист 12-го батальйону 28-го зенітно-артилерійського полку. 1892 р.н. Орловська обл., Краснозоренський р-н, с. Орлово-Медвеже. Призваний Краснозоренським райвійськкоматом Орловської обл. Помер від хвороби 29.10.1943 р. у евакуаційному госпіталі № 1597. Похований у с. Бреусівка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: донька, Алданова Е. А., проживала за адресою: Орловська обл., Краснозоренський р-н, с. Орлово-Медвеже.

Александров Віктор Платонович, лейтенант 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1922 р.н. м. Київ. Зник безвісти 20.09.1941 р. у районі с. Мар'янівка. Рідні: Александрова, проживала за адресою: Львівська обл., м. Львів, вул. Спедецьких, 2.

Александров Я. М. Загинув на території Козельщинського р-ну. Похований у с. Говтва, братська могила.

Альохін Іван Семенович, рядовий 5-ї гвардійської Армії. 1924 р.н. Помер від отриманих поранень 20.10.1943 р. у похідному польовому госпіталі № 4197. Похований на північно-східній околиці с. Говтва Полтавської обл. Рідні: дядько, Євтушенко К. Ф., проживав за адресою: м. Новосибірськ, 6-те поштове відділення, завод ім. Чкалова.

Амоджанов Ахмоджан, сержант. 1917 р.н. Загинув 10.09.1941 р. Похований у с. Бригадирівка, братська могила.

Анаєв Джуна, рядовий, стрілець 513-го стрілецького полку. 1919 р.н. Туркменська РСР, м. Урінч, аул № 10. Поранений 5.11.1943 р. Помер від отриманих поранень 7.11.1943 р. у евакуаційному госпіталі № 1597. Похований у с. Бреусівка Козельщинського р-ну Полтавської обл.

Анацький Іван Данилович, рядовий 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1910 р.н. Харківська обл., м. Харків. Зник безвісти 19.09.1941 р. у районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Харківська обл., м. Харків.

Андрєєв Олексій Васильович, рядовий, стрілець 1275-го стрілецького полку. 1906 р.н. м. Харків. Призваний Харківським міськвійськкоматом. Поранений 21.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 3.01.1944 р., в евакуаційному госпіталі № 1248. Похований на залізничній станції Галєщина, могила № 12. Рідні: дружина СобоDIR Ганна, проживала за адресою: м. Харків, Померки, 27.

Андрєєв Семен Петрович, рядовий, стрілець 5-ї гвардійської Армії. 1896 р.н. Призваний Бутирлінським райвійськкоматом Алмаатинської обл. Помер від отриманих поранень 20.10.1943 р. у похідному польовому госпіталі № 4197. Похований на північно-східній околиці с. Говтва Полтавської обл. Рідні: дружина, Андрєєва Парасковія, проживала за адресою: Алмаатинська обл., Бутирлінський р-н, с. В. Голівка.

Андріанов Микола Георгієвнч, гвардії молодший лейтенант, штурман 82-го гвардійського винищувально-авіаційного полку. 1921 р.н. м. Тихорецьк, вул. Сахалінська, 62. Призваний Тихорецьким райвійськкоматом. Загинув під час перельоту мм. Полтава – Кобеляки 4.01.1944 р. Похований на х. Панасівка Козельщинського

р-ну Полтавської обл. Рідні: мати, Адріанова Є. С., проживала за адресою: Краснодарський край, м. Тихорецьк, вул. Сахалінська, 62.

Андрунь Петро Костянтинович, лейтенант 304-ї стрілецької дивізії. 1923 р.н. Одеська обл., ст. Веселий Кут. Призваний Просуловським райвійськкоматом Одеської обл. Зник безвісти 11.09.1941 р. В районі смт Козельщина. Рідні: батько, Андрунь Костянтин Опанасович, проживав за адресою: Одеська обл., Прославський р-н, ст. Веселий Кут.

Андрушко Федір Матвійович, рядовий 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1926 р.н. Чернігівська обл., Бобровицький р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. у районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Чернігівська обл., Бобровицький р-н.

Антонюк Лука Макарович, молодший політрук, комісар батареї 555-го гарматно-артилерійського полку. 1907 р.н. Кам'янець-Подільська обл., Остропольський р-н, с. Цимбалівка. Призваний Любарським райвійськкоматом Житомирської обл. Загинув 14.09.1941 р. Похований у с. Андрійки. Рідні: дружина, Долматовська Ольга Антонівна.

Ардашев Григорій Назарович, лейтенант, командир винищувального батальйону 1053-го стрілецького полку 300-ї стрілецької дивізії. 1921 р.н. ЗАРСП, Ягботинський р-н, колгосп «Совет». Призваний Ягботинським райвійськкоматом. Вбитий 14.08.1941 р. Похований у с. Солониця. Рідні: батько, Ардашев Назар Васильович, проживав за адресою: ЗАРСП, Ягботинський р-н, колгосп «Совет».

Арестов Іван Аполлонович, ефрейтор, командир гармати 548-го стрілецького полку. 1919 р.н. Вологодська обл., Сямженський р-н, с. Василівське. Призваний Сямженським райвійськкоматом Вологодської обл. Поранений 31.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 12.11.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: батько, Арестов Аполлон Васильович, проживав за адресою: Вологодська обл., Сямженський р-н, с. Василівське.

Арканцев Степан Михайлович, рядовий 13-ї гвардійської танкової дивізії 5-ї гвардійської танкової Армії. 1900 р.н. Красноярський край, с. Назарове, вул. Чулищенська, 43. Призваний Назаровським райвійськкоматом Красноярського краю. Поранений 6.12.1943 р. Помер від отриманих поранень 6.12.1943 р. Похований у яблуневому садку в с. Черноглазівка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Арканцева, проживала за адресою: Красноярський край, с. Назарове, вул. Чулищенська, 43.

Арнаутов Степан Тимофійович, рядовий, іздовий 734-го стрілецького полку. 1899 р.н. Курська обл., Обоянський р-н, Стрілецька сільська рада. Призваний Обоянським райвійськкоматом Курської обл. Поранений 29.09.1943 р. Помер 2.10.1943 р. в результаті отриманих поранень, у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: дружина, Арнаутова Марія Василівна, проживала за адресою: Курська обл., Обоянський р-н, Стрілецька сільська рада, с. Пускареве.

Арсентьев Василь Арсентійович, рядовий 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1919 р.н. Київська обл., Броварський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. у районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Броварський р-н.

Артеков Таір, рядовий, іздовий 734-го стрілецького полку. Ошська обл., Ляйлякський р-н, колгосп ім. Молотова. Призваний Ляйлякським райвійськкоматом Ошської обл. Поранений 5.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 18.10.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: проживали за адресою: Ошська обл., Ляйлякський р-н, колгосп ім. Молотова.

Артеменко Петро Васильович, рядовий 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1921 р.н. Київська обл., Дарницький р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. у районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Дарницький р-н.

Артиков Джумас, рядовий, стрілець 656-го стрілецького полку 116-ї стрілецької дивізії. 1914 р.н. Каракалпакська обл., Турткульський р-н. Призваний Турткульським райвійськкоматом Каракалпакської обл. Загинув 28.09.1943 р. Похований на х. Шевченки Полтавської обл. Рідні: мати, Артикова Шукур, проживала за адресою: Каракалпакська обл., Турткульський р-н, колгосп «Ударник».

Артюх Олексій Омелянович, рядовий 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1911 р.н. Полтавська обл., Машівський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. у районі с. Мар'янівка.

Астапешин Павло Іванович, молодший сержант, стрілець 3-ї окремої танкової бригади. Кам'янець-Подільська обл., Фельштинський р-н. Зник безвісти 11.09.1941 р. в районі с. Сушки. Рідні: проживали за адресою: Кам'янець-Подільська обл., Фельштинський р-н, с. Гелькінці.

Астафьев Георгій Іванович, рядовий. 1923 р.н. Загинув 6.09.1943 р. Похований в смт Козельщина Полтавської обл.

Асташим Феофіл Кирилович, рядовий, сапер 932-го стрілецького полку. м. Петропавловськ, вул. Дзержинського, 143. Призваний Петропавловським міськвійськкоматом. Поранений 3.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 6.10.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: батько, Астатин Кирило Андрійович, проживав за адресою: м. Петропавловськ, вул. Дзержинського, 143.

Аулов Анатолій Федорович, рядовий, мінометник 44-го стрілецького полку 116-ї стрілецької дивізії. 1913 р.н. Ленінабадська обл., Пролетарський р-н, с. Подзеевка, вул. Партизанська, 14. Призваний Пролетарським райвійськкоматом Ленінабадської обл. Поранений 7.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 14.11.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: мати, Аулова Наталя Антонівна, проживала за адресою: Ленінабадська обл., Пролетарський р-н, с. Подзеевка, вул. Партизанська, 14.

Афанасьєв Микола Юхимович, майор, заступник командира полку 230-го гвардійського стрілецького полку 15-ї авіаційної дивізії. 1906 р.н. Білоруська РСР, м. Гомель. Призваний Гомельським райвійськкоматом. Не повернувся з завдання з району Махнівка – Кобеляки 12.09.1941 р. Рідні: дружина, Іванова Ірина Аркадівна, проживала за адресою: м. Тихорецьк.

Ахунов Курбай Ісм., молодший сержант 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1918 р.н. Дагестанська АРСР, Лопський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. у районі с. Підгорівка. Рідні: проживали за адресою: Дагестанська АРСР, Лопський р-н.

Бабешко Михайло Пилипович, молодший командир 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1921 р.н. Київська обл., м. Канів. Зник безвісти 19.09.1941 р. у районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: м. Київ.

Бабич Трохим Єфремович, рядовий. 1910 р.н. Полтавська обл., Козельщинський р-н, с. Солониця. Призваний Козельщинським райвійськкоматом Полтавської обл. Зник безвісти в грудні 1943 р. Рідні: Бабич Анастасія Карпівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Козельщинський р-н, с. Солониця.

Бабичев Іван Мойсейович, рядовий 1241-го стрілецького полку. 1924 р.н. Курська обл., Прохоровський р-н, с. Ратьковка. Призваний Прохоровським райвійськкоматом Курської обл. Поранений 1.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 15.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у

с. Солониця. Рідні: мати, Бабичева Олена Тихонівна, проживала за адресою: Курська обл., Прохоровський р-н, с. Ратьковка.

Бабченко Олександр Іванович, старший лейтенант, начальник штабу 584-го стрілецького полку 199-ї стрілецької дивізії. 1908 р.н. Київська обл., Звенигородський р-н, с. Попівка. Кадровий військовий. Загинув 12.09.1941 р. Похований у с. Сушки Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Бабченко Мотрона Іванівна, проживала за адресою: Київська обл., Звенигородський р-н, с. Попівка.

Бажанов Аркадій Ол., рядовий. Загинув 1941 р. Похований у с. Омельниче, братська могила.

Базаров Алям, рядовий 1243-го стрілецького полку. 1913 р.н. Призваний Нарпаєвським райвійськкоматом Самаркандської обл. Поранений 19.09.1943 р. Помер від отриманих поранень 28.09.1943 р. у 454-у окремому медико-санітарному батальйоні. Похований у с. Вишняки (Пінчуки) Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: сестра, Базарова Кумуш, проживала за адресою: Самаркандська обл., Нарпаєвський р-н, с. Ворошилов.

Балацький Павло Юхимович, молодший командир 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1917 р.н. Полтавська обл., Кобеляцький р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. у районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Полтавська обл., Кобеляцький р-н.

Баналинський Х. І., старшина 199-ї стрілецької дивізії. Київська обл., м. Біла Церква, вул. Жовтнева, 38. Призваний Блоцерківським райвійськкоматом Київської обл. Загинув у бою 10.09.1941 р. Похований у с. Пригарівка Полтавської обл. Рідні: батько, Баналинський Х., проживав за адресою: Київська обл., м. Біла Церква, вул. Жовтнева, 38.

Баранов Констянтин Михайлович, ефрейтор, командир відділення 341-го окремого саперного батальйону 233-ї стрілецької дивізії. 1897 р.н. Горьківська обл., м. Муром, вул. Комуністів, 9. Призваний Муромським райвійськкоматом Горьківської обл. Загинув 18.09.1943 р. Похований в смт Козельщина Полтавської обл. Рідні: Сутнієтова Катерина Андріївна, проживала за адресою: Горьківська обл., м. Муром, вул. Комуністів, 9.

Бардаченко Семен Оксентович, рядовий. 1923 р.н. Полтавська обл., Козельщинський р-н, с. Солониця. Призваний Козельщинським райвійськкоматом Полтавської обл. Зник безвісти в грудні 1943 р. Рідні: батько, Бардаченко Оксентій Федорович, проживав за адресою: Полтавська обл., Козельщинський р-н, с. Солониця.

Барміс Андрій Опанасович, рядовий, стрілець 382-го стрілецького полку. Поранений 11.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 17.10.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця.

Бахтін Кузьма Іванович, рядовий 233-го стрілецького полку. Красноярський край, Хакаська автономна область. Призваний Сарамським райвійськкоматом Красноярського краю. Поранений 26.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 4.11.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: батько, Бахтін Іван С., проживав за адресою: Красноярський край, Хакаська автономна область, с. Кода.

Бацула Григорій Васильович, рядовий 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1905 р.н. Київська обл., Гребінківський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. у районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Гребінківський р-н.

Без'язичний Сидір Іванович, рядовий, стрілець 145-го стрілецького полку. 1899 р.н. Харківська обл., Золочівський р-н, Руско Лозова. Призваний Золочівським райвійськкоматом Харківської обл. Поранений 17.12.1943 р. Помер від отриманих поранень 9.01.1944 р., в евакуаційному госпіталі № 2148. Похований на госпіталь-

ному кладовищі (могила № 2) на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: дружина, Без'язична Тетяна Олександрівна, проживала за адресою: Харківська обл., Золочівський р-н, Руско Лозова.

Бездетко Марко Платонович, рядовий 956-го стрілецького полку. 1904 р.н. Харківська обл. Коломацький р-н. Призваний Коломацьким райвійськкоматом Харківської обл. Помер від отриманих поранень 2.02.1944 р., в евакуаційному госпіталі № 1248. Похований: могила № 16 на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: дружина, Бездетко Парасковія Павлівна, проживала за адресою: Харківська обл., Коломацький р-н, х. Белоусове.

Безуглий Прохор Макарович, рядовий, стрілець. 1912 р.н. Полтавська обл., Козельщинський р-н, с. Солониця. Призваний Козельщинським райвійськкоматом Полтавської обл. Зник безвісти в грудні 1943 р. Рідні: батько, Безуглий Макар Прокопович, проживав за адресою: Полтавська обл., Козельщинський р-н, с. Солониця.

Безуглий Родіон Макарович, рядовий. 1909 р.н. Полтавська обл., Козельщинський р-н, с. Солониця. Призваний Козельщинським райвійськкоматом Полтавської обл. Зник безвісти в грудні 1943 р. Рідні: Безугла Уляна Степанівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Козельщинський р-н, с. Солониця.

Бекбулатов (Бисбулатов) Темірхан, рядовий, стрілець 299-ї стрілецької дивізії. 1922 р.н. Призваний Мишкинським райвійськкоматом Башкирської АРСР. Загинув 25.09.1943 р. Похований: залізнична станція Козельщина Полтавської обл. Рідні: мати, Бекбулатова, проживала за адресою: Башкирська АРСР, Мишкинський р-н, Єлатимхатименська сільська рада.

Белехов Віталій, рядовий, стрілець 299-ї стрілецької дивізії. 1924 р.н. Ярославська обл., Палкінський р-н. Призваний Палкінським райвійськкоматом Ярославської обл. Загинув 18.09.1943 р. Похований в смт Козельщина Полтавської обл. Рідні: мати, Белехова Катерина Олексіївна, проживала: Ярославська обл., Палкінський р-н, с. Черново.

Беранзе Варлам Джонович, рядовий 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1914 р.н. Грузинська РСР, Зугдидський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. у районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Грузинська РСР, Зугдидський р-н.

Березкін Володимир Михайлович, молодший сержант, командир гармати 132-ї танкової бригади. 1914 р.н. м. Київ. Призваний Молотовським райвійськкоматом. Згорів у танку 16.09.1941 р. Біля с. Підгорівка Полтавської обл. Рідні: дружина, Березкіна А. П., проживала за адресою: м. Київ, вул. Поповедська, 29, кв. 3.

Беркінгаген Федір Юлійович, лейтенант, командир танкового взводу 132-ї стрілецької дивізії. 1916 р.н. Вологодська обл., м. Вологда. Кадровий військовий. Вбитий у бою 10.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл. Рідні: сестра, Брозовська Лариса Юліївна, проживала за адресою: м. Вологда, вул. Доровського, 34, кв. 5.

Бессараб А. Л., рядовий 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1922 р.н. Київська обл., м. Біла Церква. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., м. Біла Церква.

Бессараб А. М., рядовий 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1901 р.н. Київська обл., м. Біла Церква. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., м. Біла Церква.

Белік Яків Прокопович, рядовий, стрілець 193 г.і.с. 1894 р.н. Полтавська обл. Призваний Великокринківським райвійськкоматом Полтавської обл. Помер від отриманих поранень 13.12.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований на залізничній станції Галещина, біофабрика, в 300 м на південний захід від водонапірної вежі. Рідні: Белік Аріна Федорівна, проживала за адресою: Полтавська обл., х. Луки.

Беляев Олександр Харитонович, рядовий, сапер 341-го окремого саперного батальйону 233-ї стрілецької дивізії. 1923 р.н. Комі АРСР, Іжемський р-н, с. Мохга. Призваний Іжемським райвійськкоматом Комі АРСР. Загинув 27.09.1943 р. Похований в смт Козельщина Полтавської обл. Рідні: мати, Беляева Ксенія Ільвівна, проживала за адресою: Комі АРСР, Іжемський р-н, с. Мохга.

Бижко Семен Павлович, рядовий, стрілець 145-го стрілецького полку. 1907 р.н. Кіровоградська обл., Онуфріївський р-н, с. Діреєвка. Призваний Онуфріївським райвійськкоматом Кіровоградської обл. Поранений 30.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 10.11.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: дружина, Бижко Т. С., проживала за адресою: Кіровоградська обл., Онуфріївський р-н, с. Діреєвка.

Биркабаев Удкін, сержант, молодший командир 321-го артилерійського полку. Казахська РСР., Алма-Атинська обл., Джамбульський р-н. Призваний Джамбульським райвійськкоматом Алмаатинської обл. Поранений 16.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 1.11.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: мати, Биркабаєва Інса, проживала за адресою: Казахська РСР., Алмаатинська обл., Джамбульський р-н, колгосп «Бірк».

Бичек Марко Олександрович, рядовий, штаб 304-ї стрілецької дивізії. 1908 р.н. Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Каленики. Призваний Гельмязівським райвійськкоматом Полтавської обл. 8.09.1941 р., виїхав у 304-ту стрілецьку дивізію для вивантаження боєприпасів в районі смт Козельщина, звідки не повернувся. Рідні: дружина, Бичек Марія Михайлівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Каленики.

Бичко Феодосій Тимофійович, рядовий 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1909 р.н. Харківська обл., Печеніжський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Харківська обл., Печеніжський р-н.

Бичковський Василь Володимирович, рядовий, стрілець 304-ї стрілецької дивізії. 1917 р.н. Алтайський край, Зав'яловський р-н, с. Закладинське. Призваний Когановичським райвійськкоматом Новосибірської обл. Загинув 14.09.1941 р. Похований в смт Козельщина Полтавської обл. Рідні: мати, Бичковська Т. М., проживала за адресою: Алтайський край, Зав'яловський р-н, с. Закладинське.

Біда Микола Іванович, рядовий. 1921 р.н. Хмельницька обл., Гродокський р-н, с. Хмельівка. Призваний Гвардійським райвійськкоматом Хмельницької обл. Похований 15.09.1941 р. Похований у с. Улінівка, братська могила. Рідні: мати, Біда Ганна Степанівна, проживала за адресою: Хмельницька обл., Гродокський р-н, с. Хмельівка.

Білик Опанас Григорович, рядовий 201-го стрілецького полку. Полтавська обл., Полтавський р-н, с. Парасковіївка. Призваний Полтавським райвійськкоматом Полтавської обл. Поранений 6.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 14.10.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: дружина, Білик Марія Кирилівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Полтавський р-н, с. Парасковіївка.

Білокінь Іван Іванович, рядовий, 252-го стрілецького полку. Призваний Чорнобаївським райвійськкоматом Черкаської обл. Поранений 15.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 2.11.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: проживали за адресою: Черкаська обл., Чорнобаївський р-н.

Бірюков Костянтин Миколайович, рядовий, стрілець 20-го повітрянодесантного полку. 1924 р.н. Саратовська обл., Ошкарський р-н, с. Данилівка. Призваний Ошкарським райвійськкоматом Саратовської обл. Помер від хвороби 9.11.1943 р., в евакуаційному госпіталі № 1597. Похований у с. Бреусівка Козельщинського р-ну

Полтавської обл. Рідні: мати, Бірюкова М. А., проживала за адресою: Саратовська обл., Ошкарський р-н, с. Данилівка.

Блатов Кулдат, рядовий 1243-го стрілецького полку 375-ї стрілецької дивізії. Помер від отриманих поранень 21.09.1943 р. Похований у с. Вишняки (Пінчуки).

Блинов Дмитро Михайлович, рядовий, стрілець 304-ї окремої розвідувальної роти 304-ї стрілецької дивізії. 1917 р.н Московська обл., Держинський залізничний шлях. Призваний Ленінським райвійськкоматом Московської обл. Загинув 14.09.1941 р. Похований в смт Козельщина Полтавської обл. Рідні: батько, Блинов Михайло Дем'янович, проживав за адресою: Московська обл., Держинський залізничний шлях.

Блох Леонід Ісакович, помічник командира полку 809-го стрілецького полку. Зник безвісти 16.09.1941 р. В районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: м. Київ, вул. Артема, 59, будинок 122.

Блохін Костянтин Максимович, сержант, завідуючий складом 213-го запасного полку 37-ї Армії. 1904 р.н. Ставропольський край, м. Георгієвськ, вул. Красний партизан, 15. Призваний Георгієвським райвійськкоматом Ставропольського краю. Загинув 3.10.1943 р. Похований у с. Бреусівка. Рідні: дружина, Блохіна Поліна Григорівна, проживала за адресою: Ставропольський край, м. Георгієвськ, вул. Красний партизан, 15.

Бобров Григорій Васильович, рядовий 7-ї гвардійської механізованої бригади. 1913 р.н. Молотовська обл., Куединський р-н, с. Потураєвка. Призваний Ревдинським міськвійськкоматом Свердловської обл. Загинув 24.10.1943 р. Похований на північно-західній околиці с. Чапаєвка Золотоніського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Ніколаєва Марія Олексіївна, проживала за адресою: Свердловська обл., Ревдинський р-н, с. Рудина Дегтярівка.

Богатирьов Петро Митрофанович, рядовий, обслуга танка 3-ї окремої танкової бригади. 1920 р.н. Красноярський край, Масеевський р-н. Зник безвісти 11.09.1941 р. в районі с. Фесенки. Рідні: мати, Богатирьова Катерина, проживала за адресою: Красноярський край, Масеевський р-н, с. Попушине.

Богачов Никифор Максимович (Осипович), рядовий 230-го стрілецького полку. Харківська обл., Дергачівський р-н, с. Козача Лопань. Призваний Дергачівським райвійськкоматом Харківської обл. Поранений 15.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 15.11.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: дружина, Богачова Тетяна, проживала за адресою: Харківська обл., Дергачівський р-н, с. Козача Лопань.

Богданов Віктор Якович, рядовий, радист 3-ї окремої танкової бригади. 1918 р.н. м. Ленінград. Зник безвісти 12.09.1941 р. в районі с. Сушки. Рідні: батько, Богданов Яків Михайлович, проживав за адресою: м. Ленінград, Дровняний провулок, 2, кв. 21.

Богданов Костянтин Васильович, лейтенант, командир взводу 572-го стрілецького полку 233-ї стрілецької дивізії. 1907 р.н. Ленінградська обл., м. Новгород, Колмовська лікарня, 3, кв. 21. Поранений 10.11.1943 р. Помер від отриманих поранень 16.11.1943 р., в евакуаційному госпіталі № 1597. Похований у с. Бреусівка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Пукарева Парасковія Іванівна, проживала за адресою: Ленінградська обл., м. Новгород, Колмовська лікарня, 3, кв. 21.

Богов Дмитро Порфирович, рядовий, стрілець 199-ї стрілецької дивізії. 1921 р.н. Сталінська обл., Марушенський р-н, с. Костянтинівка. Призваний Марїнським райвійськкоматом Сталінської обл. Загинув у бою 10.09.1941 р. Похований у с. Пригарівка Полтавської обл. Рідні: батько, Боговий Порфирій, проживав за адресою: Сталінська обл., Марушенський р-н, с. Костянтинівка.

Божко Георгій Антонович, рядовий 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1918 р.н. Полтавська обл., м. Кременчук. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Полтавська обл., м. Кременчук.

Божко Микола Юхимович, молодший лейтенант, командир взводу 809-го стрілецького полку. 1914 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: Чернігівська обл., Комаровський р-н, с. Обмиш.

Большов Андрій Савнч, капітан, командир 824-го артилерійського полку 297-ї стрілецької дивізії. 1905 р.н. м. Москва. Помер від отриманих поранень 9.08.1941 р. Похований в смт Козельщина Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: м. Москва, вул. Садово-Спаська 25, кв. 34.

Бондар Павло Васильович, рядовий, артилерист 199-ї стрілецької дивізії. 1910 р.н. Чернігівська обл., Чернігівський р-н, с. Довжок. Призваний Чернігівським райвійськкоматом Чернігівської обл. Загинув у бою 24.09.1941 р. Похований у с. Пригарівка Полтавської обл. Рідні: мати, Бондар Євдокія Василівна, проживала за адресою: Чернігівська обл., Чернігівський р-н, с. Довжок.

Бондаренко Денис Якимович, рядовий 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1907 р.н. Харківська обл., Волчанський р-н, с. Н.Олександрівка. Призваний Волчанським райвійськкоматом Харківської обл. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: дружина, Бондаренко Віра Сергіївна, проживала за адресою: Харківська обл., Волчанський р-н, с.Н.Олександрівка.

Борисов Микола Васильович, рядовий, стрілець. 1915 р.н. Полтавська обл., Козельщинський р-н, с. Солониця. Призваний Козельщинським райвійськкоматом Полтавської обл. Зник безвісти в листопаді 1943 р. Рідні: дружина, Борисова Лукія Кіндратівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Козельщинський р-н, с. Солониця.

Боровкін Петро Васильович, рядовий 1243-го артилерійського полку. 1900 р.н. Кіровська обл., Сунський р-н, с. Красиве. Призваний Сунським райвійськкоматом Кіровської обл. Поранений 3.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 5.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: Боровкіна Євдокія Павлівна, проживала за адресою: Тульська обл., Червоноармійський р-н, м. Єфремов.

Боровков Іван Сергійович, молодший сержант, командир відділення 299-ї стрілецької дивізії. 1925 р.н. Призваний Тасеевським райвійськкоматом Красноярського краю. Вбитий 27.09.1943 р. Похований у с. Гнойове Кременчуцького р-ну. Рідні: мати, Боровкова Єфросинія Сергіївна, проживала за адресою: Красноярський край, Тасеевський р-н, с. Тасееве.

Бородавкін Петро Васильович, рядовий. 1900 р.н. Кіровська обл., Сунський р-н, с. Красиве. Призваний у 1941 р. Загинув 5.10.1943 р. Похований у братській могилі в с. Солониця, Козельщинського р-ну Полтавської обл.

Бородінов Григорій Іванович, рядовий 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1918 р.н. Харківська обл., Староверовський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Харківська обл., Староверовський р-н.

Бочаров Захар Андрійович, рядовий, стрілець 703-го стрілецького полку. 1893 р.н. Татарська АРСР, Першотравневий р-н, с. Мордовсько-Оханькіно. Призваний Першотравневим райвійськкоматом Татарської АРСР. Поранений 22.12.1943 р. Помер від отриманих поранень 12.01.1944 р., в евакуаційному госпіталі № 2148. Похований у могилі № 5 на госпітальному кладовищі на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: дружина, Бочарова М. Е., проживала за адресою: Татарська АРСР, Першотравневий р-н, с. Мордовсько-Оханькіно.

Бочаров Порфирій Маркович, рядовий 195-го стрілецького полку. 1904 р.н. м. Курськ, с. Кревець. Призваний Курським міськвійськкоматом Курської обл. Поранений 30.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 17.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: дружина, Бочарова Ксенія Кузьмівна, проживала за адресою: Омська обл., Ульяновський р-н, колгосп ім. Чапаєва.

Бредун Опанас Іванович, рядовий 703-го стрілецького полку. Полтавська обл. Новосанжарський р-н, Бредунівська с/р., колгосп «Червоний промінь». Призваний Новосанжарським райвійськкоматом Полтавської обл. Поранений 22.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 10.11.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: маги, Бредун Тетяна, проживала за адресою: Полтавська обл., Новосанжарський р-н, Бредунівська с/р., колгосп «Червоний промінь».

Брилев Іван Федорович, рядовий, мінометник 1283-го стрілецького полку 299-ї стрілецької дивізії. Призваний Канським райвійськкоматом Красноярського краю. Поранений 10.09.1943 р. Помер від отриманих поранень 19.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: проживали за адресою: Красноярський край, Канський р-н.

Бужинський Федір Якович, рядовий. Загинув 24.10.1945 р. Похований у с. Приліпка, братська могила.

Бузун Михайло Степанович, рядовий, командир відділення штабу 304-ї стрілецької дивізії. 1906 р.н. Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Підставки. Призваний Гельмязівським райвійськкоматом Полтавської обл. 8.09.1941 р., виїхав у 304-ту стрілецьку дивізію для вивантаження боеприпасів в р-ні смт Козельщина і не повернувся. Рідні: дружина, Бузун Параска Семенівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Підставки.

Буланов Олександр Михайлович, рядовий. 1911 р.н. м. Астрахань. Призваний Сталінським райвійськкоматом. Загинув 6.09.1943 р. Похований в смт Козельщина Полтавської обл.

Булат Петро Петрович. 1886 р.н. Розстріляний за розпорядженням німецької окупаційної адміністрації 23.12.1943 р. Похований у с. Йосипівка.

Бурдін Григорій Кузьмович, лейтенант, командир взводу 3-ї окремої танкової бригади. 1917 р.н. Рязанська обл., с. Наумове. Кадровий військовий. Загинув 12.09.1941 р. Похований у с. Фесенки. Рідні: батько, Бурдін Кузьма проживав за адресою: Рязанська обл. с. Наумове.

Бурдій Іван Олександрович, рядовий 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1923 р.н. Полтавська обл., Кременчуцький р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р., в р-ні с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Полтавська обл., Кременчуцький р-н.

Бурлак Афанасій Панкратович, рядовий 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1910 р.н. Харківська обл., Кигичівський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Харківська обл., Кигичівський р-н.

Бутенко Захар Степанович, рядовий, водій 3-ї окремої танкової бригади. 1901 р.н. Полтавська обл., Золотоніський р-н. Призваний Кагановичським райвійськкоматом, м. Харків. Вбитий під час бомбардування 12.09.1941 р. Похований у с. Телятники (с. Нова Україна) Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Бутенко Уляна Григорівна, проживала за адресою: м. Харків, вул. Пономаренківська, 7.

Бутник Григорій Юхимович, рядовий 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1909 р.н. Київська обл., Переяслав-Хмельницький р-н, м. Переяслав. Призваний Переяславським райвійськкоматом Київської обл. Зник безвісти

19.09.1941 р. (за інш джерелами в червні 1944 р.) у районі с. Мар'янівка. Рідні: дружина, Бутник Анастасія Потапівна, проживала за адресою: Київська обл., Переяслав-Хмельницький р-н, м. Переяслав, вул. Вигонна, 3.

Буцирідзе Калістрат Миколайович, старшина 321-го окремого винищувального протитанкового дивізіону 233-ї стрілецької дивізії. 1914 р.н. Грузинська РСР, м. Ткібулі. Призваний Ткібульським райвійськкоматом. Поранений 28.09.1943 р. Помер від отриманих поранень 29.09.1943 р. Похований у с. Лутовинівка. Рідні: дружина, Буцирідзе Олександра Вікторівна, проживала за адресою: Грузинська РСР, м. Ткібулі.

Бучаков Захар Іванович, рядовий 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1916 р.н. Киргизька РСР, Сталінський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Киргизька РСР, Сталінський р-н.

В'язов Тихон Митрофанович, рядовий 1241-го стрілецького полку. Поранений 1.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 10.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця.

Вакраш Іван Іванович, рядовий 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1900 р.н. Житомирська обл., Брусилівський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Житомирська обл., Брусилівський р-н.

Вакулін Василь Іванович, молодший сержант, стрілець-радист 230-го гвардійського стрілецького полку 15-ї авіаційної дивізії. Горьківська обл., Тильненський р-н, с. Романівка. Призваний Тильненським райвійськкоматом Горьківської обл. Не повернувся з завдання із району Махнівка – Кобеляки 12.09.1941 р. Рідні: дружина, Вакуліна Зінаїда Василівна, проживала за адресою: Горьківська обл., Тильненський р-н, с. Романівка.

Варлантін Костянтин Васильович, рядовий, хімік хімічного взводу 139-го окремого стрілецького полку. 1923 р.н. Призваний Сталінським райвійськкоматом м. Москва. Поранений 3.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 6.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4198. Похований у с. Приліпка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: мати, Варлантіна Ганна Іванівна, проживала за адресою: м. Москва, вул. Щербаківська, 12.

Васильєв Борис Максимович, старший лейтенант, командир роти хімічного захисту 144-ї окремої роти хімічного захисту. 1914 р.н. Туркменська РСР, м. Мари, вул. Тифліська, 11. Призваний райвійськкоматом м. Мари. Загинув у бою 25.09.1943 р. Похований у с. Дяченки. Рідні: дружина, Васильєва Парасковія Антонівна, проживала за адресою: Туркменська РСР, м. Мари, вул. Тифліська, 11.

Васильєв Володимир Васильович, рядовий, сапер 66-го артилерійського батальйону. 1903 р.н. Калінінська обл., Аночинський р-н, Горіхівська сільська рада. Призваний Аночинським райвійськкоматом Калінінської обл. Поранений 1.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 2.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: мати, Васильєва Віра Іванівна, проживала за адресою: Калінінська обл., Аночинський р-н, Горіхівська сільська рада, с. Гварілух.

Велиководний Степан Тимофійович, рядовий, стрілець 32-ї мотострілецької бригади 5-ї гвардійської танкової Армії. 1925 р.н. Воронежська обл., Семилукський р-н, с. Ендовиці. Призваний Семилукським райвійськкоматом Воронежської обл. Поранений 11.11.1943 р. Помер від отриманих поранень 21.11.1943 р. у ППЕП 232. Похований у садку в с. Черноглазівка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: мати, Велиководна Катерина Сергіївна, проживала за адресою: Воронежська обл., Семилукський р-н, с. Ендовиці.

Великородних Семен Тимофійович, рядовий. м. Воронеж. Призваний Воро-
нежським райвійськкоматом. Загинув 21.11.1942 р. Похований у с. Бригадирівка,
братська могила. Рідні: проживали за адресою: м. Воронеж.

Величко Венедикт Терентійович, полковник, командир полку 809-го стрілець-
кого полку. 1891 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. В районі
с. Булахи Полтавської обл. Рідні: дружина, Величко Ганна Дмитрівна, проживала за
адресою: Адигейська обл., Червоногвардійський р-н, аул Бжедухабль.

Вергеліс Яків Маркович, політрук батареї 500-го артилерійського полку 199-ї
стрілецької дивізії. 1911 р.н. Київська обл., Білоцерківський р-н, с. Сквірка. Призва-
ний Білоцерківським райвійськкоматом Київської обл. Загинув 14.09.1941 р, тіло
було залишене на полі бою в районі с. Василівка. Рідні: дружина, Вергеліс А. В., про-
живала за адресою: Київська обл., Білоцерківський р-н, с.Сквірка.

Веретенников Олексій Іванович, молодший лейтенант 89-ї гвардійської
стрілецької дивізії. Помер від отриманих поранень 28.09.1943 р. у 595-у медико-
санітарному батальйоні. Похований у с. Сушки Козельщинського р-ну Полтавської
обл.

Веретеннікова Олександра Омелянівна, рядовий. 1905 р.н. Загинула
21.08.1943 р. Похована в с. Солониця, братська могила.

Веретін Іван Миколайович, молодший командир 195-го стрілецького полку.
1923 р.н. Воронежська обл., Садовський р-н, с. Люхабах. Поранений 30.10.1943 р.
Помер від отриманих поранень 14.11.1943 р. у хірургічному пересувному польовому
госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: мати, Веретіна Марія., проживала
за адресою: Воронежська обл., Садовський р-н, с. Люхабах.

Верлінський Саїм-Лейб Якович, старший політрук, інструктор пропаганди
555-го папс 38-ї Армії. 1905 р.н. Сталінська обл., Горлівський р-н, с. Нікітовка. При-
званий Житомирським райвійськкоматом Житомирської обл. Поранений у період із
14.09 по 19.11.1941 р. Похований у с. Андрійки. Рідні: дружина, Верлінська Марія
Мойсеївна, проживала за адресою: Сталінська обл., Горлівський р-н, с. Нікітовка.

Верьовкін Єгор Іванович, сержант 1243-го стрілецького полку 375-ї стрілець-
кої дивізії. 1918 р.н. Курська обл., Медвенський р-н. Призваний Медвенським рай-
військкоматом Курської обл. Поранений 8.10.1943 р. Помер від отриманих поранень
20.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у
с. Солониця. Рідні: дружина, Верьовкіна Єфросинія Констянтинівна, проживала за
адресою: Курська обл., Медвенський р-н.

Ветчінов Михайло Павлович, рядовий 822-го артилерійського полку 300-ї
стрілецької дивізії. 1915 р.н. Курська обл., Льговський р-н, с Банищі. Призваний
Льговським райвійськкоматом Курської обл. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі
с. Мар'янівка. Рідні: батько, Ветчінов Павло Олександрович, проживав за адресою:
Курська обл., м. Льгов, вул. Лугова, 51.

Винокуров Михайло Федорович, рядовий 822-го артилерійського полку
300-ї стрілецької дивізії. 1912 р.н. Ростовська обл., Целінський р-н. Призваний Цел-
інським райвійськкоматом Ростовської обл. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі
с. Мар'янівка. Рідні: дружина, Винокурова Марія Василівна, проживала за адресою:
Ростовська обл., Целінський р-н, х. Веселий, колгосп «1 травня».

Висоцький Гаврило Харитонович, рядовий. 1907 р.н. Загинув 1.10.1941 р. По-
хований в смт Козельщина.

Висоцький Олександр Петрович, рядовий 822-го артилерійського полку
300-ї стрілецької дивізії. 1899 р.н. Київська обл., Броварський р-н. Зник безвісти
19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Бро-
варський р-н.

Вількорацький Шмуль Ісакович, рядовий 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. Запорізька обл., Новозлатопольський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Запорізька обл., Златопольський р-н.

Вінокуров Микола Васильович, сержант, командир гармати 14-го стрілецького полку. 1924 р.н. Призваний Сталінським райвійськкоматом Башкирської АРСР. Поранений 30.09.1943 р. Помер від отриманих поранень 7.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4198. Похований у с. Приліпка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: сестра, Ширкова Ганна Олександрівна, проживала за адресою: м. Уфа, моторний завод, барак 8, кв. 1.

Вітвінов Михайло Володимирович, молодший сержант, стрілець 650-го стрілецького полку. 1898 р.н. Удмуртська АРСР, Больше-Учинський р-н, с. Полунська. Призваний Больше-Учинським райвійськкоматом. Поранений 25.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 27.12.1943 р., в евакуаційному госпіталі № 1248. Похований у могилі № 12 на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: дружина, Вітвінова Катерина Михайлівна, проживала за адресою: Удмуртська АРСР, Больше-Учинський р-н, с. Полунська.

Вітер Онисим Савич, рядовий 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1904 р.н. Київська обл., Броварський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Броварський р-н.

Власов Леонід Васильович, рядовий, 39-го стрілецького полку 13-ї стрілецької дивізії. 1924 р.н. Сталінградська обл., Ілойський р-н, х. Бабаєв. Призваний Ілойським райвійськкоматом Сталінградської обл. Поранений 1.11.1943 р. Помер від отриманих поранень 5.11.1943 р., в похідному польовому госпіталі № 4197. Похований у с. Говтва. Рідні: мати, Власова М. А., проживала за адресою: Сталінградська обл., Ілойський р-н, х. Бабаєв.

Влеско Софрон Євстафійович, сержант, навідник 145-го гвардійського стрілецького полку 66-ї гвардійської стрілецької дивізії. 1924 р.н., Челябінська обл., Кусинський р-н, м. Золотоуст. Призваний Кусинським райвійськкоматом Челябінської обл. Помер від отриманих поранень 20.10.1943 р., в похідно-польовому госпіталі № 4197. Похований у с. Говтва. Рідні: батько, Влеско Євстафій Васильович, проживав за адресою: Челябінська обл., Кусинський р-н, м. Золотоуст, підсобне госп. міськ. лікарні.

Вовненко Іван Іванович, молодший лейтенант 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1921 р.н. Київська обл., Переяславський р-н. Вбитий у бою. Похований в с. Нова Галещина, братська могила. Рідні: батько, Вовненко Іван Іларіонович, проживав за адресою: Краснодарський край, ст. Гирей, винний завод, 1, 8.

Волков Василь Іванович, рядовий, автоматник 139-го стрілецького полку. 1919 р.н. Рязанська обл., Шиловський р-н, с. Єлизаветінка. Призваний Шиловським райвійськкоматом Рязанської обл. Поранений 6.12.1943 р. Помер від отриманих поранень 7.12.1943 р., в евакуаційному госпіталі № 1597. Похований у с. Бреусівка. Рідні: дружина, Волкова Ганна Михайлівна, проживала за адресою: Рязанська обл., Шиловський р-н, с. Єлизаветінка.

Волков Іван Огейович, рядовий 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. Харківська обл., Волчанський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Харківська обл., Волчанський р-н.

Володін Михайло Васильович, рядовий 1316-го інженерного полку. 1916 р.н. Калнінська обл., Калнінський р-н. Призваний Калнінським райвійськкоматом Калнінської обл. Поранений 30.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 3.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солонича.

Рідні: мати, Щербакова, проживала за адресою: Калінінська обл., Калінінський р-н., с. Семілове.

Володін Олексій Михайлович, лейтенант, командир взводу 591-го окремого батальйону зв'язку 300-ї стрілецької дивізії. 1921 р.н. Тамбовська обл., Жердеєвський р-н, с. Нова Лугова. Призваний Московським інженерним училищем. Загинув 26.09.1941 р. Похований у с. Василівка, братська могила. Рідні: батько, Володін Михайло, проживав за адресою: Тамбовська обл., Жердеєвський р-н, с. Нова Лугова.

Волокушин Іван Петрович, лейтенант, ад'ютант командира дивізії 132-ї танкової бригади. 1918 р.н. Воронежська обл., Добринський р-н. Кадровий військовий. Вбитий 11.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл. Рідні: батько, Волокушин Петро, проживав за адресою: Воронежська обл., Добринський р-н, с. Чуївка.

Волошин Петро Олександрович, рядовий 703-го стрілецького полку. 1912 р.н. Полтавська обл., Кременчуцький р-н, с. Кривуші. Призваний Кременчуцьким райвійськкоматом Полтавської обл. Поранений 28.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 6.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: мати, Волошина А. І., проживала за адресою: Полтавська обл., Кременчуцький р-н, с. Кривуші.

Воробйов Василь Пилипович, гвардії рядовий, розвідник 13-ї гвардійської стрілецької дивізії. 1923 р.н. м. Астрахань, Червона набережна, 35. Призваний Сталінським райвійськкоматом Сталінградської обл. Поранений 8.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 20.10.1943 р., в інфекційному госпіталі № 834. Похований у с. Приліпка Полтавської обл. Рідні: мати, Воробйова Ганна Федорівна, проживала за адресою: м. Астрахань, Червона набережна, 35.

Вороненко Андрій Гнатович, лейтенант, командир взводу 809-го стрілецького полку. 1919 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти, 7.09.1941 р., с. Булахи. Рідні: проживали за адресою: Новосибірська обл., Татарський р-н, с. Кічма.

Воронкін Кузьма Васильович, гвардії старшина, механік 82-го гвардійського винищувально-авіаційного полку. 1911 р.н. Саратовська обл., Ширококарамишський р-н, с. Атаєвка. Призваний Саратовським міськвійськкоматом м. Саратов. Загинув під час перельоту за маршрутом мм. Полтава – Кобеляки 4.01.1944 р. Похований на х. Панасівка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Воронкіна Р. Ф., проживала за адресою: м. Ташкент, авіаційне містечко, корпус 16.

Воронов Андрій Романович, старший сержант. 1917 р.н. Загинув 22.10.1943 р. Похований у с. Лутовинівка.

Воронов В. В., ефрейтор. Загинув на території Козельщинського р-ну. Похований у с. Довге.

Воронцов Микола Степанович, рядовий. Загинув на території Козельщинського р-ну. Похований у с. Лутовинівка.

Воронцов Микола Степанович. Загинув на території Козельщинського р-ну. Похований у с. Миргородщина, братська могила.

Воропаєв Валентин Васильович, ефрейтор. 1919 р.н. Іркутська обл., с. Черемхове. Призваний Черемховським райвійськкоматом Іркутської обл. Загинув 26.09.1943 р. Похований у с. Хорішки, братська могила. Рідні: проживали за адресою: Іркутська обл., с. Черемхове.

Воротников Степан Георгійович, лейтенант 956-го стрілецького полку. 1924 р.н. Воронежська обл., Гремячинський р-н, Дудкенська сільська рада. Призваний Гремячинським райвійськкоматом Воронежської обл. Помер від отриманих поранень 25.01.1944 р., в евакуаційному госпіталі № 1248. Похований у могилі № 7 на залізничній станції Галєцина Полтавської обл. Рідні: мати, Воротникова Катерина Петрівна, проживала за адресою: Воронежська обл., Гремячинський р-н, Дудкенська сільська рада.

Вязмітінов Дем'ян Пилипович, сержант. Сумська обл., м. Путивль. Призваний Путивльським райвійськкоматом. Загинув 8.09.1941 р. Похований у с. Пригарівка. Рідні проживали за адресою: Сумська обл., м. Путивль.

Габдулін Зія Валіумович, молодший лейтенант, командир взводу 809-го стрілецького полку 304-ї стрілецької дивізії. 1919 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи Полтавської обл. Рідні: батько, Габдулін, проживав за адресою: Башкирська АРСР, Белокутинський р-н, Урлінська сільська рада, с. Хайба.

Гаврилін Микола Кузьмович, сержант, командир відділення 154-ї танкової ремонтної бригади. 1910 р.н. Куйбишевська обл., Богдашкінський р-н, с. Покровське. Призваний Богдашкінським райвійськкоматом Куйбишевської обл. Помер від хвороби 1.10.1943 р. Похований на кладовищі с. Бреусівка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: мати, Гавриліна А. С., проживала за адресою: Куйбишевська обл., Богдашкінський р-н, с. Покровське.

Гаврильченко Віктор, рядовий 633-го стрілецького полку. 1907 р.н. Воронежська обл., Нижнедівичийський р-н, с. Кочегур. Призваний Семилуцьким райвійськкоматом Воронежської обл. Поранений 3.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 6.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: брат, Просветов Кир., проживав за адресою: Воронежська обл., Нижнедівичийський р-н, с. Кочегур.

Гавриляка Йосип Якович, рядовий. Загинув 26.09.1943 р. Похований у смт Козельщина.

Гаврушенко Василь Павлович, сержант 441-го стрілецького полку. 1900 р.н. Харківська обл., Дергачівський р-н. Призваний Дергачівським райвійськкоматом Харківської обл. Поранений 28.09.1943 р. Помер від отриманих поранень 16.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: дружина, Гаврушенко Марія Іванівна, проживала за адресою: Харківська обл., Дергачівський р-н, с. Дергачі.

Галич Микола Семенович, рядовий. Загинув 1.10.1943 р. Похований у с. Чапівка.

Галич Микола Семенович. 1923 р.н. Луганська обл., с. Артемівка. Загинув 1.10.1943 р. Похований у с. Улінівка Козельщинського р-ну.

Галкін Микола Тихонович, рядовий 572-го стрілецького полку 233-ї стрілецької дивізії. 1925 р.н. Омська обл., м. Ішим, вул. Сталіна 74. Призваний Ішимським райвійськкоматом. Поранений 28.09.1943 р. Помер від отриманих поранень 28.09.1943 р. Похований у с. Лутовинівка. Рідні: проживали за адресою: Омська обл., м. Ішим, вул. Сталіна, 74.

Галушко Кирило Антонович, молодший лейтенант, командир 2-го вогневого взводу 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1915 р.н. Полтавська обл., смт Котельва. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Полтавська обл., смт Котельва.

Гандін Віктор Іванович, молодший лейтенант 468-го стрілецького полку. 1912 р.н. м. Улан-Уде. Призваний Улан-Удинським міськвійськкоматом. Помер від отриманих поранень 19.01.1944 р., в евакуаційному госпіталі № 1248. Похований у могилі № 8 на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: дружина, Качунас Ольга Василівна, проживала за адресою: м. Улан-Уде, Ліпощинська, 20.

Ганженко Олександр Никифорович, старшина, стрілець-радист 230-го гвардійського стрілецького полку 15-ї авіаційної дивізії. 1915 р.н. Ростовська обл., ст. Костянтинівка. Призваний Ростовським райвійськкоматом. Не повернувся з завдання з району Махнівка – Кобеляки 12.09.1941 р. Рідні: мати, Ганженко Фіона Андріївна, проживала за адресою: м. Ростов-на-Дону, вул. Тельмана, 23.

Ганічев Леонід Васильович, лейтенант 1241-го стрілецького полку. 1916 р.н. Призваний Тагільським райвійськкоматом Свердловської обл. Поранений 229.09.1943 р. Помер від отриманих поранень 24.09.1943 р., в 454-у окремому медико-санітарному батальйоні. Похований у с. Вишняки (Пінчуки) Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Ганічева Фаїна Михайлівна, проживала за адресою: Свердловська обл., м. Нижній Тагіл, вул. 2-га Садова, 45.

Гапоненко Микола Андрійович, старший лейтенант, командир батальйону 1036-го стрілецького полку. 1918 р.н. Сумська обл., Велико-Писарівський р-н, смт Великописарівка. Призваний Велико-Писарівським райвійськкоматом Сумської обл. Вбитий 13.09.1943 р. Похований на кладовищі в с. Калинівка Калинівського р-ну Полтавської обл. Рідні: мати, Гапоненко Станіслава Казимирівна, проживала за адресою: Сумська обл., Велико-Писарівський р-н, смт Великописарівка 2.

Гаптар Антон Семенович, рядовий, штаб 304-ї стрілецької дивізії. 1907 р.н. Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Каленики. Призваний Гельмязівським райвійськкоматом Полтавської обл. 8.09.1941 р., виїхав у 304-ту стрілецьку дивізію для вивантаження боєприпасів в районі смт Козельщина. До частини не повернувся. Рідні: дружина, Гаптар Євдокія Андріївна, проживала за адресою: Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Каленики.

Гасан Костянтин Семенович, лейтенант, командир взводу 1049-го стрілецького полку. 1919 р.н. Призваний Козельщинським райвійськкоматом Полтавської обл. Вбитий 6.09.1941 р. Похований у с. Пнойове (приєднане до с. Комітерні). Рідні: батько, Гасан Семен Олексійович, проживав за адресою: Полтавська обл., Козельщинський р-н, с. Пригарівка.

Гежин Дмитро Федорович, рядовий, іздовий 213-го запасного полку 37-ї Армії. 1897 р.н. Ставропольський край, м. Мікоян Шахар, вул. Бойня, 137. Призваний Зеленчукським райвійськкоматом Ставропольського краю. Загинув 3.11.1943 р. Похований у с. Бреусівка, братська могила. Рідні: дружина, Гежина Олександра Іванівна, проживала за адресою: Ставропольський край, м. Мікоян Шахар, вул. Бойня, 137.

Гейко Денис Ілліч, рядовий, стрілець 468-го стрілецького полку. 1906 р.н. Полтавська обл. Призваний Машівським райвійськкоматом Полтавської обл. Поранений 8.12.1943 р. Помер від отриманих поранень 11.12.1943 р., в евакуаційному госпіталі № 1248. Похований у могилі № 3 на північно-східній околиці с. Крива Руда залізничної станції Галещина Полтавської обл. Рідні: дружина, Гейко Оксана Тарасівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Машівський р-н, с. Тенченківка.

Геков Карпо Петрович, старшина роти 8-го стрілецького корпусу. 1915 р.н. Харківська обл., Липецький р-н, Борисівська сільська рада. Призваний Липецьким райвійськкоматом Харківської обл. Поранений 30.12.1943 р. Помер від отриманих поранень 12.01.1944 р., в евакуаційному госпіталі № 2148. Похований в могилі № 5 на госпітальному кладовищі на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: мати, Гекова, проживала за адресою: Харківська обл., Липецький р-н, с. Борисівка.

Гензін Віктор Іванович, молодший лейтенант, командир взводу 468-го стрілецького полку. 1912 р.н. м. Улан-Уде. Призваний Улан-Удинським міськвійськкоматом. Поранений 28.11.1943 р. Помер від отриманих поранень 19.01.1944 р. Похований на залізничній станції Галещина, на госпітальному кладовищі – могила № 8. Полтавської обл. Рідні: дружина, Качунас Ольга Василівна, проживала за адресою: м. Улан-Уде, вул. Мілютинська, 20.

Герасимов Андрій Олексійович, старшина 89-ї стрілецької дивізії. 1915 р.н. Тартарська АРСР, Канбидський р-н, с. Соснівка. Призваний Чебоксарським райвійськкоматом Чуваської АРСР. Помер від отриманих поранень 11.02.1944 р., в евакуаційному госпіталі № 1248. Похований у могилі № 18 госпітального кладовища на

залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: дружина, Герасимова Агафія Іванівна. Проживала за адресою: Татарська АРСР, Канбидський р-н, с. Соснівка.

Гергель Григорій Іванович, рядовий, стрілець 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1921 р.н. м. Київ, Дарницький р-н, с. Поздняки Призваний Дарницьким райвійськкоматом м. Києва. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: батько, Гергель Іван Степанович, проживав за адресою: м. Київ, Дарницький р-н, с. Поздняки.

Гергель Павло Васильович, молодший лейтенант, ад'ютант батальйону 809-го стрілецького полку 304-ї стрілецької дивізії. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: м. Київ, Дарниця, Розданяна, Красне 5.

Геримов Дусалі, рядовий 1241-го стрілецького полку. 1913 р.н. Призваний Нарпаєвським райвійськкоматом Самаркандської обл. Помер від отриманих поранень 23.09.1943 р., в 454-у окремому медико-санітарному батальйоні. Похований у с. Вишняки (Пінчуки) Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: сестра, Базарова Кумуш, проживала за адресою: Самаркандська обл., Нарпаєвський р-н, с. Ворошилово.

Гиць Олексій Іванович, рядовий 205-го гвардійського артилерійського полку 304-ї стрілецької дивізії. 1915 р.н. Житомирська обл., Любарський р-н. Загинув 7.09.1941 р. Похований у с. Пашківка. Рідні: проживали за адресою: Житомирська обл., Любарський р-н.

Гілер Лев Шелікович, рядовий 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1919 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: м. Сталіно.

Гільберг Абрам Айзикович, молодший лейтенант, командир вогневого взводу 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1921 р.н. м. Одеса, вул. Пастера, 19, кв. 5. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: батько, Гільберг Айзик Кальманович, проживав за адресою: м. Одеса, вул. Пастера, 19, кв. 5.

Гініятулін Ідіат Гініятулович, рядовий, командир хімічної розвідки 144-ї окремої роти хімічного захисту. 1912 р.н. Татарська АРСР, Атнінський р-н, с. Кулікімо. Призваний Атнінським райвійськкоматом Татарської АРСР. Загинув 25.09.1943 р. Похований у с. Дяченки. Рідні: Салахео Файруля, проживали за адресою: Татарська АРСР, Атнінський р-н, с. Кулікімо.

Гірник Яків Іванович, рядовий, стрілець 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1902 р.н. Київська обл., Катеринопольський р-н, с. Вербоivecь. Призваний Катеринопольським райвійськкоматом Київської обл. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: дружина, Гірник Ганна Гаврилівна, проживала за адресою: Київська обл., Катеринопольський р-н, с. Вербоivecь.

Гіртцківський Мечислав Антонович, рядовий 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1898 р.н. м. Сквиря. Призваний Сквирським райвійськкоматом Київської обл. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., м. Сквиря.

Глазунов Павло Петрович, сержант, командир відділення зв'язку 375-ї стрілецької дивізії. 1898 р.н. Свердловська обл., Верхнетурський р-н, с. Глазунове. Призваний Арамільським райвійськкоматом Свердловської обл. Загинув 27.09.1943 р. Похований у с. Сушки Полтавської обл. Рідні: дружина, Лосева Марія Опанасівна, проживала за адресою: Свердловська обл., Арамільський р-н, Ширококореченський радгосп.

Глизь Степан Якович, рядовий 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1914 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Полтавська обл., Комишнрянський р-н.

Гловняк Антон Федорович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1921 р.н. Алтайський край, м. Бійськ. Зник безвісти

19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Алтайський край, м. Бійськ.

Глот (Глотлев) Лев Юхимович, рядовий, радист 34-го танкового полку. 1912 р.н. Київська обл., м. Фастів. Призваний Борзинським райвійськкоматом Читинської обл. Загинув 26.09.1943 р. Похований у с. Ольгівка. Рідні: батько, Глот Юхим Іванович, проживав за адресою: Тамбовська обл., м. Маршанськ, Пасажирське шосе.

Глушевський Максим Євменович, молодший лейтенант, командир роти 809-го стрілецького полку. 1902 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: Сумська обл., м. Ромни, вул. Комітерна, 13.

Глушков Петро Георгійович, рядовий. Загинув 5.09.1943 р. Похований у смт Козельщина.

Глуценко Юхим Захарович, рядовий 3824-го стрілецького полку. Харківська обл., Лібатинський р-н. Призваний Лібатинським райвійськкоматом Харківської обл. Поранений 7.09.1943 р. Помер від отриманих поранень 22.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований на території Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Глуценко Віра Пилипівна, проживала за адресою: Харківська обл., Лібатинський р-н, х. Медовий, вул. Мечникова, 12.

Гнатуша Іван Опанасович, рядовий, стрілець. 1906 р.н. Полтавська обл., Лубенський р-н, с. Березоточа. Призваний Лубенським райвійськкоматом. Помер від отриманих поранень 18.12.1943 р., в евакуаційному госпіталі № 1248. Похований у могилі № 12 на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: дружина, Гнатуша М. Д., проживала за адресою: Полтавська обл., Лубенський р-н, с. Березоточа.

Гойстер Яків Іванович, рядовий 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1905 р.н. Київська обл., Бориспільський р-н, с. Бортничі. Призваний Бориспільським райвійськкоматом Київської обл. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: дружина, Гойстер Марія Йосипівна, проживала за адресою: Київська обл., Бориспільський р-н, с. Бортничі.

Голівко Олександр Мусієрович, рядовий. Загинув 23.10.1943 р. Похований у смт Козельщина.

Голін Михайло Павлович, сержант 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1919 р.н. Орловська обл., Ужинський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Орловська обл., Ужинський р-н.

Голосов Олександр Олександрович, політрук, командир батальйону 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1918 р.н. Вологодська обл., м. Прязовець. Зник безвісти 19.09.1941 р. Рідні: Голосова В. М., проживала за адресою: м. Пенза, вул. Соева, 54/9.

Голуб Іван Федорович, рядовий. 1904 р.н. Харківська обл., с-ще Буди. Призваний Харківським райвійськкоматом Харківської обл. Похований 29.10.1943 р. у с. Сонониця, братська могила. Рідні: проживали за адресою: Харківська обл., с-ще Буди.

Голубенко Яків Христофорович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1911 р.н. Київська обл., Київський р-н. Зник безвісти 15.10.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Київський р-н.

Голубець Андрій Іванович, рядовий штаб 304-ї стрілецької дивізії. 1907 р.н. Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Каленики. Призваний Гельмязівським райвійськкоматом Полтавської обл. Загинув 8.09.1941 р., виїхав у 304-ту стрілецьку дивізію для вивантаження боєприпасів в районі Козельщини, звідки не повернувся. Рідні: дружина, Голубець Тетяна Іванівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Каленики.

Голубев Гліб Йосипович, гвардії капітан, начальник артилерійського постачання 932-го артилерійського полку 1243-го стрілецького полку 345-ї стрілецької дивізії. Татарська АРСР., Оксубаєвський р-н, с. Оксубаєве. Призваний Молотовським облвійськкоматом, Помер від отриманих поранень 3.10.1943 р. Похований у с. Солониця Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Голубева Ганна Миколаївна, проживала за адресою: Татарська АРСР, Оксубаєвський р-н, с. Оксубаєве.

Гондаренко Антон Леонтійович, сержант, стрілець 288-го стрілецького полку. 1899 р.н. Харківська обл., Дергачівський р-н, х. Турове. Призваний Дергачівським райвійськкоматом Харківської обл. Поранений 10.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 19.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: Гондаренко Ол. Павл., проживав за адресою: Харківська обл., Дергачівський р-н, х. Турове.

Гонюгін Олександр Степанович, молодший лейтенант, командир взводу 809-го стрілецького полку. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: Кіровська обл., Кисинський р-н, с. Качма.

Гонта Кузьма Опанасович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1904 р.н. Київська обл., Кагарлицький р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Кагарлицький р-н.

Гончаров Володимир Петрович, сержант 8-ї гвардійської танкової бригади 5-ї гвардійської танкової Армії. 1924 р.н. Амурська обл., Свободненський р-н, с. Гащенко. Призваний Свободненським райвійськкоматом Амурської обл. Поранений 7.11.1943 р. Помер від отриманих поранень 14.11.1943 р. у ГПЕП 232. Похований у с. Черноглазівка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: мати. Гончарова Марія Андріївна, проживала за адресою: Амурська обл., Свободненський р-н, с. Гащенко.

Гончаров Семен Юхимович, рядовий, стрілець 1243-го стрілецького полку. 1904 р.н. Алтайський край, м. Бійськ. Призваний Бійським міськвійськкоматом. Поранений 28.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 26.12.1943 р., в евакуаційному госпіталі № 1248. Похований у могилі № 11 на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: дружина, Гончарова Ірина Опанасівна, проживала за адресою: Алтайський край, м. Бійськ, Маслопромівіс, 16.

Гончарук Олексій Іванович, рядовий 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1920 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: м. Київ.

Горбов Микола Миколайович, рядовий 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1919 р.н. Орловська обл., м. Єлецк. Призваний Київським райвійськкоматом. Зник безвісти 15.10.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: мати, Хазова Варвара Василівна, проживала за адресою: м. Омськ.

Горбунов Іван Лаврентійович, рядовий, стрілець. 1904 р.н. Саратовська обл., Новорепінський р-н, с. Новорепінськ. Призваний Отрадненським райвійськкоматом Краснодарського краю. Загинув 09.1941 р. Похований у 30 м. північніше від залізничної станції Козельщина Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Горбунова Є. Л., проживала за адресою: Краснодарський край, ст. Отрадненська, МТС.

Гордеев Михайло Миколайович, сержант, командир відділення 17-ї стрілецької моторизованої роти. 1925 р.н. Горьківська обл., Ардатовський р-н, с. Лічедееве. Призваний Ардатовським райвійськкоматом Горьківської обл. Поранений 20.12.1943 р. Помер від отриманих поранень 17.01.1944 р., в евакуаційному госпіталі № 2148. Похований у могилі № 6 госпітального кладовища на залізничній станції Галещина Пол-

тавської обл. Рідні: батько, Гордеев Микола Кузьмович, проживав за адресою: Горьківська обл., Ардаговський р-н, с. Лічедееве.

Гордеев, молодший лейтенант. Загинув 26.09.1943 р. Похований у с. Лутовинівка.

Гордієнко Микола Семенович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1906 р.н. м. Харків. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. м. Харків.

Горло Олександр Семенович, молодший лейтенант, командир взводу 809-ї стрілецького полку 304-ї стрілецької дивізії. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи. Рідні: проживали за адресою: Чернігівська обл., с. Носівка.

Горшков Василь Дементійович, рядовий, 26-го повітрянодесантного стрілецького полку 6-ї стрілецької дивізії. Полтавська обл., смт Решетилівка. Помер від отриманих поранень 7.10.1943 р. Похований у с. Говтва.

Горячев Олександр Якович, ефрейтор, командир відділення 304-ї окремої розвідувальної роти 304-ї стрілецької дивізії. 1919 р.н. Пензенська обл., Телегінський р-н, с. Покровка. Призваний Пачельмським райвійськкоматом Пензенської обл. Загинув 14.09.1941 р. Похований в смт Козельщина Полтавської обл. Рідні: батько, Горячев Яків Дем'янович, проживав за адресою: Пензенська обл., Телегінський р-н, с. Покровка.

Гошевець Павло Опанасович. Загинув у 1943 р. Похований на залізничній станції Галещина Полтавської обл.

Григор Дмитро Васильович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1900 р.н. Київська обл., м. Біла Церква. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., м. Біла Церква.

Григор'єв Іван Михайлович, рядовий 17-го повітрянодесантного стрілецького полку. Поранений 29.09.1943 р. Помер від отриманих поранень 4.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4198. Похований у с. Приліпка Козельщинського р-ну Полтавської обл.

Григор'єв Микола Пилипович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1907 р.н. м. Рязань. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: м. Рязань.

Григоров Федір Федорович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1916 р.н. Харківська обл., Шевченківський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Харківська обл., Шевченківський р-н.

Гриненко С. В., рядовий. Загинув на території Козельщинського р-ну. Похований у с. Довге.

Гриненко Степан Васильович, рядовий 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1901 р.н. Київська обл., м. Вишгород. Призваний Київським райвійськкоматом Київської обл. Зник безвісти 09.1941 р. Рідні: дружина, Гриненко Дуня Пантеліївна, проживала за адресою: Київська обл., м. Вишгород.

Гришин Володимир Іванович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1921 р.н. Московська обл., м. Єгоровськ. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Московська обл., м. Єгоровськ.

Грищенко Євгеній Данилович, молодший політрук, комісар батальйону 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1919 р.н. м. Курськ. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: Грищенко Е. В., проживав за адресою: м. Курськ, вул. Скорняківська, 10.

Гріднев Іван Михайлович, лейтенант, командир взводу 809-ї стрілецького полку. 1913 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи. Рідні: проживали за адресою: Ворошиловградська обл., Таганрогський р-н, с. Нові Голі.

Грошев Юрій Михайлович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1921 р.н. м. Сталінград. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: м. Сталінград.

Грушевський Анатолій Маркович, старший лейтенант, начальник зв'язку 809-ї стрілецького полку. 1903 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи Полтавської обл.

Губанов Василій Кузьмович, рядовий, стрілець 299-ї стрілецької дивізії. 1923 р.н. Призваний Шахманьським райвійськкоматом Тамбовської обл. Загинув 27.09.1943 р. Похований в смт Козельщина Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: мати, Губанова Олена, проживала за адресою: Тамбовська обл., Шахманьський р-н, м. Шахмань.

Губенко Митрофан Антонович, рядовий, їздовий 213-го запасного полку 37-ї Армії. 1896 р.н. Краснодарський край, м. Армавір, вул. Новоросійська, 25. Призваний Армавірським райвійськкоматом. Загинув 3.10.1943 р. Похований у с. Бреусівка.

Гузенко Феодосій Степанович, рядовий 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1904 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Броварський р-н.

Гуцько Дмитро Маркович, рядовий. Загинув на території Козельщинського р-ну. Похований у с. Нова Галещина.

Гур'єв Олександр Пилипович, рядовий 1241-го стрілецького полку 375-ї стрілецької дивізії. Призваний Золочівським райвійськкоматом Харківської обл. Поранений 28.09.1943 р. Помер від отриманих поранень 29.09.1943 р. в 454-му окремому медико-санітарному батальйоні. Похований у с. Вишняки (Пінчуки) Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: мати, Гур'єва Федора, проживала за адресою: Харківська обл., Золочівський р-н, с. Гурказаче.

Гура Анастасія. Спалена в хаті за те, що носила їсти військовополоненим. Похована в с. Йосипівка.

Гургуза Петро Лаврентійович, рядовий, снайпер 28-го стрілецького полку. Помер від отриманих поранень 19.12.1943 р. Похований батьками у с. Кущівка (приєднане до с. Ольгівка).

Гурєєв Петро Олександрович, старший лейтенант, заступник командира дивізіону 684-го артилерійського полку 233-ї стрілецької дивізії. 1920 р.н. м. Калач-на-Дону. Призваний Сталінградським облвійськкоматом. Загинув 27.09.1943 р. Похований в смт Козельщина.

Гурін Сергій Іванович, сержант 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1907 р.н. Зник безвісти 15.10.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Харківська обл., ст. Златіно.

Гурлан Василь Васильович, молодший лейтенант, командир взводу 1049-го стрілецького полку. 1915 р.н. Призваний Чорнухинським райвійськкоматом Полтавської обл. Вбитий 5.09.1941 р. Похований у с. Пнойове (приєднане до с. Комітерн). Рідні: Гурлан Тетяна Павлівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Чорнухинський р-н, с. Гасицьке.

Гуров Микола Федотович, лейтенант, начальник зв'язку 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1919 р.н. Рязанська обл., Михайлівський р-н, с. Карандиля. Призваний Орджонікідзевським міськвійськкоматом. Зник безвісти 16.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: дружина, Гурова Ксенія, проживала за адресою: м. Москва, Ленінський залізничний шлях, вул. Жовтнева, 3.

Гусев Андрій Прокопович (Прохорович), молодший командир 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1916 р.н. Сталінська обл., Сафоновський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Сталінська обл., Сафоновський р-н.

Густімакер Мошор Пилипович, рядовий стрілець 703-го стрілецького полку 233-ї стрілецької дивізії. 1921 р.н. Саратовська обл., Подлесовський р-н, колгосп «Шлях соціалізму». Призваний Ворошиловським райвійськкоматом м. Одеси. Поранений 28.09.1943 р. Помер від отриманих поранень 29.09.1943 р. Похований у с. Лутовинівка. Рідні: сестра, Густімакер Р. Ф., проживала за адресою: Саратовська обл., Подлесовський р-н, колгосп «Шлях соціалізму».

Гуцулов Дмитро Маркович, рядовий, зв'язківець 960-го стрілецького полку. 1926 р.н. Полтавська обл., Машівський р-н, с. Кошманівка. Призваний Машівським райвійськкоматом Полтавської обл. Поранений 17.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 26.12.1943 р., в евакуаційному госпіталі № 1248. Похований у могилі № 1 на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: мати, Гуцулова Марія Антонівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Машівський р-н, с. Кошманівка.

Давидков Михайло Степанович, рядовий, стрілець 299-ї стрілецької дивізії. 1921 р.н. Новосибірська обл., Анжеро-Судженський р-н. Призваний Анжеро-Судженським райвійськкоматом Новосибірської обл. Вбитий 27.09.1943 р. Похований на х. Пнойове Полтавської обл. Рідні: батько, Давидков Степан Олександрович, проживав за адресою: Новосибірська обл., Анжеро-Судженський р-н.

Давидов Володимир Васильович, лейтенант, командир роти 809-го стрілецького полку. 1916 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи. Рідні: дружина, Янковська Валентина Павлівна, проживала за адресою: м. Чапаєв, вул. Орджонікідзе, 19, кв. 33.

Данилейко Федір Євгенійович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1902 р.н. Одеська обл., Комітернівський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Одеська обл., Комітернівський р-н.

Данилов Валентин Олександрович, рядовий, артилерист 199-ї стрілецької дивізії. 1920 р.н. Красноярський край, Рибінський р-н, с. Саянка. Призваний Рибінським райвійськкоматом Красноярського краю. Загинув у бою 11.09.1941 р. Похований у с. Пригарівка Полтавської обл. Рідні: батько, Герасименко Олександр Андрійович, проживав за адресою: Красноярський край, Рибінський р-н, с. Саянка.

Данник Петро Михайлович, лейтенант, командир батареї 187-го окремого зенітного артилерійського дивізіону. 1916 р.н. м. Лисичанськ поштове відділення Серебрянка. Зник безвісти 14.09.1941 р. в районі с. Василівка. Рідні: дружина, Данник Ф. К., проживала за адресою: Донбас, м. Лисичанськ, поштове відділення Серебрянка.

Даценко Сергій Єлисейович, лейтенант, командир взводу 1053-го стрілецького полку 300-ї стрілецької дивізії. 1916 р.н. Полтавська обл., м. Лохвиця, вул. Шевченка, 45. Призваний Лохвицьким райвійськкоматом Полтавської обл. Загинув 3.09.1941 р. Похований у с. Солоний. Рідні: Даценко Сергій, проживав за адресою: Полтавська обл., м. Лохвиця, вул. Шевченка, 45.

Двойніков Федір Дмитрович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1906 р.н. Зник безвісти 9.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: м. Харків.

Дегтяренко Дмитро Пантелійович, сержант, командир танку 132-ї танкової бригади. Кримська АРСР Карасубазар. Призваний Карасубазарським райвійськкоматом Кримської АРСР. Вбитий у бою 10.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл. Рідні: батько, Дігтяренко Пантелій Іванович, проживав за адресою: Кримська АРСР, Карасубазар.

Дененбург Леонід Михайлович, молодший лейтенант, перекладач 2-го рангу 124-го стрілецького полку. 1911 р.н. м. Фрунзе. Призваний Київським облвійськкоматом. Загинув 27.10.1943 р. Похований у с. Солониця, братська могила. Рідні: мати, Дененбург Берта Аронівна, проживала за адресою: м. Київ. Хрещатинський провулок, 6/8, кв. 5.

Денисенко Анатолій Федорович, командир відділення 192-го гвардійського артилерійського полку. 1915 р.н. Зник безвісти 9.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Харківська обл., Двуріченський р-н.

Денисенко Кузьма Лаврентійович, рядовий, стрілець 956-го стрілецького полку. 1895 р.н. Полтавська обл., Полтавський р-н, с. Ватажкове. Призваний Полтавським райвійськкоматом. Поранений 26.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 19.12.1943 р., в евакуаційному госпіталі № 1248. Похований у могилі № 10 на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: дружина, Денисенко Єфросинія Степанівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Полтавський р-н, с. Ватажкове.

Денисов Анатолій Федорович, старший сержант 150-ї окремої господарчої роти. 1923 р.н. Призваний Дятловським райвійськкоматом Орловської обл. в серпні 1941 р. Помер від отриманих поранень та травматичного шоку 2.10.1943 р. Похований у с. Приліпка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: мати, Денисова Агафія Юхимівна, проживала за адресою: Орловська обл., Дятловський р-н, с. Березино.

Дернов Микола Матвійович, лейтенант, командир роти 924-го стрілецького полку. Помер від отриманих поранень 27.09.1943 р. Похований у с. Бригадирівка.

Дернович Микола Дем'янович, рядовий, стрілець 63-ї бригади 5-ї гвардійської Армії. 1925 р.н. Омська обл., Ішимський р-н, с. Кольцовка. Призваний Ішимським райвійськкоматом Омської обл. Поранений 21.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 22.10.1943 р. в евакуаційному госпіталі № 1597. Похований у с. Бреусівка. Рідні: дружина, Дернова, проживала за адресою: Омська обл., Ішимський р-н, с. Кольцовка.

Дерунов Іван Олексійович, військовий технік 2-го рангу, начальник військового постачання 3-ї окремої танкової бригади. 1916 р.н. Сумська обл., Буринська сільська рада. Кадровий військовий. Загинув під час бомбардування 12.09.1941 р. Похований у с. Телятники (нині с. Нова Україна) Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Шандановіна Галина Тихонівна, проживала за адресою: Сумська обл., Буринський р-н, с. Нечаївка.

Детков Євгеній Васильович, лейтенант, старший ад'ютант 1053-го стрілецького полку 300-ї стрілецької дивізії. м. Сталіногорськ, вул. Селищна, 7, кв. 22. Призваний Сталіногорським райвійськкоматом. Загинув 3.09.1941 р. Похований у с. Солониця. Рідні: Деткова М. А., проживала за адресою: м. Сталіногорськ, вул. Селищна, 7, кв. 22.

Джалімов Шакір Абдулович, рядовий, гарматний № 1241-го стрілецького полку. 1917 р.н. Азербайджанська АРСР, м. Баку, Сахаранський р-н, 7. Призваний Шадринським райвійськкоматом Челябінської обл. Поранений 23.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 27.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: мати, Джалімова Хатіма, проживала за адресою: Азербайджанська АРСР, м. Баку, Сахаранський р-н, 7.

Джебанов Олег Опанасович, сержант. Загинув на території Козельщинського р-ну. Похований в смт Козельщина.

Димов Петро Андрійович, лейтенант, помічник начальника штабу 809-ї стрілецького полку. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи. Рідні: проживали за адресою: Карело-Фінська РСР, Кемунерійський р-н, с. Куль.

Діденко Андрій Сергійович, рядовий, стрілець 776-го стрілецького полку 214-ї стрілецької дивізії. 1924 р.н. Полтавська обл., Козельщинський р-н. Призваний Козельщинським райвійськкоматом Полтавської обл. Поранений 5.12.1943 р. Помер від отриманих поранень 20.12.1943 р. Похований у с. Галещина на північно-східній

околиці в могилі № 5. Рідні: сестра, Діденко Марія Сергіївна, проживала за адресою: Полтавська обл., Козельщинський р-н, с. Хорішки.

Дісковський Володимир Васильович, військовий технік 2-го рангу 187-го окремого зенітного артилерійського дивізіону. 1908 р.н. Київська обл., Рокитнянський р-н, с. Синявка. Призваний Рокитнянським райвійськкоматом Київської обл. Зник безвісти 14.09.1941 р. в районі с. Василівка. Рідні: дружина, Діковська В. П., проживала за адресою: Київська обл., Рокитнянський р-н, с. Синявка.

Діхтяренко Петро Панфілович, рядовий штабу 304-ї стрілецької дивізії. 1906 р.н. Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Каленики. Призваний Гельмязівським райвійськкоматом Полтавської обл. 8.09.1941 р. Виїхав у 304-ту стрілецьку дивізію для вивантаження боеприпасів в районі Козельщини і в частину не повернувся. Рідні: дружина, Діхтяренко, проживала за адресою: Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Підставки.

Дмитрієв Микола Васильович, гвардії сержант 193-го стрілецького полку. 1911 р.н. Тамбовська обл., м. Котовськ, вул. П'ятирічки, 7, кв. 17. Призваний Котовським райвійськкоматом Тамбовської обл. Помер від отриманих поранень 27.12.1943 р., в евакуаційному госпіталі № 1248. Похований у могилі № 11 на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: дружина, Дмитрієва В. В., проживала за адресою: Тамбовська обл., м. Котовськ, вул. П'ятирічки, 7, кв. 17.

Догадкін Михайло Якович, рядовий 66-ї стрілецької дивізії. 1912 р.н. Ярославська обл., Некрасовський р-н. Призваний Некрасовським райвійськкоматом Ярославської обл. Загинув 16.10.1943 р. Похований у с. Говтва. Рідні: проживали за адресою: Ярославська обл., Некрасовський р-н.

Доля Іван Григорович, рядовий, стрілець 1245-го стрілецького полку. 1924 р.н. Полтавська обл., Кременчуцький р-н, с. Підлужне. Призваний Кременчуцьким райвійськкоматом Полтавської обл. Поранений 13.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 15.12.1943 р., в евакуаційному госпіталі № 1248. Похований у могилі № 12 на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: мати, Доля Марія Федорівна, проживали за адресою: Полтавська обл., Кременчуцький р-н, с. Підлужне.

Долбін Петро Опанасович, сержант 780-го стрілецького полку. Алтайський край, Благовіщенський р-н. Призваний Благовіщенським райвійськкоматом Алтайського краю. Поранений 15.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 22.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований на території Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: мати, Долбіна Федосія, проживала за адресою: Алтайський край, Благовіщенський р-н, с-ще Зубівка.

Долгошеїн Володимир Ілліч, рядовий, стрілець стрілецької роти 89-ї гвардійської стрілецької дивізії. 1925 р.н. Свердловська обл., м. Верхня Тура, п. Комсомольськ, 19. Призваний Ново-Лялинським райвійськкоматом Свердловської обл. Помер від отриманих поранень 28.09.1943 р. Похований на х. Сушки Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дядько, Долгошеїн Іван Омелянович, проживав за адресою: Свердловська обл., м. Верхня Тура, п. Комсомольськ, 19.

Долженко Юхим Кононович, рядовий 932-го стрілецького полку. 1908 р.н. Призваний Коломацьким райвійськкоматом Харківської обл. Поранений 31.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 10.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: дружина, Долженко Пелагея Григорівна, проживала за адресою: Харківська обл., Коломацький р-н, с. Шелестове.

Доля Петро Іванович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1908 р.н. Зник безвісти 9.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Харківська обл., Двурічанський р-н.

Донець Володимир Петрович, лейтенант, командир взводу 3-ї окремої танкової бригади. 1921 р.н. Кіровоградська обл., с. Нова Українка. Кадровий військовий. Зник

безвісти 11.09.1941 р. в районі с. Фесенки. Рідні: батько, Донець П. М., проживав за адресою: Кіровоградська обл., с. Нова Українка, колгосп «Жовтнева Хвиля».

Донченко Микола Федорович, сержант. 1913 р.н. Загинув 10.09.1941 р. Похований у с. Бригадирівка, братська могила.

Доценко Мойсей Федорович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1909 р.н. Зник безвісти 9.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл.

Драний Яків Савич, рядовий, стрілець 289-го гвардійського стрілецького полку 97-ї стрілецької дивізії. 1894 р.н. Харківська обл., Золочівський р-н. Призваний Золочівським райвійськкоматом Харківської обл. Помер від хвороби 28.11.1943 р. Похований у братській могилі на залізничній станції Галещина. Рідні: дружина, Драна Христина Семенівна, проживала за адресою: Харківська обл., Золочівський р-н, с. Черноглазівка.

Дубина П. І., учень. 1938 р.н. с. Сушки. Загинув в результаті вибуху снаряду при обробітку землі під буряк 18.04.1946 р. Похований у с. Сушки.

Дубров Петро Дмитрович, політрук, старший секретар комсомольської організації 1049-го стрілецького полку. 1912 р.н. Призваний Леворосанським райвійськкоматом. Загинув 6.09.1941 р. Похований у с. Пнойове (приєднане до с. Комітерн). Рідні: Дуброва Ганна Павлівна, проживала за адресою: Сталінська обл., с. Чистяківка, вул. Калініна, 6.

Думник Іван Єпіфанович, старший лейтенант, командир батальйону 584-го стрілецького полку 199-ї стрілецької дивізії. 1902 р.н. Житомирська обл., м. Бердичів, вул. Фрунзе, 14. Кадровий військовий. Загинув 10.09.1941 р. Похований у с. Лощкани. Рідні: дружина, Думник Є. П., проживала за адресою: Житомирська обл., м. Бердичів, вул. Фрунзе, 14.

Дупевський Михайло Іванович, рядовий, стрілець 703-го стрілецького полку. 1918 р.н. Свердловська обл. Призваний Серовським райвійськкоматом Свердловської обл. Помер від отриманих поранень 14.12.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований на залізничній станції Галещина, біофабрика, 300 м. південно-західніше водонапірної вежі.

Дьяков Федір Єгорович, молодший сержант, механік водій 132-ї танкової бригади. 1918 р.н. Молотовська обл. Ординський р-н. Призваний Ординським райвійськкоматом Молотовської обл. Загинув у бою 10.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл. Рідні: мати, Дьякова Н. Є., проживала за адресою: Молотовська обл., Ординський р-н, с. Журавлеве.

Дячук Родіон Кирилович, рядовий. 1907 р.н. Вінницька обл., Дашевський р-н, с. Китай-город. Призваний Козельщинським райвійськкоматом Полтавської обл. Зник безвісти у листопаді 1943 р. Рідні: дружина, Лисіна Варвара Павлівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Козельщинський р-н, Галещинська біофабрика.

Євдокимов Леонід Петрович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. м. Харків. Зник безвісти 9.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка.

Євламπίев Григорій Федорович, льотчик, начальник армійської служби 230-го гвардійського стрілецького полку 15-ї авіаційної дивізії. 1909 р.н. Ярославська обл., м. Переяславль. Призваний Переяславльським райвійськкоматом. Не повернувся з завдання із району Махнівка – Кобеляки 12.09.1941 р. Рідні: дружина, Євлампієва Марія Іванівна, проживала за адресою: Ярославська обл., м.Переяславль.

Євсеев Віктор Петрович, лейтенант, командир батальйону 809-го стрілецького полку. 1920 р.н. Кадровий військовий. Загинув 5.09.1941 р. в районі с. Булахи. Рідні: проживали за адресою: Смоленська обл., Козельський р-н, Волконська сільська рада.

Євтеев Володимир Іванович, молодший сержант, артилерист 299-ї стрілецької дивізії. 1913 р.н. Тульська обл., Щекинський р-н. Призваний Щекинським райвійсь-

ккоматом Тульської обл. Загинув 14.10.1943 р. Похований у с. Миргородщина Полтавської обл. Рідні: дружина, Євтеєва М., проживала за адресою: Тульська обл., Щекінський р-н, с. Пашурене.

Євтеєв Дмитро Павлович, лейтенант, командир взводу 1053-го стрілецького полку 300-ї стрілецької дивізії. 1918 р.н. Красноярський край, Ультрадінський р-н, с. Залізне. Призваний Ультрадінським райвійськкоматом Красноярського краю. Загинув 3.09.1941 р. Похований у с. Солониця. Рідні: Євтеєва Гурпина Євдокимівна, проживала за адресою: Красноярський край, Ультрадінський р-н, с. Залізне.

Єгоров Олександр Йосипович, сержант, механік-водій 132-ї танкової бригади. 1919 р.н. Чуваська АРСР, Алаторський р-н. Призваний Алаторським райвійськкоматом Чуваської АРСР. Згорів у танку 16.09.1941 р. біля с. Підгорівка Полтавської обл. Рідні: дружина, Єгорова А. П., проживала за адресою: Чуваська АРСР, Алаторський р-н, ст. Киря.

Єгоров Ф.І. Загинув на території Козельщинського р-ну. Похований у с. Говтва.

Єжаков Іван Павлович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1913 р.н. Харківська обл., с. Дергачі. Зник безвісти 9.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка.

Єзикян Григорій Петрович, рядовий, кравець 213-го запасного полку 37-ї Армії. 1894 р.н. Краснодарський край, м. Краснодар, вул. Шаумяна, 1. Призваний Краснодарським міськвійськкоматом Краснодарського краю. Загинув 3.10.1943 р. Похований у с. Бреусівка. Рідні: дружина, Єзикян Ганна Сергіївна, проживала за адресою: Краснодарський край, м. Краснодар, вул. Шаумяна, 1.

Єлисеєв Дмитро Андрійович, лейтенант, командир броньового взводу. 1907 р.н. Кадровий військовий. Загинув 3.09.1941 р. Похований на х. Андріївський.

Єліпов Яків Павлович. Загинув на території Козельщинського р-ну. Похований у с. Сушки.

Ємельянов Никифор Семенович, рядовий. Калінінська обл., Немировський р-н. Призваний Немировським райвійськкоматом Калінінської обл. Загинув 26.09.1943 р. Похований у с. Солониця, братська могила. Рідні: проживали за адресою: Калінінська обл., Немировський р-н.

Єременко Федір Кузьмович, старший сержант, командир взводу 299-ї стрілецької дивізії. 1901 р.н. Призваний Сунженським райвійськкоматом Чечено-Інгушської АРСР. Загинув 26.09.1943 р. Похований на залізничній станції Козельщина Полтавської обл. Рідні: мати, Єременко Антоніна Федорівна, проживала за адресою: Чечено-Інгушська АРСР, с. Слещовська.

Єремєєв Анатолій Михайлович, сержант 928-го стрілецького полку. м. Красноярськ, вул. Урицького, 38. Призваний Красноярським міськвійськкоматом. Поранений 15.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 3.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: мати, Єремєєва Марина, проживала за адресою: м. Красноярськ, вул. Урицького, 38.

Єрьомін Ярема Степанович, старший сержант 289-го стрілецького полку 97-ї стрілецької дивізії. 1925 р.н. Куйбишевська обл., Безенчукський р-н. Призваний Безенчукським райвійськкоматом Куйбишевської обл. Загинув 7.10.1943 р. Похований у с. Говтва. Рідні: проживали за адресою: Куйбишевська обл., Безенчукський р-н.

Єфіменко Олексій Никифорович, рядовий, стрілець 199-ї стрілецької дивізії. 1898 р.н. Київська обл., Ржишевський р-н, с. В. Прицьки. Призваний Ржишевським райвійськкоматом Київської обл. Загинув у бою 10.09.1941 р. Похований у с. Пригарівка Полтавської обл. Рідні: дружина, Єфіменко, проживала за адресою: Київська обл., Ржишевський р-н, с. В. Прицьки.

Єфімов Андрій Терентійович, рядовий 1241-го стрілецького полку 375-ї стрілецької дивізії. 1895 р.н. Омська обл., Саргатський р-н. Призваний Саргатським райвійськкоматом Омської обл. Поранений 26.09.1943 р. Помер від отриманих поранень

8.10.1943 р. Похований у с. Вишняки (Пінчуки) Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Єфімона Марія Прокопівна, проживала за адресою: Омська обл., Саргатський р-н, с. Саргат.

Єфремцев Василь Опанасович, гвардії старший лейтенант, ад'ютант командира ескадрилі 82-го гвардійського бомбардувального авіаційного полку 164-ї гвардійської бомбардувальної авіаційної дивізії. 1918 р.н. Орловська обл., Рогнеденський р-н, с. Федорівка. Призваний Рогнеденським райвійськкоматом Орловської обл. Загинув у результаті аварії літака під час перельоту Полтава – Немудри 4.01.1944 р. Похований в колгоспі «Більшовик» на х. Панасівка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: батько, Єфремцев І. Л., проживав за адресою: Орловська обл., Рогнеденський р-н, с. Федорівка.

Жава Іван Автономович, рядовий, стрілець 793-го стрілецького полку 213-ї стрілецької дивізії. 1815 р.н. Дніпропетровська обл., П'ятихатинський р-н. Призваний П'ятихатинським райвійськкоматом Дніпропетровської обл. Поранений 10.1.1943 р. Помер від отриманих поранень 18.01.1944 р., в евакуаційному госпіталі № 2148. Похований у могилі № 6 на госпітальному кладовищі залізничної станції Галещина Полтавської обл. Рідні: дружина, Литвиненко Віра Семенівна, проживала за адресою: Дніпропетровська обл., П'ятихатинський р-н, с. Мар'янівка.

Желваков Іван Васильович, сержант, командир відділення 1361-го зенітного артилерійського полку. 1908 р.н. Татарська АРСР, м. Агриз. Призваний Агризьким райвійськкоматом Татарської АРСР. Поранений 22.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 16.12.1943 р., в евакуаційному госпіталі № 1248. Похований у могилі № 12 на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні проживали за адресою: Татарська АРСР, м. Агриз, вул. Кірова, 45.

Жибров Василь Григорович, сержант, сапер 250-го окремого батальйону зв'язку 116-ї стрілецької дивізії. 1924 р.н. Тамбовська обл. Призваний Сталінським райвійськкоматом, м. Восин. Помер від отриманих поранень 5.09.1943 р. Похований на х. Шевченки Полтавської обл. Рідні: Удалова Агафрена, проживала за адресою: Узбецька РСР, м. Шахрют, вул. Нова, 18.

Жилін Олексій Іванович, рядовий. 1894 р.н. Кіровська обл., Стуловська сільська рада, с. Крюкове. Призваний Слободським райвійськкоматом Кіровської обл. Помер від отриманих поранень 16.10.1943 р. Похований у с. Солониця, братська могила.

Жоврін Федір Сергійович, молодший лейтенант, командир кулеметної роти 809-ї стрілецького полку. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи. Рідні: проживали за адресою: м. Сміла, вул. Фрунзе, 75.

Журбицький Петро Улянович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1906 р.н. Житомирська обл., Андрушевський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., м. Ірпінь.

Жучій Михайло Іванович. Зник безвісти 11.09.1941 р. в районі с. Підгорівка Козельщинського р-ну Полтавської обл.

Заболотний Анатолій Єгорович, старшина, командир танку 132-ї танкової бригади. Ворошиловградська обл. с. Серго. Призваний Серговським райвійськкоматом Ворошиловградської обл. Загинув у бою 10.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл. Рідні: батько, Заболотний І. Д., проживав за адресою: Ворошиловградська обл. с. Серго, вул. Максимівська, 37.

Заврін Мойсей М., рядовий, артилерист 199-ї стрілецької дивізії. 1918 р. Краснодарський край, Тактомановський р-н. Призваний Тахтамукайським райвійськкоматом Краснодарського краю. Загинув 3.09.1941 р. Похований у братській могилі на південно-західній околиці с. Сушки Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: батько, Заврін М., проживав за адресою: Краснодарський край, Тактомановський р-н.

Задорожний С. Я., рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1904 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Житомирська обл., м. Малин.

Зайцев Георгій Петрович, сержант, командир танку 132-ї танкової бригади. 1916 р.н. Курська обл., Крупетський р-н. Призваний Крупетським райвійськкоматом Курської обл. Вбитий у бою 10.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл. Рідні: мати, Зайцева Є. П., проживала за адресою: Курська обл., Крупетський р-н, с. Нова Іванівка.

Заїкін Микола Пилипович, старший сержант, старший комісар 1241-го стрілецького полку. 1905 р.н. Воронежська обл., Олексіївський р-н, с. Руська Матрьонка. Призваний Казахським райвійськкоматом Азербайджанської РСР. Поранений 11.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 18.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: дружина, Заїкіна Ольга Василівна, проживала за адресою: Воронежська обл., Олексіївський р-н, с. Руська Матрьонка.

Заколядний Захар Агейович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1911 р.н. Зник безвісти 9.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Харківська обл., Сахновщинський р-н.

Закс Янкель Наумович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1908 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Житомирська обл., м. Малин.

Залишал Іван Іванович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1904 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Житомирська обл., м. Малин.

Замахаєв Михайло Григорович, молодший політрук 1049-го стрілецького полку. 1915 р.н. З Харківської військової політичної школи. Загинув 5.09.1941 р. Похований у с. Пнойове (приєднане до с. Комітерн). Рідні: батько, Замахаєв Григорій, проживав за адресою: Гасачанський р-н, с. Тіхтовка.

Замашко Федір Григорович, рядовий, стрілець 572-го стрілецького полку. 1907 р.н. Полтавська обл., Кременчуцький р-н, с. Підлужне. Призваний Кременчуцьким райвійськкоматом Полтавської обл. Поранений 31.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 16.12.1943 р., в евакуаційному госпіталі № 1248. Похований у могилі № 12 на залізничній станції Галещина Полтавської обл.

Запрудський Михайло Іванович, молодший лейтенант, командир взводу 555-го папс 38-ї Армії. 1903 р.н. м. Київ, вул. Сиквозька, 72/76. Призваний Київським міськвійськкоматом Київської обл. Поранений 14.09.1941 р. Похований у с. Андрійки.

Засипкін Петро Іванович, старший лейтенант, командир стрілецької роти 924-го стрілецького полку. 1911 р.н. Куйбишевська обл. Призваний Чкаловським райвійськкоматом. Загинув 27.10.1943 р. Похований у с. Солониця, братська могила. Рідні: дружина, Воронкова Клавдія Михайлівна, проживала за адресою: Куйбишевська обл., Покровський р-н, с. Покровка.

Заточина Катерина Сергіївна, рядовий. 1919 р.н. Загинула 4.01.1944 р. Похована в с. Пригарівка.

Захарін Петро Васильович, рядовий, стрілець 960-го стрілецького полку. Поранений 23.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 26.12.1943 р., в евакуаційному госпіталі № 1248. Похований у могилі № 11 на залізничній станції Галещина Полтавської обл.

Захаров Василь Іванович, рядовий 67-го окремого танкового полку. Поранений 8.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 13.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця.

Зеленов Михайло Петрович, гвардії сержант 34-го танкового полку. 1917 р.н. Ленінградська обл., Новгородський р-н, П'ятилипки. Призваний Кінгісепським райвійськкоматом Ленінградської обл. Зник безвісти 26.09.1943 р. Рідні: мати, Зеленова Ксенія Андріївна, проживала за адресою: Ленінградська обл., Новгородський р-н, П'ятилипки.

Зенін Володимир Іванович, рядовий 39-го стрілецького полку 13-ї стрілецької дивізії. 1924 р.н. Поранений 9.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 11.10.1943 р., в похідному польовому госпіталі № 4197. Похований у с. Говтва.

Зимовець Андрій Васильович, молодший лейтенант. Краснодарський край, Куцевський р-н. Призваний Куцевським райвійськкоматом Краснодарського краю. Загинув 21.10.1943 р. Похований у с. Солониця, братська могила. Рідні: проживали за адресою: Краснодарський край, Куцевський р-н.

Зінченко Григорій Петрович, рядовий 145-го стрілецького полку. 1908 р.н. Омська обл., Любинський р-н. Призваний Любинським райвійськкоматом Омської обл. Помер від отриманих поранень 10.02.1944 р., в евакуаційному госпіталі № 1248. Похований у могилі № 17 на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: дружина, Зінченко А. А., проживала за адресою: Омська обл., Любинський р-н, с. Любине.

Зінченко Микола Никифорович, гвардії рядовий. Харківська обл., Золочівський р-н. Призваний Золочівським райвійськкоматом Харківської обл. Загинув 23.08.1943 р. Похований у с. Солониця, братська могила. Рідні: проживали за адресою: Харківська обл., Золочівський р-н.

Золотіхін Михайло, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1917 р.н. Миколаївська обл., Каповський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: м. Москва.

Золопко Григорій Пилипович, сержант 293-ї стрілецької дивізії. 1919 р.н. Узбецька РСР, ст. Горчакова. Поранений 3.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 16.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: сестра, Жукова Ніна Пилипівна, проживала за адресою: Узбецька РСР, ст. Горчакова, вул. Пушкіна, 131.

Зонтов Зот Михайлович, ефрейтор, артилерист 788-го стрілецького полку. 1923 р.н. Івановська обл. Родніковський р-н, с. Порхачева. Призваний Родніковським райвійськкоматом Івановської обл. Поранений 30.09.1943 р. Помер від отриманих поранень 15.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: батько, Зонтов Михайло Якович, проживала за адресою: Івановська обл., Родніковський р-н, с. Порхачева.

Зуб Микола Петрович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка.

Зубенко Стефан Григорович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1904 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Гребінківський р-н, с. Устимівка.

Зубченко Максим Семенович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1900 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Гребінківський р-н, с. Устимівка.

Ібраєв Кабіт, рядовий. 1897 р.н. Загинув 3.09.1943 р. Похований у с. Пригарівка.

Іванів Василь Наумович, молодший лейтенант, командир взводу 809-го стрілецького полку. 1906 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: Чернігівська обл., Козелецький р-н, с. Шапяхи.

Іванов Микола Іванович, лейтенант, командир мінометного взводу 1049-го стрілецького полку 300-ї стрілецької дивізії 38-ї Армії. 1921 р.н. Ленінградська обл.,

Дновський р-н, с. Біле. Вбитий у бою 2.09.1941 р. в с. Городище Козельщинського р-ну. Похований у с. Галещина Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: Олексіва Анна Олексівна, проживала за адресою: Ленінградська обл., Дедсвищенський р-н, ст. Дедсвичі.

Іванов Михайло Костянтинівич, рядовий, радист 3-ї окремої танкової бригади. 1921 р.н. м. Ленінград, правий берег р. Неви. Зник безвісти 11.09.1941 р. в районі с. Фесенки. Рідні: батько, Іванов К. С., проживав за адресою: м. Ленінград, правий берег р. Неви, 164, кв. 4.

Іванов Олексій Іванович, рядовий, сапер 256-го стрілецького полку. 1917 р.н. Чуваська АРСР Вурнарський р-н, Санарлось. Призваний Вурнарським райвійськкоматом Чуваської обл. Поранений 2.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 6.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: дружина, Іванова, проживала за адресою: Чуваська АРСР., Вурнарський р-н, Санарлось.

Івашкевич Григорій Павлович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1915 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Катеринопольський р-н.

Іващенко Дмитро Давидович, рядовий, лаборант 304-ї стрілецької дивізії. 1919 р.н. Кам'янець-Подільська обл., Остроєльський р-н. Загинув 7.09.1944 р. Похований у с. Штефани Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: Кам'янець-Подільська обл., Остроєльський р-н, с. Губине.

Іващенко Михайло Іванович, рядовий 3-ї стрілецької бригади 1209-го стрілецького полку. 1924 р.н. Воронежська обл., Олексіївський р-н, х. Воробйов. Призваний Олексіївським райвійськкоматом Воронежської обл. Помер від хвороби 8.10.1943 р., в інфекційному госпіталі № 834. 10.10.1943 р. Похований у с. Приліпка, братська могила. Рідні: батько, Іващенко Іван, проживав за адресою: Воронежська обл., Олексіївський р-н, х. Воробйов.

Ієвлев Дмитро Данилович, лейтенант, командир взводу 1049-го стрілецького полку. 1902 р.н. Призваний Градижським райвійськкоматом Полтавської обл. Загинув 5.09.1941 р. Похований у с. Гнойове (приєднане до с. Комітерн). Рідні: Ієвлева Ганна Іванівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Градижський р-н, с. Гусине.

Ізраїлев Абрам Самойлович, лейтенант, командир взводу 465-го гаубичного артилерійського полку. 1920 р.н. м. Омськ, вул. Республіки, б. 33, кв. 14. Кадровий військовий. Загинув 10.09.1941 р., в смт Козельщина. Похований у с. Андрійки Полтавської обл. Рідні: мати, Ізраїлева Баса, проживала за адресою: м. Омськ, вул. Республіки, 33, кв. 14.

Ільїн Олексій Михайлович, сержант, начальник радіостанції, радіотелеграфіст 776-го стрілецького полку 214-ї стрілецької дивізії. 1923 р.н. Куйбишевська обл., Борський р-н, с. Віловате. Призваний Дзержинським райвійськкоматом Куйбишевської обл. Помер від отриманих поранень 30.09.1943 р. Похований у с. Горбані неподалік залізничної станції Галещина – автомобіль підірвався на міні. Рідні: батько, Ільїн Михайло Олексійович, проживав за адресою: Куйбишевська обл., м. Куйбишев, Засамаарська застава, 2, кв. 1.

Імберченів Базарбай, рядовий, стрілець 656-го стрілецького полку 116-ї стрілецької дивізії. 1923 р.н. Каракалпакська обл. Призваний Чимбайським райвійськкоматом Каракалпакської обл. Помер від отриманих поранень 5.09.1943 р. Похований на х. Шевченки Полтавської обл. Рідні: мати, Імберченіва, Чуахан, проживала за адресою: Каракалпакська обл., Чимбайський р-н, колгосп ім. Сталіна.

Іорданов Едуард Карпович, старший сержант, командир танка 3-ї окремої танкової бригади. 1911 р.н. м. Харків. Зник безвісти 11.09.1941 р. в районі с. Сушки.

Рідні: дружина, Горданова Парасковія Іванівна, проживала за адресою: м. Харків, вул. Промадянська, 24, кв. 20.

Ісаєв Іхлебай, рядовий, рота зв'язку 233-ї стрілецької дивізії. 1917 р.н. Башкирська АРСР, Янаульський р-н. Призваний Янаульським райвійськкоматом Башкирської АРСР. Поранений 26.09.1943 р. Помер від отриманих поранень 27.09.1943 р. Похований у с. Лутовинівка. Рідні: дружина, Ісаєва Яліма, проживала за адресою: Башкирська АРСР, Янаульський р-н, Судьбалевська сільська рада.

Ісмагов Мамас (Мумас), рядовий, командир відділення 299-ї стрілецької дивізії. 1903 р.н. Призваний Нарпайським райвійськкоматом Самаркандської обл. Загинув 25.09.1943 р. Похований в смт Козельщина Полтавської обл. Рідні: дружина, Ісмагова Режай, проживала за адресою: Самаркандська обл., Нарпайський р-н, Марбизонська сільська рада.

Іщенко Євгеній Миколайович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1918 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Полтавська обл..

Іщенко Петро Антонович, політрук, військовий комісар батальйону 555-го папс 38-ї Армії. 1909 р.н. Житомирська обл., м. Житомир, вул. Карла Маркса, 19. Призваний Житомирським міськвійськкоматом м. Житомир. Поранений у період із 14.09 по 19.11.1941 р. Похований у с. Андрійки.

Кабанов Антон Миколайович, молодший лейтенант, заступник командира розрахунку 555-го папс 38-ї Армії. 1913 р.н. м. Ленінград, вул. Камчатська, 9, кв. 2. Призваний Семінатовським райвійськкоматом Калінінської обл. Поранений 14.09.-19.11.1941 р. Похований у с. Андрійки. Рідні: дружина, Кабанова Анастасія Андріївна, проживала за адресою: м. Ленінград, вул. Камчатська, 9, кв. 2.

Кагал Єгор Олександрович, рядовий, стрілець. 1912 р.н. Полтавська обл., Козельщинський р-н, смт Козельщина. Призваний Козельщинським райвійськкоматом Полтавської обл. Зник безвісти в листопаді 1943 р. Рідні: Кагал Єфросинія Яківна, проживала за адресою: Полтавська обл., Козельщинський р-н, с. Солониця.

Кадатський Петро Трохимович, рядовий. 1903 р.н. Загинув 7.01.1943 р. Похований в смт Козельщина.

Казakov Микола Григорович, рядовий, розвідник 304-ї стрілецької дивізії. 1919 р.н. м. Пенза. Загинув 7.09.1941 р. Похований у с. Штефани Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: м. Пенза, вул. Пушкінська, 99, кв. 6.

Казakov Сергій Олександрович, рядовий 1241-го стрілецького полку. 1925 р.н. Поранений 26.09.1943 р. Помер від отриманих поранень 29.09.1943 р. Похований у с. Вишняки (Пінчуки) Козельщинського р-ну Полтавської обл.

Казанок Таміла Федотівна. 1938 р.н. с. Бригадирівка. Загинула в результаті вибуху снаряда 4.03.1944 р. Похована в с. Бригадирівка.

Казанцев Фаддей Григорович, рядовий, мінометник 1241-го стрілецького полку 375-ї стрілецької дивізії. 1925 р.н. Тувинська народна республіка, м. Шиганар селище Таргамак. Призваний Абананським райвійськкоматом Тувинської народної республіки. Поранений 16.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 10.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: батько, Казанцев Т. Г., проживав за адресою: Тувинська народна республіка, м. Шинганар, селище Таргамак.

Казим Казім І., рядовий 1245-го стрілецького полку 375-ї стрілецької дивізії. 1924 р.н. Шемхарський р-н, с. Сайфоли. Призваний Шемхарським райвійськкоматом. Поранений 6.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 14.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: мати, Намазова, проживала за адресою: Омська, Шемхарський р-н, с. Сайфоли.

Калашников Василь Прокопович, молодший сержант, механік-водій 132-ї танкової бригади. 1921 р.н. Миколаївська обл., Каховка. Призваний Херсонським райвійськкоматом Херсонської обл. Загинув під час атаки танків 12.09.1941 р. Похований у с. Олександрівка Друга. Рідні: сестра, Калашникова Марія Прокопівна, проживала за адресою: Миколаївська обл., м. Каховка, Слободка, 27.

Калініченко Олександр Семенович, рядовий 1245-го стрілецького полку 253-ї стрілецької дивізії. 1904 р.н. Полтавська обл., смт Козельщина. Призваний Полтавським райвійськкоматом Полтавської обл. Загинув 24.11.1943 р. Похований у с. Солонича, братська могила. Рідні: Калініченко Палажка, проживала за адресою: Полтавська обл., смт Козельщина.

Калініченко Яків Родіонович, старший сержант, санінструктор 5-ї гвардійської Армії. 1912 р.н. Призваний Хабаровським райвійськкоматом Алтайського краю. Помер від отриманих поранень 18.10.1943 р., в похідному польовому госпіталі № 4197. Похований на північно-східній околиці с. Говтва Полтавської обл. Рідні: дружина, Калініченко М. Н., проживала за адресою: Алтайський край, Хабаровський р-н, радгосп.

Кальницький Володимир Михайлович, рядовий, стрілець 201-го стрілецького полку 84-ї стрілецької дивізії. 1910 р.н. Харківська обл. Призваний Дергачівським райвійськкоматом Харківської обл. Помер від отриманих поранень 14.12.1943 р. Похований неподалік залізничної станції Галещина в с. Крива Руда, на північно-східній околиці, в могилі № 6. Рідні: дружина, Кальницька Марфа Д., проживала за адресою: Харківська обл., Дергачівський р-н, с. Козача Лопань, вул. Молотова, 42.

Камінський Олексій Никодимович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1911 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: м. Київ.

Канівець Павло Опанасович, рядовий стрілець 135-го гвардійського артилерійського полку. 1913 р.н. Кемеровська обл., м. Тонки, вул. К. Маркса, 18 б. Призваний Тонкинським міськвійськкоматом Кемеровської обл. Поранений 31.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 30.12.1943 р., в евакуаційному госпіталі № 1248. Похований у могилі № 12 на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: мати, Канівець Лукерія Лук'янівна, проживала за адресою: Кемеровська обл., м. Тонки, вул. К. Маркса, 18 б.

Канцевал Сергій Степанович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1914 р.н. Київська обл., Переяславський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Переяславський р-н.

Капурін Абрам Іванович, військовий лікар 3-го рангу, молодший лікар стрілецького полку. 1917 р.н. Кіровоградська обл., Новогеоргіївський р-н, с. Золотарівка. Призваний Кіровоградським райвійськкоматом. Зник безвісти у вересні 1941 р. Рідні: батько, Капурін Іван Трохимович, проживав за адресою: Кіровоградська обл., Новогеоргіївський р-н, с. Золотарівка.

Каравасв Василь Іванович, молодший лейтенант, командир взводу 809-ї стрілецького полку. 1902 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: м. Харків, вул. Полтавська, 38.

Карімов Контебай, рядовий, стрілець 14-го стрілецького полку 6-ї стрілецької дивізії. 1923 р.н. Паргонська обл., Кіровський р-н, с. Паски. Призваний Кіровським райвійськкоматом Паргонської обл. Поранений 2.11.1943 р. Помер від отриманих поранень 7.11.1943 р. в евакуаційному госпіталі № 1597. Похований у с. Бреусівка, братська могила. Рідні: Турдибова Б., проживала за адресою: Паргонська обл., Кіровський р-н, с. Паски, колгосп ім. К. Маркса.

Карпенко Михайло Davidович, рядовий 201-го стрілецького полку. Поранений 16.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 23.10.1943 р., в хірургічному пересув-

ному польовому госпіталі № 4353. Похований на території Козельщинського р-ну Полтавської обл.

Карпенко Михайло Давидович, рядовий 201-го стрілецького полку. Поранений 16.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 23.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця.

Карюк Андрій Фокійович, рядовий, стрілець. 1901 р.н. Полтавська обл., Нехворощанський р-н, с. Нехвороща. Призваний Кобеляцьким райвійськкоматом Полтавської обл. Зник безвісти 09.1941 р. Рідні: дружина, Карюк Наталія Гаврилівна, проживала за адресою: Полтавська обл., м. Кобеляки, вул. Короленка, 25.

Касьяненко Василь Андрійович, рядовий 57-ї штрафної роти. Харківська обл., Вошківський р-н, с. Литвинівка. Поранений 21.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 14.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: мати, Касьяненко Ганна Степанівна, проживала за адресою: Харківська обл., Вошківський р-н, с. Литвинівка.

Каценко Антон Олексійович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1906 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: м. Харків.

Качур Григорій Якович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1906 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Катеринівський р-н.

Квітко Ілля Прокопович, рядовий кулеметник 548-го стрілецького полку. 1923 р.н. Кіровоградська обл., с. Ляхове. Призваний Новогеоргіївським райвійськкоматом Кіровоградської обл. Поранений 5.01.1944 р. Помер від отриманих поранень 20.01.1944 р., в евакуаційному госпіталі № 2148. Похований у могилі № 6 на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: дружина, Квітко Ганна Іллівна, проживала за адресою: Кіровоградська обл., Новогеоргіївський р-н, с. Ляхове.

Кедров Борис Леонтійович, лейтенант, командир танкового взводу 132-ї танкової бригади. 1920 р.н. м. Харків, вул. Свердловська, 34, корпус 145, кв. 4 Кадровий військовий. Згорів у танку 16.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка. Рідні: батько, Кедров Леонтій Олексійович, проживав за адресою: м. Харків, вул. Свердловська, 145, кв. 4.

Кибрик Пейся Ісаакович, рядовий. 1906 р.н. м. Хмельницький. Призваний Хмельницьким райвійськкоматом. Загинув 31.10.1941 р. Похований у с. Сушки, братська могила. Рідні проживали за адресою: м. Хмельницький.

Кирий Гнат Ілліч, молодший лейтенант, командир взводу 809-го стрілецького полку 304-ї стрілецької дивізії. 1919 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., м. Бориспіль.

Кисельов Володимир Сергійович, рядовий 97-го стрілецького полку. 1917 р.н. Татарська РСР. Призваний Актанишським райвійськкоматом Татарської РСР. Поранений 29.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 30.10.1943 р., в похідно-польовому госпіталі № 4197. Похований у с. Гьвтва. Рідні: мати, Кисельова Анастасія Опанасівна, проживала за адресою: Татарська АРСР, Актанишський р-н.

Кисельов Іван Іванович, рядовий. 1921 р.н. Рязанська обл., Шиловський р-н. Призваний Шиловським райвійськкоматом Рязанської обл. Загинув 10.09.1941 р. Похований у с. Сушки, братська могила. Рідні: проживали за адресою: Рязанська обл., Шиловський р-н.

Кисіль Пилип Степанович, рядовий. Призваний Валківським райвійськкоматом Харківської обл. Загинув 27.01.1944 р. Похований на залізничній станції Галещина Полтавської обл.

Кись Пилип Степанович, рядовий, стрілець 956-го стрілецького полку. 1903 р.н. Харківська обл., Коломацький р-н, с. Кисівка. Призваний Коломацьким райвійськкоматом Харківської обл. Поранений 23.12.1943 р. Помер від отриманих поранень 25.01.1944 р. в евакуаційному госпіталі № 2148. Похований у могилі № 9 на госпітальному кладовищі залізничної станції Галещина Полтавської обл. Рідні: дружина, Кись Ганна Трохимівна, проживала за адресою: Харківська обл., Коломацький р-н, с. Кисівка.

Кичмаренко Євген Іванович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1918 р.н. Вінницька обл., Чечельницький р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Вінницька обл., Чечельницький р-н.

Києв Валерій Гаврилович, молодший командир, стрілець 734-го стрілецького полку. 1925 р.н. Архангельська обл. Вемський р-н. Призваний Вемським райвійськкоматом Архангельської обл. Помер від отриманих поранень 23.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: проживали за адресою: Архангельська обл., Вемський р-н.

Кім Микола Павлович, рядовий, радист 132-ї танкової бригади. 1920 р.н. Ворошиловградська обл., Кагановицький р-н. Призваний Кагановицьким райвійськкоматом Ворошиловградської обл. Згорів у танку 16.09.1941 р. Біля с. Підгорівка Полтавської обл. Рідні: батько, Кім П. Є., проживав за адресою: Ворошиловградська обл., Кагановицький р-н, селище Каменеве.

Кірімов Мустафа, лейтенант, командир взводу 809-ї стрілецького полку. 1920 р.н. Башкирська АРСР, Белокатайський р-н, с. Хайбаторв. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: Дагестанська АРСР, Мамранкашумський р-н.

Кітаєв Володимир Семенович, рядовий 20-го стрілецького полку 6-ї повітряно-десантної дивізії. 1903 р.н. Рязанська обл., Муровлянський р-н. Призваний Муровлянським райвійськкоматом Рязанської обл. Поранений 5.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 7.10.1943 р., в похідному польовому госпіталі № 4197. Похований у с. Говтва. Рідні: дружина, Кітаєва Наталія Василівна, проживала за адресою: Рязанська обл., Муровлянський р-н, с. Муровлянка.

Клевін Віктор Іванович, рядовий, стрілець 924-го стрілецького полку 252-ї стрілецької дивізії. Узбецька РСР, м. Самарканд, вул. Свободи. Призваний Чирчикським міськвійськкоматом м. Чирчик Ташкентської обл. Поранений 11.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 17.10.1943 р. в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: брат, Клевін Олексій Іванович, проживав за адресою: Узбецька РСР, м. Самарканд, вул. Свободи.

Клименко Дмитро Іванович, молодший сержант, водій 132-ї танкової бригади. 1919 р.н. Краснодарський край, Тимрокський р-н. Призваний Тимрокським райвійськкоматом Краснодарського краю. Вбитий у бою 10.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл. Рідні: дружина, Клименко Тетяна Василівна, проживала за адресою: Краснодарський край, Тимрокський р-н, х. Синій.

Кліщ Федір Трохимович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1904 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Житомирська обл., Народицький р-н.

Клюєв Іван Михайлович, молодший сержант, механік, водій 132-ї танкової бригади. 1917 р.н. м. Сталіно. Призваний Сталінським райвійськкоматом. Загинув у бою 10.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл. Рідні: брат, Клюєв М. М., проживав за адресою: м. Сталіно, ст. Мушкетове.

Клюєв Микола Васильович, сержант. Загинув 6.10.1943 р. Похований у с. Говтва.

Книженко Яків Іванович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1903 р.н. Київська обл., Бориспільський р-н, с. Бореничі. Призваний Бориспільським райвійськкоматом Київської обл. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: дружина, Книженко Анастасія Трохимівна, проживала за адресою: Київська обл., Бориспільський р-н, с. Бореничі.

Коваленко Дмитро Іванович, рядовий. Ростовська обл., Азовський р-н. Призваний Азовським райвійськкоматом Ростовської обл. Загинув 25.11.1943 р. Похований у с. Чапаєвка, братська могила.

Коваленко Євген Андрійович, молодший лейтенант, ад'ютант 809-ї стрілецького полку. 1918 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: Орловська обл., м. Лівні, вул. Громадянська, 56.

Коваль Олексій Петрович, молодший сержант, механік-водій 132-ї танкової бригади. 1919 р.н. Полтавська обл., Градизький р-н. Призваний Градизьким райвійськкоматом Полтавської обл. Вбитий у бою 10.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл. Рідні: мати, Коваль Л. Н., проживала за адресою: Полтавська обл., Градизький р-н, с. Ставбувиха.

Ковальов Сергій Якимович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1918 р.н. Призваний Дмитрівським райвійськкоматом. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка Помер від отриманих поранень 25.05.1944 р., в евакуаційному госпіталі № 5973. Похований 27.05.1944 р. Рідні: батько, Ковальов А. А., проживав за адресою: Запорізька обл., Приморський р-н, с. Борисівка.

Ковбаса Федір Савелійович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1900 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Бориспільський р-н.

Ковтун Іван Дмитрович, рядовий штаб 304-ї стрілецької дивізії. 1905 р.н. Сумська обл., Кролевецький р-н, м. Кролевець. Призваний Кролевецьким райвійськкоматом Сумської обл. 3.09.1941 р., виїхав у 304-ту стрілецьку дивізію для вивантаження боєприпасів в районі смт Козельщина. В частину не повернувся. Рідні: дружина, Ковтун Марія Андріївна, проживала за адресою: Сумська обл., Кролевецький р-н, м. Кролевець.

Ковтун Свирид Савович, рядовий. 1900 р.н. Полтавська обл., м. Карлівка. Загинув у 1943 р. Похований на території Козельщинського р-ну Полтавської обл.

Козаренко Михайло Купріянович, рядовий, стрілець. 1900 р.н. Полтавська обл., Козельщинський р-н, смт Козельщина. Призваний Козельщинським райвійськкоматом Полтавської обл. Зник безвісти в листопаді 1943 р. Рідні: дружина, Козаренко Федора, проживала за адресою: Полтавська обл., Козельщинський р-н, с. Василівка.

Козачок Василь Трохимович, рядовий, стрілець 132-ї танкової бригади. 1919 р.н. Полтавська обл., Хорольський р-н. Призваний Сергоським райвійськкоматом Ворошиловградської обл. Вбитий у бою 11.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл. Рідні: батько, Козачок Трохим Якович, проживав за адресою: Полтавська обл., Хорольський р-н, с. Петрівка.

Козин Яків Федорович, старший сержант, стрілець 820-го штурмового авіаційного полку 292-ї штурмової авіаційної дивізії. 1924 р.н. Кемеровська обл., с. Белове. Призваний Прокоф'євським райвійськкоматом Кемеровської обл. Загинув 2.10.1943 р. Похований у с. Улінівка. Рідні: дядько, Самусенко Микола Кирилович, проживав за адресою: Кемеровська обл., с. Белове, вул. Степова, 25.

Козинець Павло Васильович, рядовий, штаб 304-ї стрілецької дивізії. 1902 р.н. Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Підставки. Призваний Гельмязівським райвійськкоматом Полтавської обл. 8.09.1941 р., виїхав у 304-ту стрілецьку дивізію для вивантаження боєприпасів в районі смт Козельщина. До частини не повернувся.

Рідні: дружина, Козинець Надія Федорівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Підставки.

Козлов Анатолій Іванович, рядовий, артилерист 53-ї механізованої бригади 5-ї гвардійської танкової Армії. 1925 р.н. Ярославська обл., м. Кострома. Призваний Ярославським райвійськкоматом м. Костроми. Поранений 6.11.1943 р. Помер від отриманих поранень 8.11.1943 р. у ГПЕП 232. Похований у с. Черноглазівка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: батько, Козлов Іван Іванович, проживав за адресою: Ярославська обл., м. Кострома, вул.?, 39 кв. 15.

Козлов Володимир Микитович, сержант механік-водій 132-ї танкової бригади. Загинув у бою 8.09.1941 р. Похований у с. Пашківка Полтавської обл. Направлений на виконання бойового завдання до м. Запоріжжя разом з ХТЗ.

Козлов Сергій Іванович, сержант. Загинув 26.09.1943 р. Похований у с. Лутовинівка.

Козлов Юрій Павлович, сержант, механік-водій 34-го танкового полку. 1924 р.н. м. Москва, Сретенка. Призваний Ростокинським райвійськкоматом м. Москва. Загинув 26.09.1943 р. в с. Ольгівка Козельщинського р-ну. Рідні: батько, Козлов Павло Іванович, проживав за адресою: м. Москва, Сретенка, Силіверстовський провулок, 21/24, кв. 6.

Козловець Володимир Йосипович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1901 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Житомирська обл., Малинський р-н.

Козуб Іван Тарасович (Панасович), рядовий 187-го окремого батальйону зв'язку 199-ї стрілецької дивізії. Київська обл., Кагарлицький р-н. Призваний Кагарлицьким райвійськкоматом Київської обл. Загинув 14.09.1943 р. Похований у с. Василівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Кагарлицький р-н.

Козярець Петро Іванович, молодший лейтенант, командир взводу 584-го стрілецького полку 199-ї стрілецької дивізії. 1913 р.н. Новосибірська обл., Устарський р-н, Єлайка. Кадровий військовий. Загинув 10.09.1941 р. Похований у с. Лошкани. Згодом останки перенесено до с. Сушки. Рідні: дружина, Козярець А. І., проживала за адресою: Новосибірська обл., Устарський р-н, Єлайка.

Колганов Іван Петрович. Загинув на території Козельщинського р-ну. Похований у с. Хорішки.

Колесник Іван Володимирович, рядовий. 1906 р.н. Київська обл., Рокитнянський р-н, с. Насташка. Призваний Рокитнянським райвійськкоматом Київської обл. Загинув у вересні 1941 р. Похований у братській могилі в с. Рибалки Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Колесник Дарія Оверківна, проживала за адресою: Київська обл., Рокитнянський р-н, с. Насташка.

Колесніков Іван Володимирович, рядовий. Загинув на території Козельщинського р-ну. Похований у с. Лутовинівка.

Колесніков Ілля Трохимович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1917 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка.

Колода Григорій Кузьмович, рядовий, автоматник 734-го стрілецького полку 53-ї Армії. 1916 р.н. Ярославська обл. Помер від отриманих поранень 12.12.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований на залізничній станції Галещина, біофабрика, в 300 м південно-західніше водонапірної вежі.

Колодочка Михайло Олександрович, рядовий, стрілець 956-го стрілецького полку 299-ї стрілецької дивізії. Помер від отриманих поранень 23.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солонія.

Коломієць Сергій Петрович, рядовий. 1924 р.н. Харківська обл., м. Куп'янськ. Призваний Куп'янським райвійськкоматом Харківської обл. Загинув 9.10.1943 р. Похований у с. Василівка, братська могила.

Кольван Прокопій Пилипович, рядовий. Загинув 17.10.1943 р. Похований у с. Лутовинівка.

Компанієць Олексій Давидович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1919 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Сталінська обл.

Конев Лларіон Федотович, рядовий, стрілець 267-го стрілецького полку 89-ї стрілецької дивізії. 1895 р.н. Курська обл., Томаровський р-н, с. Ракове. Призваний Орджонікідзевським райвійськкоматом Свердловської обл. Помер від отриманих поранень 27.09.1943 р. Похований у с. Сушки Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Конєва Авдотья Тарасівна, проживала за адресою: Курська обл., Томаровський р-н, с. Ракове.

Кононенко Степан Кузьмович, рядовий 41-го стрілецького полку. Поранений 15.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 4.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця.

Кононов Юрій Васильович, гвардії рядовий 121-ої танкової бригади. 1924 р.н. Саратовська обл., м. Саратов. Призваний Волжським райвійськкоматом Саратовської обл. Загинув 25.09.1943 р. Похований у с. Цибівка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: батько, Кононов Василь Іванович, проживав за адресою: м. Уральськ, вул. Насиповського, 66.

Копа Пимон Юхимович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1899 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Броварський р-н.

Копилов Василь Євстигнейович, рядовий, розвідник 490-ї окремої розвідувальної роти 84-ї стрілецької дивізії. 1918 р.н. Молотовська обл. Призваний Велико-Чусовським райвійськкоматом Молотовської обл. Помер у результаті отриманих поранень 1.10.1943 р. Похований на х. Шевченки Полтавської обл. Рідні: дружина, Копилова Феодосія Василівна, проживала за адресою: Молотовська обл., ст. Силове, скляний завод.

Копилов Василь Михайлович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1920 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Ярославська обл., Рибінський р-н.

Коренков Анатолій Сергійович, червоноармієць 233-го артилерійського полку 95-ї артилерійської дивізії. 1925 р.н. Призваний Рязьким райвійськкоматом Рязанської обл. Поранений 1.11.1943 р. Помер від отриманих поранень 7.11.1943 р., в похідному польовому госпіталі № 4197. Похований у с. Говтва. Рідні: мати, Коренкова Л. Д., проживала за адресою: Рязанська обл., м.Рязьк, вул. Кірова, 21.

Корній Афанасій Гаврилович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1902 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Броварський р-н.

Коробка Іван Петрович, сержант, старший радіотелеграфіст 132-ї танкової бригади. 1919 р.н. Сталінська обл., Чеміновський р-н. Призваний Сталінським облвійськкоматом Сталінської обл. Вбитий 7.09.1941 р. Похований у с. Чечужино. Рідні: батько, Коробка Петро Петрович, проживав за адресою: Сталінська обл., п/о Чіліновське, с. Лобове.

Корсунь Пилип Онуфрійович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1899 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Броварський р-н.

Корх Василь Данилович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1914 р.н. Харківська обл., Куп'янський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: м. Харків.

Косарев Сергій Васильович, рядовий 205-го гаубичного артилерійського полку 304-ї стрілецької дивізії. 1918 р.н. Смоленська обл., Тумановський р-н, с. Брилеве. Призваний Тумановським райвійськкоматом Смоленської обл. Загинув 6.09.1941 р. Похований у с. Велика Жужманівка на х. Підгорний Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: Смоленська обл., с. Прелова.

Костенко Максим Миколайович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1907 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Харківська обл., Волчанський р-н.

Костенко Олександр Петрович, гвардії лейтенант, командир стрілецької роти 34-го гвардійського стрілецького полку 13-ї гвардійської стрілецької дивізії. 1917 р.н. Краснодарський край, Темурацький р-н, ст. Голубинська. Призваний Темурацьким райвійськкоматом Краснодарського краю. Поранений 22.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 31.10.1943 р. в евакуаційному госпіталі № 1597. Похований у с. Бреусівка. Рідні: батько, Костенко Петро Григорович, проживав за адресою: Краснодарський край, Темурацький р-н, ст. Голубинська.

Костенко Петро Кузьмович, рядовий, стрілець 287-го стрілецького полку 14-ї стрілецької дивізії. 1903 р.н. Харківська обл., Золочівський р-н, с. Велика Рогозанка. Призваний Золочівським райвійськкоматом Харківської обл. Поранений 31.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 5.11.1943 р. в евакуаційному госпіталі № 1597. Похований у с. Бреусівка. Рідні: дружина, Костенко Агрипіна Олександрівна, проживала за адресою: Харківська обл., Золочівський р-н, с. Велика Рогозанка.

Костін Василь Георгійович, гвардії старший лейтенант, заступник командира ескадрильї 82-го гвардійського бомбардувального авіаційного полку 164-ї гвардійської бомбардувальної авіаційної дивізії. 1918 р.н. Тамбовська обл., селище Перікса. Призваний Перікським райвійськкоматом Тамбовської обл. Загинув під час аварії літака при перельоті за маршрутом Полтава – Немудри 4.01.1944 р. Похований у колгоспі «Більшовик» на х. Панасівка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: мати, Костіна Ганна Іларіонівна, проживала за адресою: Тамбовська обл., селище Перікса.

Костюченко Дмитро Васильович, молодший лейтенант, командир взводу 809-го стрілецького полку. 1915 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: Чернігівська обл., Комаровський р-н, с. Воловиця.

Кот Пилип Федорович, молодший командир 192-го гвардійського артилерійського полку. 1913 р.н. Вінницька обл., Комсомольський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Вінницька обл., Комсомольський р-н.

Котарев Василь Федорович, рядовий. 1915 р.н. Нижегородська обл., с. Новашине. Призваний Вікарієвським міськвійськкоматом Горьківської обл. Загинув 23.08.1944 р. Похований у с. Солониця Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: Горьківська обл., с. Новашине.

Котенко Іван Петрович, рядовий 960-го стрілецького полку. Поранений 20.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 26.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця.

Котов Микола Панфілович, лейтенант, командир взводу 809-ї стрілецького полку. 1922 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи Полтавської обл.

Кочетов Петро Олексійович, сержант 1-го механізованого корпусу 587-го танкового батальйону 129-ї танкової бригади. 1923 р.н. Воронежська обл., Хлевенський р-н, с. Єлець-Маланіно. Призваний Хлевенським райвійськкоматом Воронежської обл. Загинув 25.09.1943 р. Похований у с. Висока Вакулівка. Рідні: батько, Коче-

тов Олексій Григорович, проживав за адресою: Воронежська обл., Хлевенський р-н, с. Єлець-Маланіно.

Копарний Іван Гнатович, рядовий 304-ї стрілецької дивізії. 1920 р.н. Київська обл., Велико-Половецький р-н, с. М. Половське. Загинув 6.09.1941 р. Похований у с. Велика Жужманівка на х. Підгорний Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Велико-Половецький р-н, с. М. Половське.

Копман М. І., рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1902 р.н. Київська обл., Обухівський р-н. Зник безвісти 11.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Обухівський р-н.

Кравчук Артамон Леонтійович, старший лейтенант, начальник 257-ї окремої механізованої стрілецької роти. 1888 р.н. Київська обл., м. Фастів, вул. Куйбишева, 21. Призваний Фастівським райвійськкоматом Кіровоцької обл. Зник безвісти 17.09.1943 р. в районі х. Вінники. Рідні: дружина, Кравчук Августина Кирилівна, проживала за адресою: Київська обл., м. Фастів, вул. Куйбишева, 21.

Краєвський Микола Прокопович, рядовий. 1912 р.н. Загинув 5.11.1943 р. Похований у с. Солониця, братська могила.

Краєвський Микола Прокопович, рядовий. 1912 р.н. Куйбишевська обл., Чапаєвський р-н. Призваний Чапаєвським райвійськкоматом. Загинув 30.09.1943 р. Похований у с. Нова Галещина. Рідні проживали за адресою: Куйбишевська обл., Чапаєвський р-н.

Краєр Борис Якович, військовий лікар 3-го рангу. 1900 р.н. м. Київ, вул. Червоноармійська, 9/81. Призваний Кагановичським райвійськкоматом м. Києва. Поранений 29.09.1941 р. Похований у с. Андрійки. Рідні: дружина, Краєр Клара Юхимівна, проживала за адресою: м. Київ, вул. Червоноармійська, 9/81.

Крамаренко Лука Григорович, рядовий, стрілець 199-ї стрілецької дивізії. 1910 р. Запорізька обл., Осипенківський р-н, с. Петрівка. Призваний Осипенківським райвійськкоматом Запорізької обл. Загинув 3.09.1941 р. Похований у братській могилі на південно-західній околиці с. Сушки Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Крамаренко, проживала за адресою: Запорізька обл., Осипенківський р-н, с. Петрівка.

Краснов Павло Васильович, рядовий. Куйбишевська обл., Сизранський р-н. Призваний Сизранським райвійськкоматом Куйбишевської обл. Загинув 27.09.1943 р. Похований у с. Василівка, братська могила.

Красноусов Максим Петрович, рядовий 5-ї гвардійської Армії. Помер від отриманих поранень 14.10.1943 р. Похований у с. Говтва.

Кремешний Степан Гаврилович, рядовий, штаб 304-ї стрілецької дивізії. 1915 р.н. Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Софіївка. Призваний Гельмязівським райвійськкоматом Полтавської обл. 8.09.1941 р., виїхав у 304-ту стрілецьку дивізію для вивантаження боєприпасів в р-ні смт Козельщина, і до частини не повернувся. Рідні: дружина, Кремешна Параска, проживала за адресою: Полтавська обл., Гельмязівський р-н, Софіївка.

Крестов Костянтин Олександрович, гвардії рядовий, гарматний майстер 309-го гвардійського мінометного полку. 1924 р.н. Івановська обл., м. Кохма. Загинув 27.09.1943 р. Похований у с. Олександрівка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Перепохований у с. Василівка, братська могила. Увічнений на плиті біля братської могили.

Кривенький Йосип Дмитрович, молодший лейтенант, комендант 809-го стрілецького полку. 1913 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи. Рідні: дружина Смалова Цула Ісаківна, проживала за адресою: Чкаловська обл., м. Переволоцьк.

Крутилов Петро Петрович, рядовий, 270-го стрілецького полку. Іркутська обл. Призваний Бодайбинським райвійськкоматом Іркутської обл. Помер від отриманих поранень 1.10.1943 р, у 595-у медико-санітарному батальйоні. Похований у с. Сушки Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Пастухова, проживала за адресою: Іркутська обл., м. Бодайбо, вул. Красноармійська, 45.

Крушаев С. Салаць.., рядовий 956-го стрілецького полку. Поранений 16.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 4.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця.

Крюков Сергій Васильович, рядовий, стрілець 299-ї стрілецької дивізії. 1902 р.н. Призваний Бузулукським райвійськкоматом Чкаловської обл. Загинув 25.09.1943 р. Похований на залізничній станції Козельщина Полтавської обл. Рідні: дружина, Крюкова Тетяна Михайлівна, проживала за адресою: Чкаловська обл., м. Бузулук, вул. Вокзальна, 26.

Кубайтис Альберт Вільгельмович, сержант 192-го гвардійського артилерійського полку. 1914 р.н. Курська обл., Логовський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., м. Сквиря.

Кудрін Осип, рядовий 1243-го стрілецького полку. Поранений 30.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 6.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця.

Кудря Созон Іванович, лейтенант 192-го гвардійського артилерійського полку. 1915 р.н. Київська обл., Погребищенський р-н. Призваний Переяславським райвійськкоматом Київської обл. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., м. Переяслав, вул. Піонерська, 1.

Кузнецов Іван Миколайович, старший сержант. 1924 р.н. Горьківська обл., Воскресенський р-н. Призваний Воскресенським райвійськкоматом Горьківської обл. Загинув 30.09.1943 р. Похований у с. Нова Галещина. Рідні: сестра, Кузнецова Ганна Миколаївна, проживала за адресою: Горьківська обл., Воскресенський р-н, с. В. Івлеве.

Кузнецов Михайло Миколайович, рядовий 48-го стрілецького полку. 1907 р.н. Ярославська обл. Призваний Урмарським райвійськкоматом Чуваської АРСР. Помер від отриманих поранень 8.11.1943 р., в похідному польовому госпіталі № 4197. Похований у с. Говтва. Рідні: дід, Кузнецов І. Д., проживав за адресою: Чуваська АРСР, ст. Урмари, с. Бекешово.

Кузнецов Петро Андрійович, рядовий, стрілець 132-ї танкової бригади. 1920 р.н. Ленінградська обл., Полновський р-н. Призваний Полновським райвійськкоматом Ленінградської обл. Вбитий у бою 10.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл. Рідні: батько, Кузнецов А. М., проживав за адресою: Ленінградська обл., Полновський р-н, с. Потмонова.

Кузнецов Юрій Григорович, рядовий 42-го стрілецького полку 13-ї стрілецької дивізії. 1924 р.н. Призваний Серобайкальським райвійськкоматом Бурятмонгольської АРСР. Помер від отриманих поранень 11.10.1943 р., в похідному польовому госпіталі № 4197. Похований у с. Говтва. Рідні: мати, Кузнецова А. Д., проживала за адресою: Бурятмонгольська АРСР, Серобайкальський р-н, ст. Нижнегончарська.

Кукін Микола Михайлович, рядовий. 1924 р.н. Псковська обл., Великолукський р-н, с. Губани. Загинув 21.09.1943 р. Похований у с. Лутовинівка.

Кукліні Федір Антонович, рядовий 205-го гвардійського артилерійського полку 304-ї стрілецької дивізії. 1920 р.н. Марійська АРСР, Кутсенеровський р-н. Загинув 7.09.1941 р. Похований у с. Пашківка. Рідні: проживали за адресою: Марійська АРСР, Кутсенеровський р-н.

Куксо Кузьма Матвійович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1898 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Броварський р-н.

Кулемін Микола Кузьмович, рядовий, механік водій 132-ї танкової бригади. 1920 р.н. Челябінська обл., Котов-Івановський р-н. Призваний Котов-Івановським райвійськкоматом Челябінської обл. Загинув у бою 10.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка. Рідні: батько, Кулемін Кузьма Артемович, проживав за адресою: Челябінська обл., Котов-Івановський р-н, с. Тбілясов.

Кулик Федір Федорович, рядовий, стрілець 1245-го стрілецького полку. 1916 р.н. Полтавська обл., Кременчуцький р-н, с. Заруддя. Призваний Кременчуцьким райвійськкоматом Полтавської обл. Поранений 24.12.1943 р. Помер від отриманих поранень 25.01.1944 р., в евакуаційному госпіталі № 2148. Похований у могилі № 9 госпітального кладовища на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: дружина, Кулик, проживала за адресою: Полтавська обл., Кременчуцький р-н, с. Заруддя.

Куликов Михайло Іванович, старший лейтенант, помічник начальника штабу 809-ї стрілецького полку. 1910 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи Полтавської обл.

Кульчицький Іван Власович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1904 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Рокитнянський р-н.

Кунець Павло Матвійович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1901 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Барішівський р-н.

Курбашов Петро Іванович, рядовий 132-ї танкової бригади. 1919 р.н. м. Москва. Призваний Ленінським райвійськкоматом м. Москва. Загинув 3.09.1941 р. Похований у с. Андрійки. Рідні: дружина, Курбатова Єлизавета Пилипівна, проживала за адресою: м. Москва, Берсеневська набережна, 12, кв. 10.

Курбонязов Бабаджан, рядовий, стрілець 656-го стрілецького полку 116-ї стрілецької дивізії. 1908 р.н. Каракалпакська обл., м. Кукус. Призваний Кукуським райвійськкоматом Каракалпакської обл. Загинув 28.09.1943 р. Похований на х. Шевченки Полтавської обл. Рідні: дружина, Курбонязова, проживала за адресою: Каракалпакська обл., м. Кукус, вул. Шембой, 7.

Курилов Іван Степанович, рядовий 58-го окремого батальйону зв'язку. 1906 р.н. Призваний Молотовським райвійськкоматом Сталінградської обл. Поранений 8.11.1943 р. Помер від отриманих поранень 8.11.1943 р., в похідному польовому госпіталі № 4197. Похований у с. Говтва. Рідні: дружина, Курилова Наталія Іванівна, проживала за адресою: Сталінградська обл., Молотовський р-н, Тарасівська сільська рада, с. Тарасове.

Куркін Павло Федорович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1907 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: м. Харків.

Курос Федір Григорович, політрук, відповідальний секретар 257-ї окремої мотострілецької роти. 1911 р.н. м. Сталіно, вул. Маріупольська, 13. Кадровий військовий. Загинув 10.09.1941 р. Похований у с. Бригадирівка. Рідні: дружина, Курос Ганна Нестерівна, проживала за адресою: м. Сталіно, вул. Маріупольська, 13.

Курочка Борис Парфентійович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1905 р.н. Полтавська обл., Градизький р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Полтавська обл., Градизький р-н.

Куталов Василь Лукич, рядовий 205-го гвардійського артилерійського полку 304-ї стрілецької дивізії. 1915 р.н. Київська обл., Макарівський р-н. Загинув

7.09.1941 р. Похований у с. Пашківка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Макарівський р-н.

Кухарчук Йосип Вікторович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1904 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Житомирська обл., Хавруцький р-н.

Кущіренко Василь Андрійович, молодший лейтенант, командир взводу 809-ї стрілецького полку. 1922 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи. Рідні: проживали за адресою: Краснодарський край, Сталінський р-н, ст. Криловська.

Куц Іван Панкратович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1910 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Бориспільський р-н.

Лабезний Григорій Андрійович, старшина 734-го стрілецького полку. 1905 р.н. Полтавська обл., Новосанжарський р-н, х. Сердюки. Призваний Новосанжарським райвійськкоматом Полтавської обл. Отримав поранення 21.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 23.12.1943 р., в евакуаційному госпіталі № 1248. Похований у могилі № 12 на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: сестра, Зубко А. П., проживала за адресою: Полтавська обл., Новосанжарський р-н, х. Сердюки.

Лавасенко Павло Іванович, рядовий 201-го стрілецького полку. Поранений 16.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 5.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця.

Ладигін Микола Миколайович, молодший політрук, політрук 8-ї роти 1053-го стрілецького полку 300-ї стрілецької дивізії. 1920 р.н. Горьківська обл., м. Лисковськ, вул. Робоча гора, 9. Призваний Лисковським райвійськкоматом Горьківської обл. Загинув 3.09.1941 р. Похований у с. Солониця. Рідні: Ладигін Григорій Миколайович, проживав за адресою: Горьківська обл., м. Лисковськ, вул. Робоча гора, 9.

Лаєв Л. М., рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1917 р.н. Зник безвісти 11.09.1941 р. в районі с. Підгорівка. Рідні проживали за адресою: м. Черкаси.

Лаєв Л. М., рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1917 р.н. Зник безвісти 11.09.1941 р. в районі с. Підгорівка. Рідні: проживали за адресою: м. Черкаси.

Латишев М. С., рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1910 р.н. Курська обл., Потішихський р-н. Зник безвісти 11.09.1941 р. в районі с. Підгорівка. Рідні проживали за адресою: м. Харків.

Лажно Яків Петрович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1902 р.н. Київська обл., Бориспільський р-н, с. Дударкове. Призваний Бориспільським райвійськкоматом Київської обл. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: дружина, Лажно Марія Свиридівна, проживала за адресою: Київська обл., Бориспільський р-н, с. Дударкове.

Лебедев Борис Леонтієвич, лейтенант, командир стрілецького батальйону 132-ї стрілецької дивізії. Ярославська обл., м. Буй. Призваний Буйським райвійськкоматом Ярославської обл. Загинув під час бою 11.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл. Рідні: батько, Лебедев Леонтій Васильович, проживав за адресою: Ярославська обл., м. Буй.

Лебедев Феофан Павлович, рядовий 193-го стрілецького полку 66-ї гвардійської стрілецької дивізії. 1924 р.н. Алтайський край, Грязлубинський р-н, с. Платове. Призваний Грязлубинським райвійськкоматом Алтайського краю. Поранений 28.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 10.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: батько, Лебедев Павло Дмитрович, проживав за адресою: Алтайський край, Грязлубинський р-н, с. Платове.

Левченко Микола Іванович, молодший сержант, командир танку 132-ї танкової бригади. 1919 р.н. Полтавська обл., Гельмязівський р-н. Призваний Гельмязівським райвійськкоматом Полтавської обл. Загинув під час бою 10.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл. Рідні: батько, Левченко І. Д., проживав за адресою: Полтавська обл., Гельмязівський р-н, колгосп ім. Куйбишева.

Леонов Микола. Загинув на території Козельщинського р-ну. Похований у с. Миргородщина, братська могила.

Леонов Петро Абрамович, молодший лейтенант, командир взводу 787-го артилерійського полку 252-ї стрілецької дивізії. 1914 р.н. Донбас, м. Красnodон. Призваний Луганським (Смоленським) облвійськкоматом. Загинув 8.10.1943 р. Похований у с. Лутовинівка. Рідні: мати, Леонова Пелагея Кузьмінічна, проживала за адресою: Смоленська обл., м. Починок, вул. Леніна, 11.

Леонтьєв Григорій Леонтійович, рядовий, лаборант 205-го гвардійського артилерійського полку 304-ї стрілецької дивізії. 1921 р.н. Марійська АРСР. Загинув 7.09.1941 р. Похований у с. Пашківка. Рідні: проживали за адресою: Марійська АРСР, Марійський р-н, Агорська сільська рада.

Леснев Андрій Микитович, старший сержант, молодший командир 1367-го зенітного полку. Поранений 9.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 6.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця.

Лещенко Володимир Кирилович, молодший сержант, радіотелеграфіст 132-ї танкової бригади. 1914 р.н. м. Дніпропетровськ, х. Олександрівка. Призваний Дніпропетровським райвійськкоматом. Загинув під час бою 9.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл. Рідні: дружина, Лещенко Єфросинія Іллівна, проживала за адресою: м. Дніпропетровськ, х. Олександрівка.

Лещенко М. С. 1930 р.н. Житель с. Сушки. Загинув у результаті вибуху снаряда 18.04.1946 р. Похований у с. Сушки.

Лею Василь Абрамович, рядовий, водій 3-ї окремої танкової бригади. 1911 р.н. Полтавська обл., Золотоніський р-н, Денежська сільська рада. Призваний Золотоніським райвійськкоматом Полтавської обл. Загинув під час бомбардування 12.09.1941 р. Похований у с. Телятники (нині с. Нова Україна) Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Мордонаєва Тамара Володимирівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Золотоніський р-н, Денежська сільська рада.

Лимаренко Сергій Романович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1917 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Полтавська обл., Ковалівський р-н.

Линник П. Г., рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1916 р.н. Київська обл., Гребінківський р-н. Зник безвісти 11.09.1941 р. в районі с. Підгорівка. Рідні проживали за адресою: Київська обл., Гребінківський р-н.

Лисняк Петро Тимофійович, рядовий, 145-го стрілецького полку. 1919 р.н. Призваний міськвійськкоматом м. Фрунзе. Поранений 21.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 23.10.1943 р., в похідному польовому госпіталі № 4197. Похований у с. Говтва. Рідні: мати, Лисняк Марфа Степанівна, проживала за адресою: м. Фрунзе, Н.Лоблинська сільська рада, с. Москва.

Литвак Арон Йосипович, рядовий, стрілець 192-го гвардійського артилерійського полку. 1919 р.н. Житомирська обл., Базарський р-н, с. Надашки. Призваний Київським райвійськкоматом м. Києва. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: мати, Литвак Фаня Єлівна, проживала за адресою: Житомирська обл., м. Коростень, вул. Котовського, 29.

Лихолетов Семен Терентійович, рядовий, стрілець 960-го стрілецького полку. 1922 р.н. Омська обл., Абатський р-н, с. Осиновки. Призваний Абатським райвійськкоматом Омської обл. Поранений 24.10.1943 р. Помер від отриманих поранень

21.12.1943 р., в евакуаційному госпіталі № 1248. Похований у могилі № 10 на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні проживали за адресою: Омська обл., Абатський р-н, с. Осиновки.

Лихота Михайло Свиридович, рядовий, санітар 294-го стрілецького полку. Поранений 1.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 4.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4198. Похований у с. Приліпка Козельщинського р-ну Полтавської обл.

Ліманов Абрам Давидович, рядовий, санітарний інструктор 1245-го стрілецького полку. 1900 р.н. Чернігівська обл., с. Холодний Яр, б. № 10. Призваний Каменським райвійськкоматом Уральської обл. Отримав поранення 27.09.1943 р. Помер 22.10.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований на території Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Ліманова Єлизавета, проживала за адресою: Уральська обл., Каменський р-н, селище Єрмолчін.

Лобачев Іван Софронович, рядовий 299-го стрілецького полку 233-ї стрілецької дивізії. 1922 р.н. Казахська РСР, м. Караганда, вул. Залізнична, 9. Призваний Сталінським райвійськкоматом. Отримав поранення 26.09.1943 р. Помер 27.09.1943 р. Похований у с. Лутовинівка. Рідні: проживали за адресою: Казахська РСР, м. Караганда, вул. Залізнична, 9.

Логачов Олексій Гаврилович, старшина, командир танкового взводу 132-ї стрілецької дивізії. Орловська обл., Измалковський р-н. Призваний Измалковським райвійськкоматом Орловської обл. Загинув у бою 11.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл. Рідні: сестра, Логачова Тетяна Гаврилівна, проживала за адресою: Орловська обл., Измалковський р-н, с. Чермашне.

Лопкарев В. А. Загинув на території Козельщинського р-ну. Похований у с. Говтва.

Лубенець Федір Іванович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1901 р.н. Київська обл., Броварський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Броварський р-н.

Лугін Дем'ян Якович, рядовий, автоматник 63-го загороджувального загону. Поранений 8.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 13.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця.

Лук'яченко Трохим Павлович, рядовий, стрілець 958-го стрілецького полку. Поранений 29.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 21.12.1943 р., в евакуаційному госпіталі № 1248. Похований у могилі № 10 на залізничній станції Галещина Полтавської обл.

Лутохін Олександр Васильович, ефрейтор 176-го стрілецького полку. 1923 р.н. Івановська обл., Івановський р-н. Призваний Івановським райвійськкоматом Івановської обл. Поранений 28.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 21.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: дружина, Лутохіна Н. І., проживала за адресою: Івановська обл., Івановський р-н, м. Іваново, радгосп ім. Фрунзе.

Луценко Іван Тимофійович, лейтенант, ад'ютант 809-ї стрілецького полку. 1914 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. В районі с. Булахи Полтавської обл.

Львов Валерій Петрович, сержант 41-го стрілецького полку. 1907 р.н. Свердловська обл., м. Камишлов, вул. Карла Маркса, 45. Призваний Камишловським райвійськкоматом Свердловської обл. Отримав поранення 20.10.1943 р. Помер 28.10.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: брат, Львов Сергій Петрович, проживав за адресою: Свердловська обл., м. Камишлов, вул. Карла Маркса, 45.

Любасенко Павло Іванович, рядовий. 1900 р.н. Помер від отриманих поранень 6.11.1943 р. Похований у с. Солониця Козельщинського р-ну Полтавської обл.

Любич Віктор Іванович, лейтенант, командир взводу 776-го стрілецького взводу. 1917 р.н. Ворошиловградська обл., м. Лисичанськ, вул. Молотова, 36. Призваний Лисичанським райвійськкоматом Ворошиловградської обл. Загинув 25.09.1943 р. Похований у с. Висока Вакулівка. Рідні: батько, Любич Іван Васильович, проживав за адресою: Ворошиловградська обл., м. Лисичанськ, вул. Молотова, 36.

Лях Гаврило Онисимович, рядовий, стрілець 145-го гвардійського стрілецького полку. 1895 р.н. Полтавська обл., Новосанжарський р-н, Полужирська сільська рада. Призваний Новосанжарським райвійськкоматом Полтавської обл. Поранений 15.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 24.12.1943 р., в евакуаційному госпіталі № 1248. Похований у могилі № 12 на залізничній станції Галецька Полтавської обл. Рідні: дружина, Лях Василина Федорівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Новосанжарський р-н, Полужирська сільська рада.

М'який Микола Миколайович, рядовий 41-го стрілецького полку. Харківська обл., Дергачівський р-н, с. Солониці. Призваний Дергачівським райвійськкоматом Харківської обл. Отримав поранення 12.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 16.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: дружина, М'яка Марфа Григорівна, проживала за адресою: Харківська обл., Дергачівський р-н, с. Ольшани, х. Зіньків.

М'якотін Олексій Миколайович, рядовий, стрілець 233-ї стрілецької дивізії. 1925 р.н. Воронежська обл., Новохоперський р-н, колгосп «Пробужденський». Призваний Новохоперським райвійськкоматом Воронежської обл. Загинув 28.09.1943 р. Похований в смт Козельщина Полтавської обл. Рідні: батько, М'якотін Микола Григорович, проживав за адресою: Воронежська обл., Новохоперський р-н, колгосп «Пробужденський».

Магда Ольга, колгоспниця. 1914 р.н. с. Бригадирівка. Загинула в результаті вибуху снаряда 4.03.1944 р. Похована в с. Бригадирівка.

Мазаев Петро Іванович, гвардії молодший лейтенант, командир стрілецького взводу 195-го стрілецького полку. 1919 р.н. Івановська обл., Приволжський р-н, Красінська сільська рада, с. Федорище. Призваний Івановським облвійськкоматом. Помер від отриманих поранень 4.11.1943 р. Похований у с. Говтва. Рідні: дружина, Мазаєва Валентина Костянтинівна, проживала за адресою: Іванівська обл., Приволжський р-н, Красінська сільська рада, с. Федорище.

Мазепа Мойша Беневич, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1925 р.н. м. Київ. Доброволець. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: мати, Мазепа Бася Ельївна, проживала за адресою: м. Київ, вул. Тимофіївська, 4/10.

Макаренко Іван Гнатович, лейтенант, командир взводу 1053-го стрілецького полку 300-ї стрілецької дивізії. 1922 р.н. м. Ворошиловград. вул. Підгорна, 5. Призваний Біловодським райвійськкоматом Ворошиловградської обл. Загинув 3.09.1941 р. Похований у с. Солониця. Рідні: батько, Макаренко Г. А., проживав за адресою: м. Ворошиловград. вул. Підгорна, 5.

Маклаков Степан Васильович, рядовий, стрілець 960-го стрілецького полку. 1924 р.н. м. Архангельськ. Призваний Архангельським міськвійськкоматом. Помер від отриманих поранень 11.12.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований на залізничній станції Галецька, біофабрика, в 300 м. південно-західніше водонапірної вежі. Рідні: Маклакова Віра Опанасівна, проживала за адресою: м. Архангельськ, вул. Балтіца, 68.

Максимов Борис Миколайович, рядовий 958-го стрілецького полку. 1923 р.н. м. Москва. вул. Калітниковська, 29. Призваний Московським міськвійськкоматом

м. Москва. Отримав поранення 28.09.1943 р. Помер 3.10.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: дружина, Максимова Ганна Миколаївна, проживала за адресою: м. Москва, вул. Мала Калітниківська, 29.

Макушкін Василь Семенович, рядовий 101-го стрілецького полку. 1909 р.н. Ростовська обл., Верхнедонський р-н, ст. Шумілінська. Призваний Верхнедонським райвійськкоматом Ростовської обл. Загинув у 1941 р. Похований у с. Оленівка Козельщинського р-ну. Рідні: дружина, Макушкіна Раїса Борисівна, проживала за адресою: Ростовська обл., Верхнедонський р-н, ст. Шумілінська.

Малахов Володимир Іванович, рядовий, кулеметник 64-ї механізованої бригади. 1923 р.н. м. Ленінград, вул. Нова Ефірна, 101/1. Призваний Червоногвардійським райвійськкоматом м. Ленінград. Отримав поранення 6.12.1943 р. Помер від отриманих поранень 7.12.1943 р. у ГПЕП 232. Похований у с. Черноглазівка, в садку. Рідні: мати, Малахова Серафима, проживала за адресою: м. Ленінград, вул. Нова Ефірна, 101/1.

Малеев Петро Степанович, рядовий, стрілець 310-го стрілецького полку 110-ї стрілецької дивізії. 1925 р.н. Туркменська РСР, м. Мари, вул. Київська, 3. Поранений 30.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 26.12.1943 р., в евакуаційному госпіталі № 1597. Похований у с. Бреусівка. Рідні: дружина, Малеева, проживала за адресою: Туркменська РСР, м. Мари, вул. Київська, 3.

Малініков Микола Федорович, капітан, начальник штабу 822-го артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1910 р.н. Орловська обл. Новозибківський р-н, с. Новозибково. Призваний Ташкентським облвійськкоматом. Зник безвісти 16.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: дружина, Малінікова Олена Михайлівна, проживала за адресою: м. Ташкент, вул. Будьонного, 48.

Малодід Володимир Кирилович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1907 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Обухівський р-н.

Мальченко Володимир Антонович, старший лейтенант, командир роти 341-го окремого саперного батальйону 233-ї стрілецької дивізії. 1921 р.н. Одеська обл., Ширяєвський р-н. Призваний Ширяєвським райвійськкоматом Одеської обл. Загинув 27.09.1943 р. Похований в смт Козельщина. Рідні: дружина, Мальченко Любов Корніївна, проживала за адресою: Одеська обл., Ширяєвський р-н, с. Семінопольє.

Мамадалієв Д., рядовий 1243-го стрілецького полку. Поранений 26.09.1943 р. Помер від отриманих поранень 28.09.1943 р., в 454-у окремому медико-санітарному батальйоні. Похований у с. Вишняки (Пінчуки) Козельщинського р-ну Полтавської обл.

Мананіков Микола Миколайович, старший батальйонний комісар, командир полку 555-го папс. 1908 р.н. Куйбишевська обл., м. Сизрань, вул. Центральна, 22. Призваний Сизранським райвійськкоматом Куйбишевської обл. Поранений 14.09.1941 р. Похований у с. Андрійки. Рідні: дружина, Мананікова Ольга Іванівна, проживала за адресою: Куйбишевська обл., м. Сизрань, вул. Центральна, 22.

Марінченко Д. А., рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1898 р.н. Київська обл., Бориспільський р-н. Зник безвісти 11.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Бориспільський р-н.

Маркін Володимир Петрович, лейтенант 703-го стрілецького полку 233-ї стрілецької дивізії. 1919 р.н. м. Москва, Північний залізничний шлях, ст. Щелково. Призваний Московським міськвійськкоматом. Отримав поранення 23.12.1943 р. Помер в евакуаційному госпіталі № 1248. Похований у могилі № 12 на залізничній станції Галєщина Полтавської обл. Рідні: батько, Маркін Петро Петрович, проживав за адре-

сою: м. Москва, Північний залізничний шлях, ст. Щелково, ткацька фабрика, 8, кв. 16.

Марков Михайло Сергійович, рядовий 656-го стрілецького полку. 1899 р.н. Горьківська обл., Кстовський р-н, с. Михамчукова. Призваний Кстовським райвійськкоматом Горьківської обл. Поранений 2.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 3.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: дружина, Маркова Тетяна Іванівна, проживала за адресою: Горьківська обл., Кстовський р-н, с. Михамчукова.

Мартиненко Іван Іванович, рядовий, санітар 199-ї стрілецької дивізії. 1906 р.н. Київська обл., Васильківський р-н, с. Барахти. Призваний Васильківським райвійськкоматом Київської обл. Загинув 23.09.1941 р. Похований у с. Василівка. Рідні: дружина, Мартиненко Надія Давидівна, проживала за адресою: Київська обл., Васильківський р-н, с. Барахти.

Маруда Андрій Харитонович, рядовий, стрілець 199-ї стрілецької дивізії. 1919 р.н. Полтавська обл., Комишанський р-н, с. Попівка. Призваний Комишанським райвійськкоматом Полтавської обл. Загинув у бою 10.09.1941 р. Похований у с. Пригарівка Полтавської обл. Рідні: батько, Маруда Харитон, проживав за адресою: Полтавська обл., Комишанський р-н, с. Попівка.

Марухо Федір Єгорович (Григорович), рядовий, лаборант 205-го гвардійського артилерійського полку 304-ї стрілецької дивізії. 1907 р.н. Вінницька обл., Немирівський р-н. Загинув 7.09.1941 р. Похований у с. Пашківка. Рідні: проживали за адресою: Вінницька обл., Немирівський р-н, м. Немирів.

Марченко Петро Опанасович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1905 р.н. Полтавська обл., Кобеляцький р-н. Зник безвісти 20.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Полтавська обл., Кобеляцький р-н.

Марченко Петро Степанович, рядовий 1241-го стрілецького полку. 1914 р.н. Призваний Калінінським райвійськкоматом. Отримав поранення 19.09.1943 р. Помер від отриманих поранень 23.09.1943 р. у 454-му окремому медико-санітарному батальйоні. Похований у с. Вишняки (Пінчуки) Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: батько, Марченко Степан, проживав за адресою: м. Семипалатинськ, Мясотенський бор, 18/1.

Масюк Пилип Семенович, старшина 924-го стрілецького полку. 1921 р.н. Сталінська обл., м. Червоноармійськ. Призваний Красноармійським райвійськкоматом Сталінської обл. Отримав поранення 23.12.1943 р. Помер від отриманих поранень 14.01.1944 р., в евакуаційному госпіталі № 2148. Похований у могилі № 5 на госпітальному кладовищі на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: батько, Масюк Семен, проживав за адресою: Сталінська обл., м. Червоноармійськ, вул. Щорса, 43.

Матвеев Василь Савелійович, рядовий 2030-го окремого артилерійського полку. 1900 р.н. Саратовська обл., Аркадакський р-н. Призваний Аркадакським райвійськкоматом Саратовської обл. Помер від отриманих поранень 10.02.1944 р., в евакуаційному госпіталі № 1248. Похований у могилі № 19 на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: дружина, Матвеева В. І., проживала за адресою: Саратовська обл., Аркадакський р-н, Семенівська сільська рада.

Матвеев Василь Трохимович, рядовий, мінометник 924-го стрілецького полку. Омська обл., Русько-Полянський р-н, с. Могильовка. Призваний Русько-Полянським райвійськкоматом Омської обл. Отримав поранення 10.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 15.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: мати, Матвеева Марія, проживала за адресою: Омська обл., Русько-Полянський р-н, с. Могильовка.

Матвієць Григорій Павлович, рядовий, стрілець. Призваний Козельщинським райвійськкоматом Полтавської обл. Зник безвісти в листопаді 1943 р. Рідні: дружина, Матвієць Дарія.

Матвієць Трохим Семенович, рядовий, стрілець. 1906 р.н. Полтавська обл., Козельщинський р-н, с. Солониця. Призваний Козельщинським райвійськкоматом Полтавської обл. Зник безвісти в листопаді 1943 р. Рідні: дружина, Матвієць Оксана Михайлівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Козельщинський р-н, с. Солониця.

Матвійченко Микола Іванович, рядовий, штаб 304-ї стрілецької дивізії. 1910 р.н. Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Підставки. Призваний Гельмязівським райвійськкоматом Полтавської обл. 8.09.1941 р., виїхав у 304-ту стрілецьку дивізію для вивантаження боеприпасів в районі смт Козельщина. До частини не повернувся. Рідні: дружина, Матвійченко Варвара Іванівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Підставки.

Маткарамов Мадамін, рядовий 1245-го стрілецького полку 375-ї стрілецької дивізії. 1895 р.н. Омська обл., Саргатський р-н. Призваний Хісанським райвійськкоматом Хорезмської обл. Отримав поранення 25.09.1943 р. Помер від отриманих поранень 5.10.1943 р. Похований у с. Вишняки (Пінчуки) Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Мадамідова Алабіді, проживала за адресою: Узбецька РСР, Хорезмська обл., м. Хіса, вул. Карла Маркса, 14.

Матов (Матров) Віталій Васильович, сержант, командир відділення 304-ї окремої розвідувальної роти 304-ї стрілецької дивізії. 1918 р.н. Ярославська обл., Межечський р-н, с. Космиліне. Призваний Нерехтським райвійськкоматом Ярославської обл. Загинув 14.09.1941 р. Похований в смт Козельщина. Рідні: батько, Неняев Микола Іванович, проживав за адресою: Ярославська обл., Межечський р-н, с. Космиліне.

Махницький Олександр Йосипович, рядовий, стрілець 924-го стрілецького полку. 1910 р.н. Полтавська обл., Машівський р-н, с. Селещина. Призваний Машівським райвійськкоматом Полтавської обл. Отримав поранення 2.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 26.12.1943 р. Похований на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: дружина, Махницька Наталія, проживала за адресою: Полтавська обл., Машівський р-н, с. Селещина.

Мацарський Іван Олександрович, військовий фельдшер 809-го стрілецького полку. 1915 р.н. Призваний Куйбишевським райвійськкоматом. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи. Рідні: проживали за адресою: Куйбишевська обл., м. Сталіно.

Мацюцький Олександр Йосипович, рядовий 924-го стрілецького полку. 1910 р.н. Полтавська обл., Машівський р-н, с. Селещина. Призваний Машівським райвійськкоматом Полтавської обл. Помер від отриманих поранень 27.12.1943 р., в евакуаційному госпіталі № 1248. Похований у могилі № 11 на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: дружина, Мацюкова Наталія, проживала за адресою: Полтавська обл., Машівський р-н, с. Селещина.

Машечкін Іван Федорович, молодший лейтенант, льотчик 198-ї штурмової авіаційної дивізії. 1920 р.н. Курська обл., Свердловський р-н, с. Гретінове. Призваний Ленінським райвійськкоматом Московської обл. Загинув під час аварії літака ІЛ-2 24.06.1944 р. Похований в смт Козельщина в 15 м східніше Козельщинського Різдво-Богородицького монастиря. Рідні: батько, Машечкін Федір Дементійович, мати, Машечкіна Варвара Іванівна, проживали за адресою: м. Москва, ст. Леніно, вул. Хохловська, 1.

Маяцький Петро Васильович, капітан, штурман полку 230-го гвардійського стрілецького полку 15-ї авіаційної дивізії. 1912 р.н. Саратовська обл., Самойлівський р-н, с. Самойлівка. Доброволець. Не повернувся з завдання з району Махнівка – Кобе-

ляки 12.09.1941 р. Рідні: дружина, Маяцька Лідія Давидівна, проживала за адресою: м. Тихорецьк.

Межов Григорій Олексійович, сержант, механік-водій танку 132-ї танкової бригади. Загинув під час бою 11.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл.

Мелошніков Микола Опанасович, рядовий 1243-го стрілецького полку. Отримав поранення 13.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 10.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця.

Мельник Тимофій Опанасович, рядовий, стрілець 468-го стрілецького полку. 1897 р.н. Харківська обл., Валківський р-н, с. Залегосьє. Призваний Валківським райвійськкоматом Харківської обл. Отримав поранення 30.12.1943 р. Помер від отриманих поранень 18.01.1944 р., в евакуаційному госпіталі № 2148. Похований у могилі № 6 на госпітальному кладовищі на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: дружина, Мельник Ганна Дмитрівна, проживала за адресою: Харківська обл., Валківський р-н, с. Залегосьє.

Мельников Олександр Гнатович, молодший сержант. Отримав поранення 4.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 6.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця.

Мельниченко Іван Кузьмович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1913 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Харківська обл., Люботинський р-н.

Мельниченко Михайло Опанасович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1908 р.н. м. Харків. Зник безвісти 20.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Бориспільський р-н.

Мельченко Григорій Петрович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1910 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Полтавська обл. м. Миргород.

Мироненко Петро Михайлович, сержант, механік-водій 3-ї окремої танкової бригади. 1918 р.н. Київська обл., Бишевський р-н. Зник безвісти 11.09.1941 р. в районі с. Фесенки. Рідні: батько, Мироненко Михайло, проживав за адресою: Київська обл., Бишевський р-н, с. Козиченки.

Миронов Федір Петрович, молодший політрук 584-го стрілецького полку 199-ї стрілецької дивізії. 1914 р.н. Татарська АРСР, Першотравневий р-н, с. Кутема. Призваний Першотравневим райвійськкоматом Татарської АРСР. Загинув 7.09.1941 р. Похований в с. Василівка. Рідні: дружина, Миронова В. Ф., проживала за адресою: Татарська АРСР, Першотравневий р-н, с. Венгерovo.

Митник Йосиф Моисейович (Мошкович), політрук 807-го стрілецького полку 799-ї стрілецької дивізії. 1900 р.н. м. Сквиря. Призваний Шевченківським райвійськкоматом м. Києва. Загинув 13.09.1941 р. Похований в смт Козельщина Полтавської обл. Рідні: дружина, Митник Шифра Пінсухівна, проживала за адресою: м. Київ, вул. Артема, 55/47.

Михайлюк Михайло Тимофійович, старшина медичної служби 585-го стрілецького полку. 1923 р.н. Дніпропетровська обл., Верхньодніпровський р-н. Призваний Верхньодніпровським райвійськкоматом Дніпропетровської обл. Помер від отриманих поранень 16.01.1944 р., в евакуаційному госпіталі № 1248. Похований у могилі № 6 на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: мати, Михайлюк Анастасія Денисівна, проживала за адресою: Дніпропетровська обл., Верхньодніпровський р-н, с. Мишуричів.

Мігунов Олександр Федорович, рядовий 75-го корпусу. 1910 р.н. Горьківська обл., Бурський р-н. Призваний Бурським райвійськкоматом Горьківської обл. Помер від отриманих поранень 19.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпі-

галі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: проживали за адресою: Горьківська обл., Бурський р-н.

Мінін Григорій Андрійович, ефрейтор, сапер 11-го стрілецького полку. 1913 р.н. Челябінська обл., м. Магнітогорськ. Призваний Дніпродзержинським райвійськкоматом Челябінської обл. Отримав поранення 19.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 21.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: дружина, Мініна Мотрона Купріянівна, проживала за адресою: Челябінська обл., м. Магнітогорськ, проспект ім. Чайковського, 28.

Мінцев Віктор Григорович, рядовий, стрілець 3-ї окремої танкової бригади. м. Баку, Кіровський р-н. Зник безвісти 11.09.1941 р. в районі с. Фесенки. Рідні: батько, Мінцев Григорій Миколайович, проживав за адресою: м. Баку, Кіровський р-н, промисел 2.

Міняйло Іван Васильович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1907 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Харківська обл., Савинський р-н.

Мірзаконов Мірзакамед, рядовий 572-го стрілецького полку 233-ї стрілецької дивізії. 1918 р.н. Башкирська АРСР, Лішевський р-н, Медведівська сільська рада. Призваний Вельсакським райвійськкоматом. Отримав поранення 26.09.1943 р. Помер від отриманих поранень 27.09.1943 р. Похований в с. Лутовинівка. Рідні: сестра, Мурзаларовна М., проживала за адресою: Башкирська АРСР, Лішевський р-н, Медведівська сільська рада.

Мірзалієв Мірзайнаб, рядовий. Загинув 9.11.1943 р. Похований у с. Солониця, братська могила.

Міфтієв Ханафі Хайнат, рядовий. 1916 р.н. Татарська АРСР, Анастовський р-н. Призваний Кайбицьким райвійськкоматом Татарської АРСР. Загинув 5.11.1943 р. Похований у с. Чапаєвка. Золотоніського р-ну Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: Татарська АРСР, Анастовський р-н.

Могила Полікарп Степанович, рядовий. 1905 р.н. Загинув 16.10.1943 р. Похований в смт Козельщина.

Морванюк Іван Стефанович, рядовий. 1913 р.н. Житомирська обл., Попільнянський р-н, с. Кіловка. Призваний Попільнянським райвійськкоматом Житомирської обл. Загинув у вересні 1941 р. Похований на х. Колоди Солоницької сільської ради. Рідні: мати, Морванюк Ганна Ізотівна, проживала за адресою: Житомирська обл., Попільнянський р-н, с. Кіловка.

Моргунов Олександр Федорович, рядовий. 1910 р.н. Нижегородська обл., Борський р-н, с. Куземино. Загинув 10.11.1943 р. Похований у с. Солониця Козельщинського р-ну Полтавської обл.

Мороз Іван Костянтинович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1913 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка.

Морозов Василь Степанович, молодший лейтенант. Новгородська обл., Хвойнинський р-н. Призваний Хвойнинським райвійськкоматом. Загинув 18.09.1943 р. Похований у с. Висока Вакулівка, братська могила.

Морозов Спиридон Парамонович, рядовий. 1908 р.н. Свердловська обл., м. Перм. Призваний Свердловським райвійськкоматом, м. Перм. Загинув 25.10.1943 р. Похований у с. Сушки Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: Свердловська обл., м. Перм.

Москаленко Андрій Іванович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. 1901 р.н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Переяславський р-н.

Москаленко Іван Михайлович, лейтенант, командир батареї 465-го гаубичного артилерійського полку. 1921 р.н. Київська обл., Бориспільський р-н, с. Жовтневе. Ка-

дровий військовий. Загинув у бою 9.09.1941 р. Похований у с. Пригарівка (за іншими джерелами у с. Підгорівка). Рідні: батько, Москаленко Михайло, проживав за адресою: Київська обл., Бориспільський р-н, с. Жовтневе.

Москаленко Мойсей Павлович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку. Київська обл., Броварський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Броварський р-н.

Москвін Олександр Валеріанович, військовий лікар 3-го рангу 809-го стрілецького полку. 1918 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи.

Мотосов Митрофан Ларіонович, молодший політрук, командир батальйону 192-го гвардійського артилерійського полку. Орловська обл., Єлецький р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Орловська обл., Єлецький р-н.

Мулібаєв Шакір, рядовий 960-го стрілецького полку. Помер від отриманих поранень 19.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця.

Мурзалієв Мірзан, рядовий 382-го стрілецького полку. Ферганська обл., Кувинський р-н, Ворошиловська сільська рада, колгосп «Комуніст». Призваний Кувинським райвійськкоматом Ферганської обл. Поранений 14.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 10.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: батько, Хасанов Мур., проживав за адресою: Ферганська обл., Кувинський р-н, Ворошиловська сільська рада, колгосп «Комуніст».

Мутський Іван Іванович, лейтенант, командир взводу 809-го стрілецького полку. 1908 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи. Рідні: проживали за адресою: м. Чернігів, вул. Радянська, 44.

Мухортов Микола Андрійович, рядовий 5-ї гвардійської Армії. 1904 р.н. Призваний Серпуховським райвійськкоматом Московської обл. Помер від отриманих поранень 20.10.1943 р., в похідному польовому госпіталі № 4197. Похований на північно-східній околиці с. Говтва Полтавської обл. Рідні: дружина, Мухортова Олександра Федорівна, проживала за адресою: Московська обл., Серпуховський р-н, с. Василівка.

Наборщиков Василь Пилипович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1916 р.н. м. Омськ. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні проживали в м. Омськ.

Нагорний Олексій Астафурович, рядовий, артилерист 199-ї стрілецької дивізії. 1915 р.н. Київська обл. м. Київ, с. Ходівка. Призваний Ходівським райвійськкоматом Київської обл. Загинув 8.09.1941 р. Похований у с. Сушки Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Нагорна, проживала за адресою: Київська обл. м. Київ, с. Ходівка.

Назаров Леонід (Леонтій) Михайлович, рядовий, стрілець 304-ї окремої розвідувальної роти 304-ї стрілецької дивізії. 1919 р.н. Алтайський край, Залесовський р-н, с. Камишевка. Призваний Залесовським райвійськкоматом Алтайського краю. Загинув 14.09.1941 р. Похований в смт Козельщина Полтавської обл. Рідні: мати, Назарова Наталія Григорівна, проживала за адресою: Алтайський край, Залесовський р-н, с. Камишевка.

Найденев Кузьма Павлович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1912 р.н. Харківська обл., Волчанський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Харківська обл., Волчанський р-н.

Накоркішко Володимир Костянтинівич, рядовий 132-ї танкової бригади. 1915 р.н. Кіровоградська обл., Новопржеський р-н. Призваний Новопржеським райвійськкоматом Кіровоградської обл. Згорів у танку 16.09.1941 р. біля с. Підгорівка

Полтавської обл. Рідні: дружина, Накоркішко А. Л., проживала за адресою: Кіровоградська обл., Новопражський р-н, с. Дубовики.

Наумченко Костянтин Семенович, лейтенант, командир взводу 3-ї окремої танкової бригади. 1913 р.н. Дніпропетровська обл., м. Нижньодніпровськ. Кадровий військовий. Зник безвісти 11.09.1941 р. в районі с. Фесенки. Рідні: дружина, Наумченко Віра Іванівна, проживала за адресою: м. Харків, вул. Червоних письменників. Дім Слова, 5, кв. 41.

Нахаєнок Михайло Лукич, майор, командир полку 1051-го стрілецького полку 300-ї стрілецької дивізії. 1903 р.н. Призваний Вітебським райвійськкоматом. Загинув 16.09.1941 р. Тіло залишене на полі бою в с. Мар'янівка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: м. Вітебськ, Пролетарська вітка.

Неделько Опанас Ілліч, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1913 р.н. м. Київ. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: м. Київ.

Некрасов Федір Микитович, рядовий, стрілець 3-ї стрілецької роти 93-ї стрілецької дивізії. 1910 р.н. Омська обл., Крутинський р-н, с. Калачики. Призваний Закаменським райвійськкоматом Бурятмонгольської АРСР. Загинув під час бою 13.09.1943 р. Похований на околиці с. Панасівка Полтавської обл. Рідні: дружина, Некрасова Ірина Михайлівна, проживала за адресою: Омська обл., Крутинський р-н, с. Калачики.

Нелич Олександр Антонович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1906 р.н. Харківська обл., Печеніжський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні проживали за адресою: Харківська обл., Печеніжський р-н.

Нелікович Володимир Миколайович, старшина, командир гармати 132-ї танкової бригади. 1916 р.н. Вінницька обл., Жмеринський р-н. Призваний Жмеринським райвійськкоматом Вінницької обл. Загинув під час бою 9.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл. Рідні: батько, Нелікович Микола Миколайович, проживав за адресою: Вінницька обл., Жмеринський р-н, с. Брайлово.

Нескоронний Семен Дмитрович, рядовий, стрілець 776-го гвардійського стрілецького полку. Поранений 8.12.1943 р. Помер від отриманих поранень 14.12.1943 р., в евакуаційному госпіталі № 2148. Похований у могилі № 4 госпітального кладовища на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: Юрченко Галина, проживала за адресою: Полтавська обл., Кременчуцький р-н, с. Рокитне.

Нестеренко Степан Гнатович, лейтенант, командир взводу 1053-го стрілецького полку 300-ї стрілецької дивізії. Полтавська обл., Оболонський р-н, с. Новоселиця. Призваний Оболонським райвійськкоматом Полтавської обл. Загинув 3.09.1941 р. Похований у с. Солониця. Рідні: Нестеренко Д. Ф., проживала за адресою: Полтавська обл., Оболонський р-н, с. Новоселиця.

Нестеренко Тимофій Меркулович, Молодший сержант, механік-водій старшини 132-ї танкової бригади. 1916 р.н. Запорізька обл., Василівський р-н. Призваний Ново-Василівським райвійськкоматом Запорізької обл. Загинув у бою 9.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл. Рідні: дружина, Нестеренко Катерина, проживала за адресою: Запорізька обл., Ново-Василівський р-н, с. Олександрівка.

Нестеров, рядовий. Поранений 22.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 4.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця.

Нетребін Мирон Кононович, гвардії рядовий, навідник. 1906 р.н. Омська обл., Колосовський р-н, Кашинська сільська рада. Призваний Пріскурінським райвійськкоматом м. Ардан Якутської АРСР. Загинув 26.09.1943 р. Похований у с. Троїцько-Пінчуки Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Нетребіна Аксинія

Архипівна, проживала за адресою: Омська обл., Колосовський р-н, Кашинська сільська рада. Згідно інформації Козельщинського відділу культури і туризму у 1958 р. перепохований у с. Вишняки.

Нечаков Аркадій Григорович, рядовий, мінометник 299-ї стрілецької дивізії. 1924 р.н. Кіровська обл., Черновський р-н. Призваний Ярським райвійськкоматом Красноярського краю. Загинув 18.09.1943 р. Похований в смт Козельщина Полтавської обл. Рідні: батько, Нечаков Григорій Володимирович, проживав за адресою: м. Красноярськ, вул. 9-го січня, 7, кв. 5.

Нечипорук Степан Ульянович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1919 р.н. Житомирська обл., Карненський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Житомирська обл., Карненський р-н.

Нечипуренко Порфирій Іванович, рядовий. Полтавська обл., Козельщинський р-н. Зник безвісти у вересні 1943 р.

Нешкомаєв Микола Григорович, лейтенант, командир роти 335-го окремого батальйону зв'язку 199-ї стрілецької дивізії. 1913 р.н. Ростовська обл., Литвиновський р-н, с. Лїнське. Кадровий військовий. Загинув 12.09.1941 р. Похований у с. Василівка. Рідні: батько, Нешкомаєв Г., проживав за адресою: Ростовська обл., Литвиновський р-н, с. Лїнське.

Нещерін Плохій Павлович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1913 р.н. Київська обл., Бориспільський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Бориспільський р-н.

Нікітін Іван Васильович, рядовий 34-го стрілецького полку 13-ї стрілецької дивізії. 1901 р.н. Полтавська обл., м. Полтава. Призваний Полтавським райвійськкоматом Полтавської обл. Отримав поранення 29.10.1943 р. Помер 6.12.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: дружина, Марфа Максимівна, проживала за адресою: м. Полтава.

Нікітін Сергій Микитович, рядовий, 292-го стрілецького полку 97-ї стрілецької дивізії. 1907 р.н. Удмуртська АРСР. Призваний Урмарським райвійськкоматом Чуваської АРСР. Отримав поранення 6.10.1943 р. Помер 9.10.1943 р. у похідному польовому госпіталі № 4197. Похований у с. Говтва. Рідні: дружина, Нікітіна Пелагея Гнатівна, проживала за адресою: Чуваська АРСР, Урмарський р-н, с. Дексиново.

Ніколаєв Юрій Миколайович, рядовий, мінер 76-ї моторизованої бригади. 1925 р.н. Красноярський край. Призваний Боготоловським райвійськкоматом Красноярського краю. Отримав поранення 10.12.1943 р. Помер від отриманих поранень 14.12.1943 р., в евакуаційному госпіталі № 2148. Похований у могилі № 5 госпітального кладовища на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: батько, Ніколаєв Микола Сергійович, проживав за адресою: Красноярський край, м. Ачинськ, вул. Червоного Жовтня, 2.

Ніколаєнко Федір Артемович, сержант, командир відділення 187-го окремого артилерійського дивізіону 199-ї стрілецької дивізії. Київська обл., Київський р-н, с. Валки. Призваний Київським райвійськкоматом Київської обл. Зник безвісти 14.09.1941 р. в районі с. Василівка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Київський р-н, с. Валки.

Нісюков Іван Фролович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. Київська обл., Броварський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Броварський р-н.

Новнков Іван Миколайович, рядовий 193-го стрілецького полку 66-ї стрілецької дивізії. Поранений 26.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 29.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця.

Новиков Леонід Петрович, лейтенант, пілот 230-го гвардійського стрілецького полку 15-ї авіаційної дивізії. 1914 р.н. Новосибірська обл. Кропивинський р-н, с. Дачинове. Призваний Кропивинським райвійськкоматом. Не повернувся з завдання з району Махнівка – Кобеляки 12.09.1941 р. Рідні: дружина, Новикова Ольга Петрівна, проживала за адресою: м. Стрітенськ.

Новіков Петро Степанович, молодший лейтенант, командир взводу 809-го стрілецького полку. 1915 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: Чернігівська обл., Холманський р-н, с. Родамка.

Носалік Андрій Степанович, молодший сержант, командир відділення 35-ї мінометної бригади. 1917 р.н. Східно-Казахстанська обл., Курчумський р-н. Призваний Курчумським райвійськкоматом Східно-Казахстанської обл. Отримав поранення 20.09.1943 р. Помер 17.10.1943 р., в інфекційному госпіталі № 834. Похований у с. Приліпка. Рідні: дружина, Носалік Ганна Омелянівна, проживала за адресою: Східно-Казахстанська обл., Курчумський р-н, с. Камишанка.

Носик Олександр Григорович, молодший сержант, стрілець 132-ї танкової бригади. Загинув у бою 11.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл.

Обасенко Павло Іванович, рядовий. 1911 р.н. Загинув 6.11.1943 р. Похований у с. Солониця.

Обметов Петро Петрович, рядовий, стрілець 1290-го стрілецького полку 113-ї стрілецької дивізії. 1921 р.н. Курганська обл., Єсетський р-н, с. Рафаїлове. Призваний Єсетським райвійськкоматом Курганської обл. Помер від хвороби 6.11.1943 р., в інфекційному госпіталі № 834. Похований у с. Приліпка. Рідні: батько, Обметов Петро Федорович, проживав за адресою: Курганська обл., Єсетський р-н, с. Рафаїлове.

Овсянніков Володимир Ілліч, лейтенант (за інш. джерелами – молодший лейтенант), командир взводу 1049-го стрілецького полку. 1909 р.н. Призваний Карлівським райвійськкоматом Полтавської обл. Загинув 7.09.1941 р. Похований у с. Гноїове (приєднане до с. Комітерн). Рідні: батько, Овсянніков Ілля, проживав за адресою: Полтавська обл., Карлівський р-н, с. Захлопанка.

Окунев Іван Васильович, рядовий 684-го стрілецького полку 233-ї стрілецької дивізії. 1923 р.н. Архангельська обл., Ємецький р-н. Отримав поранення 26.09.1943 р. Помер 27.09.1943 р. Похований у с. Лутовинівка. Рідні: проживали за адресою: Архангельська обл., Ємецький р-н.

Олексієнко Олексій Васильович, старший лейтенант. Загинув на території Козельщинського р-ну. Похований у с. Улинівка, братська могила.

Олійниченко Василь Григорович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1897 р.н. Одеська обл., Комітерновський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Одеська обл., Комітерновський р-н.

Орловський Павло Іванович, рядовий, артилерист 199-ї стрілецької дивізії. 1921 р.н. Красноярський край, Рибінський р-н, с. Ірша. Призваний Рибінським райвійськкоматом Красноярського краю. Загинув під час бою 24.09.1941 р. Похований у с. Пригарівка Полтавської обл. Рідні: батько, Орловський Іван Н., проживав за адресою: Ленінградська обл., Староруський р-н, с. В.Ужин.

Оселецько Дмитро Іванович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1921 р.н. м. Київ. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: м. Київ.

Осіпенко Степан Андріанович, молодший сержант. 1914 р.н. Київська обл., Ротмістровський р-н, с. Носачеве. Призваний Ротмістровським райвійськкоматом Київської обл. Загинув під час бою 15.09.1941 р. Похований у с. Сушки Полтавської

обл. Рідні: батько, Осипенко Андріан Іванович, проживав за адресою: Київська обл., Ротмістровський р-н, с. Носачеве.

Офіцин Григорій Семенович, гвардій сержант. Загинув 1.10.1943 р. Похований в смт Козельщина.

Павлов Антон Михайлович, політрук, військовий комісар танкової роти 132-ї танкової бригади. 1912 р.н. Вірменська АРСР, м. Степанкован. Кадровий військовий. Вбитий під час бою 11.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка. Рідні: дружина, Павлова Лідія Юхимівна, проживала за адресою: Вірменська АРСР, м. Степанкован, вул. Леніна, 30.

Павлюк Павло Іванович, рядовий 270-го стрілецького полку. Помер від отриманих поранень 28.09.1943 р., в 595-у медико-санітарному батальйоні. Похований у с. Сушки Козельщинського р-ну Полтавської обл.

Падалкін Іван Федорович, рядовий 42-го стрілецького полку 13-ї стрілецької дивізії. Отримав поранення 10.10.1943 р. Помер 17.10.1943 р. у похідному польовому госпіталі № 4197. Похований у с. Говтва.

Палагута Федір Олександрович, сержант, механік-водій 132-ї танкової бригади. Загинув у бою 8.09.1941 р. Похований у с. Пашківка Полтавської обл.

Панасенко Віктор Сергійович, лейтенант, командир роти 3-ї окремої танкової бригади. 1913 р.н. Сумська обл., Міронопільський р-н. Кадровий військовий. Зник безвісти 11.09.1941 р. в районі с. Фесенки. Рідні: мати, Панасенко Мотрона, проживала за адресою: Сумська обл., Міронопільський р-н, с. Юнаківка.

Пантюхін Пилип Володимирович, лейтенант, начальник розвідки 465-го артилерійського полку 199-ї стрілецької дивізії. 1919 р.н. Тульська обл., Черенський р-н, Скуратовська сільська рада. Призваний Черенським райвійськкоматом Тульської обл. Зник безвісти 14.09.1941 р. в районі с. Василівка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: батько, Пантюхін Володимир, проживав за адресою: Тульська обл., Черенський р-н, Скуратовська сільська рада.

Панченко Іван Дмитрович, рядовий 924-го стрілецького полку 28-ї стрілецької дивізії. 1906 р.н. Полтавська обл., Кременчуцький р-н. Призваний Кременчуцьким міськвійськкоматом. Отримав поранення 8.10.1943 р. Помер 17(18).11.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця (с. Галещина). Рідні: Панченко Олександра Юхимівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Кременчуцький р-н, с. Пришиб.

Парненко Іван Єфремович, рядовий. Київська обл., Білоцерківський р-н. Призваний Білоцерківським райвійськкоматом Київської обл. Загинув 9.09.1941 р. Похований у с. Бреусівка, братська могила. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Білоцерківський р-н.

Партієнко Тимофій Корнілович, рядовий, стрілець 132-го стрілецького полку 84-ї стрілецької дивізії. 1914 р.н. Харківська обл., м. Люботин, вул. Петренко, 13. Призваний Люботинським райвійськкоматом Харківської обл. Отримав поранення 15.10.1943 р. Помер 30.10.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: дружина, Партієнко Парасковія Іванівна, проживала за адресою: Харківська обл., м. Люботин, вул. Петренка, 13.

Пархоменко Андрій Іванович, старший лейтенант, командир роти 809-го стрілецького полку. 1895 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: Донецька обл., Новоазовський р-н, с. Соснівка.

Пархоменко Дмитро Іванович, старший лейтенант, командир роти 809-го стрілецького полку. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи. Рідні: проживали за адресою: Воронежська обл., Ново-Басанський р-н, с. Соснівка.

Пасечніков Григорій С., рядовий, артилерист 199-ї стрілецької дивізії. 1913 р.н. Дніпропетровська обл., Ургайський р-н, Перилівська сільська рада. Призваний Ургайський райвійськкоматом Дніпропетровської обл. Загинув 3.09.1941 р. Похований у братській могилі на південно-західній околиці с. Сушки Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Пасечнікова, проживала за адресою: Дніпропетровська обл., Ургайський р-н, Перилівська сільська рада.

Пастухов Степан Олексійович, рядовий, стрілець 656-го стрілецького полку. 1914 р.н. Татарська АРСР, м. Казань. Призваний Казанським райвійськкоматом Татарської АРСР. Отримав поранення 28.10.1943 р. Помер 22.12.1943 р., в евакуаційному госпіталі № 1248. Похований у могилі № 10 на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: дружина, Пастухова Тетяна Георгіївна, проживала за адресою: Татарська АРСР, м. Казань, вул. Некрасова, 24.

Пасько Василь Якович, рядовий 703-го стрілецького полку. 1902 р.н. Полтавська обл., Кременчуцький р-н, с. Піщане. Поранений 27.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 15.11.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: дружина, Пасько Ганна Павлівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Кременчуцький р-н, с. Піщане.

Пасько Олексій Олександрович, рядовий. 1915 р.н. Полтавська обл., Кременчуцький р-н, с. Пришиб. Призваний Кременчуцьким міськвійськкоматом. Загинув у вересні 1943 р. Похований у с. Велика Жужманівка. Рідні: батько, Пасько Олександр Платонович, проживав за адресою: Полтавська обл., Кременчуцький р-н.

Пацюра Володимир Якович, рядовий. 1909 р.н. Полтавська обл., с. Рибинці. Призваний Горлівським міськвійськкоматом м. Горлівка. Зник безвісти в жовтні 1943 р. Рідні: мати, Пацюра Марія Кузьмівна, проживала за адресою: Сталінська обл., ст. Байрак, вул. Щорса, 15.

Папнюк Петро Ілліч. Загинув 1.10.1943 р. на території Козельщинського р-ну. Похований в смт Козельщина.

Пекерман Михайло Штефтелійович, молодший лейтенант. 1923 р.н. Загинув 26.09.1943 р. на території Козельщинського р-ну. Похований у с. Лутовинівка.

Пелецький Феодосій Васильович, рядовий. 1900 р.н. Донецька обл., Межевський р-н, с. Слов'янка. Загинув у березні 1942 р. Похований у с. Довге.

Перець Григорій Прохорович, рядовий 441-го стрілецького полку. 1906 р.н. Харківська обл., Валківський р-н. Призваний Валківським райвійськкоматом Харківської обл. Отримав поранення 23.10.1943 р. Помер 3.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: проживали за адресою: Харківська обл., Валківський р-н.

Перилигін Максим Дмитрович, старшина 275-го стрілецького полку. 1923 р.н. Узбецька РСР, Ленінабадський р-н. Призваний Ленінабадським райвійськкоматом Узбецької РСР. Отримав поранення 26.09.1943 р. Помер 6.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: дружина, Перилигіна Єлизавета Захарівна, проживала за адресою: Новосибірська обл., Кітовський р-н, с. Москаленки.

Перфільєв Іван Костянтинович, сержант, зв'язківець 299-ї стрілецької дивізії. 1895 р.н. Новосибірська обл., Тіскульський р-н. Призваний Тіскульським райвійськкоматом Новосибірської обл. Загинув 27.09.1943 р. Похований в смт Козельщина. Рідні: дружина, Перфільєва Олена Анатоліївна, проживала за адресою: Новосибірська обл., Тіскульський р-н, Куликівська сільська рада.

Петренко Олександр Михайлович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1909 р.н. м. Київ. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: м. Київ.

Петріченко Пилип Матвійович, молодший сержант, стрілець 132-ї танкової бригади. 1918 р.н. Смоленська обл., Пречистенський р-н. Призваний Подільським райвійськкоматом. Вбитий у бою 10.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл. Рідні: батько, Петріченко М. Я., проживав за адресою: Смоленська обл., Пречистенський р-н, с. Дорофєєве.

Петров Олексій Іванович, рядовий, механік-водій 132-ї танкової бригади. 1920 р.н. Ленінградська обл., Новосельський р-н. Призваний Новосельським райвійськкоматом Ленінградської обл. Вбитий під час бою 10.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл. Рідні: батько, Петров І. П., проживав за адресою: Ленінградська обл., Новосельський р-н, с. Заплля.

Петряков Павло Євграфович, лейтенант. Брянська обл., Жуковський р-н. Призваний Жуковським райвійськкоматом Брянської обл. Загинув 9.09.1943 р. Похований у с. Висока Вакулівка, братська могила. Рідні: проживали за адресою: Брянська обл., Жуковський р-н.

Пецибін Борис Ілліч, рядовий 441-го стрілецького полку. 1923 р.н. Отримав поранення 18.10.1943 р., помер 20.10.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця.

Пилюгіна Олександра Іванівна, лейтенант медичної служби, старший фельдшер 341-го окремого саперного батальйону 233-ї стрілецької дивізії. 1917 р.н. Ворошиловградська обл., Кременський р-н, с. Н.Красянка. Призвана Кременським райвійськкоматом Ворошиловградської обл. Загинула 27.09.1943 р. Похована в с. Лутовинівка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: мати, Пилюгіна Марина Василівна, проживала за адресою: Ворошиловградська обл., Кременський р-н, с. Н.Красянка.

Піреєв Шазгат, рядовий, стрілець 199-ї стрілецької дивізії. 1912 р.н. Азербайджанська РСР, м. Баку, Акдамський р-н, с. Баскат. Призваний Акдамським райвійськкоматом Азербайджанської РСР. Загинув 3.09.1941 р. Похований у братській могилі на південно-західній околиці с. Сушки Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Піреєва, проживала за адресою: Азербайджанська РСР, м. Баку, Акдамський р-н, с. Баскат.

Піротський Абрам Мойсейович, молодший політрук, політрук роти 199-ї стрілецької дивізії. 1910 р.н. м. Київ, вул. Поштова, 45/4. Призваний Київським міськвійськкоматом Київської обл. Загинув у бою 8.09.1941 р. Похований у с. Лошкани Козельщинського р-ну Полтавської обл. Перепохований у с. Сушки. Рідні: батько, Піротський Мойсей, проживав за адресою: м. Київ, вул. Поштова, 45/4.

Пісковий Григорій Федорович, рядовий 924-го стрілецького полку. Отримав поранення 25.10.1943 р. Помер 9.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця.

Плескач Іван Юхимович, рядовий 1243-го стрілецького полку 375-ї стрілецької дивізії 51-ї Армії. 1908 р.н. Полтавська обл., Кременчуцький р-н. Призваний Кременчуцьким райвійськкоматом Полтавської обл. Отримав поранення 15.10.1943 р. Помер 20.10.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований: Козельщинський р-н Полтавської обл. Рідні: дружина, Плескач Віра Леонтівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Кременчуцький р-н, с. Дмитрівка.

Плотников Федір Васильович, рядовий 201-го стрілецького полку 84-ї стрілецької дивізії. Поранений 6.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 13.10.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця.

Поддубний Георгій Іванович, військовий фельдшер, командир взводу 809-ї стрілецького полку. 1899 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи. Рідні: проживали за адресою: Кубанська обл., ст. Мінгральська.

Подобний Іван Якович, рядовий, штаб 304-ї стрілецької дивізії. 1906 р.н. Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Плешкани. Призваний Гельмязівським райвійськкоматом Полтавської обл. 8.09.1941 р., виїхав у 304-ту стрілецьку дивізію для вивантаження боєприпасів в районі Козельщини. До частини не повернувся. Рідні: дружина, Голубець Тетяна Іванівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Плешкани.

Поездов Дмитро Кузьмович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1900 р.н. Київська обл., м. Біла Церква. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., м. Біла Церква.

Пожидаєв Михайло Якович, рядовий 928-го стрілецького полку 252-ї стрілецької дивізії. 1914 р.н. Новосибірська обл., Легостаєвський р-н. Призваний Заєлцовським райвійськкоматом. Помер від отриманих поранень 30.09.1943 р., в 270-у окремому медико-санітарному батальйоні. Похований у с. Бригадирівка. Рідні: дружина, Пожидаєва Г. П., проживала за адресою: м. Новосибірськ, Червоний проспект, 137, кв. 22.

Поліщук Микита Йосипович. Загинув на території Козельщинського р-ну. Похований у с. Сушки.

Полонський Олексій Тимофійович, рядовий, стрілець. 1903 р.н. Полтавська обл., Кобеляцький р-н, с. Вовче. Призваний Кобеляцьким райвійськкоматом Полтавської обл. Помер від отриманих поранень 28.10.1944 р. Похований на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: дружина, Полонська Уляна Семенівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Кобеляцький р-н, с. Вовче.

Полуненко Іван Тимофійович, сержант, механік-водій 3-ї окремої танкової бригади. 1919 р.н. Харківська обл., Близнюківський р-н. Призваний Близнюківським райвійськкоматом Харківської обл. Зник безвісти 11.09.1941 р. в районі с. Фесенки. Рідні: батько, Полуненко Т. І, проживав за адресою: Харківська обл., Близнюківський р-н, Рудківська сільська рада.

Поляков Семен Степанович, рядовий, стрілець. 1903 р.н. Ставропольський край, Зеленчукський р-н, ст. Зеленчук. Призваний Зеленчукським райвійськкоматом. Загинув 15.09.1941 р. Похований у Другоолександрівській сільській раді Козельщинського р-ну. Рідні: дружина, Полякова Марія Мат., проживала за адресою: Ставропольський край, Зеленчукський р-н, ст. Зеленчук.

Помазан Володимир Тихонович, рядовий, кулеметник 3-ї окремої танкової бригади. 1920 р.н. Миколаївська обл., Новогадинський р-н. Зник безвісти 11.09.1941 р. в районі с. Фесенки. Рідні: батько, Помазан Тихон, проживав за адресою: Миколаївська обл., Новогадинський р-н, с. Артемівка.

Пономаренко Микола Петрович, рядовий. 1921 р.н. Загинув 7.09.1941 р. Похований у с. Осначі, братська могила, перепохований у с. Булахи.

Попов Митрофан Іванович, рядовий, стрілець 193-го стрілецького полку. 1900 р.н. м. Красноярськ. Призваний Сталінським райвійськкоматом м. Красноярськ. Отримав поранення 16.12.1943 р. Помер 7.01.1944 р., в евакуаційному госпіталі № 2148. Похований у могилі № 4 госпітального кладовища на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: дружина, Яковлева Марія Григорівна, проживала за адресою: м. Красноярськ, вул. Урицького, 79.

Попова Валентина Іванівна, сержант. Отримала поранення 11.10.1943 р. Померла 13.10.1943 р., у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похована в с. Солониця.

Португальський Микола Гаврилович, військовий технік 2-го рангу 1051-го стрілецького полку 300-ї стрілецької дивізії. 1923 р.н. Загинув 7.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка. Рідні проживали за адресою: м. Ленінград.

Поспелов Михайло Фролович, рядовий 1243-го стрілецького полку. 1925 р.н. Томська обл., Ульяновський р-н, с. Очаір. Призваний Ульяновським райвійськкоматом Томської обл. Отримав поранення 13.10.1943 р. Помер 27.10.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: мати, Поспелова Наталія Єгорівна, проживала за адресою: Томська обл., Ульяновський р-н, с. Очаір.

Потоцький Захар Васильович, рядовий, стрілець 195-го стрілецького полку. 1907 р.н. Кіровоградська обл., Онуфрієвський р-н, с. Деріївка. Призваний Онуфрієвським райвійськкоматом Кіровоградської обл. Отримав поранення 13.10.1943 р. Помер 19.12.1943 р., в евакуаційному госпіталі № 1248. Похований у могилі № 10 на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: дружина, Потоцька Олена Григорівна, проживала за адресою: Кіровоградська обл., Онуфрієвський р-н, с. Деріївка.

Потреба Кирило Омелянович, рядовий. 1906 р.н. Полтавська обл., Козельщинський р-н, с. Оленівка. Зник безвісти в грудні 1943 р.

Похиль Микола Іванович, рядовий, штаб 304-ї стрілецької дивізії. 1909 р.н. Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Плешкани. Призваний Гельмязівським райвійськкоматом Полтавської обл. 8.09.1941 р., вибув у 304-ту стрілецьку дивізію для вивантаження боеприпасів в районі смт Козельщина. До частини не повернувся. Рідні: дружина, Похиль Олена Григорівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Плешкани.

Поцибін Борис Ілліч, рядовий 441-го стрілецького полку. 1923 р.н. Отримав поранення 18.10.1943 р. Помер 20.10.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований на території Козельщинського р-ну Полтавської обл.

Прибітько Андрій Матвійович, молодший лейтенант, ад'ютант командира полку 492-го стрілецького полку 199-ї стрілецької дивізії. 1918 р.н. Ростовська обл., Басковський р-н, Варваринська сільська рада, х. Калініна. Кадровий військовий. Загинув 14.09.1941 р. Похований у с. Василівка. Рідні: дружина, Огризкова Варвара Митрофанівна, проживала за адресою: Ростовська обл., Басковський р-н, Варваринська сільська рада.

Прімеров Олександр Олексійович, лейтенант, командир взводу 584-го стрілецького полку 199-ї стрілецької дивізії. 1919 р.н. Смоленська обл., Хисловський р-н, с. Мазакінці. Кадровий військовий. Загинув під час бою 9.09.1941 р. Похований у с. Пригарівка. Рідні: батько, Прімеров Олексій. Проживав за адресою: Смоленська обл., Хисловський р-н, с. Мазакінці.

Прінь Петро Максимович, сержант 1-го механізованого корпусу 587-го танкового батальйону 219-ї танкової бригади. 1924 р.н. Дніпропетровська обл., Верхньодніпровський р-н, с. Миколаївка. Призваний Кулішженським райвійськкоматом м. Дніпропетровська. Загинув 25.09.1943 р. Похований у с. Буняківка Полтавської обл. Рідні: мати, Прінь Дарія Яківна, проживала за адресою: Дніпропетровська обл., Верхньодніпровський р-н, с. Миколаївка.

Прокопчук Дмитро Федорович, лейтенант, командир взводу 584-го стрілецького полку 199-ї стрілецької дивізії. 1908 р.н. Кам'янець-Подільська обл., м. Славути, вул. Революції, 3. Кадровий військовий. Загинув 7.09.1941 р. Похований у с. Василівка. Рідні: дружина, Прокопчук Віра Іванівна, проживала за адресою: Кам'янець-Подільська обл., м. Славути, вул. Революції, 3.

Просветов Софрон Опанасович, рядовий 246-го стрілецького полку. 1907 р.н. Воронежська обл., Нижнєдівичський р-н, с. Кочегур. Призваний Семилуцьким райвійськкоматом Воронежської обл. Отримав поранення 26.10.1943 р. Помер 5.11.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: брат, Просветов Кир., проживав за адресою: Воронежська обл., Нижнєдівичський р-н, с. Кочегур.

Прошунін Василь Якович, лейтенант, командир взводу 1036-го стрілецького полку. 1921 р.н. Орловська обл., Долгоруковський р-н, Великоломівська сільська рада. Призваний Долгоруковським райвійськкоматом Орловської обл. Загинув 13.09.1943 р. Похований на кладовищі в центрі с. Калинівка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: мати, Прошуніна Ганна Омелянівна, проживала за адресою: Орловська обл., Долгоруковський р-н, Великоломівська сільська рада.

Пругло Олексій. Помер від отриманих поранень у вересні 1941 р. Похований у с. Йосипівка, кладовище.

Прудкий Митрофан Йосипович, сержант. 1909 р.н. Полтавська обл., Козельщинський р-н, с. Бреусівка. Призваний Ізюмським райвійськкоматом Харківської обл. Зник безвісти в листопаді 1943 р. Рідні: дружина, Прудка Ніна Антонівна, проживала за адресою: Сталінська обл., с. Нікітовка, вул. Петровського, 34/5.

Пугач Юхим Ермолайович, рядовий. Донецька обл., Мар'їнський р-н. Призваний Мар'їнським райвійськкоматом Донецької обл. Загинув 5.10.1941 р. Похований у с. Сушки, братська могила. Рідні: проживали за адресою: Донецька обл., Мар'їнський р-н.

Раджапов Уразбай, рядовий, 656-го стрілецького полку 116-ї стрілецької дивізії. 1908 р.н. Каракалпакська обл. Призваний Шабазьким райвійськкоматом Каракалпакської обл. Загинув 28.09.1943 р. Похований на х. Шевченки Полтавської обл. Рідні: дружина, Раджанова Сила, проживала за адресою: Каракалпакська обл., Шабазький р-н, колгосп «Жовтень».

Разієв Сабор, рядовий, стрілець 656-го стрілецького полку 116-ї стрілецької дивізії. 1906 р.н. Каракалпакська обл., Шабазький р-н. Призваний Шабазьким райвійськкоматом Каракалпакської обл. Загинув 28.09.1943 р. Похований – х. Шевченки Полтавської обл. Рідні: дружина, Разієва Наргул, проживала за адресою: Каракалпакська обл., Шабазький р-н, колгосп ім. Орджонікідзе.

Разумов Борис Ілліч, лейтенант, командир роти 809-го стрілецького полку. 1919 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: Омська обл., Крутинський р-н, с. Новокарадок.

Рапшіль Сергій Сергійович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1914 р.н. Полтавська обл., Градизький р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Полтавська обл., Градизький р-н.

Ренін Олексій Григорович, сержант, механік-водій 132-ї танкової бригади. 1919 р.н. Азербайджанська РСР, м. Баку. Призваний Молотовським райвійськкоматом, м. Баку. Загинув під час бою 9.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл. Рідні: батько, Ренін Григорій Іванович, проживав за адресою: Азербайджанська РСР, м. Баку, Молотоввапно ЛокБайтол, корпус 42, кв. 8.

Рзаєв М. Н., рядовий, сапер 335-го окремого батальйону зв'язку 199-ї стрілецької дивізії. Азербайджанська РСР, м. Баку. Призваний Рубежанським райвійськкоматом Ворошиловградської обл. Загинув 14.09.1941 р. в р-ні с. Василівка, залишений на полі бою. Рідні: проживали за адресою: м. Баку.

Рибальченко Корній Федорович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1914 р.н. Київська обл., Катеринопільський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Катеринопільський р-н.

Рибальченко Тихон Овксентійович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1910 р.н. Харківська обл., Шевченківський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Харківська обл., Шевченківський р-н.

Рижов Володимир Єв[енович], рядовий 787-го стрілецького полку. 1921 р.н. м. Семипалатинськ, м'ясокомбінат, барак 16. Призваний Семипалатинським міськвійськкоматом. Поранений 29.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 17.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: мати, Рижова К. В., проживала за адресою: м. Семипалатинськ, м'ясокомбінат, барак 16.

Різник Степан Іванович, старший сержант, механік-водій 1-го механізованого корпусу 587-го танкового батальйону 219-ї танкової бригади. 1919 р.н. Рязанська обл., ст. Милославська, с. Шишкіно. Призваний Милославським райвійськкоматом Рязанської обл. Загинув 25.09.1943 р. Похований у с. Буняківка, братська могила. Рідні: батько, Агапов Сергій Андрійович, проживав за адресою: Рязанська обл., ст. Милославська, с. Шишкіно.

Рогачов Петро Федорович, рядовий, сапер 248-го артилерійського полку. 1922 р.н. Тульська обл., Червоноармійський р-н, м. Єфремов. Призваний Червоноармійським райвійськкоматом Тульської обл. Отримав поранення 9.10.1943 р. Помер 9.10.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: мати, Рогачова Катерина Іванівна, проживала за адресою: Тульська обл., Червоноармійський р-н, м. Єфремов.

Рожественський Василь Костянтинович, рядовий, стрілець 572-го стрілецького полку 233-ї стрілецької дивізії. 1908 р.н. Пензенська обл., Миколаївський р-н, с. Кочкарлей. Призваний Миколаївським райвійськкоматом Пензенської обл. Загинув 28.09.1943 р. Похований в смт Козельщина. Рідні: дружина, Рожественська Ганна Іванівна, проживала за адресою: Пензенська обл., Миколаївський р-н, с. Кочкарлей.

Розенталь Іван Олександрович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1919 р.н. Карлапакська обл., Нукусський р-н, м. Нукус. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Карлапакська обл., Нукусський р-н, м. Нукус.

Романков Олександр Стефанович, рядовий 928-го стрілецького полку. 1925 р.н. Полтавська обл., Кременчуцький р-н, х. Оксївціно. Призваний Кременчуцьким райвійськкоматом Полтавської обл. Поранений 25.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 10.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: дружина, Романкова Наталія П., проживала за адресою: Полтавська обл. Кременчуцький р-н, х. Оксївціно.

Романов Марко Дорофійович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1899 р.н. Харківська обл., Печеніжський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Харківська обл., Печеніжський р-н.

Романов Олександр Васильович, рядовий 924-го стрілецького полку. Казахська РСР, Східно-Казахстанська обл., Кіровський р-н, с. Зурбіновка. Призваний Кіровським райвійськкоматом Східно-Казахстанської обл. Отримав поранення 5.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 12.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: мати. Романова Варвара Андріївна, проживала за адресою: Казахська РСР, Східно-Казахстанська обл., Кіровський р-н, с. Зурбіновка.

Романський Сергій Юхимович, молодший лейтенант, командир взводу 809-ї стрілецького полку. 1914 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: м. Київ, Шосе Героїв Стратосфери, 85.

Романюк Микола Іванович, молодший сержант, командир розрахунку 1247-го стрілецького полку. 1921 р.н. Сибірська обл., Голопристанський р-н, Золотопріс-

кинський хутір. Призваний Голопристанським райвійськкоматом Сибірської обл. Поранений 27.09.1943 р. Помер від отриманих поранень 3.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: мати, Романюк Марія Петрівна, проживала за адресою: Сибірська обл., Голопристанський р-н, Золотопріскінський хутір.

Ромас Лларіон Матвійович, рядовий, стрілець 372-го стрілецького полку. 1911 р.н. Загинув 29.09.1943 р. Похований у с. Сушки Полтавської обл.

Ромашкін Михайло Федорович, рядовий. 1922 р.н. Мордовська АРСР, Велико-Березняківський р-н, с. Шугурове. Призваний Велико-Березняківським райвійськкоматом Мордовської АРСР. Загинув 26.09.1943 р. Похований у с. Троїцько-Пінчуки Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: батько, Ромашкін Федір Михайлович, проживав за адресою: Мордовська АРСР, Велико-Березняківський р-н, с. Шугурове. Згідно з інформацією Козельщинського відділу культури і туризму у 1958 р. перепований у с. Василівка.

Роменський Дмитро Федорович, молодший лейтенант з резерву 1049-го стрілецького полку. 1911 р.н. Призваний Полтавським райвійськкоматом Полтавської обл. Загинув 5.09.1941 р. Похований у с. Пнойове, що нині приєднане до с. Комітерн.

Руденко Василь Петрович, рядовий 958-го стрілецького полку. м. Новосибірськ. Поранений 22.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 5.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: брат, Руденко Григорій Петрович, проживав за адресою: м. Новосибірськ.

Руденко Григорій Миколайович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1912 р.н. Харківська обл., Дергачівський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Харківська обл., Дергачівський р-н.

Руденко Федір Никифорович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. 1905 р.н. Київська обл., Катеринопільський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Катеринопільський р-н.

Рузматов Істаїл, рядовий 1245-го стрілецького полку 375-ї стрілецької дивізії. 1912 р.н. Ферганська обл., Кагановичський р-н, Чіріндаровська сільська рада, колгосп ім. Андрієва. Призваний Кагановичським райвійськкоматом Ферганської обл. Отримав поранення 28.10.1943 р. Помер 12.11.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: дружина, Рузматова, проживала за адресою: Ферганська обл., Кагановичський р-н, Чіріндаровська сільська рада, колгосп ім. Андрієва.

Русанов Дмитро Микитович, рядовий 214-го стрілецького полку. 1925 р.н. Омська обл., Ульяновський р-н, колгосп ім. Чапаєва. Призваний Ульяновським райвійськкоматом Омської обл. Поранений 30.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 12.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: мати, Русанова С. І., проживала за адресою: Омська обл., Ульяновський р-н, колгосп ім. Чапаєва.

Рябов Азарій Олександрович, рядовий 267-го стрілецького полку. Кіровська обл. Призваний Поломським райвійськкоматом Кіровської обл. Помер від отриманих поранень 2.10.1943 р. в 595-у медико-санітарному батальйоні. Похований у с. Сушки Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: мати, Рябова Ганна Федорівна, проживала за адресою: Кіровська обл., Поломський р-н, с. Сесюленцево.

Ряжський Іван Тихонович, старший лейтенант, ад'ютант 809-го стрілецького полку. 1900 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 4.09.1941 р. в районі с. Булахи Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: м. Харків, Німецьке шосе, 65.

Савельєв Аврам Йосифович, капітан 199-ї стрілецької дивізії. 1908 р.н. Чуваська АРСР, Шилевський р-н, с. Кивсерг Магри. Загинув 4.10.1941 р. Похований у с. Вінники. Рідні: дружина, Савельєва Ольга Миколаївна, проживала за адресою: Чуваська АРСР, Шилевський р-н, с. Кивсерг Магри.

Савлюк Сергій Семенович, сержант, командир відділення 187-го окремого артилерійського дивізіону 199-ї стрілецької дивізії. Вінницька обл., Вінницький р-н, с. Телепенки. Призваний Вінницьким райвійськкоматом Вінницької обл. Зник безвісти 14.09.1941 р. в районі с. Василівка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: Вінницька обл., Вінницький р-н, с. Телепенки.

Савченко Андрій Васильович, молодший лейтенант, командир взводу 809-го стрілецького полку. 1902 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: Полтавська обл., Лубенський р-н, с. Вільшанка.

Савченко Семен Іванович, рядовий, штаб 304-ї стрілецької дивізії. 1912 р.н. Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Підставки. Призваний Гельмязівським райвійськкоматом Полтавської обл. 8.09.1941 р., виїхав у 304-ту стрілецьку дивізію для вивантаження боеприпасів в районі смт Козельщина. До частини не повернувся. Рідні: дружина, Савченко Євдокія Аврамівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Підставки.

Садиков Дисомал Джамал, рядовий. 1918 р.н. Загинув 10.09.1943 р. Похований у с. Висока Вакулівка, братська могила.

Саділов Петро Васильович, рядовий, стрілець 1245-го стрілецького полку 375-ї стрілецької дивізії. 1907 р.н. Молотовська обл., Частиловський р-н, с. Західна. Призваний Частиловським райвійськкоматом Молотовської обл. Отримав поранення 15.10.1943 р. Помер 10.11.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: проживали за адресою: Молотовська обл., Частиловський р-н, с. Західна.

Сазонов Іван Андрійович, старший лейтенант, командир роти 382-го стрілецького полку. Кемеровська обл., с. Осинники. Призваний Кемеровським райвійськкоматом. Загинув 18.10.1943 р. Похований у с. Солониця, братська могила. Рідні: дружина, Сазонова Зінаїда Сергіївна, проживала за адресою: Алтайський край, Бистроістокський р-н, с. Бистрий Істок.

Сакаров Олександр Тимофійович, рядовий 193-го стрілецького полку. 1925 р.н. Ярославська обл., м. Буй, вул. Кірова. Отримав поранення 22.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 17.11.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: мати, Сакарова Н. Р., проживала за адресою: Ярославська обл., м. Буй, вул. Кірова.

Салок Ілля Володимирович, молодший лейтенант, командир взводу 809-го стрілецького полку. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи. Рідні: проживали за адресою: м. Київ, Солом'янка, вул. Єрмака, 26, кв. 1.

Салопонов Микола Іванович, молодший лейтенант, командир взводу 214-ї стрілецької дивізії. 1916 р.н. Смоленська обл., Каспійський р-н, с. Ринчаки. Призваний Каспійським райвійськкоматом Смоленської обл. Загинув 26.09.1943 р. Похований у с. Василівка. Рідні: Салопонов Іван Тихонович, проживав за адресою: Смоленська обл., Каспійський р-н, с. Ринчаки.

Сальніков Афон Минович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. Харківська обл., Нововодолажський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Харківська обл., Нововодолажський р-н.

Саляхов Фаліх Саляхович, рядовий 31-ї окремої інженерної проти-танкової артилерійської бригади 37-ї Армії. 1924 р.н. с. Новий Сардек. Призваний Кукморським

райвійськкоматом. Помер від отриманих поранень 26.09.1943 р. Похований у с. Сушки Козельщинського р-ну Полтавської обл.

Самойленко Іван Володимирович, рядовий. Дніпропетровська обл., Верхньодніпровський р-н. Призваний Верхньодніпровським райвійськкоматом. Загинув 21.12.1943 р. Похований у с. Лутовинівка. Рідні: проживали за адресою: Дніпропетровська обл., Верхньодніпровський р-н.

Самойлов Іван Якович, сержант 293-ї стрілецької дивізії. 1922 р.н. Поранений 7.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 18.10.1943 р., в похідному польовому госпіталі № 4197. Похований у с. Говтва.

Самофалов Михайло Іванович, рядовий, стрілець 41-го стрілецького полку. 1915 р.н. Воронежська обл., м. Воронеж, Кагановичський р-н, робочий проспект № 13. Призваний Козельщинським райвійськкоматом Полтавської обл. Поранений 23.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 7.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солоничя. Рідні: дружина, Самофалова Клавдія Миколаївна, проживала за адресою: Воронежська обл., м. Воронеж, Кагановичський р-н, проспект № 13.

Самсонов Павло Йосипович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. м. Ананьєв. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: м. Ананьєв.

Самсонов Тихін Іванович, рядовий. 1907 р.н. Тульська обл., Єфремівський р-н, с. Пожиліно. Призваний Козельщинським райвійськкоматом. Загинув 15.09.1941 р. Похований у с. Улинівка, братська могила.

Савеленко Я. Ф., рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. Одеська обл., Комінтернівський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Одеська обл., Комінтернівський р-н.

Сапелняк Михайло Олексійович, старшина 703-го стрілецького полку 233-ї стрілецької дивізії. 1910 р.н. м. Кривий Ріг, рудник Денисенка. Призваний Молотовським міськвійськкоматом Архангельської обл. Загинув 1.10.1943 р. Похований у с. Шевченки Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Сапелняк Пелагія Сергіївна, проживала за адресою: м. Кривий Ріг, рудник Денисенка.

Сафронов (Савронов) Василь Миколайович, рядовий, стрілець 5-ї гвардійської Армії. 1925 р.н. Призваний Алтайським райвійськкоматом. Помер від отриманих поранень 19.10.1943 р., в похідному польовому госпіталі № 4197. Похований на північно-східній околиці с. Говтва Полтавської обл. Рідні: батько, Сафронов Микола, проживав за адресою: Алтайський р-н, с. Жагурт.

Сахацький Павло Олександрович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. Житомирська обл., с. Студениці. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Житомирська обл., с. Студениці.

Сахно Микола Іванович, лейтенант, командир батареї 1051-го стрілецького полку. 1918 р.н. Призваний із Ростовського артилерійського училища. Загинув 23.09.1941 р. Похований у с. Василівка. Рідні: проживали за адресою: Куйбишевська обл., Пестровський р-н, с. Падовка.

Саяпін Олександр Іванович, лейтенант, командир взводу 809-ї стрілецького полку. 1902 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи. Рідні: проживали за адресою: м. Омськ, вул. Масельковська, 57.

Светов Олександр Федорович, ефрейтор, стрілець 304-ї окремої розвідувальної роти 304-ї стрілецької дивізії. 1918 р.н. Челябінська обл., Петровський р-н, Соснівська сільська рада. Призваний Кіровським райвійськкоматом Красноярського краю. Загинув 14.09.1941 р. Похований в смт Козельщина Полтавської обл. Рідні: мати,

Свето́ва Віра Григорівна, проживала за адресою: Челябінська обл., Петровський р-н, с. Соснове.

Свинаренко Петро Павлович, рядовий. 1901 р.н. Полтавська обл., Козельщинський р-н, с. Солониця. Призваний Козельщинським райвійськкоматом Полтавської обл. Зник безвісти в грудні 1943 р. Рідні: Свинаренко Єфросинія Іванівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Козельщинський р-н, с. Солониця.

Святков Володимир Маркович, сержант 956-го стрілецького полку. Помер від отриманих поранень 5.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця.

Севаст'янов Микола Олексійович, старшина, командир відділення взводу розвідки 34-го танкового полку. 1929 р.н. Орловська обл., Новодеревенківський р-н. Призваний Новодеревенківським райвійськкоматом Орловської обл. Загинув під час бою 26.09.1943 р. Похований у с. Ольгівка Козельщинського р-ну. Рідні: мати, Севаст'янова Аграфена Петрівна, проживала за адресою: Орловська обл., Новодеревенківський р-н, с. Махове.

Сейт Халіл Умерович, рядовий, телефоніст 572-го стрілецького полку. 1924 р.н. Крим, Бахчисарай. Призваний Друпненським райвійськкоматом, м. Рярітов. Поранений 26.09.1943 р. Помер від отриманих поранень 12.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: проживали за адресою: Крим, м. Бахчисарай.

Селезньов Іван Никифорович, старший сержант, командир відділення 703-го стрілецького полку 233-ї стрілецької дивізії. 1915 р.н. Алтайський край, Барнаульський р-н. Призваний Барнаульським райвійськкоматом Алтайського краю. Загинув 24.09.1943 р. Похований східніше смт Козельщина Полтавської обл. Рідні: дружина, Шетіна Анастасія, проживала за адресою: Алтайський край, Барнаульський р-н.

Селюгін Дмитро Іванович, лейтенант, командир роти 1245-го стрілецького полку. 1912 р.н. Івановська обл., Савинський р-н. Призваний Івановським облвійськкоматом. Загинув 28.10.1943 р. Похований у с. Солониця Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Селюгіна Ольга Михайлівна, проживала за адресою: Івановська обл., Савинський р-н.

Семенов Володимир Степанович, рядовий 1245-го стрілецького полку 375-ї стрілецької дивізії. 1924 р.н. м. Москва. Поранений 28.09.1943 р. Помер від отриманих поранень 29.09.1943 р., в 454-му окремому медико-санітарному батальйоні. Похований у с. Вишняки (Пінчуки) Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: мати, Семенова Є. І., проживала за адресою: м. Москва, Володимирське селище, вул. Комсомольська, 4.

Семенов Семен Тимофійович, рядовий 19-ї механізованої бригади. Отримав поранення 28.09.1943 р. Помер 8.10.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця.

Семініченко Іван Давидович, заступник політрука, стрілець 132-ї танкової бригади. Загинув під час бою 9.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл.

Сенченко Іван Іванович, рядовий 656-го стрілецького полку 116-ї стрілецької дивізії. 1912 р.н. Алма-Атинська обл., Кургалинський р-н. Призваний Гвардійським райвійськкоматом Алмаатинської обл. Помер від отриманих поранень 30.09.1943 р. Похований на х. Шевченки Полтавської обл. Рідні: батько, Сенченко Іван Трохимович, проживав за адресою: Алмаатинська обл., Кургалинський р-н, с. Кугала.

Сербиненко Іван Харитонович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. м. Харків. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: м. Харків.

Сергеев Микола Парамонович, сержант, електромеханік 76-ї окремої роти зв'язку. 1906 р.н. Воронежська обл., Росошанський р-н, с. Гончарівка. Призваний

Орджонікідзевським райвійськкоматом. Помер від хвороби 24.12.1943 р., в евакуаційному госпіталі № 1597. Похований у с. Бреусівка. Рідні: дружина, Сергєєва Антоніна Василівна, проживала за адресою: м. Ростов, чуваське поселення, 14 а.

Сергієнко Степан Семенович, рядовий, штаб 304-ї стрілецької дивізії. 1907 р.н. Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Підставки. Призваний Гельмязівським райвійськкоматом Полтавської обл. 8.09.1941 р., виїхав у 304-ту стрілецьку дивізію для вивантаження боєприпасів в районі смт Козельщина. До частини не повернувся. Рідні: дружина, Сергієнко Уляна Василівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Підставки.

Серов Василь Іванович, молодший лейтенант, командир взводу 584-го стрілецького полку 199-ї стрілецької дивізії. 1912 р.н. м. Омск, вул. Н. Омська, 7. Кадровий військовий. Загинув 8.09.1941 р. Похований у с. Лошкани. Перепохований у с. Сушки. Рідні: дружина, Серова Т. І., проживала за адресою: м. Омськ, вул. Н. Омська, 7.

Серов Василь Петрович, рядовий. 1918 р.н. Загинув 27.09.1943 р. Похований у с. Василівка.

Серов Василь Петрович, рядовий, стрілець 299-ї стрілецької дивізії. 1914 р.н. Горьківська обл., Кологривський р-н. Призваний Ленінським райвійськкоматом Новосибірської обл. Загинув 27.09.1943 р. Похований на х. Гнойове Полтавської обл. Рідні: батько, Серов Петро Євгенійович, проживав за адресою: Горьківська обл., Кологривський р-н, с. Пауніно.

Серов Іван Євдокимович, сержант, командир взводу 1243-го стрілецького полку 375-ї стрілецької дивізії. 1924 р.н. Сталінградська обл., Олексіївський р-н. Призваний Олексіївським райвійськкоматом Сталінградської обл. Отримав поранення 26.09.1943 р. Помер від отриманих поранень 12.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: батько, Серов Євдоким, проживав за адресою: Сталінградська обл., Олексіївський р-н, с. Помалічине.

Сидоренко Сава Іванович, рядовий. 1902 р.н. Київська обл., Броварський р-н. Призваний Броварським райвійськкоматом Київської обл. Загинув у вересні 1941 р. Похований у с. Солониця, братська могила. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Броварський р-н.

Синюк Семен Кіндратович, лейтенант, командир взводу 1053-го стрілецького полку 300-ї стрілецької дивізії. 1921 р.н. Житомирська обл., Андрушевський р-н, с. В. Машковиця. Призваний Андрушевським райвійськкоматом Житомирської обл. Загинув 3.09.1941 р. Похований у с. Солониця. Рідні: Синюк Марія Терентівна, проживала за адресою: Житомирська обл., Андрушевський р-н, с. В. Машковиця.

Сироткін Володимир Іванович, молодший лейтенант 1245-го стрілецького полку. 1924 р.н. м. Москва, Теплостанське, с. Дукіне. Призваний Кунцевським райвійськкоматом м. Москви. Помер від отриманих поранень 6.01.1944 р., в евакуаційному госпіталі № 1248. Похований у могилі № 3 на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: мати, Сироткіна Тетяна Василівна, проживала за адресою: м. Москва, Теплостанське с. Дукіне, 25.

Сисоєв Іван Авер'янович, гвардії старшина. м. Барнаул. Призваний Центральною райвійськкоматом м. Барнаул. Загинув 1.12.1943 р. Похований у с. Василівка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: м. Барнаул.

Ситник Іван Олександрович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. Полтавська обл., Іркліївський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Полтавська обл., Іркліївський р-н.

Сідельніков Іван Варфоломійович, лейтенант, начальник штабу 155-ї танкової бригади. 1915 р.н. Одеська обл., Комітерновський р-н, с. Петрівка. Призваний Комітернівським райвійськкоматом Одеської обл. Помер від хвороби 5.11.1943 р.,

в евакуаційному госпіталі № 1597. Похований у с. Бреусівка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: батько, Сідельников В., проживав за адресою: Одеська обл., Комітернівський р-н, с. Петрівка.

Сірик Палажка. 1915 р.н. Німці згвалтували і кинули у вогонь 1943 р. Похована в с. Приліпка на колишній садибі І. А. Горпинченко.

Сірих Петро Михайлович, рядовий. 1923 р.н. Загинув 11.09.1943 р. Похований у с. Висока Вакулівка, братська могила.

Сірін Георгій Максимович, лейтенант, командир взводу 584-го стрілецького полку 199-ї стрілецької дивізії. 1919 р.н. Омська обл., м. Плутурськ, с. Петеліно. Кадровий військовий. Загинув у бою 8.09.1941 р. Похований у с. Лошкани (приєднані с. Сушки). Рідні: дружина, Сіріна В. А., проживала за адресою: Омська обл., м. Плутурськ, с. Петеліно.

Скибинський Петро Петрович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. м. Одеса, с. Усатове. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: м. Одеса, с. Усатове.

Складчиков Пантелій Єгорович, рядовий, мінометник 1-го гвардійського корпусу 5-ї гвардійської танкової Армії. 1909 р.н. Воронежська обл., Бутурлінський р-н, с. Карачев. Призваний Бутурлінським райвійськкоматом Воронежської обл. Отримав поранення 7.11.1943 р. Помер від отриманих поранень 14.11.1943 р., в ГПЕП 232. Похований у с. Черноглазівка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Складчикова Катерина Олександрівна, проживала за адресою: Воронежська обл., Бутурлінський р-н, с. Карачев.

Скорик Лука Олексійович, сержант, командир відділення, штаб 304-ї стрілецької дивізії. 1903 р.н. Київська обл., м. Сміла. Призваний Чернобаївським райвійськкоматом Полтавської обл. 3.09.1941 р., виїхав у 304-ту стрілецьку дивізію для вивантаження боєприпасів в районі смт Козельщина. До частини не повернувся. Рідні: дружина, Скорик Олександра М., проживала за адресою: Київська обл., м. Сміла, вул. Бурячна.

Скородумов Гаврило Павлович, молодший сержант, командир взводу 41-го стрілецького полку. Отримав поранення 14.10.1943 р. Помер 16.10.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця.

Скрєбнев Іван Ілліч, політрук дивізіону 465-го артилерійського полку. 1907 р.н. Воронежська обл., м. Острогорськ. Призваний Острогорським райвійськкоматом. Загинув 14.09.1941 р. Тіло залишене на полі бою біля с. Василівка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Скрєбнева Надія, проживала за адресою: Воронежська обл., м. Острогорськ.

Слабков Іван Євстафійович, рядовий, 1328-го стрілецького полку. Отримав поранення 21.10.1943 р. Помер 7.11.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця.

Слепцов Євгеній Дмитрович, рядовий 776-го стрілецького полку. Тульська обл., м. Тула, Пролетарський р-н. Призваний Пролетарським райвійськкоматом Тульської обл. Отримав поранення 27.09.1943 р. Помер 16.10.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: мати, Слепцова Г. І., проживала за адресою: Тульська обл., м. Тула, Пролетарський р-н, селище ім. Кірова.

Сліпець Іван Якович, лейтенант, помічник начальника штабу 584-го стрілецького полку 199-ї стрілецької дивізії. 1919 р.н. Київська обл., Київський р-н, с. Михайлівка. Кадровий військовий. Загинув 12.09.1941 р. Похований у с. Сушки. Рідні: батько, Сліпець Яків, проживав за адресою: Київська обл., Київський р-н, с. Михайлівка.

Слободчиков Василь Матвійович, старший лейтенант, командир стрілецької роти 548-го стрілецького полку. Пермська обл., Черновський р-н. Призваний Перм-

ським міськвійськкоматом. Помер від отриманих поранень 20.10.1943 р. Похований у с. Солониця, братська могила. Рідні: дружина, Слободчікова Ганна Іванівна, проживала за адресою: Пермська обл., Черновський р-н, с. Безвили.

Слово Гаврило Рувимович, рядовий, радист 3-ї окремої танкової бригади. 1920 р.н. м. Харків. Зник безвісти 11.09.1941 р. в районі с. Фесенки. Рідні: проживали за адресою: м. Харків, вул. XIV З'їзду Рад, 10/66.

Случін Михайло Степанович, рядовий, стрілець 199-ї стрілецької дивізії. 1921 р.н. Алтайський край, Камський р-н, радгосп № 305. Призваний Камським райвійськкоматом Алтайського краю. Загинув під час бою 10.09.1941 р. Похований у с. Пригарівка Полтавської обл. Рідні: батько, Случін Степан, проживав за адресою: Алтайський край, Камський р-н, радгосп № 305.

Слюсар Федір Захарович, старший лейтенант, ад'ютант дивізії 822-го артилерійського полку. 1902 р.н. Кам'янець-Подільська обл., с. Грицеве. Призваний Грицевським райвійськкоматом Кам'янець-Подільської обл. Зник безвісти 16.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: дружина, Слюсар Олена Михайлівна, проживала за адресою: Кам'янець-Подільська обл., с. Грицеве.

Смагін Митрофан Миколайович, командир. Поранений 21.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 6.11.1943 р. в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: брат, Просветов Кир., проживав за адресою: Воронежська обл., Нижньодівницький р-н, с. Кочегур.

Смичук Андрій Григорович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. Житомирська обл., Гуженський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Житомирська обл., Гуженський р-н.

Сміян Захарій Петрович, рядовий, штаб 304-ї стрілецької дивізії. 1908 р.н. Чернігівська обл., Новосіверський р-н, с. Березова Гать. Призваний Новосіверським райвійськкоматом Чернігівської обл. 8.09.1941 р., виїхав у 304-ту стрілецьку дивізію для вивантаження боєприпасів в районі смт Козельщина. До частини не повернувся. Рідні: дружина, Сміян Олена Андріївна, проживала за адресою: Чернігівська обл., Новосіверський р-н, с. Березова Гать.

Снігір'ов Георгій Андрійович, майор, командир 822-го стрілецького полку. 1906 р.н. Зник безвісти 16.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: дружина, Снігір'ова, проживала за адресою: м. Харків, вул. А. Барбюса, 7/58.

Снідаренко Михайло Терентійович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. Київська обл., Лисянський р-н. Зник безвісти 19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., Лисянський р-н.

Соболев Микола Володимирович, рядовий 193-го гвардійського стрілецького полку. 1922 р.н. Ярославська обл., Чухнамський р-н, с. Бутієве. Призваний Чухнамським райвійськкоматом Ярославської обл. Помер від отриманих поранень 22.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: мати, Соболева Варвара Дмитрівна, проживала за адресою: Ярославська обл. Чухнамський р-н, с. Бутієве.

Соколенко Петро Сергійович, рядовий. 1914 р.н. Загинув 8.09.1941 р. Похований у с. Сушки, братська могила.

Соколов Віктор Олексійович, лейтенант, командир роти 3-ї окремої танкової бригади. 1917 р.н. Сумська обл., м. Путивль. Кадровий військовий. Зник безвісти 12.09.1941 р. в районі с. Сушки. Рідні: дружина, Орленко Серафима Василівна, проживала за адресою: Сумська обл., м. Путивль, вул. Гьорького, 22.

Соколов Федір Степанович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. Харківська обл., Печеніжський р-н. Зник безвісти

19.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: проживали за адресою: Харківська обл., Печенізьський р-н.

Соловей Федір Петрович, молодший командир 656-го стрілецького полку. Отримав поранення 11.10.1943 р. Помер 7.11.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця.

Соловей Яків Трохимович, рядовий. 1909 р.н. Полтавська обл., Козельщинський р-н, с. Вишняки. Зник безвісти у 1941 р.

Соловійов Володимир Максимович, рядовий 43-го стрілецького полку 375-ї стрілецької дивізії. Отримав поранення 12.10.1943 р. Помер 22.10.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований на території Козельщинського р-ну Полтавської обл.

Солодов Іван Олександрович, рядовий, стрілець 199-ї стрілецької дивізії. 1921 р.н. Ленінградська обл., Поторовижський р-н. Призваний Поторовижським райвійськкоматом Ленінградської обл. Загинув під час бою 10.09.1941 р. Похований у с. Пригарівка Полтавської обл. Рідні: батько, Боговий Порфирій, проживав за адресою: Ленінградська обл., Поторовижський р-н, Поторовижська сільська рада.

Соломко Іван Петрович, молодший лейтенант, командир роти, 809-го стрілецького полку 304-ї стрілецької дивізії. 1916 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: м. Кривий Ріг, с. Грузьке.

Солонцов Федір Васильович, командир відділення. Загинув 30.09.1943 р. Похований у с. Сушки, братська могила.

Сорокін Макар Авер'янович, лейтенант, командир танка Т-34. 1923 р.н. Могильовська обл., Чариковський р-н, с. Устьє. Зник безвісти 26.09.1943 р. в районі с. Ольгівка. Рідні: Сорокіна Є. В., проживала за адресою: Могильовська обл., Чариковський р-н, с. Устьє.

Станіславський Ілля Іванович, рядовий, штаб 304-ї стрілецької дивізії. 1907 р.н. Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Каленики. Призваний Гельмязівським райвійськкоматом Полтавської обл. 8.09.1941 р., виїхав у 304-ту стрілецьку дивізію для вивантаження боеприпасів в районі смт Козельщина. До частини не повернувся. Рідні: дружина, Станіславська Дарія Іванівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Каленики.

Стариков Охрим Васильович, рядовий 192-го гвардійського артилерійського полку 300-ї стрілецької дивізії. Харківська обл., Печенізьський р-н, с. Мартове. Призваний Печенізьським райвійськкоматом Харківської обл. Зник безвісти 04.1943 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: дружина, Старикова Наталія Гнатівна, проживала за адресою: Харківська обл., Печенізьський р-н, с. Мартове.

Старков Нітон Федорович, рядовий, стрілець 3-ї окремої танкової бригади. 1921 р.н. Башкирська АРСР, Покровський р-н. Призваний Покровським райвійськкоматом Башкирської АРСР. Вбитий під час бомбардування 12.09.1941 р. Похований у с. Телятники (с. Нова Україна) Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: батько, Старков Федір, проживав за адресою: Башкирська АРСР, Покровський р-н, с. Василівка.

Староверов Василь Григорович, рядовий, артилерист 199-ї стрілецької дивізії. 1922 р.н. Ленінградська обл., Староруський р-н, с. В. Ужин. Призваний Староруським райвійськкоматом Ленінградської обл. Загинув під час бою 11.09.1941 р. Похований у с. Пригарівка Полтавської обл. Рідні: батько, Староверов Григорій, проживав за адресою: Ленінградська обл., Староруський р-н, с. В. Ужин.

Степанов Олександр Іванович, молодший сержант, механік-водій 132-ї танкової бригади. 1919 р.н. Харківська обл., Чугуївський р-н. Призваний Чугуївським райвійськкоматом Харківської обл. Вбитий у бою 10.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка

Полтавської обл. Рідні: мати, Степанова А.І., проживала за адресою: Харківська обл., Чугуївський р-н, с.Віденка.

Стеценко Григорій Дмитрович, лейтенант, командир взводу 809-го стрілецького полку. 1921 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи. Рідні: проживали за адресою: Полтавська обл., Лазірківський р-н, с. Лазірки.

Стеценко Євдокія Калістратівна. 1905р.н. с. Бригадирівка. Загинула в результаті вибуху снаряда 4.04.1944 р. Похована в с. Бригадирівка.

Стецюк Серафим Ілліч, старшина 132-ї танкової бригади. Кам'янець-Подільська обл. Призваний Волочаєвським райвійськкоматом Кам'янець-Подільської обл. Вбитий під час бою 11.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл. Рідні: дружина, Стецюк Ганна Іванівна, проживала за адресою: Кам'янець-Подільська обл., Волочаєвський р-н.

Стецюк Серафим Ілліч, старшина роти 132-ї танкової бригади. Кам'янець-Подільська обл. Призваний Волочаєвським райвійськкоматом Кам'янець-Подільської обл. Загинув у бою 11.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл. Рідні: дружина, Стецюк Ганна Іванівна, проживала за адресою: Кам'янець-Подільська обл., Волочаєвський р-н.

Стрелков Петро Іванович, єфрейтор, стрілець 3-ї окремої танкової бригади. 1917 р.н. м. Орджонікідзе. Зник безвісти 11.10.1941 р. в районі с. Сушки. Рідні: проживали за адресою: м. Орджонікідзе.

Стригін Микола Єгорович, молодший лейтенант, пілот 820-го штурмового авіаційного полку 292-ї стрілецької дивізії. 1922 р.н. Воронежська обл., с. Прем'яче. Призваний Прем'ячським райвійськкоматом Воронежської обл. Загинув 16.10.1943 р. Похований у с. Улинівка. Рідні: мати, Стригіна Меланія Тихонівна, проживала за адресою: Воронежська обл., с. Прем'яче, колгосп «Оборона держави».

Ступацький Андрій Федорович, рядовий, штаб 304-ї стрілецької дивізії. 1907 р.н. Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Підставки. Призваний Гельмязівським райвійськкоматом Полтавської обл. 8.09.1941 р., виїхав у 304-ту стрілецьку дивізію для вивантаження боеприпасів в районі смт Козельщина. До частини не повернувся. Рідні: дружина, Ступацька Ганна Митрофанівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Підставки.

Ступацький Петро Федорович, рядовий, штаб 304-ї стрілецької дивізії. 1907 р.н. Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Підставки. Призваний Гельмязівським райвійськкоматом Полтавської обл. 8.09.1941 р., виїхав у 304-ту стрілецьку дивізію для вивантаження боеприпасів в районі смт Козельщина. До частини не повернувся. Рідні: дружина, Ступацька Марія, проживала за адресою: Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Підставки.

Сунін Семен Васильович, рядовий 656-го стрілецького полку. Отримав поранення 16.10.1943 р. Помер 8.11.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця.

Сураєв Герасим Михайлович, старший сержант, командир гармати 406-го корпусного артилерійського полку 116-ї стрілецької дивізії. Іркутська обл., с. Бургас. Призваний Іркутським райвійськкоматом Іркутської обл. Помер від отриманих поранень 1.10.1943 р. Похований на х. Шевченки Полтавської обл. Рідні: мати, Сураєва Наталія Михайлівна, проживала за адресою: Іркутська обл., с. Бургас.

Сухарьков Микола Миколайович, рядовий, стрілець 132-ї танкової бригади. 1916 р.н. Башкирська АРСР, Зеландський р-н. Призваний Зеландським райвійськкоматом. Вбитий під час бою 10.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл. Рідні: дружина, Сухарькова Ксенія Сергіївна, проживала за адресою: Башкирська АРСР, Зеландський р-н, х. Коскиш.

Сузарьков Петро Трохимович, ефрейтор. 1920 р.н. Смоленська обл., В'яземський р-н. Призваний В'яземським міськвійськкоматом Смоленської обл. Загинув 26.12.1943 р. Похований у с. Андрійки, братська могила.

Сухомлин Василь Васильович, рядовий, штаб 304-ї стрілецької дивізії. 1906 р.н. Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Підставки. Призваний Гельмязівським райвійськкоматом Полтавської обл. 8.09.1941 р., виїхав у 304-ту стрілецьку дивізію для вивантаження боєприпасів в районі смт Козельщина. До частини не повернувся. Рідні: дружина, Сухомлин Олександра Іванівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Підставки.

Сухомлин Іван Васильович, рядовий, штаб 304-ї стрілецької дивізії. 1909 р.н. Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Підставки. Призваний Гельмязівським райвійськкоматом Полтавської обл. 8.09.1941 р., виїхав у 304-ту стрілецьку дивізію для вивантаження боєприпасів в районі смт Козельщина. До частини не повернувся. Рідні: дружина, Сухомлин Ганна Йосипівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Підставки.

Сушков Герасим Семенович, рядовий, іздовий 213-го запасного полку 37-ї Армії. 1894 р.н. Ставропольський край, м. П'ятигорськ, провулок Глухий, 6. Призваний П'ятигорським райвійськкоматом Ставропольського краю. Загинув 3.10.1943 р. Похований у с. Бреусівка.

Табунний Іван Михайлович, командир 922-го стрілецького полку 375-ї стрілецької дивізії. Отримав поранення 23.10.1943 р. Помер 7.11.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця.

Танигін Олександр Степанович, лейтенант, командир взводу 809-го стрілецького полку. 1917 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи. Рідні: проживали за адресою: Кіровська обл., Кисминський р-н, с. Кішма.

Таран Петро Лукич, лейтенант, командир взводу 1049-го стрілецького полку. 1916 р.н. Призваний Полтавським райвійськкоматом Полтавської обл. Загинув 6.09.1941 р. Похований у с. Пнойове (приєднане до с. Комітерн). Рідні: батько, Таран Лука, проживав за адресою: Полтавська обл., с. Плиски.

Ткач Пилип Іванович, сержант, командир відділення 187-го окремого артилерійського дивізіону 199-ї стрілецької дивізії. Київська обл., м. Біла Церква, вул. Штабна, 26. Призваний Білоцерківським райвійськкоматом Київської обл. Зник безвісти 14.09.1941 р. в районі с. Василівка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: Київська обл., м. Біла Церква, вул. Штабна, 26.

Ткаченко Віктор Іванович, лейтенант, командир штабу взводу 132-ї танкової бригади. Чернігівська обл., Ольшанський р-н., с. Красне. Кадровий військовий. Вбитий під час бою 11.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл. Рідні: батько, Ткаченко Іван Мойсейович, проживав за адресою: Чернігівська обл., Ольшанський р-н, с. Красне.

Ткаченко Іван Феодосійович, лейтенант, начальник артилерії 809-го стрілецького полку. 1918 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи Полтавської обл.

Токар Єгор Миколайович, рядовий, стрілець 41-го стрілецького полку. 1914 р.н. Харківська обл., Липецький р-н, Токарівська сільська рада, с. Голтівка. Призваний Липецьким райвійськкоматом Харківської обл. Отримав поранення 4.10.1943 р. Помер 8.11.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: дружина, Токар Пелагея, проживала за адресою: Харківська обл., Липецький р-н, Токарівська сільська рада, с. Голтівка.

Тольчинський Рувім Григорович, молодший лейтенант, командир взводу 809-го стрілецького полку. 1915 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: м. Маріуполь.

Томенко Іван Петрович, рядовий 195-го стрілецького полку. 1900 р.н. Харківська обл., Золочівський р-н. Призваний Золочівським райвійськкоматом Харківської обл. Помер від отриманих поранень 15.01.1944 р., в евакуаційному госпіталі № 1248. Похований у могилі № 6 залізничної станції Галещина Полтавської обл. Рідні: дружина, Томенко Ірина Варфоромлівна, проживала за адресою: Харківська обл., Золочівський р-н, с. В. Рогозяніно.

Торяник Іван Олександрович, молодший лейтенант, командир взводу 1049-го стрілецького полку. 1913 р.н. Призваний Гадяцьким райвійськкоматом Полтавської обл. Загинув 5.09.1941 р. Похований у с. Гнойове (приєднане до с. Комітерн). Рідні: батько, Торяник Олександр, проживав за адресою: Полтавська обл., Гадяцький р-н, с. Соснівка.

Тоцький Семен Павлович, молодший лейтенант, командир стрілецького взводу 584-го стрілецького полку 199-ї стрілецької дивізії. 1912 р.н. Чернігівська обл., Варвинський р-н, х. Руда. Призваний Варвинським райвійськкоматом Чернігівської обл. Загинув 8.09.1941 р. Похований у с. Пригарівка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Тоцька Клавдія Опанасівна, проживала за адресою: Чернігівська обл., Варвинський р-н, х. Руда.

Точений Нестор Савович, рядовий, стрілець 195-го стрілецького полку. 1911 р.н. Харківська обл., Богодухівський р-н, с. Клинове. Призваний Богодухівським райвійськкоматом Харківської обл. Отримав поранення 15.12.1943 р. Помер 7.01.1944 р., в евакуаційному госпіталі № 2148. Похований у могилі № 12 госпітального кладовища на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: Харківська обл., Богодухівський р-н, с. Клинове.

Третьяков Микола Григорович, рядовий. 1925 р.н. Алтайський край, с. Кондрацька. Загинув 22.10.1943 р. Похований у с. Висока Вакулівка, братська могила.

Триполев Пилип Андрійович, рядовий, сапер 69-го інженерного батальйону. Волгоградська обл., Серафимовичський р-н. Призваний Серафимовичським райвійськкоматом. Отримав поранення 29.09.1943 р. Помер 6.10.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4198. Похований у с. Приліпка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: Волгоградська обл., Серафимовичський р-н.

Трифонов Анатолій (Микола) Іванович, старший лейтенант, командир ланки військової частини № 74562. 1913 р.н. м. Ленінград. Призваний Ленінградським облвійськкоматом. Загинув 25.02.1944 р. Похований у с. Василівка. Рідні: проживали за адресою: Ленінградська обл., Тосненський р-н, ст. Сабліно.

Трофімов Петро Кузьмович, рядовий, механік-водій 132-ї танкової бригади. 1921 р.н. Башкирська АРСР, Зеландський р-н. Призваний Зеландським райвійськкоматом Башкирської АРСР. Загинув під час бою 10.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл. Рідні: батько, Трофімов К. І., проживав за адресою: Башкирська АРСР, Зеландський р-н, с. Зеланд.

Тушинський Іван Юхимович, майор, командир ескадрилі 82-го гвардійського бомбардувального авіаційного полку 164-ї гвардійської бомбардувальної авіаційної дивізії. 1904 р.н. Казахська РСР, Акмолинська обл., Петропавловський р-н, с. Благовіщенськ. Кадровий військовий. Загинув під час аварії літака при перельоті за маршрутом Полтава – Немудри 4.01.1944 р. Похований: дружина «Більшовик» на х. Панасівка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Тушинська М. І., проживала за адресою: Саратовська обл., м. Енгельс, поштова скринька 17, будинок 15, кв. 12.

Тятенко Пилип Федорович, старший сержант. м. Київ. Загинув 17.09.1941 р. Похований біля с. Пригарівка.

Фесенко Степан Захарович, рядовий. 1902 р.н. 1941 р. Загинув 4.10.1943 р. Похований у с. Піски, братська могила.

Філатов Валентин Іванович, рядовий, стрілець 199-ї стрілецької дивізії. 1916 р.н. Сталінська обл., Янисольський р-н, с. Роя. Призваний Больше-Янисольським райвійськкоматом Сталінської обл. Загинув під час бою 10.09.1941 р. Похований у с. Пригарівка Полтавської обл. Рідні: батько, Філатов Іван, проживав за адресою: Сталінська обл., Янисольський р-н, с. Роя.

Філіп Іван Гаврилович, рядовий 928-го стрілецького полку. Полтавська обл., Козельщинський р-н. Поранений 1.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 7.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: проживали за адресою: Полтавська обл., Козельщинський р-н.

Філіпов Василь Пилипович, молодший сержант, механік-водій 132-ї танкової бригади. 1919 р.н. Московська обл., Красно-Подхарський р-н. Призваний Подільським райвійськкоматом Московської обл. Загинув у бою 10.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл. Рідні: мати, Філіпова Парасковія Григорівна, проживала за адресою: Московська обл., Красно-Подхарський р-н, с. Юрівка.

Філіпов Олександр Сергійович, сержант, механік-водій 132-ї танкової бригади. 1918 р.н. Ярославська обл., Нерехтинський р-н. Призваний Нерехтинським райвійськкоматом Ярославської обл. Загинув під час бою 9.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл. Рідні: дружина, Філіпова Валентина Опанасівна, проживала за адресою: Ярославська обл., Нерехтинський р-н.

Фінько Павло Омелянович, рядовий, іздовий 213-го запасного полку 37-ї Армії. 1896 р.н. Краснодарський край, ст. Нижньостеблинська. Призваний Івановським райвійськкоматом Краснодарського краю. Загинув 3.10.1943 р. Похований у с. Бресувка. Рідні: Фінько Марія Федорівна, проживала за адресою: Краснодарський край, ст. Нижньостеблинська.

Фомін Андрій Сергійович, лейтенант 572-го стрілецького полку. 1924 р.н. Кримська АРСР, Червоноперекопський р-н, с. Армянське. Призваний Боймакським райвійськкоматом. Помер від отриманих поранень 27.01.1944 р., в евакуаційному госпіталі № 1248. Похований у могилі № 13 на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: батько, Фомін Сергій Васильович, проживав за адресою: Кримська АРСР, Червоноперекопський р-н, с. Армянське.

Фомічов Михайло Григорович, старший сержант. 1909 р.н. Загинув 29.09.1943 р. Похований у с. Сушки, братська могила.

Фомічов Павло Гаврилович, рядовий. 1920 р.н. Нижегородська обл., Бorsький р-н, с. Уткіно. Загинув 12.09.1941 р. Похований у с. Сушки Козельщинського р-ну Полтавської обл.

Фролов Олексій Сергійович, рядовий, мінометник 382-го стрілецького полку. Отримав поранення 6.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 14.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця.

Фролов Семен Михайлович, сержант, командир відділення 199-ї стрілецької дивізії. 1913 р.н. Новосибірська обл., Кишловський р-н, Басатировська сільська рада. Призваний Кишловським райвійськкоматом Новосибірської обл. Загинув 3.09.1941 р. Похований: братська могила на південно-західній околиці с. Сушки Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Фролова, проживала за адресою: Новосибірська обл., Кишловський р-н, Басатировська сільська рада.

Фурманов Єгор Пилипович, сержант, командир відділення 199-ї стрілецької дивізії. 1905 р.н. Новосибірська обл. Калитовський р-н, с. Пахомівка. Призваний Калитовським райвійськкоматом Новосибірської обл. Загинув 13.09.1941 р. Похований у с. Лошкани (приєднані до с. Сушки), Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні:

дружина, Фурманова, проживала за адресою: Новосибірська обл., Калитовський р-н, с. Пахомівка.

Хабіров Хаджиббай, рядовий 71-ї стрілецької дивізії. Азербайджанська РСР, Губинський р-н, колгосп «Башров». Призваний Губинським райвійськкоматом Азербайджанської РСР. Отримав поранення 27.10.1943 р. Помер 10.11.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: батько, Хабіров К, проживав за адресою: Азербайджанська РСР, Губинський р-н, колгосп «Башров».

Хаїт Юхим Борисович, сержант, стрілець 199-ї стрілецької дивізії. 1921 р.н. м. Севастополь, поштова скринька, 11/1. Призваний Житомирським райвійськкоматом Житомирської обл. Загинув 13.09.1941 р. Похований у с. Лошкани (приєднані до с. Сушки) Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: батько, Хаїт Борис, проживав за адресою: м. Севастополь, поштова скринька, 11/1.

Халаденін (Холодний) Павло Петрович, рядовий. 1924 р.н. Помер від отриманих поранень 27.09.1943 р. Похований у с. Лутовинівка.

Халітвалаєв Хасан Хасанович, молодший сержант, механік-водій 132-ї танкової бригади. 1916 р.н. Татарська АРСР, Аксубаєвський р-н. Призваний Чистопольським райвійськкоматом Татарської АРСР. Згорів у танку 16.09.1941 р. Похований с. Підгоровка Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: Татарська АРСР, Аксубаєвський р-н.

Хаміров Л. Н., рядовий, стрілець 199-ї стрілецької дивізії. 1919 р.н. Білоруська РСР, Старобільський р-н, с. Косоєве. Призваний Старобільським райвійськкоматом Мінської обл. Загинув під час бою 10.09.1941 р. Похований у с. Пригарівка Полтавської обл. Рідні: батько, Хаміров Н., проживав за адресою: Білоруська РСР, Старобільський р-н, с. Косоєве.

Хамітов Запріян, рядовий. 1899 р.н. Загинув 24.09.1943 р. Похований в смт Козельщина.

Хасанов Маїт, рядовий. Загинув 30.09.1943 р. Похований у с. Троїцьке Полтавської обл.

Хлипка Харитон Харитонович, молодший лейтенант, командир взводу 809-го стрілецького полку. 1915 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: Чернігівська обл., Куликівський р-н, с. Вересоч.

Хлистун Афанасій Антонович, старшина. 1913 р.н. Полтавська обл., Козельщинський р-н, с. Солониця. Призваний Козельщинським райвійськкоматом Полтавської обл. Зник безвісти в грудні 1943 р. Рідні: Хлистун Марія Іванівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Козельщинський р-н, с. Солониця.

Ходжаєв Юлдаш, рядовий. Загинув 25.09.1943 р. Похований у с. Солониця.

Холопко Василь Олександрович, рядовий 328-го стрілецького полку. Омська обл., Колосовський р-н, с. Браміновка. Призваний Колосовським райвійськкоматом Омської обл. Отримав поранення 8.10.1943 р. Помер 13.10.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: сестра, Якубова Людмила Іванівна, проживала за адресою: Омська обл., Колосовський р-н, с. Браміновка.

Хоменко Панас Дмитрович, Полтавська обл., Козельщинський р-н. Загинув на фронті. Дата загибелі і місце поховання не відомі.

Ховякін Василь Михайлович, старшина 17-го повітряно-десантного стрілецького полку. 1915 р.н. Призваний Свердловським міськвійськкоматом. Отримав поранення 30.09.1943 р. Помер від отриманих поранень 2.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4198. Похований у с. Приліпка Козельщинського

р-ну Полтавської обл. Рідні: батько, Хонякін Михайло Васильович, проживав за адресою: м. Свердловськ, вул. Чайковського, 1, кв. 1.

Хорішман Іван Іванович, рядовий. 1920 р.н. Полтавська обл., Козельщинський р-н, с. Солониця. Призваний Козельщинським райвійськкоматом Полтавської обл. Зник безвісти в грудні 1943 р. Рідні: батько, Хорішман Іван Іванович, проживав за адресою: Полтавська обл., Козельщинський р-н, с. Солониця.

Храпаненков Микола Прохорович, сержант, механік-водій 3-ї окремої танкової бригади. 1914 р.н. Калінінська обл., Єлизаветинський р-н. Зник безвісти 11.09.1941 р. в районі с. Сушки. Рідні: проживали за адресою: Калінінська обл., Єлизаветинський р-н, с. Сюрики.

Хреплівець Никифор Мелірафонович, рядовий, стрілець 924-го стрілецького полку. 1901 р.н. Полтавська обл. Призваний польовим райвійськкоматом. Помер від отриманих поранень 12.12.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований на залізничній станції Галещина, біофабрика, в 300 м південно-західніше водонапірної вежі. Рідні: дружина, Хреплівець В. А., проживала за адресою: Полтавська обл., с. Бригадирівка.

Христич Василь Якович, рядовий, стрілець. 1906 р.н. Полтавська обл., Козельщинський р-н, с. Солониця. Призваний Козельщинським райвійськкоматом Полтавської обл. Зник безвісти в листопаді 1943 р. Рідні: дружина, Христич Федора Семенівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Козельщинський р-н, с. Солониця.

Хромов Василь Васильович, рядовий, мінометник 703-го стрілецького полку 233-ї стрілецької дивізії. 1913 р.н. Орловська обл., Новосильський р-н, с. Варварінка. Призваний Новосильським райвійськкоматом Орловської обл. Отримав поранення 7.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 19.10.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: батько, Хромов Василь Степанович.

Хруцов Петро, старший сержант, механік-водій 132-ї танкової бригади. Загинув у бою 11.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл.

Худенко Петро Давидович, рядовий. 1909 р.н. Загинув 13.11.1943 р. Похований в смт Козельщина.

Худяков Дмитро Микитович, рядовий, стрілець 572-го стрілецького полку. 1913 р.н. м. Хабаровськ. Призваний Хабаровським міськвійськкоматом. Отримав поранення 22.12.1943 р. Помер 12.01.1944 р., в евакуаційному госпіталі № 2148. Похований у могилі № 5 госпітального кладовища на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: м. Хабаровськ, нове залізничне поселення, вул. Мінська, 10.

Хургін Михайло Герасимович, капітан, командир батальйону 809-го стрілецького полку. 1900 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 4.09.1941 р. в районі с. Булахи Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: м. Харків, вул. Ключківська, 29.

Цампмак Антон Маркович, лейтенант, начальник зв'язку 465-го артилерійського полку. 1919 р.н. Вінницька обл., Тороський р-н, с. Михайлівка. Призваний Тороським райвійськкоматом Вінницької обл. Зник безвісти 14.09.1941 р. в районі с. Василівка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: батько, Цампмак Марко Д., проживав за адресою: Вінницька обл., Тороський р-н, с. Михайлівка.

Цebra Василь Григорович, сержант, командир танку 132-ї танкової бригади. 1921 р.н. Харківська обл., Шевченківський р-н. Призваний Розвашивським райвійськкоматом Київської обл. Вбитий під час бою 10.09.1941 р. Похований у с. Підгорівка Полтавської обл. Рідні: мати, Цebra Марія Григорівна, проживала за адресою: Харківська обл., Шевченківський р-н, с. Булацелівка.

Цейтлін Вульф Гершкович, рядовий. 1923 р.н. Полтавська обл., м. Кременчук. Загинув 24.08.1943 р. у с. Пархомівка Полтавської обл. Похований у с. Солониця, братська могила.

Цибулін Іван Михайлович, рядовий 299-ї стрілецької дивізії. 1894 р.н. Полтавська обл., Козельщинський р-н, Солоницька сільська рада, залізнична станція Галещина. Призваний Козельщинським райвійськкоматом Полтавської обл. Поранений 17.10.1943 р. Помер від отриманих поранень 1.11.1943 р., в хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: дружина, Цибуліна Тетяна Йосипівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Козельщинський р-н, Солоницька сільська рада, залізнична станція Галещина.

Циганов Григорій Мойсейович. 1919 р.н. Херсонська обл., м. Нова Каховка, с. Основа. Призваний Каховським райвійськкоматом. Загинув 9.09.1941 р. Похований у с. Осначі, братська могила. Згодом останки перенесені у с. Булахи.

Ципленков Костянтин Васильович, сержант, 195-го стрілецького полку 66-ї стрілецької дивізії. 1910 р.н. Вологодська обл., Ворошиловський р-н. Призваний Тюменським райвійськкоматом Омської обл. Отримав поранення 13.10.1943 р. Помер 14.10.1943 р. у похідному польовому госпіталі № 4197. Похований у с. Говтва. Рідні: дружина, Ципленкова Ганна Мик., проживала за адресою: Вологодська обл., Ворошиловський р-н, с. Андріяніно.

Цициньський Сергій Іванович, молодший лейтенант, командир роти 809-го стрілецького полку. 1914 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі с. Булахи. Рідні: проживали за адресою: Кам'янець-Подільська обл., Ляхловський р-н, с. Жижніковці.

Чаплигін Іван Ілліч, рядовий, артилерист 199-ї стрілецької дивізії. 1920 р.н. Курська обл., Хватинський р-н. Призваний Хватинським райвійськкоматом Курської обл. Загинув у бою 24.09.1941 р. Похований у с. Пригарівка Полтавської обл. Рідні: батько, Чаплигін Ілля Васильович, проживав за адресою: Курська обл., Хватинський р-н, Русанівська сільська рада.

Чеков Карпо Петрович, старшина. Харківська обл., Липецький р-н. Призваний Харківським райвійськкоматом. Загинув 12.01.1944 р. Похований у с. Нова Галещина, братська могила.

Чередник Михайло Федорович, рядовий, стрілець 703-го стрілецького полку. 1898р. н. Полтавська обл., Кременчуцький р-н, с. Піщане. Призваний Кременчуцьким райвійськкоматом Полтавської обл. Отримав поранення 13.10.1943 р. Помер 31.12.1943 р. у евакуаційному госпіталі № 1248. Похований у могилі № 12 на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: дружина, Чередник Єфросинія Єфремівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Кременчуцький р-н, с. Піщане.

Чередник Петро Петрович, лейтенант, командир мінометного взводу 788-го стрілецького полку 214-ї стрілецької дивізії. 1924 р.н. Башкирська АРСР, Давлекановський р-н, с. Миновка. Призваний Давлекановським райвійськкоматом Башкирської АРСР. Загинув 26.09.1943 р. Похований у с. Василівка. Рідні: мати, Чередник Катерина Андріївна, проживала за адресою: Башкирська АРСР, Давлекановський р-н, с. Миновка.

Череміскін Олександр Петрович, старший сержант, помічник начальника штабу 214-ї стрілецької дивізії. 1910 р.н. Кіровська обл., Вожгальський р-н, с. Прітос. Призваний Вожгальським райвійськкоматом Кіровської обл. Загинув 1.10.1943 р. Похований у с. Горбані Полтавської обл. Рідні: дружина, Козлова Ганна Василівна, проживала за адресою: Молотовська обл., м. Кизил, вул. Радянська, 18.

Черних Т. А. рядовий, артилерист 199-ї стрілецької дивізії. 1910 р. Сталінська обл., Сортановський р-н, колгосп ім. Ілліча. Призваний Сортановським райвійськкоматом Сталінської обл. Загинув 3.09.1941 р. Похований у братській могилі на

південно-західній околиці с. Сушки Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Черних, проживала за адресою: Сталінська обл., Сортановський р-н, колгосп ім. Ілліча.

Чечулін Василь Степанович, сержант, стрілець 820-го штурмового авіаційного полку 292-ї штурмової авіаційної дивізії. 1925 р.н. Новосибірська обл., Молчановський р-н, с. Олексіївка. Призваний Молчановським райвійськкоматом Новосибірської обл. Загинув 16.10.1943 р. Похований у с. Улінівка. Рідні: сестра, Чечуліна Тетяна Степанівна, проживала за адресою: Новосибірська обл., Молчановський р-н, с. Олексіївка.

Чижев Олександр Якович, Ульяновська обл., с. Герасимівка. Загинув на території Козельщинського р-ну. Похований у с. Бреусівка.

Чистяков Петро Олексійович, рядовий 1241-го стрілецького полку. 1925 р.н. Омська обл., Черлакський р-н. Призваний Черлакським райвійськкоматом Омської обл. Отримав поранення 15.10.1943 р. Помер 28.10.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: проживали за адресою: Омська обл., Черлакський р-н.

Чичиров Василь Якович, сержант 273-го стрілецького полку. 1924 р.н. Кіровоградська обл., Тажтагульський р-н. Призваний Тажтагульським райвійськкоматом Кіровоградської обл. Отримав поранення 19.10.1943 р. Помер 25.10.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: Чичирова П. Ф., проживала за адресою: Кіровоградська обл., Тажтагульський р-н, колгосп «Іскра».

Чібісов Степан Андрійович, сержант, командир відділення 187-го окремого артилерійського дивізіону 199-ї стрілецької дивізії. Орловська обл., Карачаєвський р-н, с. Когарське. Призваний Карачевським райвійськкоматом Орловської обл. Зник безвісти 14.09.1941 р. в районі с. Василівка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: Орловська обл., Карачаєвський р-н, с. Когарське.

Чмир Андрій Васильович, сержант. 1925р.н. Полтавська обл., Козельщинський р-н. Помер від отриманих поранень 16.09.1943 р., в евакуаційному госпіталі № 1688.

Чумаков Юхим Антонович, рядовий 74-ї артилерійської роти. Отримав поранення 15.10.1943 р. Помер 5.11.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця.

Чурін Михайло Олексійович, рядовий, артилерист 199-ї стрілецької дивізії. 1902 р.н. Алтайський край, Барнаульський р-н, с. Бобрівка. Призваний Барнаульським райвійськкоматом Алтайського краю. Загинув 3.09.1941 р. Похований у братській могилі на південно-західній околиці с. Сушки Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: батько, Чурін Олексій, проживав за адресою: Алтайський край, Барнаульський р-н, с. Бобрівка.

Шадаєв Ракім, рядовий 684-го стрілецького полку 233-ї стрілецької дивізії. 1913 р.н. Ленінабадська обл., Калінінабадський р-н. Призваний Калінінабадським райвійськкоматом. Помер від отриманих поранень 27.09.1943 р. Похований у с. Лутовинівка. Рідні: батько, Хамідат Х., проживав за адресою: Ленінабадська обл., Ленінабадський р-н, х. Урстобей.

Шальменко Дмитро Іванович, рядовий, стрілець 199-ї стрілецької дивізії. 1918 р. Вінницька обл., Вороновицький р-н, с. Обідне. Призваний Вороновицьким райвійськкоматом Вінницької обл. Загинув 3.09.1941 р. Похований у братській могилі на південно-західній околиці с. Сушки Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Шальменко, проживала за адресою: Вінницька обл., Вороновицький р-н, с. Обідне.

Шамшин Михайло Олександрович, лейтенант, командир взводу 809-го стрілецького полку. 1918 р.н. Кадровий військовий. Зник безвісти 7.09.1941 р. в районі

с. Булахи Полтавської обл. Рідні: проживали за адресою: Кіровська обл., Амутський р-н. м. Кіровське.

Шантарук Ілля Ілліч, рядовий 929-го стрілецького полку. Полтавська обл., Полтавський р-н, Парасковіївська сільська рада. Призваний Полтавським райвійськкоматом Полтавської обл. Отримав поранення 8.10.1943 р. Помер 1.11.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: дружина, Шантарук Дарія, проживала за адресою: Полтавська обл., Полтавський р-н, Парасковіївська сільська рада.

Шаповал Омелян Маркович, рядовий, стрілець 69-ї окремої штрафної роти 4-ї Армії. 1916 р.н. Полтавська обл., Котелевський р-н, с. Мала Рублівка. Призваний Котелевським райвійськкоматом Полтавської обл. Загинув 27.11.1943 р., під час виконання службових обов'язків. Похований у с. Василівка. Рідні: мати, Шаповал Пріська МIRONІВНА, проживала за адресою: Полтавська обл., Котелевський р-н, с. Мала Рублівка.

Шаповалов Іван Гаврилович, рядовий, сапер 148-го артилерійського полку. 1903 р.н. Ворошиловградська обл., с. Мала Вергунка, колгосп «8 березня». Призваний Ворошиловградським райвійськкоматом Ворошиловградської обл. Отримав поранення 1.10.1943 р. Помер 2.10.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: дружина, Шаповал Марія Леонтівна, проживала за адресою: Ворошиловградська обл., с. Мала Вергунка, колгосп «8 березня».

Шарапов Абдурахман, рядовий, стрілець 1328-го стрілецького полку. 1910 р.н. Іссиккульська обл., Курбатовський р-н. Призваний Курбатовським райвійськкоматом Іссиккульської обл. Отримав поранення 28.09.1943 р. Помер 10.10.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця. Рідні: батько, Шарапов Адік, проживав за адресою: Іссиккульська обл., Татський р-н, колгосп «Комсомол».

Шарапов Володимир Тарасович, молодший лейтенант. 1922 р.н. Призваний Ленінським райвійськкоматом, м. Харків. Загинув 25.10.1943 р. Похований у с. Василівка, братська могила.

Шверма Віктор Ілліч, рядовий 548-го стрілецького полку. 1898р.н. Полтавська обл. Призваний Полтавським райвійськкоматом Полтавської обл. Помер від отриманих поранень 10.12.1943 р. Похований на залізничній станції Галещина Полтавської обл. Рідні: Шверма А. Є., проживала за адресою: Полтавська обл., с. Миколаївське.

Шевцов Василь Михайлович, рядовий, стрілець. 1907 р.н. Ставропольський край, Бурлацький р-н, с. Бурлацьке. Призваний Єсентукським міськвійськкоматом Ставропольського краю. Загинув 24.08.1941 р. Похований у с. Чапаєвка. Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Шевцова Агрипіна Опанасівна, проживала за адресою: Ставропольський край, Бурлацький р-н, с. Бурлацьке.

Шибakov Олег Опанасович, молодший сержант, стрілець 198-ї штурмової авіаційної дивізії. 1925 р.н. Свердловська обл., м. Нев'янськ. Призваний Нижне-Салдинським райвійськкоматом. Загинув 24.06.1944р. Похований в смт Козельщина Полтавської обл. в 15 м східніше від колишнього монастиря Рідні: батько, Шибakov Афанасій Іванович, проживав за адресою: Свердловська обл., м. Нев'янськ, вул. Профсоюзна, 15.

Шигинов Нагадзан, рядовий 5-ї гвардійської танкової Армії. 1900 р.н. Азербайджанська РСР, м. Наувар, ст. Нурашт. Отримав поранення 7.11.1943 р. Помер 8.11.1943 р. у ГПЕП 232. Похований у с. Черноглазівка Козельщинського р-ну Полтавської обл. Рідні: дружина, Шигинова Акурос, проживала за адресою: Азербайджанська РСР, м. Наувар, ст. Нурашт.

Шиканов Іван Якович, рядовий 128-го артилерійського полку. 1926 р.н. Призваний Большемар'яновським райвійськкоматом Горьківської обл. Отримав поранення 25.10.1943 р. Помер 30.10.1943 р. у похідному польовому госпіталі № 4197. Похований у с. Говтва. Рідні: мати, Шиканова Євдокія Іванівна, проживала за адресою: Горьківська обл., Большемар'яновський р-н, с. Контрікіно.

Шимохін Веніамін Іванович, рядовий, стрілець 304-ї окремої розвідувальної роти 304-ї стрілецької дивізії. 1918 р.н. м. Красноярськ, вул. Лазо, 6, кв. 1. Призваний Кагановичським райвійськкоматом Красноярського краю. Загинув 14.09.1941 р. Похований в смт Козельщина. Рідні: батько, Шимохін Іван, проживав за адресою: м. Красноярськ, вул. Лазо, 6, кв. 1.

Шпиленко Іван Антонович, рядовий. Загинув 27.09.1943 р. Похований в смт Козельщина.

Шпименко Капітон, командир 2-го танкового батальйону 3-ї танкової бригади. Помер від отриманих поранень в с. Пригарівка.

Шпундра Петро Якович, рядовий, штаб 304-ї стрілецької дивізії. 1903 р.н. Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Підставки. Призваний Гельмязівським райвійськкоматом Полтавської обл. 8.09.1941 р. виїхав у 304-ту стрілецьку дивізію для вивантаження боеприпасів в районі смт Козельщина. До частини не повернувся. Рідні: дружина, Шпундра Марія Павлівна, проживала за адресою: Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Підставки.

Шрамко Степан Павлович, рядовий, штаб 304-ї стрілецької дивізії. 1903 р.н. Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Підставки. Призваний Гельмязівським райвійськкоматом Полтавської обл. 8.09.1941 р., виїхав у 304-ту стрілецьку дивізію для вивантаження боеприпасів в районі смт Козельщина. До частини не повернувся. Рідні: дружина, Шрамко Марфа Дорофіївна, проживала за адресою: Полтавська обл., Гельмязівський р-н, с. Підставки.

Штеменко Василь Васильович, капітан, командир батальйону 3-го окремого танкового полку. 1904 р.н. Ростовська обл., м. Таганрог. Кадровий військовий. Загинув 11.09.1941 р. Похований у с. Сушки Полтавської обл. Рідні: дружина, Штеменко Олена Василівна, проживала за адресою: Ростовська обл., м. Таганрог, вул. Лібкнехта, 124.

Штілерман Ісак Єммануїлович, лейтенант, начальник розвідки 822-го артилерійського полку. 1920 р.н. Житомирська обл., м. Ємельчин. Зник безвісти 16.09.1941 р. в районі с. Мар'янівка. Рідні: дружина, Штілерман Рахіль Лісаєвна, проживала за адресою: Житомирська обл., м. Ємельчин, вул. Горького, 12.

Шурупов Андрій Романович, молодший лейтенант, командир взводу 584-го стрілецького полку 199-ї стрілецької дивізії. 1916 р.н. Новосибірська обл., Венгеровський р-н, с. Венгерово. Призваний Венгеровським райвійськкоматом Новосибірської обл. Загинув 8.09.1941 р. Похований у с. Лошкани. Рідні: дружина, Шурупова І. Є., проживала за адресою: Новосибірська обл., Венгеровський р-н, с. Венгерово.

Щенов Олексій Іванович, рядовий 1241-го стрілецького полку. Отримав поранення 14.10.1943 р. Помер 9.11.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 4353. Похований у с. Солониця.

Щипцов Петро Михайлович, рядовий. 1897 р.н. 1943 р. Загинув 7.10.1943 р. Похований у с. Сушки Полтавської обл.

Юренко Михайло Трохимович. 1927 р.н. с. Висока Вакулівка. Загинув 25.02.1944 р. в результаті вибуху снаряда. Похований у с. Висока Вакулівка.

Яковлев Іван Давидович, рядовий, стрілець 199-ї стрілецької дивізії. 1921 р.н. Івановська обл., Володимирський р-н, с. Велисове. Призваний Володимирським райвійськкоматом Івановської обл. Загинув під час бою 10.09.1941 р. Похований у

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область

с. Пригарівка Полтавської обл. Рідні: батько, Яковлев Давид, проживав за адресою: Івановська обл., Володимирський р-н, с. Велисове.

Яксин Василь Іванович, молодший лейтенант, командир взводу 555-го папс. 1915 р.н. Київська обл., Баришівський р-н, с. Букаші. Призваний Переяславським райвійськкоматом Київської обл. Отримав поранення 14.09.1941 р. Похований у с. Андрійки.

Якубов Пазил, рядовий, стрілець 656-го стрілецького полку 116-ї стрілецької дивізії. 1903 р.н. Ферганська обл., Ташлакський р-н. Призваний Ташлакським райвійськкоматом Ферганської обл. Загинув 28.09.1943 р. Похований на х. Шевченки Полтавської обл. Рідні: дружина, Тажибаева Таджи, проживала за адресою: Ферганська обл., Ташлакський р-н, колгосп ім. Горького.

Список використаних джерел та літератури

Джерела:

- Архів Військово-медичного музею Міністерства оборони Російської Федерації. – Спр. 16038.
Архів Військово-медичного музею Міністерства оборони Російської Федерації. – Ф. 252-ї стрілецької дивізії.
Архів Військово-медичного музею Міністерства оборони Російської Федерації. – Ф. 270 ОМСБ.
Архів Військово-медичного музею Міністерства Оборони Російської Федерації. – Ф. 2148 ЕГ.
Архів Військово-медичного музею Міністерства оборони Російської Федерації. – Ф. 454 МСБ.
Архів Військово-медичного музею Міністерства оборони Російської Федерації. – Ф. похідного польового госпіталю 4197.
Архів Військово-медичного музею Міністерства Оборони Російської Федерації. – Ф. 252-ї стрілецької дивізії.
Архів Військово-медичного музею Міністерства оборони Російської Федерації. – Ф. 834 ІГ. – Арк. 10.
Архів Козельщинського райвійськкомату.
Архів Полтавського облвійськкомату ДГШ № 315.07.0756 від 24.05.84 р..
ДАПО. – Ф.Р-15. – Оп. 25. – Арк. 108.
ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 8.
ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 62.
ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 81.
ДАПО. – Ф.Р-1876. – Оп. 8. – Спр. 83.
ДАПО. – Ф. 33. – Оп. 563787. – Спр. 3.
ДАПО. – Ф. 33. – Оп. 594262. – Спр. 66.
ДАПО. – Ф. 58. – Оп. 18002. – Спр. 1007.
ДАПО. – Ф. 58. – Оп. 920952. – Спр. 47, 60.
ДАПО. – Ф.Р-105. – Оп. 1. – Спр. 12.
ДАПО. – Ф.Р-105. – Оп. 1. – Спр. 213.
ДАПО. – Ф.Р-240. – Оп. 1. – Спр. 794.
Довідка Козельщинського райвійськкомату // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.
Експедиційний зошит по Козельщинському району // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.
Інформація Бреусівської ЗОШ I-III ступенів // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.
Інформація Бреусівської ЗОШ I-III ступенів від 18.03.2015 № 7 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.
Інформація Бреусівської ЗОШ I-III ступенів від 3.04.2015 № 8 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.
Інформація відділу культури і туризму Козельщинської РДА від 3.04.2015 № 01-20/117 // Робочий архів науково-методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.
Інформація Козельщинської селищної ради // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.
Інформація Лутовинівської ЗОШ I-II ступенів // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.
Інформація Мар'янівської ЗОШ I-II ступенів // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.
Інформація Пригарівської ЗОШ I-III ступенів // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.
НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. – № 09-953.
НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. – № 09-954.
НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 01-115.
НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 01-116.
НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 07-151.
НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-228.
НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. № 09-953.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – № 4.1.(2.3.)571.-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – № 4.1.572-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР.– № 2.4.541–2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.4.552.– 2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. № 2.4.553– 2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР.– № 2.4.567– 2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР.– № 4.1.(2.3.) 573.-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР.– № 4.1.(2.3.)569.-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР.– № 4.1.568-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР.– № 4.1.570-2.16.9 // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею.

Паспорт пам'ятки історії та культури УРСР – обліковий номер № 2.5., 1909–2.16.9.// Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Свідчення голови Солоницької сільської ради І. В. Пугача // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Свідчення жителя села В.Жужманівка А. Кривошапки, 1924 р.н. // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Свідчення жительки села Бондаренко Катерини Василівни, 1961 р.н. // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Свідчення жительки села Карнаух Є. В. // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Свідчення жительки села Л. В. Зарівчацької // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Свідчення Копил Людмили Михайлівни // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Свідчення Миргородської Раїси Михайлівни, Миргородського Костянтина Михайловича // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Спогади Грачевської Марії Крисантіївни // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Спогади жителів села Гнідаш Тетяни Федорівни, 1926 р.н. Заїченко Марії Андріївни. // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Спогади жителів села Заїченко Марії Андріївни та Т. Ф. Гнідої // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Спогади жителя с. Сушки М. П. Лашка // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Спогади жительки села Андрійки Білоусько В.В., 1933 р.н. // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Спогади жительки села Білоусько Віри Василівни, 1933 р.н. // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Спогади жительки села Заїченко Марії Андріївни, 1947 р.н. // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Спогади жительки села Новоселець О. Д., 1935 року народження // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Спогади Коженко Зінаїди Дмитрівни, 1935 р. народження // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Спогади колишнього директора Василівської школи П. П. Михайленка // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Спогади учителя-пенсіонера села І. Я. Харченка // Робочий архів науково-дослідного методичного відділу Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Справа Преображенської православної церкви. Козельщина Козельщинського р-ну // ДАПО. – Ф. 4085. – Оп. 17. – Спр. 7.

Супруненко О. Б. Звіт про археологічні обстеження та експертизи на території Полтавської обл. в 2014 р. // НА ІА НАНУ. НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 739.

Фонди ПКМ імені Василя Кричевського. – Д-10250. Фонди ПКМ імені Василя Кричевського. – Д-10240.

ЦАМО РФ – Ф. ІХ відділ. – Оп. 818883. – Спр. 101-581-1.

ЦАМО РФ – Ф. ІХ відділ. – Оп. 18001. – Спр. 101-1514-3.

ЦАМО РФ – Ф. ІХ відділ. – Оп. 818883. – Спр. 56.

ЦАМО РФ – Ф. ІХ відділ. – Оп. 818883. – Спр. 127.

ЦАМО РФ – Ф. вх. № 00275. – Оп. 818884.

ЦАМО РФ – Ф. ІІ відділ. – Спр. № 101-32-1, вх. 291с..

ЦАМО РФ – Ф. ІХ відділ вх. 0700-44-22.

ЦАМО РФ – Ф. ІХ відділ, вх. 1271. – С. 41-002-45. – Арк. 41.

ЦАМО РФ – Ф. ІХ відділ, вх. 1324-41, 465 ГАП.

ЦАМО РФ – Ф. ІХ відділ, вх. 1324-41.

ЦАМО РФ – Ф. ІХ відділ, вх. 48416.

ЦАМО РФ – Ф. ІХ відділ, вх. 1271. – Спр. 41-002-45.

ЦАМО РФ – Ф. ІХ відділ, донесення № 20888с від 8.5.1947 підстава 02765с-459.

ЦАМО РФ – Ф. ІХ відділ. – Спр. 002-45, вх. 1323 – 1941.

ЦАМО РФ – Ф. ІХ відділ. – Оп. 1800. – Спр. 1309.

ЦАМО РФ – Ф. ІХ відділ. – Оп. 18001. – Спр. 101-1277.

ЦАМО РФ – Ф. ІХ відділ. – Оп. 818883с. – Спр. 127.

ЦАМО РФ – Ф. ІХ відділ. – Спр. 00101-32-1, вх. 39с-42.

ЦАМО РФ – Ф. ІХ відділ. – Спр. 002-38. – Арк. 186, вх. 1116.

ЦАМО РФ – Ф. ІХ відділ. – Спр. 002-45, вх. 1323-41.

ЦАМО РФ – Ф. ІХ відділ. – Спр. 002-45. – Спр. 41, 42, вх. 1271.

ЦАМО РФ – Ф. ІХ відділ. – Спр. 002-45, вх. 1323-41.

ЦАМО РФ – Ф. ІХ відділ. – Спр. 101-1190-1943.

ЦАМО РФ – ф. ІХ відділ. – Спр. 101-202-1. – вх. 6215.

ЦАМО РФ – Ф. ІХ відділ. – Спр. 101-32-1, вх. 391.

ЦАМО РФ – Ф. ІХ відділ. – Спр. 2477-с-41.

ЦАМО РФ – Ф. ІХ відділ. – Спр. № 101-1217-3.

ЦАМО РФ – Ф. ІХ відділ, вх. 1271с. – Спр. 41002-45.

ЦАМО РФ – Ф. 1. – Оп. 1. – Спр. 24. – Арк. 216.

ЦАМО РФ – Ф. 1-го механізованого корпусу. – Оп. 1.

ЦАМО РФ – Ф. 2. – Спр. 11.

ЦАМО РФ – Ф. 33. – Оп. 11458. – Спр. 130.

ЦАМО РФ – Ф. 33. – Оп. 11458. – Спр. 195.

ЦАМО РФ – Ф. 33. – Оп. 11458. – Спр. 298.

ЦАМО РФ – Ф. 33. – Оп. 11458. – Спр. 302.

ЦАМО РФ – Ф. 33. – Оп. 11458. – Спр. 320.

ЦАМО РФ – Ф. 33. – Оп. 11458. – Спр. 540.

ЦАМО РФ – Ф. 33. – Оп. 11459. – Спр. 14.

ЦАМО РФ – Ф. 33. – Оп. 563783. – Спр. 32.

ЦАМО РФ – Ф. 33. – Оп. 563784. – Спр. 104.

ЦАМО РФ – Ф. 33. – Оп. 563784. – Спр. 11, 16, 34.

ЦАМО РФ – Ф. 33. – Оп. 563784. – Спр. 8.

ЦАМО РФ – Ф. 33. – Оп. 563786. – Спр. 2.

ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 563787. – Спр. 1.
 ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 563873. – Спр. 16.
 ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 594261. – Спр. 37.
 ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 686096. – Спр. 24.
 ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 11458. – Спр. 11.
 ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 11458. – Спр. 11.
 ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 11458. – Спр. 124.
 ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 11458. – Спр. 144.
 ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 11458. – Спр. 345.
 ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 737308. – Спр. 2.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 11459. – Спр. 19.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 11458. – Спр. 363.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 409.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 491.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 11459. – Спр. 570.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 811.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 838.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 855.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 870.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 956.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 976.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 978.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 980.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 981.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 989.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 956.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 1004.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 1016.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 1037.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 1053.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 1071.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 1091.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 1175.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 1186.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 1209.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18002. – Спр. 18.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18002. – Спр. 66.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18002. – Спр. 94.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18002. – Спр. 105.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18002. – Спр. 210.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18002. – Спр. 253.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18002. – Спр. 291.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18002. – Спр. 509.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18002. – Спр. 962.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18002. – Спр. 2914.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18002. – Спр. 668.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18003. – Спр. 491.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18003. – Спр. 926.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18004. – Спр. 94.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 818883. – Спр. 1067.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 818883. – Спр. 127.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 818883. – Спр. 376.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 818883. – Спр. 586.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 818883. – Спр. 644.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 818883. – Спр. 787.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 818884. – Спр. 40.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 818884. – Спр. 47.
 ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 818884. – Спр. 62.

- ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 974528. – Спр. 45.
ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 977520. – Спр. 131.
ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 977520. – Спр. 404.
ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 977521. – Спр. 474.
ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 977525. – Спр. 278.
ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 977528. – Спр. 54.
ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 977533. – Спр. 10.
ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. А-71693. – Спр. 2101.
ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. А-71693. – Спр. 2565.
ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. А-83627. – Спр. 2182.
ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. А-83627. – Спр. 3130.
ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. А-83627. – Спр. 4018.
ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. А-83627. – Спр. 5397.
ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. А-83627. – Спр. 7751.
ЦАМО РФ. – Ф. 192 гв ап. – Оп. 13509. – Спр. 1.
ЦАМО РФ. – Ф. 192 гвардійського артилерійського полку. – Оп. 692998. – Спр. 1.
ЦАМО РФ. – Ф. 219 тб 1-го механізованого корпусу. – Оп. 1. – Спр. 24, карта боїв по оволодінню м. Кременчук.
ЦАМО РФ. – Ф. 219-ої танкової бригади. – Оп. 1. – Спр. 8.
ЦАМО РФ. – Ф. 229. – Оп. 1619112. – Спр. 508–512.
ЦАМО РФ. – Ф. 229. – Оп. 166. – Спр. 53, вх. 1271с-42002-45.
ЦАМО РФ. – Ф. 229. – Оп. 166. – Спр. 53.
ЦАМО РФ. – Ф. 229. – Оп. 166. – Спр. 53. – вх. 1271с-42002-45.
ЦАМО РФ. – Ф. 229. – Оп. 8. – Спр. 83.
ЦАМО РФ. – Ф. 299. – Оп. 1610112.
ЦАМО РФ. – Ф. 393. – Оп. 8979. – Спр. 4.
ЦАМО РФ. – Ф. 393. – Оп. 8993. – Спр. 4.
ЦАМО РФ. – Ф. 1199. – Оп. 1. – Спр. 2.
ЦАМО РФ. – Ф. 1199. – Оп. 2. – Спр. 5.
ЦАМО РФ. – Ф. 1199. – Оп. 1. – Спр. 13.
ЦАМО РФ. – Ф. 1199. – Оп. 2. – Спр. 14.
ЦАМО РФ. – Ф. 1199. – Оп. 2. – Спр. 15.
ЦАМО РФ. – Ф. 1199. – Оп. 2. – Спр. 25.
ЦАМО РФ. – Ф. 1212. – Оп. 1. – Спр. 11.
ЦАМО РФ. – Ф. 1237. – Оп. 1. – Спр. 89.
ЦАМО РФ. – Ф. 1237. – Оп. 23. – Спр. 9.
ЦАМО РФ. – Ф. 1247. – Оп. 1. – Спр. 4.
ЦАМО РФ. – Ф. 1247. – Оп. 2. – Спр. 5.
ЦАМО РФ. – Ф. 1252. – Оп. 1. – Спр. 12.
ЦАМО РФ. – Ф. 1252. – Оп. 1. – Спр. 24.
ЦАМО РФ. – Ф. 1252. – Оп. 2. – Спр. 35.
ЦАМО РФ. – Ф. 1247. – Оп. 1. – Спр. 159.
ЦАМО РФ. – Ф. 1264. – Оп. 1. – Спр. 11.
ЦАМО РФ. – Ф. 1267. – Оп. 1. – Спр. 25.
ЦАМО РФ. – Ф. 1312. – Оп. 1. – Спр. 11.
ЦАМО РФ. – Ф. 1381. – Оп. 1. – Спр. 8.
ЦАМО РФ. – Ф. 1456. – Оп. 2. – Спр. 8.
ЦАМО РФ. – Ф. 1459. – Оп. 1. – Спр. 20.
ЦАМО РФ. – Ф. 1459. – Оп. 1. – Спр. 67.
ЦАМО РФ. – Ф. 1459. – Оп. 17. – Спр. 67.
ЦАМО РФ. – Ф. 1459. – Оп. 2. – Спр. 5.
ЦАМО РФ. – Ф. 1459. – Оп. 2. – Спр. 8.
ЦАМО РФ. – Ф. 1459. – Оп. 2. – Спр. 9.
ЦАМО РФ. – Ф. 1481. – Оп. 1. – Спр. 15.
ЦАМО РФ. – Ф. 1481. – Оп. 2. – Спр. 14.
ЦАМО РФ. – Ф. 1481. – Оп. 2. – Спр. 15.
ЦАМО РФ. – Ф. 1481. – Оп. 2. – Спр. 16.
ЦАМО РФ. – Ф. 1512. – Оп. 1. – Спр. 18.

- ЦАМО РФ. – Ф. 1512. – Оп. 1. – Спр. 21.
 ЦАМО РФ. – Ф. 1512. – Оп. 2. – Спр. 22.
 ЦАМО РФ. – Ф. 1512. – Оп. 2. – Спр. 24.
 ЦАМО РФ. – Ф. 1536. – Оп. 1 – Спр. 22.
 ЦАМО РФ. – Ф. 1599. – Оп. 2. – Спр. 22.
 ЦАМО РФ. – Ф. 1604. – Оп. 1. – Спр. 97.
 ЦАМО РФ. – Ф. 1604. – Оп. 2. – Спр. 20.
 ЦАМО РФ. – Ф. 1787. – Оп. 2 – Спр. 246.
 ЦАМО РФ. – Ф. 3065. – Оп. 1. – Спр. 1.
 ЦАМО РФ. – Ф. 3065. – Оп. 1. – Спр. 5.
 ЦАМО РФ. – Ф. 3065. – Оп. 2. – Спр. 2.
 ЦАМО РФ. – Ф. 3068. – Оп. 1 – Спр. 37.
 ЦАМО РФ. – Ф. 3068. – Оп. 1. – Спр. 3.
 ЦАМО РФ. – Ф. 3068. – Оп. 1. – Спр. 5.
 ЦАМО РФ. – Ф. 3423. – Оп. 1. – Спр. 14, мікрофільм 6179.
 ЦАМО РФ. – Ф. 3423. – Оп. 1. – Спр. 16, мікрофільм 6179.
 ЦАМО РФ. – Ф. 3423. – Оп. 1. – Спр. 22, мікрофільм 6180.
 ЦАМО РФ. – Ф. 3423. – Оп. 1. – Спр. 31, мікрофільм 6183.
 ЦАМО РФ. – Ф. 3539. – Оп. 1. – Спр. 36.
 ЦАМО РФ. – Ф. 3539. – Оп. 1. – Спр. 37.
 ЦАМО РФ. – Ф. 13509. – Спр. 1.
 ЦАМО РФ. – Ф. 18001. – Спр. 1054.
 ЦАМО РФ. – Ф. 20001. – Оп. 2. – Спр. 3

Література

- 125-річній ювілей сільської школи // Полтавщина. – 1996. – № 35 (308). – 30 серпня – 5 вересня. – С. 3.
- Szymon Okolski. Kontynuacja Dyaryusza wojennego, czuloscia jasne wielmożnych ich mciow panov hetmanow koronnych, ochota snego rycerstwa polskiego, nad zawzietymi w uporze krzyworzesleglych i swowolnych kozakami, w roku 1638. – Krakow, 1858. – 202 s..
- Андрієнко Т. Л., Байрак О. М., Клєстов М. Л., Литвиненко В. Г., Самородов В. М., Стецюк Н. О. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава: ІВА «Астрея», 1996. – 188 с.
- Байрак О.М., Проскурня М.І., Стецюк Н.О., Слюсар М.В., Томін Є.М., Гостудим О.М. Еталони природи Полтавщини: Розповіді про заповідні території Полтавщини. Науково-популярне видання. – Полтава: Верстка, 2003. – 212 с.
- Байрак О.М., Стецюк Н.О. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини. – Полтава: Верстка, 2005. – 248 с.
- Бака М. В. Трагедія селян Козельщини // Голодомор 1932 – 1933 років на Полтавщині. До 60-річчя трагедії: Матеріали наукової конференції. – Полтава, 1993. – С. 44 – 46.
- Барабаш О. Шана академіку з Пашенної // Козельщинські вісті. – 1999. – № 1 (9120). – 6 січня. – С. 1..
- Батир М. Уроки історії // Комсомолець Полтавщини. – 1967. – № 15 (1377). – 3 лютого. – С. 3.
- Віленко В. Із завдання не повернувся // Радянське село. – 1987. – № 56 (7755). – 9 травня. – С. 2.
- Вілоусько А. Боролись і перемагали // Радянське село. – 1996. – №72 (8893). – 25 вересня. – С. 3.
- Вілоусько Іван Порфирівич [Некролог] // Вісник Кременчука. – 2010. – № 23 (1505). – 10 червня. – С. 7.
- Бурченко М. Слід на землі // Козельщинські вісті. – 2006. – № 83 (20724). – 24 травня. – С. 2.
- Бутенко Т. Вшанувати пам'ять лікаря вченого // Козельщинські вісті. – 2008. – № 95 (21142). – 25 червня. – С. 2
- Бутенко Т. Про відкриття меморіальної дошки на честь Заслуженого працівника культури України Володимира Івановича Бойка // Козельщинські вісті. – 2006. – 17 травня. – № 35 (9751). – С. 3.
- В гаю заграли проліски (розповіді про весняні рослини Полтавщини та їх охорону / О.М. Байрак, В.М. Самородов, Н.О. Стецюк та ін.. за ред. О. М. Байрак. – 2-е вид., доп. – Полтава: Верстка, 2001. – 100 с.

- В честь визволителів Козельщини // Радянське село. – 1985. – № 58 (6795). – 14 травня. – С. 1.
- Величко С. В. Літопис. / Пер. з книжної української мови, вступ. стаття, комент. В. О. Шевчука. – К.: Дніпро, 1991. – Т. 1. – 371 с..
- Вирський Д. С. Говтва, битва 1638 р. // Енциклопедія історії України: В 5 тт. / Редкол.: В. А. Смолій та ін. Т. 2. – К.: Наукова думка, 2003. – С. 130.
- Відомості Верховної Ради СРСР. – 1966. – № 14 (1308). – 6 квітня. – С. 28.
- Віценья Л. Нащадок козаків, всесвітньовідомий вчений // Зоря Полтавщини. – 2011. – № 151 (21828). – 28 вересня. – С. 4.
- Вони загинули в Афганістані // Комсомолец Полтавщини. – 1990. – № 9 (5010). – 20 січня. – С. 3.
- Вшануймо честь наших земляків, воїнів-афганців // Козельщинські вісті. – 1993. – № 11 (9130). – 13 лютого. – С. 1.
- Герои Советского Союза: Краткий биографический словарь. Т. 2. – Москва: Военное издательство. 1988. – С. 78, 136.
- Герої землі Полтавської: Довідник. У 12 вип. Вип. 2: Герої Соціалістичної Праці / [Упоряд. О. А. Білоусько, Т. П. Пустовіт]. – Полтава: ТОВ АСМІ, 2011. – 116 с., іл.
- Гниденко Б. В. Погребыский И. Б. Михаил Васильевич Остроградский 1801 – 1862.
- Головко Андрій Васильович // Енциклопедія історії України. – К.: Наукова думка, 2004. – Т. 2. – С. 139 – 140.
- Головко Андрій Васильович // Українська радянська енциклопедія. – 2-е вид. – К., 1979. Т. 3. – С. 85.
- Горький Олексій Максимович // Енциклопедія історії України. Т. 2. – К.: Наукова думка, 2004. – С. 176.
- Горький Олексій Максимович // Українська радянська енциклопедія. – Т. 3. – К., 1979. – С. 123 – 124.
- Гречко А. Годы войны. – М., 1976.
- Грушевський М. Історія України-Руси: в 11 т., 12 кн. / Редкол. П. С. Сохань (голова) та ін. Т. VIII. – К.: Наукова думка, 1991. – 292 с..
- Дашівець І. Безсмертний подвиг земляка // Зоря Полтавщини. – 2012. – № 77 (21956). – 23 травня. – С. 2.
- Дашівець І. 140 років на варті знань // Зоря Полтавщини. – 2012. – № 8 (21896). – 18 січня. – С. 2.
- Енциклопедія історії України: В 10 тт. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – К.: Наук. думка, 2009. – Т. 6. – С. 112 – 114.
- Еталони природи Полтавщини: Розповіді про заповідні території Полтавщини. Науково-популярне видання / під ред. Байрак О. М., Проскурня М. І., Стецюк Н. О., Слюсар М. В., Томін Е. М., Гостудим О. М. – Полтава: Верстка, 2003. – 212 с.
- Ермакова М. Пам'ять – то найдорожче свято // Фонд ПНЕРРУ. – 7 грудня. – 2001. – С. 1.
- Жизнь и работа. Научное и педагогическое наследие. – М.: Издательство Академии Наук СССР, 1968. – 270 с..
- Жовнір Н. Художник ранкової зорі // Вечірна Полтава. – 2007. – № 74 (756). – 23 серпня. – С. 9.
- Жук В. Н., Сердюк Г. Д. Перлина Козельщини: Сторінки історії Козельщинського Різдва Богородиці жіночого монастиря. – Вид. 2-е, переробл., і допов. – Полтава, 2004. – 180 с., іл.
- Жук В. Н., Сердюк Г. Д. Перлина Козельщини: Сторінки історії Козельщинського Різдва Богородиці жіночого монастиря. – Вид. 3-е, уточ. і допов. – Полтава: АСМІ, 2007. – 238 с., іл..
- За мужність і відвагу: Документальні розповіді про полтавців Героїв Радянського Союзу. – Харків: «Прапор», 1973. – С. 199 – 200, 212 – 213.
- Збережи, де стоїш, де живеш. По сторінках Червоної книги Полтавщини. Рослинний світ / Під заг. ред. О. М. Байрак. – Полтава: Верстка, 1998. – 204 с.
- Зелена книга України / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України Я. П. Дідуха. – К.: Альгерпрес, 2009. – 447 с.
- Игуменья Олимпиада, настоятельница Козельщинского Рождества Богородицы монастыря // Полтавские епархиальные ведомости. Часть неофициальная. – 1915. – № 11. – С. 955 – 962.
- Іванцов І. Повстання українського народу проти шляхетської Польщі 1635 – 1638 рр. – Київ: Видавничий дім «Академперіодика», 2002. – С. 226.

Івасенко Т. В любові до бога і ближнього // Радянське село. – 1996. – № 51 (8872). – 10 липня. – С. 2.

Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область / Голов. ред. кол. Тронько П. Т., Бажан М. П., Білодід І. К. та ін. Ред. кол. Буланій І. Т., Бардик Г. С., Бевзо О. А. та ін. – К.: Голов. Ред. УРЕ, 1967.

Історія Полтавського краю. Серія 3. М. В. Остроградський – перший український математик світового маштабу. – Полтава, 2002. – 65 с..

Кавалеры ордена Славы трех степеней: Биографический словарь. – М.: Воениздат, 2000.

Кап'як Д. Пам'ятний знак М. В. Остроградському // Радянське село. – 1986. – № 126 (7039). – 21 жовтня. – С. 4.

Климко І. Високого професіоналізму і подальших творчих успіхів // Козельщинські вісті. – 2007. – № 41 (9855). – 6 червня. – С. 1.

Книга Пам'яті воїнів-євреїв, загиблих у боях з нацизмом. Т. 6. – С. 146.

Книга Пам'яті України: Запорізька область. Т. 9. Приазовський район Приморський район. – Дніпропетровськ: «Січ». 1995. – С. 214.

Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т.4. Диканський район, Зінківський район, Карлівський район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1999. – С. 231.

Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 5: Кобеляцький район, Козельщинський район, Котелевський район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1998.

Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 6: Місто Комсомольськ, Місто Кременчук, Кременчуцький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1998. – С. 488.

Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 9: Новосанжарський район, Оржицький район, Пирятинський район / Головна ред. кол.: І. О. Герасимов (голова редколегії) та ін. обласна ред. кол.: П. Г. Шемет (голова редколегії) та інші. – Полтава: Полтавський літератор, 1998. – 800 с.

Книга Пам'яті України: Полтавська область. Т. 10: Полтавський район, Решетилівський район, Семенівський район. – Полтава: «Полтавський літератор», 1996. – С. 410.

Книга Пам'яті України: Харківська область. Т. 2: Місто Харків, Ленінський, Московський, Орджонікідзевський, Червоногвардійський райони. – Харків: Наукова редакція Харківського обласного видання Книги пам'яті України, 1994. – С. 456.

Книга Пам'яті України. Харківська область. Т. 11: Райони: Первомайський, Печенізький, Сахновщинський. – Харків. Обласна пошуково-видавнича наукова редакція Книги Пам'яті України, 1996. – С. 67.

Книга Памяти о советских воинах погибших в Афганистане. Т. 1. – Москва: Военное издательство, 1995. – С. 668.

Книга Памяти Украины: Одесская область. Т. 2: г. Одесса, Ленинградский район, Приморский район, Суворовский район, Центральный район, г. Ильичевск. – Одесса: Маяк, 1994. – С. 641.

Книга Памяти Украины: Херсонская область. Т. 1. – Симферополь: «Таврида», – С. 513.

Книга Скорботи України: Полтавська область. Т. 1: Місто Полтава, Великобагачанський район, Гадяцький район, Любінський район, Гребінківський район, Диканський район, Зінківський район, Карлівський район, Кобеляцький район, Козельщинський район, Котелевський район, Кременчуцький район, Лохвицький район. – Полтава: «Полтавський літератор», 2002.

Книга Скорботи України: Полтавська область / Головна ред. кол.: І. О. Герасимов (голова) та ін. обласна ред. кол.: В. А. Іноземцев (голова редколегії) та ін. Т. 3. – Полтава, Полтавський літератор, 2005. – 824 с.

Коваленко О. Рядовий партії // Зоря Полтавщини. – 1968. – № 137 (10877). – 13 червня. – С. 2.

Корецький В. Вони були першими // Радянське село. – 1972. – № 4 (4558). – 8 січня. – С. 2.

Корецький Ю. Голодомор – 33: Пам'ятаємо! // Радянське село. – 1996. – № 88 (8909). – 23 листопада. – С. 2.

Куйбишев Валер'ян Володимирович // Українська радянська енциклопедія. Т. 5: Кантата – Кулики. – 2-е вид. – К.: Голов. ред. УРЕ, 1980. – С. 560 – 561.

Куйбишев Валериан Владимирович // Большая советская энциклопедия. Т. 35: «Крестьянская газета» – Ларсон. – М.: Гос. Институт «Советская энциклопедия», 1937. – С. 410 – 415.

Кулиш П. О причинах взаимного ожесточения поляков и малороссиян в XVII веке. Универсал Гетмана Острияницы // Записки о Южной Руси. Т. 2. – СПб., 1857. – С. 291 – 307.

Кучер М., Кучер Д. Жити заради культури // Козельщинські вісті. – 2008. – № 41 (9952). – 11 червня. – С. 4.

- Легенький І. Правда і посмертна кривда // Зоря Полтавщини. – 1996. – № 87 (18705). – 22 червня. – С. 3.
- Летопись событий в Юго-западной России в XVII веке. Составил Самоил Величко, бывший канцелярист канцелярии Войска Запорожского 1720 / Издана Временною комиссиею для разбора древних актов. Т. 4. – Киев: Типография Федорова, 1864. – С. 205.
- Литвин Н. Ми відспівуємо їхні чисті душі, вони – простили. Але пам'ять душить, чи маємо право ми простити собі? // Козельщинські вісті. – 2008. – № 86 – 88 (9997 – 9998). – 22 листопада. – С. 2.
- Литвин Н. Об'єднані спільним минулим і спільним майбутнім // Зоря Полтавщини. – 2013. – № 164 – 165 (22261 – 22262). – 15 жовтня. – С. 2.
- Литвин Н. Скажіть, чи це насправді так було // Козельщинські вісті. – 2008. – № 78 – 79 (9989 – 9990). – 25 квітня. – С. 2.
- Лісний А. Олесь Юренко: публіцист письменник, патріот // Козельщинські вісті. – 2013. – № 9 (10225). – 1 березня. – С. 10.
- Лобода В. Ф. Солдатская Слава. Кн. 2. – М.: Военное издательство министерства обороны СССР, 1967. – С. 171 – 172.
- Манець Д. Завдяки червоним слідопитам // Зоря Полтавщини. – 1968. – № 59 (10799). – 10 березня. – С. 4.
- Мануйловский литературно-мемориальный музей О. М. Горького: Путеводитель. – Харьков: Прапор, 1970.
- Матвієнко П. Живі в пам'яті народній // Радянське село. – 1989. – № 117 (8145). – 19 вересня. – С. 4.
- Міщенко О. Безкровна війна: Книга свідчень. – К.: Видавництво ЦК ВЛКСМ (МДС) «Молодь», 1991.
- Молода гвардія: Збірник документів і спогадів про героїчну боротьбу підпільників Краснодона у дні тимчасової нацистської окупації (липень 1942 – лютий 1943). – К. 6 «Молодь», 1960.
- Молодоговдрейцы: Биографический очерк о членах краснодонского партийно-комсомольского подполья. – Донбасс, 1981.
- Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – 1200 с.
- Неділько В. Ні, не забути, ні ... // Радянське село. – 1993. – № 57 (8610). – 25 вересня. – С. 1.
- [Некролог] // Радянське село. – 1983. – № 106 (6533). – 6 вересня. – С. 4.
- [Некролог] // Радянське село. – 1987. – № 107 (7806). – 13 серпня. – С. 2.
- Нечипоренко І. Нас зустрічали кулями // Радянське село. – 1971. – № 108 (4548). – 11 вересня. – С. 2.
- Ожеженко В. Кавалер // Зоря Полтавщини. – 1964. – № 46 (9554). – 23 лютого. – С. 2.
- Олександр Григорович Онищенко: [Некролог] // Полтавський вісник. – 2010. – № 41 (1108). – 8 жовтня. – С. 36.
- Омелянєнко А. У спогадах незабутніх років // Радянське село. – 1977. – № 152 (5658). – 25 грудня. – С. 23.
- Омелянєнко Г. Пам'ять. У Пісках 45 років тому // Радянське село. – 1988. – № 125 (7990). – 1 жовтня. – С. 2.
- Остроградський Михайло Васильович // Українська радянська енциклопедія. – К., 1982. – Т. 8. – С. 91.
- Павленко В. А. Козельщанський Різдество-Богородицький жіночий монастир. Машинопис. 3 арк., 8 арк. Фотогр. // Особистий архів В. О. Мокляка.
- Пам'яті Героїні: [Некролог] // Козельщинські вісті. – 2000. – № 63 (9274). – 19 серпня. – С. 1.
- Пам'яті загиблих // Радянське село. – 1977. – № 115 (5931). – 25 грудня. – С. 1.
- Пам'яті земляка нашого Андрія Пдловка // Радянське село. – 1977. – № 144 (5660). – 6 грудня. – С. 4.
- Пам'ять живе...: Спогади про воїнів – Полтавців, загиблих в Афганістані. – Полтава, 1999.
- Писаренко С. Скрізь віхоли життя // Зоря Полтавщини. – 1988. – № 159 (16959). – 10 липня. – С. 3.
- Письменники Радянської України: Бібліографічний довідник. – К.: Радянський письменник, 1966.
- Повний кавалер ордена Слави // Радянське село. – 1975. – № 55 (5173). – 9 травня. – С. 3.

Подвигу народному жити у віках: Матеріали науково-практичної конференції 19 квітня 2000 р. – Полтава, 2000, – С. 21.

Полтавіка. Полтавська Енциклопедія: У 12-ти тт. – Т. 12: Релігія і церква / Голов. ред. О. А. Білоусько. Ред. кол.: Ю. М. Варченко, А. М. Киридон, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт, В. М. Ханко, С. В. Хорев. – Полтава: Вид-во «Полтавський літератор», 2009. – 756 с..

Полтавщина: Енциклопедичний довідник / За ред. А. В. Кудрицького. – К.: «Українська енциклопедія» імені М.П. Бажана, 1992. – 1022 с., іл.

Попов Ф. Бойові діла кременчуцьких партизан // Зоря Полтавщини. – 1958. – № 112 (8045). – 8 червня. – С. 2 – 4.

Попов Ф. Рассказ о незабываемом. – К., 1961.

Посухов В. Таємниця Козельщинської обителі // Зоря Полтавщини. – 2013. – № 206 – 207 (22303 – 22304). – 26 грудня. – С. 18.

Природно-заповідний фонд Української РСР. Реєстр-довідник / За ред. М. А. Воїтвенського. – К.: Урожай, 1986. – 224 с.

Протопопов Віктор Павлович // Українська радянська енциклопедія. – 2-е вид. – К.: Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1983. – Т. 9. – С. 158.

Реабілітовані історією: Полтавська обл. – К.-Полтава, 2004. – Кн. II.

Реабілітовані історією: Полтавська область. – К.-Полтава, 2005. – Кн. III.

Реабілітовані історією: Полтавська обл. – К.-Полтава, 2006. – Кн. IV.

Реабілітовані історією: Полтавська область. – Полтава, 2007. – Кн. V.

Регіональна екомережа Полтавщини / за ред. О.М. Байрак. – Полтава : Верстка, 2010. – 214 с.

Різник М. Пісківчани // Радянське село. – 1972. – № 141 (4696). – 28 листопада. – С. 4.

Романченко Н. Хай живе козацька воля, хай живе козацький дух // Козельщинські вісті. – 2013. – № 22 (0237). – 31 травня. – С. 2 – 3.

Романченко О. Глодомор // Козельщинські вісті. – 2008. – № 7 (9919). – 20 січня. – С. 3.

Руденко В. Пам'яті великого земляка // Радянське село. – 1987. – № 68 (7776). – 8 червня. – С. 4.

Синягівська М. У світлиці Олесевої зорі // Козельщинські вісті. – 2008. – № 24 (19935). – 2 квітня. – С. 2.

Синягівська Н. У світлі Олесевої зорі // Козельщинські вісті. – 2008. – № 241 (19935). – 2 квітня. – С. 2.

Синягівський О. Над Гвѣтвою день величавий: грають сурми, ідуть козаки // Козельщанські вісті. – 2007. – № 40 (99854). – 2 червня. – С. 2 – 3.

Синягівський О. Прости нас Боже // Радянське село. – 1991. – № 86 (8424). – 21 вересня. – С. 1.

Ситник М. З історії сільської школи // Козельщинські вісті. – 1978. – № 20 (5680). – 14 лютого. – С. 4; № 21 (5681). – 16 лютого. – С. 4; № 22 (5682). – 18 лютого. – С. 4; № 23 (5683). – 21 лютого. – С. 4.

Сліпко А. Дівчинка проплакала 5 днів від голоду, а потім померла // Козельщинські вісті. – 2008. – № 86 – 87 (9997 – 9998). – 22 листопада. – С. 2.

Словник художників України. – К.: Головна редакція УРЕ, 1973. – С. 78.

Стан охорони лікарських рослин в природно-заповідній мережі Полтавської області // Ресурсознавство, колекціонування та охорона біорізноманіття: М-ли Міжнарод. наук.-практ. конф., присв. 90-річчю Д. С. Івашина (5 – 6 листопада 2002 р.). – Полтава: ПДПУ, 2002. – С. 241 – 245.

Тригуб В. Козельщинський табір смерті часів комуністичної СРСР і НКВС // Полтавська думка. – 2013. – № 21 (966). – 23 травня. – С. 5.

Тригуб В. Концтабори НКВС. Міжнародний меморіальний центр «Козельщинський концтабір» // Музеї України. – 2011. – № 4 – 5 (42 – 43). – С. 1, 12 – 13.

У вінок пам'яті воїнам-інтернаціоналістам // Козельщинські вісті. – 2011. – № 21 (10134). – 27 травня. – С. 1.

У Козельщині відкрили дошку пам'яті ув'язненим полякам в роки війни // Полтавська думка. – 2013. – № 40 (985). – 3 жовтня. – С. 1.

Указ Президії Верховної Ради Української РСР про присвоєння почесного звання Заслужений працівник культури Української РСР // Зоря Полтавщини. – 1966. – № 297 (10424). – 17 грудня. – С. 1.

Украинская Советская Энциклопедия. – К., Главная редакция Украинской Советской энциклопедии, 1980. – Т. 3. – С. 473.

Українська радянська енциклопедія. – 2-е вид. – К., Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1979. – Т. 6. – С. 105 – 110.

Українська радянська енциклопедія: – 2-е вид. – К.: Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1985. – Т. 12. – С. 67, 245.

Ушел последний герой! // Вісник Кременчука. – 2010. – № 24 (1506). – 17 червня. – С. 17.

Федорищев М. На добро! // Зоря Полтавщини. – 1968. – № 25 (10756). – 30 січня. – С. 2.

Фотофакт жертви Глодомору 1932 – 1933 рр. // Радянське село. – 1993. – № 46 (8599). – 24 липня. – С. 1.

Ханко В. М. Словник мистців Полтавщини. – Полтава: ВАИ «Видавництво Полтава», 2002. – С. 71.

Червона книга України: Рослинний світ / за ред. Я. П. Дідуха – К.: Глобалконсалтинг, 2009.

Червона книга України: Тваринний світ / за ред. І. А. Акімова – К.: Глобалконсалтинг, 2009.

Червона книга України: Тваринний світ / Під заг. ред. члена-кореспондента НАН України І. А. Акімова. – К.: Глобалконсалтинг, 2009.

Через Козельщину – до Дніпра // Радянське село. – 1993. – № 59 (8612). – 9 жовтня. – С. 2.

Черкасець Т. Свіча матушки Іраїди. Виповнилося б 6 років від дня смерті ігумені Козельщинського Різдно-Богородицького монастиря матушки Іраїди // Відомості Полтавської єпархії. – 2002. – № 7. – Липень. – С. 1, 9.

Чернушенко Б. Тут панує атмосфера, яку визначають воля, думки і свобода творчості // Козельщинські вісті. – 2014. – 14 лютого. – С. 10.

Чернушенко Б.І. Житиме школа – житиме й село! // Козельщинські вісті. – 2010. – № 14 (10074). – 20 квітня. – С. 9.

Черчик О. М. Козельщинський Різдно-Богородичний монастир – святиня Полтавщини. Друк. 2 арк. // Особистий архів В. О. Мокляка.

Шалков Б. Він загинув у нерівному бою // Радянське село. – 1985. – № 55 (6792). – 7 травня.

Шалков Б. Перепоховання в нову могилу академіка В. Остроградського // Радянське село. – 1996. – № 89 (8910). – 27 листопада. – С. 3.

Шовкун Є. Люди просять – Благодійний фонд Полтавський ГЗК допомагає // Світлиця. – 2014. – № 129 – 132 (11218). – 24 жовтня. – С. 4.

Штефан О. Вшановуємо на малій батьківщині вченого // Козельщинські вісті. – 2008. – № 44 – 45 (9955 – 9956). – 27 червня. – С. 8.

Щеглов В. Возведение Рождество-Богородицкой женской общины, в селении Козельщине, Полтавской епархии, в женский общежительный Рождество-Богородицкий монастырь, 1891 года, февраля 17 дня. – Полтава: Типо-Литограф. Л. Фришберга, 1891. – 31 с..

Юдін В. В. В септєбрє 1943-го. – Полтава: «Дивосвіт», 2010.

Юренко О. Не проспати роси // Комсомолец Полтавщини. – 1978. – № 40 (3105). – 1 квітня. – С. 3.

Юренко Ю. О. Друзі – письменники. – Полтава: «Полімет», 2002 – С. 11, 26, 31.

Яременко К. Згадаємо поіменно // Радянське село. – 1976. – № 56 (5408). – 11 травня. – С. 4.

Використані також електронні версії наступних видань:

Книга Памяти: Астраханская область. Т. 1.

Книга Памяти: Вологодская область. Т. 1.

Книга Памяти: Воронежская область. Бобровский район.

Книга Памяти: Кировская область. Т. 10.

Книга Памяти: Кировская область. Т. 11.

Книга Памяти: Костромская область. Т. 2.

Книга Памяти: Краснодарский край. Т. 7.

Книга Памяти: Нижегородская область. Т. 4.

Книга Памяти: Нижегородская область. Т. 9.

Книга Памяти: Новгородська обл. Т. 19.

Книга Памяти: Омская область. Город Омск. Т. 3.

Книга Памяти: Оренбургская область. Т. 1.

Книга Памяти: Орловская область. Т. 6.

Книга Памяти: Псковская область. Т. 4.

Книга Памяти: Смоленская область. Т. 1.

Книга Памяти: Смоленская область. Т. 2.
 Книга Памяти: Тульская область. Т. 1. Т.2.
 Книга Памяти: Тульская область. Т. 2.
 Книга Памяти: Ульяновская область. Т. 8.
 Книга Памяти: Хабаровский край. Т. 1. – С. 55.
 Книга Памяти: Челябинская область. Т. 6.

Список скорочень

«Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України, Київ
 СА – Советская археология, Москва
 АБУ – Археологічні відкриття в Україні, Київ
 АДУ – Археологічні дослідження в Україні, Київ, Луцьк, Полтава
 АЗ ПКМ – Археологічний збірник Полтавського краєзнавчого музею, Полтава
 АЛЛУ – Археологічний літопис Лівобережної України, Полтава
 АН СРСР – Академія Наук Союзу Советских Социалистических Республик, Москва
 АН України – Академія наук України, Київ
 АН УРСР – Академія Наук Української РСР, Київ
 АН УССР – Академія наук Української РСР, Київ
 АО – Археологические открытия, Москва
 АП УРСР – Археологічні пам'ятки Української РСР, Київ
 Арк. – аркуш
 АС – Археологический съезд
 від. – відділ
 ВУАК – Всеукраїнський археологічний комітет, Київ
 ДАПО – Державний архів Полтавської області, Полтава
 ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ – Державне підприємство «Науково-дослідний центр».
 ДУ – Державний університет
 ІА АН СРСР – Інститут археологии Академии Наук СССР, Москва
 ІА АН УССР – Інститут археологии Академии Наук Украинской ССР, Киев
 ІА НАНУ – Інститут археологии Национальной Академии Наук Украины
 ІА РАН – Інститут археологии Российской Академии наук, Москва
 ІА АН УРСР – Інститут археології Академії наук Української РСР
 ІА НАН України – Інститут археології Національної Академії Наук, Київ
 ІА НАНУ – Інститут археології Національної Академії Наук України, Київ
 ІКЗ – Історико-культурний заповідник
 КМ – Краєзнавчий музей, краеведческий музей
 КСИА – Краткие сообщения института археологии Академии наук Союза ССР, Москва
 ЛОИА – Ленинградское отделение Института археологии Академии наук Союза ССР, Ленинград
 МАО – Московское Императорское Археологическое общество, Москва
 МИА – Материалы и исследования по археологии СССР, Москва-Ленинград
 НА – науковий архів, научный архив
 НА ІА НАНУ – Науковий архів Інституту археології Національної Академії Наук України, Київ
 НА ПКМ – Науковий архів Полтавського краєзнавчого музею, Полтава
 НА ЦОДПА – Науковий архів Центру охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської облдержадміністрації, Полтава
 НАН України – Національна Академія Наук України, Київ
 НГКР – нафтогазоконденсатне родовище
 НДЦ – Науково-дослідний центр
 ОДА – Обласна державна адміністрація
 Оп. – опис
 ПАЭ – Полтавський археологічний збірник, Полтава
 ПДМ – Полтавський державний музей
 ПДМ – Полтавський державний музей ім. В. Г. Короленка, Полтава

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область

ПДПІ – Полтавський державний педагогічний інститут ім. В. Г. Короленка, Полтава
ПДПУ – Полтавський державний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка, Полтава
ПЗФ – Південно-Західний фронт
ПКМ – Полтавський краєзнавчий музей, Полтава
ПОУК – Полтавське обласне управління культури, Полтава
ПУАК – Полтавская учёная архивная комиссия, Полтава
р.н. – року народження
РА – Российская археология, Москва
РАН – Российская Академия наук, Москва
РИО – Редакционно-издательский отдел
С. – сторінка
СА – Советская археология, Москва
САИ – Свод археологических источников, Москва
сп. – стрілецький полк
Спр. – справа
Тбр. – танкова бригада
ТД – тези доповідей, тезиси докладов
ТДП – тези доповідей та повідомлень
ТДС – тезиси докладов и сообщений
УАН – Українська Академія наук
УЕ – Українська енциклопедія, Київ
УК ПОДА – Управління культури Полтавської облдержадміністрації, Полтава
УООПИК – Украинское Общество охраны памятников истории и культуры, Киев
УТОПИК – Українське Товариство охорони пам'яток історії та культури, Київ
УФК – Український Фонд Культури
Ф. – Фонд
Ф.е. – фонд експедицій
ЦАМО РФ – Центральний Архів Міністерства оборони Російської Федерації, Подольськ
ЦОДПА – Центр охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської облдержадміністрації, Полтава
ЦП НАН України і УТОПИК – Центр пам'яткознавства Національної Академії Наук і Українського Товариства охорони пам'яток історії та культури, Київ
ЧИОНЛ – Чтения в Историческом Обществе Нестора-Летописца, Киев

ПОКАЖЧИК

пам'яток історії та культури Козельщинського р-ну

№№ пп.	Населений пункт	Назва об'єкту	Сторінка
1	2	3	4
1.	Козельщина, смт.	«Ударник» – гідрологічний заказник місцевого значення (природа)	85
2.	Козельщина, смт.	Курганный могильник (археол.)	86
3.	Козельщина, смт.	Курган I (археол.)	86
4.	Козельщина, смт.	Курган II (археол.)	86
5.	Козельщина, смт.	Братська могила ополченців та воїна Червоної Армії (1941) (іст.)	87
6.	Козельщина, смт.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	88
7.	Козельщина, смт.	Братська могила учасників громадянської війни (1919) (іст.)	91
8.	Козельщина, смт.	Будинок редакції газети «Розгорнутим фронтом», в якій працювали Гончар Олесь та Юренко Олесь (іст.)	92
9.	Козельщина, смт.	Козельщинський Різдва Пресвятої Богородиці жіночий монастир (іст., архітектура)	93
10.	Козельщина, смт.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	103
11.	Козельщина, смт.	Могила воїна Червоної Армії (1941) (іст.)	104
12.	Козельщина, смт.	Могила Семенко Валентини Миколаївни (2000) (іст.)	103
13.	Козельщина, смт.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	105
14.	Козельщина, смт.	Пам'ятний знак на честь військових дивізій, які звільнили селище від гітлерівських загарбників (1943, 1985) (іст.)	105
15.	Козельщина, смт.	Пам'ятний знак польським воїнам (2013) (іст.)	106
16.	Козельщина, смт.	Пам'ятний знак учасникам бойових дій на території Демократичної Республіки Афганістан (2011) (іст.)	109
17.	Козельщина, смт.	Пам'ятний знак учасникам ліквідації аварії на Чорнобильській атомній електростанції (2010) (іст.)	111
18.	Козельщина, смт.	Пам'ятник Ульянову (Леніну) Володимиру Іллічу (іст.)	112
19.	Андрійки, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1960) (іст.)	113
20.	Андрійки, с.	Могила воїна Червоної Армії (1941) (іст.)	114
21.	Андрійки, с.	Місце поховання жертв Голодомору 1932 – 1933 рр., пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	115
22.	Бреусівка, с.	Курган, енеоліт – ранній залізний вік (археол.)	115
23.	Бреусівка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	116

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область

24.	Бреусівка, с.	Будинок колишньої школи, в якій навчалися Гончар Олесь Терентійович, Онищенко Олександр Григорович (іст.)	117
25.	Бреусівка, с.	Меморіальна дошка на честь Бойка Володимира Івановича (2006) (іст.)	119
26.	Бреусівка, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр., пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. та політичних репресій (іст.)	120
27.	Бреусівка, с.	Могила Бойка Володимира Івановича (1998) (іст.)	123
28.	Бреусівка, с.	Пам'ятник Ульянову (Леніну) Володимирі Іллічу (1967, 1978) (іст.)	124
29.	Бреусівка, с.	Пам'ятник учасникам громадянської війни (мист., іст.)	125
30.	Бригадірівка, с.	Курганный могильник (археол.)	125
31.	Бригадірівка, с.	Братські могили (2): учасників громадянської війни (1921), воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1953) (іст.)	126
32.	Бригадірівка, с.	Місце поховання жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	127
33.	Булахи, с.	Курган I (археол.)	127
34.	Булахи, с.	Курган II (археол.)	128
35.	Булахи, с.	Курган III (археол.)	128
36.	Булахи, с.	Курган IV (археол.)	128
37.	Булахи, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1954), пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	128
38.	Булахи, с.	Кладовища хутора Булахівка залишки (іст.)	129
39.	Булахи, с.	Могила учасника громадянської війни (іст.)	130
40.	Буняківка, с.	Буняківка, місцезнаходження доби бронзи, раньослов'янського та давньоруського часів, вали (укріплення козацької доби?) (археол.)	131
41.	Буняківка, с.	Курганный могильник I, майдан (археол.)	132
42.	Буняківка, с.	Курганный могильник II (археол.)	133
43.	Буняківка, с.	Курганный могильник III, майдан (археол.)	134
44.	Буняківка, с.	Курган I Очеретяна Могила (археол.)	134
45.	Буняківка, с.	Курган II (археол.)	135
46.	Буняківка, с.	Курган III (археол.)	135
47.	Буняківка, с.	Курган IV (археол.)	135
48.	Буняківка, с.	Курган V (археол.)	135
49.	Буняківка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943) (іст.)	136
50.	Буняківка, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	136
51.	Буняківка, с.	Могила воїна Червоної Армії (1941) (іст.)	137
52.	Бутенки, с.	Курганный могильник, доба енеоліту – раннього залізного віку (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	137
53.	Бутенки, с.	Курган I (археол.)	140

54.	Бутенки, с.	Курган II, доба енеоліту – раннього залізного віку (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	140
55.	Бутенки, с.	Курган III, IV – I тис. до н. е.; епоха енеоліту – бронзового та раннього залізного віків; 1943 р. (археол.)	141
56.	Бутенки, с.	Курган IV, енеоліт – бронзовий вік, IV – II тис. до н. е. (археол.)	142
57.	Бутенки, с.	Могила воїна Червоної Армії (1943) (іст.)	142
58.	Бутоярівка, с.	Курган I (археол.)	142
59.	Бутоярівка, с.	Курган II (археол.)	143
60.	Бутоярівка, с.	Курган III (археол.)	143
61.	Бутоярівка, с.	Курган IV (археол.)	143
62.	Бутоярівка, с.	Курган V (археол.)	143
63.	Бутоярівка, с.	Курган VI (археол.)	144
64.	Василівка, с.	Курганний мотильник (група Великої Василівської могили) (археол.)	144
65.	Василівка, с.	Курган I (археол.)	15
66.	Василівка, с.	Курган II, IV – I тис. до н. е., епоха енеоліту – раннього залізного віку (археол.)	145
67.	Василівка, с.	Курган III (археол.)	147
68.	Василівка, с.	Майдан, пізнє середньовіччя (археол.)	147
69.	Василівка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941) (іст.)	147
70.	Василівка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1953) (іст.)	148
71.	Василівка, с.	Братська могила учасників громадянської війни (1920) (іст.)	150
72.	Василівка, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	150
73.	Василівка, с.	Могили братів Геращенко Леонтія Пилиповича та Геращенко Артема Пилиповича (1920) (іст.)	151
74.	Василівка, с.	Могила Дряпаченка Івана Кириловича (іст.)	151
75.	Велика Безуглівка, с.	Курган (археол.)	152
76.	Велика Безуглівка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943 – 1946) (іст.)	153
77.	Верхня Жужманівка, с.	Курганний мотильник I, IV – I тис. до н. е., епоха енеоліту, бронзового і раннього залізного віків (археол.)	154
78.	Верхня Жужманівка, с.	Курганний мотильник II (археол.)	157
79.	Верхня Жужманівка, с.	Курганний мотильник III; IV – II тис. до н. е., енеоліт – бронзовий вік (археол.)	158
80.	Верхня Жужманівка, с.	Курганний мотильник IV (археол.)	159
81.	Верхня Жужманівка, с.	Курган, III – II тис. до н. е., ранній бронзовий вік (археол.)	159
82.	Верхня Жужманівка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943) (іст.)	160
83.	Верхня Жужманівка, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	161
84.	Верхня Мануйлівка, с.	Курганний мотильник I (археол.)	161

85.	Верхня Мануйлівка, с.	Курганний могильник II, майдан, енеоліт, бронзовий та ранній залізний віки, IV – I тис. до н. е., козацький час, XVII ст. (археол.)	161
86.	Верхня Мануйлівка, с.	Курганний могильник III, енеоліт, бронзовий та ранній залізний віки, IV – I тис. до н. е. (археол.)	163
87.	Верхня Мануйлівка, с.	Курган I (археол.)	163
88.	Верхня Мануйлівка, с.	Курган II (археол.)	164
89.	Верхня Мануйлівка, с.	Курган III, енеоліт – ранній залізний вік (археол.)	164
90.	Верхня Мануйлівка, с.	Курган IV, енеоліт – ранній залізний вік (археол.)	165
91.	Верхня Мануйлівка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1958) (іст.)	165
92.	Верхня Мануйлівка, с.	Будинок літературно-меморіального музею Максима Горького	166
93.	Верхня Мануйлівка, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	168
94.	Верхня Мануйлівка, с.	Могили учасників громадянської війни влади (6) (1921) (іст.)	169
95.	Верхня Мануйлівка, с.	Пам'ятник Горькому Максиму (Пешкову Олексію Максимовичу) (1968) (іст.)	169
96.	Винники, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 р. та політичних репресій (2008) (іст.)	170
97.	Винники, с.	Могила жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	171
98.	Висока Вакулівка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1943) (іст.)	171
99.	Висока Вакулівка, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	172
100.	Висока Вакулівка, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	173
101.	Висока Вакулівка, с.	Могила Вітра Дениса Федоровича (1987) (іст.)	173
102.	Вишняки, с.	Курганний могильник I (археол.)	175
103.	Вишняки, с.	Курганний могильник II (археол.)	176
104.	Вишняки, с.	Курган I (археол.)	176
105.	Вишняки, с.	Курган II (археол.)	177
106.	Вишняки, с.	Курган III (археол.)	177
107.	Вишняки, с.	Курган IV (археол.)	177
108.	Вишняки, с.	Курган V (археол.)	178
109.	Вишняки, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1943) (іст.)	178
110.	Вишняки, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	178
111.	Вільне, с.	Курганний могильник Гострої Могили, енеоліт – ранній залізний вік, сарматський час (археол.)	179
112.	В'язівка, с.	Курганний могильник, майдан, епоха бронзового і раннього залізного віків, II – I тис. до н. е., козацький час, XVII ст. (археол.)	180
113.	В'язівка, с.	Майдан I, ранній залізний вік, I тис. до н. е., козацький час, XVII ст. (археол.)	181

114.	В'язівка, с.	Майдан II, ранній залізний вік, I тис. до н. е., козацький час, XVII ст. (археол.)	182
115.	В'язівка, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	182
116.	Гайове, с.	Курганный могильник I, доба енеоліту – бронзового віку (IV – II тис. до н. е.) (археол.)	183
117.	Гайове, с.	Курганный могильник II, доба енеоліту – бронзового віку (IV – II тис. до н. е.) (археол.)	184
118.	Гайове, с.	Курган I, доба енеоліту – бронзового віку (IV – поч. II тис. до н. е.) (археол.)	184
119.	Гайове, с.	Курган II, доба енеоліту – бронзового віку (IV – поч. II тис. до н. е.) (археол.)	185
120.	Гайове, с.	Курган III (археол.)	186
121.	Гайове, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	186
122.	Гайове, с.	Могила Михайленка Леонтія Григоровича (1920) (іст.)	187
123.	Гайове, с.	Могила Михайленко Параски Василівни (1922), пам'ятна дошка Михайленку Йосипу Павловичу (1922) (іст.)	187
124.	Гайове, с.	Могила невідомого (1917) (іст.)	188
125.	Ганнівка, с.	Могила воїна Червоної Армії (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1973) (іст.)	188
126.	Ганнівка, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	189
127.	Глибока Долина, с.	Курганный могильник (археол.)	189
128.	Глибока Долина, с.	Курган I (археол.)	190
129.	Глибока Долина, с.	Курган II (археол.)	190
130.	Глибока Долина, с.	Курган III (археол.)	191
131.	Глибока Долина, с.	Курган IV, майдан, пізнє середньовіччя (археол.)	191
132.	Глибока Долина, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1943) (іст.)	192
133.	Глибока Долина, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	192
134.	Говтва, с.	«Брідок» – гідрологічний заказник місцевого значення (природа)	193
135.	Говтва, с.	Курганный могильник I (археол.)	194
136.	Говтва, с.	Курганный могильник II (археол.)	195
137.	Говтва, с.	Курганный могильник III (археол.)	195
138.	Говтва, с.	Курганный могильник IV (археол.)	195
139.	Говтва, с.	Курган I Гостра Могила (археол.)	196
140.	Говтва, с.	Курган II (археол.)	196
141.	Говтва, с.	Курган III (археол.)	196
142.	Говтва, с.	Курган IV (археол.)	197
143.	Говтва, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1943) (іст.)	197
144.	Говтва, с.	Місця поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	198
145.	Горбані, с.	Курганный могильник I (археол.)	198
146.	Горбані, с.	Курганный могильник II (археол.)	199

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область

147.	Горбані, с.	Курганний могильник III (археол.)	200
148.	Горбані, с.	Курган I, IV – II тис. до н. е., епоха енеоліту – бронзового віку (археол.)	200
149.	Горбані, с.	Курган II, IV – I тис. до н. е., епоха енеоліту – раннього залізного віку (археол.)	201
150.	Даньки, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	201
151.	Дзюбанівка, с.	Курганний могильник I (археол.)	202
152.	Дзюбанівка, с.	Курганний могильник II (археол.)	203
153.	Дзюбанівка, с.	Курган (археол.)	203
154.	Дзюбанівка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	203
155.	Дзюбанівка, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	204
156.	Довге, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943) (іст.)	204
157.	Довге, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	205
158.	Дяченки, с.	Курганний могильник I Могили Шостачної, енеоліт – ранній залізний вік (археол.)	206
159.	Дяченки, с.	Курганний могильник II, енеоліт – ранній залізний вік (археол.)	206
160.	Дяченки, с.	Курганний могильник III, енеоліт – ранній залізний вік (археол.)	207
161.	Дяченки, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1958) (іст.)	207
162.	Дяченки, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 р.р. (іст.)	208
163.	Дяченки, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	209
164.	Жовтневе, с.	Курган I (археол.)	210
165.	Жовтневе, с.	Курган II (археол.)	210
166.	Жовтневе, с.	Курган III (археол.)	210
167.	Жовтневе, с.	Курган IV «Козацька могила», енеоліт – бронзовий вік, IV – II тис. до н. е. (археол.)	211
168.	Жовтневе, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	211
169.	Жовтневе, с.	Пам'ятний знак полеглим землякам (1965) (іст.)	212
170.	Задовга, с.	Курган I (археол.)	212
171.	Задовга, с.	Курган II (археол.)	212
172.	Задовга, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	213
173.	Задовга, с.	Пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	213
174.	Задовга, с.	Пам'ятний знак полеглим землякам (1960-ті) (іст.)	214
175.	Зоряне, с.	Курганний могильник I (археол.)	214
176.	Зоряне, с.	Курганний могильник II, IV – I тис. до н. е., енеоліт – бронзовий вік, скіфський час (археол.)	215
177.	Зоряне, с.	Курган I (археол.)	217
178.	Зоряне, с.	Курган II (археол.)	217
179.	Зоряне, с.	Курган III (археол.)	218

180.	Зоряне, с.	Курган IV (археол.)	218
181.	Йосипівка, с.	Ксендзівський – гідрологічний заказник місцевого значення (природа)	218
182.	Йосипівка, с.	Курганний могильник I кургану Селівестрів горб, доба енеоліту – раннього залізного віку (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	219
183.	Йосипівка, с.	Курганний могильник II (археол.)	221
184.	Йосипівка, с.	Курганний могильник III, доба енеоліту – бронзового віку (IV – II тис. до н. е.) (археол.)	222
185.	Йосипівка, с.	Курган I, епоха енеоліту – ранній залізний вік (археол.)	223
186.	Йосипівка, с.	Курган II, доба енеоліту – раннього бронзового віку (IV – поч. II тис. до н. е.), друга чв. XX ст. (археол.)	223
187.	Йосипівка, с.	Курган III, доба енеоліту – раннього бронзового віку (IV – поч. II тис. до н. е.) (археол.)	224
188.	Йосипівка, с.	Курган IV, епоха енеоліту – бронзи (археол.)	224
189.	Йосипівка, с.	Курган V, епоха енеоліту – бронзи (археол.)	225
190.	Йосипівка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943) (іст.)	225
191.	Йосипівка, с.	Місце поховання жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	226
192.	Йосипівка, с.	Могила Булатенка Петра Хомича (іст.)	226
193.	Йосипівка, с.	Могили воїнів Червоної Армії (2) (1941) (іст.)	227
194.	Калашники, с.	Селище, IV – поч. V ст. н. е., черняхівська культура (археол.)	227
195.	Калашники, с.	Курганний могильник I (археол.)	228
196.	Калашники, с.	Курганний могильник II Могили Старицькової, IV – I тис. до н. е., енеоліт – ранній залізний вік (археол.)	228
197.	Калашники, с.	Курганний могильник III, IV – II тис. до н. е., енеоліт – бронзовий вік (археол.)	229
198.	Калашники, с.	Курган I, I тис. до н. е., ранній залізний вік (археол.)	230
199.	Калашники, с.	Курган II (археол.)	230
200.	Калашники, с.	Курган III (археол.)	230
201.	Калашники, с.	Курган IV, IV – II тис. до н. е., енеоліт – бронзовий вік (археол.)	231
202.	Калашники, с.	Курган V, IV – II тис. до н. е., енеоліт – бронзовий вік (археол.)	231
203.	Калашники, с.	Братська могила учасників громадянської війни (1920) (іст.)	231
204.	Калашники, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	232
205.	Квіти, с.	Курган, енеоліт – ранній залізний вік (археол.)	232
206.	Книшівка, с.	Зелений бір – заповідне урочище (природа)	233
207.	Книшівка, с.	«Солоне озеро» – перспективна для заповідання територія (природа)	234
208.	Книшівка, с.	Курганний могильник, енеоліт – ранній залізний вік (археол.)	234
209.	Книшівка, с.	Курган I (археол.)	235

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область

210.	Книшівка, с.	Курган II (археол.)	235
211.	Книшівка, с.	Курган III (археол.)	236
212.	Книшівка, с.	Курган IV, енеоліт – ранній залізний вік (археол.)	236
213.	Книшівка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1943) (іст.)	237
214.	Книшівка, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	237
215.	Комінтерн, с.	Курганний могильник I, майдан, IV – I тис. до н. е., енеоліт – ранній залізний вік, XVII ст., козацький час (археол.)	237
216.	Комінтерн, с.	Курганний могильник II, IV – I тис. до н. е., енеоліт – ранній залізний вік, 1933 р. (археол., іст.)	238
217.	Комінтерн, с.	Курган I (археол.)	239
218.	Комінтерн, с.	Курган II (археол.)	240
219.	Комінтерн, с.	Курган III (археол.)	240
220.	Комінтерн, с.	Курган IV, IV – III тис. до н. е., енеоліт – бронзовий вік, 1933 р. (археол., іст.)	240
221.	Комінтерн, с.	Курганоподібний насип V (археол.)	241
222.	Комінтерн, с.	Курган VI, II тис. до н. е., бронзовий вік (археол.)	242
223.	Комінтерн, с.	Курган VII, II тис. до н. е., бронзовий вік (археол.)	243
224.	Комінтерн, с.	Курган VIII (археол.)	243
225.	Комінтерн, с.	Братські могили радянських воїнів (4) (1941 – 1943) (іст.)	243
226.	Комінтерн, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	244
227.	Комінтерн, с.	Могила воїна Червоної Армії (1941) (іст.)	244
228.	Костівка, с.	Курганний могильник I (археол.)	245
229.	Костівка, с.	Курганний могильник II, майдан (археол.)	245
230.	Костівка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1943) (іст.)	246
231.	Костівка, с.	Могила Кушніренка Віктора Миколайовича (1983) (іст.)	246
232.	Костівка, с.	Могила Кушніренко Груні Степанівни (1943) (іст.)	247
233.	Красносілля, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 р.р. (іст.)	248
234.	Лозки, с.	Курганний могильник I (археол.)	248
235.	Лозки, с.	Курганний могильник II (археол.)	249
236.	Лозки, с.	Курганний могильник III (археол.)	249
237.	Лозки, с.	Курган I (археол.)	249
238.	Лозки, с.	Курган II (археол.)	250
239.	Лозки, с.	Курган III (археол.)	250
240.	Лозки, с.	Майдан «Громова могила», VI – IV ст. до н. е., ранній залізний вік, XVII ст., козацький час (археол.)	250
241.	Лозки, с.	Братські могили радянських воїнів (11) (1971) (іст.)	252
242.	Лутовинівка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1959) (іст.)	253
243.	Лутовинівка, с.	Будинок школи (1907) (іст.)	254
244.	Лутовинівка, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	255
245.	Лутовинівка, с.	Пам'ятний знак воїнам-землякам (1964) (іст.)	255

246.	Лутовинівка, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	255
247.	Лутовинівка, с.	Пам'ятник Ульянову (Леніну) Володимиру Іллічу (1967) (іст.)	256
248.	Майорщина, с.	Курган I, енеоліт – бронзовий вік, IV – II тис. до н. е. (археол.)	257
249.	Майорщина, с.	Курган II (археол.)	257
250.	Майорщина, с.	Місця поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	258
251.	Мар'янівка, с.	Курган (археол.)	258
252.	Мар'янівка, с.	Будинок земської чотирикласної школи (1912) (іст.)	258
253.	Мар'янівка, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	259
254.	Миргородщина, с.	Курганний могильник (археол.)	259
255.	Миргородщина, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. та політичних репресій (іст.)	260
256.	Миргородщина, с.	Первісне місце поховання воїнів Червоної Армії (1941, 1943) (іст.)	261
257.	Михайлики, с.	Михайликівський – гідрологічний заказник місцевого значення (природа)	261
258.	Михайлики, с.	Курганний могильник I (археол.)	262
259.	Михайлики, с.	Курганний могильник II (археол.)	263
260.	Михайлики, с.	Курган (археол.)	263
261.	Михайлики, с.	Майдан, пізні середньовіччя (археол.)	263
262.	Михайлики, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (0941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	264
263.	Михайлики, с.	Братська могила льотчиків (1943) (іст.)	265
264.	Михайлики, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	265
265.	Михайлики, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	265
266.	Нижня Жужманівка, с.	Курганий могильник I, III – II тис. до н. е., епоха бронзового віку (археол.)	266
267.	Нижня Жужманівка, с.	Курганий могильник II (археол.)	267
268.	Нижня Жужманівка, с.	Курганий могильник III, II – I тис. до н. е., бронзовий – ранній залізний віки (археол.)	267
269.	Нижня Жужманівка, с.	Курган (археол.)	268
270.	Нижня Жужманівка, с.	Майдан, III – I тис. до н. е., бронзовий – ранній залізний віки, XVII ст., козацький час (археол.)	268
271.	Нижня Жужманівка, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	269
272.	Нижня Мануйлівка, с.	Могили жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	269
273.	Нова Галещина, с.	Курган I, IV – II тис. до н. е., епоха енеоліту – бронзового віку (археол.)	270
274.	Нова Галещина, с.	Курган II (археол.)	271
275.	Нова Галещина, с.	Курган III (археол.)	271
276.	Нова Галещина, с.	Могила Батир Руслана Івановича (іст.)	272
277.	Нова Галещина, с.	Могила воїна Червоної Армії (1943) (іст.)	272
278.	Нова Галещина, с.	Могила воїна Червоної Армії (1941) (іст.)	2722

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область

279.	Нова Галещина, с.	Пам'ятний знак полеглим землякам, могила Шелашського Миколи Миколайовича (іст.)	273
280.	Нова Україна, с.	Курганний могильник (археол.)	273
281.	Нова Україна, с.	Курган I (археол.)	274
282.	Нова Україна, с.	Курган II (археол.)	274
283.	Нова Україна, с.	Курган III (археол.)	275
284.	Нова Україна, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. та сталінських репресій (2008) (іст.)	275
285.	Новоселівка, с.	Курганний могильник, майдани пізні середньовіччя (археол.)	275
286.	Олександрівка, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	276
287.	Олександрівка Друга, с.	Курган I, IV – II тис. до н. е., енеоліт – бронзовий вік (археол.)	277
288.	Олександрівка Друга, с.	Курган II (археол.)	277
289.	Олександрівка Друга, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943) (2008) (іст.)	277
290.	Олександрівка Друга, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (2008) (іст.)	278
291.	Олександрівка Друга, с.	Пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	278
292.	Оленівка, с.	Курган (археол.)	279
293.	Оленівка,	Могили жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	279
294.	Оленівка,	Пам'ятний знак полеглим землякам (2001) (іст.)	280
295.	Оленівка,	Пам'ятник Фрунзе Михайлу Васильовичу (1967) (іст.)	280
296.	Ольгівка, с.	Курганний могильник I, IV – I тис. до н. е., енеоліт – ранній залізний вік (археол.)	281
297.	Ольгівка, с.	Курганний могильник II, IV – I тис. до н. е., епоха енеоліту – раннього залізного віку (археол.)	282
298.	Ольгівка, с.	Курганний могильник III (археол.)	284
299.	Ольгівка, с.	Курган (археол.)	284
300.	Ольгівка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1985), пам'ятний знак жертвам Голодомору та сталінських репресій (2008) (іст.)	285
301.	Омельниче, с.	«Хорунжівський» – гідрологічний заказник місцевого значення (природа)	286
302.	Омельниче, с.	Курган, енеоліт – ранній залізний вік (археол.)	286
303.	Омельниче, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	287
304.	Омельниче, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	288
305.	Омельниче, с.	Пам'ятник Чапаєву Василю Івановичу (1968) (іст.)	288
306.	Павлівка, с.	Курганний могильник (археол.)	289

307.	Павлівка, с.	Курган (археол.)	289
308.	Павлівка, с.	Майдан, пізнє середньовіччя (археол.)	289
309.	Павлівка, с.	Місця поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	290
310.	Павлівка, с.	Могила воїна Червоної Армії (1943) (іст.)	290
311.	Панасівка, с.	Курганний могильник I (археол.)	291
312.	Панасівка, с.	Курганний могильник II, IV – I тис. до н. е., енеоліт – ранній залізний вік (археол.)	291
313.	Панасівка, с.	Курган I (археол.)	292
314.	Панасівка, с.	Курган II (археол.)	292
315.	Панасівка, с.	Курган III (археол.)	293
316.	Панасівка, с.	Братські могили воїнів Червоної Армії (2) (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам, пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932-1933 рр. (іст.)	293
317.	Пашенівка, с.	«Пашене» – ландшафтний заказник місцевого значення (природа)	294
318.	Пашенівка, с.	Курганний могильник I, майдан, бронзовий – ранній залізний віки, кін. III – I тис. до н. е., козацький час, XVII ст. (археол.)	295
319.	Пашенівка, с.	Курганний могильник II (археол.)	296
320.	Пашенівка, с.	Курган I (археол.)	297
321.	Пашенівка, с.	Курган II (археол.)	297
322.	Пашенівка, с.	Курган III (археол.)	298
323.	Пашенівка, с.	Курган IV (археол.)	298
324.	Пашенівка, с.	Братська могила учасників громадянської війни (1921) (іст.)	298
325.	Пашенівка, с.	Місце поховання жертв Голодомору 1932 – 1933 р.р. (іст.)	299
326.	Пашенівка, с.	Місце поховання родини Остроградських (іст.)	299
327.	Пашенівка, с.	Могила Остроградського Михайла Васильовича (іст., мист.)	300
328.	Пашківка, с.	Курганний могильник I (археол.)	302
329.	Пашківка, с.	Курганний могильник II (археол.)	303
330.	Пашківка, с.	Курганний могильник III (археол.)	304
331.	Пашківка, с.	Курган I (археол.)	304
332.	Пашківка, с.	Курган II (археол.)	304
333.	Пашківка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	305
334.	Пашківка, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр., пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. і політичних репресій (іст.)	306
335.	Підгорівка, с.	Курган I (археол.)	307
336.	Підгорівка, с.	Курган II (археол.)	308
337.	Підгорівка, с.	Курган III, III – II тис. до н. е., епоха бронзового віку (археол.)	308
338.	Підгорівка, с.	Місце падіння літака (1941) (іст.)	308
339.	Підгорівка, с.	Пам'ятник землякам (1985), пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	309

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область

340.	Піски, с.	«Буртівський» – гідрологічний заказник місцевого значення (природа)	309
341.	Піски, с.	«Псільський» – ландшафтний заказник місцевого значення (природа)	310
342.	Піски, с.	Курганный могильник I (археол.)	311
343.	Піски, с.	Курганный могильник II Могили Бородінової (археол.)	312
344.	Піски, с.	Курганный могильник III, майдан II, епоха енеоліту, бронзи, ранній залізний вік, козацький час, IV – I тис. до н. е., XVII ст. (археол.)	312
345.	Піски, с.	Майдан I Могила Близнюки, епоха бронзи, ранній залізний вік, козацький час (археол.)	313
346.	Піски, с.	Братська могила учасників громадянської війни (1920), радянських воїнів (1941, 1943), жертв нацизму, пам'ятник землякам (1957) (іст.)	315
347.	Піски, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	317
348.	Піски, с.	Могила символічна воїнів Червоної Армії (1941, 1943) (іст.)	317
349.	Пригарівка, с.	Курганный могильник I (археол.)	318
350.	Пригарівка, с.	Курганный могильник II (археол.)	318
351.	Пригарівка, с.	Група курганоподібних насипів, XVIII ст., фінал козацького часу (іст.)	318
352.	Пригарівка, с.	Курган I (археол.)	319
353.	Пригарівка, с.	Курган II (археол.)	319
354.	Пригарівка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	319
355.	Пригарівка, с.	Меморіальна дошка на честь земляків Гасан Ганни Семеновни, Білоуська Івана Порфировича, Тристана Івана Семеновича (2012) (іст.)	320
356.	Пригарівка, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	322
357.	Пригарівка, с.	Пам'ятний знак церкви Різдва Іоанна Предтечі (іст.)	323
358.	Приліпка, с.	Городище літописного міста Голтав, сотенного містечка Голтва, XI – XIV ст., XVII – XVIII ст. (археол.)	323
359.	Приліпка, с.	Поселення, неоліт, бронзовий вік, ранній залізний вік, раннє середньовіччя (археол.)	325
360.	Приліпка, с.	Курганный могильник I, майдан (археол.)	326
361.	Приліпка, с.	Курганный могильник II, енеоліт – ранній залізний вік, ур. Шар-гора (археол.)	328
362.	Приліпка, с.	Курганный могильник III, курганный могильник літописного міста Голтов, давньоруський час, XI ст. (археол.)	330
363.	Приліпка, с.	Курганный могильник IV, майдан I, енеоліт – ранній залізний вік, XVII ст. (археол.)	332
364.	Приліпка, с.	Курганный могильник V Гострої Могили, енеоліт – ранній залізний вік, ур. Лиса гора (археол.)	333

365.	Приліпка, с.	Група майданів Розритої Могили, енеоліт – ранній залізний вік, XVII ст., ур. Шар-гора (археол.)	334
366.	Приліпка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1943) (іст.)	336
367.	Приліпка, с.	Братська могила учасників громадянської війни (1918) (іст.)	337
368.	Приліпка, с.	Місце Говтвянської битви 1638 року, ур. Шар-гора (археол., іст.)	337
369.	Приліпка, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	339
370.	Приліпка, с.	Могила жертв нацизму (1943) (іст.)	339
371.	Приліпка, с.	Могила Маслія Антона Олександровича (іст.)	340
372.	Приліпка, с.	Пам'ятний знак на честь 900-річчя заснування містечка Говтви (іст.)	340
373.	Рибалки, с.	Курганий могильник, майдан, пізні середньовіччя (археол.)	342
374.	Рибалки, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	342
375.	Рибалки, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	343
376.	Солониця, с.	Курганий могильник I Бутової могили, IV – II тис. до н. е., епоха енеоліту – бронзового віку (археол.)	344
377.	Солониця, с.	Курганий могильник II (археол.)	346
378.	Солониця, с.	Курганий могильник III (археол.)	346
379.	Солониця, с.	Курган I, пам'ятний знак жертвам Голодомору, IV – II тис. до н. е., епоха енеоліту – бронзового віку, XIX – XX ст., 1932 – 1933 рр. (археол., іст.)	346
380.	Солониця, с.	Курган II (археол.)	348
381.	Солониця, с.	Курган III (археол.)	348
382.	Солониця, с.	Курган IV (археол.)	349
383.	Солониця, с.	Курган V (археол.)	349
384.	Солониця, с.	Курган VI (археол.)	39
385.	Солониця, с.	Курган VII (археол.)	350
386.	Солониця, с.	Курган VIII (археол.)	350
387.	Солониця, с.	Братська могила учасників громадянської війни (1921), воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	350
388.	Солониця, с.	Будинок земської школи, в якій навчалися Нагнибіда Семен Макарович, Лук'янченко Віктор Дмитрович (іст.)	352
389.	Солониця, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	354
390.	Сохинівка, с.	Могила радянського воїна (1943) (іст.)	354
391.	Сухий Кобелячок, с.	Братські могили (2) воїнів Червоної Армії (1941) (іст.)	354
392.	Сухий Кобелячок, с.	Місце поховань жертв Голодомору (іст.)	355
393.	Сушки, с.	Курганий могильник I (археол.)	355
394.	Сушки, с.	Курганий могильник II, IV – I тис. до н. е., енеоліт – ранній залізний вік (археол.)	356
395.	Сушки, с.	Курган I (археол.)	357

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область

396.	Сушки, с.	Курган II (археол.)	357
397.	Сушки, с.	Курган III (археол.)	358
398.	Сушки, с.	Курган IV (археол.)	258
399.	Сушки, с.	Братська і одиночна могили радянських воїнів (1941) (іст.)	258
400.	Сушки, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1959) (іст.)	259
401.	Сушки, с.	Братські могили радянських воїнів (2) (1941) (іст.)	360
402.	Сушки, с.	Братські могили радянських воїнів (2) (1941) (іст.)	361
403.	Сушки, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	361
404.	Сушки, с.	Могила воїна Червоної Армії (1941) (іст.)	362
405.	Сушки, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 (іст.)	362
406.	Сушки, с.	Пам'ятник Куйбишеву Валер'яну Володимировичу (1968) (іст.)	362
407.	Трудовик, с.	Курганний могильник (археол.)	363
408.	Трудовик, с.	Курган I (археол.)	364
409.	Трудовик, с.	Курган II (археол.)	364
410.	Трудовик, с.	Курган III (археол.)	365
411.	Трудовик, с.	Курган IV (археол.)	365
412.	Трудовик, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	365
413.	Улинівка, с.	Курганний могильник, майдан (археол.)	366
414.	Улинівка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1960) (іст.)	367
415.	Улинівка, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	368
416.	Улинівка, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	369
417.	Федорівщина, с.	Братська могила жертв Голодомору 1932 – 1933 рр., пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	369
418.	Харченки, с.	«Попенківський» – гідрологічний заказник місцевого значення (природа)	370
419.	Харченки, с.	Курганний могильник, енеоліт – ранній залізний вік (археол.)	371
420.	Харченки, с.	Курган I (археол.)	371
421.	Харченки, с.	Курган II (археол.)	371
422.	Харченки, с.	Курган III (археол.)	372
423.	Харченки, с.	Курган IV, енеоліт – ранній залізний вік (археол.)	372
424.	Харченки, с.	Курган V (археол.)	372
425.	Харченки, с.	Курган VI, енеоліт – ранній залізний вік (археол.)	373
426.	Харченки, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 р.р. (іст.)	373
427.	Хмарине, с.	Курган (археол.)	373
428.	Хорішки, с.	«Хорішки» – ландшафтний заказник місцевого значення (природа)	374
429.	Хорішки, с.	Курган I (археол.)	375

430.	Хорішки, с.	Курган II (археол.)	375
431.	Хорішки, с.	Курган III (археол.)	375
432.	Хорішки, с.	Курган IV (археол.)	376
433.	Хорішки, с.	Курган V (археол.)	376
434.	Хорішки, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1956) (іст.)	376
435.	Хорішки, с.	Братська могила учасників громадянської війни (1918, 1919, 1920) (іст.)	378
436.	Хорішки, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	378
437.	Хорішки, с.	Млин, комплекс споруд підприємства (XIX ст.) (іст.)	379
438.	Цибівка, с.	Курган I (археол.)	380
439.	Цибівка, с.	Курган II (археол.)	380
440.	Цибівка, с.	Курган III (археол.)	380
441.	Цибівка, с.	Курган IV, енеоліт – ранній залізний вік (археол.)	381
442.	Цибівка, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	381
443.	Чапаська, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), Могила Мохуня Григорія Миколайовича (1943), пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	382
444.	Чапаська, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	383
445.	Чечужине, с.	Курган (археол.)	383
446.	Чорноглазівка, с.	Курган, III – II тис. до н. е., бронзовий вік (археол.)	384
447.	Чорноглазівка, с.	Майдан, пізнє середньовіччя (археол.)	384
448.	Чорноглазівка, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр., пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. та сталінських репресій (іст.)	384
449.	Шевченки, с.	Курганний могильник, майдан, IV – I тис. до н. е., енеоліт – ранній залізний вік, XVII ст., козацький час (археол.)	385
450.	Шевченки, с.	Курган I, IV – I тис. до н. е., енеоліт – бронзовий вік, скіфський час (археол.)	387
451.	Шевченки, с.	Курган II, IV – II тис. до н. е., енеоліт – бронзовий вік (археол.)	387
452.	Шевченки, с.	Курган III (археол.)	388
453.	Шевченки, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	388
454.	Юрівка, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	389
455.	Юрки, с.	Курган, енеоліт – ранній залізний вік (археол.)	389
456.	Юрки, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943) (іст.)	390
457.	Юрки, с.	Будинок, в якому проживав Протопопов Віктор Павлович (іст.)	390
458.	Юрки, с.	Місце будинку, в якому народився Головка Андрій Васильович (1897, 1972) (іст.)	391
459.	Юрки, с.	Місце поховань жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	392
460.	Юрки, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	393

ПОКАЖЧИК імен та географічних назв

А.

- Абаєв А.Х. 394
Абаєва Б. 394
Абакумов Н.А. 394
Абатський район 436
Абдулинський район 359
Абрамович М.І. 394
Авдеева М.О. 92, 151, 298, 378
Авдіївка, м. 76
Авдіївка, с. 272
Агаєв Ф.Г. 394
Агапов С.А. 454
Агнія, ігуменя 99
Агнія, настоятелька 63
Агорська сільська рада 436
Агрис, м. 420
Адамов Ю.Ю. 394
Адигейська область 405
Адріанова Є.С. 396
Азамаков Д. 394
Азербайджанська РСР 416, 450, 453, 468, 472
Азетов Г. 394
Азовське море 75, 76
Азовський район 428
Аймак, с. 360
Айпетов А. 394
Айшеова Б. 394
Аістов П.А. 377
Акадіс А.А. 394
Акадіс З.М. 394
Акбасарський район 395
Акдамський район 450
Акімов С.С. 394
Акімов Х.І. 395
Акмолинська область 395, 465
Аксубаєвський район 468
Актаїкський район 288
Актанишський район 426
Акулево, с. 360
Акулов С.В. 395
Алаторський район 419
Алданов О.С. 395
Алданова Е.А. 395
Александров А.М. 198
Александров В.П. 395
Александров Я.М. 395
Алехин І.С. 198
Алжир 68, 187
Алмаатинська область 395, 458, 400
Алма-Атинська область див. Алмаатинська область
Алтайський край 360, 400, 410, 412, 417, 425, 435, 444, 456, 458, 461, 465, 471
Алтайський район 457
Алупка, м. 167
Альохін І.С. 395
Амоджанов А. 395
Ампер А.М. 82, 300
Амурська область 412
Амутський район 472
Анаєв Д. 395
Ананьєв, м. 457
Анасеєвка, с. 394
Анастовський район 368
Анацький І.Д. 395
Андреев О.В. 395
Андреев С.П. 395
Андреева П. 395
Андріанов М.Г. 293, 294, 395
Андрієнко Т.Л. 294, 310, 374
Андрієць В.А. 265, 272, 273, 276, 278, 279, 280, 285, 287, 294, 299, 302, 307, 309, 317, 320, 322, 337, 340, 343, 347, 352, 355, 359, 360, 361, 366, 368, 369, 378, 383, 390, 88, 91, 92, 94, 103, 103, 104, 105, 106, 114, 119, 120, 123, 124, 127, 129, 131, 136, 137, 142, 148, 150, 151, 152, 154, 166, 171, 172, 173, 175, 189, 198, 204, 205, 208, 226, 227, 237, 244, 248, 253, 254, 255, 256, 261
Андрійки, с. 70, 71, 113, 115, 250, 394, 396, 405, 421, 423, 424, 432, 434, 439, 464, 474
Андрійно А.Г. 115
Андріївський, х. 419
Андріяніно, с. 470
Андрунь К.О. 396
Андрунь П.К. 396
Андрушевський район 420
Андрушко Ф.М. 396
Андрущевський район 459
Анжеро-Судженський район 415
Аночинський район 404
Антнінський район 410
Антонія, черниця 71, 107
Антонов П.А. 359
Антонюк Л.М. 114, 396
Аполлінарія, черниця 100
Арамльський район 410
Арандаренко М.І. 8
Ардан, м. 445

- Ардатовський район 412, 313
Ардашев В.В. 396
Ардашев Г.Н. 396
Арестов А.В. 396
Арестов І.А. 396
Аркадакський район 440
Арканцев С.М. 396
Арканцева 396
Армавір, м. 414
Армянське, с. 467
Арнаутов С.Т. 396
Арнаутова М.В. 396
Арсентьев В.А. 396
Артеков Т. 396
Артеменко П.В. 397
Артемівка, с. 451
Артиков Д. 397
Артикова Ш. 397
Артюх О.О. 397
Архангельськ, м. 438
Архангельська область 427, 447
Асташин П.І. 397
Астатин К.А. 397
Астаф'єв Г.І. 397
Асташим Ф.К. 397
Астраханські степи 25
Астрахань, м. 403, 407
Атаєвка, с. 407
Аттіла 342
Аулов А.Ф. 397
Аулова Н.А. 397
Афанасьєв М.Ю. 308, 397
Афанасьєва Г.І. 394
Афганістан див. Демократична Республіка
Афганістан
Ахунов К.І. 397
Ачинськ, м. 446
- Б.**
Бабаєв, хут 406
Бабець В.Л. 110
Бабешко М.П. 397
Бабич А.К. 397
Бабич В.Я. 120
Бабич Г.З. 120
Бабич П.О. 120
Бабич Т.Є. 397
Бабичев І.М. 397
Бабичева О.Т. 398
Бабичі, куток 120
Бабичі, с. 70
Бабори, х. 37
Бабченко М.І. 398
Бабченко О.І. 398
Бажан О.В. 110
Бажанов А.О. 287, 398
Базалуки, с. 344, 349, 350
Базаров А. 398
Базарова К. 398, 410
- Базарський район 436
Байрак О.М. 193, 294, 310, 374
Байрак, ст. 449
Байсунський район 171
Баку, м. 416, 450, 453
Балась В.С. 112
Балацький П.Ю. 398
Балтійське море 182
Баналинський Х. 398
Баналинський Х.І. 398
Баниці, с. 405
Барабинськ, м. 363
Баранівка, с. 229
Баранов К.М. 398
Барахти, с. 440
Бардаченко О.Ф. 398
Бардаченко С.О. 398
Баришівський район 434, 474
Барміс А.О. 398
Барнаул, м. 459
Барнаульський район 458, 471
Барсов В.Ф. 83, 301
Басатирівська сільська рада 467
Басій С.В. 110
Баскат, с. 450
Басковський район 452
Басов М.Є. 377
Басурманська могила 29
Батий 324
Батир М.В. 69, 378
Батир Р.І. 75, 76, 272
Бахтін І.С. 398
Бахтін К.І. 398
Бахчисарай, м. 458
Бацула Г.В. 398
Башкирська АРСР 360, 399, 406, 408, 424,
427, 462, 463, 465, 470
Без'язична Т.О. 399
Без'язичний С.І. 398
Безвили, с. 461
Бездетко М.П. 399
Бездетко П.П. 399
Безенчукський район 419
Безугла У.С. 399
Безуглий Г.В. 111
Безуглий М.П. 399
Безуглий П.М. 399
Безуглий Р.М. 399
Бекбулатов Т. 399
Бекешово, с. 433
Белехов В. 399
Белехова К.О. 399
Берамзе В.Д. 399
Бердичів, м. 418
Береговий Г.Г. 316
Березіно, с. 416
Березкін В.М. 399
Березкіна А.П. 399
Березняки, с. 29

Показчик імен та географічних назв

- Березова Гать, с. 461
Березоточа, с. 411
Берія Л. 107
Беркінгаген Ф.Ю. 399
Бесарабія 62, 71, 108
Бессараб А.Л. 399
Бегановський, обозний 55
Белк А.Ф. 399
Белк Я.П. 399
Белове, с. 428
Белокатайський район 427
Белокутинський район 408
Белоусове, с. 399
Беляев О.Х. 400
Беляева К.І. 400
Бжедужабль, аул 405
Бижко С.П. 400
Бижко Т.С. 400
Биркабаев У. 400
Биркабаева І. 400
Бисбулатов Т. 399
Бистра Могила 334
Бистрий Істок, с. 456
Бистроістокський район 456
Бихове, ур. 196
Бичек М.М. 400
Бичек М.О. 400
Бичко Ф.Т. 400
Бичковська Т.М. 400
Бичковський В.В. 400
Бишевський район 442
Біда Г.С. 400
Біда М.І. 367, 368, 400
Бійськ, м. 410, 411, 412
Біла Церква, м. 148, 313, 398, 399, 451, 464
Біланівське родовище 44
Біле, с. 423
Білик М.К. 400
Білик О.Г. 400
Білокін І.І. 400
Білоносов О.П. 368
Білорусія 102, 280
Білорусь 106
Білоруська РСР 397, 468
Білостоцький Л.Ю. 305
Білоус В.І. 302
Білоусівка, с. 293
Білоуськи, х. 321
Білоусько А.Ю. 110
Білоусько І.П. 320, 321, 322
Білоцерківка, м-ко 55
Білоцерківський район 405, 448
Біо 82, 300
Бірюков К.М. 400
Бірюкова М.А. 401
Бішкек, м. 280
Благовіщенськ, с. 465
Благовіщенський район 417
Блатов К. 401
Близнаки Могила 313, 314
Близняківський район 451
Блинов Д.М. 401
Блинов М.Д. 401
Блох Л.І. 401
Блохін К.М. 401
Блохіна П.Г. 401
Бобрівка, с. 471
Бобров В.Г. 368
Бобров Г.В. 368, 401
Бобровицький район 396
Богатирьов П.М. 401
Богатирьова К. 401
Богачов Н.М. 401
Богачов Н.О. 401
Богачова Т. 401
Богданов В.Я. 401
Богданов К.В. 401
Богданов Я.М. 401
Богданинський район 408
Богов Д.П. 401
Боговий П. 401, 462
Богодухівський район 465
Богомолець О.О. 84, 391
Бодянський П.І. 9, 12
Божко Г.А. 402
Божко М.Ю. 402
Бойко В.І. 119, 120, 123, 124, 285, 305
Бойко В.Ф. 343
Бойко Д.Ф. 343
Бойко І.П. 121
Болото Скибине 145
Болото, ур. 370
Большемар'яновський район 473
Больше-Учинський район 406
Большов А.С. 402
Бондар П.В. 402
Бондаренко В.С. 402
Бондаренко Д.Я. 402
Бондарі, с. 50, 51
Бондарівська сільська рада 44, 214, 215, 217
Бондвр Є.В. 402
Боплан Г.Л. де 27
Бореничі, с. 428
Борисівка, с. 409, 428
Борисівська сільська рада 409
Бориславський, ротмістр 55
Борисов М.В. 402
Борисова Л.К. 402
Бориспіль, м. 426
Бориспільський район 411, 428, 435, 439, 442, 444, 446
Боровкін П.В. 402
Боровкіна Є.П. 402
Боровков І.С. 402
Боровкова Є.С. 402
Боровський Г.К. 100
Боровський К.Г. 63
Бородавкін П.В. 402

- Бородисті сади, ур. 316
Бородіна, Могила 380
Бородінова Могила 312
Борський район 423
Бортничі, с. 411
Босяк Б.К. 111
Босяки, с. 70
Бочаров З.А. 402
Бочаров П.М. 403
Бочарова К.К. 403
Бочарова М.Е. 402
Бпеусівка, с. 453
Бражник Г.К. 307
Брайлово, с. 445
Брамнівка, с. 468
Бредун О.І. 403
Бредун Т. 403
Бредунівська сільська рада 403
Бреусівка, с. 18, 65, 69, 70, 71, 76, 78, 108,
112, 115, 116, 117, 119, 120, 121, 122, 123,
355, 366, 395, 400, 401, 406, 408, 409, 414,
416, 419, 431, 439, 448, 459, 460, 464, 467,
471
Бреусівська волость 6, 65, 125
Бреусівська сільська рада 6, 7, 8, 14, 15, 16,
69, 115, 170, 275, 277, 373, 383
Бригадирівка, с. 6, 65, 67, 69, 70, 71, 125, 126,
378, 395, 405, 418, 424, 434, 438, 451, 463,
469
Бригадирівська волость 6, 31
Бригадирівська сільська рада 6, 7
Бригадирівський район 6, 7, 14, 39,
Брилев І.Ф. 403
Брилєве, с. 431
Брідок, заказник 21
Брідок, х. 193
Броварки, с. 36
Броварський район 360, 396, 405, 406, 414,
430, 434, 437, 444, 446, 459
Бровко В.П. 106, 107
Брозовська Л.Ю. 399
Брусилівський району 404
Брущук А.Ю. 112
Брянська область 450
Будайка, с. 288
Будапешт, м. 174
Буди, с-ще 411
Будковська Я.І. 112
Бужинська переправа 54
Бужинський Ф.Я. 336, 403
Бузулук, м. 433
Бузун М.С. 403
Бузун П.С. 403
Буй, м. 435, 456
Букачівка, с. 198
Букаші, с. 474
Букреев Ф.Г. 368
Букрів Ф.Г., 368
Буланов О.М. 403
Булат П.П. 403
Булатенко П.Х. 226, 227
Булахи, с. 65, 69, 70, 71, 127, 128, 129, 304,
313, 394, 402, 405, 407, 408, 410, 411, 412,
414, 415, 416, 418, 420, 422, 425, 426, 427,
428, 431, 432, 434, 435, 437, 441, 444, 447,
448, 450, 451, 453, 454, 455, 456, 457, 462,
463, 464, 468, 469, 470, 472
Булахівка, х. 58
Булахівська сільська громада 66, 131
Булацелівка, с. 469
Булоуськи, х. 70
Буняківка, с. 23, 37, 46, 50, 70, 71, 131, 132,
194, 294, 454
Буняківська сільська рада 7
Буняківський В.Я. 82, 301
Бургас, с. 463
Бурдин Г.К. 403
Бурдїй І.О. 403
Бурдін К. 403
Буринська сільська рада 416
Буринський район 416
Бурлак А.П. 403
Бурлацьке, с. 472
Бурлуцький район 472
Бурський район 442, 443
Буртівський, заказник 18, 21, 23, 309
Бурятмонгольська АРСР 43, 445
Бута Могила, курган 345
Бутенки, с. 39, 71, 137, 223, 316, 364, 365
Бутенко З.С. 403
Бутенко У.Г. 403
Бутиєве, с. 461
Бутирїнський район 395
Бутівка, с. 21
Бутник А.П. 404
Бутник Г.Ю. 403
Бутова Могила 44, 344, 345, 350
Бутоярівка, с. 69, 70, 142, 267, 268, 282, 305
Бутурлінський район 460
Бухалівка, х. 130
Бухарська область 171
Буцирїкїдзе К.М. 404
Буцирїкїдзе О.В. 404
Бучаков З.І. 404
- В.**
В. Вакулівка, с. 89
В.Головка, с. 395
В.Івлєве, с. 433
В.Машковиця, 459
В.Прицьки, с. 419
В.Рогозянкїно, с. 465
В.Ужин, с. 447, 462
В'яземський район 464
В'язівка, с. 50, 70, 180, 289
В'язвок, с. 391
В'язівський І.Т. 166
В'язов Т.М. 404

- Вайнгерт 77, 93
Вакраш І.І. 404
Вакулівка, с. 70
Вакулівська сільська рада 6
Вакулін В.І. 404
Вакуліна З.В. 404
Валки, с. 148, 446
Валківський район 442, 449
Варакута М.М. 352
Варваринська сільська рада 452
Варваринський район 465
Варварівка, с. 469
Варлантін К.В. 404
Варлантіна Г.І. 404
Варсонофія, ігуменя 64, 99
Василини, х. 72, 87
Василівка, с. 18, 44, 48, 65, 66, 68, 69, 70, 71, 81, 110, 111, 112, 144, 146, 147, 151, 152, 199, 200, 201, 253, 359, 366, 394, 405, 407, 415, 417, 428, 429, 432, 440, 442, 444, 446, 448, 452, 453, 455, 456, 457, 459, 460, 462, 464, 465, 469, 470, 471, 472
Василівська могила 44
Василівська сільська рада 7, 8, 14, 15, 16, 43, 45, 69, 144, 175, 183, 214, 276, 363
Василівська, с. 214
Василівське, с. 396
Василівський район 445
Васильев Б.М. 208, 404
Васильев В.В. 404
Васильев В.М. 377
Васильєва В.І. 404
Васильєва П.А. 404
Васильківський район 440
Ватажкове, с. 416
Велика Безуглівка, с. 71, 110, 152, 153, 273,
Велика Жужманівка, с. 394, 431, 432, 449,
Велика Мануйлівка, с. 78
Велика Рогозанка, с. 431
Велике Князівство Литовське 324
Велике Скибинське болото 145
Великий майдан 162
Великі Кринки, с. 189, 190, 191, 326
Великобагачанський район 20
Велико-Березняківський район 455
Велиководна К.С. 404
Велиководний С.Т. 404
Велико-Грибановський район 377
Великоломівська сільська рада
Великолуцький район 433
Великописарівка, смт. 409
Велико-Писарівський район 409
Велико-Половецький район 432
Великородних С.Т. 126, 405
Велисове, с. 473, 474
Величко В.Т. 405
Величко Г.Д. 405
Величко М.В. 260
Величко С. 28
Вемський район 427
Венгерове, с. 442, 473
Венгерівський район 473
Вербецькі х. 102
Вербицька О.К. 102, 103
Вербицькі, родина 102
Вербовець, с. 410
Вергеліс А.В. 405
Вергеліс Я.М. 405
Вересоч, с. 468
Веретенников О.І. 405
Веретін І.М. 405
Веретіна М. 405
Верлінська М.М. 405
Верлінський С.-Л.Я. 405
Вернадський В.І. 9, 36, 37, 238
Верньодніпровський район 442
Верхнедонський район 439
Верхнетурський район 410
Верхня Жужманівка, с. 39, 45, 48, 70, 71, 154, 160, 273, 282, 351
Верхня Мануйлівка, с. 17, 18, 30, 32, 33, 34, 38, 39, 48, 50, 65, 67, 70, 71, 77, 79, 161, 162, 165
Верхня Платівка, с. 102
Верхня Тура, м. 417
Верхньодніпровський район 452, 457
Верхньо-Мануйлівська сільська рада 45
Верхньотурський район 360
Верьовкін Є.І. 405
Верьовкіна Є.К. 405
Веселий Кут, ст. 396
Веселий Поділ, с. 121
Веселий, х. 405
Ветчінов М.П. 405
Ветчінов П.О. 405
Винники, с. 69, 70, 112, 116, 117, 122, 170
Винокуров М.Ф. 405
Винокурова М.В. 405
Висока Вакулівка, с. 69, 70, 71, 74, 78, 108, 109, 111, 125, 167, 171, 172, 174, 212, 431, 438, 450, 456, 460, 465, 473
Високо-Вакулівська сільська рада див. Високовакулівська сільська рада
Високовакулівська сільська рада 6, 7, 8, 14, 15, 16, 69, 171, 201, 204, 258, 389
Висоцький Г.Х. 405
Висоцький О.П. 405
Вишгород, м. 313
Вишинський Я. 306
Вишневецький Я. 54, 56
Вишнеградський І.О. 301
Вишня О. 80, 341
Вишняки, с. 70, 71, 112, 138, 140, 175, 178, 366, 398, 401, 409, 410, 414, 420, 424, 439, 440, 441, 446, 458, 462
Віблій І.Ф. 69, 378
Вівсянський х. 377
Віденка, с. 463
Візантійська імперія 131

- Віловате, с. 423
Вількорацький Ш.І. 406
Вільне, с. 179, 180
Вільнянський район 73, 353
Вільховий, землевласник 57, 254
Вільшанка, с. 456
Вінники, с. 456
Вінники, х. 432
Вінницька область 6, 148, 418, 427, 431, 440, 445, 456, 469, 471
Вінницький район 148, 456
Вінокуров М.В. 406
Вірменська АРСР 448
Вісківський волосний виконком 67
Вітвінов М.В. 406
Вітвінова К.М. 406
Вітебськ, м. 445
Вітер Д.Ф. 74, 89, 173, 174
Вітер О.С. 406
Вітер У.Ф. 175
Вітченко В.О. 348, 350
Власівка, с. 100
Власов Л.В. 406
Власова М.А. 406
Влеско Є.В. 406
Влеско С.Є. 406
Вовненко Іван Іванович 406
Вовненко Іван Іларіонович 406
Вовча, р. 48, 115, 202, 203, 211, 257, 259, 273, 275, 277, 373, 383, 384
Вовче, с. 451
Вожгальський район 470
Воїнственський М.А. 17
Волгоградська область 465
Волков В.І. 406
Волков І.О. 406
Волкова Г.М. 406
Волконська сільська рада 418
Воловиця, с. 431
Вологда, м. 363, 399
Вологодська область 396, 399, 411, 470
Володимир Мономах 26 – 27, 323
Володимирський район 473, 474
Володін М. 407
Володін М.В. 406
Володін О.М. 407
Волоколамський район 394
Волокушин І.П. 407
Волокушин П. 407
Волочаєвський район 463
Волошин П.О. 407
Волошина А.І. 407
Волошине, с. 50
Волошко М.П. 165
Волчанський район 402, 406, 431, 444
Воробйов В.П. 336, 407
Воробйов О.В. 203
Воробйов, х. 423
Воробйова Г.Ф. 407
Ворона І.О. 255
Воронеж, м. 126, 405, 457
Воронежська область 126, 377, 404, 405, 407, 408, 421, 423, 431, 432, 438, 448, 452, 457, 458, 460, 461, 463
Вороненко А.Г. 407
Воронкін К.В. 293, 294, 407
Воронкіна Р.Ф. 407
Воронкова К.М. 421
Воронов А.Р. 407
Вороновицький район 471
Воронцов М.С. 407
Воропаєв В.В. 377, 407
Воротников С.Г. 407
Воротникова К.П. 407
Ворошилов, с. 398, 410
Ворошиловград, м. 438
Ворошиловградська область 414, 420, 427, 428, 438, 450, 472
Ворошиловська сільська рада 444
Ворошиловський район 470
Ворскла, р. 36, 37, 38, 54, 115, 202, 203, 211, 257, 275, 277, 366, 373, 383, 384,
Восин, м. 420
Воскресенський район 433
Вошківський район 426
Врачев П.Т. 360
Вретеннікова О.О. 405
Вузлова, ст. 149
Вурнарський район 423
Вязмітінов Д.П. 408
- Г.**
Габдулін З.В. 408
Гаврилець О.А. 316
Гаврилін М.К. 408
Гавриліна А.С. 408
Гавриляка Й.Я. 408
Гаврильченко В. 408
Гаврушенко В.П. 408
Гаврушенко М.І. 408
Гадяцький район 20, 171, 253, 465
Гадяч, м. 54
Гайове, с. 29, 35, 48, 64, 65, 67, 68, 70, 183, 366
Галєщина, залізнична станція 313, 347, 394, 395, 399, 402, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 415, 416, 417, 418, 420, 421, 422, 423, 425, 426, 427, 429, 434, 435, 437, 438, 439, 440, 439, 440, 441, 442, 444, 445, 446, 449, 451, 452, 459, 465, 469, 470, 472
Галєщина, с. 416, 423, 448
Галєцинське родовище 44
Галич М.С. 368, 408
Галич М.С.-2-й 408
Галкін М.Т. 408
Галушко К.А. 408
Гандін В.І. 408
Ганженко А.Н. 308

Показчик імен та географічних назв

- Ганженко О.Н. 408
Ганженко Ф.А. 408
Ганжівка, с. 70
Ганічев Л.В. 409
Ганічева Ф.М. 409
Ганнівка, с. 70, 71, 188
Гапоненко М.А. 409
Гапоненко С.К. 409
Гаптар А.С. 409
Гаптар Є.А. 409
Гарін Ф. 170
Гасан Г.С. 320, 321, 322
Гасан К.С. 409
Гасан С.О. 409
Гасачанський район 421
Гасицьке, с. 414
Гастелло М. 322
Гашченко, с. 412
Гваріндук, с. 404
Гежин Д.Ф. 409
Гежина О.І. 409
Гейко Д.І. 409
Гейко О.Т. 409
Гей-Люссак 82, 300
Геков К.П. 409
Гекова 409
Гелес Юрган 342
Гельківці, с. 397
Гельмязівський район 366, 400, 403, 411, 417, 428, 429, 432, 436, 441, 451, 452, 456, 459, 462, 463, 464, 473, 409
Гензін В.І. 409
Георгієвськ, м. 401
Герасименко О.А. 415
Герасимівка, с. 116, 471
Герасимов А.О. 409
Герасимов Д. 410
Герасимова А.І. 410
Геращенко А.П. 66, 67, 68, 151, 315
Геращенко Л.П. 66, 68, 150, 151
Гергель Г.І. 410
Гергель І.С. 410
Гергель П.В. 410
Гирей, ст. 406
Гирман А.А. 165
Гиць О.І. 410
Гілер Л.Ш. 410
Гільберг А.А. 410
Гільберг А.К. 410
Гініятулін І.Г. 410
Гірман Т. 315
Гірник Г.Г. 410
Гірник Я.І. 410
Гіртцинський М.А. 410
Гладкий Б.В. 377
Гладкий В. 149
Гладкий М.О. 377
Глазуно, с. 360
Глазунов П.П. 360
Глазунов П.П. 410
Глазунове, с. 410
Глейн Н.Г. 363
Глиб С.Я. 410
Глибока Долина, с. 42, 70, 71, 189, 190, 191, 192, 326, 327
Глинське, с. 305
Глобине, м. 177, 178, 183, 185, 210, 274, 277, 289, 371, 372
Глобинський район 5, 20, 89
Гловик А.Ф. 410
Гловка В.Г. 69, 378
Глот І.Ю. 285, 305
Глот Л.Ю. 411
Глот Ю.І. 411
Глотлев Л.Ю. 411
Глушевський М.Є. 411
Глушенко Д.Г. 306
Глушков П.Г. 411
Глущенко В.Д. 306
Глущенко В.П. 411
Глущенко Д.Д. 306
Глущенко М.Д. 306
Глущенко Ю.З. 411
Гнатуша І.О. 411
Гнатуша М.Д. 411
Гнидашівка, болото 225
Гнидоші, х. 225
Гниря М.П. 225, 226
Гнойве, с. див. також Комінтерн, с.
Гнойове, х., с. 149, 237, 243, 344, 350, 351, 402, 409, 414, 415, 418, 421, 423, 447, 455, 459, 464, 465
Гнойові, с. 70, 237
Говтв'янська гора 93
Говтва, м., м-ко, с. 9, 10, 17, 18, 21, 27, 28, 31, 55, 340, 341, 395
Говтва, р. 5, 18, 21, 26, 37, 39, 50, 70, 71, 110, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 193, 195, 196, 198, 313, 337, 366, 395, 406, 417, 419, 422, 425, 426, 427, 430, 432, 433, 434, 436, 437, 438, 444, 446, 448, 457, 470, 473,
Говтвянська сільська рада 7, 8, 14, 15, 16, 131, 193, 201
Говтвянська фортеця 52
Говтвянське городище 52, 335
Говтвянські ліси 74
Гоголін О.С. 412
Гоголь М.В. 123
Гойстер М.Й. 411
Гойстер Я.І. 411
Голівко О.М. 411
Голін М.П. 411
Головко А. 79, 80, 167, 341, 391, 392, 111, 137, 169, 187, 198, 202, 261, 265, 270, 275, 280, 290, 299, 309, 317, 323, 355, 362, 379, 392
Голопристанський район 454, 455
Голосов О.О. 411
Голосова В.М. 411

- Голтав, городище 37
 Голтав, літописне місто 26, 45, 51, 53, 131,
 132, 323, 324, 331
 Голтв'янська сільська рада 6
 Голтва, літописне місто 38
 Голтва, м-ко 323
 Голтва, р. 55, 56
 Голтвинський городок 32
 Голтвянська сільська рада 6
 Голтов, літописне місто див. Голтав, літописне
 місто
 Голуб В.Д. 65, 91
 Голуб І.Ф. 411
 Голубенко Я.Х. 411
 Голубець А.І. 411
 Голубець Т.І. 411, 451
 Голубев Г.Й. 412
 Голубєва Г.М. 412
 Голубинська, ст. 431
 Гомель, м. 308, 397
 Гондаренко А.Л. 412
 Гондаренко О.П. 412
 Гонта К.О. 412
 Гончар О.Т. 53, 76, 77, 78, 80, 92, 93, 117, 118,
 170, 252, 341,
 Гончарівка, с. 458
 Гончаров В.П. 412
 Гончаров С.Ю. 412
 Гончарова І.О. 412
 Гончарова М.А. 412
 Гончарук О.І. 412
 Гоптівка, с. 464
 Гора Латишева, ур. 36
 Горбани, с. 43, 44, 50, 51, 52, 110, 112, 144,
 153, 198, 199, 200, 273, 423, 470
 Горбов М.М. 412
 Горбунов І.Л. 412
 Горбунова Є.Л. 412
 Гордєєв 313
 Гордєєв М.М. 412
 Гордєнко М.В. 72
 Гордєнко М.В. 87
 Гордєнко М.С. 313
 Горжєєв М.К. 313
 Горівський район 405
 Горіхівська сільська рада 404
 Горішки, с. 377
 Горішні Плавні, с. 253, 377
 Горки, с. 112, 124, 166, 169, 256
 Горло О.С. 313
 Городокський район 400
 Горпинки, х. 69
 Горпинченко І.А. 460
 Горпинченко І.О. 336
 Горпинченко М.О. 150, 276
 Горчакова, ст. 422
 Горшков В.Д. 198, 313
 Горячев О.Я. 313
 Горячев Я.Д. 313
 Горький О.М. 17, 19, 20, 78, 79, 80, 166, 167,
 169, 170, 341
 Горьківська область 395, 398, 404, 412, 313,
 431, 433, 435, 440, 442, 443, 459, 473
 Гостра Могила 32, 33, 35, 39, 180, 196
 Гішевець П.О. 313
 Грабко М.Т. 350
 Градизький район 423, 428, 434, 453
 Гребенюк С. 72, 87
 Гребінківський район 398, 422, 436
 Грем'яче, с. 463
 Гремячинський район 407, 407
 Гретінове, с. 441
 Гречків, х. 35
 Гречук П.А. 67, 169
 Гречух, х. 35
 Гречухова могила 32, 34, 35, 50
 Григор Д.В. 313
 Григор'єв І.М. 313
 Григор'єв М.П. 313
 Григоренко І.С. 264
 Григоренко Т.Ю. 68
 Григоро-Бригадирівка, с. 126, 253
 Григоров Ф.Ф. 313
 Гринєвицька О.Д. 80, 167
 Гриненко Д.П. 313
 Гриненко С.В. 313
 Грицеве, с. 461
 Грицьки, с. 388
 Грицьки, с. див. також Шевченки, с.
 Гричук П.А. 67
 Гришин В.І. 313
 Грищенко Е.В. 313
 Грищенко Є.Д. 313
 Гріднев І.М. 414
 Громова могила 30, 31, 37, 50, 53, 250
 Грославський район 396
 Грошев Ю.М. 414
 Груздев І.С. 316
 Грузинська РСР 399, 404
 Грузке, с. 462
 Грунов Є.О. 241
 Грушевський А.М. 414
 Грязлубинський район 435
 Грязовець, с. 411
 Губани, с. 433
 Губанов В.К. 414
 Губанова О. 414
 Губенко М.А. 414
 Губине, с. 423
 Губинський район 468
 Гуженський район 461
 Гузенко Ф.С. 414
 Гузченко І.Д. 116
 Гумбельт 57, 254
 Гунжель А.П. 110
 Гунько Д.М. 414
 Гур'єв О.П. 414
 Гур'єва Ф. 414

Гур'янов, художник 61
Гура А. 226, 414
Гургуза П.Л. 414
Гуреєв П.О. 414
Гурін С.І. 414
Гурказаче, с. 414
Гурлан В.В. 414
Гурлан Т.П. 414
Гуров М.Ф. 414
Гурова К. 414
Гусев А.П. 415
Гусине, с. 423
Густімакер М.П. 415
Густімакер Р.Ф. 415
Гуцало Є.П. 80, 170
Гуцулов Д.М. 415
Гуцулова М.А. 415
Гушин В.А. 368
Герашенко А.П. 68

Д.

Давидков М.О. 415
Давидков С.О. 415
Давидов В.В. 415
Давлекановський район 470
Дагестанська АРСР 394, 397, 427
Данилейко Ф.Є. 415
Данилівка, с. 400, 401
Данилов В.О. 415
Данник П.М. 148, 415
Данник Ф.К. 415
Даньки, с. 70, 201
Дарницький район 397, 410
Даценко С.Є. 415
Дачинове, с. 447
Дашевський район 418
Дашівець І.С. 320, 360
Дашенко М.Й. 211
Двойніков Ф.Д. 415
Двурічанський район 417
Двуріченський район 416
Дегтяренко Д.П. 415
Дедсвичі, ст. 423
Дедсвищенський район 423
Дейманівка, с. 100
Дейнека С.Ю. 65, 91
Дексиново, с. 446
Дем'янівка, с. 100
Демиденко А.Ф. 352
Демиденко В.А. 352
Демократична Республіка Афганістан 74, 108, 111, 246, 247
Денебург Б.А. 416
Дененбург Л.М. 416
Денисенка рудник 457
Денисенко А.Ф. 416
Денисенко К.Л. 416
Денисов А.Ф. 336, 416
Денисова А.Ю. 416
Дергачі, с. 408, 419
Дергачівський район 401, 408, 412, 425, 438, 455
Деріївка, с. 452
Деркачі, с. 149
Дернов М.М. 126, 416
Дернова 416
Дерунов І.О. 416
Денежська сільська рада 436
Детков Є.В. 416
Деткова М.А. 416
Джалімов Ш.А. 416
Джалімова Х. 416
Джамбульський район 400
Джебанов О.О. 416
Дзюбанівка, с. 70, 71, 202, 203
Дзюбанівська сільська рада 6, 7
Дзюби, с. 253
Дибин, х. 237
Диканський район 20
Диківська могила 31
Димов П.А. 416
Дігтяренко П.І. 415
Діденко А.С. 416
Діденко М.С. 417
Діденко О.Т. 67, 315
Діреєвка, с. 400
Дісковська В.П. 417
Дісковський В.В. 148
Дісковський В.В. 417
Діхтяренко 417
Діхтяренко П.П. 417
Дмитренко М.М. 112
Дмитренко О.З. 65, 91
Дмитрівка, с. 450
Дмитрівська сільська рада 344, 350
Дмитрієв М.В. 417
Дмитрієва В.В. 417
Дмитрієва О.А. 99
Дніпро, р. 5, 27, 38, 54, 72, 74, 86, 90, 115, 116, 127, 128, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 147, 153, 157, 158, 159, 161, 162, 163, 164, 165, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 181, 183, 184, 185, 186, 190, 191, 195, 196, 197, 199, 200, 201, 206, 207, 210, 211, 212, 215, 218, 219, 221, 222, 223, 224, 225, 227, 229, 230, 231, 232, 234, 236, 238, 239, 240, 242, 243, 245, 248, 249, 250, 251, 257, 257, 258, 259, 262, 263, 264, 266, 267, 268, 270, 271, 273, 275, 277, 279, 281, 282, 284, 286, 289, 290, 291, 292, 293, 295, 296, 297, 298, 302, 303, 304, 307, 308, 311, 312, 313, 318, 319, 323, 328, 330, 331, 332, 333, 334, 337, 342, 346, 348, 349, 350, 355, 356, 357, 358, 363, 364, 365, 371, 372, 373, 375, 376, 380, 381, 383, 384, 385, 387, 388, 389
Дніпродзержинськ, м. 104
Дніпропетровськ, м. 93, 110, 377, 436, 452

- Дніпропетровська область 6, 290, 353, 382,
420, 442, 445, 449, 452, 457
- Дністер, р. 174
- Дновський район 423
- Добринський район 407
- Довгань А.А. 121
- Довге, с. 70, 71, 202, 204, 205, 313, 394, 449
- Довгорука В.Є. 65, 91
- Довженко О. 392
- Довжок, с. 402
- Догаткін М.Я. 417
- Догаткин М.Я. 198
- Долал-Кудирський район 252, 366
- Долбін П.О. 417
- Долбіна Ф. 417
- Долгоруковський район 453
- Долгошеїн В.І. 417
- Долгошеїн І.О. 417
- Долженко Ю.К. 417
- Долматовська О.А. 396
- Доля М.Ф. 417
- Доля П.І. 417
- Домнікія, послушниця 100
- Донбас 74, 415, 436
- Донець В.П. 417
- Донець П.М. 418
- Донецьк, м. 81, 152
- Донецька область 76, 272, 448, 449, 453
- Донченко М.Ф. 418
- Дорофеева, с. 450
- Дорошенко 232
- Дорошенко В.В. 110
- Дорошенко М. 68
- Драб, орендатор 27
- Драна Х.С. 418
- Драний Я.С. 418
- Дробаха 152
- Другоолександрівська сільська рада 451
- Дружба, с. 132
- Дряпаченко І.К. 81, 151, 152, 341
- Дубина П.І. 360, 418
- Дубки, ур. 36
- Дубовики, с. 445
- Дубров П.Д. 418
- Дуброва Г.П. 418
- Дуганець А.І. 165
- Дударкове, с. 435
- Дудкенська сільська рада 407
- Дукіне, с. 459
- Думник Є.П. 418
- Думник І.Є. 418
- Думніч В.І. 110
- Дунай, р. 74, 174
- Душевський М.І. 418
- Дюлонг 82, 300
- Дятловський район 416
- Дяченко О.А. 165
- Дяченки, с. 35, 70, 71, 112, 161, 163, 206, 208,
404, 410
- Дяченки, х. 35
- Дяченківська сільська рада 7
- Дяченко А.І. 112
- Дяченко В.К. 192
- Дяченко В.П. 192
- Дяченко М. 102
- Дяченко О.В. 322
- Дяченко Ю.В. 67, 169
- Дяченкова могила 50, 162
- Дяченкове, с. 309
- Дяченко, х. 35
- Дячук Р.К. 418
- Дьяков Ф.І. 418
- Дьякова могила 37
- Е.**
- Егоров Ф.І. 198
- Енгельс, м. 465
- Ендовиці, с. 404
- Еремін Є.С. 198
- Ехніч М.В. 111
- Є.**
- Євдокимов Л.П. 418
- Євлампієв Г.Ф. 309, 418
- Євлампієва М.І.
- Євремцев В.О. 293, 294
- Європа 31, 107
- Євсєєв В.П. 418
- Євтеєв В.І. 418
- Євтеєв Д.П. 419
- Євтеєва Г.Є. 419
- Євтеєва М. 419
- Євтушенко К.Ф. 395
- Егоров О.Й. 419
- Егоров Ф.І. 419
- Егорова А.П. 419
- Егоровськ, м. 313
- Ежаков І.П. 419
- Єзикян Г.П. 419
- Єзикян Г.С. 419
- Єлайука, с. 429
- Єлатимхатименська сільська рада 399
- Єлецьк, м. 412
- Єлецький Знаменський монастир 99
- Єлецький район 444
- Єлець-Маланіно, с. 431, 432
- Єлизаветинський район 469
- Єлизаветінка, с. 406
- Єлисеєв Д.А. 419
- Єлисеєв Д.Д. 114
- Єліпов Я.П. 419
- Ємельчин, м. 473
- Ємельянов Н.С. 419
- Ємецький район 447
- Ємці, с. 239
- Єндзевич О.І. 110
- Єремєєва М. 419
- Єремєєв А.М. 419

Показчик імен та географічних назв

- Еременко А.Ф. 419
Еременко О.І. 165
Еременко Ф.К. 419
Еристівське родовище 44
Ермолчін, с-ще 437
Ершов М.М. 149
Ершомін Я.С. 419
Есетський район 447
Ефименко 419
Ефименко О.Н. 419
Ефімов А.Т. 419
Ефімова М.П. 420
Ефремівка, с. 225
Ефремівський район 457
Ефремов, м. 402, 454
Ефремцев В.О. 420
Ефремцев І.Л. 420
- Ж.**
Жава І.А. 420
Жагурт, с. 457
Жартовська Н.М. 71, 107
Желваков І.В. 420
Жердеевський район 407
Жибров В.Г. 420
Жиденко В.М. 110
Жижніковці, с. 470
Жилін О.І. 420
Житомирська область 396, 404, 410, 418,
420, 421, 427, 429, 435, 436, 446, 457, 459,
461, 468, 468, 473
Жмеринський район 445
Жоврін Ф.С. 420
Жовтнева сільська рада 394
Жовтневе, с. 48, 70, 71, 212, 444
Жук В.Н. 11, 15, 19, 54, 107, 342
Жуки, с. 66, 91
Жукова Н.П. 422
Жуковский район 171, 450
Журавлеве, с. 418
Журавський Д.І. 301
Журбицький П.У. 420
Жучій М.І. 420
- З.**
Забайкалля 280
Заболотний А.Є. 420
Заболотний І.Д. 420
Зав'яловський район 400
Заврін М.М. 420
Заврін М. 420
Заговтв'янський Л. 198
Заговтв'янський С. 198
Загорулько О.М. 112
Загребелля, с. 89, 173
Загребельні, родина 360
Загребля, с. 70
Загребля, ур. 31
Задовга, с. 69, 70, 71, 212, 213, 214
Задорожний С.Я. 421
Зажогіна К.С. 293, 294
Зайцев Г.П. 421
Зайцева Є.П. 421
Заїкін М.П. 421
Заїкіна О.В. 421
Закладинське, с. 400
Заколядний З.П. 421
Закс Я.Н. 421
Залегось, с. 442
Залесовський район 444
Залізне, с. 419
Замахаєв Г. 421
Замахаєв М.Г. 421
Замашко Ф.Г. 421
Заплля, с. 450
Запоріжжя, м. 429
Запорізька область 73, 353, 406, 428, 432, 445
Запрудський М.І. 421
Запсілья, с. 220
Запсільська сільська рада 141
Зарецький І.А. 32, 179, 180
Зарицька Г.Г. 112
Зарицький І.Д. 112
Заруддя, с. 43, 50, 52, 214, 217, 253, 434
Зарудянська сільська рада 72, 87
Засипкін П.І. 421
Заточина К.С. 421
Захарій Ю.А. 111
Захарін П.В. 421
Захаров В.І. 421
Захаров, художник 95
Західна Двіна, р. 89
Західна, с. 456
Західно-Казахстанська область 288
Захлопанка, с. 447
Звенигородський район 398
Звізданов А.В. 316
Зеланд, с. 465
Зеландський район 463, 465
Зелений бір, ур. 21, 25
Зеленов М.П. 285, 422
Зеленова К.А. 422
Зеленчук, ст. 451
Зеленчукаський район 451
Зенін В.І. 198, 422
Зимовець А.В. 422
Зінченко М.В. 68
Зінченко А.А. 422
Зінченко Г.П. 422
Зінченко М.Н. 422
Зіньків, х. 438
Зіньківський район 225, 305
Златіно, ст. 414
Златопільський район 377
Знайко Г.І. 66, 91
Знаменський район 359
Золотарівка, с. 425
Золотіхін, м. 422

Золотоніський Красногірський монастир 60, 99
Золотоніський район 368, 401, 403, 436
Золотоніський Красногірський Іоанно-Богословський жіночий монастир див. Золотоніський Красногірський монастир
Золотопрієкинський, х. 454 – 455
Золотоуст, м. 406
Золочівський район 398, 399, 418, 422, 431, 465
Золошко Г.П. 422
Зонтов З.М. 422
Зонтов М.Я. 422
Зоряне (Зоряний), с. 365
Зоряне, с. 44, 48, 214
Зуб М.П. 422
Зубенко С.Г. 422
Зубівка, с-ще 417
Зубко А.П. 435
Зубченко М.С. 422
Зугдидський район 399
Зуєв В.Ф. 25, 26, 29
Зурбіновка, с. 454

І.

Ібраєв К. 422
Іванівка, с. 385
Іванін В.Н. 422
Іванко М.В. 122
Іванко П.А. 122
Іванов К.С. 423
Іванов М.І. 422
Іванов М.К. 423
Іванов О.І. 423
Іванова 423
Іванова І.А. 397
Іваново, м. 437
Іваново-Вознесенськ, м. 280
Івановська область 422, 437, 438, 458, 473, 474
Івановський район 437
Івашкевич Г.П. 423
Іващенко Д.Д. 423
Іващенко І. 423
Іващенко М.І 336, 423
Ієвлев Д.Д. 423
Ієвлева Г.І. 423
Іжемський район 400
Ізмалковський район 437
Ізраїлев А.С. 423
Ізраїлева Б. 423
Ілойський район 406
Ілющенко С.А. 110
Ільїн М.О. 423
Ільїн О.М. 423
Ільїнське, с. 446
Імберченев Б. 423
Іорданов Е.К. 359, 423
Іорданова П.І. 424

Іраїда, ігуменя 64, 99, 101, 102
Ірклів, м. 54
Ірклівський район 459
Іркутська область 171, 377, 407, 463
Ірпінь, м. 420
Ірша, с. 447
Ісаєв І. 424
Ісаєва Я. 424
Ісидор 188
Ісмаєв М. 424
Ісмаєва Р. 424
Ісскикульська область 472
Італія 81, 152, 166
Ішим, м. 408
Ішимбаєвський район 394
Ішимський район 416
Іщенко Є.М. 424

Й.

Йолки, родина 127
Йосипівка, с. 21, 43, 44, 48, 49, 70, 71, 138, 140, 218, 219, 223, 226, 403, 414, 453
Йосипівська сільська рада 7

К.

Кабанов А.М. 424
Кагал Є.О. 424
Кагал Є.Я. 424
Кагановицький район 427
Каганович Л. 107
Кагановичський район 455, 457
Кагарлицький район 412, 429
Кадетський П.Т. 424
Кадиров С.М. 111
Кадіївка, м. 174
Казаков М.Г. 424
Казаков С.О. 424
Казановський, ротмістр 55
Казанок Т.Ф. 424
Казанська губернія 288
Казанцев Т.Г. 424
Казанцев Ф.Г. 424
Казань, м. 122, 449
Казахстан 288
Казахська РСР 400, 437, 454, 465
Казімов К.І. 424
Каїнськ, м. 363
Калананська область 198, 406, 407
Калачики, с. 445
Калач-на-Дону, м. 414
Калашник Д.Г. 209
Калашник Д.С. 67, 169
Калашник Н.А. 165
Калашник Н.Л. 165
Калашники, с. 65, 69, 70, 129, 227, 228, 306
Калашников В.П. 425
Калашникова М.П. 425
Каленики, с. 400, 409, 411, 417, 462, 409, 453
Калитовський район 467, 468

- Калінін, м. 89, 108
Калініна, х. 452
Калінінобадський район 471
Калінінська область 404, 419, 424, 469
Калінінський район 406, 407
Калініченко М.Н. 425
Калініченко О.С. 425
Калініченко П. 425
Калініченко Я.Р. 425
Калов І.В. 108
Калузька губернія 99
Калузький Казанський монастир 99
Кальницька М.Д. 425
Кальницький А. 315
Кальницький В.М. 425
Кам'янець-Подільська область 397, 423, 452, 461, 463, 396, 470
Каменеве, с-ще 427
Каменський район 437
Камишанка, с. 447
Камишевка, с. 444
Камишлов, м. 437
Камінський О.Н. 425
Камський район 461
Канбидський район 409, 410
Кандалакський район 359
Канів, м. 397
Канівець Л.Л. 425
Канівець П.О. 425
Канський район 403
Канцевал С.С. 425
Капніст В.І. 59, 94
Капніст І.П. 81, 151
Капніст М.В. 59, 94, 106
Капністи, родина 106
Каповський район 422
Капрі, острів 166
Капурін І.Т. 425
Капурін А.І. 367, 425
Капуста, с. 73, 353
Капустине, с. 73, 353
Карабаш І.М. 77, 93
Карабаші, куток 240
Караваєв В.І. 425
Караганда, м. 437
Караїмович І. 54
Каракалпакська область 397, 423, 453, 434, 454
Карандиля, с. 414
Карасубазар 415
Карачаєвський район 148
Карачев, с. 460
Карело-Фінська РСР 416
Карімов К. 425
Карлівка, м. 428
Карлівський район 307, 447
Кармазинівка, с. 70
Карнаух В.Д. 122
Карнаух Д.Д. 122
Карнаух М.Т. 260
Карненський район 446
Карпенко М.Д. 425, 426
Карпенкове, ур. 316
Карпинськ, м. 366
Карпинський район 366
Карюк А.Ф. 426
Карюк Н.Г. 426
Касай К.Ф. 69, 378
Касай Я.А. 265
Каспійський район 456
Касьяненко В.А. 426
Касьяненко В.І. 63, 97
Касьяненко Г.С. 426
Катеринівський район 426
Катеринославська губернія 62, 453, 455, 410, 423
Катинський ліс 71
Каховка, м. 425
Каценко А.О. 426
Качма, с. 412
Качунас О.В. 408, 409
Качур Г.Я. 426
Кашинська сільська рада 445, 446
Каширський район 360
Квас Ф.В. 302
Квіти, с. 188, 232, 287
Квітко Г.І. 426
Квітко І.П. 426
Кедров Б.Л. 426
Кедров Л.О. 426
Кемеровська область 425, 428, 456
Кемулерійський район 416
Керч, м. 321
Кибрик П.І. 426
Кивсерг Магри, с. 456
Кигим С.Л. 311, 371
Кигичівський район 403
Кизил, м. 470
Київ, м. 17, 28, 93,
Київ, м. 390, 391, 397, 399, 401, 410, 412, 416, 425, 432, 438, 442, 444, 445, 447, 449, 450, 454, 456
Київська єпархія 101
Київська область 6, 148, 313, 360, 396, 397, 398, 399, 403, 404, 405, 406, 410, 411, 412, 414, 417, 419, 420, 421, 422, 423, 425, 426, 428, 429, 430, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 439, 440, 442, 444, 446, 447, 448, 450, 453, 455, 459, 460, 461, 464, 469, 474
Київська Русь 341
Київське намісництво 28
Київський район 148, 411, 446, 460
Кипа, с. 252, 366
Киргизька РСР 366, 404
Кирий Г.І. 426
Киря, ст. 419
Кисельов В.С. 198, 426
Кисельов І.І. 426

- Кисельова А.О. 426
 Кисівка, с. 427
 Кисіль М.М. 339
 Кисіль П.С. 426
 Кисіль Т.Т. 339
 Кисіль Ф.І. 69, 378
 Кисминський район 412, 464
 Кись П.С. 427
 Китаєв В.С. 198
 Китай-город, с. 418
 Кичмаренко Є.І. 427
 Кишеньківський район 7, 104
 Кишловський район 467
 Київ В.Г. 427
 Кім М.П. 427
 Кім П.Є. 427
 Кіндратенко Я.М. 137
 Кірілов О.В. 110
 Кіримов М. 427
 Кірове, с. 70
 Кіровоградська область 123, 149, 377, 382, 400, 417, 418, 425, 426, 444, 445, 452, 471
 Кіровська область 402, 412, 420, 432, 446, 455, 464, 470, 472
 Кіровське, м. 472
 Кіровський район 425, 454
 Кітаєв В.С. 427
 Кітаєва Н.В. 427
 Кітовський район 449
 Кічма, с. 407
 Кішма, с. 464
 Клевін В.І. 427
 Клевін О.І. 427
 Клейн Н.Г. 172
 Клестов М.Л. 310
 Клименка, х. 230
 Клименко В.П. 243
 Клименко Д.І. 427
 Клименко Т.В. 427
 Клинове, с. 465
 Клінове, с. 395
 Кліщ Ф.Т. 427
 Клочко В.В. 94
 Клюєв Н.В. 198
 Клюєв І.М. 427
 Клюєв М.В. 198, 427
 Клюєв М.М. 427
 Ключі, с. 394
 Ключниківські, родина 127
 Книженко А.Т. 428
 Книженко Я.І. 428
 Книшівка, с. 26, 50, 52, 70, 71, 224, 233, 234, 363
 Княже, с. 359
 Кобеляки, м. 117, 122, 177, 178, 183, 185, 210, 274, 277, 289, 293, 308, 371, 372, 395, 397, 404, 407, 408, 418, 426, 441 – 442, 447
 Кобеляцька волость 83, 173 – 174, 390
 Кобеляцький гебіт 7
 Кобеляцький повіт 6, 9, 11, 12, 13, 31, 33, 37, 82, 89, 90, 100, 102, 125, 151, 167, 179, 300,
 Кобеляцький район
 Кобеляцький район 5, 7, 15, 39, 93, 104, 123, 126, 229, 230, 231, 252, 253, 258, 294, 316, 366, 384, 385, 398, 440, 440, 451
 Кобелячківська волость 58, 130
 Кобелячківська сільська рада 385
 Кобелячок, р. 115, 202, 203, 211, 257, 258, 273, 275, 277, 373, 383, 384
 Кобелячок, с. 50, 51, 228, 253
 Кобилянська О. 79, 167
 Коваленко В.О. 111
 Коваленко Д.І. 368, 428
 Коваленко Є.А. 428
 Коваленко О.В. 110
 Ковалівський район 436
 Коваль Л.П. 428
 Коваль О.П. 428
 Коваль, голова колгоспу 307
 Ковальов А.А. 42
 Ковальов С.Я. 428
 Ковбаса Ф.С. 428
 Ковдиші, с. 70
 Ковінська О. 170
 Ковінька О.І. 80
 Ковнер М. 88
 Ковтун І.Д. 428
 Ковтун М.А. 428
 Ковтун С.С. 428
 Когарське, с. 148, 471
 Кода, с. 398
 Коженко З.Д. 290
 Козаренко М.К. 428
 Козаренко Ф. 428
 Козацька могила 211
 Козача Лопань, с. 401, 425
 Козачок В.Т. 428
 Козачок Т.Я. 428
 Козелецький район 422
 Козельськ, м. 108
 Козельський район 418
 Козельщина, залізнична станція 399
 Козельщина, с., смт. 5, 8, 10, 18, 30, 59, 59, 60, 62, 64, 65, 66, 70, 72, 74, 75, 76, 77, 85, 88, 91, 93, 94, 95, 97, 100, 101, 103, 103, 104, 105, 108, 108, 109, 111, 112, 125, 145, 176, 250, 308, 311, 313, 366, 383, 396, 397, 398, 400, 401, 402, 403, 405, 408, 409, 411, 412, 313, 414, 416, 423, 424, 425, 428, 432, 438, 439, 441, 442, 444, 446, 448, 449, 451, 452, 454, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 463, 468, 469, 473
 Козельщинська волость 100
 Козельщинська селищна рада 7, 14, 15, 16, 45, 75, 85, 232, 248, 286, 289, 307
 Козельщинська сільська рада 6
 Козельщинський край 10, 20

Показчик імен та географічних назв

- Козельщинський монастир 19, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 92, 94, 95, 96, 98, 99, 100, 101, 102, 105, 106, 107, 441
- Козельщинський повіт 391
- Козельщинський район 5, 6, 7, 8, 10, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 37, 38, 39, 42, 43, 44, 50, 56, 57, 59, 63, 65, 69, 70, 71, 72, 73, 76, 77, 82, 89, 90, 104, 105, 108, 111, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 149, 151, 167, 174, 180, 246, 253, 260 – 261, 269, 272, 300, 307, 321, 340, 349, 352, 353, 377, 382, 385, 391, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 411, 412, 313, 414, 416, 417, 418, 419, 420, 423, 424, 426, 428, 429, 429, 431, 432, 436, 437, 438, 439, 441, 444, 445, 446, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 455, 456, 457, 458, 460, 462, 464, 465, 366, 467, 468, 469, 470, 471, 472
- Козельщинський регіон 53
- Козин Я.Ф. 428
- Козинець Н.Ф. 429
- Козинець П.В. 428
- Козиченки, с. 442
- Козін Я.Ф. 367
- Козлов А.І. 429
- Козлов В.М. 429
- Козлов І.І. 429
- Козлов С.І. 429
- Козлов Ю.П. 285, 305, 429
- Козлова Г.В. 470
- Козловець В.Й. 429
- Козуб І.П. 429
- Козуб І.Т. 429
- Козярець А.І. 429
- Козярець П.І. 429
- Колганов І.П. 377, 429
- Колесник Д.О. 429
- Колесник І.В. 429
- Колесніков І.В. 429
- Колесніков І.Т. 429
- Кологривський район 149, 459
- Колода Г.К. 429
- Колодочка М.О. 429
- Колодяжний О.І. 65, 91
- Коломацький район 399, 417, 427
- Коломенський Г.І. 10
- Коломієць С.П. 149, 429
- Колонг І.П. 301
- Колосовський район 445, 446, 468
- Колотилова-Буковська М.І. 394
- Колчак О.В. 288
- Кольван П.П. 430
- Кольцовка, с. 416
- Комаровський район 402, 431
- Комаром, м. 174
- Комендантівка, с. 229 230
- Комендантівська сільська рада 231
- Комишанський район 440
- Комишнянський район 410
- Комі АРСР 400
- Комінтерн, с. 37, 45, 48, 70, 71, 149, 237, 266, 273, 344, 349, 351, 385, 409, 414, 418, 421, 423, 447, 455, 464, 465,
- Комінтерн, с. див. також Гнойове, с.
- Комінтернівський район 415, 447, 457, 459, 460
- Комори, х. 37
- Компанієць О.Д. 430
- Комсомольськ, м. 50, 110, 253, 344, 350, 360, 377
- Комсомольськ, п. 417
- Комсомольська міська рада 20
- Комсомольський район 431
- Кондратьєвка, с. 465
- Кондратюк, Ю. 118, 119
- Коненкова Л.Д. 430
- Конев І.Ф. 430
- Конева А.Т. 430
- Коник І.Ф. 69, 378
- Кононенко С.К. 430
- Кононов В.І. 430
- Кононов Ю.В. 430
- Контрікіно, с. 473
- Копа П.Ю. 430
- Копилов В.Є. 430
- Копилова Ф.В. 430
- Копилов В.М. 430
- Кордубанове, с. 89
- Коренков А.С. 198, 430
- Корецьке, болото 142
- Корецьке, ур. 142
- Корецький К.І. 68
- Корецький П.В. 166
- Корецький, ур. 142
- Корецький, х. 142
- Корнеев П.П. 360
- Корній А.Г. 430
- Корнілов Т.Д. 359
- Коробка І.П. 430
- Коробка П.П. 430
- Коростень, м. 436
- Коротенко В.В. 15
- Коротенко Г.А. 88
- Корсунь П.О. 430
- Корх В.Д. 430
- Корячок В.М. 111
- Косарев С.В. 431
- Косарик Д. 341
- Косарик Д.М. 80
- Косвін Б.І. 360
- Коскиш, с. 463
- Космиліне, с. 441
- Косоєве, с. 468
- Костенко А.О. 431
- Костенко М.М. 431
- Костенко О.П. 431
- Костенко П.Г. 431

- Костенко П.К. 431
 Костина Д.В. 307
 Костівка, с. 71, 74, 111, 245, 246, 377
 Костін В.Г. 293, 294, 431
 Костіна Г.І. 431
 Кострома, м. 429
 Костюченко Д.В. 431
 Костянтин IX Мономах 46, 131
 Костянтинівка, с. 401
 Костянтинівка, ст. 408
 Костянтинівка, станція 308
 Косяченко П. 77, 93
 Кот П.Ф. 431
 Котарев В.Ф. 431
 Котелевський район 377, 472
 Котельва, смт. 377, 408
 Котенко І.П. 431
 Котляр А. 166, 208
 Котляревський І.П. 82, 300, 341
 Котов М.П. 431
 Котов-Івановський район 434
 Котовськ, м. 417
 Коцюбинський М. 79, 167
 Кочегур, с. 408, 452, 461
 Кочетов О.Г. 431 – 432
 Кочетов П.А. 172
 Кочетов П.О. 431
 Кош О.Л. 300
 Коша О.Л. 82
 Кошарний І.Г. 432
 Кошман М.І. 432
 Кошманівка, с. 415
 Кравцова І.С. 101
 Кравченко М.М. 89, 90
 Кравчук А.К. 432
 Кравчук А.Л. 432
 Краєвський М.П. 432
 Краєвський М.П.-2-й 432
 Краєр Б.Я. 432
 Краєр К.Ю. 432
 Крамаренко 432
 Крамаренко Л.Г. 432
 Красиве, с. 402
 Красінська сільська рада 438
 Красне, с. 464
 Краснов П.В. 432
 Красногірський Іоанно-Богословський монастир 99
 Краснодар, м. 321, 419
 Краснодар, м.
 Краснодарський край 321, 366, 396, 406, 412, 414, 419, 420, 422, 427, 431, 435, 467
 Краснодар, м. 73, 74, 352, 353, 354, 436
 Краснодарський район 353
 Краснозоренський район 395
 Красно-Подхарський район 467
 Краснослля, с. 69, 70, 117
 Красноусов М.П. 198, 432
 Красноярськ, м. 419, 446, 451, 473
 Красноярський край 360, 396, 398, 401, 402, 403, 415, 419, 446, 447, 473
 Крашевінський район 309
 Кревець, с. 403
 Кременчук, м. 14, 54, 57, 81, 88, 108, 111, 117, 121, 145, 152, 166, 169, 201, 236, 251, 254, 270, 271, 308, 321, 350, 384, 402, 470
 Кременчуцька округа 14
 Кременчуцький повіт 6, 9, 11, 12, 13, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 44, 58, 130, 179, 315, 344, 352
 Кременчуцький район 5, 7, 15, 29, 42, 44, 50, 72, 87, 141, 149, 160, 198, 214, 215, 217, 228, 239, 253, 368, 377, 385, 402, 403, 407, 417421, 434, 445, 448, 449, 450, 454, 470
 Кременчуцький шлях 25, 29
 Кременчуччина 36, 37
 Крешна П. 432
 Крешний С.Г. 432
 Крестов К.О. 432
 Крива Руда, р. 48, 137, 140, 142, 144, 145, 147, 176, 177, 183, 185, 186, 200, 202, 203, 212, 215, 218, 223, 224, 258, 262, 263, 264, 289, 290, 313, 363, 364, 365, 371, 372, 373, 380, 381
 Крива Руда, с. 409, 425
 Кривенький Й.Д. 432
 Кривий Ріг, м. 251, 457, 462
 Кривоозерський район 101
 Кривуші, с. 407
 Криловська, ст. 435
 Крим 167, 281, 321, 458
 Кримська АРСР 415, 467
 Криса В.А. 69, 378
 Кричевський В. 36, 39, 42, 63, 97, 180, 327, 329
 Кролевець, м. 428
 Кролевецький район 428
 Кропивинський район 447
 Кругло-Тинькове, болото 178
 Круляк І.П. 116, 279
 Крупетський район 421
 Крушин Л.П. 254
 Крутилов П.П. 433
 Крутинський район 445, 453
 Крушаєв С.С. 433
 Крюков С.В. 433
 Крюкова Т.М. 433
 Крюкове, с. 420
 Ксендзівський, заказник 21, 22, 218
 Кстовський район 440
 Ксьонзське, болото 223
 Кубайтис А.В. 433
 Кубанська область 450
 Кувинський район 444
 Кугала, с. 458
 Кугалинський район 458
 Кудрицький А.В. 18
 Кудрін О. 433

- Кудря С.І. 433
Куєдинський район 368, 401
Кузнецов М.М. 198
Кузнецов Ю.Г. 198
Кузнецов А.М. 433
Кузнецов І.Д. 433
Кузнецов І.М. 433
Кузнецов М.М. 433
Кузнецов П.А. 433
Кузнецов Ю.Г. 433
Кузнецова А.Д. 433
Кузнецова Г.М. 433
Кузь, с. 416
Куйбишев В.В. 362, 363
Куйбишев, м. 423
Куйбишевська область 149, 394, 408, 419, 419, 421, 423, 432, 439, 441, 457
Куїнджі 152
Кукін М.М. 433
Куклін Ф.А. 433
Куксо К.М. 434
Кукус, м. 434
Кулатова І.М. 259, 260, 274, 342, 384
Кулемін К.А. 434
Кулемін М.К. 434
Кулик 434і
Кулик Ф.Ф. 434
Куликівка, с. 70, 78, 167
Куликівська сільська рада 449
Куликівський район 468
Куликов М.І. 434
Куличенко С.М. 377
Кулікіно, с. 410
Кульчицький І.В. 434
Кундуз, провінція 247
Кунець П.М. 434
Куп'янськ, м. 429
Куп'янський район 149, 430
Купинський район 366
Кур'єр А.У. 165
Курбатова Є.П. 434
Курбатовський район 472
Курбашов П.І. 434
Курбонізов Б. 434
Курбонізова 434
Кургалинський район 458
курган Могила Буга 345
Курганська область 447
Курган-Тюбинська область 247
Курилов Д.К. 198
Курилов І.С. 434
Курилова Н.І. 434
Куркін П.Ф. 434
Курос Г.Н. 434
Курос Ф.Г. 434
Курочка Б.П. 434
Курськ, м. 313, 403
Курська область 396, 397, 398, 405, 421, 430, 433, 435, 441, 470
Курчумський район 447
Курятиник О.М. 178
Курятник М.М. 178
Курятник М.Т. 178
Курятник Ю.М. 178
Кусинський район 406
Куталов В.Л. 434
Кутема, с. 442
Кутсенеровський район 433
Кухар В.П. 203
Кухаренкові хх. 37
Кухарчук Й.В. 435
Кучер Г.М. 248
Кучер М. 248
Кучер С.В. 248
Кучкарлей, с. 454
Кушко Л.М. 129, 131, 232, 285, 306, 307
Кушнір В.В. 110
Кушніренко В.А. 435
Кушніренко В.М. 74, 246, 247
Кушніренко Г.С. 247
Кушніренко М.І. 58, 83
Кушніренко Н.М. 111
Кущ І.П. 435
Кущевський район 422
Кущівка, с. 285, 414
Кущівка, с.
Л.
Лабезний Г.А. 435
Лавасенко П.І. 435
Лавріненко А.А. 192, 193, 204, 212, 226, 233, 234, 237, 288, 310, 344, 370
Лагоди, с. 225
Ладигін Г.М. 435
Ладигін М.М. 435
Ладимирівський І. 355
Лаєв Л.М. 435
Лазірки, с. 463
Лазоренко М.В. 111
Лазоренко О.К. 385
Лазьки, с. 50, 53
Лантух, отаман 299
Лаплас П.С.
Лаплас П.С. 82, 300
Ластівка М.Д. 69, 378
Латвійська РСР 90
Латиф, польовий командир 74, 247
Латишев М.С. 435
Латишева Гора, ур. 36
Ляхірківський район 463
Ляхно М.С. 435
Ляхно Я.П. 435
Лбищенськ, м. 288
Лебедев Б.Л. 435
Лебедев Л.В. 435
Лебедев П.Д. 435
Лебедев Ф.П. 435
Лебединський М.М. 121

- Лебединський Миколаївський монастир 62, 97, 101
 Левченко І.Д. 436
 Левченко М.І. 436
 Легостаєвський район 451
 Ледовська О.О. 149
 Ленін В.І. див. Ульянов (Ленін) В.І.
 Ленінабадська область 471
 Ленінабадський район 449
 Ленінград, м. 90, 149, 321, 394, 401, 423, 424, 439, 439, 451
 Ленінградська людасть 394, 401, 422, 422, 423, 433, 447, 450, 462, 465
 Леніно, ст. 441
 Леонов М. 436
 Леонов П.А. 436
 Леонова П.К. 436
 Леонтєв Г.Л. 436
 Леснев А.М. 436
 Леся Українка 79, 167
 Лещенко В.К. 436
 Лещенко Є.І. 436
 Лещенко М.С. 360, 436
 Лею В.А. 436
 Лизька, р. 237, 238, 239, 240, 242, 243, 266, 267, 268, 346, 348, 349, 385, 387, 388
 Лизька, с. 304
 Лиман, заказник див. Михайликівський, заказник
 Лиман, заповідний об'єкт 261
 Лимар В.М. 69, 378
 Лимар О.С. 115, 189, 205, 210, 212, 258, 259, 385
 Лимаренко С.Р. 436
 Линник П.Г. 436
 Липецький район 409, 464, 470
 Лиса Гора, ур. 46, 47, 52, 330, 331, 332, 333, 334,
 Лисенко Б.М. 166
 Лисенко П.М. 125
 Лисичанськ, м. 148, 415, 438
 Лисівка, с. 293
 Лисіна В.П. 418
 Лисковськ, м. 435
 Лисняк М.С. 436
 Лисняк П.Т. 436
 Лисянський район 461
 Литвак А.Й. 436
 Литвак Ф.Є. 436
 Литвин Ю.П. 110
 Литвиненко В.А. 352
 Литвиненко В.С. 19, 420
 Литвинівка, с. 426
 Литвиновський район 446
 Лихолетов С.Т. 436
 Лихота М.С. 437
 Лібатинський район 411
 Лівні, м. 428
 Лівобережжя 27, 331
 Ліманов А.Д. 437
 Ліманова Є. 437
 Ліц П.Л. 154
 Лічедееве, с. 313
 Лобатов 77
 Лобачев І.С. 437
 Лобачов О.Г. 437
 Лобове, с. 430
 Логачова Т.Г. 437
 Логовський район 433
 Лозки, с. 71, 248, 249, 252, 366
 Лозьки, с. 250, 251
 Лопський район 397
 Лорбатов 93
 Лосева М.О. 410
 Лохвиця, м. 415
 Лохвицький район 20
 Лошкани, с. 359, 418, 459, 467, 468, 473
 Лошкарев В.А. 198, 437
 Лубенець Ф.І. 437
 Лубенський район 411, 456
 Лубни, м. 55, 56
 Луганськ, м. 118
 Луганська область 74, 174
 Лугін Д.Я. 437
 Лугова Л.М. 39, 41, 42, 43, 86, 87, 132, 133, 134, 135, 189, 190, 191, 192, 194, 195, 196, 197, 221, 222, 248, 249, 259, 260, 274, 325, 326, 328, 335, 342, 384
 Лук'яненко В.Д. 73
 Лук'яненко В.Й. 88
 Лук'янченко В.Д. 352, 353, 354
 Лук'янченко П.А. 110
 Лук'янченко Т.П. 437
 Луки, х. 399
 Луначарська сільська рада 366
 Лупина могила 36, 50
 Лутовинівка, с. 18, 57, 69, 70, 71, 110, 112, 210, 212, 253, 254, 313, 404, 407, 408, 429, 430, 433, 436, 437, 447, 449, 450, 457, 468, 471
 Лутовинівська сільська рада 7, 8, 14, 15, 16, 45, 69, 188, 212, 253, 257
 Лутохін О.В. 437
 Лутохіна Н.І. 437
 Луценко І.Т. 437
 Лучко О.М. 111
 Луш, с. 359
 Любарський район 410
 Любасенко П.І. 438
 Любине, с. 422
 Любинський район 422
 Любич В.І. 438
 Любич І.В. 438
 Люботин, м. 448
 Люботинський район 442
 Лютерова могила 32
 Ляхобах, с. 405
 Ляйлякський район 396

Показчик імен та географічних назв

- Лямкін В.В. 131, 132
Ляскоронський В.Г. 38, 51, 324, 334
Лях В.Ф. 438
Лях Г.Н. 438
Ляхловський район 470
Ляхове, с. 426
Ляшенко М.А. 307
Ляшук В.В. 110
Львів, м. 81, 152, 395
Львівська область 395
Львов В.П. 437
Львов С.П. 437
Льгов, м. 405
Льговський район 405
- М.**
М.Половське, с. 432
М'яка М.Г. 438
М'який М.М. 438
М'якотін М.Г. 438
М'якотін О.М. 438
Ма'рянівка, с. 402
Магда О. 438
Магдалина, черниця 100
Мадамінова А. 441
Мазаєв А.И. 198
Мазаєв П.І. 438
Мазаєва В.К. 438
Мазакінці, с. 452
Мазепа Б.Е. 438
Мазепа М.Б. 438
майдан Великий 162
Майорівка, с. 70
Майорщина, с. 69, 70, 257
Макаренко А.С. 119
Макаренко Г.А. 438
Макаренко І.Г. 438
Макаренко М.О. 31
Макарівський район 434, 435
Маклаков С.В. 438
Маклакова В.О. 438
Максимов Б.М. 438
Максимова Г.М. 439
Максимо-Гр'яківський район 394
Макушкін В.С. 439
Макушкіна Р.Б. 439
Мала Вергунка, с. 472
Мала Рублівка, с. 472
Малабухи, с. 377
Малахов В.І. 439
Малахова С. 439
Малеев П.С. 439
Малеева 439
Малик А.В. 58, 130
Малик Т.С. 121
Малики, с. 385
Малин, м. 421
Малинський район 429
Малишко А.С. 80, 170
Малініков М.Ф. 439
Малінікова О.М. 439
Малодід В.К. 439
Малоросійська губернія 44, 344
Мальченко В.А. 439
Мальченко Л.К. 439
Мамадалєв Д. 439
Мамранкашумський район 427
Манагаров К.А. 106
Мананіков М.М. 439
Мананікова О.І. 439
Манжеліівська волость 32, 33, 179
Манжеліівська гора 316
Манжелія, с. 189, 190
Манжерок, с. 360
Мануйлівка, с. 70, 78, 79, 80, 110, 111, 165, 166, 167, 310
Мануйлівська сільська рада 7, 8, 14, 15, 16, 35, 161, 166, 206, 269, 310, 370, 380
Мануїл, владика 101
Манці, родина 307
Манько Ф.Ф. 209
Мар'їнський район 453
Мар'янівка, м. 395
Мар'янівка, с. 57, 70, 110, 112, 204, 205, 258, 313, 313, 395, 396, 396, 397, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 402, 403, 404, 405, 406, 408, 410, 411, 412, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 439, 442, 444, 445, 446, 447, 449, 451, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 473
Мар'янівська сільська рада 7
Марбізонська сільська рада 424
Мари, м. 404, 439
Мари, м.
Марійська АРСР 433, 436
Марійський район 436
Марінченко Д.А. 439
Маріуполь, м. 340, 464
Маркевич М. 8
Маркін В.П. 439
Маркін П.П. 439
Марков М.С. 440
Маркова Т.І. 440
Мартиненко М.О. 110
Мартиненко Н.Д. 440
Мартове, с. 462
Мартович Л. 79, 167
Маруда А.Х. 440
Маруда Х. 440
Марухно Ф.Г. 440
Марухно Ф.Є. 440
Марушенський район 401
Марченко І.І. 110
Марченко П.О. 440
Марченко П.С. 440
Марченко С. 440

- Маршанськ, м. 411
 Масеевський район 401
 Маслій А.О. 75, 76, 340
 Масюк П.С. 440
 Матвеев В.С. 440
 Матвеев В.Т. 440
 Матвеева В.І. 440
 Матвієць Г. 350
 Матвієць Г.П. 441
 Матвієць Д. 441
 Матвієць І. 350
 Матвієць К. 350
 Матвієць О.М. 441
 Матвієць Т.С. 441
 Матвійці, с. 293, 350
 Матвійців, х. 266
 Матвійченко В.І. 441
 Матвійченков М.І. 441
 Матієць Л. 350
 Матцидін В. 166, 208
 Маткарамов М. 441
 Матров В.В. 441
 Махницька Н. 441
 Махницький О.Й. 441
 Махнівка, с. 308, 397, 404, 408, 418, 441, 447
 Махно Є.В. 17, 39
 Махно Н. 315
 Махно Н.
 Махно Н.І. 66, 67, 125, 126, 150, 169, 378
 Махове, с. 458
 Мацарський І.О. 441
 Мацокова Н. 441
 Мацоцький О.Й. 441
 Мачухи, с. 122
 Машечкін І.Ф. 441
 Машечкін Ф.Д. 441
 Машечкіна В.І. 441
 Машівський район 108, 397, 409, 415, 441
 Маяцька Л.І. 442
 Маяцький П.В. 308, 441
 Медвенський район 405
 Медовий, х. 411
 Межевський район 449
 Межечський район 441
 Межов Г.О. 442
 Мекка, м. 52
 Мелошніков М.О. 442
 Мельник Г.Д. 442
 Мельник-Антонович К.М. 38
 Мельнико О.Г. 442
 Мельник Т.О. 442
 Мельникова І.С. 42, 43, 86, 87, 125, 126, 127,
 128, 132, 133, 134, 135, 140, 141, 144, 145,
 146, 147, 154, 157, 158, 159, 161, 162, 163,
 164, 165, 175, 176, 177, 181, 182, 183, 184,
 186, 189, 190, 191, 192, 194, 195, 196, 197,
 199, 200, 201, 202, 203, 206, 207, 210, 211,
 212, 213, 215, 217, 218, 220, 221, 222, 223,
 228, 230, 231, 234, 235, 236, 238, 239, 241,
 245, 246, 248, 249, 250, 252, 258, 260, 262,
 263, 264, 273, 274, 275, 276, 279, 281, 282,
 284, 289, 290, 291, 292, 295, 296, 297, 298,
 302, 303, 304, 305, 311, 312, 313, 314, 315,
 326, 328, 335, 342, 355, 356, 357, 358, 366,
 367, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 383, 384,
 385, 387
 Мельниченко І.К. 442
 Мельниченко М.О. 442
 Мельченко Г.П. 442
 Менціоні 96
 Менціоні, фірма 61
 Мешкі, х. 229
 Микоаївська область 451
 Микола II, імператор 61, 96, 100
 Миколаїв, м. 10, 78, 167
 Миколаївка, с. 452
 Миколаївська область 101, 422, 425
 Миколаївське, с. 472
 Миколаївський район 454
 Миленький І.А. 89, 90
 Милосердов Ф.І. 126
 Милославська, ст. 454
 Миновка, с. 470
 Миргород, м. 442
 Миргородська М.Ф. 252
 Миргородська сільська рада 6
 Миргородщанська сільська рада 6
 Миргородщина, с. 70, 71, 259, 260, 292, 343,
 407, 419, 436
 Миргородщинська сільська рада 6, 7
 Мироненко Є. 88
 Мироненко М. 442
 Мироненко П.М. 442
 Миронов Ф.П. 442
 Миронова В.Ф. 442
 Миронопільський район 448
 Миславський А.В. 121
 Митний Й.М. 442
 Митник Ш.П. 442
 Михайленко В.М. 110
 Михайленко Й.П. 68, 187
 Михайленко Л.Г. 66, 68, 187
 Михайленко П.В. 68, 187
 Михайлик П.Я. 19
 Михайлики, с. 22, 69, 70, 71, 261
 Михайликівська сільська рада 6, 7, 8, 16, 69,
 180, 261
 Михайликівський, заказник 21, 22, 261
 Михайлівка Перша, с. 377
 Михайлівка, с. 148, 460, 469
 Михайлівська сільська рада 6
 Михайлівський район 414
 Михайло Олександрович, вел. князь 61, 96
 Михайлюк А.Д. 442
 Михайлюк М.Т. 442
 Михамчукова, с. 440
 Михоль О.С. 68
 Мишкинський район 399

Показчик імен та географічних назв

- Мишурип Ріг, с. 442
Мігаль В.М. 110
Мігунов О.Ф. 442
Мікоян А. 107
Мікоян Шахар, м. 409
Мінгральська, ст. 450
Мінська область 468
Мірошніченко О.Д. 309
Міфтієв Х.Х. 368
Мішки, х. 229
Міщенко О. 70, 120, 127, 172, 186, 198, 209,
258, 275, 276, 322, 343, 361, 362, 368, 369,
383, 389
Могила Басурманська 29
Могила Бистра 334
Могила Близнюки 313, 314
Могила Бородіна 380
Могила Бородінова 312
Могила Бута, курган 345
Могила Бутова 44, 344, 345, 350
Могила Василівська 44
Могила Гостра 32, 33, 35, 39, 180, 196
Могила Гречухова 32, 34, 35, 50
Могила Громова 30, 31, 37, 50, 53, 250
Могила Диківська 31
Могила Дяченкова 50, 162
Могила Дьякова 37
Могила Козацька 211
Могила Лупина 36, 50
Могила Лютерова 32
Могила Очеретяна 134
Могила Попенкова 32, 34, 35, 49, 50
Могила Риженкова 32
Могила Розрита 28, 334, 335, 338
Могила Старицькова 228
Могила Стовбувата 50
Могила Чернобаєва 37
Могила Шостакова 32
Могила Шостачна 206
Могильовка, с. 440
Могильовська область 462
Мокієнко В.С. 111, 112, 178, 380
Мокляк В.О. 84, 103, 104, 105, 113, 119, 169,
187, 270, 272, 299, 302, 322, 323, 325, 340,
342, 354, 363, 392
Молдова 108
Молдова Республіка 62, 97
Моллокул, кишлак 246, 247
Молотов В. 107
Молотовська область 368, 401, 418, 430, 456,
470
Молотовський район 434
Молочанський курган 49
Молчановський район 471
Мономах Володимир 323
Монько З.М. 68, 232
Монько М. 232
Монько М.І. 68, 232
Мордовська АРСР 455
Мордовське-Оханькіно, с. 402
Мордонаєва Т.В. 436
Морозов В.С. 172
Москаленки, с. 449
Москаленко М. 444
Москаленко М.П. 444
Москва, м. 81, 112, 124, 124, 152, 166, 169,
253, 256, 280, 306, 362, 363, 402, 404, 414,
422, 429, 434, 438, 439, 440, 441, 458, 459
Москва, с. 436
Москвін О.В. 444
Московська область 313, 401, 444, 467
Мотосов М.Л. 444
Мохга, с. 400
Мохунь Г.М. 382, 383
Мочари, балка 136
Мочкалян Г.С. 323
Мошенський, отаман 66
Мулібаєв Ш. 444
Мурашко М. 81
Мурашко М.І. 61, 96
Мурзалієв М. 444
Мурманська область 359
Муровлянка, с. 427
Муровлянський район 427
Муром, м. 398
Мутський І.І. 444
Мухортов М.А. 444
Муценієкі, район 90
Мушкетове, ст. 427
- Н.**
Н.Лоблінська сільська рада 436
Н.Красянка, с. 450
Н.Олександрівка, с. 402
Наборщиків В.П. 444
Нагнибіда М.М. 352
Нагнибіда С.М.
Нагнибіда С.М. 73, 89, 90, 351, 352, 353
Нагнибіди, х. 70
Нагорна 444
Нагорний О.А. 444
Надашки, с. 436
Назаренко І.Д. 112
Назаров Л.М. 444
Назарова Н.Г. 444
Назарове, с. 396
Найденов К.П. 444
Найдьон В.В. 67, . 69, 298, 378
Найдьон І.Д. 69, 378
Найдьон М.В. 67, 69, 298, 378
Накоркішко А.Л. 445
Накоркішко В.К. 444
Намазова 424
Наманганська область 394
Нарим, м. 363
Народицький район 427
Нарпаєвський район 398, 410
Нарпайський район 424

- Насташка, с. 429
 Наувар, м. 472
 Наумове, с. 403
 Наумченко В.І. 446
 Наумченко К.С. 445
 Нафанаїл, єпископ 99
 Нахаєнок м.Л. 445
 Нев'янськ, м. 472
 Нева, р. 423
 Невель, м. 89
 Неделько О.І. 445
 Неджара І.Г. 67, 126
 Неджеря І. 378
 Недогарківська сільська рада 19
 Некрасов Ф.М. 445
 Некрасова Г.М. 422 271
 Некрасова І.М. 445
 Некрасовський район 417
 Нелич О.А. 445
 Нелікович В.М. 445
 Нелікович М.М. 445
 Немирів, м. 440
 Немирівський район 419, 440
 Немудри, м. 420, 431, 465
 Немудри, х 294
 Неняєв М.І. 441
 Нерехтинський район 467
 Нескоровний С.Д. 445
 Нестеренко Д.Ф. 445
 Нестеренко К. 445
 Нестеренко О. 378
 Нестеренко С.Г. 445
 Нестеренко Т.М. 445
 Нестеров 445
 Нетребін М.К. 445
 Нетребіна А.А. 445 – 446
 Нехвороща, с. 426
 Нехворощанський район 426
 Нечаївка, с. 416
 Нечаков А.Г. 446
 Нечаков Г.В. 446
 Нечипоренко І.Т. 125
 Нечипорук С.У. 446
 Нечипуренко П.І. 446
 Нешкомаєв Г. 446
 Нешкомаєв М.Г. 446
 Нещерін П.П. 446
 Нижегородська область 431
 Нижнегончарська, ст. 433
 Нижнедівичський район 408, 452
 Нижній Новгород, м. 81, 152, 166, 169
 Нижній Тагіл, м. 409
 Нижня Жужманівка, с. 50, 70, 266, 268, 273, 351
 Нижня Мануйлівка, с. 24, 70, 269, 310
 Нижньодівичський район 461
 Нижньодніпровськ, м. 445
 Нижньостеблинська, ст. 467
 Никитин С.Н. 198
 Нікітін І.В. 446
 Нікітін С.М. 446
 Нікітіна М.М. 446
 Нікітіна П.Г. 446
 Нікітовка, с. 405
 Нікітовка, с. 453
 Ніколаєв М.С. 446
 Ніколаєв Ю.М. 446
 Ніколаєва М.О. 401
 Ніколаєнко Ф.А. 148, 446
 Німецька Демократична Республіка 123
 Німеччина 62, 73, 97, 107, 152, 353
 Ніртауський район 366
 Нісюков І.Ф. 446
 Нова Галещина, залізнична станція 153, 272
 Нова Галещина, с., смт., с-ще 44, 51, 71, 75, 110, 111, 112, 144, 147, 153, 270, 273, 281, 354, 347 406, 414, 432, 433, 470
 Нова Іванівка, с. 421
 Нова Лугова, с. 407
 Нова Україна, с. 70, 273, 343, 403, 416, 417, 418, 436, 462
 Новашина, с. 431
 Новгород, м. 401
 Новгородський район 422
 Новгородцев В.І. 28
 Новий Сардек, с. 456
 Новиков І.М. 446
 Новиков Л.П. 447
 Новикова О.П. 447
 Нові Голі, с. 414
 Новіков Л.П. 309
 Новіков П.С. 447
 Новоазовський район 448
 Ново-Басанський район 448
 Ново-Василівський район 445
 Нововодолажський район 456
 Новогадинський район 451
 Новогалещинська селищна рада 15, 16, 45, 152, 198, 270
 Новогеоргіївський район 102, 425, 426
 Новодеревенківський район 458
 Новозибківський район 439
 Новозибково, с. 439
 Новозлатопольський район 406
 Новомодній І.С. 100
 Новомодня Н.І. 100
 Новомодня Ю. 100
 Ново-п'ятницьке, с. 360
 Новопражський район 444, 445
 Новорепінськ, с. 412
 Новорепінський район 412
 Новосанжарський район 20, 104, 105, 403, 435, 438
 Новоселиця, с. 445
 Новоселівка, с. 69, 70, 117, 275
 Новосельський район 450
 Новосибірськ, м. 395, 451, 455

Показчик імен та географічних назв

- Новосибірська область 149, 309, 366, 400, 407, 415, 429, 447, 449, 451, 459, 467, 468, 471, 473
- Новосильський район 469
- Новосіверський район 461
- Новохатько Я. 248
- Новохоперський район 438
- Носалік А.С. 447
- Носалік Г.О. 447
- Носачеве, с. 447, 448
- Носик О.Г. 447
- Носівка, с. 313
- Носов С.В. 61, 96
- Нукус, м. 454
- Нукусський район 454
- Нурашт, ст. 472
- Нью-Йорк, м. 82, 300
- О.**
- Обасенко П.І. 447
- Обиток, скит 10
- Обідне, с. 471
- Обметов П.П. 447
- Обметов П.Ф. 447
- Обмиш, с. 402
- Оболонський район 445
- Обоянський район 396
- Обухівський район 432, 439
- Овсянніков В.І. 447
- Овсянніков І. 447
- Огир Б.М. 110
- Огризкова В.М. 452
- Одеса, м. 321, 410, 415, 460
- Одеська область 6, 396, 415, 439, 447, 457, 459, 460
- Ойро-Турський район 360
- Окольський С. 55
- Окольський Ш. 131, 334, 337
- Оксіціно, х. 454
- Оксубаєве, с. 412
- Оксубаєвський район 412
- Окунев І.В. 447
- Олександрівка Друга, с. 69, 70, 71, 116, 277, 278, 279, 383, 425
- Олександрівка, с. 69, 70, 276, 289, 432, 445
- Олександрівка, х. 436
- Олександрівська Друга сільська рада 6
- Олександрівська I сільська рада 6
- Олександрівська II сільська рада 6
- Олександрівська сільська рада 7
- Олександрівський район 90
- Олександрія, м. 46, 157, 248, 250, 251, 259, 274, 307, 342, 344, 347, 349
- Олександрія, с. 231
- Олексієнко О.В. 447
- Олексієва А.О. 423
- Олексієвка, с. 471
- Олексіївський район 421, 423, 459
- Оленівка, с. 69, 70, 71, 110, 112, 157, 279, 439, 452
- Оленівська сільська рада 8, 15, 16, 69, 125, 201, 279, 369
- Оленінський район 198
- Олійник В.О. 110
- Олійниченко В.Г. 447
- Олімпіада I, ігуменя 63, 64, 97, 99
- Олімпіада II, ігуменя 64, 99, 102, 103
- Олімпіада, ігуменя 60, 95
- Олтва, слобода 27
- Ольгівка, с. 48, 69, 70, 281, 285, 305, 307, 309, 411, 414, 429
- Ольшани, с. 438
- Ольшанський район 464
- Омельяненко Ф. 68
- Омельник, м-ко 55
- Омельницька переправа 25, 29
- Омельниче, с. 70, 71, 112, 286, 287, 398
- Омельяненко Ф. 315
- Омськ, м. 362, 363, 412, 423, 444, 457, 459
- Омська область 360, 403, 408, 416, 419, 422, 436, 437, 440, 441, 445, 446, 453, 455, 460, 468, 470, 471
- Онищенко О.Г. 79, 117, 118, 119
- Онищенко О.О. 111
- Оніщенко А.Ф. 339
- Онуфрієвський район 452
- Онуфріївський район 400
- Операйло П.І. 252 – 253
- Опішнянський район 377
- Орджонікідзе м. 463
- Ординський район 418
- Оренбурзька область 102
- Оржицький район 20
- Оричко Д.У. 352
- Орлова, поміщія 33, 179
- Орлово-Медвеже, с. 395
- Орловська А. 79, 167
- Орловська область 148, 171, 395, 411, 412, 416, 420, 428, 437, 439, 444, 453, 458, 469, 471
- Орловський І.Н. 447
- Орловський П.І. 447
- Оселецько Д.І. 447
- Осинники, с. 456
- Осиновки, с. 436, 437
- Осипенківський район 432
- Осипенко А.І. 448
- Осипенко С.А. 447
- Осиповський Т.Ф.ю 82
- Осмачка, р. 366
- Осначі, с. 70, 128, 129, 451
- Осначо-Старчиківська сільська рада 7
- Основа, с. 470
- Остапенко С.М. 110
- Осташків, м. 108 Катинь 108
- Остріков В.Г. 360
- Острогорськ, м. 460

Остроградський М.В. 19, 24, 58, 81, 82, 83,
295, 299, 300, 301, 302
Остроградський С.М. 29
Остроградські, родина 58, 299
Острюльський район 423
Острюльський район 396
Острианин Я., див. Острианиця, Я.
Острианиця Я. 28, 54, 55
Оступ, ур. 32, 50
Оступ, ур.
Отраденська, ст. 412
Офіцин Г.С. 448
Охін В.Н. 149
Очар, с. 452
Очеретяна Могила 134
Ошкарський район 400, 401
Ошська область 396
Ошський район 366

П.

П'ятигорськ, м. 464
П'ятилипки 422
П'ятихатинський район 420
П'ятихатки, с. 382
Павленко В.А. 63, 97, 103
Павленко І.П. 253
Павличко Д. 170
Павлівка, с. 48, 70, 71, 287, 289
Павлов А.М. 448
Павлов І.П. 84, 391
Павлов М.П. 360
Павлова Л.Ю. 448
Павловський А.Ф. 82, 300
Павлодарська область 394
Павлюк В.С. 120, 123, 124, 171, 248
Павлюк П.І. 448
Падалка Л.В. 10, 37, 332, 334
Падалкін І.Ф. 198, 448
Падовка, с. 457
Палагута Ф.О. 448
Палкінський район 399
Палюк О.В. 112
Пальчин М.А. 110, 377
Памкур М.М. 91
Пампур М.М. 65
Панасенко В.С. 448
Панасенко М. 448
Панасівка, с. 48, 69, 70, 71, 110, 249, 250,
251, 291, 294, 293, 321, 322, 407, 445
Панасівка, х. 395, 420, 431
Панське, с. 394
Панський район 394
Пантюхін В. 448
Пантюхін П.В. 148, 448
Панч П. 79, 167
Панченко І.Д. 448
Панченко О.Ю. 448
Парасковівка, с. 400
Парасковівська сільська рада 472

Паргонська область 425
Париж, м. 823300
Парнас 93
Парненко І.Є. 448
Партієнко П.І. 448
Партієнко Т.К. 448
Пархоменко А.І. 448
Пархоменко В.І. 110
Пархоменко Д.І. 448
Пархоменко Ю.М. 110
Пархоми, х. 348
Пархомівка, с. 470
Пасечніков Г.С. 449
Пасечнікова 449
Пасилівка, с. 457
Паскевич А.І. 316
Паски, с. 425
Пасевич С. І. 315
Пастухов С.О. 449
Пастухова Т.Г. 449
Паськевич С.І. 68
Пасько В.Я. 449
Пасько Г.П. 449
Пасько О.О. 449
Пасько О.П. 449
Пат'юха, 70
Пауніно, с. 459
Пахомівка, с. 467, 468
Пацора В.Я. 449
Пацора М.К. 449
Пашене, заказник 21, 23
Пашенівка, с. 23, 24, 58, 65, 67, 69, 70, 81, 82,
83, 294, 295, 300, 375, 378
Пашенне, с. 37, 82, 300
Пашківка, с. 69, 70, 71, 110, 112, 127, 128,
267, 268, 302, 305, 307, 410, 429, 433, 435,
436, 440, 448
Пашківська сільська рада 8, 16, 45, 69, 127,
142, 227, 281, 302
Пашнюк П.І. 449
Пашурене, с. 419
Пекерман М.Ш. 449
Пелецький Ф.В. 449
Пенза, м. 411, 424
Пензенська область 313, 454
Переволоцьк, м. 432
Перекоп 68, 315
Перемишлянський повіт 99
Перепелиця В.А. 67, 69, 298, 378
Перець Г.П. 449
Переяслав, м. 54, 309, 403, 404, 433
Переяславль, м. 418
Переяславський район 406, 425
Переяслав-Хмельницький район 403, 404
Перилигін М.Д. 449
Перилигіна Є.З. 449
Перилівська сільська рада 449
Перікса, с-ще 431
Пермська область 90, 460, 461

Показчик імен та географічних назв

- Перовцівка, с. 229
Перфільєв І.К. 449
Перфільєва О.А. 449
Першотравневий район 225, 402, 442
Петеліно, с. 460
Петербург, м. 82, 83, 84, 363, 280, 300, 301, 390
Петренко О.М. 449
Петрівка, с. 428, 432, 459, 460
Петріченков М.Я. 450
Петріченков П.М. 450
Петро (Новий), схигумен 102
Петров І.П. 450
Петров М.П. 301
Петров О.І. 450
Петрова С. П. 63, 97
Петровський район 457, 458
Петро-Павлівка, с. 360
Петропавловськ, м. 363, 397
Петропавловський район 465
Петровсвистунове, с. 73, 353
Петряков П.Є. 171, 172, 450
Пецибін Б.І. 450
Печеніжський район 400, 445, 454, 461, 462
Пестровський район 457
Пешков М.О. 79
Пешков О.М. див. Горький М.
Пешкова К.П. 80, 167
Пешкови 79
Пешкови, родина 167
Пива 54
Пивоваренко А.І. 332, 334
Пилгогіна М.В. 450
Пилгогіна О.І. 450
Пиріг В.К. 316
Пиріг Н.Г. 316
Пирогов М.В. 110
Пирятинський район 20
Північний край 122
Північнокавказький край 366
Підгора, с. 25, 29
Підгорівка, с. 70, 71, 88, 249, 307, 308, 397, 399, 407, 415, 418, 419, 420, 421, 426, 427, 428, 434, 435, 436, 444, 445, 447, 448, 450, 451, 453, 458, 462, 463, 464, 467, 468, 469
Підгорний, х. 394, 431, 432
Піденко О.Т. 68
Підлужне, с. 417, 421
Підставки, с. 366, 403, 417, 428, 429, 441, 456, 456, 459, 463, 464, 473
Пінчук О. 165
Пінчук О.С. 165
Пінчуки, с. 70, 178, 398, 401, 409, 410, 414, 420, 424, 439, 440, 441, 458
Піреєв Ш. 450
Піреєва 450
Піротський А.М. 450
Піротський М. 450
Піски, с. 23, 24, 50, 51, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 110, 176, 187, 235, 309, 310, 311, 313, 315, 317, 380, 467,
Пісківська волость 32, 33, 34, 35, 179, 315
Пісківська сільська рада 7, 8, 14, 15, 16, 44, 45, 69, 137, 218, 233, 309, 316
Пісковий Г.Ф. 450
Пішкек, м. 280
Піщане, с. 449, 470
Піщаний Д.І. 291
Плавні, с. 195
Платове, с. 435
Плескач В.Л. 450
Плескачевська Л.М. 19
Плешепни, с. 451
Плешкани, с. 452
Плиски, с. 464
Плотников Ф.В. 450
Плутурськ, м. 460
Побіжко А.П. 116, 279
Побіжко В.П. 116, 279
Поглбняки, с. 70
Погорелко, поміщик 56, 379
Погребіщенський район 433
Поддубний Г.І. 450
Подзєєвка, с. 397
Поділ, с. 28
Подлесовський район 415
Подніпров'я 36
Подобний І.Я. 451
Поездов Д.К. 451
Пожидаєв М.Я. 126, 451
Пожидаєва Г.П. 451
Пожиліно, с. 457
Позняки, с. 410
Покидько В.П. 121
Покровка, с. 313, 421
Покровське, с. 408
Покровський район 421, 462
Полиєвиць В.І. 121
Полінська, с. 406
Поліщук М.Й. 451
Полновський район 394, 433
Поломський район 455
Полонська У.С. 451
Полонський О.Т. 451
Полтава, м. 8, 11, 13, 15, 25, 29, 38, 46, 78, 81, 82, 83, 100, 102, 110, 118, 121, 122, 123, 145, 152, 157, 167, 201, 248, 250, 251, 259, 270, 271, 274, 293, 300, 301, 307, 308, 342, 344, 347, 349, 384, 395, 407, 420, 431, 446, 465
Полтавська губернія 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 31, 56, 58, 82, 83, 89, 90, 100, 102, 130, 151, 167, 174, 300, 352, 390
Полтавська єпархія 10, 101, 102
Полтавська область 5, 7, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 26, 39, 39, 42, 82, 89, 90, 100, 101, 103, 104, 105, 119, 120, 121, 122, 123, 126, 149,

- 171, 198, 225, 252, 253, 260, 261, 294, 300, 305, 307, 316, 329, 349, 360, 362, 368, 377, 385, 394, 395, 396, 39, 412, 313, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 421, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 429, 431, 432, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 444, 445, 446, 447, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 366, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474
- Полтавська округа 104
 Полтавський район 122, 400, 416, 472
 Полтавський Хрестовоздвиженський монастир 100, 101
 Полтавщина 7, 9, 10, 14, 15, 16, 18, 19, 29, 30, 36, 37, 38, 44, 49, 59, 73, 74, 306, 331, 353
 Полузірська сільська рада 438
 Полуненко І.Т. 451
 Полуненко Т.І. 451
 Поляк Я.В. 316
 Поляков С.С. 451
 Полякова М.М. 451
 Польща 70, 107, 108
 Помазан В.Т. 451
 Помазан Т. 451
 Помалічине, с. 459
 Пономаренко Є.Є. 130, 268, 269, 308, 346
 Пономаренко І.П. 112
 Пономаренко М.П. 129, 451
 Попенків, х. 35
 Попенківське болото 371, 373
 Попенківський, заказник 18, 21, 23, 370
 Попенкова могила 32, 34, 35, 49, 50
 Попівка, с. 398, 440
 Попов І.В. 67, 169
 Попов М.І. 451
 Попов Ф.В. 80
 Попова В.І. 451
 Попсілля 27
 Попушине, с. 401
 Португальський М.Г. 451
 Порхачева, с. 422
 Поспелов М.Ф. 452
 Поспелова Н.Є. 452
 Посухов В.І. 108
 Потішхеський район 435
 Потмонова, с. 433
 Потоки, залізнична станція 133, 134, 138, 140, 162, 176, 177, 180, 181, 182, 223, 224, 225, 245, 295, 296, 297, 298, 313, 375, 376, 380
 Потоки, с. 64, 98, 102, 221, 363
 Поторовижська сільська рада 462
 Поторовижський район 462
 Потоцька О.Г. 452
 Потоцький З.В. 452
 Потоцький П. 55
 Потоцький С. 55, 131
 Потоцький, с. 56
- Потреба К.О. 452
 Потураєвка, с. 368, 401
 Похиль М.І. 452
 Похиль Р.Г. 452
 Поцибін Б.І. 452
 Починок, м. 436
 Пречистенський район 450
 Прелова, с. 431
 Приазов'я 49
 Прибалтика 89, 90
 Прибійко А.М. 452
 Приволжський район 438
 Пригарівка, с. 57, 69–70, 71, 125, 249, 293, 307, 318, 320, 321, 357, 366, 398, 401, 408, 409, 415, 419, 421, 422, 440, 444, 447, 452, 461, 462, 465, 467, 468, 470, 473, 474
 Пригарівська сільська рада 6, 7, 8, 14, 15, 16, 45, 69, 113, 291, 318, 319, 354, 355
 Пригожий Т.К. 69, 378
 Придніпров'я 262, 286, 370
 Приліпка, с. 27, 28, 37, 38, 39, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 53, 65, 65, 70, 71, 76, 189, 190, 191, 192, 313, 323, 326, 327, 328, 329, 331, 332, 334, 335, 336, 338, 340, 341, 403, 404, 406, 407, 416, 423, 437447, 460, 465, 468
 Приліпківська сільська рада 6, 7, 16, 45, 70
 Приліпківська сільська рада 39
 Приліпська сільська рада 6, 8, 189, 323
 Прилуки, м. 366
 Прилуцький повіт 100
 Приморський район 428
 Приніпровська низовина 5
 Припсілля 29, 39, 42
 Приходько В., Г. 360
 Приходько І.М. 72, 87
 Пришиб, с. 146, 160, 201, 242, 243, 448, 449
 Пришибська сільська рада 228, 239
 Примеров О.О. 452
 Прінь Д.Я. 452
 Прінь П.М. 452
 Прітос, с. 470
 Прокопчук В.І. 452
 Прокопчук Д.Ф. 452
 Пролетарський район 397, 460
 Просветов К. 408, 452, 461
 Просветов С.О. 452
 Протопопов В.П. 84, 390, 391
 Прохоровський район 397, 398
 Прошунін В.Я. 453
 Прошуніна Г.О. 453
 Пругло О. 227, 453
 Прудка Н.А. 453
 Прудкий І.С. 122
 Прудкий М.Й. 453
 Псел, р. 5, 18, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 55, 68, 86, 125, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 140, 141, 142, 143,

- 144, 145, 147, 153, 157, 158, 161, 162, 163, 164, 165, 175, 176, 177, 178, 179, 181, 183, 184, 185, 186, 189, 190, 191, 193, 195, 196, 197, 199, 200, 201, 202, 203, 206, 207, 210, 212, 215, 218, 219, 221, 222, 224, 225, 232, 233, 234, 235, 236, 240, 245, 248, 249, 250, 251, 257, 258, 259, 261, 262, 263, 264, 270, 271, 279, 281, 282, 284, 286, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 302, 303, 304, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 315, 318, 319, 323, 324, 325, 326, 328, 330, 332, 333, 334, 337, 338, 344, 346, 348, 349, 350, 363, 364, 365, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 380, 381, 389
- Пєльський, заказник 22, 23, 24, 310
Псковська область 433
Пуассон С.Д. 82, 300
Пугач Ю.Є. 453
Пуголовок Ю.О. 251, 252
Пукарева П.І. 401
Пускареве, с. 396
Пустовіт Т.П. 15
Путівль, м. 54, 408, 461
Пяндж, м. 247
Пятницька К.П. 80
Пятницький К.П. 167
- Р**
Раджанова С. 453
Раджапов У. 453
Разієв С. 453
Разієва Н. 453
Разумов Б.І. 453
Ракове, с. 430
Рапшіль С.С. 453
Ратьковка, с. 397, 398
Рафаїлове, с. 447
Ревдинський район 401
Рєвівка, с. 29
Рєйнбівка, с. 70
Рєнін Г.І. 453
Рєнін О.Г. 453
Рєспубліка Молдова див. Молдова, Рєспубліка
Рєспубліка Татарстан див. Татарстан, Рєспубліка
Рєшетилівка, с., м-ко, смт. 55, 72, 78, 133, 134, 138, 140, 162, 167, 176, 177, 180, 181, 182, 221, 223, 224, 225, 236, 245, 295, 296, 297, 298, 313, 363, 375, 376, 380
Рєшетилівський район 5, 20, 78, 122, 132, 167
Рєпін І.І. 81, 151
Рєжищєвський район 419
Рєзєєв М.Н. 453
Рибалки, с. 70, 71, 119, 123, 259, 273, 342, 343, 429
Рибалківська сільська рада 8, 16, 70, 259, 273, 274, 342, 384
Рибалко Митя 260
Рибалко Михайло 260
Рибалко П.С. 65, 91
Рибалко Я.С. 260
Рибальченко К.Ф. 453
Рибальченко Т.О. 453
Рибинці, с. 449
Рибінськ, м. 81, 152
Рибінський район 415, 430, 447
Рижєнко, сєлянин 34
Рижєнкова могила 32
Рижєв В.С. 454
Рижєв П. 60
Рижєв, залізнична станція 60
Рижєва К.В. 454
Рик Я.Й. 172, 363
Рилєєвська сільська рада 394
Рильський М. 79, 167
Рим, м. 82, 300
Римарівка, с. 253
Ринчаки, с. 456
Різник Л.Л. 68
Різник О.О. 68
Різник С.І. 454
Різничєнко П.С. 122
Рій П.П. 188
Річ Посполита 27, 54
Річєчка, струмок 227
Робота А.Г. 368
Рогачєв П.Ф. 454
Рогачєва К.І. 454
Рогізний В.Г. 316
Рогізний С.Г. 316
Рогнєдєнський район 420
Родамка, с. 447
Родніковський район 422
Рождєствєнська Г.І. 454
Рождєствєнський В.К. 454
Розєнталь І.О. 454
Розрита Могила 28, 334, 335, 338
Рокитнє, с. 253, 445
Рокитнянський район 148, 417, 429, 434
Романівка, с. 404
Романко С.І. 68
Романков О.С. 454
Романкова Н.П. 454
Романєв М.Д. 454
Романєв О.В. 454
Романєва В.А. 454
Романський С.Ю. 454
Романчєнко О. 178
Романюк М.І. 454
Романюк М.П. 455
Ромас І.М. 455
Ромашкін М.Ф. 455
Ромашкін Ф.М. 455
Роменський Д.Ф. 455
Ромни, м. 411
Російська імперія 9, 31, 112, 124, 250, 256
Російська Федерация 102, 122, 124, 256
Росія 82, 113, 166

- Росошанський район 458
 Ростов, м. 459
 Ростов-на-Дону, м. 408
 Ростовська область 30, 148, 253, 360, 405,
 408, 428, 439, 446, 452, 473
 Ротмістровський район 447
 Роя, с. 467
 РСФРР 113
 РСФСР 120
 Руда, х. 465
 Руденко В.П. 455
 Руденко Г.М. 455
 Руденко Ф.Н. 455
 Рудина Дегтярівка, с. 401
 Рудинський М.Я. 38
 Рудка, р. 86
 Рудківська сільська рада 451
 Рудька, р. 48, 50, 125, 137, 140, 142, 143, 144,
 145, 147, 153, 157, 158, 159, 175, 176, 177,
 183, 184, 185, 186, 199, 200, 201, 202, 203,
 210, 212, 215, 218, 223, 224, 232, 248, 249,
 250, 251, 257, 258, 259, 262, 263, 264, 268,
 270, 271, 279, 281, 282, 284, 286, 291, 292,
 293, 302, 303, 304, 307, 308, 311, 312, 313,
 318, 319, 342, 363, 364, 365, 371, 372, 373,
 380, 381
 Рузматов І. 455
 Рузматова 455
 Румашки, с. 366
 Румунія 108
 Русанівська сільська рада 470
 Русанов Д.М. 455
 Русанова С.І. 455
 Руско-Лозова 398, 399
 Русов М.І. 253, 148
 Руська Матрьонка, с. 421
 Русько-Полянський район 440
 Рябов А.О. 455
 Рябова Г.Ф. 455
 Рядова, ст. 382
 Рязьк, м. 430
 Рязький І.Т. 455
 Рязанська область 403, 406, 414, 426, 427,
 430, 454
 Рязань, м. 313
- С.**
 Сабліно, ст. 465
 Сава, єпископ 63, 98
 Савельєв А.Й. 456
 Савельєв О.Г. 204, 278, 279, 366, 367, 377, 390
 Савельєва О.М. 456
 Савенко І.Т. 260
 Савинський район 458
 Савлюк С.С. 148, 456
 Савронов В.М. 457
 Савченко А.В. 456
 Савченко Є.А. 456
 Савченко С.І. 456
- Садиков Д. 171, 172
 Садиков Д.Д. 456
 Саділов П.В. 456
 Садовський район 405
 Сазонов І.А. 456
 Сазонова З.С. 456
 Сайфоли, с. 424
 Сакаров О.Т. 456
 Сакарова Н.Р. 456
 Салахео Ф. 410
 Салок І.В. 456
 Салопонов І.Т. 456
 Салопонов М.І. 456
 Саянка, с. 415
 Саляхов Ф.С. 456
 Сальніков А.М. 456
 Самарканд, м. 394, 427
 Самаркандська область 149, 398, 410, 424
 Самойловський район 308
 Самойленко І.В. 457
 Самойленко К.О. 68
 Самойлівка, с. 441
 Самойлівський район 441
 Самойлов І.Я. 457
 Самойлов М.С. 198
 Самойловка, с. 308
 Самоквасов Д.Я. 31
 Самофалов М.І. 457
 Самофалова К.М. 457
 Самсонов П.Й. 457
 Самсонов Т.І. 367, 368, 457
 Самусенко М.К. 428
 Санарлось 423
 Санеленко Я.Ф. 457
 Санкт-Петербург, м. 8, 81, 90, 152
 Сапельняк М.О. 457
 Сапельняк П.С. 457
 Сапегін С.В. 191, 192, 326, 335
 Саратов, м. 430
 Саратовська область 308,
 Саратовська область 400, 401, 407, 412, 415,
 430, 440, 441, 465
 Саргат, с. 420
 Саргатський район 419, 420, 441
 Сартиненко І.І. 440
 Сафоновський район 415
 Сафронов В.М. 457
 Сафронов В.Н. 198
 Сафронов М. 457
 Сахацький П.О. 457
 Сахно М.І. 457
 Сахновщина, с-ще 108
 Сахновщинський район 421
 Саяпін О.І. 457
 Свердловськ, м. 366, 469
 Свердловська область 359, 360, 366, 368, 401,
 409, 410, 417, 418, 437, 472
 Свердловський район 441
 Светова В.Г. 458

- Свинаренко Є.І. 458
Свистун П.І. 306
Свистун С.Г. 66, 130, 131
Світличний М.Г. 110
Світов О.Ф. 457
Свічкареве, с. 258
Свободненський район 412
Святов В.М. 458
Севастополь, м. 468
Севастьянов М.О. 305, 458
Севастьянова А.П. 458
Сейт Х.У. 458
Селезньов І.Н. 458
Селецький В.А. 110
Селещина, с. 441
Селимоненко М.М. 110
Селвестрів горб 49, 220
Селюгін Д.І. 458
Селюгіна О.М. 458
Семенівка, смт. 101
Семенівська сільська рада 440
Семенівський район 20, 100, 121
Семенко В.М. 104, 105
Семенов В.С. 458
Семенов С.Т. 458
Семенов Тянь-Шанський П.П. 10
Семенова Є.І. 458
Семилукський район 404
Семипалатинськ, м. 440, 454
Семілове, с. 407
Семініченко І.Д. 458
Семінополе, с. 439
Сентпавль, район 174
Сенченко І.І. 458
Сенченко І.Т. 458
Серафима, ігуменя 64, 99, 100, 101
Серафимовичский район 465
Сербиненко І.Х. 458
Сергеев М.П. 458
Сергеєва А.В. 459
Сергієнко С.С. 459
Сергієнко У.В. 459
Серго, с. 420
Сердюк Г. 107
Сердюк Г.Г. 122
Сердюк Г.Д. 11, 19, 65, 117, 125
Сердюк Л.Д. 122
Сердюки, куток 120
Сердюки, с. 70
Сердюки, х. 435
Серебрянка, поштове відділення 148, 415
Серпуховський район 444
Сесоленцово, с. 455
Сербайкальський район 433
Серов В.І. 459
Серов В.О. 81, 151
Серов В.П. 149, 459
Серов В.П.-2-й 459
Серов Є. 459
Серов І.Є. 459
Серов П.Є. 459
Серова Т.Ш. 459
Сибір 307, 363
Сибірська область 454, 455
Сивоконі, с. 70
Сиволап Н.М. 170, 179, 187, 246, 256, 281, 339, 343, 373, 381, 393
Сиволап Ю.Г. 247
Сидоренко Г.О. 17, 39
Сидоренко О.В. 147, 239, 268, 269
Сидоренко С.І. 459
Сидоренко Ф.О. 68
Сизрань м. 439
Силове, ст. 430
Симбірськ, м. 112, 124, 256
Синій, х. 427
Синюк М.Т. 459
Синюк С.К. 459
Синявка, с. 148, 417
Сироткін В.І. 459
Сироткіна Т.В. 459
Сисоєв І.А. 149, 459
Ситник А.Ф. 72, 87
Ситник В.П. 248
Ситник Д.Ф. 122
Ситник І.О. 459
Ситник Л.Д. 122
Ситник О.І. 108
Ситник П.І. 122
Сідельніков В. 460
Сідельніков І.В. 459
Сіренко С.В. 110
Сірий Ю.О. 253
Сірик П. 336, 339, 340, 460
Сірик П.К. 72, 87
Сірик П.М. 110
Сірик Ю.О. 110
Сірих П.М. 171, 172, 460
Сірін Г.М. 460
Сіріна В.А. 460
Січ 54
Скарик А.В. 110
Сквира, м. 410, 433, 442
Сквірка, с. 405
Скибине Болото 145
Скибинський П.П. 460
Скидан К. 54
Скирда А.М. 209, 369, 389
Скирда О.А. 125, 160, 161, 173, 213, 214, 244, 362, 383, 389
Скиталець (Бірюк) С.Г. 80
Скідно-Казахстанська область 447
Складчиков П.Є. 460
Складчикова К.О. 460
Скляревський В.П. 110
Скоба Ф.А. 69, 378
Скорик Л.О. 460
Скорик О.М. 460

Показчик імен та географічних назв

- Старчик В.Я. 307
Старчик Д.Й. 307
Старчик Є. 307
Старчик І.Д. 307
Старчик П.В. 307
Старчик П.Я. 307
Стельник Ю.І. 110
Степанівка, куток 319
Степанкован, м. 448
Степанов О.І. 462
Степанова А.І. 463
Стефаник В. 79
Стеценко Г.Д. 463
Стеценко Є.К. 463
Стецюк .О. 374, 375
Стецюк Г.І. 463
Стецюк Н.О. 85, 86, 193, 194, 218, 219, 233, 261, 262, 286, 294, 309, 310, 311, 370, 371
Стецюк С.І. 463
Стовбувата могила 50
Стрепівка, с. 141
Стрелков П.І. 463
Стригін М.Є. 463
Стригна М.Т. 463
Стрільецька сільська рада 396
Стрітенськ, м. 447
Студениці, с. 457
Стуловська сільська рада 420
Ступацька Г.М. 463
Ступацька М. 463
Ступацький А.Ф. 463
Ступацький П.Ф. 463
Сугнитова К.А. 398
Судьбалевська сільська рада 424
Сук Б.А. 316
Суки, с. 360
Сула, р. 30, . 54, 56
Сулержинський Д.А. 80
Сумська область 408, 409, 411, 416, 428, 448, 461
Сунін С.В. 463
Сунський район 402
Супрун О.І. 305
Супруненко О.Б. 39, 45, 46, 47, 48, 84, 127, 128, 133, 134, 136, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 153, 154, 157, 158, 159, 160, 162, 163, 164, 175, 176, 177, 178, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 198, 199, 200, 201, 211, 214, 215, 217, 218, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 227, 228, 229, 230, 231, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 245, 246, 248, 249, 250, 251, 252, 257, 258, 266, 267, 268, 269, 271, 277, 281, 282, 284, 291, 292, 293, 295, 296, 297, 298, 302, 303, 304, 305, 307, 308, 311, 312, 313, 314, 315, 318, 319, 319, 324, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 356, 357, 358, 364, 365, 375, 376, 380, 381, 384, 385, 387, 388
Сураєв Г.М. 463
Сураєва Н.М. 463
Сурхандар'їнська область 171
Суха, с. 70
Сухарьков М.М. 463
Сухарьков П.Г. 114, 464
Сухарькова К.С. 463
Сухий Кобелячок, р. 26, 47, 48, 50, 127, 128, 142, 143, 144, 159, 227, 228, 229, 230, 231, 237, 238, 239, 240, 242, 243, 249, 250, 251, 266, 267, 268, 281, 282, 284, 291, 292, 293, 302, 303, 304, 318, 319, 342, 346, 348, 349, 350, 355, 356, 357, 358, 385, 387, 388
Сухий Кобелячок, с. 70, 71, 354
Сухівська 6
Суховська З.М. 15
Суховська сільська рада 6
Сухомлин В.В. 464
Сухомлин Г.Й. 464
Сушки, с. 70, 71, 355, 358, 359, 360, 361, 397, 398, 401, 405, 410, 417, 418, 419, 420, 423, 426, 429, 430, 432, 436, 444, 447, 448, 449, 450, 451, 453, 455, 457, 460, 461, 462, 463, 467, 468, 469, 471, 473
Сушківська 6, 7
Сушков Г.С. 464
Сушковська сільська рада 6
Східно-Казахстанська область 454
Сюрики, с. 469
Сямженський район 396
Сьомкін С.О. 391
- Т.**
Табунний І.М. 464
Таганрогський район 414
Тагантрог, м. 473
Таджикистан 247
Тажибаєва Т. 474
Тажтагульський район 471
Тактомановський район 420
Талдикська сільська рада 366
Тамбовська область 126, 407, 411, 414, 417, 420, 431
Танигін О.С. 464
Таран Л. 464
Таран П.Л. 464
Таран Р.М. 67 – 68, 315
Тараненко В. 77, 93
Таранута Г. 315
Таранушичі, с. 70
Таранущенко В.П. 61, 96
Тарасівська сільська рада 434
Тарасове, с. 434
Таргамак, с-ще 424
Тасєєв, с. 402
Тасєєвський район 402
Татарстан, Республіка 368
Татарська АРСР 122, 368, 402, 409, 410, 412, 420, 426, 442, 449, 468
Татарський район 407

- Татишлинський район 360
Татський район 472
Татъбаева Л. 366
Ташкент, м. 366, 407, 439
Ташкентська область 427
Ташлакський район 474
Телегін Д.Я. 17
Телегінський район 313
Телепенки, с. 148, 456
Телятники, с. 70, 343, 403, 416, 436, 462
Темурацький район 431
Тенченківка, с. 409
Теплоставське 459
Терещенко В.А. 110
Тесленко С.П. 115, 317
Тильнеський район 404
Тимрокський район 427
Титар Я.І. 343
Титенко П.Ф. 465
Тихорецьк, м. 395, 396, 397, 442
Тичина П. 79, 166, 167, 341
Тібліясов, с. 434
Тіскульський район 449
Тіхтовка, с. 421
Ткач П.І. 148, 464
Ткаченко В.І. 464
Ткаченко В.М. 110
Ткаченко І.М. 464
Ткаченко І.Ф. 464
Ткаченко Л.Д. 88
Ткачук В.В. 347
Ткібулі, м. 404
Токар Є.М. 464
Токар П. 464
Токарівська сільська рада 464
Тольчинський Р.Г. 464
Томаровський район 430
Томенко І.В. 465
Томенко І.П. 465
Томськ, м. 363
Томська область 452
Тонки, м. 425
Топіршки, ур. 42, 48, 51, 325
Торовський район 148, 469
Торяник 465
Торяник І.О. 465
Тосненський район 465
Тоцька К.О. 465
Тоцький С.П. 465
Точений Н.С. 465
Травніков М.Г. 106
Третяк Т.М. 67, 169
Третьяков М.Г. 172
Третьяков М.Г. 465
Тригубенко Г.М. 127
Тригубенко К.М. 127
Тригубенко М. 127
Тригубенко О.Є. 67, 126
Тригубенко О.Ф. 362
Тригубенко П. 69, 378
Тригубенко Ю.О. 112
Триполев П.А. 336, 465
Тристан А.А. 72
Тристан А.Г. 72, 87
Тристан В.І. 88
Тристан В.П. 294
Тристан Д.Г. 65, 91
Тристан І.С. 320, 321, 322
Тристан М.П. 307
Тристан Н.П. 294
Тристан П.В. 294
Тристан Т.А. 87
Тристані, куток 292
Тристані, родина 294
Тристані, с. 293
Тристані, х. 321
Трифонов А.І. 149, 465
Трифонов М.І. 465
Троїцьке, с. 468
Троїцько-Пінчуки, с. 445, 455
Троїцько-Пінчуки, с.
Трофімов П.К. 465
Троцька гора, ур. 37, 237, 238
Троцьки, с. 70
Троцький П.П. 316
Троцький, х. 237
Троцьки-Пінчуки, с. 366
Троцькі хутори 37
Троянівка, с. 203
Трудовик, с. 70, 71, 112, 138, 140, 216, 363, 365, 366
Тувинська народна республіка 424
Тула м. 460
Тулська область 148, 402, 418, 419, 448, 454, 457, 460
Тумановський район 431
Турдибова Б. 425
Туркменська РСР 395, 404, 439
Турове, х. 412
Турткульський район 397
Туруншевка, с. 149
Тушинська М.І. 465
Тушинський І.Ю. 293, 294, 465
Тюленін С. 73, 353
- У.**
Угорщина 74, 174
Угрін-Тремблінський М. 320
Удалова А. 420
Ударник, заказник 21, 85
Удмуртська АРСР 406, 446
Удовенко Є.Т. 366
Удовенко Я.О. 366
Ужинський район 411
Узбецька РСР 420, 422, 427, 441, 449
Україна 14, 18, 19, 20, 22, 24, 26, 39, 42, 43, 45, 54, 59, 69, 71, 75, 76, 78, 79, 83, 92, 102, 106, 112, 113, 117, 118, 119, 120, 123,

- 124, 127, 149, 150, 166, 172, 179, 187, 193, 205, 208, 225, 226, 233, 234, 251, 255, 256, 259, 260, 266, 270, 273, 279, 280, 281, 287, 293, 299, 301, 302, 306, 310, 316, 317, 320, 321, 339, 341, 344, 347, 351, 359, 362, 368, 374, 378, 381, 389, 393
- Українка Леся 79, 167
Українська РСР 16, 17, 80, 123, 366, 392
Улан-Уде, м. 408, 409
Улінівка, с. 70, 72, 120, 366, 367, 368, 400, 428, 447, 457, 463, 471
Улінівська сільська рада 6, 7, 366, 382
Ульградінський район 419
Ульянов (Ленін) В.І. 105, 112, 113, 124, 256
Ульяновськ, м. 112, 124, 256
Ульяновська область 116, 471
Ульяновський район 403, 452, 455
Уманець А.О. 122
Умаров М. 366
Урал, р. 288
Уральськ, м. 430
Уральська область 437
Ургайський район 449
Уренський район 395
Урлінська сільська рада 408
Урінч, м. 395
Урманов С. 366
Урмари, ст. 433
Урмарський район 446
Урматова З. 366
УРСР 42, 83, 84, 121, 122, 260, 261, 281, 306, 307, 385, 390, 391
Урстобей, х. 471
Усатове, с. 460
Усманов І.М. 252, 366
Усов В.В. 110
Усопечін В.М. 366
Успенський О. 306
УСРР 14
Устарський район 429
Устимівка, с. 422
Устье, с. 462
Уткіно, с. 467
Уфа, м. 406
Ушинський К.Д. 119
Ушкань О.Г. 110
Уярський район 360
- Ф.**
Фалаєв О.Я. 366
Фаламеев О.Я. 366
Фаламеев Я. 366
Фастів, м. 411, 432
Федоренко І.С. 366
Федоренко О.Ф. 366
Федорице, с. 438,
Федорівка, с. 70, 189, 190, 355, 420
Федорівщина, с. 70, 126, 369
Федорівщина, х. 69
- Федоров П.І. 366
Федоров П.М. 198
Федоров С.В. 366
Федоров Ф.М. 359
Федорова Г.Ф. 366
Федоряка П.С. 366
Федоскін В.М. 366
Федоскіна І.Г. 366
Фельштинський район 397
Феодосій (Дикун), архієпископ) 101, 102
Феофанія, ігуменя 64, 99
Ферганська область 252, 366, 444, 455, 474
Ферхмін А.Р. 9, 37
Фесенки, с. 394, 401, 403, 418, 423, 445, 448, 451, 461
Фесенко З. 467
Фесенко М.І. 112
Фещенки, с. 359
Фидря В.Є. 112
Фидря П. 307
Філатов В.І. 467
Філатов І. 467
Філіп І.Г. 467
Філіп, єпископ 101
Філіпова Т. 63
Філіппов В.П. 467
Філіппов О.С. 467
Філіппова В.О. 467
Філіппова П.Г. 467
Фінляндія 321
Фінько М.Ф. 467
Фінько П.О. 467
Фомін А.С. 467
Фомін С.В. 467
Фомічов М.Г. 467
Фомічов П.Г. 467
Фонте, с. 174
Франко І. 79
Фролов О.С. 467
Фролова 467
Фрунзе М.В. 280
Фрунзе, м 280, 416, 436
Фуга Ю.С. 259
Фур'є Ж.Б.Ж. 82, 300
Фурманов Є.П. 467
Фурманова 468
- Х.**
Хабаровськ, м. 469
Хабаровський район 425
Хабіров К. 468
Хабіров Х. 468
Хаврусь А.Д. 352
Хавруцький район 435
Хазова В.В. 412
Хайба, с. 408
Хайтаборв, с. 427
Хайт Б. 468
Хайт Ю.Б. 468

- Хакаська автономна область 398
 Халаденін П.П. 468
 Халимон О.В. 262, 375
 Халітвалаєв Х.Х. 468
 Хамідат Х. 471
 Хаміно, с. 198
 Хаміров Л.Н. 468
 Хаміров Н. 468
 Хамітов З. 468
 Харків, м. 20, 77, 81, 84, 93, 108, 152, 301,
 306, 313, 363, 391, 392, 395, 403, 415, 418,
 423, 424, 426, 430, 434, 435, 445, 455, 458,
 461, 469, 472
 Харківська губернія 10
 Харківська область 6, 121, 122, 149, 225, 307,
 313, 321, 395, 398, 399, 400, 401, 402, 403,
 406, 408, 409, 411, 412, 414, 416, 417, 418,
 419, 421, 422, 425, 426, 427, 429, 430, 431,
 438, 442, 444, 445, 448, 449, 451, 453, 454,
 455, 456, 461, 462, 463, 464, 465, 469, 470
 Харсенко М.І. 110
 Харченки, с. 23, 35, 70, 110, 208, 264, 370,
 371
 Харченки, х. 30
 Хасанов М. 444, 468
 Хатлонська область 247
 Хватинський район 470
 Херсон, м. 25, 29, 425
 Херсонська область 425
 Хисловський район 452
 Хіса, м. 441
 Хлевенський район 431, 432
 Хлипка Х.Х. 468
 Хлистун А.А. 468
 Хлистун А.Ф. 67, 69
 Хлистун М.І. 468
 Хмарине, с. 69, 70, 278, 279, 373
 Хмельвка, с. 400
 Хмельницька область 400
 Хмельницький Б. 341
 Хмельницький, м. 426
 Ходжаєв Ю. 468
 Ходівка, с. 444
 Холодний П.П. 468
 Холодний Яр, с. 437
 Холопко В.О. 468
 Холпанський район 447
 Хоменки, х. 37
 Хоменко Г.Т. 166
 Хоменко І.К. 381
 Хоменко П.Д. 468
 Хонякін В.М. 468
 Хонякін М.В. 469
 Хорєвко А.П. 112
 Хорезмська область 441
 Хорішки, заказник 21, 23, 24, 374
 Хорішки, с. 24, 31, 56, 65, 67, 68, 70, 71, 77,
 93, 110, 111, 245, 297, 298, 374, 376, 378,
 407, 417, 429
 Хорішківська волость 6, 90, 391
 Хорішківська сільська рада 6, 7, 8, 14, 15, 16,
 42, 179, 344, 294, 374, 377, 389
 Хорішман І.І. 469
 Хорішман, сестри 209
 Хорол, м. 55
 Хорол, р. 27, 36
 Хорольський повіт 36, 37, 100
 Хорольський район 428
 Хорошківська волость 6, 31, 33
 Хорошківська сільська рада 6, 45
 Хорунжівський, заказник 21, 22, 22, 286
 Хошуля П.Д. 332, 334
 Храпаненков М.П. 469
 Хреплівець В.А. 469
 Хреплівець Н.М. 469
 Христенко Т.П. 241
 Христич В.Я. 469
 Христич Ф.С. 469
 Хромов В.С. 469
 Хромов В.В. 469
 Хрущов П. 469
 Худенко В.І. 122
 Худенко П.Д. 469
 Худяков Д.М. 469
 Хургін М.Г. 469
- Ц.**
 Цампмак А.М. 148, 469
 Цампмак М.Д. 469
 Царичанка, м., смт. 177, 178, 183, 185210,
 274, 277, 289, 371, 372
 Цвітне, с. 149
 Цебра В.Г. 469
 Цебра М.Г. 469
 Цейтлін Г. 470
 Целінський район 405
 Цибівка, с. 35, 70, 208, 380, 430
 Цибулін І.М. 470
 Цибуліна Т.Й. 470
 Циганов Г.М. 129, 470
 Цимбалівка, с. 396
 Циленков К.В. 470
 Циленков К.О. 198
 Циленкова Г.М. 470
 Цицинський С.І. 470
- Ч.**
 Чапаєв В.І. 288
 Чапаєв, м. 288, 415
 Чапаєв, м.
 Чапаєвка, с. 70, 72, 111, 118, 368, 382, 401,
 408, 428, 472
 Чапаєвська сільська рада 8, 16, 70
 Чапаєвський район 432
 Чапаївка, с. 342, 366
 Чапала Т. 122
 Чаплигін І.В. 470
 Чаплигін І.І. 470

- Чариковський район 462
Частиловський район 456
Чебишев І.П. 301
Чебоксари, м. 288
Чебоксарський повіт 288
Чебоксарський район 360
Чеботарьова Л.В. 218, 219, 233, 234, 295, 310
Чеков К.П. 470
Челябінська область 406, 416, 434, 457, 458
Чеміновський район 430
Ченакали, х. 39
Ченакалівка, с. 39
Ченокалівка, с. 17
Чепенко І.П. 172
Чепенко М.І. 172
Чепенко О.П. 172
Чепенко П.Р. 172
Червоноармійськ, м. 440
Червоноармійський район 402, 454
Червоногвардійський район 405
Червоноперекопський район 467
Чередник Є.Є. 470
Чередник К.А. 470
Чередник М.Ф. 470
Чередник П.П. 470
Череміскін О.П. 470
Черемховський район 171
Черенський район 148, 448
Чересхове, с. 407
Черкаси, м. 435
Черкаська єпархія 101
Черкаська область 97, 359, 360, 400
Черлакський район 471
Чермашне, с. 437
Черних Т.А. 470
Чернігів, м. 394, 444
Чернігівська область 100, 313, 396, 402, 422, 431, 437, 447, 461, 464, 465, 468
Чернігівський район 402
Черново, с. 399
Черновський район 446, 460, 461
Чернущенко Б.І. 352, 354
Чертковський район 148
Четверик К.В. 110
Чехов А.П. 80, 167
Чехословачина 74, 174
Чечельницький район 427
Чечено-Інгушська АРСР 419
Чечужине, с. 69, 70, 116, 277, 278, 383, 430
Чечулін В.С. 471
Чечуліна Т.С. 471
Чигирин, м. 54
Чигрин-Дібрівська переправа 54
Чижов О.Я. 116, 471
Чикалівка, с. 368
Чимбайський район 423
Чирва В.В. 110
Чирва П.Л. 307
Чирчик, м. 427
Чистяківка, с. 418
Чистяков П.О. 471
Читинська обалсть 411
Чичиров В.Я. 471
Чичирова П.Ф. 471
Чібісов С.А. 148, 471
Чіліновське п/в 430
Чіріндаровська сільська рада 455
Чкаловська область 359, 432, 433
Чмир А.В. 471
Чоноглазівка, с. 429
Чопенко Є.С. 136
Чопіжний І.Ю. 260
Чорний О.І. 63, 97
Чорні, родина 248
Чорнобаєва могила 37
Чорнобаївський район 400
Чорнобривець І.І. 248
Чорнобривець О. 122
Чорнобривці, родина 248
Чорноглазівка, с. 70, 343, 384, 385, 396, 404, 418, 439, 460, 472
Чорнухинський район 414
Чортківський район 253
Чортова могила 29
Чубенко А.Г. 122
Чуваська АРСР 360, 409, 419, 423, 433, 446, 456
Чугувський район 462, 463
Чуївка, с. 407
Чумаков Ю.А. 471
Чупрасов П.М. 359 – 360
Чурін М.О. 471
Чурін О. 471
Чухнамський район 461
Чуча О. 170
- Ш.**
Шабазький район 453
Шабанов Л.М. 253
Шавцов В.М. 368
Шадаєв Р. 471
Шальменко 471
Шальменко Д.І. 471
Шамури, с. 149
Шамшин М.О. 471
Шандановіна Г.Т. 416
Шантарук Д. 472
Шантарук І.І. 472
Шаповал М.Л. 472
Шаповал О.М. 472
Шаповал П.М. 472
Шаповалов І.Г. 472
Шапяхи, с. 422
Шарапов А. 472
Шарапов В.Т. 472
Шар-гора 10, 27, 38, 39, 45, 51, 52, 53, 54, 77, 323, 324, 328, 329, 330, 334, 335, 337, 338, 339, 340, 341

- Шарий Й.С. 122
 Шахманський район 414
 Шахмань, м. 414
 Шахроят, м. 420
 Шверма А.Є. 472
 Шверма В.І. 472
 Шебелинка, с. 251
 Шевалаєв Ф.Ф. 112
 Шевцов В.М. 368, 472
 Шевцова А.О. 472
 Шевченки, с. 46, 50, 70, 273, 351385, 388, 457
 Шевченки, с. див також Грицьки, с.
 Шевченки, х. 353, 397, 420, 423, 430, 434,
 453, 458, 463, 474
 Шевченківський район 313, 453, 469
 Шевченківський район
 Шевченківський район
 Шевченко Т.Г. 30, 80, 83, 167, 301, 392
 Шевченкове, с. 78, 167
 Шелашський М.М. 273
 Шелестове, с. 417
 Шемхарський район 424
 Шепелівка, ур. 371
 Шепетівка, с. 148, 253
 Шербина О.І. 88
 Шерстюк В.В. 44, 45, 46, 47, 51, 116, 132,
 154, 157, 158, 159, 161, 165, 179, 180, 198,
 199, 206, 207, 214, 215, 217, 221, 232, 234,
 235, 236, 287, 328, 329, 330, 331, 332, 333,
 334, 335, 336, 337, 339, 344, 345, 347, 350,
 371, 372, 373, 381, 389, 390
 Шетіна А. 458
 Шибаків А.І. 472
 Шибаків О.О. 472
 Шиганар, м. 424
 Шигинов Н. 472
 Шигинова А. 472
 Шиканов Є.І. 473
 Шиканов І.Я. 473
 Шилевський район 456
 Шиловський район 406, 426
 Шимохін В.І. 473
 Шимохін І. 473
 Ширкова Г.О. 406
 Ширококарамишський район 407
 Шпиряєвський район 439
 Шишкіно, с. 454
 Шиян О.О. 85, 86, 193, 194, 218, 233, 234,
 261, 286, 294, 310, 370, 374
 Шкуринська, ст. 366
 Шкурупці, с. 122
 Шматкове, с. 104
 Шмандель М.І. 112
 Шоамко М.Д. 473
 Шолудько А. 108
 Шостакова могила 32
 Шостачна Могила 206
 Шпиленко І.А. 473
 Шпименко К. 473
 Шпорт В.В. 111
 Шпундра М.П. 473
 Шпундра П.Я. 473
 Шрамко С.П. 473
 Штейнградський район 366
 Штеменко В.В. 473
 Штесенко О.В. 473
 Штефани, с. 423, 424
 Штілерман І.Є. 473
 Шугурове, с. 455
 Шуліка І.М. 248
 Шумліньська ст. 439
 Шурупов А.Р. 473
 Шурупова І.Є. 473
 Шуя, м. 280
- Щ.**
 Щеглов О.П. 110
 Щекинський район 418, 419
 Щелково, ст. 440
 Щенов О.І. 473
 Щербак 226
 Щербакова 407
 Щербачов А.В. 32, 162
 Щербачов В.С. 32
 Щербачов Ю.В. 32, 34, 35, 162, 179, 180
 Щербачова В.А. 32
 Щербачова О.М. 99
 Щербачови, брати 35, 36, 38, 41
 Щербина О.Г. 114, 316, 320
 Щербина О.І. 116, 126, 197, 226, 351
 Щипцов П.М. 473
- Ю.**
 Юнаківка, с. 448
 Юр'ївка, с. 171
 Юрган Гелес 342
 Юренко М.Т. 172, 473
 Юренко О.С. 77, 78, 80, 92, 93, 167, 341
 Юренко П.Я. 172
 Юренко Ю.О. 77, 93
 Юр'ївка, с. 70, 389, 467
 Юрки, с. 17, 39, 51, 68, 70, 72, 80, 83, 89, 90,
 161, 163, 315, 389, 390, 391
 Юрківська б. 7
 Юрочки, с. 245, 376
 Юрченко Г. 445
 Юрченко О.О. 110
 Юрченкове, с. 121
- Я.**
 Ягботинський район 396
 Яйва, с. 90
 Яковлев Д. 474
 Яковлев І.Д. 473
 Яковлева М.Г. 451
 Яксин В.І. 474
 Якубов П. 474
 Якубова Л.І. 468

Показчик імен та географічних назв

Якуненко В.М. 111
Якутська АРСР 445
Янаульський район 424
Яненко З.П. 15
Янисольський район 467
Янковська В.П. 415
Японія 108
Яремченко В.А. 339
Ярославська область 309, 399, 417, 418, 429,
430, 433, 435, 441, 456, 461, 467
Ярошенко В.Ф. 127
Ярошенко К. 127
Ярошенко К.К. 127
Ярошенко М. 152
Яценко П.Д. 316

ЗМІСТ

Козельщинський район	5
Козельщина, смт, районний центр	85
Андрійки, с. Пригарівська сільська рада	113
Бреусівка, с. Бреусівська сільська рада	115
Бригадирівка, с. Оленівська сільська рада	125
Булахи, с. Пашківська сільська рада	127
Буняківка, с. Говтвянська сільська рада	131
Бутенки, с. Пісківська сільська рада	137
Бугоярівка, с. Пашківська сільська рада	142
Василівка, с. Василівська сільська рада	144
Велика Безулівка, с. Новогалещинська сільська рада	152
Верхня Жужманівка, с. Солоницька сільська рада	154
Верхня Мануйлівка, с. Мануйлівська сільська рада	161
Винники, с. Бреусівська сільська рада	170
Висока Вакулівка, с. Високовакулівська сільська рада	171
Вишняки, с. Василівська сільська рада	175
Вільне, с. Хорішківська сільська рада	179
В'язівка, с. Михайликівська сільська рада	180
Гайове, с. Василівська сільська рада	183
Ганнівка, с. Лутовинівська сільська рада	188
Глибока Долина, с. Приліпська сільська рада	189
Говтва, с. Говтвянська сільська рада	193
Горбані, с. Новогалещинська сільська рада	198
Довге, с. Високовакулівська сільська рада	201
Дзюбанівка, с. Оленівська сільська рада	202
Дяченки, с. Мануйлівська сільська рада	206
Жовтневе, с. Лутовинівська сільська рада	210
Задовга, с. Лутовинівська сільська рада	212
Зоряне, с. Василівська сільська рада	214
Йосипівка, с. Пісківська сільська рада	218
Калашники, с. Пашківська сільська рада	227
Квіти, с. Козельщинська селищна рада	232
Книшівка, с. Пісківська сільська рада	233
Комінтерн, с. Солоницька сільська рада	237
Костівка, с. Хорішківська сільська рада	245
Красносілля, с. Бреусівська сільська рада	248
Лозки, с. Козельщинська селищна рада	248
Лутовинівка, с. Лутовинівська сільська рада	253
Майорщина, с. Лутовинівська сільська рада	257
Мар'янівка, с. Високовакулівська сільська рада	258

Миргородщина, с. Рибалківська сільська рада	259
Михайлики, с. Михайликівська сільська рада	261
Нижня Жужманівка, с. Солоницька сільська рада	266
Нижня Мануйлівка, с. Мануйлівська сільська рада	269
Нова Галещина, с. Новогалещинська сільська рада	270
Нова Україна, с. Рибалківська сільська рада	273
Новоселівка, с. Бреусівська сільська рада	275
Олександрівка, с. Василівська сільська рада	276
Олександрівка Друга, с. Бреусівська сільська рада	277
Оленівка, с. Оленівська сільська рада	279
Ольгівка, с. Пашківська сільська рада	281
Омельниче, с. Козельщинська селищна рада	286
Павлівка, с. Козельщинська селищна рада	289
Панасівка, с. Пригарівська сільська рада	291
Пашенівка, с. Хорішківська сільська рада	294
Пашківка, с. Пашківська сільська рада	304
Підгорівка, с. Козельщинська селищна рада	307
Піски, с. Пісківська сільська рада	309
Пригарівка, с. Пригарівська сільська рада	318
Приліпка, с. Приліпська сільська рада	323
Рибалки, с. Рибалківська сільська рада	342
Солонія, с. Солоницька сільська рада	344
Сухий Кобелячок, с. Пригарівська сільська рада	354
Сушки, с. Пригарівська сільська рада	355
Трудовик, с. Василівська сільська рада	363
Улинівка, с. Улинівська сільська рада	366
Харченки, с. Мануйлівська сільська рада	370
Хмарине, с. Бреусівська сільська рада	373
Хорішки, с. Хорішківська сільська рада	374
Цибівка, с. Мануйлівська сільська рада	380
Чапаєвка, с. Улинівська сільська рада	382
Чечужине, с. Бреусівська сільська рада	383
Чорноглазівка, с. Рибалківська сільська рада	384
Шевченки, с. Солоницька сільська рада	385
Юрівка, с. Високовакулівська сільська рада	389
Юрки, с. Хорішківська сільська рада	389
Список воїнів Червоної армії, підпільників та партизан, які загинули, зникли безвісти на території Козельщинського р-ну	394
Список використаних джерел та літератури	475
Список скорочень	487
Показчик пам'яток історії та культури Козельщинського р-ну	489
Показчик імен та географічних назв	504

Наукове видання

Упорядник – **МОКЛЯК** Володимир Олександрович

**ЗВІД ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ:
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ**

Козельщинський район

Відповідальні за випуск: В.О. Мокляк, К.Б. Фесик.
Коректор – Н.М. Сиволап.
Комп'ютерна верстка – Є.А. Кулинич.

Підписано до друку 03.12.2015 р.
Формат паперу 70×100/16.
Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 44,2. Тираж 300 пр. (1-й запуск 1-110). Зам. № 11557.

Видавець і виготовлювач ТОВ «АСМІ».
36011, м. Полтава, вул. В. Міщенко, 2.
Тел./факс: (0532) 56-55-29.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК №3357 від 25.12.2008 р.

